

AZ ÚT

Folyóirat a lekipásztori és nevelői munka számára

Alapította :

RAVASZ LÁSZLÓ.

Szerkesztik és kiadják :

Dr. IMRE LAJOS.

Dr. TAVASZY SÁNDOR.

XII. ÉVFOLYAM.

TARTALOMJEGYZÉK.

Az Ige tükrében:

I. L. A képmutatás kísértése — — — — —	1
Járosi Andor fordítása: A váltság — — — — —	37
Horváth Jenő: A megvetett királyság — — — — —	69
Kuyper—Csürös J.: Az én ruháimon — — — — —	113
Dávid Gyula: A Lélek és bűnbánat — — — — —	161
Horváth Jenő: Zsidók, sóhajos „keresztyének“, szívek Krisztus nélkül — — — — —	201
O. L. Hűség a kevesen — — — — —	275
Toró Gyula: Az a győzedelem — — — — —	312

Igehirdetés — Kultusz:

Dávid Gyula: Újabb homiletikai problémák — — — —	4
Járai Márton: A szekták istentisztelete — — — —	41
Kálvin—Rábold G.: A tanítványok választása — — — —	116

Vallásos nevelés:

I. L.: A Heidelbergi káté egy régi magyarázata — —	45
László Dezső: Egyházunk ifjúsági problémája — —	80
I. L.: Az egyház társadalmi helyzete — — — —	124
Dr. Mezey Mihály: A vallástanítás és az új vallástani könyvek — — — — —	165
I. L.: Tanterv, tananyag, tankönyv — — — — —	170
Borbáth D.: A vallástanító, mint igehirdető — — — —	316

Gyülekezeti munka.

Illyés Géza: Az egyházi fegyelemről — — — — —	73
Mester J.: A lelkipásztor élete — — — — —	325

Tudomány és Világnézet.

T. S.: A lét és élet problémája a theológiában — — —	16
Zólyomi Jenő: Hogyan készüljek lelkipásztori pályámra	91
T. S.: Az enyedi tud. theol. konferencia — — — —	124
T. S.: A kijelentés és a tudományos megismerés — —	205
Kiss Béla ford.: Adolph v. Harnack — — — — —	277

Irodalom.

Norden Henrik: A varázsló unokaöccse (I.) — — —	29
Mezey M.: A damaskusi fény (I.) — — — — —	29
Dr. Mezey M.: A ref. istentisztelet (I.) — — — — —	30
László D.: Az erd. ref. egyh. tört. (I.) — — — — —	31
Josdrák E. H.: A szolgálat értelme (I. L.) — — — —	52
Ady L.: A székelyföldvári ref. egyh. közs. tört. — —	104
Vincze Elek: Mi láttuk az Ő dicsőségét (I. L.) — — —	144
Vincze Elek: Az apostolok (I. L.) — — — — —	144
Adorján Gábor: Kereszt (I. L.) — — — — —	145
Csekme F.: Képek a parochiáról (I. L.) — — — — —	145
Dr. Traugott Mann: Reife u. Reinheit (I. L.) — — —	146
Bruhns O.: Der Kampf um die Kinderseelen (I. L.) — —	147
Imre L.: A sáfárkodó egyház (Horváth I.) — — — —	187

Vásárhelyi János: Jobban tiéd Uram! (Járosi A.)	— —	257
Dr. Nagy Géza: Kálvinista jellemképek (G. L.)	— — —	303
Dr. Imre Lajos: Az ifjúság válsága (László Dezső)	— — —	304
Biró László: Jézus én bizodalمام. (Járosi A.)	— — —	334
Márk M.: Nekem az élet Krisztus. (Járosi A.)	— — —	336

Folyóiratok szemléje.

The Record of the United Free Church of Scotland (Horváth J.)	— — — — —	54, 188,	337
Evangelische Jugendführung (I.)	— — — — —		60
Hajnal. (Horváth J.)	— — — — —	—104,	306
Monatsblätter f. d. ev. R. U. (I.)	— — — — —		149
Revue d'Histoire et du Philosophie Religieuse (Dávid György)	— — — — —		259

Megbeszélések.

Biró M.: Létesítsünk vidéki szakkönyvtárakat	— — —	100
---	-------	------------

Külmisszió.

Horváth Jenő: Miért nincs magyar hittérítő odakünn?	—	12
Horváth Jenő: Skót reformátusok a mandzsuri miszsióban	— — — — —	184
Szentes György: A misszió a „kell“ és a „van“ perspektívájában	— — — — —	225
Babos S.: A külmisszió és a regáti misszió	— — — — —	231

Egyházi Szemle.

T. S.: A marosvásárhelyi nagyhét	— — — — —	240
I. L. A jugoszláviai kultusztörvény	— — — — —	243
I. A skót egyház könt. biz. 1929. évi jelentése	— — — — —	246
I. L.: A Presb. Világszöv. kontinentális konferenciája	—	247
I. L.: A Heidelbergi és Westminsteri Káté Barátai Szöv.		254
A theol fakultás tanári karának véleményes javaslata az I. Tc. tervzetére	— — — — —	284
I. L.: Az I. Tc. tervzetet kritikája egyházi sajtónkban	—	296
Egyházi fegyelmi Szabályzat	— — — — —	301

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

Nyugtázások	— — — — —	61, 194, 265, 342
--------------------	-----------	--------------------------

Vasárnapi Iskola.

Allandó melléklet vezetők számára	33, 65, 109, 153, 197, 267, 309, 343,
--	--

AZ IGE TÜKRÉBEN.

A képmutatás kísértése.

Ésa. 58:1—3.

A próféta olyan népet rajzol, amelyről nem lehet mondani, hogy vakmerően és gonoszúl megtagadta volna az Urat. Sőt, sok olyan tulajdonság van benne, ami a többiben nincs s amivel, hite szerint, méltán dicsekedhetik. „Keresi“ az Urat, „tudni kívánja“ útjait, „kéri“ Istentől az igazság ítéleteit és „kivánja“ Isten elközelségét. Ez igazán elég szép egy néptől s felületes szemek előtt úgy látszik, hogy ez a nép csakugyan tudja, mi a kötelessége Isten iránt. Ha magunkra, a mi népünkre és egyházunkra gondolunk, úgy látjuk, hogy ez a kép teljesen ráillik. Szoktunk „megújulásról“ beszélni az egyházunkban, annak munkáiban, és néha büszkén szoktuk emlegetni, hogy olyan új lehetőségek nyitak meg, amikre 10--20 évvel ezelőtt senki sem gondolt. Özönével vannak az alkalmak, melyek a megújulásról beszélnek, Nőszövetség, ifjúsági munka, vasárnapi iskolák, iratterjesztés; stb. stb. Ki mondhatja azt, hogy mi nem „keressük“ az Urat, amikor tudunk beszélni nagy „érdeklődésről“ az evangélium iránt, az egyház munkái iránt, mikor Isten utai tudásának a vágyát nagy összejövetelek, hatalmas erejű konferenciák, előadások, gyülekezések ébresztgetik és elégitik ki. Közismert szólamná vált, hogy Isten országa eljövetelét várjuk, hogy annak beteljesedését építjük, már mindenki ismeri azt a gondolatot, hogy Isten országa elközelségével hogy szünik meg minden nehézség és akadály.

És mégis, Isten czekeket a jeleket nem látja olyan örvendeteseeknek, mint mi. Sőt az igében annak a népnek, mely ugyanazokat a jeleket mutatta az Ő igéje iránt érdeklődésnek, világosan rámutat, hogy ez kétszínűség és álszenteskedés. Nem azt jelenti ez, hogy a nép készakarva vezette volna félre Istent, hogy tudatosan és szándékosan akarta megtévesztetni az Urat, vagy másokat. A képmutatásnak az a durva formája, melyet a farizeusoknál látunk, távol lehet valakitől és mégis eshet az álszenteskedésnek abba a kísértésébe, amelyről az ige szól. Az a nép azt hitte, hogy komolyan szolgál Istennek, a maga gondolatai szerint őszintén kereste őt és tudakolta az Ő útját. S mégis egy csodálatos dolgot tapasztalt, mely miatt

panaszosan szól Istenhez: „miért bőjtölünk és Te nem nézed, gyötörjük lelkünket és Te nem tudod?“. Nem merülhet-e fel ez a kérdés előttünk is? Miért van, hogy Isten nem néz áldozatainkra, hogy hatalmas erőfeszítéseink, munkáink nagy lendülete, tanácskozásaink útkeresése; országa építésére fordított nagy vállalkozásaink felől sokszor azt kell látnunk, hogy mintha Isten nem tudna róluk?

Nem szabad ezt a kérdést kicsinyelnünk, nem is szabad elutasítanunk magunktól, mint csinált kifogást, mesterkélten ellenkezést. Isten ígéje nem mondja, hogy ezek a munkák nem helyesek, nem mondja, hogy akik „keresik“ Őt, „tudni akarják“ útait, kéri Istentől az igazság ítéleteit helytelen, bűnös dolgot cselekeznek. Csak egyre figyelmeztet, arra, hogy *valami hiányzik* ebből a kérésből, aminek nem szabadna hiányoznia. A *bűnbánat* hiányzik. Az a keresés, Isten országának várása, az azért való munka megszokottá, hétköznapivá lett az emberek előtt. Ismerik az istentiszteleti szertartásokat, nagy odaadással és áldozatossággal járnak el annak szokásaiban és megtartásában, de nem tudják, hogy bűnösök és nem attól akarnak szabadulni.

Nincsen egyház és gyülekezet, amely számára ez ne lenne komoly kérdés. Belemerülhet annyira azokba a munkákba, melyekkel Istennek akar szolgálni és áldozni, hogy elfelejti, hogy „Isten előtt kedves áldozatok: a töredelmes lélek, a töredelmes és bűnbánó szívet, óh Isten, nem veted te meg.“ Munkái kiterjedettsége, nagyarányúsága, fényes sikerei, még fényesebb ígéretei saját áldozatainak sokasága és elfoglaltságának nagysága, az evangélium hirdetésére felhasznált eszközei és alkalmi, elfelejtetik vele ezt az áldozatot, az egyetlen áldozatot, melyet Isten kedvel. Nincsen lélek, különösen munkálkodó, pásztorságra hivatott lélek, mely ne áltana közel e kísértéshez. Minél jobban keresi Istent, minél inkább kívánja tudni útait, annál jobban. Az a keresés, az az óhajtozás, mellyel Isten országa felé fordul, milyen könnyen lehet öncél, milyen könnyen tekinthető olyan cselekedetnek, mellyel az ő ker. élete már készen van, vagy lehet egy magahitető érzelmi állapottá: én keresem Istent. Milyen könnyen lehet a lelkipásztor élete és munkája ilyen módon akadálya annak, hogy megtalálja Istent és az Ő dicsőségére szolgáljon.

Mert Istent megtalálni, útait tudni, igazságának ítéleteit ismerni, csak a *bűnbánat* által lehet. Nem a magunk terveiben elmerülve, szép gondolatainkat megvalósítva, nem áldozatokkal és munkássággal, nem eredményekkel és sikerrel: csak a szent és örökkévaló Isten előtti alázatos meghajlással és bűnbeismeréssel.

Ezért nekünk kiáltanunk kell Isten népének a maga bűneit és hirdetni Jákób házának vétkeit. Meg kell mutatni és nyilvánosságra kell hozni a bűn hatalmát, mely ott pusztít gyermekeinkben, ott uralkodik ifjúságunkban, ott dül népünkben, — saját magunkban, hogy ne az segítsen rajtunk, amit *mi* teszünk, a mi nyomorult erőfeszítésünk, ne az elért „sikerek“ feletti duzzadó önérzetünk, hanem az segítsen rajtunk, amit *Isten tesz* értünk, a mi nyomorultságunk, tehetetlenségünk. Amíg ilyenek vagyunk s ilyeneknek tudjuk magunkat, addig van remény a szabadulásra. I. L.

IGEHIRDETÉS—KULTUSZ.

Újabb homiletikai problémák.

A „Theologische Rundschau“* c. folyóirat ezévi 2. számában Faber német theológus vizsgálódás tárgyává teszi azokat az újabb homiletikai problémákat, melyek az egyházi praxisban előállott új szükségletekkel, másrészt a legújabb theológia tendenciájával állanak összefüggésben. A gyakorlati szükség: az egyháziatlanság; az újabb theológia: a prédikáció végső feltételének és alapjának ráeszmélésére kényszerítő barthi, jobban mondva, dialektikai theológia. E két hatalmas tényező áll a mai homiletikai kutatások kiinduló pontjánál.

I.

Hilbert (Wider die Herrschaft der Kultpredigt, Leipzig 1924) az ő iratában két kérdésre keres feleletet: 1. melyek az igehirdetés megfigyelhető hiányai és 2. hogyan győzhetők le azok.

1. Az igehirdetés főhiánya Hilbert felfogása szerint abban van, hogy a mai prédikáció kultuszprédikációvá lett, ami alatt a prédikációnak a mise liturgiájával összeolvadt, történetileg Lutherrel előállott formáját érti. A prédikáció az egész liturgia főhelyéről aláhanyatlott a kultusz egyik alkotó részévé. Mi ennek a kultuszprédikációnak elvi ismertető jele? Ellentétben a bibliaórával és missziói beszéddel ünnepélyes kényelmesség jellemzi, sajátos voltát a prédikáció és liturgia organikus összekapcsolása által nyeri meg. Ennek a prédikációnak a nyelvezte ünnepélyes, kenetteljes, felépítésében remekmű, tartalmilag az ünnep alkalmi jelentősége határozza meg. Hilbert a kulturprédikáció e tiszta formáján kívül még

„Theologische Rundschau“ Herausgegeben v. R. Bultmann u. Hans v. Soden. 1. Jahrgang 8°, Verlag v. J. C. B. Mohr (Paul Siebeck Tübingen). Ára 1 évre 15 Márka. Megjelenik 2 havonként. A „Th. R.“ 1897-ben jelent meg először Boussel és Heitmüller szerkesztésében. 1917-ben a háborus viszonyok miatt megszűnt, most Bultmann és Soden szerkesztésében újból megindult. Célkitűzése: a theologia és egyház, a tudományos munka és gyakorlati hivatal közötti szakadékot áthidalni. Összefogó képet akar nyújtani a különböző theologiai tudományterületeken történt előhaladásról, fejlődésről, a kutatások eredményéről, azáltal, hogy az egyes kérdésekre vonatkozó irodalomból az értékeseket, kritikai vizsgálódás alá vetve, egységes szempont alatt csoportosítja és tárgyalja.

egy keverék formát is ismer, mely a mai gyülekezeti istentiszteletben a prédikáció átlagos típusává lett, s melynek ismertetője, az ünnepi beszédnek a lelkigondozói prédikációval, az ünnepélyesnek a missziói és pedagógiai elemekkel való összekapcsolása. A kultuszprédikációval teremtett helyzetnek főhibája abban van, hogy túlköveteléssel lép a lelkész elé adottságát és munkaerejét tekintve. Ez a kultuszprédikáció akár tiszta, akár keverék formájában a teremtő erőnek, a személyes bizonyágnak olyan szörnyű követelésével lép föl, aminek csak az apostolok vagy próféták tudnának megfelelni. És mivel e beszédnek remekműnek is kell lennie, rendkívüli teljesítőképesseget kíván a lelkésztől. Az átlagos lelkész teljesítőképessege csődöt mond, amikor évről-évre, hétről-hétre lényegében ugyanazoknak az embereknek prédikálni kell. Ez a hiány a gyülekezet megkárosításához fog vezetni. A gyülekezet igényét ezáltal nem lehet kielégíteni. Evangelizációval és népmisszióval lehet segíteni a helyzetet. Még a gyülekezetnek élő tagjai sem elégítették ki a kultuszprédikációval, sem a Biblia mélyebb megértéséhez nem jutnak és előáll az a szomorú helyzet, hogy elidegenednek a templomtól, s mindazonáltal jól érzik magukat a különböző bibliakörökben. Az imádság és ének is elveszítik igazi lényegüket a kultuszprédikáció uralma alatt, egyszerűen elhomiletizáltak és az egyház abba a végzetes helyzetbe kerül, hogy a magateremtette helyzet miatt nem tudja az ígét hirdetni.

2. Van-e pozitív megoldása ennek a krízisnek, melybe az egyház a kultuszprédikáció által jutott? Hilbert a szabadulást egyedül a mostani istentiszteleti forma széttörésében látja. Schreiner is („Geist u. Gestalt“ 1926) ugyanazon a véleményen van, amikor vallja, hogy az igehirdetést meg kell szabadítani ünnepélyes kényelmességéből. Mindkettőjüknek meggyőződése, hogy az evangélium hirdetése a fontos, de nem a kultuszprédikáció formájában. Hilbert reformjavaslatának kettős iránya van: követeli az urvacSORAOSZTÁS önállósítását, azaz a prédikációs istentisztelet kereteiből való felszabadítását és követeli az ígés istentisztelet kettős formájának kiképzését: az ünnepi istentiszteletnek, azaz a kultuszprédikáció szűkebb értelemben véve és az egyszerű prédikációs istentiszteletnek (lelki gondozói, akaratra ható prédikáció formájában, s utóbbinak kialakítását a rendes vasárnapi istentisztelet típusává. Míg az előbbi csak az ünneplő gyülekezet érzésének kifejezése lenne, tehát nem problematizál, nem polemizál, nem tanít, nem térít addig az utóbbi lehetne a jelen égő vallásos és erkölcsi kérdéseire, döntés elé állítaná a hallgatókat s föladataképen magyarázná a Bibliát. Hilbert

reformtörekvése tehát odairányul, hogy az istentisztelet e két formájának megteremtése által a lelkész túlterheléséből származó hiányokat megszüntesse, azáltal, hogy a lelkészt mentesíti az igehírdetésnek más formákban való gyakorlásától és kultuszon kívüli feladataitól, mint az egyes lélek gondozása, ifjúsággondozás, bibliaóra, előadások tartása (apologetika és evangelizáció).

3. Hilbert reformjavaslatának gyakorlati jelentősége abban van, hogy oly éles megfigyeléssel mutatott a nagyvárosi egyházi és különösen az istentiszteleti élet tagadhatatlan hiányaira. Fel kell adnia az egyháznak tradicionális merevségét és meg kell teremteni a lehetőséget az igehírdetés számára minél több formában és egy új istentiszteleti forma megalkotásában és bevezetésében. Azonban nem a Hilbert reformjavaslata értelmében. A lelkész helyzetének lényeges megkönnyebbülését várni nem lehet és különösen nagy városokban akármilyen istentiszteleti forma bevezetésével mindig kérdése marad az egyháznak a lelkész túlterhelése és a hiány pótlása. Más oldalról tekintve a javaslatot, könnyen vezethet ahhoz a veszedelemhez, hogy a vasárnapi istentiszteletből az ünnepi istentisztelet mellett csak egy másodrangú istentisztelet lesz, mely a formák elhanyagolása által úgy az érett, mint kevésbé érett gyülekezeti tagokra nézve elveszíti istentisztelet jellegét, s a prédikáció pusztá intőbeszéddé süllyed alá. Viszont a lelkészre nézve is jelenthet veszedelmet, annak tudata, hogy vannak erőt meghaladó és kevesebb erőt igénybe vevő istentiszteletek. A mi erőnket úgy is felülmúlja minden istentisztelet követelménye. Az istentisztelet kettős formáját megalkotni nem lehet, mivel lényegében mindenütt az Isten igéjének hirdetéséről van szó.

II.

Különös élességgel és tisztasággal tárgyalja a prédikáció elvi kérdéseit Fezer. (Das Wort Gottes u. die Predigt, Stuttgart 1925.) Ő is a válságból indul ki, amibe napjainkban úgy a gyakorlati igehírdetés, mint a homiletikai theoria jutott. A megoldást nem gyakorlati szabályozásban és új istentiszteleti rend megalkotásában látja, mint Hilbert, hanem a prédikáció új felfogásában, amint az a dialektikai theologia elvi felfogásából származik.

1. Fezer a pedagógiai, missziói-lelkipogozói, másrészt a művészi-előadó prédikáció felfogás szembehelyezéséből indul ki. Szerinte egyik felfogás sem helyes. Hibájuk és fogyatkozásuk antropocentrikus alapbeállításukban van és ez a veszedelem oly nagy, hogy bármilyen methodikai javítgatá-

sok ellenére is, az ilyen beszéd elégtelen. Miben áll a pedagógiai prédikációfelfogás antropocentrikus beállítása? Először abban, hogy az evangélium, pap és gyülekezet, mint a prédikáció három lényeges vonatkozási nagyságának kifejtésénél (Niebergall) a gyülekezetet az ő vallás-erkölcsi tökéletlenségében mint a másik két nagyság teleologikus vonatkozási pontját szemléli. Fezer az Isten ígését tartja a teleologikus vonatkozási pontnak. A pedagógiai prédikáció-felfogásban Fezer szerint még van egy ismertetőjele az antropocentrikus beállításnak, abban, hogy a prédikáció feladatának meghatározásaiba ilyen szavak kerültek bele, mint „érték“, „megbecsülés“ (Niebergallnál). Kettős veszedelem jár az „érték“ fogalom alkalmazásával: először az, hogy az érték és cél fogalom szétválaszthatatlan összefüggésénél Isten céljá degradálódik, megsérül Isten fensége és a másik az, hogy az „érték“ fogalom bevezetésével azonnal jelentkezik a relativizmus veszedelme. Mivel az érték mértéke az értékelő alanyban van, ennél fogva Istennek csak annyi érvénye lehet a prédikációban, amennyire az ember számára értékes. Ezzel elveszíti Isten abszolutságát és az evangéliumnak is csak annyiban van értéke, amennyiben a gyülekezet vallás-erkölcsi tökéletességének célját szolgálja. Relativvá válik ezáltal az evangélium is. Faber szerint Fezer azért vádolhatja Niebergallt antropocentrizmussal, mert nincs tisztában az antr. fogalmával.

2. Miben látja Fezer a mai prédikálási mód válságából a szabadulást? A theocentrikus prédikációban, ami Schleiermacher óta hiányzott. S miben áll ez a theocentrikus prédikáció felfogás és milyen sajátos momentumai vannak szemben a másikkal? „A prédikáció egy embernek fáradozása szabad beszéd által odahatni, hogy az Írás szavában közösséget ajándékozó Isten, közösen más emberek által alkotott körben, a Szentlélek által jelenvalóvá legyen.“ Faber Fezernek ezt a fogalmazását kiábrándítóan, határozatlanul, félreértésre alkalmat adónak mondja, mely alapjában nem jelent előre tett lépést a prédikáció-felfogásban. Hiábavaló próbálkozásnak látszik valóban emberi beszéd által Isten jelenlétét biztosítani. Azonban Fezer nem téveszti szem elől, hogy ez a Szentlélek által történik, tehát a cselekvő alany nem az ember és az ember beszéde, hanem maga Isten. Fezernél világosan kitűnik, hogy a főcél a prédikációban Isten ígésének hirdetése. A Fezernél található mellékmeghatározásokból az is kitűnik, hogy miképpen lesz jelenvalóvá Isten. Isten a hitben lesz jelenvalóvá, tehát a prédikáció feladata a gyülekezet segítése a hitbizonyosság elnyerésére, hogy valóban megértsék a hall-

gatók, hogy Isten szól hozzájuk az emberi szó által. Egyik feladathól foly aztán a másik feladat, mind mélyebb hitismeretre vezetni a hallgatókat, hogy egyre teljesebben megismerjék Isten dicsőségét, hatalmát, irgalmát, bölcsességét (Filemon V. 6.). Mivel azonban a hit nem egy nyugvó állapot és szemlélődés, azért a prédikációnak még további feladata a hallgatókat a hitben való engedelmességre segíteni, hogy akaratukat Isten akaratának alárendeljék és igéjét valóban hallják. Barth épen ezt hangoztatja különös nyomatékkal: (Dogm. I. S. 56.) „Aki Istenről beszél másokhoz, az követelőleg lép eléjük. Nem elégedhetik meg azzal, hogy beszélhet és érdeklődéssel hallgatják. A hitengedelmességnek specifikus, sajátos figyelmét, háláját és készségét követeli. Isten elé állítja az embereket, igénybe veszi Isten szolgálatára, lelkiüket megnyerni és megszabadítani, egzisztenciájukat lefoglalni Isten országának.“ A fáradozás tehát, hogy a prédikáció által más embereket az élő Isten elé állítsunk, azonos azzal a törekvéssel, hogy más embereket megismerésükre és akaratukra való ráhatással közös hithez, Krisztus megismeréséhez, az evangélium megértéséhez, Isten igéjének helyes meghallásához vezessünk.

3. Hasonlítsuk össze a theocentrikus prédikáció teoriát Hilbert reformmozgalmával

1. Mindketten elutasítják az eddigi prédikálási módot. Fezer elvi okokból: a prédikáció theocentrikus helyett antropocentrikus volt. Hilbert gyakorlati okból: az eddigi prédikáció túl sokat követelt a paptól és nem elégítette ki a gyülekezet igényét. Egyek abban, hogy az eddigi prédikáció elhibázott volt. 2. Nemcsak kritikát mondanak, hanem programot is adnak. Fezer a prédikációt az antropocentrikus síkból a theocentrikus síkba akarja helyezni, Hilbert a megoldást a liturgia eddigi merev formáinak széttörésében és a többoldalú igehirdetési forma megteremtésében látja. 3. Fezer elutasítja a prédikációnak úgy a pedagógiai, mint művészi-szónoki formáját azzal, hogy a jövő prédikációja a theocentrikus prédikáció. Hilbert megállapítja, hogy az eddigi prédikáció a különböző elemeket összekeverte és elég ha egymástól elválva önálló prédikáció tipussá alakulnak át. 4. Mindkettő istentiszteleti reformot akar. Fezer a prédikáció reformjától várja az istentiszteleti rend megújulását, Hilbert szerint az új istentiszteleti rend hozza magával a prédikáció megújulását. Olvan istentiszteleti formát kíván adni, hol hatékonyabb a prédikáció. S végül a végső különbség az kettőjük között, hogy az elvi kifejtésben míg Fezer kerül a gyülekezetet, Hilbert egyenesen a gyülekezet bajaiból, szükségleteiből in-

dul ki. Fezer azt kérdezi: mit jelent prédikálni? Hilbert: hogyan lehet a mai viszonyok között hatékonyan prédikálni?

III.

Említettük, hogy a prédikáció feladata Isten igéjének hirdetése. E pontnál *K. Barthot* kell megemlíteni, aki e tételt különös nyomatékkal hangoztatja és fejti ki Dogmatikájában az egész kérdés-komplexumot. Minél radikálisabban nézi a célt, annál inkább problémává lesz az igehirdetés: mennyiben, milyen feltételek alatt, milyen értelemben mondhatja az ember, hogy a prédikáció Isten igéjének hirdetése?

1. A theologiai gondolkozás mai szituációjában két felelet van e kérdésre, hogy mennyiben lehet az ember szava Isten szava: az empirisztikus individualizmus és a mechanisztikus objektivizmus felelete. Előbbi módon Niebergall keresi a probléma megoldását. Hangsúlyozza, hogy a hallgatóságból kell kiindulni és így feltenni a kérdést: „mikor éli át a hallgató az emberi szóban Isten szavát?” Azt a feleletet adja, hogy akkor, ha a hallgatónak az őt személyesen és különösen érdeklő dolgokra és eseményekre vallásos reakciója van. Az ilyen pszichológiai körülírásnak elégtelensége, szemléleti módjának hiánya abban van, hogy összetörik ott, hol kezdődnie kellene. Épen ennnyire elégtelen a mechanisztikus objektivizmus felelete, mely a bibliára utal mint Isten igéjére és azt a következtetést vonja le ebből, hogy a prédikáció bibliai alapon annyi, mint Igéjének hirdetése. Ezt a theologiai objektivismust, mely Isten igéjét meghatározott helyhez kapcsolva birtokolja, ma legtöbb oldalról elutasítják. Elutasítja *Gogarten*, amikor azt mondja, hogy a prédikációban megjelenő Isten ige kérdését nem lehet elintézni azzal, ha azt mondjuk, hogy a Biblia ezt meg azt mondja és ez az Isten igéje. Ez a mechanisztikus objektivizmus azt jelenti, hogy mi rendelkezünk az ige felett, ezzel Isten felett, továbbá megszünteti a kijelentés valóságát. Barth is minduntalan hangsúlyozza, hogy a mi prédikációnk még akkor is, ha homília formájában a legszorosabban kapcsolódik a Bibliához, mégis csak emberi szó, az emberi szónak minden fogyatkozásával és hibájával, tévedéseivel és korlátoltságával.

2. Mennyiben lehet hát a prédikáció emberi szava Isten szavává? Barth szerint a prédikáció sohasem lehet direkte az Isten szava. Az emberi és isteni szó egymásba olvadása valamilyen magiko-mechanisztikus módon, az kizárt dolog. A katolikus „misztikus folyamat“ felfogás helyett Isten szuverénitásának teljes elismerését követeli a prédikációban. Isten szava sohasem kerül ajkunkra, az mindig Isten tulajdon

szava és az is marad. Ezért a prédikáció Barthnál kudarcra ítélt merénylet, emberi lehetetlenség.

De mégis mennyiben beszélhetünk arról, hogy a mi emberi szavunk Isten szavává lehet? Mindenesetre csak akkor, ha maga Isten beszél, ha a prédikáció „ma végbemenő isteni megszólítás“ (Dogmatika 421), ha a keresztyén prédikációban valóban Istenről beszélnek, akkor Isten beszélt magáról. A siker valóban az emberi sikertelenségben rejtőző, az emberi sikertelenséget szuverénül felhasználó isteni siker. (Dogm. 412.); ha Isten a mi szavunk mellett vall, ha Ő beszél, amiközben mi beszélünk, akkor a dicsőség, erő és bölcsesség, mint mindenütt ahol ő beszél, az övé és nem a miénk“ (Dogm. 417). Nincsen úgy, hogyha beszélünk, Istennek is beszélni kell, még ha oly hatásosan beszélünk is. Isten szuverénitását és szabadságát, az Isten és ember közötti áthidalhatatlan határt meg kell őrizni. Hogy érthető hát, hogy ő beszél, ha mi beszélünk? Barth itt a tradicionális megoldást adja: „a Szentlélek kegyelme által, mi fölött mi nem rendelkezünk“ (Dogm. 418). A mi prédikációnkat tehát annyiban veszik Isten igéjének, ha Isten az Ő Szentlélkével úgy a hallgatót mint a prédikálót betölti.

Vajjon e gondolatfolyamathól nem az következik-e, hogy ha a prédikáció feladata Isten igéjének hirdetése, akkor a prédikátor, ha csak nem próféta vagy apostól, a lehetetlenség előtt találja magát? Faut, Schreiner, Gogarten, Niebergall, Barth, Lempp, mind tudnak erről a nehézségről, ami akkor áll elő, ha a prédikátor feladatát az írástudóságra korlátozzák. De a nehézségnek vége szakad, ahol megismerik, hogy amit a prédikátortól várnak, az nem emberi adottságból és felkészültségből, hanem a kegyelem ajándékából származik. Schreiner mondja, hogy „az igehirdetés csak imádkozó igehirdetés lehet“ és a Barth véleménye is ugyanaz. „Az ajkunkra jövő szavak emberi szavak. Isten nem igéjében tárgy és nem is abban lesz azzá. Ő önmaga az. Ez a kijelentésnek a Szentháromságnak, az ige testté lételeének, a Szentlélek kitöltésének csodája, hogy ő épen úgy közli magát, mint Alany, aki az is marad.“ (Dogm. 64.)

3. Van-e és ha igen milyen jelentősége van az emberi szónak az ige meghallására? Barth erre a kérdésre határozott pozitív feletet ad, miközben kiemeli, hogy Isten az ő tettét, a mienktől nem akarja szétválasztani, ő általunk akar beszélni. Nekünk minden lehető el kell követni. Ha Isten a prédikációban ember által akar beszélni és ha nekünk minden lehető meg kell tenni, felmerül az a kérdés: „hogyan kell beszélnem, hogy általam Isten beszélhessen?“ vagy „hogyan

tudok úgy beszélni, hogy ne engem, hanem Istent hallják beszélni?" (Dogm. 426.) Barth azt feleli, hogy ha mindent megtettünk, amivel tartozunk, még akkor is haszontalan szolgálak vagyunk, aki pedig ebből azt következteti, hogy épen úgy lehet lusta szolgál, azzal azt bizonyítaná be, hogy nem tudja, hogy mit beszél. Meg kell mindent tenni, ami az emberi szó által megtehető, hogy szabad teret teremtsünk Isten beszédének, emberi beszédünket úgy kell alakítani, hogy ennek a szándéknak megfeleljen. (Dogm. 419.) Zeugnis, Medium, Reflector, Transparent, Kristallklar geschliffenes Gefäß-nek mondja Barth az igehirdetőt. Természetesen ezekkel a formulázásokkal csak formális meghatározásokat adott, de a problema megoldását ahhoz a végső ponthoz juttatta, melynél tovább az ember nem mehet. Végeredményében titok, hogy miképen lehetünk verbi Dei ministri és meg kell elégedni tudni azt, hogy Isten arra akar használni, hogy emberek emberileg kapják igéjét. (Dogm. 38.)

Dávid Gyula.

KÜLMISSZIÓ.

Miért nincs magyar hittérítő odakinn?

Szavunk sincs rá, megszokott, kifejező. Ahogy leírtam „hittérítő“, szinte bántott a szó hidegsége, idegensége. A nem magyar eredetű „misszionárius“ hamarabb jó tollamra, mondanom se kell, miért. De felesleges a szó súlyát mérlegelni — a súlytalan, szomorú valót enélkül is ismerjük mindnyájan: *a magyar református egyháznak nincs hittérítője a pogányok közt*. Pár szórványos mozdulásnál, *Kunst Irén* sok nehézséggel küzködő, megmagzavart kínai munkájánál, *Molnár Mária* Mánus-szigeti, éppen csak elkezdett működésénél többet alig hozhatunk fel az egyetemes magyar reformátusság mentiségére. Csak mentiség ez is, mert nem a ref. egyház, hanem idegen (német) missziói társaság küldte ki őket, s mert hiszen a világ legnagyobb² református egyházától ennyinél már az emberek is több külmisziói munkát vártak el, hát még Isten.

E néhány sor nem akar sem számonkérés, sem számadás színében tűnni fel; mindössze megkérdi: miért nincs magyar hittérítő odakinn? Mintha csak azt kérdené: miért nincs lelkészszövetség? vagy református kórház?

Miért nincs? — Hiányzik.

Dehát — tényleg hiányzik?

Mert úgy látszik, mintha nagyon kevés embert zavarna nálunk. Nem hogy részt kérne belőle, vagy imádkozna érte, vagy legalább pár fillérrel támogatná, de egy egész életet leél sok-sok református hívünk, anélkül, hogy tudná, egyszer is hallaná, hogy a világ kétharmada még nem ismeri az igaz Istent. A „mindentudó“ újság sose beszél róla, egyházi lapjaink elvéve, néplapjaink még így se, külmisziói újságról meg nem gondoskodott még az egyház. Az egyetlen magyar református külmisz-

¹ Kettejük közül még M. M. mondható inkább a mienknek, de ő is német kiképzést nyert s német misszionáriusokkal van együtt a múlt ősz óta, a liebenzelli misszió egyik állomásán, az ausztráliai Mánus és Pitilu szigeteken.

² Az amerikai reformátusokat nem számítva (az ő egyházuk nem régi történelmi egyház olyan értelemben, mint a mienk s magában foglal angolt, magyart, németet, hollandot stb.), még a holland reformátusok vetekednek lélekszámban a mieinkkel, de gyülekezetük a két külön ref. egyházban együttvéve (2062) sem teszi ki az összes magyar ref. gyülekezetek számát (2142). Az adatok a ref. egyházak világkonferenciájáról, Cardiff, 1925.)

szíói folyóirat, a „Hajnal“ sem egyházi, hanem a *Magyar Missziói Szövetségé*; (hozzánk csak elvértve jut el s otthon is egyre küzd a létért). Nemhogy missziói intézetünk, munkamezőnk, hittérítők lenne, de egyetemes érdeklődésünk s általánosnak mondható vágyunk sincs reá. Némelyek évszámra ki sem ejtik a külmisszió szót. Pedig csak a ref. egyháznak 29.188 hittérítője van (The Cristian, 1925.); s még mennyi volt négy évszázadon át! És egy se magyar! Vajjon-Isten egyet se küldött? Akit küldött, miért nem ment? S ha Ő küldte, az egyház mért nem küldte? Krisztus Úrunk parancsa világosan állt előttünk is a magyar Bibliában: „Elmenvén tegyetek tanítványokká minden népeket!“ (Máté 28:19). Naponként, hogy tudtunk úgy imádkozni az Úr szavaival „jőjjön el a Te országod“, hogy annyira végzetesen elfeledkeztünk másik szaváról: „de előbb hirdettetnie kell az evangéliumnak minden pogányok közt.“ (Márk 13:10.)

Miért nincs hát mégsem magyar református hittérítő a Pál apostól útján?

Vegyük most sorra a szinte magától adódó feleleteket.

1. Legkézenfekvőbb az az ellenvetés, hogy *itthon is van s volt elég munka Isten országáért a magyar ref. egyház számára*: a reformáció nagy munkája után az ellenreformáció, az antitrinitarizmus s még a saját sorainkban is a sok hitelenség, ál-keresztynység elleni, évszázadokat betöltő küzdelem. Nem volt erőfőlegünk, nem jutott gondunkból a nagyvilágnak is, annyira lekötött a saját nyomoruságunk, itthoni szolgálatunk.

De vajjon nem végeztük volna-e ezt is jobban el, ha — egészen keresztényi módomban — a saját terheink fölé fölvertük volna a pogány testvéreink terhét is? Tisztító igehirdetésünkbe csak még tisztább levegőt hozott volna a missziónáriusaink velünk való imaközössége, üzenete, itthoni beszámolója. Az evangélizálás nem kopott volna ki, a missziói szellemet nem kellene külföldről behozni, hogy az egyház vérkeringése megelevenedjék, s maga az a tudat, hogy közülünk is van valaki, aki egész életét odaszentelte pogányok térítésére, mennyi katekhizálásnál jobban nevelte volna ref. híveinket! A külmissziói munka közvetve itthon is munkált volna, nem erővesztést, de éppen nyereséget jelentett volna.

A missziótól való távolmaradásunk első oka hát nem annyira az itthoni munkákban, mint abban rejlik, hogy egyházunk tagjaiban s egészében önzően magának akart élni s ezért megkönnyítette feladatát, megszükitette Isten országát és megszegényítette saját magát. „Engedetlen volt a mennyei látás iránt.“

2. *A magyarság évezredek nemzeti küzdelme* is lehet egy bizonyos ideig és mértékig segítség. De vád azonnal, mihelyt miatta a vallásunk nemzetmentő, „magyar“ vallás lesz, melyben a ma-

gyar a fontos, nem a vallás. A nemzeti zászlót sohase lett volna szabad a tempломra kitűzni. A nemzeti lét fontossága mindent háttérbe szorított, a hitet is; innen van, hogy a történelmünk nem ismer lelki ébredést, csak nemzetit.

Am Isten országánál fontosabb semmi nem lehet: minden földi országnál előbbvaló az. A nemzeti küzdelem hátráltathatja az Úrért való munkát, de igazi akadálya nem lehet, azt el nem odázhatja.

3. Akad, aki arra hivatkozik, — igen tiszteletreméltó, de mérőben földi számítás alapján, — hogy *a mi egyházunk anyagiakban szegény* s mindig is szegényebb volt annál, hogysen akkora áldozatot hozhatna, vagy hozhatott volna idegen népekért. Könnyű az angolnak, hollandnak! De aki maga is koldus, hogy tartson el más?

Itt egyrészt tagadnunk kell a szegénységet, ami angollal, hollandussal szemben kétségtelen ugyan, de a szükségben levő pogányokhoz képest búsas gazdagság; másrészt el kell ismernünk azt, de nem anyagiakban, hanem áldozatkészségben (ami viszont ott szunnyadhatott a lelkekben, csak alkalom nem volt, ami életrekelte) s még mélyebbre menve: hitben. Sok csudálatos dolgot műveltek már szegény emberek, Isten országában pedig sohasem e világ gazdagai vitézkedtek. Nem szükséges, hogy „a tanítvány feljebbvaló legyen mesterénél“ A világon az első misszionárius, Pál, bujdosó takács volt.

4. Kétségtelen, hogy *az alkalom sem állott olyan kínálkozóan előttünk*, mint a tengerpartos nyugati országok számára. Am ahogy az őshaza szerelme Körösi Csoma Sándorban s a pénz szerelme millió meg millió kivándorló magyarban le tudta győzni az alkalmatlanságot s tudott teremteni lehetőséget a messzi idegenbe való eljutásra — az Ige, ha igazán él bennünk, még sokkal bizonyosabban útat tör, vonatot indít, hajót épít előttünk, hogy szolgálhasson; Krisztus szerelmétől szorongatva, a lélek.

Az alkalmatlanságnál is nagyobb hiány azonban, hogy a *szolgálat* kiesett egyházunkból. Még a szónak is olyan idegen, szokatlan hangzása van, akárcsak a hittérítőnek. Uralkodó egyház akart lenni a mienk is: versenyre kelt sokszor a katholicizmussal a méltóságért, de nem ama mennyeiért, nem „az Istennek a Krisztus Jézusban onnét felülről való elhívása jutalmáért“ (Fil. 3:14.)

Az alkalom hiánya végeredményben sem lehet döntő fontosságú a keresztyén életben. Nemcsak azért, mert meg van írva, hogy „áron is megvegyétek“, hanem főképpen azért, mert pusztán az alkalomból sohasem született még külmisszió.

5. A legkomolyabb enyhítő ellenvetés még az lehet, hogy más bízott ránk, mint távoli pogány népek gondja.

Dehát ezt a mást elvégeztük-e?

S mi ez a más?

Lehet, hogy ez a más nem a távoli Afrika vagy India gondja, de lehet, hogy nem is más: külmisszió itt a szomszédunkban; az összes balkáni államokban vannak mohamedánok, közel négy-millió pogány (Hajnal, 1929. Március). Ki fogja őket „igazhitűkből“ az igaz Istenhez elvezetni? Kire vannak bízva, ha nem a Szentírást legtöbbször forgató, az Úr kegyelmét legtöbbször tapasztalt reformátusokra, a Balkánhoz legközelebb eső Kelet világosságául rendelt magyar református egyházra?!

S mit tettünk értük?

*

Mint elkövetett bűneink terhe, néhezedik ránk minden szó s mégis vállalnunk kell, mert az Ige szava.

Es az Ige, erre a kérdésre „miért nincs református magyar hittérítő odakinn?“ ítélettel felel. Ítélettel a magyar református egyháznak, hogy önmagára nézett csupán s ezzel egyrészt elkerítette Isten országát, másrészt levágta a szárnyát övéinek, akik kiélték izzó lelkesedésüket egyházmegyei és kerületi harcokban, vagy világítottak véka alatt — ha még egész ország is volt ez a véka, — viaskodva a maguk dicsőségét vagy a maguk dicsősége ellen, de olyan ritkán az Isten dicsőségéért.

Es ítélet minden reformátusra, hogy máig sincs külmisszióink, pedig az Úr félelmére olyan áldott anya tanított, mint a református egyház, a megtisztított, a bibliás.³

Horváth Jenő.

³ A külmissziói munka kérdésében való tájékozódásra melegen ajánlható a *Hajnal* c. magyar missziói folyóirat, mely megrendelhető a Magyar Ev. Ker. Missziói Szövetségtől (Budapest, IX. Üllői-út 9., II. 4.), előfizetési ára egy évre 1.50 pengő (45 lei). Megjelenik havonta 16 oldalon.
Szerk.

TUDOMÁNY ÉS VILÁGNÉZET.

A lét és élet problémája a theológiában.

Évnyitó beszéd a kolozsvári theologiai Fakultás 1929. szeptember hó 29.-én tartott évnyitó ünnepélyén.

Tartotta: Dr. Tavaszy Sándor igazgató-professzor.

1. Még az emlékezetemen ül annak a júliusvégi estének borongó hangulata: amely beárnyékolta lelkemet, amikor egymásután láttam kialudni intézetünk lakószobáinak lámpáit s amikor egymásután szállott ki ifjúságunk Alma Materünk karjai közül s ráborult az üresség, az elnéptelenedés nagy hallgató csődje Fakultásunk barna falaira. S ime, ma az új életkezdés, az élet-megmozdulás tavaszi örömei szállanak fel a lelkünk mélyéről s megreszket a lelkünk az új elhatározások, az új feladatok, az új látások boldog reménységétől. Lehetetlen, hogy az elmuló és mindent elnyelő idő, a szakadatlanul változó lét és az újból meghatározott élet ritmikus árja meg ne ragadja a lelkünket s eme ünnepélyes fordulóponton, az új évkezdés első órájában ne érezzük a kényszerítést, amely arra hajt, hogy öntudatunk elé állítsuk azt a nagy kérdést: *Mit jelent a theologia a lét és élet problémájának megoldásában?*

A tudományos filozófiai reflektálás évezredek óta még nem szűnő energiával csügg a lét és élet problémájának megoldásán s ezer meg ezer színű sugárként tűnik fel szemünk előtt az a sok felvétel, gondolat, elmélet és konstrukció, amelyek az intellektus erejével akarják megragadni azt a valóigaz és igaz-való szálát, amelyen elindulva, a lét- és élet-egész lényegét formailag tömörítve kifejezhetik. Hányszor és hányszor lemosolyogták és leszólták az élet vásárterén kupeckedők, a szellemi tusák nagy küzdelmeit nem-ismerő sarlatánok ezeket a nagy komoly, áldozatos, életerőket őrölő, idegéletet pusztító gondolati harcokat, elmélet-alkotó küzdelmeket, amelyek, ha nem is oldották meg a lét és élet problémáját, de utakat, vagy legalább is ösvényeket törtek ama örvénylő mélységek felé. A filozófiai gondolkozás ama alázatossága előtt, amelynél fogva mindig kész volt újból kezdeni a küzdelmet s ama bátorsága előtt, amelynél fogva új és új lendülettel kísérelte meg a megoldhatatlant megoldani s soha sem engedte át magát a dogmatikus megrökönyödésnek, a legnagyobb tisztelettel és megbecsüléssel kell megállanunk.

A filozófiai gondolkodás ma új életkedvvel és új életlendülettel fordult a metafizika örök rejtelmes világa felé s ma, amikor minden szívet elemi erővel ragad meg a lét bizonytalanságának és az élet esetlegességének kérdése, ismét kész izmos intellektusának átfogó erejével és sas-szemeinek tisztalátásával szolgálni, tusakodni, harcolni és gondolkodni. Miniket theologusokat pedig különös örömmel kell eltöltsön az a tény, hogy ma a mai, hogy ne mondjam, a modern filozófiai gondolkodás olyan vágányon halad, amely a theologia és filozófia szomszédsági viszonyát közvetlenebbé, bensőségebbé és mélyebbé teszi. A mai filozófia a lét és élet problémáját a kanti értelemben vett praktikus ész körében kívánja megoldani. A mai filozófiát immáron nem a spekulatív dialektika, hanem az élet dialektikája vezérli. Az életet nem az elvont és vonatkozás nélküli „tisztá lét“ kategóriája, hanem az „idő“ kategóriája alatt kívánja vizsgálni és megoldani. Korunk egyik legeredetibb gondolkozójának: *M. Heidegger*-nek ajkán elhangzott az a különös jelszó: „Dasein ist Sorge.“ A tiszta lét helyébe az „existenciális“ lét, „a gondban“ tusakodó életlét lépett, amelynek elementáris tulajdonsága a „történetiség“. Lehetetlen fel nem ismernünk a nagy dán próféta-filozófusnak: *Kierkegaard*-nak az egész európai szellemet meghatározó, mélyen keresztyéni hangját és áhitatát, amint döbbenetes erővel, nagyon hidegen és józanul kimondja, hogy a hűnbánatban van a való-igaz és igazán-való megismerés, a lét és élet problémájának a megoldása, vagy mondjuk a végtelenbevesző folytonos megoldása. Hadd őrizze meg a filozófiai gondolkodás az exakt fogalmi és logikailag biztosan elhatárolt sajátos útját, hadd őrizze meg értelmi józanságát és entuziázmustól-ment tiszta racionálitását, de sohase mondjon le problémái és megoldásai folytonos revíziójáról, mert akkor a szomszédsági jóviszony nemcsak bensőséges, de gazdagon termékenyítő lesz úgy a theológiára, mint a filozófiára, annál inkább, minél kevésbé akar úgy az egyik, mint a másik termékenyítőleg hatni s minél inkább az marad és az lesz, ami t. i. „filo“ és „sofia“ s „theos“ és „logos“.

2. A lét és élet problémáját a theologia két uton kísérelte meg megoldani. Vagy az emberi lét problémáikájából indulva ki vagy az ember és Isten *együttlétének* problematikájából. Vagy az isten-nélküli puszta emberi létből, vagy az istenben-való emberi létből. Amaz mindig történelmi mentálitásból, emez pedig evangéliumi-keresztyén mentalitásból fakadt. Kétségtelen, hogy a valódi megismerése a létnek és életnek csak akkor lehetséges, ha nem általában a lét és nem általában az élet megismerésére, hanem az *existenciális* lét

és élet, és pedig az existenciális emberi lét megismerésére törekszünk. Existenciálissá azonban az emberi lét csak Istenben válik, mert csak Istenben egészül ki azzá, ami s csak Istenben nyeri meg értelmét és jelentését s Istenen kívül csak torzó, azaz amiképpen a mondat összefüggéséből kiszakított állítmány puszta szóvá, vagy amiképpen a nap-rendszer összefüggéséből kiszakított csillag puszta üstökössé válik, épenúgy az ember is megszűnik embernek, azaz Isten akarata összefüggésében élő létezőnek lenni s lesz önmagát megsemmisítő üstökössé.

Az Istenen kívülvő puszta emberi lét, összefüggéséből kiszakadván, egészen természetesen jut illúziók és beképzé-
sek hálójába s teszi fel fejére az öngazság, minden igazságot elhomályosító, beárnyékoló koronáját. Az önmaga puszta létben lévő ember önmagát emésztí meg, pusztítja el, mert nem képes önmagának a létezés feltételét megadni. A beképzé-
lések és illúziók által átszótt lét nem lét, mert épen a be-
képzé-
lések és illúziók által kiszakadt a valóság létezés-adó nagy összefüggéséből. A beképzé-
lések és illúziók által meg-
tagadja és elveti az ember azt a valóságos jelentést, amelyben van a lét s önmaga ad önmagának jelentést, amely fonákká teszi, tehát valóságos lététől fosztja meg. A lét, nagy összefüggésben lévő létté, tehát existenciális létté csak ott lesz, ahol az ember képessé válik a beképzé-
lések levetközé-
sére és az önmagát csaló illúziók széttépésére. Ez a hely pedig, emberi oldaláról nézve, a *bűnbánatnak*, isteni oldaláról nézve, az *ítéletnek* a helye. *Az ítélet alatt, a bűnbánat éles fájdalmai között jelenik meg az ember összetört, eltorzult és elnyomorodott mivoltában, az ő igazi, existenciális létében.*

Az existenciális lét első feltétele tehát az ítélet. Az ítélet nem lehet emberi, nem lehet kollektív közösségektől eredő sem, mert beképzé-
léseket és illúziókat megsemmisítő ereje nincs semmiféle emberi ítéletnek, hanem csak Istentől eredő lehet, mert egyedül Isten szava bír azzal az átható erővel, amely elől nem képes kitérni az öngazságában felöltöztetett ember s amely, mint az emésztő tűz a szalmát, úgy lobbant lángra minden cicomát, minden sallangot s minden az emberre ráaggatott s a valóságos léttől idegen surrogátumot.

Egyedül az Istentől jövő ítélet által lép ki az ember önmaga beképzelt Énjéből s adja fel *az esztetikai neutralitást* (Kierkegaard) s jut el a döntésre, amelyet nem ömaga visz véghez, hanem amelyet Isten visz véghez. A döntésben fogadja az ember a lovaggáütést, amely az embert az örökkévalóság számára nemesíti s juttatja el az embert az igazi „ex-

sistere“-re, azaz a valóságba való tevékeny kilépésre.

Az ítélet után a *bűnbánat* az a másik feltétel, amely által az ember az existenciális létre eljut. A bűnbánat nem egy pszichológiai állapot, nem egy depressziós hangulat, hanem az Isten szava igazságának a valóságos jelenléte és az emberrel való élő kontaktusából eredő új élet, mélyebb élet, a Lélek által minősülő élet. A bűnbánat nem az élvezetben kimerült ember kesernyés hangulata, hanem az Isten Törvényét felmutató és zengő Lélek valóságos jelenlétéből fakadó önértékelés. A bűnbánat széttepi a látszatra törekvő emberi akaratot s megaláz s egyben felemel, felemel és megaláz, hogy ebben és ezáltal a ritmus által existenciális létre segítsen.

Imel az emberi lét csak az Isten létében valóságos lét, mert csak Isten által emeltetik a valóságos lét szintjére. Az ember előtt az a feladat áll, hogy önmagát, pusztán egyes létében legyőzze és túlhaladja. *Ez a legyőzés és önmagán való túlhaladás a lét-probléma existenciális megoldása.*

3. És az élet-probléma megoldása is csak az ítélő és bűnbánatra vezető Isten által oldható meg s rajta kívül nincs megoldás. Az élet a minősült lét. Az élet az Isten személyes megszólítása által meghatározott lét. A lét életté a folytonos döntésben válik, amelynek eszközlője az élő Ister. Az Istenben való élethen kívül nincs élet, mert egyedül Isten által valósul meg az a gondolat, amely az emberben testet oltott s amelyet az ember Isten nélkül még csak meg sem ismerhet, nemhogy megvalósíthatna. Öntudatossá igazán az élet csak azáltal válhatik, aki gondolja az életet, akinek gondolata az egyéni létformában testet öltött. A dolog nem úgy áll, mint ha Isten az emberbe helyezett volna egy gondolatot s most már az emberre nézve nem lenne más hátra, mint kiélni ezt a gondolatot, hanem a dolog úgy áll, hogy ezt a gondolatot megismerni is, alakítani is csak Isten tudja s az ember csak annyiban, amennyiben Istenben és Isten által él. Ezért mélyen igaz keresztyén axioma az a paradoxon, hogy *az emberi élet alanya nem az ember, hanem Isten.*

4. A lét és élet problémájának a megoldása tehát nem egy theoretikus elme-munka, hanem az egész ember egész élet-munkája. Ez az intézet és az itt hirdetett theologiai tudomány az emberi szellem nem egyik, vagy másik funkciójára támaszt igényt, hanem az egész emberre, amint van, testestől-lelkestől. A theologióának tehát kell a szíved épen úgy, mint az elméd, kell az értelmed épen úgy, mint a hited, kell az öntudatod épen úgy, mint az akaratom, kell az erkölcsi tisztaságod épen úgy, mint a tudományos arravalóságod, kell

a lelked épen úgy, mint a tested. A theologia nem vész el a spirituális szemléletekben, de nem is szikkad ki az apró-cseprő műfogásokban, nem veti meg a reális létforma-próza elágazásait, de nem is teszi főbenjáró üggyé, mert azért folytat hódító hadjáratot, hogy egész embereket adjon az Isten, egész, teljes, dicsősége kizárólagos szolgálatára, hogy a Lelket urrá lenni segítse a vezérlete alatt álló lelkek felett a lét problema egyetlen lehetséges megoldására.

5. Hivlak Titeket ifjú barátaim a belső küzdelmek és viaskodások színterére. Itt más küzdelmek és más harcok várnak reátok. Itt nem egy ismereti anyag emléttetésére várunk Titeket, hanem az együttes viaskodásokban, a belső harcokban való szolidaritásra. Amint megnyertétek a „theologus“ nevet, ezt az egész világon legdicsőségebb és legkitüntetőbb nevet, tudjátok meg azt is, hogy a legsúlyosabb elkötelezést és ha elmélyült komolysággal hordoztatok ezt a nevet, mondom azt is, hogy a legnehezebb sorsot vettétek magatokra ebben a világban. Minél inkább theologusok lesztek, minél odaadóbban valósítjátok meg az ebben a névben foglalt elkötelezést, t. i. ha valóban „Isten önmagáról“ szóló beszédének bizonyágtevői“ lesztek, mert ezt jelenti a „theologus“ név, annál inkább éreznetek kell, annál inkább éreztetni fogják veletek, hogy idegenek vagytok ebben a világban; annál kevesebb megértésben lesz részetek, sőt annál inkább megnő az ellenséges indulat nyomatokban, mert Isten Igéje merőben más, mint az emberek beszéde, Isten akarata merőben más, mint az emberek akarata, mert Isten merőben más, mint az ember s az Ő országa, mint ez a világ. Így válik számotokra az élet és lét problema súlyosabbá, nehezebbé, de így válik annak Istenben való folytonos megoldása áldottabbá és győzelmesebb erejűvé. Kérlek tehát Titeket Testvéreim, hogy ne féljetek a belső harcoktól, a kételyek viharától, mert aki vihart támaszt, az a viharban is jelen van.

Ennek az új tanévnek első órájában Tanári Karunk nevében szívünk szeretetének melegével üdvözöljük a Főtiszteletű Püspök Urat, mint intézetünk főfelügyelőjét s kérjük, hogy gondoskodó szeretetével örködjék ebben az évben is Alma Mater-ünk apró és nagy gondjai felett, halás szeretettel üdvözöljük a Méltóságos Elöljáróságot, mint intézetünk közvetlen főhatóságát s kérjük, hogy a régi kipróbált hűség-gel álljon mellettünk s kormányozza intézetünket, s üdvözöllek Titeket régi és új tanítványokat s kérlek Titeket, hogy Istennek bennetek elhelyezett kegyelmét alázatos és engedelmes lélekkel gazdagítsátok Isten dicsőségére. Ezzel az 1929—30-ik tanévet megnyitom!

T. S.

A zsinat jelentősége egyházunkban.

Alig van még egyház, amelyik élénkebben érdeklődnek az egyetemes egyházi élet megnyilvánulásai iránt, mint a miénk. Ennek okai a következők: Az első az, hogy a mi konfeszzióink hangsúlyozza legerőteljesebben a szentírás szabályozó voltát s mivel az új szövetségben az „egyház“ szó úgy az egész keresztyénség, mint az egyes gyülekezet megjelölésére szolgál, a biblia egyedüli tekintélyét valló református ember úgy a saját gyülekezete, mint az egyetemes egyház tagjának is érzi magát. Ez az álláspont sokaknál manapság a legtriviálisabb módon nyilatkozik meg, midőn tájékozatlanságuk mellett is hivatva érzik magukat az egész egyház külső és belső dolgai felett kritikát gyakorolni. De ez a tünet is a mi egyháztagjaink univerzális érdeklődésére vall, és csak helyes irányítás, nevelés kell, hogy ezt a hajlamot, mint nyugati testvéreinknél, egészséges irányban tovább fejlesszük. A második ok a kálvinizmus alap jellemvonása, mely szerint a keresztyén élet nemcsak a hitben és ujjászületésben, hanem ezen alapvető tapasztalatok végső következményeinek energikus levonásában is áll. A keresztyénség közösségi megnyilvánulásai (kultusz, kormányzás, fegyelem, erk. élet) ép olyan szerves részei a hitéletnek, mint a fának külső kérge, vagy levele annak gyökere mellett. S ha egyesek, többek közt magam is, pld. az adminisztráció másodrendűségét hangsúlyozzák a hitélet mellett, ez tisztán abból az érdekből történik, hogy a külső élet-megnyilvánulás, a gyökér szerepét betöltő hitélet nélkül értéktelen.

A zsinatnak végül azért is meg van nálunk a nagy jelentősége, mert ez az egyházkormányzati szerv tölti be azt a feladatot, amelyet az Ef. 4 r. 12 v. így fejez ki: *a szenteknek egytestbe való kötötetése, ... az Úr testének építése.*

Kálvin pedig az ángersi egyházhoz írt levelében a következőkép: „que tous les siens soient recuilles en un corps sous le chef.“ Az Ő egyháza üldözött volta mellett is ki kellett hogy védje az ellenreformáció koncentrikus támadását s ezt csak úgy tehetette, ha az Úr testének szétszórt tagjait „egy Fő alatt“ egyesíti. Ezt a feladatát fényesen meg is oldotta. Ahova a genfi reformáció behatolt, ott mindenütt a rend, a szervezetség vaspáncéljába öltözött a protestántizmus s amíg a lutheránus egyházak ennek hiányában sokhelyt elsorvadtak, megsemmisültek (Bajorország, Ausztria, Felsőmagyarország), addig mi győztesen állottuk ki a rekatholizálás rohamát. Ezért intézik egyházunk ellenségei támadásukat az egyes gyülekezetek mellett mindig a mi egyetemes gyűléseink ellen. 1638-

ban I. Károly a skót reformátusok ellenállását a glasgowi zsinat feloszlásával akarja meghiusítani, a francia abszolút uralkodók miatt 1659 óta 1872-ig csak titokban tarthatnak ottani testvéreink zsinatokat, a magyarországi protestántizmus megtörési kísérletének pedig szintén legfontosabb eseménye az egyházkerületi közgyűlések erőszakos feloszlása.

Ezek a tények mutatják, hogy nálunk a zsinattartás nemcsak reprezentáció, hanem *fontos bibliai és dogmatikai alapelveken nyugvó életszükséglet*. Annál hívebben megőrizzük egyházszervezőnk nagy intencióit és annál ellenállóbbá tesszük egyházunkat a külső támadások ellen, minél szorosabban kapcsolódunk össze egy testté és ennek az egyesülésnek minden vonalon hű kifejezést adunk. Érezte és tudta ezt a református egyház úgy külföldön, mint hazánkban s ezért mindig zsinatot tartának, valahányszor ezt a szükség parancsolja. A luth. egyházak szervezése megtörténik egy-egy fejedelmi tanácsban, tartományi, vagy országgyűlésen, nálunk azonban minden nemzeti egyház önállóan, sokszor a kormányhatalom akarata ellenére, üldöztetés közt, vagy éppen száműzetésben szervezkedik. S érzi és tudja ez az egyház azt is, hogy nevét csak akkor érdemli meg, ha benne, ép mint a világban és az üdv országában *rend* uralkodik. Klasszikusan fejezi ezt ki az 1567-iki debreczeni zsinat Nagyobb Cikkeinek I. szakasza: „*valamint Isten a maga szabad akaratából meghatározott törvényének rendje, intézkedése és javallása nélkül semmit sem téveszen, hanem mindeneket előre elhatározott tanácsából, előtudatából és előrendeléséből cselekszik, igazgat, kormányoz: úgy az egyház és bármely emberi társulat sem nélkülözheti a törvényes, tartozott és jogos rendet. Azért mi a rendet mennyei természetünk és társaságunk fenntartására szükségesnek tartjuk.*“ Téves felfogása tehát az a kálvinizmusnak, amely benne szélsőséges autonómiát és individualizmust lát. A mi atyáink előtt is, ép mint a római egyházban, emjens érdek, az egyház egységének megőrzése hitben, tanításban, kultuszban, fegyelemben stb. Kálvin ezért nem kárhoztatja a zsinatokat, sőt azokat az Inst. IV. k. 9 f. szerint szükségesnek tartja: valahányszor — írja — valamely zsinat határozatára hivatkoznak, azt szeretném. ha... azt, amiről szó van, a *Szent Írás zsinórmértékéhez mérnék* stb. Ebből világos, hogy Kálvin szerint a legfőbb szabályozó hatalom a Szent Írás és a zsinat ebből származtatott. Így megoldhatjuk azt a pár év előtt felvetődött kérdést is, hogy egyházi gyűléseink ill. azoknak végzése a Szent Lélek ihletése alatt állanak-e. Amennyiben a biblia szelleme, vagy utasításai szerint tanácskoznak, határoznak, csak annyiban a Lélek letétemé-

nyesei. De abszolút tekintélye e végzéseknél, mint az Irásnak, nincs. Hiszen még konfesszióink is a biblia tétéleivel védik igazságaikat s készek engedni az Urban az abból helyesebben tanítóknak.

A régi református zsinatok, ép mint Erdély történelmében a lármafák vagy az őrtüzek azt jelentették, hogy *az egyházban baj van*, annak egysége ellen külső, vagy belső támadás készül. És atyáink nem késlekedtek ilyenkor a veszedelmet az egész egyház színe előtt feltárni s annak orvoslását keresni.

1566 május 19-én Méliusz kibékül Marosvásárhelyen Dávid Ferencéssel, de mivel ezek az egyezséget nem tartják meg, már a következő év február 24-én összehívja ellenük a debreczeni zsinatot. 1610-ben elkészítik Hollandiában Arminius tanítványai remonstranciájukat a praedestináció ellen s már 1618-ban összeül a dortrechti zsinat, tanításuknak megcáfolására. Nálunk 1646 februárban Tolnai Dali Jánost felfüggesztik presbytáriánussága miatt s már ugyanez év június 10-én a szatmárnémeti zsinat maga elé idézi őt és kimondja felette az ítéletet. Hasonló gyorsasággal cáfolják meg a svájci egyházak az 1675-i badeni zsinaton a Formula Consensusban a francia szabadelvű teológiát és nálunk 1673-ban Radnóton a coccejanizmust. Az ilyen sürgős okok mellett természetesen szerepelnek egyéb indokai is a zsinattartásnak. Károlyi Gáspár pld. a gönci zsinatra azért hívja össze papjait, hogy a *helyes tanításban való egyetértést megújítsák, az eretnekeknek ellenálljanak, a lekipásztorok erkölcsseit kijavítsák, végül, hogy hazánk külső szerencsétlenségének enyhüléséért imádkozzanak*. Amint aztán az életviszonyok kedvezőbbek lesznek, háttérbe szorulnak az aktuális bajok és a zsinat, mint az egyház legfőbb érdekeinek védője, kezdi megtalálni a maga rendes útját, munkakörét. A hitvallási alap leszögezése mellett foglalkozik a liturgiával, vallásoktatással, fegyveléssel, egyházkormányzással stb. De ilyen alakban is megvan a maga óriási jelentősége egyházunkban a fentt írt elvnlé fogva.

A zsinat a 16-ik század utolsó évtizedeiben foglalja el a maga állandó helyét az egyházi életben. Előbb csak püspök választásoknál, fontosabb történelmi események alkalmával, később évenként gyűlnek össze az atyák, akik ekkor még *mind a papi rendhez tartoznak*. Határozatait csodálatos egyértelműséggel rendszeren pár nap alatt hozza. Ennek oka az, hogy egy-egy kiváló papi személyiség (püspök) már előre elkészíti az előterjesztendő kánonokat. Mélius után Veresmarti Illés a hercegszöllösi, Gönczi K. György a nagyváradi,

Tasnádi R. Mihály, a marosvásárhelyi, Geleji K. István, a szatmárnémeti kánonok megalkotásával szereztek magoknak örök nevet. Ők voltak abban az időben az előkészítő bizottság, akik öntudatos hitükkel, kiváló-gyakorlati érzékükkel meghatározták a zsinat útján koruk egyházi életét. A fejlődés forduló pontját kétség kívül a Geleji kánonok képezik. Ez után *összefüggő* egyházi törvényhozást a bodrogkeresztúri kévésebbé fontos zsinattól eltekintve egész az 1791-i budai zsinatig nem találunk. A nemzeti zsinat helyét elfoglalják az egyházkerületi zsinatok. Ezekben él és lüktet, nálunk egész 1881-ig az egyetemes egyházi élet. Itt toldozzák-foldozzák a Geleji kánonokat, ennek szellemében itélik el a haerézisbe eső tanítókat, mint pld. az 1734-iki küküllővári zsinaton Nádudvari Sámuel enyedi papot és az 1742-iki dévai zsinaton Huszti András kolozsvári jogtanárt, itt hoznak újabb fejelemi, közigazgatási és liturgiális törvényeket, itt bíraskodnak házassági ügyekben és vizsgáztatják, felszentelik az ifjú papokat. Legöregebb papjaink még most is csillogó szemmel emlegetik azt a boldog időt, mikor a zsinati atyák, mint egykor Izrael fiai, Szilágysomlyótól Kézdivásárhelyig valamelyik nagyobb eklézsiában leveles színek alatt sátoroztak, tanácskoztak s a papi vizsga után megnyitották a „procedens“ ifjaknak a „közlegelőt“, ahol a bőségesen terített asztal kárpótolta őket a vizsgával járó izgalmakért. *A zsinat tehát nálunk egész 1872-ig még mindig egy eleven, minden évben előforduló egyházi esemény, ahol összeforrnak a szétszórt tagok egy testté.*

És ezt a jellegét megőrizte a *külföldi református egyházakban* mind a mai napig. A skót, holland, francia és svájci egyházakban még ma is egy *állandó, évenként visszatérő esemény* a zsinat. Igaz, hogy Hollandiában és Svájcban az egyházmegveji illetve kántoni gyűléseken dőlnek el a legfontosabb kérdések, a francia zsinat hatalmát pedig a liberálisok uniója nem akarja elismerni, de mégis ezek az egyházak híven ápolják a Kálvin örökségét.: hogy összegyűjtsék és összetartsák a Krisztus tagjait egy Fő alatt. Nálunk, sajnos ez a törekvés az utóbbi évek alatt háttérbe szorult. Miután a budai zsinat 25—28 kánonai a zsinattartást 10 évenként írják elő, általános gyakorlat lett ennek a fontos egyházi gyűlésnek ilyen nagy időközökben való összehívása. Sőt legutóbb még ezt a 10 évet sem tartják be. Az 1891-i zsinatot még az első után 10 évre összehívták, de a következőt már csak 13 év múlva, 1904-ben. A legutóbbit pedig (1917-ben a háború miatt nem volt érdemleges tárgyalás) már 24 évvel később, 1928 május 8-án. A zsinattartásnak ez a halogatása a magyar

református egyháznál feltűnő. Hiszen amint multunk és a külföldi egyházak példája mutatja, a *zsinat nálunk mindig bátor szembenézés volt az ellenünk tornyosuló veszedelmekkel, egy nagy belső leszámolás önmagunkkal, és egy állandó összetartó erő a sokfelé húzó gyülekezetek, pásztorok, hívek számára.* A mi egyházkerületünk a múlt évben hívta össze a királyhágó mellékiekkel együtt első zsinatát. Ebben megelőzték öt az S. H. S. királyság magyar reformátusai, akik már 1922-ben egy nagy egyházmegyévé és a csehszlovákiai magyar reformátusok, akik 1923-ban egy egyetemes egyházzá tömörültek és létrehozták az ottani 3 egyházkerületet. A mi zsinatunk késedelmének magyarázata az, hogy két heterogén fejlődésű egyházkerület egyesítéséről, sőt egyiknek éveken át függőben lévő, elismertetéséről is volt szó. De azért *periculum in mora!* Igaz, hogy egyházkerületünk az ő évenkénti ker. gyűlésein mindig pótolta a legsürgősebb hiányokat és számos fontos szabályrendeletet alkotott, de másfelől igen nehéz és életbevágó kérdések, amik csak a zsinaton intézhetők el, megoldatlanul maradtak. S különösen a testvér, még mindig a kezdet nehézségeivel küzködő királyhágómelléki kerület az, amelyik leginkább érzi ennek a késedelemnek hátrányait.

A zsinat életének egyik kóros tünete az, hogy benne az újabb időkben az egyház belső életét (hitvallás, liturgia, egyh. fegyelem) érintő kérdések háttérbe szorulnak, vagy teljesen elmaradnak a külső életet szabályozó egyházalkotmány mellett. Ezt a tényt már Vásárhelyi J. testvérünk is megállapította tordai előadásában. Itt csak arra mutatok rá, hogy az első tárgyak elmaradása egy igen szomorú eredményt hozott létre: *a zsinati ülések végnélküli elnyújtását és sokszor termetlenségét.*

Méliusznak elég volt 3 nap, hogy Debreczenben, 1567-ben két terjedelmes hitvallást és egy törvénykönyvet letárgyal-tasson. A dortrechti atyák m. ö. hat hónapig üléseztek s ez alatt a katekhézis, bibliafordítás, praedestináció, egyházalkotmány stb. felett hoztak világgraszoló végzéseket. A szatmárnémeti zsinat öt nap alatt végez a puritánizmussal és megállapítja azt, ami abból helyes s ami elvetendő. Az újabb zsinatok *éppen öntudatlanságuk miatt* belebonyolódnak apró jogi kérdések tisztázásába és ezeket sem oldják meg kielégítően. Tagjaik sokszor nincsenek tisztában egyházunk hitelveivel, történetével s ezért a tk. cél helyett *mellékvágányokra* terelik a tárgyalást. Így lesznek újabb zsinatjaink *tengeri kigyói* az erdélyi különleges egyházszervezet, vagy a lelkesválasztás, amik minden érdekességüknél fogva sem ér-

demlik meg a reájuk fodított sok időt és erőfeszítést. Erdélyi zsinatunknak szép feladata lesz ezen a téren is helyreállítani egyházunk *régibb* történetével a kontinuitást. Munkáját nagyban megkönnyíti az, hogy kér. gyűléseink már a legkényesebb kérdéseket vagy szabályozták, vagy legalább tárgyalás alá vették. Továbbá az, hogy magyarországi tésvéreink legutóbbi zsinatjukon bátran neki vágtak a legnehezebb kérdések tisztázásának és így zsinatunk pld. a liturgia, egyházfegyelem, lelkészválasztás, belmisszió stb. ügyekben már az általuk is kitaposott utakon haládhathat. Ez annál kívánatosabb, mert ott is igen sokan (l. Debr. Prot. Lap 1929 jun. 8. sz.) várják, hogy ha külsőleg nem is, de legalább új törvényeinkben visszaálljon köztünk a régi egység.

A bizottsági előmunkálatokat nem ismerem és így a zsinat törvényjavasolataihoz nem tudok hozzá szólni. Ez még korai is volna. Csak egy pár vázlatos megjegyzést teszek a zsinat jelenlegi teendőire vonatkozólag.

Tisztázandó elsősorban, amint már sokan hangoztatták s ami nélkül öntudatos törvényhozás el sem képzelhető egyházunk *hitvallási alapja*. Ez nem csak belső, hanem külső szükség is. A regátban minket még most is egy kategóriába soroznak az adventistákkal, baptistákkal stb. Róm. kath. tésvéreink mindegyre kétségbe vonják, hogy vannak-e nekünk érvényes dogmáink. A szektákkal és különböző modern szellemű mozgalmakkal szemben egyházunk álláspontja, amint ezt Révész I. tette „Öntudatos hit“ című füzetében, sürgősen tisztázandó. E nélkül egyházunk nem érdemli meg az egyház nevet.

Elsőrendű kötelessége a zsinatnak a *katekhézis* ügyét tisztázni. Ha a dortrechtli zsinat 16 ülést töltött el ezzel, nálunk is megállapítandó legalább az, hogy a konfirmáció a Heid. káté, vagy a Nagy Péter vagy pláne a Nagy Vince féle káté szerint történjék. Ha e tekintetben nehézségek lesznek, legalább a Heid, Káté megrövidített, vagy egyszerűbben feldolgozott alakját tegyük kötelezővé. *De semmiképpen sem mondhatunk le arról, hogy jövő generációnk ne egy és ugyanazon lelki felkészültséggel lépjen be az egyház öntudatos tagjai közé.*

Ha theologiánkon már kb. 10 év óta komoly konfesszionális szellemben folyik a lelkészképzés, az egyház széles rétegeit sem szabad elzárni ennek a szellemnek áldásai elől. Csak így remélhetünk egységet az egyház *külső* ügyeinek intézésében is.

Az egyházefegyelemről, tekintettel e kérdés óriási fontosságára, most nem szólok. Csak azt akarom a kishitűség el-

osztatására megemlíteni, hogy ez gyülekezeteink tekintélyes részében valamilyen alakban még mindig fennáll és csak zsinatunktól függ, hogy ezt a kérdést is, amint ez ma már közözhaj, egységesen rendezze. Még pedig úgy, hogy ez komoly jogszabály és nemcsak szabad gyülekezeti, vagy lelkipásztori tevékenység legyen. A fegyelem jogi természete megadja ennek általánosan kötelező és kikerülhetetlen érvényességét. Hiszen előttünk sokszor a jogi természetű határozatok is szentek és érettük egykor a puritánusok százai és ezrei szenvedtek vértanúságot.

Egy bonyolult és nehéz kérdés az *egyházi adózás*. Ha valahol, akkor itt Romániában okoz igazi gondot ennek megoldása. Tisztázandó, hogy fennáll-e s mennyiben a régi jus advocatiae, vagy pedig ki vagyunk szolgáltatva a változó kormányintézkedéseknek és az alsóbb hatóságok önkényének. Ha az utóbbi eset áll fenn, akkor nem marad más teendőnk hátra, mint súlyos sanctiókkal rá kényszeríteni hűveinket ezen elemi kötelességük teljesítésére. Az új egyházi adó *nagysága* szerintem a régi Törvénykönyv III. tc. 13. §-ában kielégítően körül van írva. *Ha megtartjuk az ott jelzett adókulcsot s a személyi adó valorizált összegét és az állami egyenes adó 10 %-át, mint vagyoni adót újra életbe léptetjük, akkor egyházunk anyagilag meg van mentve.* Ennél az adónál sok helyen (falukon) még többet is fizetnek s egy Ravasz Lászlónak kellett ezelőtt 19 évvel Phildius ifj. utazó titkárt kioktatni Marosvásárhelyen arról, hogy nálunk a tized mozgalom (12 kalongyából 1 v. 2 az egyházé) valamilyen formában még mindig feltalálható.

Ha nyugati testvéreink vagyonuknak egytized részét Isten dicsőségére adják, mi *legalább* adónknak egytizedét oda adhatjuk e célra. Különösen városi gyülekezeteink talpraállását, egészséges fejlődését és itteni iskoláink megerősödését várom ettől.

Az egyházalkotmány kényes és érdekes kérdéseiről (Igazgatótanács szervezete, lelkészi társaságok stb.) szintén nem szólok, mert ezeknek a dolgoknak úgy is elegenden lesznek a szakértői.

A nagy Révész Imre mondotta a patens harc idején 1859 november 16-án a következő emlékezetes szavakat: „*Tegyünk bár az egyházat oly függetlenné az államtól s más hitfelekezetektől, amilyené csak lehet s vívjuk bár ki számára a lehető legszélésőbb társ. szabadságot és adjunk neki oly alkotmányt, mely a törvényhozói bölcsességnek remeke legyen, ha nincs igaz hit, mely mindezekbe életet fuvalljon, akkor minden szabadság s az egész alkotmány nem egyéb fűvényre épí-*

tett házndi, mely ellen eljön az idők folyamán a zápor és szélvész s egy fuvallattal, egy illetéssel végkép ledönti azt.“ De ő maga volt az, aki a hitélet építése, fejlesztése mellett szent harcot vívott egyházunk alkotmányáért. Most sem szabad elfeledniünk azt, hogy a kettő: *élő hit és külső jogi szabályozás egymással szorosan összetartozik.* Az első nélkül üres élettelen forma lesz egész szervezetünk és szálmacséplés a fölötte folytatott szóharc, az utóbbi nélkül szétfolyó, elposványosodó kegyeskedés és kapkodó karitatív munka egész hit és szeretet életünk. A kettő szerves összefüggése teremthet belőlünk gyarló, megalázott, megpróbált népből azt, ami mindnyájunknak legforróbb vágya: *Lelki Egyházat.*

Dr. Nagy Géza.

Irodalom.

Norden Henrik: A varázsló unokaöccse. Fordították: Szaploneczay Bertalan és Szaploneczayné dr. Sziklai Ilona. Fordítók kiadása. Nagybánya, 1929. 154 l. Ára 000 lei.

Ez a könyv egy külmisziói regényt tartalmaz. Írója is miszionárius, aki Kamerunban dolgozik s a történet egy néger fiú története, aki különböző veszedelmes kalandok után kiszabadul gonosz nagybátyjának, a varázslónak kezei közül s megismerkedvén az evangéliummal, keresztyénné lesz. A könyv tartalma megnyerő és vonzó, mindvégig lebilincselően érdekes, a pogány néger életet híven és szépen rajzolja. Előnyösen különbözik azoktól a, gyakran látható külmisziói elbeszélésektől, amelyekben a tendencia ordítva bosszantja az embert vagy kegyes érzelgőséggel akarja levenni lábáról az olvasót. Örvendetes, hogy vannak már olyan külmisziói elbeszélések is, melyek írói csakugyan írók, s nemcsak az ügy fontosságát mutatják, de tudják azt tetszetős formában tární az olvasó elé. Donald Fraser, Annie Carmichael, Anstein, Keyser írásait nemesak tanulsággal, de élvezettel is lehet olvasni, anélkül, hogy az irodalmi művésziesség egy pillanatra is elhomályosítaná az olvasó előtt a misszió szent ügyét. A Norden Henrik könyve is ezek közé tartozik, bár tagadhatatlan, hogy a történet zsúfoltsága, sokszor ziláltsága gyakran zavarja a művészi élvezetet. Az anyag nincs eléggé rendezve, látszik, hogy az író inkább a való események leírására törekedett, mint arra, hogy irodalmi igényeknek tegyen eleget. És ha ez a könyvnek, mint irodalmi műnek kárára van is, mint missziói elbeszélésnek csak használ, mert a valóságot állítja elé. Melegen ajánljuk mindazoknak, akik a misszió kérdése iránt érdeklődnek, vagy másokban érdeklődést akarnak ébreszteni. I.

Mezey Mihály: A damaskusi fény. „Ünnepnapok.“ II. sorozat. 7. szám. Az erd. ref. egyházker. iratterjesztésének kiadása. 1929. 20 l. Ára 4 lei.

Pál apostol alakját kétféleképpen lehet feldolgozni egy népies füzetben. Vagy úgy, hogy arra számítunk, hogy aki olvassa, előveszi a Bibliát s akkor a feldogozó szépen haladva a történeti úton, felvilágosító és magyarázó jegyzetekkel kíséri a Bibliában leírt eseményeket, s így állítja be a Pál alakját. A másik mód az, hogy az egész alakot s történetet művészi formában akarja az olvasónak nyújtani. A második eljárás a nehezebb, mert ezzel szemben az olvasó több igényt támaszt, míg az elsónél tudja, hogy

bibliai ismeretei kibővítéséről van szó. Mezey Mihály ebben a füzetében mindkét formát egyesíteni akarta, s ez a kettő közt a legnehezebb. Hogy az a munka ne legyen lapos, és mégis bibliai maradjon, ne szakadjon el a történettől s mégis úgy hasson, mint szépirodalmi mű. Ezért vannak ebben a füzetben is nehézségek. Egyik ilyen nehézség, hogy nem lehet világosan tudni, mit akar a szerző? Pál életét akarja adni? Elmékedést Pál életéről? Milyen kapcsolata van az egész történetnek az utolsó előtti lapon közölt befejezéshez: „Miért vagyok református?“ Sejtjük, hogy Pál alakjából a ref. lélek vonásait akarta kiemelni. Kár, hogy ezt, egyéb mellett stilusa helyenkénti dagályossága is megnehezíti. Pedig látszik, hogy a Biblia magyarázásában helyes úton jár, egyes vonásai, ahogy Pált beállítja, nagyon találók, helyesen kapcsolja a Pál életéhez és személyiségéhez az ő bizonyágtételeit. Mindezek határozott előnyei, s a füzetet vallásos estélyekre és népies olvasmány gyanánt is alkalmassá teszik. Még csak azt jegyezzük meg, hogy nagy kárnak tartjuk, hogy az egyh. ker. iratterjesztés ilyen kis füzetek s éppen az „*Ünnepnapok*“ sorozat kiadását olyan ritka időre szabta. A tapasztalat azt mutatja, hogy ezek a leghatalmasabb s legjobban terjedő áruik minden iratterjesztésnek. I.

Dr. Mezey Mihály: A református istentisztelet. (*Hozzászólás az új ágendáskönyvhöz.*) Szatmár. 15 lap.

Az egy íves füzet az új ágendás könyvhöz a dési ehm. közgyűlésén általánosságban elfogadott hozzászólást tartalmazza. *Elvi szempontok* c. első részében azt állapítja meg, hogy a liturgia a prófécia változó lelki tartalmának állandó formája. Közli Kálvinnak a liturgiára vonatkozó véleményét, mellyel kapcsolatban azt az álláspontot képviseli, hogy a nép- és valláspszichológiai jelenségeket is tekintetbe kell venni, s hogy az istentiszteleti rendtartásnak célja „a vallásos vágyódásnak közösségben való kifejezése“. A *Kritikai megjegyzések* c. második rész merész újításnak látja az ágendáskönyvet. Indokoltnak látja a kötött imádság bevezetését, sőt azt mondja, hogy a bűnvalló ima csak kötött lehet. Helyesli a liturgiai feladatok körülhatárolását, de az énekek kijelölését nem tartja helyesnek. A bibliaolvasás bevezetése ellen az a téves feltevés állítja, hogy azt hiszi, annak oka a Biblia megismertetésének szándéka volt, ami pedig az ágendáskönyvtől távol áll. *Gyakorlati megoldás* címen adott javaslatában a liturgia sorrendjére nézve csak egy lényeges módosítás van, a bibliaolvasás kihagyása. A bűnvalló imádsága módosításában nem látunk semmi jobbat, az ágendában levőnek rövidített, nagyon lényeges dolgokat kihagyó kiadása, holott a bűnvalló ima egyáltalában nem hosszú. Az Úrasztala és szószék közti megosztása a liturgia végzésének katolikus kovász, ahol az oltárt az Úrasztala képviseli.

Pedig az Urasztala nálunk egyáltalában nem oltár jellegű. A módosítást egyáltalában nem tarthatjuk szerencsésnek, elvi alapozása csak részben van.

I.

László Dezső: Az erdélyi ref. egyház története. Az Ifjú Erdély pályázatán pályadíjat nyert mű. Élő könyvek. 13. Ifjú Erdély kiadása, 1929. 89. l. Ára 16 leí.

Mindeddig nem volt egy olyan kisebb munka, amelyet az ifjúság és a nép kezébe lehetett volna adni, az erdélyi ref. egyház történetéről. Pedig nagyon fontos dolog, hogy népünk és ifjúságunk, éppen a mai nehéz helyzetben tájékozódhassanak egyházunk történetéről. Ezt a hiányt pótolja László Dezső füzete, mely hat részben tárgyalja az egyház történetét. Az első rész a reformációt ismerleti, annak helytelen kinövésével (anabaptisták) együtt, a második az erdélyi reformációt, a harmadik a fejedelmek korát, a negyedik az ellenreformáció küzdelmeit, az ötödik az egyház legújabb korát 1868-tól, az utolsó egyházunk mai állapotát. A füzet világos, könnyen olvasható stílusban halad át egyházunk történetének különböző korszakain, mindenütt nézve annak belső állapotát és helyzetét is, kitérve azoknak az ellenvélemények ismertetésére és rövid cáfolatára, melyekkel egyházunk szemben állott. A mű nagyon hasznos eszköz arra, hogy árának olcsósága miatt népünk is megszerezze, közelebb jusson egyházunk története megértéséhez. Ifjúságunknak pedig, melyet annyiféle ellenvélemény zavar, nélkülözhetetlen olvasmány.

I.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

VI. ÉVF. 1. SZ.

1930. JAN. HÓ.

Hiába?

Zsolt. 73:13.

Sokszor találkozunk evvel a szóval a keresztyén emberek és keresztyén munkások szájából is. A zsoltáríró is egy ilyen ellenvetést tesz. „Hiába tartottam tisztán szívemet“ — a gonoszok szerencséje nagyobb, mint az igazaké, biztonságban vannak, vagyont gyűjtenek, kijut nekik olyan előnyökből, amiket én nem is reménylhetek, míg az én részem állandó nehézségek, bajok, akadályok, esetleg nyomorúság és üldözöttség.

A keresztyén munkában is van ilyen kísértés. Mikor a munka eredményeit nézzük, mikor azt várnánk, hogy hűséges munkánk és odaadó buzgóságunk nyomán Isten legalább eredményt ad a munkára s evvel szemben küzdelem, sikertelenség, lenézés, megaláztatás az osztályrészünk. Alig lehet köztünk valaki, akinek ne fordult volna már meg az eszében ez a fájdalmas gondolat: hátha hiába minden, hátha esztendőket kell elvesztegetni és emésztő munkában tölteni anélkül, hogy egyetlen légkisebb eredményét látnám a munkának. Vasárnapi iskolák jelentéséből csap felénk néha egy ilyen szomorú levertségnek a köde. Vannak beszámolók, melyek hangulata ez: itt hiába minden. Dolgozunk, imádkozunk, kitartunk, de a kedvezőtlen körülmények, az ellenséges viszonyok, közöny, felületesség megemésztnek bennünket s felémésztik a munkánkat — hiába.

Vajjon csakugyan hiába-e? Van egy oldal, amelyet nézve ez a keserű tapasztalat és lemondás éppen azok közé tartoznak, amelyet Isten elő akar hozni az emberi szívben, mely szerint éppen Isten akarata az, hogy ilyen kétségek és reménytelenség fogjon el bennünket saját magunk és a munkánk iránt. Ez a magyarázat pedig az, hogy Isten ezzel a reménytelenséggel ki akar ábrándítani bennünket a saját munkánkkal való dicsékvészből. Meg akarja mutatni, hogy milyen je-

lentéktelen és haszontalan a mi munkánk, ha csak magunkra vagy csak a munkára nézünk, ha a magunk erőfeszítésétől és buzgóságától függőnek érezzük azt. Istennek határozott akaratára, hogy magunkra nézve és munkánkra nézve az legyen a tapasztalatunk, hogy hiába minden. Tehetetlenek és sikertelenek vagyunk, hogymit sem érünk.

Mert csak ebből a teljes kiábrándulásból és lemondásból származhatik az, hogy egészen reá bizzuk magunkat és a munkát. Ennek a zsoltárnak 17. verse így szól: „Mígnem bemenék az Isten szent helyébe és megértém azoknak sorsát.“ A mi életünk és munkánk sorsát csak Isten szent helyéről lehet megérteni. Ha neki átadtuk magunkat, nehézségeinket és csalódásainkat, ha egész munkánkat Ő érette végezzük és nem magunkért, akkor megértjük, hogy a látszólagos kudarcok titkos sikereket rejtettek, hogy a sikertelenség mögött Isten munkálkodott, a gyöngeségeket Ő tette erősségekké, — a mi lelkünk számára, hogy ezek által nekünk mutassa meg magát és ismertesse meg akaratát mivelünk.

Az Énekeskönyv használata a vasárnapi iskolában.

A mult számokban arról beszéltünk, hogyan kell használni a Bibliát a vasárnapi iskolában, most ezt folytatólag arról szólunk, milyen módon használhatom fel a munkában az Énekeskönyvet.

Az Énekeskönyv az egyház életében és munkájában *nélkülözhetetlen*. Benne van a mi egyházunk hite, használjuk istentiszteleteken, a családban, vasárnapi iskolában, aki az énekeskönyvet nem ismeri, vagy nem szereti, az kizárja magát az egyház életéből, épenúgy az is, aki a mi énekeskönyvünket megvetve más könyvet használ. Ezért a vasárnapi iskolában rendszeren csak az egyházi énekeskönyvet kell használni, ha másból tanulunk is énekeket, mert vannak értékes vallásos énekek olyanok is, melyek nincsenek benne a mi könyvünkben, sohasem szabad engedni, hogy bármely más énekeskönyvnek olyan tekintélye legyen, olyan használatnak örvendjen, mint az egyházi énekeskönyv. Ha azt az ellenvetést halljuk, vagy látjuk, hogy abban olyan énekek is vannak, melyek a mi hitünknek nem találó kifejezői, akkor sem az a helyes eljárás, hogy a mi könyvünket háttérbe szorítjuk, vagy elhanyagoljuk, hanem az, hogy az egyházi rend törvényes eszközeivel küzdünk az énekeskönyv megújításáért.

Nem elég azonban így távolról tiszteletben tartani az énekes könyvet, azt használni is kell. Ehhez az első lépés, hogy *maga a vezető ismerje*. Szomorúan lehet látni, hogy

néha azok sem ismerik az énekeskönyvet, akiknek pedig nagyon kellene. Ismernek belőle néhány éneket, azokat éneklik folytonosan. Az énekeskönyvet úgy kell ismerni, hogy az énekeket sorra vesszük. Minden éneknek van egy *gondolata*, ami benne a legfontosabb, s amit az az ének ki akar fejezni. Ezt kell legelőször megtalálni, s ennek a tükrében kell nézni az egész éneket. Így nemcsak annak a szavai, rímei, hanem az egész gondolatmenete világos lesz előttünk. A 33. ének alapgondolata, hogy keresztyén embernek békével kell lennie Istenben. A 2. vers azzal biztat, hogy Istennek gondja van reánk, a 3. hogy a titkos bánatot is hozzá kell vinni, a 4. hogy zugolódás nélkül kell kivárni segítségét, az 5. hogy békében kell lennünk az ellenséggel szemben is, a 6. hogy várjuk e földi háborúságok után igaz hittel az örökkévalóság békéjét és nyugalalmát. Az egyes verseket így végignézve, azokat külön-külön próbáljuk elmélkedés tárgyává tenni.

Mit jelent az 1. versben az, hogy Isten bir az öröm bőségével hogy Ő kutfő, hogy fényes nap, hogy Ő minden vigság forrása, miben van a vigság stb. Még fogjuk látni, hogy elképzelhetetlen gazdagságra jutunk így reá s olyan énekek, melyekről nem is gondoltuk, drága kincseit tartalmazzák számunkra a vigasztalásnak és erőnek. Hiszen az énekek írói, ha a Szentlélekre hallgattak, mikor az énekeket írták, azok által Isten üzen nekünk.

Nagyon áldott tanulmány az, mikor az *énekeket a Bibliával* együtt használjuk. A régi énekek mind egy-egy igével voltak kapcsolatban s némely énekeskönyvben most is látható, hogy az ének fölé egy bibliai lokus van írva (pl. a Zengjen hálaének-ben). A mi régebbi énekeskönyvünkben „Katekizmusi énekek“ címen jelzetiek a *Heidelbergi káté* beosztása szerint voltak írva. Pl. a 34. ének a H. K. 24-ik Urnapjára szánt kátémagyarázatra van írva, s ha a Kátében megkeressük a XXIV. Urnapjára beosztott kérdéseket, (62, 63, 64), akkor látjuk, hogy az ének és Káté teljesen egyezik s így az ének útján a káté kérdései ismeretesebbek és érthetőbbek lesznek. Szükséges azért, hogy mikor az énekeskönyvünkkel foglalkozunk, akkor a Bibliát és Kátét is vegyük elő. A Bibliából keresünk olyan helyeket, melyek az ének szövegével egyeznek. Pl. a 33. énekről mondott példában, megkeressük, hol nevezi a Biblia Istent kutfőnek s milyen értelemben nevezi, hol mondja, hogy Ő minden öröm forrása, milyen részeket ismerek a Bibliából, melyekben Istenhez folyamodtak emberek titkos bánatukban és nyomoruságaikban stb. Ha így kezeljük az énekeskönyvet s az énekeket, azonnal látjuk, mennyi áldás és erő forrása tud az lenni.

(Folyt. köv.)

A munka.

1. A novemberben szétküldött *jelentőivek* még sok helyről nem jöttek vissza. Most ezeket külön levelezőlapon fogjuk mindenkinél megsürgetni, ami nagyon nagy munka és emellett nagy költség. Azon vasárnapi iskolákat, melyek e sürgetésre sem küldik be a jelentést, ki fogjuk törölni a vasárnapi iskolák nyilvántartásából s ezt a lapot is meg fogjuk szüntetni tovább küldeni, mert világos, hogy ott vagy nincs vasárnapi iskola, vagy nem akar a nyilvántartásban szerepelni, s világos az is, hogy a lap is hiába jár.

2. *Vasárnapi iskolai központi alapunkról* a következőkben számolhatunk be:

Bevételek: 1. Mult évi maradvány: 590.—; 2. kamathól: 53.22; 3. adományokból: 750.—; 4. régi betétkönyvön levő összeg: 6275.—; 5. vas. iskolák adománya központi alapra: 2431.—; 6. v. iskolák adománya külmisszióra s egyéb célokra: 1242.—; 7. kivételért 3683.—. Összesen 15.023.22 lej.

Kiadások: 1. Vasárnapi Iskola c. lap nyomásáért: 3010.—; 2. expediciójáért: 628.50; 3. v. iskolák adományai közvetítése: 1242.—; 4. betétekért: 9943.72; 5. segélyezésre: 200.—. Összesen 15.023.22 lej.

Az elszámolás szerint a Vas. Isk. c. lap került ez évben: 3638.50 leibe, ami még mindig több, mint a tiszta bevétel, tehát a lapra az idén is ráfizetés történt. Az év elején 320, a végén 450 pld.-ban jelent meg a lap, melyből annyi számot kapott minden iskola, ahány csoportja van. A lap költségei (nyomatás és szétküldés) a bejött adományokból fedeztettek. A központi alapra beküldött adományokat 20 v. iskola, tehát tulajdonképen ez a 20 v. iskolá tartja fenn a lapot is a többieknek. Ez okozta azt is, hogy csak két esetben lehetett a közp. alpból v. iskolákat segélyezni, pedig erre nagy szükség volna. Külmisszióra és egyéb célokra ideküldött összegeket (1242 lej) rendeltetési helyére juttattuk. A bevételi oldal 4. pontján a Közhasznú tkp.-ban volt s most felszabadult összeget vettük be. Jelenlegi pénze a v. isk. alapnak 6260.22 lej.

Megragadjuk az alkalmat, hogy ismét figyelmébe ajánljuk a vas. iskolák vezetőinek, hogy a központi alap arra való lenne, hogy belőle a lap mellett a munka támogatására füzeteket adjunk ki, s ezért szükséges lenne, hogy minden v. iskola támogassa.

SZERKESZTI:

DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL:

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

A váltság.

Az ú. n. második frankfurti theologus-nap konferencia-témája a váltság gondolata volt. A hét előadás, hozzászólások hónapokig foglalkoztatták úgy a tudományos, mint egyházi és társadalmi sajtót. Az itt közölt cikk a Theologische Blätter 1929. évi második számából való. Írója a halléi egyetem egyik újszövetségi professzora, Dobschütz, ki thézisekbe szedte össze mondani-valóját a problémára vonatkozóan. Az *Út* valamelyik évfolyamában volt arról szó, hogy a bibliai fogalmakkal „korszerű” prédikációkban nem szabad visszaélni, pl. nemzeti vagy társadalmi problémákra bibliai terminusokat kiját-szani, mint mondjuk beszélni a magyar nép „keresztjéről” vagy aradi Golgotháról, a szocializmus vagy akármilyen írás, párt „világmegváltásáról” stb. Ezek a thézisek világosan és határozottan beszélnek azokról a gondolatokról, melyek a váltsággal kapcsolatban szóbajöhetnek.

I.

Váltság! A theologusok azonnal kérdik: Mitől? Mi által? Mi végre? Paul Wernle mondta egyszer: „Jézus azért jött, hogy megváltson minket a theologusoktól.” Nem! nem kell mindjárt kérdezni, hanem legelőször is engednünk kell, hogy a szó és fogalom hasson reánk. A váltság már önmagában mond valamit, anélkül, hogy hozzáfűznék: mitől. „Krisztus váltságul lön nekünk.” I. Kor. 1—30. „Emeljétek fel a ti fejeteiket, mert elközelget a ti váltságtok.” Lukács 21—28. Az ujjongás szava ez, melynek kimondásakor táguul a kebel és hevesebben ver a szív. Egyike azoknak a fogalmaknak, mely magában foglalja az egész reménylett üdvösséget, annyi baj és oly sok kényszer között sóhajtozó emberek minden vágyának betöltését. A váltság a szabadság, az élet és üdvösség. Nem szabad leértékelni ennek a szónak és fogalomnak az érzelmi értékét.

II.

Váltság, mitől? Itt még egyszer utalunk arra, hogy a szó gyakran jelenik meg minden közelebbi meghatározás nélkül. Épen mindattól váltság, amitől az ember megkötöttnék és elnyomottnak érzi magát; mindattól, amitől szabadulni szeretne. A zsidó gondolhat itt az idegen uralomra, mely alatt a szövetség kiválasztott népe méltatlan kényszerű szenved, vagy a törvényre és annak rabbinisztikus megkettőztetésére, mely súlyos igaként épen a kegyesen fekszik. A pogány a fátum kényszeréből vágyik ki, a csillagok hatalma alól, melyek annak az időnek asztrológiai hite szerint meghatározzák a sorsot a maga egészében és minden egyesnek az életét. Az egyiket önbűne nyomja, a másik saját természetétől szeretne megszabadulni, rosszra való ösztönétől, szenvedélyétől, érzékiségétől. Akármi is legyen, amiből az ember szabadulni akar. itt áll: „Krisztus váltságul lőn nekünk.“ Ezt a szót, mely általánosságban szól, nem lehet semmiképp önkényesen korlátozni. Isten ajándékának az a csodálatos gazdagsága, hogy valóban képes az emberek minden epedését lecsillapítani.

III.

Jellemző Jézusra, hogy minden nemzet-politikai gondolat, mely népét mozgatja és izgatja, a külsők: az idegen uralom lerázása, mint a belpolitikai: a nem kegyesek részéről, kik épen akkor uralmon ülnek, a mellőzés, nála teljesen elesik. Prédikációja nem politikai, nem is ökonomikus; tisztán vallási. Nála az ördög és gonosz lelkek uralmától való váltságról van szó, de nála is ehez hozzázeng egy a törvénytől és halachától való váltságnak a gondolata, amikor üdvhívásában magához hív minden megfáradottat és megterheltet, mivel igája gyönyörűséges és terhe könnyű Máté 11. 28–30. Az Úrnak ez a szava a páli kijelentésnek felel meg: „A törvény vége Krisztus.“ Róm. 10. 4. Krisztus a váltságot hozza, ha betegséget gyógyít, ha halálból támaszt, váltságot hoz, ha bűnök bocsánatát eszközli. Ritka a szó nála, túlradó mértékben van meg a tény.

IV.

Másképp van a dolog Pálnál. Nála erős váltságigényt érzünk. A kifejezést gyakran találjuk. Ez először is az eljövendő haragról szól I. Thess. 1. 10., tehát valami eschatologiai, mintahogy Izrael a váltságot politikai értelemben is eschatologiainak értette. Ez azonban a bűntől, mint vétektől való váltság is, valami, aminek a keresztyén már most biztos tudatában lehet bensőleg. Jellemző, hogy Kol. 1. 14.-ben (Ef. 1. 7.) a váltság egyenesen a bűnök bocsánatában van megmagyarázva. A bűntől, mint vétektől való váltság sokkal nagyobb szerepet játszik Pálnál, mint amennyit némelyek megengednek; pl. I. Kor. 15. 18., a váltságot a keresztyén állapot lényeges jegyeként veszi, a hit döntő hatásaként. Innen adódik, hogy a hit által való megigazulás tana, mely tulajdonképpen a váltság gondolatának csupán egy más jogi felfogását szemlélteti, Pál gondolkozásában centrális és puszta periférikus vitatan (Wrede ellen).

Emellett az is áll, hogy a váltság Pálnál a bűntől való szabadulást is, mint hatalmat jelenti. Ebben az összefüggésben a váltság lehet a törvénytől való szabadulás is épúgy, mint szabadulás a testnek az uralmától. És itt is van a gondolatnak egy eschatologikus variansa: a testtől való váltság Róm. 7. 24. Emögött áll a haláltól való váltságra való reménykedés, ami aztán ismét egyet jelent az örökkévaló, elmulthatatlan életre reménykedéssel. Ez különösen jellemző Pálra, hogy váltság épúgy van, mint lesz, a jelenvalóságnak a tapasztalata, s a jövődönék a reménysége.

V.

Jézusnál úgyszólván teljesen hiányzik a váltságnak a fogalma, helyett erősebben kezd érvényesülni itt a szabadító (szótér) rokonfogalma. A fogalom a gnoztól jön és más a karaktere, mint a zsidóságban és azon a kevés őskeresztyén helyen, ahol előjön. Ném a goel, a nemzeti-politikai váltság értelmében, nem az eljövendő haragtól való megszabadító I. Thess. 1. 10., Filippi 3. 20., hanem a fényvilágból

leszálló Megváltó, aki összegyűjti az anyagba rekesztett, szét-szórt fényrészecskéket és felviszi magával a fényvilágba. Itt kapja a váltság gondolat először a kozmikus-természeti vonást, amely az őskeresztyénségben még egészen eltűnik, amely azonban a gnozisból a nagyegyházi theologusok gondolkozásába átmegey. A váltság megistenüléssé lesz.

VI.

Két úton lehet a keresztyéninek a keresztyénségenküli-hez való viszonyát meghatározni. Vagy: figyelünk a közörsre, s akkor a keresztyéniben annak a betöltését látjuk, amit mindenütt, mint vágyat találunk. Ez a consensus gentium régi bizonyítéka, a logos spermatikos gondolata. A gondolatvilág, melyet Troeltschnél és sok másnál találunk, ezt uralja. Így aztán a keresztyénség minden váltságvallás között a legmagasabb fokú: az igazi váltságvallás.

Vagy: nézünk a specifikusan újra, arra, ami másoknál egyáltalán nincs meg és hangsúlyozzuk a páratlanságát. Ez volt többek között Rietschlnek és iskolájának a módja. Ez odajuttat, hogy a keresztyénségnek, mint váltságvallásnak a karakterét lemondjuk. Váltságvallások a többiek, a keresztyénség valami más, — több. Ez nem fogható egy látszólag negatív, hanem csak egy pozitív fogalomba: Isten uralma, Istengyermezség, Istenközösség.

Az őskeresztyénségben csakugyan kevesebb a szó váltság-ról, mint más vallásokban. És mégis a gondolat ott van azokon a helyeken is, ahol e fogalom hiányzik.

Mindkét útnak lehet és együtt kell mennie. A keresztyénség valóban feleletet ad az emberek kérdéseire és mégsem pusztá felelet emberi kérdésekre, hanem Isten nagy kérdése az emberhez. Ők kérdik: „Hogyan találunk váltságot?” Isten kérdi az embereket: „Akartok kiengesztelődést velem?”

Fordította: *Járosi Andor.*

IGEHIRDETÉS — KULTUSZ.

A szekták istentisztelete.

Kevés eltéréssel minden szektának ugyanazon elveken felépülő liturgiája van.

Alapul a hetednapos adventisták istentiszteletét vettem, melyet jobban ismerek a többinél.

Istentiszteleteiknek három alkotó eleme van: Ének, ima, bibliai lecke. Mindhárom teljesen gyülekezeti jellegű. A vezető irányítja az istentisztelet lefolyását, de annak minden részében mindenki részt vesz.

Az *ének* ritmikus, pergő, szinte ragadja magával a kint hallgatókat is. Ezt úgy érik el, hogy az éneket minden hívő csaknem kívülről tudja, és énekeskönyvéből csak biztonság kedvéért figyeli. A többnyire földmives és kisiparosból álló hívek azáltal nyernek erre több időt, hogy minden más irodalmi terméket megvetnek az ige és ének kedvéért. Mikor egy vallásos ünnepélyre alkalmas verset kértem, egyik „szombatós” atyámfia elővesz egy énekeskönyvből kijáró lapot, mely az Adventisták énekeskönyvéből való volt és azzal nyújtja át, hogy „ennél szebbet úgy sem kapnék, ne is keressek mást.” Természetesen tehát a nemzeti irodalom nem sok jót remélhet az ilyen szellem erősödésétől. Gyermeküket otthon kis korban tanítják ez énekekre és házi neveléssel végzik el azt, mit mi lelkész-tanítók és kántor végezzük az iskolában. Sőt gyermekeik vallásóráinkra járnak s mindazt mit ott építünk a szülők lerontva saját elveik szerint tudják nevelni a gyermekeket. Ezért kicsiny gyülekezeteik a mi nagy gyülekezeteinket megszegyenítő lelkes és hangos énekléssel töltik meg a környéket.

Énekeiknek nincs mindig megállapított helye és száma. Valahányszor a vezető erre felhívja a gyülekezetet énekelnek, és legtöbbször végig minden szakaszt. Énekelnek ima előtt, ima után, lecke előtt, lecke után, sőt az imádságok között is. Körülbelül azt a szerepet tölti be gyülekezeti szempontból mint az iskolai ének pedagógiai szempontból: ismét összehangolja a hívek lelkeit és felkelti az áhitatot, melyből egyek már kiestek volna.

Az *Ige* a gyülekezeti életben alapvető fontosságú. *Ige*

által akarnak cselekedni mindent. Ezt teszik a szervezet, az egyházi megadóztatás, a szeretet és missziói munka alapjává. Legkisebb, vagy legnagyobb az Ige fegyverével küzd hitelve terjedéséért, támadja különösen azt a gyülekezetet, melynek tagja volt. Ezért az Igét minden „testvér”-nek kötelessége lehetőleg minél jobban megismerni. Természetesen ezt lehetetlen elérni egy rövid istentisztelet keretein belül, hanem azt személyes tanulással, olvasással kell gyarapítani. Segítségül van ebben minden hívőnek a bibliai lecke-kalauz, melyet kötelessége megvenni. Ez évnegyedenként megjelenő 40 oldal terjedelmű fűzött könyv, (á 16 L. ennek már megveszik rendes árát, jövedelme külmisszióra van elszámolva!) melyre a hivatól előre beszedik az árat, ott a gyülekezetben. E fűzetben 13 szombatra egységes vezérgondolat körül elrendezett 13 tanítás van sűrű kérdésekkel, melynek végén a felelet bibliai locusnak megjelölésével van adva, melyet ki kell keresni, hogy a feleletet Ige által nyerje meg. Egy leckében 14—20 kérdés és legalább annyi bibliai utalás van a feleletekre.

Magyarázatul pedig az adventisták füzeteiben többnyire White E. G.-től vett idézetek vannak. Minden szombaton kijelölik és felolvassák a következő lecke igéjét. A hetet annak tanulmányozásával kell tölteni. A hivek 15—20-as csoportokba vannak osztva (osztályokba), melyeknek vezetője a gyülekezeti istentisztelet megkezdése előtt osztályát kérdezi, gyakorolja. Az üdvösség a szorgalmas igetanulás eredménye lévén, buzgón tanulják Isten Igéjét és ebben kiváló jártasságra tesznek szert. Gyülekezeti igehirdetésük csak az irányító, összefoglaló és kikérdező szerepét viszi, ahol a predikátor a lecke alapján ismételi és a beszédben is feltett kérdésekre a feleletet beszéd közben is kijelölt hivatól kérdi, kik sokszor meg sem keresve a kérdezett részt, kívülről mondják el. Kisebb gyülekezetekben ez meríti ki úgy a délelőtti, mint a délutáni istentiszteletet. Más természetű beszéd ritkán van és az sem „predikáció”, hanem bibliamagyarázat természetű, mely fűszerezve van bibliai idézetekkel. Ezeket az idézeteket beszéd közben a predikátor kikeresi és felolvassa, vagy felolvastatja.

A predikációról, szónoklatról felfogásukat a Péld. X. 19.-ben fejezik ki: „A sok beszédben elmaradhatatlan a vétek.” Zengő érc, pengő cimbalom, angyali nyelv, de amelyben nincs szeretet, nincs érték. Csak az érték, amely az Igét adja. Az Ige és az élet összefüggését keresik. Az élet kérdéseire bibliai feleletet, bibliai jövendölést, alapot; az Igére élethől példát, amely bizony gyakran kierőszakolt magyarázat, erőltetett és hamis. Ez bő alkalmat nyújt kifafált önvallomásokra. Majd mindenik látta az Urat, majd mindenik számol be vele tör-

tént csodákról. Az igehirdetés ezeket a vallomásokat és bizony gyakran farizeuskodó példákat bizonyító erővel használja fel. Így lesz a szekta népe „álmokat látó és prófétáló” nép. Arra, hogy milyen erőltetett összefüggést keresnek élet és Ige között idézem egy kérdésüket az 1929. jul. 6.—szept. 28-ig kiadott „Bibliai Leckék” 12. lapjáról: „A teremtéstörténet mely szavaiban találhatjuk kifejezve a földnek napkörüli forgását?” felelet (I. Móz. 1, 14.) A dohányzás tilalmát az V. Móz. XXIX. 18-ban találják meg. Azon igyekezetük, hogy mindent a biblia *betűjével* magyarázzanak meg, nagyon sok együgyű, vagy fantasztikus értelmezésre vezetni őket. Ez azonban nem számít, az Igének tekintélye van, és nem akad, aki merné nem érteni az ilyen magyarázatot, mert ha volna, úgy az még nem „világosodott meg”, hogy megérthesse.

Ez a módszer természetesen bibliai ismeretszerzésre neveli a hiveket és ezzel csakugyan megszűnyeni hiveinket. A Bibliai Leckékkel pedig eléri azt, hogy képzett papok nélkül egyszerű predikátorok által képesek gyülekezeteik igehirdetéséről gondoskodni.

Az ének és igehirdetésben tehát a közösségi vallás erősen ki van domborítva. Mindkettőben az egész gyülekezet részt vesz és a közös munkának eredménye az épülés. Ezek éppen ellenkezőek a mi gyülekezeteinkben kialakult *gyakorlattal*. Nálunk — sajnos — az ének a kántor egyéni és hivatali kötelessége és csak segítik a hivek, ott, ahol igen. Az igehirdetés a lelkész hivatali kötelessége és ugyancsak igyekeznie kell a szívhezszóló szólamok gyártásában, vagy a helyi gyakorlati kérdések kidomborításában, ha azt akarja, hogy hivei figyelemmel kísérjék és ne aludjanak el.

Épen így fordított a helyzet az imádkozásban. Mi imádkozunk az egész gyülekezetért, amely imát közösen utánunk mondják csendesen. Közös szükségéért könyörög, közös javakért ad hálát a pásztor. Közös érzések nyerne egy ember által kifejezést.

A szekták *imájában* egyéni kérdések domborodnak ki. Hasonlatosan a bibliaköreink imájához többen is imádkoznak; amelyre az egész gyülekezet „Amen”-nel felel. Az imádkozásokat a vezető kezdi el, melyben a „lecke” sikeréért könyörög. Ezután vagy felszólításra, vagy előre kijelölt sorrendben a hivek mondják el hangosan egyéni könyörgéseiket. Igaz, hogy sablonszerű kifejezésekkel vannak tele, de mégis egyéni. Imádkoznak ezen kívül egy-egy megtévedettért, bűnösért, kit névvel neveznek meg. Egy esetben a káromkodásról lévén szó egyik elpanaszolta, hogy mennyire megbotránkozottja őt öreg édesanyja, ki egész nap zsimbel és közben károm-

kokod. Erre az egész gyülekezet imádkozott (a vezető előimádkozásával) a káromkodó öregasszonyért. Egy istentisztelet alkalmával 6—10 egyén imádkozik. Közben, egy-két verset is énekelnek.

Az istentiszteletet a nyilvános, de nem kötelező adakozás rekeszti be, mely minden szombat *délelőtti* istentiszteletnek kiegészítő része. Ez padonkénti, személyenkénti perselyezés-sel megy végbe. Utána hálaíma van.

Az istentiszteletet a jövő szombati leckekijelölés és hivek számbavétele rekeszti be. Az osztályvezetők nyilvántartják a csoport tagjait.

Istentiszteleti sorrendjük alig tér el a régi liturgiánktól: Ének, — Fohász, — Ima, — Ének, — Tanítás, — Ima, — Ének, — Imádságok, — (közben folyik az adakozás) Áldás — és ének, — Leckekijelölés, — Pásztoráció. — De csak alkat-elemeire nézve kötött.

Istentiszteleti nyelvük a tagoktól függ. Abban a gyülekezetben, melyet figyeltem egy román ajku is van és az románul imádkozott. Mivel a történeti és ősi tradíciók iránt, mely a nemzeti vonás legélesebb tápláló gyökere, a szektáknak nincs érzéke; ez a testvériségi vonás a nemzeti vonások elszíntelenedésére vezet. Ez a testvéri érzés, bár bibliai alapu, mégsem tudja kiküszöbölni a politikai viszonyokból magyarázható tartozkodást és megalázkodást, annyira nem, hogy vegyes vidékeken számítanunk kell arra, hogy a szekták által elragadott hiveinket nemzeti szempontból is el fogjuk veszíteni. Egy szervezkedés esetén pedig bizonyára fokozódnék ez a hatása.

*

A szekták ismeretét szükségesnek látom arra nézve, hogy sikeresen védekezhessünk ellenük. Célszerű lenne tehát, ha lelkipásztor testvéreim tapasztalataikat közölnék nyilvánosan is. Sőt szükséges lenne irodalmuknak állandó megfigyelése is, — mert egyet nem lehet tagadni, a szekta kérdés egyre jobban egész anyaszentegyházunkat érdeklő kérdéssé válik.

Járay Márton.

VALLÁSOS NEVELÉS

A Heidelbergi Káté egy régi magyarázata.

Ursinus Zakariásnak, ki a Heidelbergi Káté készítésében tevékeny részt vett, sőt valószínűleg annak egész szerkezetétől származik, s ki a heidelbergi egyetem dogmatika-professzora volt, halála (1583) után előadásából összeállítottak egy dogmatikai munkát *Doctrinae Christianae Compendium*¹ címen. Előadásait Ursinus a H. K. nyomán tartotta, annak rendszerét véve alapul, (vagy talán a saját dogm. rendszerét adván át a H. K. alkotására) s ezenkívül kátémagyarázatokat tartva rendszeresen a templomban, szintén sokat foglalkozott a káté magyarázásával. Ezért fentti munkájának is alcíme utal arra, hogy az kommentár a H. K. magyarázatához. E mű előszavában már hivatkozás van arra, hogy kész dogmatikai tankönyv Ursinus kéziratában nem maradt, sőt mikor többen kérték, hogy a H. K. felett irt kommentárát adja ki, állandóan visszautasította avval az indoklással, hogy ezek nem érdemlik meg a napvilágot, tudósabb teológusoknak vannak „Loci communes“-ei, melyek jobbak és kielékitőbbek, mint az övé.

Ursinus halála után azonban barátai és tanártársai kiadták a fentt említett művet, rögtön a következő évben (1584), majd ennek alapján Pareus Dávid ugyancsak heidelbergi tanár a H. Káté feletti magyarázatait² adta ki. Mindkét munka fennmaradt kézírataiból és tanulmányainak feljegyzéseiből van összeállítva. A kátémagyarázat egy bevezetés (prolegomena) után, melynek egyik része az egyházzól, másik része a katechizmusról szól (ez a bevezetés a másik munkában is megtalálható) a káté kérdéseit magyarázza végig részletesen és alaposan. Különösen kitér fontos dogmatikai kérdésekre (Szentháromság, predestináció, szombat stb.), de mindvégig

¹ *Doctrinae Christianae Compendium seu Commentarii Catechetici ex ora D. Zachariae Ursini, vere Theologi (qui Heydelbergae Catecheseos explicatioem continuare solebat et iterare) diverse tempore ab ipsius discipulis excepti. Genevae. MDLXXXIII. 902. l.*

² *Corpus doctrinae Christianae sive Catecheticarum Explicationum D. Zachariae Ursini. Opus absolutum D. Davidis Parei opera extreme recognitum, nunc autem emendatius et auctius cum indice triplice... adiuncta sunt. Heidelbergae. MDCXVI. 643. l.*

lebilincselően komoly és gyakorlati. Valószínű, hogy abban az időben kedvelt és használt könyv volt, ezt mutatja, hogy angol fordítása már nagyon hamar megjelent,³ s hogy a szintén közhasználatban volt Stehelin által írt „Catechizmusi Házi Kints“-nek is sok helye elárulja a magyarázat hatását.

Az Ursinus munkája különösen jelentős a Káté szövegében esetleg felmerülhető véleménykülönbségek eloszlátására, mert megmutatja az eredeti értelmezést, s minden esetre felhasználandó, ha egyházunknak sikerül a H. K. magyarázatát elkészíttetni.

Két részt mutatunk itt be belőle, egyet teljes szövegben, egyet vázlatban, megjegyezve, hogy a fordítás az angolnyelvű kiadás után készült, de az eredetivel összevettetett.

34. Kérdés: *Miért nevezed Őt Mi Urunknak?*

F.: *Mert Ő mind testünket, mind lelkünket a bűntől és a Sátán minden hatalmából nem aranyon, vagy ezüstön, hanem az Ő drága véréen váltotta meg és tette a maga tulajdonává.*

Itt két dolgot kell megfigyelünk:

1. Milyen értelemben nevezük Krisztust a Mi Urunknak?
2. Miért Ő a mi Urunk?

I. *Milyen értelemben Őr?* Őrnek lenni valami fölött azt jelenti, hogy joggal és hatalommal birni vagy isteni, vagy emberi törvényekkel valami vagy valaki fölött, hogy azt használjam, kényszerítsem s akaratom és tetszésem szerint avval rendelkezzem. Krisztus ezért a mi Urunk: 1. Mert hatalommal bír mindenben s rajtunk is, uralkodik mindenben s feletünk is különösképen, azaz úgy kormányoz és bír minket, mint az övéit, akiket saját drága véréen vásárolt meg. „Aki- ket nekem adtál, azok közül egy is el nem vezett“ (Ján. 17:12) „Senki ki nem ragadja őket az én kezemből.“ (Ján. 10:28.) 2. Mivel minden neki van alávetve s mi kénytelenek vagyunk Őt testünkben és lelkünkben szolgálni, hogy általunk dicsőítsék. „Aron vétettetek meg, dicsőítsétek hát Istent mind testetekben mind lelketekben, melyek Istenéi.“ (1. Kor. 6:20.)

³ *The Summe of Christian Religion* delivered by Zacharias Ursinus in his Lectures upon the Catechisme, authorized by the noble Prince Frederick throughout his dominion. Wherein are debated and resolved the Questions of whatsover points of moment, which have been or are controuersed in Divinitie. Translated into English first by D. Henrice Parrie and lately conferred with the last and best Latine Edition of. D. David Pareus. Profesor of Divinity in Heidelberg. London. 1611. 4°. 1113 l. (Az angol kiadás szentírásbeli erősségekkel még megpótolva s helyenként a későbbi kiadások után bővítve jelent meg.)

Kérdés: Krisztus melyik természetére vonatkozik ez a szó: Úr? **Felelet:** Mindkettőre, épúgy, mint reá, mint Főpapra, Királyra s Profétára. Mert a Krisztus hármas testének nevei, a Krisztus javai, méltósága és bősége melyet reánk áraszt, az Ő egész személyéből származnak, nem a tulajdonságok közlése, hanem valósággal mindkét természete által. Mert Krisztus mindkét természetében akarja és munkálja a mi váltságunkat. Emberi természete lett váltságunk ára értünk való halála által, isteni természete adja és ajánlja fel ez árat az Atyának, s Lelke ereje által hathatósan munkálkodik bennünk, megszentel, kormányoz, megtart és véd ellenségeink ellen, s teszi mindezt úgy, hogy emberi természete résztvesz ebben és legkomolyabban akarja ezt. Krisztus tehát a mi Urunk nemcsak istenségére nézve, mint aki teremtett minket, hanem ember voltára nézve is, amelyben hennünket megváltott. Krisztus, úgy is, mint ember, Úr angyalok s emberek felett.

II. Miért, és milyen okból Krisztus a mi Urunk? Krisztus Urunk: **1. a teremtés és kormányzás jogán.** Ezen uralomról így szól: „Mindent nekem adott át az én Atyám.“ Mert általa és benne teremtettek mindenek, és az Ő hatalmas igéjével, azaz szabad tetszése és akarata, vagy gondviselése által tartatnak fenn és kormányoztatnak s ami jó van bármely teremtményben, teljesen és kizárólag csak tőle származik. Az Ő uralma általános, mely minden teremtményre kiterjed, még az ördögökre és gonosz emberekre is, bár reájuk nem úgy, mint reánk; mert *a)* minket örök életre, azokat megsemmisülésre teremtette; *b)* az uralom, melyet Krisztus a gonoszok és ördögök felett gyakorol, abban áll, hogy rendelkezik felettük, kifejti hatalmát felettük, megköti ellenségeit: azaz hatalmasan az ördögök és gonosz lelkek felett, hogy azt tegye velük, amit akar, úgy, hogy akarata és tetszése nélkül még meg sem mozdulhatnak s ha akarná, meg is semmisítheti őket, mint az evangéliumban a megszállott ember története bizonyítja. Megengedi nekik, hogy Lelke kegyelmét tőlük megvonva, hanyatlomlok rohanjanak a bűnbe és örök pusztulásba. Velünk is tehet hatalma következtében, amit akar, mégis vezérel és legeltet bennünket, mint nyáját és saját népét, akiket vérén vásárolt, kormányoz és vezet Lelke által, szívünkben hitet és engedelmességet ébreszt, hogy néki kedves dolgokat cselekedjünk, így védelmez az ördög és a bűn minden kísértései ellen, hogy soha tőle el ne essünk. Ezért Urunk nekünk másképen, mint az ördögöknek és elveszetteknek.

2. Urunk a megváltás jogán. Mert egyedül Ő, lefizetvén értünk a váltságdíjat, váltott meg a Sátán hatalmából. Lel-

kével ujjá szül s arra indít, hogy neki szolgáljunk, s ebben a szabadságban, melyre érdeme és hatalma által emelt, megőriz bennünket külső és belső ellenségeink ellen egészen végig s feltámadván a halálból, véglegesen megszabadít minden bűntől és nyomorúságtól s örök üdvösséget és dicsőséget ajándékoz. A megváltásunk módja is drága, mert nagyobb dolog, hogy vére által váltott meg, mintha kincsekkel tette volna azt. Ezért legnagyobb joga van, hogy birjon bennünket. És mivel ő megszabadított és megmentett, nyilvánvaló, hogy mi az ő szolgálai vagyunk s csakugyan úgy is van; mert természet szerint a Sátán szolgálai és rabjai lévén, akinek rabságából Krisztus bennünket kimentett, azért most a Krisztus szolgálai vagyunk; mivel természet szerint neki ellenségei voltunk, s megérdemeltük, hogy Ő elpusztítson, Ő mégis megtartott és megszabadított.

3. *Urunk a megvédelmezés jogán*, mert Ő védelmez bennünket mindvégig s oltalmaz az örök életre, megvédelmezvén testünket ellenségünktől, lelkünket pedig a bűntől. Mert azt, hogy megtart, nem csak úgy kell érteni, hogy először szabaddá tett az ördög hatalmából, hanem úgy is, hogy állandóan örködik felettünk s minden jótéteményeit reánk kiárasztja. Erről a hatalomról maga így szól: „Senki el nem vezett közülük“, (Ján. 17:12.) és „senki ki nem ragadja őket az én kezemből“ (Ján. 10:28.). A gonoszokat a pusztulás ítéletére tartja s csak testüket védelmezi.

4. *Urunk, Isten rendelkezése folytán*, mert az Atya arra rendelte az Igét és személyében a Krisztust, hogy általa munkálkodjék mindeneket égen és földön. Mert Krisztus nem csak azért Urunk, mert megváltott bennünket, mert megszabadított ellenségünktől s Isten ellenségeiből bennünket az Ő gyermekeivé tett, hanem, mert az Atya bennünket neki adott, Őt pedig nekünk úgy mutatta meg, hogy legyen a mi Fejedelmünk, Királyunk, Fejünk, mi pedig az Ő öröksége: „Őt tette mindennek örökösévé.“ (Zsid. 1:2.) „Minden, amit nekem ad az Atya, énhozzám jő.“ (Ján. 6:37.) „Tiéd valának és nékem adtad azokat.“ (Ján. 17:6.) „Ezt Isten fejedelemmé és megtartóvá emelte jobbjaival, hogy adjon az Izráelnek bűnbánatot és bűnöknek bocsánatát.“ (Gal. 5:31.) „És mindeneket vetett az Ő lábai alá és Őt tette mindenneknek fölötte az anyaszéntegyház fejévé.“ (Ef. 1:22.) Így, amint Ő sokkal kiváltképpen való Urunk, mint bárki, mi is nagyobb hűséggel és engedelmisséggel tartozunk neki, mint bárkinek. Mert bár Ő olyan Úr felettünk, hogy mindent tehet velünk, amit akar, Ő hatalmát mégis csak a mi üdvösségünkre használja. Mert az Urtól naponta több és kiválóbb adományt kapunk, mint

bárkitől a világon. Ezért naponta el kell ismernünk a Krisztus felettünk levő hatalmát. Ez az elismerés a) a Krisztus jótéteményének elismerése, mellyel Urunkká lett s bennünket, az Ő ellenségeit ilyen áldott és gyümölcsöző szabadságra vezérel, b) elismerése a mi kötelezettségünknek és iránta való tartozásunknak. Mert mivel Krisztus ilyen kegyelmes Urunk, mi is szavainkkal és egész életünkkel szolgálainak kell vallanunk magunkat, s hűséges alázattal és engedelmisséggel kell lennünk hozzája mindenekben, hogy általunk örökké magasztaltassék.

Mit jelent hát ez az artikulus: Hiszek Jézus Krisztusban, mi Urunkban? Három dolgot kell itt megjegyezni: a) *Hiszem, hogy Krisztus Őr.* Nem elég azonban csak azt hinni, mert hiszen a Sátán is Őr, de nem mindenek felett és nem mi felettünk, amint Krisztus mindnyájunk Ura. b) *Hiszem, hogy Krisztus mindenek Ura és a mi Urunk.* Még ezt hinni sem elég. Mert az ördögök is Uruknak valják Krisztust, aki felettük is uralkodik. c) *Hinni Krisztusban a mi Urunkban,* vagyis úgy hinni Krisztust a mi Urunknak, hogy Őbelé helyezzük bizalmunkat és reménységünket s teljesen meg vagyunk győződve, hogy általa teljesen szabadok vagyunk minden gonosztól s védve minden ellenségeinktől s ezt kell különösképen hinnünk. Mikor tehát azt mondjuk: hiszünk a mi urunkban, hisszük 1. hogy az Isten Fia, Krisztus minden dolgok teremtője s ezért hatalommal bír felettünk s Őr minden teremtmény felett. „Minden, ami az Atyáé, az enyém.“ (Ján. 16:15.). 2. De különösképen Ura az Ő Egyházának, melyet saját drága véréen váltott meg, s Szentlelkével megőriz. 3. hiszem, hogy én magam az Ő alattvalója vagyok akit, miután az ördög hatalmából kiszabadított, hatalmasan megtart, kormányoz, iránta engedelmessé tesz, végül örök dicsőségében részesítet: vagyis hiszem, hogy mindmáig Krisztus által és a Krisztus számára tartattam meg s ezután is megtartatom az örökkévalóságig s végül, hogy hatalmát mint minden teremtmény, úgy én felettem is, az én üdvösségemre és az Ő dicsőségére használja.

54. Kérdés: *Mit hiszek a közönséges keresztyén Anyaszentegyházról.*

Felelet: *Hiszem, hogy az Isten Fia, világ kezdetétől fogva világ végezetéig, az egész emberi nemzetségből, Szentlelke és Igéje által, magának az igaz hitben megegyező, örökéletre elválasztott sereget gyűjt, azt oltalmazza és megtartja, és hiszem, hogy ennek a seregnek én is élő tagja vagyok és mindörökké az maradok.*

(A magyarázat vázlata:)

I. *Mi az egyház?* Az egyház Isten gyülekezete, mely nem véletlenül, vagy ok nélkül gyült össze, hanem melyet Isten szava hívott ki, az Ő Igéjével, azaz az evangélium szolgálai által, a Sátán birodalmából, hogy Isten Igéjét hallgassák és befogadják.

II. *Hányféle értelemben lehet egyházzal beszélni.* Beszélhetünk hamis egyházzal, ezt tulajdonképpen nem is lehet egyháznak nevezni, és igazi egyházzal. Ez utóbbi *diadalmas-kodó* egyház, mely végső diadalát a feltámadás után üli és *harcoló* egyház, mely Krisztus zászlaja alatt harcol a bűn, világ és Sátán ellen. A harcoló egyház, vagy *látható*, mely az Isten törvénye szerint élőket is és gonoszokat és képmutatókat is magában foglalja, vagy *láthatatlan*, mely csak a kiválasztottakat foglalja magában, ez a szentek egyháza, ez előttünk rejtve van s tagjait világosan meg nem ismerhetjük.

Továbbá az egyház egyetemes és részleges. Az *egyetemes látható* egyház azok társasága, akik, bárhol lakjanak is a világon, az igaz hitet vallják, a *részleges látható* egyház a hivek egy helyen való közössége. A láthatatlan egyház is *egyetemes*, mert időre és helyre tekintet nélkül magában foglalja a választottakat, de *részleges*, ha az egy helyen lakó választottakról szól. A látható és láthatatlan egyház között különbségek vannak. A láthatatlan egyház a láthatóban rejlik, mint az egésznek része.

III. *Az igazi egyház jelei:* 1. A törvény és evangélium igaz, romlatlan s Isten szerint értelmezett tanának vallása. 2. A sákramentumok helyes használata. 3. Az igaz tannak való engedelmesség vallása. — *Ellenvetések:* a) Az egyh. életében nagy tévelygések voltak minden időben. Felelet. 1. De nem volt olyan idő, mikor a fundamentum meg ne maradt volna, melyre némelyek aranyat, mások fát stb. építettek. 2. Az egyház nem védelmezi a tévelygéseket úgy, hogy azok nem is állhattak fenn sokáig. b) Sok egyházban az egyház harmadik jele elhomályosodott, bár az igaz tan megvan. Felelet: 1. Mégis sokan vannak az egyházakban, akik engedelmeskednek Isten törvényének. 2. Nincs az egyháznak olyan tagja, aki amellettt volna, hogy a bűn fenntartandó. Szükséges azonban, hogy az egyház e harmadik jele is meglegyen.

IV. *Miért nevezzük az egyházat egynek, szentnek és közösségesnek?* 1. Az egyház *egy*, nem mert tagjai lakóhelye, sem azonos szokások és ceremóniák azonosak, hanem mert megegyez a hitben és tanban. Az egyház *szent*, megszentelte Isten a Krisztus vére által, nem abban az értelemben, hogy tökéletes, hanem a) mert Krisztus igazsága neki tulajdonit-

tatik, b) mert a Szentlélek az egyházat tisztítja a bűntől, c) mert Isten szolgálatára és dicsőségére rendeltetett. Az egyház *közönséges* (catholikus) a) hely szempontjából, mert az egész világos el van terjedve, b) idő szempontjából, mert öröktől fogva örökké egyetlen egyház van, c) tagjai szempontjából, mert minden nemzetiségű és foglalkozású embert magában foglal. — Az egyház *egy* minden korban és időben, mert a) az egyház öröktől fogva volt. Ábrahám elhívása előtt már meg volt Isten igaz tudománya, s Melkizédek már akkor a magasságos Isten papja volt, b) mert az egyház örökké lesz. Így az ószövetségi és újszövetségi egyház egy és ugyanaz. — A pápistáknak az a tanítása, hogy az egyház nem tévedhet igaz ebben az értelemben: a) az egész egyház nem téved, há némely tagjai tévednek is, b) nem téved mindenben, ha téved is némely tanban, c) nem téved a fundamentomban.

V. *Miben különbözik az egyház a földi államoktól?* 1. Ezek különböző helyeken és időben vannak, az egyház pedig van helyre és időre tekintet nélkül. 2. Ezeknek több fejük és uralkodójuk van, az egyháznak egy Feje van a mennyben. 3. Ezeket törvényekkel kormányozzák, az egyházat a Szentlélek és Isten Igéje vezeti. 4. Ezek külső engedelmisséget kívánnak, az egyház belső és külső engedelmisséget. 5. Ezek csinálhatnak új törvényeket, azt büntetésekkel rákényszerítik az emberekre, az egyház Isten igéjéhez van kötve, melyhez ember egy szót sem adhat. 6. Ezek testi és anyagi büntetéssel kormányoznak, az egyház Isten ítéletével büntet. 7. Az egyházban mindig vannak választottak és szentek, a földi országokban nem mindig vannak.

VI. *Miben különbözik az egyház az emberiség többi részétől?* Háromféle ember van. 1. Olyanok, akik nyíltan ellenségei az egyháznak és idegenek attól, 2. mások, akik hivattak, de nem hatékonyan. ilyenek a képmutatók, vallják a hitet, de igaz megtérés nélkül. 3. mások, akik hivattak hatékonyan, ezek a választottak. E különbség oka hármas: 1. Isten elhívása, aki szabadon választ némelyeket, 2. Isten Fia, aki Isten ez akaratát a Szentlélek által keresztülviszi, úgy, hogy a választottakat megváltotta, 3. Isten igéje, mely hirdettetik.

VII. *Lehet-e üdvösség az egyházon kívül?* Nem lehet: 1. mert az egyház nélkül nincs Megváltó, tehát váltság sincs; 2. mert akit Isten örök elválasztásában részesített annak adja az eszközöket is; akiket tehát kiválasztott. ha még nem tagjai is a látható egyháznak, haláluk előtt Isten ebbe bevezeti őket. Ezért azt tartjuk, hogy a csecsemők, akik az egyházban születtek, az egyházból valók.

I. L.

Fosdick E. H.: A szolgálat értelme. Fordította: Dr. Victor János. Budapest. *A Magyar Evangélicumi Diákszövetség „Szövétnék” kiadása. 1929. 347 l. Ára 4.40 P.*

A már magyarul megjelent két Fosdick-könyv után (Az imádság értelme, A hit értelme) ez a munka befejezi a keresztyén élet e három nagy eszközéről, a hitről, imádságról és szolgálatról szóló fejtegetéseket. A munka nagyjából ugyanazon módszerekkel dolgozik, mint a szerző több ilyen munkái (A Mester jellemét is ideértve) és ugyanaz a célja is: a keresztyén életben útmutatást adni azáltal, hogy annak a három megnyilvánulási ágban felmerülő problémáit veszi vizsgálat alá. Nem tudományos módszerekkel dolgozik és nem tudományos rendszert ad. Adva van egy világ, melyben a keresztyénség szolgáló karaktere és munkája óriási módon megnehezedett, de óriási módon szükségessé is vált. Előszavában hivatkozik is a szerző arra, hogy a szolgálat kérdésében csak úgy lehet írni, ha szem előtt tartjuk azt a kort, melyben élünk, mert bár maga a szolgálat ténye mindig ugyanaz, alkalmi, kérdései, nehézségei függenek azon kortól és egyéntől, melyben az az egyén és az a keresztyénség él.

A munka a szolgálat kérdését 12 fejezetben tárgyalja. *A szolgálat és keresztyénség* c. fejezetben megállapítja, hogy a mi keresztyénségünkben a szolgálat hiányzik, külső dolgokra helyezük a súlyt, önzővé lesz a vallásunk, pedig az igazi keresztyénség a szolgálatban fejeződik ki. *A haszontalanság veszélye* ezért fenyegeti azokat, akik nem akarják életük erőit Istennek átadni, nem érdeklődnek mások iránt, kényelemszeretők, más kérdéseibe nem akarnak avatkozni, elfojtják erőiket, helytelen útra fordítják, vagy a léhaságban merülnek el. Krisztus előtt csak az értékes, ami és aki szolgál. Ebben van a személyes és szociális keresztyénség oldalai egyensúlya. *Az erősek és gyengék* együtt élnek e világban, ezt az együttélést a vallás teszi lehetővé, mely az erősekre a gyöngék terhei hordozását bizza, azok ebben találják létjogosultságukat, meri önmagát senki sem tarthatja erősnek. *A bővülő élet* titka tehát nem az elzárkózás, a magunk kielégítése, hanem a mások számára való átadás, saját erőinknek másoknak való átadása, ami ha nem történik, saját magunk veszét okozza, mert elveszti életünk azt a jelentését, mely annak tartalmat ad. Ezért fontos a szolgálatra az *Önmegtágadás*, mely a bűn elvetését, életünknek Isten országára való összpontosítást, takarékoságot, a reánk váró külön szolgálat megtalálását, a családi élet átszentelését kívánja, melyek mind mélyé és áldottá teszik életünket. Vannak, akik e helyett az *Igazságosságot* ajánlják a mások iránti magatartás mértékéül, de a Jézus igazságossága épen a szolgálatot és áldozatot kívánja. *A szolgálat apró ellenségeit* sorolja fel a következő fejezet, mint az okvetelenkedés, leereszkedés, magunk tisztántartásáról való elfeledkezés, fanatizmus, divatcsinálás a szolgálatból érzélgősség, dícsvágy; az, hogy a jószándékot, nyájasságot elégnék tartjuk, elkedvetlenedünk, elcsüggedünk erőink kicsiny-

ségén: A szolgálat a *Munkaközösségben* talál legtöbb alkalomra, melyekben fel kell keresni a rendszeres alkalmakat, egyházi, nemzeti és nemzetközi viszonylatokban, nemcsak egyén és egyén között, hogy minden közösséget a szolgálat alkalmának nézzünk. *A szolgálat új formái* között felsorolja, hogy minden szükségét meg kell látni, a tudomány eszközeit, népközösségek formáit, világgazdasági erőket kell itt sorompóba vinni s e tekintetben az elméradottság, mely az új formákat nem látja meg, a szolgálat ellensége. Van azonban egy *Nagy akadály* ebben és ez az, hogy a szolgáló lélek szembekerül az egyén és világ gazdasági törekvéseivel. A keresztyénséget nem lehet kizárni a világ gazdasági kérdései megoldásából, szolgáltni lehetetlen a pénz Isten rendelkezése alá bocsátása nélkül. A szolgálat kérdésében nagyon jelentős *A hála motívuma*, mert minden igazi szolgálat egyetlen motívuma a hála azért, amik rendelkezésünkre állanak, pedig semmit sem tettünk értük. Végül a *Győzelmes személyiség* az, akinek e szolgálata a vallásban gyökerezik, s a hit jelen van a szolgálat minden mozzanatánál. Esményi világnézetet ad, megszabadít a hitetlenkedéstől, eredményre vezet, reménységet ad a győzelemre. Ilyen hívó győzelmes személyiséggel kell megajándékoznunk a világot. A szolgálat értelmét, jelentését a ker. életben, megkapóan domborítja ki ezekben a könyv.

Fosdick minden könyve érdemes az elolvasásra és tanulmányozásra, bár egész gondolkozásában jellegzetesen amerikai, s a keresztyén élet kérdéseit inkább szociális vonatkozásaiban nézi, azt olyannak tekinti, amelyet az ember maga alakít, a kezében van. A bűn súlyát és mélységét is különösen ezen az oldalon látja és tünteti fel, egész gondolkozásában az az alapelv látszik kiemelkedni, hogy a ker. élet mértékét szociális teljesítményeiben keresse. Krisztus személyiségében inkább példát lát, kinek történeti megjelenése eseményeihez és cselekedeteihez akarja szabni a ker. élet alakítását, s nem emelkedik ki nála elég világosan a Krisztus megváltó és megszentelő hatalma. Bármilyen eszabító és a mai emberhez szabott érv is az a gondolat, hogy a vallás annyit ér, amennyit szolgál, amennyire előbb viszi az emberiséget, ez a gondolat csak a felületen mozog, ha összehasonlítjuk a hit igaz református felfogásával. Természetesen ebben két meghatározó körülmény irányítja a szerzót, az egyik a baptizmus, mely felekezet a hiffelégásban és a Szentléleknek a ker. ember élete irányításáról alkotott felfogásában sohasem tudott elég mélyre szállani és alapjában mindig a cselekedeti kegyesség, az embertől is függő üdvösség gondolata lapang, a másik amerikai volta, mely elég kísértő arra, hogy egy pragmatizmusra hajló gondolkozással a ténylegességet, a láthatóságot ismerje el egyetlen kritériumul a ker. élet számára és avval mérjen mindent, mennyire képes az életet befolyásolni. Ezekben különböző ugyan felfogása a mienktől, viszont nem lehet eléggé kiemelni azt a képességét, hogy a ker. élet kérdéseinek apró nehézségeit, problémáit sokoldalúságát, gyakorlati megvalósítása áigait nagyon élesen látja. Azt mondhatnánk, hogy épen a fontosabb kérdések miatt az amerikai szem látja világosan azt az ellentétet, ami a ker. hit és ker. élet között olyan fájdalmasan fennáll, mert látása az élet gyakorlati kérdései iránt ki van élesedve. Ezért a könyvben épen ezek a fejezetek (pl. A szolgálat apró ellenségei, A nagy akadály stb.) a legjobbak.

A könyv úgy magántanulmányra, mint vallásos összejöveteleken, bibliaórákon való feldolgozásra nagyon alkalmas, és megszerzését melegen ajánljuk.

I.

The Record of the United Free Church of Scotland. (Az Egyesült Skót Szabad Egyház Szemléje.) 1929. január—június. Ez az egyik legjelentősebb angolnyelvű egyházi lap, melyet a skót reformátusság egyik törzsegyháza, az *United Free Church of Scotland* (Egyesült Skót Szabad-Egyház) ad ki, *W. P. Livingstone* szerkesztésében, havonta egyszer (nyáron is), 64 oldalon, képekkel, tetszetős kiállításban és pedig valamennyi egyháztagja (534.950 úrvaccsorával élő) számára, közel 143.000 példányban. *Ideális gyülekezeti lap* olyan értelemben, hogy a hatalmas egyház minden egyes tagjához szól, úgy, mint egyetlen család tagjaihoz. Nívós, de nem valami intellektuális felső tízezer szája szerint, ahogy nálunk a nívót értelmezik, hanem olyan értelemben, ahogyan nívós bárkinek kezében a Biblia, mégis mindenki megértheti. Külseje vonzó, tartalma súlyos. Egyházának hivatalos lapja, *minden hivatalos szárazság nélkül*. És nemesak a papoknak szól: a hónap első vasárnapján ott van tetemes példányban a templom bejárójánál s mellette egy persely a minimális ár (4 lei) számára, hogy bemenetelkor-kijövetelkor minden hívő megvehesse magának, ha nem kapja postán, mint előfizető.

E félesztendő lapanyagát uralja és meghatározza a két nagy református skót egyház: a *United Free Church of Scotland* és a *Church of Scotland* egyesülése, melynek előkészítése már évek óta folyt, a múlt év végén azonban az utolsó lépésig jutott. Az unió létre is jött, 1929. május 24-én.

A *januári szám* vezető-cikke (Az újra-egyesülés éve) már erre tekint ki, amikor megállapítja, Isten iránti hálaadással, hogy az *egy egyház* (egy akol) felé közeledik. Foglalkozik a rádió közvetített istentisztelet kérdésével, megállapítván, hogy e téren a sok hallgató miatt elodázhatatlan a kérdés olyatén rendezése, hogy a rádióra adott prédikáció a láthatatlan hallgatóságot is vegye tekintetbe s hozzájuk is beszéljen, vagy egyenesen és kizárólag csak nekik. A havi jegyzetek homlokterében újra az egyesülés kérdése áll. A megegyezés alapja és terv a két egyház vezetői előtt áll, döntésre. Egy híradás közli, hogy Afrikában a missziónáriusok ötvenéves lapja, a „Livingstonia News” („Livingstoniai Hírek” — Livingstonia a nagy Livingstone által először bejárt Közép-Afrika) megszűnik, hogy helyet adjon egy bennszülettnyelvű ker. lapnak. Rövid, mélyenjáró felhívást olvasunk ezután, melyet az egész egyházhoz intéz az ezidei *moderator*, *J. Harry Miller*. Előre látja, hogy 1929 történelmi év lesz s az egyesülés előtt *imára hívja fel* testvéreit. A régi sok felekezetre való szakadást úgy fogja fel, mint az Úr hívását a pusztába, a mostani egyesület, mint az Ő hívását haza, az Igéret földjére. Isten akarja az egységet, hogy gyermekei teljesebben cselekedhessék akaratát. Ezután nyilatkozatokat látunk, melyekből kitűnik, hogy vannak ellenzői is az uniónak, de nagyjából belenyugodva a többség akaratába. Két cikk is szól az egyház pénzügyeiről, az egyiknek végén közölve az egyházat fenntartó Központi Alap folyó állása. Állandó rovata van a lapban *Dr. Donald Fraser*-nek, a külmisszió anyagi ügyei vezetőjének. Beszámol a gyűjtésekről, változásokról a misszió körében. A kis cikkek közt találunk egyet, mely megmondja, hogyan imádkozzanak a hívek az egyházi unióért. Állandó rovat szól rólunk, akik Európában, a „Kontinensen” élünk. Így megírja pl., hogy egy jugoszláv rendelkezés tíz baranyai ref. magyar iskolát államosított, megtiltva bennük az anyanyelv használatát. Egy vasárnapi isk. vezető egy gyermekek számára való virágjátékot közöl. A gyarmathirekből

megtudjuk, hogy Dél-Afrikában nagyon sok benszülött gyülekezet van pásztor nélkül s az egyházi vezetők benszülöttek képzésére theologia felállítását sürgetik. Kanada és Ausztrália kivándorló angol papokra vár. „Az ifjúság birodalma” c. rovatának rovatának-már fejléce is (egy fehér és egy néger gyerek képével) jelzi az érdeklődést az egész világra kiszélesítő tendenciát. Állandó rovat közli a lelkeszi meghívásokat, beiktatásokat, halálozásokat, változásokat.

A februári szám vezetőcikke ismét az unió felé fordítja a figyelmet, leszámolva ezúttal az ellenvetésekkel. A havi jegyzetek közli, hogy e tárgyban ebben a hónapban szavazottak a gyülekezetek. Érdekes jelenségként olvassuk a Bibliatársulat hírért, hogy felhívja a glasgöwi iskolák útján az ottani szegény gyerekeket, hogy vegyenek leszállított áron Bibliát maguknak, 12,512 Bibliát vettek a gyermekek. Fontosabb könyvekre itt hívják fel az olvasók figyelmét. Majd a jeruzsálemi nemzetközi missziói konferenciával, annak hírlapi visszhangjaival foglalkozva megállapítja, hogy a külmisszió ma csaknem mindenütt válságba jutott s a nyugati vezetésről, mint Kinában, lassankint mindenütt le kell tenni.

Rádió és vallás címen a Brit Rádió Társaság főigazgatója ír s védelmébe veszi a rádió közvetített istentiszteletét. Állítja, hogy ezúton sokhoz eljut az evangélium, akit másként nem lehetett volna elérni. Talán egy-kettő elmarad miatta a templomból, de ezreket hoz be másfelől. Végül olyan hatalmas és általános megújulásra lehet általános eszköz, amilyenre még nem volt példa. Dr. R. Forgan, a Külmissziói Bizottság megbízottja, Csel. 2:17-et („Fiaitok és leányaitok profétálni fognak”) írva cikke fölé, érdekes elmélkedést ad a missziói elhivatásról. Abból a tényből indul ki, hogy most kiboecátott 9 misszionárius közül 6 került ki parokiáról vagy misszionárius-családból, az ezidőszerint misszióban levő 614 közül pedig több, mint 200. Bár „a kegyelem nem örökölhető”, mégis pap- és misszionárius családok gyermekei többnyire előljárnak az Úr szolgálatában. Régi skót tradíció, hogy a családból legalább egy legyen pap vagy hittérítő. Megragadó néhány sort ír egy névtelen lelkész a rendszeres adakozásról, biznyságot téve róla, hogyha Isten országáért áldozunk első-sorban, ámulva fogjuk tapasztalni, hogy Isten milyen csodálatosan gondoskodik rólunk.

Dr. A. Philip az egyház kontinensi (európai) munkájának történetét adja. E munka százéves. Ott kezdődik, amikor 1824-ben egy skót azt írta Rómáról: „Egy nagy színház ez, ahol az ember kiállítja erejét és gyengeségét, megpróbál mindent Isten nélkül — megpróbál épen vallásos lenni Isten nélkül.” 1829-ben már a pápa be akarja zárni a római angol templomot. S még 1860-ban is annyira nehéz valamit dolgozni, hogy pl. egy Rómában meghalt református angol nőnek a sírjára a kormány nem engedte felírni ezt, hogy „Boldogok a halottak, akik az Urban halnak meg.”

Mégis ma már 11 országban közel 30 állomáson végez evangélizáló munkát az egyház Kontinentális Bizottsága.

Első olaszországi központja Leghorn lett (1842 óta), ahol kikötő város lévén, sok skót megfordult, majd Stewart, egy ottani missziós lelkész, a katolikus olaszok közt bibliakört szervezett. A pápa persze mindenféle módon küzdött ellene, meghurcolták, lakásával szemben kémorséget állítottak fel. Egyszer 3000 Bibliáját elégették. De 1874-ben Prochet olasz valdens pap így nyilat-

kozott: „Nem tudok Önöknek Olaszországban írást mutatni a Stewart nevével, de mutathatok 20.000 élő szívet, amelyekben ott van ez a név kitörülhetetlenül.“ A római állomás története hasonló. 1870-ig csupa küzdelem pápával, állammal. Ezután már sok rómainak kezébe kerül a Biblia a skót misszió útján. És csaknem ez a története a többi állomásoknak is (Flórencz, Málta, Montreux, Lisszabon, San Remo, Budapest, Génua, Nápoly, Lausanne). Felmérhetetlen jelentőségű a munka, amit végeznek elsősorban brittek között. A kontinentális munkához tartozik a tanulmányútra jövő európai theologusok ösztöndíjazása (1900 óta 102, közülük legtöbb magyar: 38). Szalay magyar lelképásztor szerint Skócia megújult élete ezen az úton találta meg a magyarokat. Ám a kontinentális munkára még sok feladat vár.

„Az új Nyugat-Afrika“ címen egy indiai misszionárius aranyparti (Gold Coast) utazását írja le Külsőleg hamarabb európaizódott, mint India, de még csak halvány vonásait mutatja az új, a *keresztyén Afrikának*. Ameddig a misszió munkája terjed, már minden faluban van templom és iskola. És e gyors megerősödére szükség is van, mert Afrikában ép ilyen gyorsan terjed a pénz s vele együtt a materiálizmus, uralma.

Egy cikk beszámol *Dr. Macphail Matild*, orvos-misszionáriusnő 42 évet betöltő indiai munkásságáról. Mikor kiment, nyoma sem volt betegápolásnak Madrasban, ma százakat befogadó modern kórházakat hagyott ott. És Krisztushoz vezetett híveket. A pénztáros beszámolóit közöl a külmisszió pénzügyeiről, 1928-ról még 16,068 font sterling deficitet mutatva ki (az összkiadás $\frac{1}{10}$ -ed része). Ennek behozására *külmissziói hét* tartatik márc. 24—31-ig. A *zsidó-misszió* szintén adományokat kér, májusig össze akarván gyűjteni a még hiányzó 3700 fontot, melyből az utolsó 500-at már megígérte egy adakező.

A *márciusi szám* különösképen a külmissziói héttel foglalkozik, megragadó felhívásban kérve a hívők áldozatát. Az iskolai vallásoktatás tekintetében a kormány engedett merev álláspontjából. „A vasárnap problémája“ c. körkérdésre beérkezett válaszok részint hangsúlyozzák a tradicionális szigorú skót vasárnap megőrzését, részint ellene vannak minden külső szabályozásnak. „Egy éjszaka Szibériában“ címen egy orosz nővér, aki valahol skót missziói kórházban teljesít szolgálatot, írja le egy kaland s szibériai útját, melyből kitűnik, hogy a megújulás tüze a félvad észak-szibériai vidékeken is megtalálja a lelkeket.

A Livingstone Emlékműről olvasva megtudjuk, hogy a nagy misszionárius szülőházát Blantyre-ban többnyire egyházi forrásból nyert pénzen renoválják muzeummá alakítják át. A Szabad-egyház évenkénti nagy-gyűlésén nem egy hírneves külföldi vesz részt, mint vendég. Így ebben az évben az uppsalai érseket, Dr. Soederblom Náthánt várták, akit ez alkalomból ismertet a lap.

A külmisszió számának deficitjével kapcsolatban G. A. Henderson szóváteszi a külmisszionáriusok túlterhelt munkáját. Az amerikai református egyháznak pl. ugyanakkora munkaterületen épen kétszerannyi hittérítője van, mint a skót szabad egyháznak. S még mindig 21 ilyen fontos hely üres India, Birma és Ceylon keresztyén Nemzeti Tanácsának Madrasban lefolyt gyűléséből, melyen Dr. Mott is résztvett, kiemelhető az egyik felszólalás, mely a maival elégedetlenül több vallásos nevelést kíván és az a nagyfotosság megvitatás, hogy van-e szüksége és mily mértékben India bennszülöttei ker. egyházának a misszionáló egyházra. A kialakult vélemény, hogy nem kevesebb, még több segítségre

van szüksége emberben és pénzben Indiának a régi egyháztól, mint eddig. Dr. Donald Fraser, a külmissziói pénztáros, a maga rovatában elmondja, hogy a deficit oka a gyülekezeti adakozás nagy esése. Leépíteni ezen a téren nem lehet: misszionáriusainknak ha azt sugjuk: hátrább, ok azt kiáltják: előre. Ujra előttünk a konkrét felhívás, hogy imádkozunk és hogyan az egyházak uniójáért. *A zsidó misszió rovata* elmondja, hogy Palesztinából már csaknem kétszerannyi zsidó vándorol ki az utóbbi években, mint amennyi beköltözik. Oroszországban kb. egymillió zsidó él, szánandó letörésben s valójában sokkal kevesebb a kommunista köztük, mint az ember hinné. Csehszlovákiában, ahol kb. 400,000 zsidó van, egy angol misszionárius ideiglenes jellegű munkáján kívül az amerikai Y. M. C. A.-nek van egy zsidóktól is látogatott bibliaköre. Szükség volna egy állandó skót zsidó-missziói állomás létesítésére.

Az áprilisi számban elismerő megemlékezés történik a második egyház, a Church of Scotland szociális tevékenységéről (Férfi és női otthonok, Munkás-otthon, Gyermekek-otthon, Nők-, Leányok menedékháza, Anyák háza, Aggmenház, Elhelyező iroda, stb), mely egyik legjelentősebb értéket jelenti az illető egyház részéről a kialakuló unióban.

Az egyháztalan-ról szól — már egészen a küszöbön álló unió szempontja alatt — egy kis tanulmány, *I. Hall* tollából. Három csoportja van az egyháztalanoknak Skóciában: 1. Akik benne vannak az egyházban, de sose mennek templomba. 2. Akik mennének, de nincs hova és 3. Akik nem tartoznak egyetlen egyházhoz se. Megnyerésükre szükségesnek látja, hogy ifjú lelkészek 5—5 évre szenteljék teljesen magukat e munkának, mely hősies misszió.

„Az ifjúság és az új világ” címen *I. S. Thomson* ifj. biz. titkár ír. Megállapítja, hogy a mai ifjúság, bár horizontja tágult, nemzetközi érdeklődésű, mégis veszedelmesen hasonlít egy imbolygó fényű, mindegyre elaludni akaró fátylához. A külmisszió, mint legegyszerűsebb dolog, hamarosan érdeklődése körébe kerül, de ne úgy kerüljön, mint fölös vagy különösen dicsérendő dolga, hanem mint lelke az Egyháznak. *A vasárnap problémájához* találunk érdekes hozzászólásokat ezután. *Miss E. G. Murray* publicista leszöngzi, hogy a vasárnap jelentőségének esésében az egyház a hibás: megszűnt Isten kegyelmének esatornája lenni a lelkek számára. A vasárnapot testi pihenés szellemi felüdülés, lelki táplálkozás egyaránt követeli, de a szabályozásának belülről, nem kívülről kell fakadnia. *Néhány megkérdőzött presbiter* viszont azt állítja, hogy a törvény sokat tehet, mert még többnyire a törvény a mi tanítómesterünk A pusztá vasárnapi szórakozás és sport ellen pl. épügy harcolnunk kell, mint a vasárnapi munka ellen. *A Női Belmissziói Egyesület elnöke (Mrs W. L. McKerron)* a lelkületet (thinking) tartja döntőnek; a külsőségek meg is üresedhetnek, de válhatnak a Szentlélek eszközeivé. *Egy orvos (Dr. D. E. Dickson)* hangsúlyozza, hogy a kereszténység az egész élet megszentelése. Sem az Úr, sem tanítványai nem adtak szabályt a vasárnap megszentelésére: tartsuk meg a szeretet legnagyobb (kettős) parancsát s azután tegyünk bármit. *W. Power, a Scots Observer* szerkesztője, visszaidézi azt az időt, mikor *Dr. Norman MacLeod* megtörte a szigorú skót vasárnapot azzal, hogy ez már kész zsidóság. Tény azonban, hogy a briteket erősekké, nagyokká nem kis részben vasárnap-megszentelésük tette. Tény, hogy a vasárnap nem olyan nap, mint a többi. Igaz, hogy nem szabály kell, hanem Krisztus lelkülete a megtartáshoz.

A külmisziói pénztáros a maga rendes rovatában közli, hogy a külmisziói önmegtagadó-hétre való felhívás eredményeként, még a hét előtt megjött az első adomány: 1000 font (817,000 lei), névtelenül. Közli a munkába lépő új miszionáriusok adatait: 1 férfi, 7 leány és egy övegy miszionáriusné. Am az üres helyek (Indiában, Közép-Arikában, Mandzsuriában stb.) sokkal számosab-
bak. Végül: a skót protestáns egyházak 1931 tavaszán Glasgowban nagy külmisziói kiállítást rendeznek. *Az egyházi kitüntetések* közt olvassuk, hogy a debreceni egyetem theol. doktorátussal (Doctor of Divinity) tüntette ki *D. S. Cairns* aberdeeni theol igazgatót és *W. Beveridge* budapesti skót misziói lelkészt. *A zsidó-miszió* rovatból számunkra legjelentősebbek az erdélyi hiradás, melyet *R. F. Chisholm*, Kolozsvár skót misziói lelkész közöl. Összejöveleiknek már két rendes zsidó-látogatójáról tesz említést. A zsidókra legmeglepőbb az a szokatlan magatartás, ami az igazi keresztyén magatartás velük szemben.

A májusi szám vezetőcikkei az e hónapban tartani szokott egyházi nagygyűlésről (General Assembly) szólnak. Az idén tartja utoljára külön a két egyesülendő egyház ezt a gyűlést. Történelmi jelentőségének megállapításakor a szerkesztői vezetőcikk az unió legfontosabb eredményét abban látja, hogy az egyház most már valóban vezető lesz Skócia egész életében. A Skót Nemzeti Bibliatársulatnak a múlt évben 4½ millió kiadványa volt. *Az általános választásról* írva *J. Black* hangsúlyozza, hogy nem ügyes diplomatákra, hanem több vallásosságra van szüksége az államnak s felhívja a választókat, hogy ne párteembereket, hanem keresztyén lelküket igyekezzenek választani. *Az egyházatlanság* kérdésében *I. Corrigan*, a pásztor nélkül való gyülekezetek helyzetét tárja fel. (Az Orkney-szigeteken pl. a két egyház 52 gyülekezete közül 17-nek nincs papja.) A nagygyűlés programjából két dolgot emelünk ki; az egyik, hogy a külmiszió számára egy teljes nap van biztosítva, a másik, hogy a szónokok közt Forgas Gyula is ott szerepel. *A vasárnap problémájához* találunk ismét néhány hozzá-
szólást. Egyik a megoldást az egyénben látja. Másik megállapítja, hogy a hagyományos skót vasárnap a múlté; s negatív parancs helyett pozitív indokok feltárását sürgeti. A harmadik nagy nemzeti konferenciát óhajt e tárgyban. *A J. Monsie* összefoglalása leszögezi, hogy míg egyfelől szükség van törvényre, mint munkaszünetet, pihenést biztosítóra, másfelől lelkileg a vasárnap nem teher, sőt épen szabad nap. És végzi: „azoknak, akik Krisztust szeretik, nincs probléma.“ *J. Kennedy Grant* a maga délafrikai „egyházközségéről“ beszél, mely olyan hatalmas területen fekszik, hogy annak csak egy részét járta be, 10 nap alatt több, mint 400 km-t utazva. *Nagpurból* (India) templomszenteléséről olvasunk. A templomot *Henderson Agnes* miszionáriusnő emlékére építették. H. Á. 35 évig szolgált ott az Úr ügyét. *Dr. Donald Fraser* rovata első helyen említi, hogy valaki 1000 fontot ajánlott fel külmisziós célra, amit rögtön befizet, mihelyt a többi adományok a túlkijadást törlik. Megkapó önmegtagadásról tanuskodik egy nyugdíjas vak asszonyról. D. F. így ír róla: „én nem mertem volna még több önmegtagadást kérni tőle, hiszen egész élete csupa önmegtagadás. De nyilván az Úr, aki jobban ismeri őt mert tőle kérni és ő örömet talált az adásban.“ Bemutaja az új miszionáriusokat: 4 férfi és 4 nő *A zsidó-miszió* rovatában egy glasgowi esettel kapcsolatban az a vita kerül szóba, hogy zsidó-e az áttért zsidó, amire minden Krisztushoz tért zsidó csak a leghatározottabb igennel felelhet.

Budapestről a missziói iskola¹ volt növendékeinek a kitüntetéseiről számol be *Prém Margit*.

A *Juniusi számban az új Németországról* az angolt is túlszárnyaló ipari fellendülést, a nemközi szellemet, a háború óta különösen megélenkült „Bände“ (ifj.) mozgalmat és az új theologia hatását jegyzi fel a szerkesztői cikk. A *havi jegyzetekből* megtudjuk, hogy a múlt hónapi nagygyűlésre hatalmas kötetben jelent meg az egyház egyévi munkájának ismertetése; külön könyv jelenvén meg a külmissziói tevékenységről. A kongregacionális skót egyházban munkába állott az első nő-lelkész. A franciaországi helyzetről csak annyit, hogy ott minden 40 róm. kath.-ra esik egy protestáns s számuk nem nő, mert a pápás egyház ahányat veszít, ugyanannyit vissza is szerez évente. Egy elégedetlenkedő cikkre egy lelkipásztor *Amint a lelkipásztor látja* címmel hosszabb tanulmányba kezd, melynek első-része, *Az igehirdető és feladata*, jelenik itt meg. Az igehirdetést, Philipps Brooks után, személyiségen át megnyilatkozott igazságnak fogja fel. Az Igét nem bizonyítani, hanem proklamálni kell. Az igazi igehirdető nevel is, tanít is. Nem általánosságokat szaval, hanem belenyúl az élet konkrét tényeibe, konkrét bűnöket ostoroz. De mindenekfölött feladata az, hogy Isten szolgálatára nyerje meg a lelkeket. *Nincs hely a térképen* c. megindító írásában T. T. Alexander teszi szóvá ismét az Orkney-szigetek pásztortalan voltát. E szigetek Skócia északi részénél vannak s a térképen rendesen külön rajzolják őket, mert annyira kiesnek, hogy számunkra nem marad már hely. *A madraszi keresztyén főiskola igazgatója, W. Meston*, egy gyűjtés lefolyásával leírja az egész intézet életét. A főiskolát hét egyház, illetve missziói intézet tartja fönn; ezek közül 3 angol, 2 skót és 2 amerikai. *A moukdeni orvosi fakultáson*, mely az egyetlen ma is működő brit orvosi egyetem Kinában s amelyet egy skót misszionárius alapított, volt növendékek egy konferenciát tartottak, négy napon át tárgyalva orvosi és evangéliumi kérdéseket. 75 benszülött orvos vett részt rajta. Egy külön kis felhívás adományokat kér az intézet számára, sőt külön füzet is jelent meg, hogy a tervbevett 7000 font adomány összegyűljön. Ugyancsak Moukdenből jön a hír, hogy az ottani angol keresztyén árvaházat, mely kicsiny kezdetből olyan csodálatosan fejlődött ki, most a zavaros belpolitikai helyzet miatt jobbnak látták bezárni, átadva a benszülötteknek az árvaházat. Új misszionárius 1 férfi és 1 nő. Az önmegtartóadás hete 7677 fontot hozott a külmisszió számára. *Miénk a tengeren túl* c. cikk felhívja a figyelmet a világ minden részébe kivándonolt skótokra. Elkél a skót kivándorló a világ minden részébe, de különösen Ausztráliában, ahol a legközelebbi öt évben 3400 új farm létesül. Ám az ilyen gyarmatosok lelki gondozása, pásztortal való ellátása nem csekély dolog; erre az egyháznak külön alapja van, melyre azonban pl. a múlt évben 347 otthoni gyülekezet semmit sem adott.* A jelenlegi munka legkevesebb 2750 fontot igényel. *A zsidó-misszióra* szintén semmit sem adott a múlt évben 248 gyülekezet.* A gondolat terjesztésére a Zsidó Misszió Bizottság kiküldöttei felkeresik az egyes gyülekezeteket. „*Egyszer vagy kétszer egy vasárnap*“ c. érdekes párbeszéd a vasárnapi templomjárással kapcsolatban az olyanok ellen íródott, akiknek egész keresztyénsége kimerül abban, ha kétszer elmennek vasárnap a templomba. *Az anyák rovata* és stb. töltik be a lap többi részét.

* Az United Free Church-nak összesen 1461 gyülekezet van.

Ime, ezekben foglalható össze egy külsejében tetszetős, gazdagon illusztrált, élenk, tartalmában sokra-tekintő, nem tudományos módszerű s mégis mély és értékes gyülekezeti (egyetemés egyházi) lap egy, eseményekben is gazdag, feléves anyaga. Ahol az egyháznak mindenik tagja legalább ennyit tud egyháza munkájáról, ott — elhihetjük — jobban összeforrott a hivek szíve, élete a pásztorával, egyházával, mint nálunk. Adja a kegyelem Ura, hogy osszuk meg mi is jobban hiveinkkel munkánkat, gondjainkat és — örömmünket.

(Aninószai.)

Horváth Jenő.

Evangelische Jugendführung: Vierteljahrsschrift f. die Praxis der ev. Jugendarbeit. Herausgegeben von. L. Cordier, Hermann Schafft u. W. Uh. Stählin. Bärenreiter—Kassel: Előfizetés ára egy évre M. 4.— (160 lei) 1929. 3. sz.

A folyóirat múlt évi 3. füzetében említésre méltó **Klaer** Gusztáv: *Evangéliumi ifjúsággondozás a falvakon* c. cikke. Szerző utal rá, hogy a falusi ifjúság problémái nagyon különböznek a városiaktól. A falu az utóbbi évtizedben nem csak csupán földmives falú, aminek régebben láttuk. A földmives osztály a civilizáció behatoló erői miatt egészen megváltozott. A munka formái, gépek, a várossal való érintkezés és annak hatása, a patriarchális vonások kihalása, a szokás hatalmának meggyöngülése jelzik a változást. Az ifjúságban a korlátok leomlottak, a tekintély veszendőben, a városok élete befolyása erősödőben van. Ezt mindig mint döntő faktort kell tekintetbe venni. Ezt az „akut megmérgeződést” nem lehet megállítani azzal, hogy a falut a régi alapokra és formákra vesszük vissza. Látni kell, hogy ez a *falú krízise*, és csak részjelensége az egész nép krízisének. Az ifjúságot ebben az állapotban úgy kell venni, amint van. Azt kell keresni, *mit akar Isten ebben az állapotban* az ifjúsággal, utakat keresni, hogy az ifjúságot annak való *engedelmességre* vezessük. Ez a falusi ifjúsági munka gyakorlati feladata. Ez a munka lehet *csoportmunka*, mellyel természetesen jár együtt az ilyeneknek a többiektől való izolálása s vele hadüzenet a többieknek. Arra kell igyekezni, hogy az *egész ifjúságot* fogjuk össze és ez a gyülekezet szervezetébe épüljön bele. Az ifjúság legjobb elemeit megnyerni s arra vezetni az ifjúságot, hogy *önállóan* járjon ezen az úton. Ezért a vezető, a szükséges faktorok irányítása mellett, az ifjúságból kerüljön ki. Ennek a vezetőnek jól kell ismernie a körülményeket, s alapos lelki képzésben részesíteni. A jelen helyzet valóságát kell meg látni s azt, hogy ez a valóság bennünket minden pillanatban Isten elé állít. Az ifjúságot nem eszköznek kell nézni egy saját magunk által kijelölt célra, az ifjúság az legyen, akiért a munkánk folyik. **Lempert H.** *A csoportmunkáról* ír. A falusi ifjúsági munka célja szerinte a fennálló, alakuló és jövődő gyülekezet. Ez a gyülekezet egyrészt *tény*, mert meghatározza az ifjúság életét, másrészt *cél*. A falusi ifjúság pszichológiája nagyon el van hanyagolva. Náluk a konfirmáció képezi a határt s az ifjúság problémája az, hogy *nincs ifjúkor*. A gyermekkor után a felnőtt korba lép, átveszi azok gondolkozását s hiányzik belőle az ifjúság minden vonása. A vezetőnek kell megtalálni azt, hogy közte és az ifjúság közt a jég megtöriék. Szerző a falusi munkánál az „indirect” utat látja jónak. Azt gondolja, hogy a bibliaórával csak egy kis réteget lehet megnyerni, s ez könnyebb oldal lenne. Az indirect út titka háttere és alapja az evangélium, de semleges anyaggal dolgozik. Ezt a munkát a következőkkel szemlélteti: A városi kuplékat ki-

szorítani a népdalok szabad és a maguk helyén való éneklésével (nem karénekkal), ez a vezetőt is közelebb hozza az ifjúsághoz. Másik példa gyanánt a *falusi színjátszást* említi, s azon az állásponton van, hogy mivel ezt megakadályozni nem lehet, fel kell használni az ifjúság vezetésére és tanulmányozására. Figyelmeztet az *otthon* történetének és megismertetésének fontosságára, s arra, hogy a falusi munka a falusi élet *időszakaihoz* van kötve. A *hírek* között le van írva egy összejövétel, ahol városi és falusi fiúk töltöttek együtt három napot, *Stählin W* a falusi szórakozásokban való részvétel kérdéséről írva, azokban három démoni erőt lát megjelenni: a pénz, az alkohol és az érzékiség ördögét. Azt gondolja, hogy nem lehet általános érvényű tanácsot adni, bár ahol lehet arra kell nevelni, hogy az ilyen mulatságtól az ifjúság távol tartsa magát, de a konkrét viszonyokat tekintetbe kell venni.

I.

SZERKESZTŐI ÉS KIADÓHIVATALI ÜZENETEK.

Nyugtázások.

1929. május 1-től december 31-ig a következő előfizetések folytak be kiadónatalunkhoz:

Dévay Lajos Stara-Moravica 1200, Adorján Gábor Dicsőszentmárton 195, Benkő Elek Küküllőszéplak 195, Csulak Samu Erzsébetváros 195, Fejér Pál Radnót 195, Dr. Illyés Géza Magyar királyfalva 195, Kállay Ferenc Egrestő 195, Káli Dénes Nagykend 195, Kovácsi Albert Bonyha 195, Ref. Lelkészi Hivatal Sövényfalva 195, Ref. Lelkészi Hivatal Erzsébetváros 195, Szabó János Kőrödszentmárton 195, Cseh Emil Kékes 195, Csekme Adám Czége 125, Fekete Gerő Nyires 195, Járay Márton Szék 125, Sipos Gyula Magyarborzás 195, Székely Dániel Felőr 125, Lőrincz János Bálványosváralfa 125, Veress Sándor Feketelak 195, Bedő Béla Zabola 75, Barabás Gábor Zágón 390, Havadtóty Sándor Kovászna 195, Jancsó Lázár Páké 195, Kováts Árpád Nagyborosnyó 195, Mirtse Ferenc Orbaitelek 195, Ref. Egyházközség Csomakörös 195, Szabó Ferenc Feldoboly 195, Veres Károly Papole 195, Márk Mihály Agyagfalva 195, Dénes Dezső Felsősfalva 1175, Simó János Mátisfalva 282, Kiss István Kecsetkiszfalud 195, Nagy Sándor Székelyudvarhely 195, Tamó László Szolókma 195, Sándor István Telekfalva 195, Dr. Arkossy Jenő Nyárádszereda 195, Barabás Viktor Szövérd 195, Csutak Ferenc Nyárádmagyarós 195, Györke János Székelyszentistván 195, Jancsó Albert Nyárádszentimre 195, Nemes József Kendő 195, Veszprémi Demeter Márkod 195, Tanco Dezső Szekesfehérvár 500, Kassay Béla Tenke 390, Szendrei Dénes Szatmárnémeti 390, Dósa Dániel Nagysajó 270, Ferenczi Gyula Uzdi-szentpéter 195, Gyenge György Szentmáté 1000, Horváth Ödön Mezőköbölkut 785, Kese Attila Sajóudvarhely 1175, Köblös István Magyar-nemegye 390, Dr. Musnai László Teke 313, Sigmond János Beszterce 390, Szócs Sándor Teke 195, Bitay Béla Déva 195, Csulak Ferenc Hátszeg 270, Csósz Gábor Kisbarcsa 250, Juhász Izidor Piski 390, Kacsóh Béla Borbátvíz 195, László Zoltán Marosillye

140, Ref. Lelkészi Hivatal Algyógy 195, Simon Imre Petrozsény 195, Gyenge Aron Lozsád 390, Bene István Aldoboly 195, Dávid Gyula Árapatak 195, Kiss Albert Bikfalva 195, Serester Tamás Bodola 125, Bagoly Lajos Fotosmartonos 195, Puskás Kálmán Brassó 195, Kiss Endre Keresztvár 195, Györbíró István Kőkös 195, Farkas István Lisznyó 195, Tótkés József Málnás 195, Bójtke András Oltzsem 240, Imreh Dezső Sepsiszentgyörgy 75, Pütkösti István Uzon 195, Ref. Lelkészi Hivatal Koltó 250, Csáji Pál Moldava Sepsi 476, Zsigmond Károly Bikfalva 125, Orth Imre Kolozsvár 100, Balogh Gyula Szemlak 195, Dr. Gyenge János Nagyvárád 195, D. Daday István Semesnye 205, Kiss Károly Nagyvárád 740, Cs. Nagy Dániel Ottomány 390, Kozma András Budapest 220, Seress Zoltán Kövecses 476, Ady László Székelyföldvár 390, Balogh Jenő Istvánháza 195, Bartha Lajos Aranyosgyéres 75, Bíró János Harasztos 195, Bíró Lajos Magyardéce 195, Bucsy Endre Marosujvár 195, Czirják Károly Ó-Torda 195, Koncz Ferenc Marosnagy lak 75, Kónya Pál Székelykocsárd 195, Kósa Mihály Aranyosegerbegy 195, Miske Lajos Aranyospolyán 195, Molnár József Magyarlapád 195, Nagy Mihály Tompaháza 195, PaP Andor Alsófelsőszentmihály 195, Ref. Lelkészi Hivatal Nagyenyed 195, Sükösd Sándor Magyarózd 195, Szécsi Ferenc Felvinc 195, Szilágyi Aladár Asszonynépe 195, Visky Ferenc Ujtorda 195, Bereczky József Tasnád 195, Csompó András Szilágyzóvány 195, Csutak Károly Zsibó 195, Fodor Béla Szilágyballa 195, Kállay Dezső Lele 195, G. Kovács István Varsolc 195, Magyar Domokos Erminszent 195, Miszti Mihály Nagydoba 195, Ref. Lelkészi Hivatal Bogdánd 195, Salga Zoltán Érszakácsi 195, Vass Lajos Szilágygörcsön 195, Végh Árpád Egrespatak 195, Farkas Albert Dés 195, Kovács László Dés 195, Dr. Mezey Mihály Magyarlápós 195, Nagy Gábor Páncélesek 98, Szakács Ferenc Désakna 195, Juhász Izidor Piski 195, Csulak Ferenc Hátszeg 195, Gyenge Aron Lozsád 195, Csósz Gábor Kisbarcsa 250, Ref. Egyházközség Magyarpéterfalva 195, Ref. Lelkészi Hivatal Kóbor 195, Ref. Lelkészi Hivatal Küküllőalmás 195, Simon Gábor Nagymoha 195, Szotyori Lajos Alsórákos 195, Dr. Tóth Lajos Segešvár 195, Tóvissy József Oláhuifalu 195, Tóth Lajos Hajduhadház 650, M. Nagy Ottó Fogaras 390, Varró Mózes Alsóboldogfalva 870, Adorján Lajos Póka 195, Bakk József Radnótfája 195, Bójtke Andor Marosjára 195, Csiky György Dedrádszéplak 195, Fodor Miklós Alsóöklény 195, Hegyi András Körtvélyfalva 75, Keresztesi Gyula M.-péterlaka 195, Kiss Lajos Magyaró 75, Olajos Iászló Marosvécs 465, Ref. Egyházközség Magyarfülpös 195, Ref. Lelkészi Hivatal Maroshévíz 195, Szász Márton Magyarrégen 195, Széll Jakab Vajdaszentivány 195, Toró Gyula Marosfelfalu 195, Zoltáni Pál Sáromberke 195, Zólyomi Jenő Abafája 215, Kusztós Dénes Kolozsvár 195, Gönczy Sámuel Kelemenfelke 390, Mircse Sándor Csikágó 1030, Nagy Béla Bados 125, Czell Ignác Bölön 125, Rozsondai Adám Magyarhermány 125, Nagy Ákos Székelyszenterzsébet 125, Szabó Károly Székelymuzsna 125, Nagy Elek Nagybaczon 125, Dr. Polonkay Tivadar Középapta 125, Borsai László Bibarcfalva 125, Bíró György Olthévíz 125, Lengyel József Abaujszint 400, Mircse Sándor Csikágó 220, Molnár Imre Bardóc 125, Vida András 35, Ref. Kollégium Sepsiszentgyörgy 170, Kovács Mária Dombos 125, Adorján István Fejérd 195, Bonczidai Dezső Kide 395, Fancsali Sándor Mezőkeszű 125, Kertész Márton Vajdakamarás 195, Ref. Egyházközség Kolozs 195, Ref. Lelkészi Hivatal Hidelve 195, Szabó Zoltán Mocs 195, Szabó Dénes Magyarfodorháza 195, Szabó Sámuel Györgyfalva 195, Barabás Béla Ketesd 195, Dr. Bibó

Béla Magyarkiskapus 195, Bokor Márton Bánffyhunjad 195, Czira Bálint Nádasdaróc 195, Csűrös József Váralmás 195, Kozma László Sztána 195, Madaras Endre Tordaszentlászló 195, Mihályfalvy István Magyarléta 195, Papucs Dávid Magyarfenes 195, Posta István Nagypetri 195, Rápó Mihály Kalotadámos 195, Ref. Egyházközség Mvista 195, Ref. Lelkészi Hivatal Kalotaszentkirály 195, Szász Ferenc Türe 195, Farkas Albert Dés 195, Kovács László Dés 75, Dr. Mezey Mihály Magyarlápos 195, Nagy Gábor Páncélseh 63, Szakács Ferenc Désakna 195, Csomor György Halmágy 195, Molnár Sándor Barcaufalu 185, Borbáth Dániel Temesvár 19, Lengyel József Abaujszina 411, Cs. Nagy Dániel Ottomány 350, Cseh Emil Kékes 195, Csekme Ádám Czege 75, Fekete Gerő Szásznyires 195, Járay Márton Szék 105, Lőrincz János Bálványosvárálja 125, Mózes András Várkudu 390, Sipos Gyula Magyarborzás 195, Török István Mezőveresegyháza 195, Veress Sándor Feketelak 195, Adorján Gábor Dicsőszentmárton 195, Bencze József Balavásár 195, Benkő Elek Küküllőszéplak 195, Fejér Pál Radnót 195, Dr. Illyés Géza Magyarkirályfalva 75, Kállay Ferenc Gógánvárálja 195, Káli Dénes Nagykend 195, Kiss Mihály Maroscsapó 60, Kovácsi Albert Bonyha 195, Ref. Lelkészi Hivatal Sövényfalva 195, Ref. Lelkészi Hivatal Erzsébetváros 75, Szabó János Kóródszentmárton 195, Adorján Antal Tacs 255, Dósa Dániel Nagysajó 195, Gyenge György Szentmáté 195, Horváth Ödön Mezőköbölkut 195, Kesz Attila Sajóudvarhely 195, Köblös István Magyarernemegye 195, Dr. Musnai László Teke 195, Sigmond János Beszterce 195, Dr. Arkossy Jenő Nyárádszereda 195, Barabás Viktor Szövérd 195, Csutak Ferenc Nymagyarós 195, Gáspár Gyula Kebeleszentkirály 160, Györke János Székelyszentistván 195, Jancsó Albert Nyszentimre 195, Nemes József Kendő 195, Veszprémi Demeter Márkód 195, Bereczky József Tasnád 195, Csompó András Szilágyozovány 195, Csutak Károly Zsibó 195, Fodor Béla Szilágyballa 195, Kállay Dezső Lele 195, G. Kovács István Varsole 195, Magyar Domokos Érmindszent 195, Miszti Mihály Nagydoba 195, Péter András Bürgезд 390, Ref. Lelkészi Hivatal Bogdánd 195, Salga Zoltán Érszakácsi 195, Vass Lajos Szilágygörcsön 195, Végh Árpád Egrespatak 195, Bartók Dénes Magyarigen 20, Kovács Károly Alvinc 195, Régeni István Gyulafehérvár 195, Sebestyén Ferenc Boroskrakó 195, Tar Mihály Abrudbánya 195, Toókos Jenő Vajasd 195, Biró György Olthéviz 80, Borsai László Bibarcfalva 80, Czell Ignác Böion 80, Molnár Imre Bardóc 80, Nagy Ákos Székelyszentterzsébet 80, Nagy Béla Bodos 190, Dr. Polonkay Tivadar Közéapajta 80, Ref. Lelkészi Hivatal Nagybacon 80, Ref. Lelkészi Hivatal Székelymuzsna 80, Rozsondai Ádám Magyarhermány 80, Pálffy Károly Bürkös 300, Bagoly Bertalan Bors 390, Barabási Ferenc Mezősávás 195, Biró András Marosvásárhely 195, Biró Mózes Akosfalva 195, Fekete Antal Cserefalva 195, Farkas Jenő Udvarfalva 195, Kacsó Lajos Mezőmadaras 195, Nagy András Nyszentbenedek 195, Péter Sándor Maroskeresztur 195, Rátz István Csejd 195, Ref. Egyházközség Mezőbergenye 195, Ref. Egyházközség Mezőpanit 195, Ref. Lelkészi Hivatal Mezőkölpény 195, Ref. Lelkészi Hivatal Mszentanna 195, Ref. Lelkészi Hivatal Backamadaras 195, Szabó Frigyes Somosd 195, Szabó Károly Koronka 195, Tövissi Antal Hagymásboden 195, Várady Albert Mezőpanit 195, Balogh Ferenc Alsósófalva 680, Déens Dezső Felsősófalva 195, Kónya Kálmán Bány 390, Simó János Mátisfalva 195, Szász János Marosujvár 370, Barabás Gábor Zágony 195, Bedő Béla Zabola 195, Havadtőy Sándor Kovászna 195, Jancsó Lázár Páké 195, Kovács Árpád Nagyborosnyó 195, Mirtse

Ferenc Orbaitelek 195, Ref. Egyházközség Csomakőrös 195, Szabó Ferenc Feldoboly 195, Veres Károly Papole 195, Bitay Béla Déva 235, Csósz Gábor Kisbarcsa 280, Csulak Ferenc Hátszeg 195, Fülöp Gyula Románberettye 145, Kacsóh Béla Borbátviz 195, Ref. Lelkeszi Hivatal Algyógy 195, Babos Sándor Lupény 155, Sulyok István Nagyvárad 410, Molnár Jenő Windsor (Kanada) 160, Horváth Jenő Aninósza 80, Balogh Gyula Szemlak 195, Tollas István Szolnokháza 480, Fogarassy Bálint Agya 390, Bartók Dénes Magyarigen 370, Bartha Mózes Kézdiabícs 390, Demes Ferenc Kézdimárkosfalva 240, Imreh Lajos Kézdimártonfalva 390, Kádár Ernő Torja 390, Paál Lajos Kézdivásárhely 390, Szóke Miklós Ikafalva 390, Takács Károly Csikszereida 390, Dr. Lévay Lajos Székelyudvarhely 390.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONIA. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

VI. ÉVF. 2. SZ.

1930. FEBR. HÓ.

Távol és közel.

Efez. 2:13.

Az a távolság, ami az efezusbelieket Istentől eltávolította, legyőzhetetlen és reménytelen távolság volt. A pogány, bálványimádó görögök, akik a maguk hitetienségében éltek, olyan távol voltak Istentől, hogy nem volt az az emberi erő és képesség, ami közelebb tudta volna hozni őket hozzá. Kilátástalanul, közelhozhatatlanul távol voltak. Ha Isten országa egy olyan cél lenne, amely akármennyire is, de több, mint a mi céljaink, ha egy szép és dicsőséges erkölcsi eszme lenne, volna reménység, hogy megközelítjük. Talán ha minden önmegtágadásunkat összeszedjük, ha minden értelmünket kifejtjük, minden jószágunkat megnöveljük, valaha elérhetnénk, vagy biztathatnánk magunkat azzal, hogy elérhetjük. De Isten országa nem ilyen. Nem a legnagyobb bölcsesség, hanem az egyedüli bölcsesség; nem a legnagyobb jó, hanem az egyedüli jó, amivel szemben minden emberi gonosz és bűnös, nem a legszentebb, hanem az egyedüli szent, amivel szemben minden emberi szentségtörő. Ezért reménytelen, hogy mi valaha is közel jussunk Istenhez, ezért hiábavaló minden olyan beszéd, mely arról ábrándozik, hogy közel kell hozni az evangéliumot az emberhez. Reménytelen kísérlet. Az ember mindig távol marad Istentől, ellentétben van vele és minden közeledése hiábavaló nyomorult erőfeszítés. Amint hiába volt az efezusbeliek bölcsessége, jósága, akarása, úgy hiábavaló a mienk is. Aki távol van Istentől, az sohasem lehet közelvalóvá.

De Krisztus épen azt tette meg velünk, amit mi nem tudunk és nem tudtunk sohasem elvégezni: minket, akik távolvalók voltunk közelvalókká tett. Nem azt mondja az írás, hogy közelebb hozott, hogy megszüntette azt a fájdalmas és rettenetes távolságérzést, amit Istennel szemben éreztünk, hanem azt, hogy közelvalókká tett. Az Atyához közel a gyermekei vannak s Krisztus úgy tett, minket közelvalókká, hogy Isten gyermekeivé tett az Ő vére által. Amit mi sohasem tudtunk, azt Ő elvégezte, nem úgy, hogy mi mentünk közelebb Istenhez, nem is úgy, hogy Isten mondott le arról, amit Ő követel tőlünk, hanem úgy, hogy Isten lehajolt hozzánk s Atyánkká lett. Krisztusban közel lépett hozzánk, a mi életünkhöz, nyomorúságunkhoz, úgy, hogy a mi életünk most már nem Istentől távol, hanem Isten közelében, Őmellette folyik le.

Ezért kell Isten közelében élnünk. Ez a közellét ítélet számunkra, ha bűneinkre gondolunk, vigasztalás, ha azt nézzük, hogy

bajainkban és kísértéseinkben Krisztus mellettünk áll. Milyen felelősség ez annak, akit Isten a maga munkájával bizott meg! Milyen biztatás a kétségekben és kudarcokban! Milyen felhívás, hogy a reánk bizottakkal is ismertessük meg azt, aki a távollevő, egyedül küzdő életüket oda tudja vinni Istenhez és közelvalókká tudja tenni azokat, akik most Isten nélkül járnak e világban.

Az Énekeskönyv használata a vasárnapi iskolában.

Az Énekeskönyv személyes tanulmányozásának egyik igen áldott módja az, ha az *énekszerzőkkel* akarok megismerkedni, akik ez énekeket írták. Sajnos, nálunk nem tették még ezeket olyan tanulmány tárgyává, mint külföldön, ahol pl. a skót énekeskönyvhöz megjelent egy vastag könyv, ahol a szerző az összes énekek íróinak életrajzát és az ének keletkezésének alkalmait is összegyűjtötte. De a mi énekeskönyvünkben is ott vannak az énekei Mózesnek, Dávidnak, Luthernek, a rab prédikátornak, melyeknek s a többieknek tanulmányozásával az ének szövege sokkal világosabb lesz előttünk. Szükséges ismerni az énekek történetét is, amelyeknek van s amelyikről ismeretes, mint pl. a gályarabok éneke története sokkal világosabban mutatja az ének néhány versének értelmét, mint ha anélkül nézzük. (Pl. 179. ének 3. 4. és 7 versei.)

Fontos dolog, hogy az Énekeskönyv a *saját életünkben* is szerepet kapjon s a mi életünket is segítse. Baksay Sándor ír le egyik elbeszélésében egy papnét, akit Nádszál-papnének neveztek, mert az volt a kedves éneke, hogy: Áldalak, hogy e megrepesztett Nádszálát ma eltörni nem engedted, Gyarló életem hiven vezérletted stb. A régi reformátusok a maguk mindennapos bibliaolvasásuk mellett mindig az Énekeskönyvből is olvastak, vagy abból énekeltek is. Azért ajánlatos, hogy csendes óráinkban forduljunk az Énekeskönyvhöz is és használjuk fel azt is épülésünkre. Ennek az a módja, hogy mindig választunk egy olyan éneket, mely az olvasott bibliai helyei összefügg, annak üzenetét kifejezi és kiegészíti. Így az Énekeskönyv egyes darabjai sokszor elkísérnek bennünket annak a napnak a fáradalmaiban, ott vannak velünk, befolyásolják a hangulatainkat sokszor anélkül, hogy tudnánk róla s mialatt az az ének ott zsong a szívünkben és ott hangzik a fülünkben, Isten lelke végzi bennünk a maga munkáját, megóv egy csomó felesleges bosszankodástól, szelidekké tesz, amikor máskor elkapna az indulat, megnyugtat, békessé teszi a lelkünket.

Ha most arról kell beszélünk, hogyan kell az Énekeskönyvet használni a munkában, legelőször is azt kell említenünk, hogy itt legfontosabb, hogy amit *mi magunk* látunk az Énekeskönyvben, azt mutassuk meg a gyermekeknek. Csak akkor lesz az ó számukra áldásos az azzal való foglalkozás, ha nekünk magunknak először áldásokat hozott. Ezért szükséges a vasárnapi iskolai órán sokat és eleven énekelteni. Egy olyan vasárnapi iskolai tanítás, ahol az éneklés lassan, unottan megy, nem ér semmit. Most nem tartozik ide, hogy arról beszéljünk, hogyan kell az éneket tanítani az iskolában, de annyit megjegyezhetünk, hogy a gyermekeket egyrészt az énekek iránti tiszteletre kell nevelni, úgy kell azokat tanítani és énekelteni, hogy a gyermekek lássák meg, hogy az ének Isten ígéje, mellyel tréfálni és játszani nem szabad, másrészt az ének legyen mindig eleven, bátor, nem kiabáló, hanem meghatott. Ezt úgy érjük el, ha a gyermekeket az ének tartalmával megismertetjük,

megmutatjuk neki, mi van abban az énekben, amelyet tanulunk, milyen üzenete van benne Istennek. Így meglátja, hogy az Énekeskönyv nemcsak egy könyv a többi közül, hanem olyan, melynek szerepe van az ő életében.

Igyekeznünk kell arra, hogy minden gyermeknek meg legyen az Énekeskönyve. Az énekelt és tanult énekeket a nagyobbakkal kikezrestetjük, elolvastatjuk s a mult számban közölt módon meg is elemezzük, hogy megtaláljuk benne Isten üzenetét. A tanítás során sok alkalmunk van rá, hogy világítsuk meg a példákat. Mindig meg kell tenni, hogy a tanításhoz kapcsolódó aranymondást megvilágítjuk egy énekszöveggel, azzal, ami a vezérkönyvben épen ki van jelölve. Egy másik eljárás az, hogy a gyermekek közül a nagyobbakat, akik már szokták otthon a Bibliát olvasni, megismertetjük az Énekeskönyv azon használatával, amiről előbb már szólottunk. Minden gyermeket lehet és kell arra buzdítani, hogy maga is énekeljen, hogy otthon vegye elő az Énekeskönyvet, szüleivel és testvéreivel együtt próbáljon énekelni az ismert énekekből. Ez egyik segítség a családi istentiszteletek bevezetésére.

Nagyon jól lehet használni az énekeket akkor, ha a gyermekekkel kirándulásra megyünk vagy a szabadban töltünk időt. Menetközben az ének dallamába és ritmusába jobban belejön a gyermek s leszokik az énekek nyújtásáról, amire hajlamos, emellett a rendet és fegyelmet is könnyebb fentartani. A szabadban egy-egy játék után pihenésül egy ének felfrissíti a lelket. Még játékokat is lehet így rendezni. Nagyon jó játék az, ha egy ének egy sorát választjuk ki s feltezzük a kérdést, ki tudja, melyik énekből való ez a sor? Lehet versenyt hirdetni afelett, hogy ki tud több éneket, vagy több énekszöveget minden verssel. Mindezekben persze nagyon vigyáznunk kell, hogy az ének szentségének rovására ne menjen s tréfa tárgyává az ne váljék. Ezenkívül még sok ilyen dolgot lehetne elmondani az Énekeskönyv megkedveltetésének a módjáról, jó lenne, ha e kérdésben azok is, akik megpróbálták vasárnapi iskolájukban, tapasztalataikról beszámolnának.

A m u n k a.

Új könyvek. Ismét említhetünk néhány olyan könyvet, mely vas. isk. vezetők számára hasznos útmutatásokat tartalmaz, vagy a munkájukban felhasználható. Ilyen *Mezey Mihály: Damaskusi fény* c. füzeté, mely Pál apostól képét állítja elénk tanulságos és jól olvasható modorban. Az „Ünnepnapok“ sorozatban jelent meg, ára 4 lei. Az „Élő könyvek“ közül újabban megjelentek: *László Dezső: Az erdélyi ref. egyház története*, melyet mindenkinek el kell olvasnia, hogy belőle egyházunk multját megismerje, ezt ismerni pedig minden vas. isk. vezetőnek elengedhetelen. (Ára 16 lei). Ugyanebben a sorozatban jelent meg „*Itt az Isten köztünk*“ címen az 1930 évre szóló csendes órai kalauz, azok számára, akik a Bibliával naponta foglalkoznak. Ára 28 lei. Az egyházkerület iratterjesztése kiadásában, a népiskolai tankönyvek sorozatában jelent meg: *dr. Imre Lajos: Hogyan tanítsunk vallást?* c. vezérkönyve, mely ugyan elsősorban vallástanáítóknak van írva, de nagyon jól használhatják vasárnapi iskolai vezetők is, a vas. iskolai tanítás módszerén kívül azért, mert benne az iskolai nevelés munkájáról is van szó. Kívánatos, hogy minél többen megszerezzék, hogy így a tanítási munka módszerében öntudatosan elmélyüljenek. Ára 30 lei.

Ajánljuk olvasásra *Norden Henrik* misszionárius *A varázsló unokaöccse* c. regényét, melyet magyarra Szaplonczay Bertalan fordított le, s mely jó anyagot ad arra is, hogy a gyermekeknek a misszió kérdéseiről és nehézségeiről beszéljünk. Ara 80 lei. Mostanában jelent meg és kapható *Fosdick Henrik: A szolgálat értelme* c. munkája, mely a szerző többi munkáival együtt nagyon áldott segítséget nyújt a szolgálat jelentőségeinek és módjainak megismerésére. Ara 200 lei.

Nem mellékes dolog, hogy egy vas. iskolai vezető mit olvas és olvas-e olyan könyveket, melyek épen a szolgálatában segítik. Aki a szolgálatát komolyan veszi, az igyekszik magát művelni és így alkalmasabbá tenni a munkára. Az ilyen fegyvereket Isten adja a kezünkbe, ne sajnáljuk nemesak megtakarított pénzünket használni fel ilyen könyvek szerzésére, hanem más, *felesleges kiadások helyett* ilyen könyveket vásárolni. A vas. iskolai perselypénzből is — csoport hozzájárulásával — lehetne ilyen könyveket venni, hogy a nagyobb gyermekek is olvashassanak.

Nyugtázások: *Központi alapra:* Lupényi vas. isk. 80.— Kibéd 75.— Aninósza 31.— Magyarigen 165.— Málnás 100.— Székelyföldvár 50.— Jedd 48.— Szamosujvár 20.— Méra 40.— Nyáradkarácsonyfalva 20.— Adomány: 250.— (Ezek még a múlt évek.) Egrespatak 100.— Szamosujvár 24.— Gyalakuta 50.— Egrestő 50.— Vicze 50.— Árapatak 190.— Kide 20.— Ákosfalva 207.25. *A Vas. Isk. költségeihez:* Aninosza 20.— Rakolcza Juliska 24.— Ákosfalva 100.— *Külmisszióra:* Lupény 100.— Aninósza 31.— Székelyföldvár 50.— (A múlt évről.) Árapatak 190.— Ákosfalva 1856.— Karácsonyfalva 45.—

A be nem küldött jelentőivek sürgős beküldését kérjük.

SZERKESZTI:

DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL:

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Megvetett királyság.

Mivel te megvetted az Úrnak beszédét,
ő is megvetett téged, hogy ne légy király,
I. Sám. 15: 23 b.

Megvetni a nagyon szennyes, és bűnös dolgokat szoktuk. A beszéd, amit megvetünk, oktalan, nem igaz és nem bölcs előttünk. Valakinek a beszédét megvetni, annyit jelent, mint rá se hallgatni, semmibe se venni a szavát.

Igy tett Saul, a zsidók első királya, az Isten beszédével. Pedig az Úr beszéde nem bűnös földi szó, hanem tiszta és szeplőtelen. Tiszta és szeplőtelen még akkor is, ha bűnös ember, Sámuel, vagy bárki más mondja, mert az ő beszéde nem alkalmazkodik a mi bűnös voltunkhoz, hanem minket, szószólóit, követeket alkalmaz üzenetéhez: *az Isten igéje nemcsak tiszta marad ott, ahol valóban megjelenik, hanem tisztít is szívet-száját, mint izzó mennyei parázs a próféta ajkait (Ézs. 6:5—7)*. Saul nem is vonta kétségbe, hogy Sámuel az Úr szavát jelenti meg neki, tudta, hogy az tiszta, igaz beszéd s mégis megvetette. A paradicsomi örök jelenet ismétlődött nála: a sátánra hallgatott s ez hiábavalóvá, oktalanná tette számára Isten beszédét.

Természetes, hogy ezek után Isten is „megvetette, hogy ne legyen király“, — azaz elvette tőle megbízatását és nem bízta rá többé az Ő szavát, hogy azt megvalósítsa.

Aki Isten szavát megveti, megveti azt az Úr.

De olvassuk csak el az egész történetet.

Saul — noha testileg mindenkinél nagyobb, szebb — magában jelentéktelen, kicsiny ember volt (9:1—2, 15:17). Élete úgyszólván ott kezdődik, ahol megbízatása: Isten királlyá teszi

(9:17), választott népének vezetését, saját szent akaratának végrehajtását bízva rá. Saul számára Sámuel volt Isten követe, az Úr nevében mondott szavát olybá vette, mint Isten parancsát. Így az amálekíták elleni harcban az volt az isteni parancs, hogy minden zsákmányt el kell pusztítani. Amikor Saul a néppel a zsákmány javát titokban mégis megtartotta, a sátánra hallgatva, ki akarta játszani az Úr szavát. Azt hitte, eleget lehet tenni Istennek is és saját bűnös vágyának is. Megvetette az Úr szavát, odaadta néhány bárányért. Nem volt szent és nem volt drága számára az Úr szava.

Elvétetett tőle.

Királyok vagyunk mindannyian, akik Isten országáért tesszünk valamit. Mert *a királyság nem abban van, hogy egy nép fölött uralkodom, hanem abban, hogy Isten rámbizott szavával vezetem azt.* Isten mindannyiunkat királyokká tett, mikor ránk bízta az Ő Igéjét, akárki volt is az Ige hírdetője, akármi is volt a megbízás külsőképpen: királyság, lelkipásztorság, presbiteriség vagy bármi. Talán nagyon kevés bízott rám, talán csak éppen hitves vagyok, egy gyermek anyja, vagy egyetlen lélek jóbarátja — az Isten Igéjéből királyi gazdagságom van. És ha az Isten titkaiból sem tudok többet, mint azt az egyetlen örömhírt, hogy Ő önmagát adta érttem keresztre: ez is már királyi megbízás. Isten nélkül jelentéktelen, kisemberek, semmik voltunk, mint Saul! És most ez a nevünk: „királyi papság“ (I. Pét. 2:9). Milyen név és micsoda királyság?! Az ő nevét és az ő királyságát osztotta meg velünk, amikor ránk bízta Igéjét az Úr.

Vajjon megvan-e még ez a királyságunk?

Ismerjük be, *lelkésztestvéreim*, (és ne féltsük a presztizsünket: a fagyást hóval kell gyógyítani), hogy nem becsültük meg ezt a királyságot és emberi dicsőséget, tisztségeket, közéleti méltóságot is keresni akartunk melléje. Hogy nem tagadtuk meg a földi kincseket, mint az Úr kívánta (Mt. 6:19), hanem a néppel együtt mi is (sátáni okossággal) mentettük a javát. Valljuk be, hogy nem volt elég szent nekünk az Ige, amikor merészeltük felcserélni emberi bölcsességgel, sőt üres

szónoklással. Valljuk be, hogy megvetettük az Úr szavát, amikor nem kerestük imádságainkban és nem vettük komolyan életünkben s mégis őrizzük a királyságnak hazug látszatát, pedig talán régen megvetett az Úr.

Ismerjük be, *presbitertestvéreim*, hogy mi a persbiterséget általában nem sokra vettük, amolyan fényűző méltóságnak, de mégse királyságnak; önkéntes, másokért végzett munkának, de mégse isteni megbízatásnak. Valljuk be, hogy az Igét csak beszédnek vettük s túrtük, hogy a templomban minden jót ráfogjanak, de kinn az életben eszünkbe se jutott megpróbálni, hogy „a hit hegyeket mozdít“ Valljuk be, hogy nem volt drága nekünk az Isten beszéde, hogy megvetettük azt, mert nem égetett a vágy, hogy másoknak is továbbadjuk. Valljuk be, hogy ha nem is tétlenül, de tehetetlenül néztük a gyülekezet, a ránbízott nyáj szétszóródását. Tehetetlenül, mert a megvetett hatalom, az Ige elvételétől tőlünk.

És ismerjük be *mindannyian, református keresztyén testvéreim, megújított Krisztuskövető testvéreim*, hogy nem drága nekünk az Isten szava, amelyikért üresen hagytuk a templomban a helyünk. Valljuk be, hogy ingyen se kellett nekünk, hogy megvetettük, amikor szégyeltük a Bibliát és Énekeskönyvet otthon is elővenni, templomba magunkkal vinni, ott énekelni, hazajövet vagy otthon az Igéről beszélgetni. Valljuk be, hogy míg belépődíjnak a táncnál vagy cigánynak a kávéházban reselltünk húszasnál kevesebbet adni, nem szégyeltük a templomperselybe a legapróbb aprópénzt vetni — valljuk be, hogy a hiúságunkért nagyobb áldozatot tudtunk hozni, mint az Isten ügyéért. Valljuk be, hogy nem hiszünk igazán az ő szavának, hogy panaszkodunk, aggódunk, gyászolunk vagy éppen kétségbeesünk sorsunk és jövőnk fölől, mikor az ő Igéje, amelyik világteremtő Erő, az ő Igéje, aki Krisztusnak neveztetik, a miénk. Valljuk be, hogy egész életünk fájdalmasan hasonlít a Saul földiekre néző életéhez s a királyságunk a megvetett királysághoz.

Vajjon megvan-e még a királyságunk?

Isten tudja! Én úgy érzem, hogy egész életem megvetett királyság — hiszen el egészen eddig a pillanatig van benne, amiért elvessen Isten. De abban a pillanatban, ahogy semmit

sem hagytam meg magamnak (ezt kívánja az Úr, *Saultól is ezt kívánta*), király vagyok újra. Miért? talán az önmegtagadó beismerésért? Alig hiszem. Csak Óerte — Krisztusért.

S itt most már újra Ő beszél, nem én, nem mi. Szava hát nem némult el — *nem vétetett el tőlünk*. Csak mi meg ne ves-sük — *megtisztít minket is*.

Csak ne legyünk többek: megvetett királyok.

Csak engedelmeskedjünk!

(Aninósza.)

Horváth Jenő.

Gyülekezeti munka.

Az egyházi fegyelemről.¹

Erdélyi kálvinista anyaszentegyházunkra nagyon szomorú, válságos időszak következett. De a komoly halálos veszedelem mégsem a kívülről ránehezülő nyomás rejti magában, hanem az, hogy külső és belső élete számtalan halálos belső sebtől vérzik. Az életért aggódó szeretet tekintete előtt — sőtétebb pillanatokban — mintha olykor a mohácsi vész után haldokló katolicizmus szomorú képét tükrözné vissza úgy külső közéletében, mint mélyen elszunnyadott belső hit és valláserkölcsei életében. A hit eleven életereje kihalt belőle, tagjainak óriási többsége előtt súlya, értéke, tekintélye mélyen alászállott, közte és tagjai között a hűség és a szeretet kapcsolatai nagyon meglazultak; törvényei, hatóságai, képviselői kellő tiszteletben és megbecsülésben nem részesülnek, intézkedéseikkel szemben az engedelmisség igen sok esetben nyíltan megtagadtatik, a régi rend és fegyelem felborulóban. Híveink nagy többségének nem fáj az anyaszentegyház kétségbeejtő szenvedése és nyomorúsága, közömbösen, tényleg és részvét nélkül nézik halálos vergődését, az elidegenedésben odáig jutottak, hogy nem érzik feltétlen értékét azoknak a pótolhatatlan kincseknek, melyeknek ő ma az egyedüli hordozója és letéteményese. És a főképp Amerikából táplálkozó, a hazavándorlók révén egyre hatalmasabb propagandát űző szekták növekedő reménységgel lesik önsirját ásó anyaszentegyházunk haldoklását.

A külső és belső élet erejét és biztonságát képező rendnek és fegyelemnek anyaszentegyházunk életében szinte páratlanul álló bomladozása és általános meglazulása fel kell, hogy riassza lelkiismeretét és életösztönét mindazoknak, kiket még szorongat a Krisztus szerelme és nem tudják tétlenül nézni az édesanya pusztulását.

A fegyelem meglazulását anyaszentegyházunk külső közéletében szemlélhetjük legszembetűnőbben. A forradalom óta a népnél csaknem közszellemmé vált a törvénnyel és minden

* Ezt a régebbi, e. m. konferencián felolvasott előadást és javaslatot, a zsinatnak, az egyházi fegyelem kérdésével való foglalkozása szüksége újból aktuálissá tette. Szerk.

felsőbbség törvényes akaratával való szembehelyezkedés. Egyházi közéletünkben a forradalmi szellem még mindig tart és néhol nyílt anarchiában, a felelőtlen demagóg elemek terroristikus uralmában jelentkeznek. A polgári életben ezt a szellemet a fegyver hatalma hamarosan és teljesen megfékezte, de ott minél szűkebb korlátok közé szorította, annál féktelenebbül és korlátlanabban érvényesül anyaszentegyházunkban. Mi csak a Krisztus fegyvereivel, a hit, az igazság és a szeretet erkölcsi kényszerítő eszközeivel rendelkezünk, de ezek elvesztették hatásukat mindazokra, kiknek szívében a krisztusi törvények parancsszava elnémult.

Aki egyházi közéletünket távolabbról szemléli, alig tudja elképzelni, mit jelent ma olyan gyülekezetet kormányozni, melynek nagy többsége saját önző, szűkkeblű közakarátán kívül más sem isteni, sem emberi törvényt nem hajlandó elismerni és előtte engedelmesen meghajolni s ahol a hivatalos felsőbbségre, annak törvényes rendeleteire, vagy magára a törvényre való hivatkozás általános szembehelyezkedést és ingerültséget szül. Nem egy helyen vált a lelkipásztornak helyzete teljesen tarthatatlanná és került szembe egész gyülekezetével, mert a törvényből nem engedhetett és az egyetemes egyházi érdeket, annak igazságát meg kellett védelmeznie, érvényre kellett juttatnia independens szellemi gyülekezetének csaknem egyhangú ellenzéki önző állásfoglalásával szemben. Ma az ilyen gyülekezetek felette megsaporodtak és számos esetben a felsőbbség törvényes akaratára tehetetlenül volt kénytelen megállni. Kormányozni néha alig lehet, mert az engedelmesség megtagadása általános, mintha a nép ezt közérdekének tekintené.

Anyaszentegyházunk elvesztette a lelkek felett való uralmát, a vallásos közszellem és közérzület, a belső fegyelem egyik legfőbb forrása egészen elszunnyadt; a vasvesszőt, mint nem egészen evangéliumi fegyelmező eszközt régen eldobtuk és most szinte tehetetlenül vergődünk a hajdani rendnek romjai felett.

Nagyon mély aláhanyatlást mutat anyaszentegyházunk belső élete is. A hit és vallás erkölcsi élet mélyen elszunnyadt, szinte megdermedett. Sőt itt van a gyökere minden bajnak, a külső közállapotok általános lezülésének. A vallás nem közszellem, nem az életet irányító és felette uralkodó élethatalom. A templomot kivéve, hova valódi benső áhitattal egyre kevesebben vágyakoznak, leszorítani akarják minden téren, úgy, hogy ma-holnap alig van helye a társadalmi, családi és egyéni életben. A mélyebb, öntudatosabb vallásos élet egyre ritkulóbb jelenség, de annál gyakoribbak a hithűségbe üt-

közö vétségek és a vallásos hittel szemben tartozó egyéni kötelességek megszegése, elmulasztása. Ilyen körülmények között valóban nem csoda, ha az egyéni és közerkölcsiség is aláhatványolt és a társadalom erkölcsi egyensúlyát elveszítette.

A külső és belső közállapotoknak ezek a szomorú és általánosan jelentkező tünetei ébresztették fel az egyházi fegyelem visszaállításának szükségérzetét.

Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy anyaszentegyházunk virágzása korában tagjai felett milyen szigorú és erőteljes rendet és fegyelmet tartott. Szavának és ítéletének akkor feltétlen súlya és tekintélye volt, az ellene való lázadás hiábavaló, sőt egyenesen végzetes lehetett. Ebben a munkájában a teljes sikert biztosította az a körülmény, hogy feltétlenül bírta az állam támogatását és vele egészen egységesen, szinte egyöntetű törvények alapján járt el. Leginkább a fegyelmezés külső fenytő eszközeit alkalmazta; ezekről azonban rendre csaknem egészen lemondott, mielőtt a valláserkölcsei nevelés belső fegyelmező erejével elegendő sikert lett volna képes elérni.

A külső élet felborult rendjének helyreállítására a fegyelem külső fenytő eszközeinek visszaállítása egészen jogosult és feltétlenül szükséges lenne, de számolnunk kell azokkal a nehézségekkel, amelyekbe ez beleütközik.

Ma csaknem teljesen nélkülözzük mindazokat a feltételeket, melyek mellett a fegyelem fenytő eszközeit hajdan teljes sikerrel alkalmazni lehetett. Nem csekély ezek közül az sem, hogy anyaszentegyházunknak ma tagjai előtt nincs elegendő súlya és tekintélye, pedig népünk attól, kinek engedelmeskedik és szavára hallgat, feltétlen tekintélyt követel. De másfelől azok a bajok, veszedelmek, melyek a fegyelem megszorítását sürgetik, nem annyira egyeseknek szórványosan jelentkező vétek, hanem egyetemesekek, általánosak, anyaszentegyházunknak nagy többségét ejtették hatalmukba; az anarchizmus minden törvényes rendet felforgató szelleme a levegőben él és egész gyülekezeteket ragadott magával. Hát lehet külső fenytő eszközök alkalmazásáról szó olyan rendellenességekkel szemben, melyek az egyes gyülekezetek többségénél rokonszenvre, vagy képviselőre találnak? A demagógia forradalmi szelleme azért olyan bátor és megfélemlíthetetlen, mert érzi, hogy a többségre támaszkodik. Pedig nekünk az anarchiát meg kell fékeznünk, különben feltétlenül elveszünk. Itt legelső sorban legalább azt kellene megcselekedni, hogy az egyházközségi közgyűléseket, hol az anarchia és demagógia romboló szelleme legáltalánosabban szokott megnyilvánulni, — jogkörének megszorítása által, — mint tárgyaló fórumokat megszüntetjük legalább addig, míg a kedélyek egészen lecsillapodnak és a forradalmi hul-

lámok elcsendesednek és az egyházkormányzás minden ügye a felelős presbiteriumra bízatik. Annak a fórumnak, hol az anyaszentegyház valódi érdekei iránt érzékkel nem viseltető felelőtlen elemek viszik a szót, hol virtuskodó és szereplésre vágyó szájhős ifjoncok buktatják meg a jó, igaz, törvényes és életbevágó érdekeket, terrorizálják a presbiteriumot és némítják el a jobb belátású komolyabb elemet, nem szabad tovább létjogosultsággal bírnia, ha nincs más mód felelőtlen tagjainak megfékezésére.

Az erdélyi kanonoknak anyaszentegyházunk különállóságig érvényben volt fegyelmi rendelkezései a következők voltak: 1. Intés, pirongatás vagy dorgálás négyeszmközt, súlyosabb esetekben a presbiterium előtt. 2. Eklézsiakövetés a presbiterium előtt. (A presbiteriumnak az eklézsiakövetést kimondó ítélete felsőbb jóváhagyást igényelt.) 3. Egyházi hivataltól felfüggesztés vagy végleges elmozdítás. 4. Kirekesztés a templomból, helyesebben elzárás az úrasztalától bizonyos időre. 5. Kirekesztés az egyház kebeléből. A ma érvényben lévő zsinati törvény — kevésnek bizonyult — rendelkezései a következők: rosszalás, feddés, választás vagy választhatóság jogától legfennebb öt év tartamára való felfüggesztés a presbiteriumnak, mint egyházközségi bíróságnak ítélete alapján. Nagyon sok helyen máig alkalmazzák a rendzavarókkal, a presbiteri határozatokkal szemben az engedelmességet megtagadókkal, vagy a közmunkát nem teljesítőekkel szemben a pénzbüntetést is. Erkölcsi természetű vétségekkel szemben ennek alkalmazása semmi esetre sem engedhető meg, mert végzetes félreértésekre adhatna okot. Nézetem szerint a mai törvénykönyv fegyelmi rendelkezései az erdélyi kanon fegyelmi jogszabályaival kiegészítendőek. A külső fegyelmi eszközök visszaállításánál ezeken túlmenni semmi esetre sem lehet, sőt ezeknek a régi fenyítő eszközöknek a visszaállítása is nagy megfontolást igényel, mert ezeket a történelem fejlődő élete szüntette meg és itt a hátrafelé lépés veszedelmes is lehet. Nagyon is számolnunk kell azal, hogy a külső fenyítő eszközök ma felette kétélűek és visszahatók s nyomukban hit és valláserkölcsi élet sohasem fakadt.

Anyaszentegyházunk külső életrendjének helyreállítása és megszilárdítása s az erkölcsi egyensúly stabilizálása bármennyire követelik a fegyelem külső fenyítő eszközeinek szigorubb alkalmazását, a történelem mélyebb megfigyelése és eddigi lelkipásztori tapasztalatom alapján mégis azt kell mondanom, hogy nekünk a fősúlyt a valláserkölcsi nevelésre, a személyi öntudatos vallásos élet kiépítésére kell fektetnünk. A háború és forradalom szomorú és ha nehezen, későre is, de rendre gyógyuló következményei e téren fokozottabb tevékenységre serkentenek bennünket. A szorosabb értelemben vett erkölcsi bal-

lépésekkel és bukásokkal szemben, hol az elesett inkább áldozat, mint bűnös, a krisztusi irgalom és szeretet inkább gyógyít, mint a büntető ítélet vesszeje. Természetesen más elbírálás alá kell, hogy essenek a konok, megátalkodott és céges bűnösök. Itt a vasvessző teljes mértékben jogosult. Egyetlen legfőbb teendőnk a vallásos hit és az anyaszentegyház feltétlen tekintélyének, érvényrejutásának és a lelkek felett való uralmának helyreállítása kell hogy képezze. Tudom, hogy ide hosszabb idő megfeszített munkája szükséges. de a mai hullámvölgyből való kivezetésre más biztos utunk nincsen. Anyaszentegyházunkat a legutóbbi két század külső és belső nyomásai élet és lélek nélküli jogi szervezetté csontosították; neki ezt a mostani vihart kellett megérnie, hogy a romok felett Krisztus lelki templomává épüljön fel. Én bízni tudok a jövőben és hiszem, hogy a hullámok nem csapnak össze fejünk felett; hiszem, hogy mostani nyomoruságunk, — történelmi tradíciókhöz híven — megint oda fog emelni a hit és az isteni igazság sziklapárkányára, honnan a viharok nem tudnak lesepenni, — de csak akkor, ha Krisztus evangéliumát győzelmessé tudjuk tenni. Pázmány Péter a halálból életre hívta az eltemetett katholicizmust. A mi diadalmas új életünk meg egyenesen a mohácsi sírből támadott. S ha mi a megfeneklett hajót nem tudjuk belőlről elindítani: ki kell a lelkek vitorláit feszíteni. Krisztus szelleme, az élet örökös megújulásának vihára bele fog csapni ezekben a vitorlákbá! Hogyha a múlt kényszerű mulasztásait pótolni tudtuk és az új élet evangéliumi hatalmát diadalra, egyeduralomra juttatnunk sikerült, mikor az élet megszeghetetlen és eleven krisztusi törvényét szivünkbe hordozzuk: igazán másodrendű kérdésekké válnak az evangélium szellemével ellenkező törvényszerű rendelkezések.

Az eddig elmondottakban főképp az egyháztagokat tartottam szem előtt, mert a fegyelem megbomlása mégis itt a nagyobb; a hivatali állásokat betöltőkkel szemben elegendőnek tartom a törvény eddigi rendelkezéseit, — csak éppen alkalmazni kell azokat. Az a fegyelem, melytől én eredményt remélek, a lelkipásztoron és segítő munkatársain; a presbiteriumon fordul meg elsősorban, csak a presbitereknek úgy kell felfogniuk és teljesíteniök hivatásukat és kötelességeiket, amint ezeket Kálvin presbiterei teljesítették.

Mikor Kálvint Genfből számúzték, az atyai szigort elviselni nem tudó gyülekezetben teljes felfordulás, anarchia ütötte fel fejét. Minden rend, fegyelem felborult, a rendetlenkedőkkel nem bírt senki. A gyülekezet, hogy végromlását elkerülje, visszahívta Kálvin Jánost. Ő a presbiterek segítségével aztán hamarosan rendet is teremtett.

Szerinte a presbiterek neim arra valók voltak, hogy költ-segvetéseket szavazzanak meg s a gyülekezetnek csak külső anyagi dolgaival törődjenek, hanem ők a lelkipásztor segítói a gyülekezet erkölcsi életének felügyeletében. Az ő kötelességük az volt, hogy mindenkinek életét figyelemmel kísérik, barátságosan megintsék azokat, kik rendetlenül élnek. Súlyosabb esetekben a presbiterek a lelkésszel jöttek össze és együtt ítélkeztek. Azokat, kik Krisztus vallásával ellenkezőket hirdettek, vagy azzal ellenkezőleg éltek, eltiltották az úrasztalától, akik súlyosabb vétségeket, gonosztetteket követtek el: átadták a világi hatóságoknak. A diakonusoknak a betegek, özvegyek, árvák, szegények gondozása volt a kötelességük.¹

A presbiterium derekasan működött, lelkiismeretesen fogta fel hivatását, nem nézett el semmi bűnt, hanem szeretettel, tapintattal, hol négy szemközt, hol tanuk előtt feddett, intett, örködött.²

A presbiteriumnak ez a valódi kálvini eszménye anyaszentegyházunkban egészen elhomályosodott és egész működése ma alig terjed túl a közigazgatási és jogügyi kérdések külső keretein, pedig valódi hivatása a vallás-erkölcsi élet belső rendjének ápolása, építése és folytonos fejlesztése. Sőt a valódi hivatás tudata némelyik presbiteriumnál annyira elveszett, hogy magát nem annyira az anyaszentegyház valódi érdekeinek őréül és törvényeinek képviselőjéül, végrehajtójául tekinti, mint azok képviselőjéül, kiket önző és szűkkeblű érdekeik és rövid látásuk ezekkel egyenesen szembe helyeztek és ezek ellen ellentállást fejtenek ki. Pedig ha akad olyan presbiter, ki az anyaszentegyházat romlásba dönteni akarókkal lelkének teljességével nem száll szembe, sőt velük egyet ért, méltatlanná vált a szent szolgálatra, mert annak árulójává lett.

A mai presbiterek feladata egészen olyan, mint aminő feladat előtt Kálvin presbiteri állottak. Vegyenek példát tőlük! Akadályozzuk meg közös, megfeszített munkával anyaszentegyházunk végromlását. Intsék a rendetlenkedőket, anyaszentegyházuk iránti kötelességeiket elhanyagolókat, a templomkerülőket és a szent ünnepeket megrontókat. Vallásos buzgó életükkel, templomba járásukkal, egész házuk népével együtt, mutassanak jó példát. Különösen az ifjúságnak ne engedjék meg, hogy a templomból elmaradjanak. Szabjanak határt az ifjúság szertelen mulatozásainak, örködjenek, hogy táncok, fonók erkölcsüket meg ne ronghassák, kényszerítsék őket arra, hogy a nevelésük végett rendezett összejöveteleken részt vegyenek. Nagyon sok

¹ Forgács Gyula: Rövid emlékezés a nagy ref. évford. alkalmából. 1917. 36 l.

² U. o.

helyen nem lehetett vallásos összejöveleteket tartani, mert azokon senki sem vett részt. A presbiteriumok mutassanak e tekintetben is jó példát és buzdítsák, bírák rá az egyh. tagokat ezeken való megjelenésre. A lelkipásztori gondviselésnek csak úgy lehet sikere, áldása, ha ebben a munkában a presbiteriek egész szívvel részt vesznek, mint segítő munkatársak.

A lelkipásztorok és presbiteriek ezen munkája nélkül szigoríthatjuk a fegyelmi végzéseket, ismételhetjük azokat minduntalan, nem fogunk célt és eredményt elérni, mert a mi életünket injekciók alkalmazásával nem lehet megmenteni, hanem csakis az új élet erőteljes feltámasztásával.

Előadásomat a következő javaslatok benyújtásával fejezem be:

1. A zsinati törvényeknek az egyháztagok fegyelmezésére vonatkozó rendelkezései — bölcs és alapos megfontolással — egészíttessenek ki a korábbi erdélyi kánonoknak a múlt század első felében még érvényben volt rendelkezéseivel.

2. Hogy a hivatalosak és egyháztagok teljesítik e köteleességeiket, illetve nem követtek-e el fegyelmezést igénylő vétséget: mindezeknek megállapítása végett a vizsgálati kérdőpontok módosítandók a jugoszláviai ref. egyház új vizsgálati kérdőpontjaihoz hasonló módon.

3. Anyaszentegyházunk külső és belső életrendjének kiépítésénél és megszilárdításánál a főszólyt a valláserkölcsi nevelésre kívánja fektetni. Ebben a munkában, főképp az ifjúság nevelésében, fegyelmezésében, túlzásba menő mulatozásainak korlátozásában a presbiteriumnak, illetve tagjainak segítségét igénybe veszi.

4. Propaganda indítandó avégett, hogy a presbiterium a lelkipásztori gondozásban és szószéken kívüli valláserkölcsi nevelés, fegyelemtartás munkájában intenzív részt vegyen. Ezen célból kívánatos, hogy a közelebbi egyházközsegek lelkészei és presbiteriái időközönként konferenciára gyűljenek össze, hol a presbiteriek valódi hivatásuk és feladataik felől oktatásban részesüljenek és a valláserkölcsi nevelés munkájának teendőit és feladatait, tervezetét megbeszélés alapján megállapítják, tapasztalataikról beszámolnak, egymásnak indításokat adnak. — A presbiteriumot rá kell nevelni valódi hivatásának tudatára és a belmissziói munkásság tényezőjévé kell tenni. **Illyés Géza.**

VALLÁSOS NEVELÉS

Egyházunk ifjúsági problémája.

Az alább következő sorok nem igénylik maguknak a teljeséget. A kidolgozás vázlatos és hézagos; sokhelyen talán lényeges korrekcióra van szükség. Egy azonban bizonyos: őszinte sorok akarnak lenni. Így látja a problémát egy munkás, aki az ifjúság között dolgozik. Arra, hogy gondolataimat nyilvánosságra hozzam, belső szükségérzet ösztönzött. Amikor megláttam a problémát a maga merő meztelenségében, mélységes fájdalmat éreztem. Nem „irodalmi cél“ vezet az írásban; az Élet sürgető kényszere alatt állok. Krisztus az Élet.

Az ifjúság problémáját szokták a jövő, vagy az egyház megújulása szempontja alá állítani. Azt mondják: az ifjúság a jövő. Olyan a jövő, amilyen a jelen ifjúsága. Egy másik jelző: Teremtsük újjá a református egyházat ifjúságán keresztül.

Én a kérdést örökkévaló szempont alá állítom. Függetlenül a jövődtől és az egyház megújulásától áll az ifjúság problémája: a lelkek Istenhez vezetésének problémája. A probléma gyökere ez: Egyházunkra Isten rábizott 85.000 14 és 22 év közötti leányt és fiút, hogy ez a sereg az egyházon keresztül megismerje Őt és szabad szolgálatára oda adja magát. Ismeretlen előttünk az ifjúság állapota, egyházával való tényleges kapcsolata. Csak akkor tudjuk a problémát megoldani, azaz megmondani, mit kell az ifjúsággal tennünk, ha megismertük állapotát. Tehát elmondom, én milyennek látom az egyházunk ifjúságát; a probléma megoldásnak tartom-e azt, ahogy egyházunk ma megoldja a problémát és mi a probléma hitem szerinti teljes megoldása?

Mit kell tennünk, hogy egyházunk egész ifjúsága Isten uralma alá kerüljön?

I. Az ifjúság állapota.

1. *Statiztika.* Egyházunkhoz kerekszámban 500.000 ember tartozik. Az 1910. évi magyarországi népszámlálás adatai szerint az összlakosság 17%-a esik a 14 és 22 éves korhatár közé. Mivel más adataim és más megoldási kulcsom nem volt, ezen az alapon állítom: *egyházunkra 85.000 ifjú élet bízott.* Állításom körülbelüli valószínűségét igazolja az a tény is, hogy az évi 9—10.000 konfirmándus 9 év alatt épen ezt a számot adja.

Lakóhely szerint így oszlik meg az ifjúság:

- a) városi ifjúság 17.000
- b) falusi ifjúság 62.000
- c) regáti ifjúság 6.000

A regáti ifjúságot külön számítom, mert helyzete sok tekintetben egészen speciális, akár városon, akár falun él.

Foglalkozás szerinti megoszlás:

- a) főiskolás 600
- b) középiskolás 1500 (felső osztályos)
- c) iparos-kereskedő tanonc 6000
- d) ipari, kereskedelmi, irodai stb. munkával foglalkozó 7500
- e) cseléd, szolgál 9000
- f) mezőgazdasággal foglalkozó 54.400
- c) regáti 6000.

Ezeket az adatokat legjobb meggyőződésem alapján hiányos adatokra támaszkodva következtetéssel állapítottam meg. Pontos hivatalos kimutatás nem állott rendelkezésemre.

Nemek szerinti megosztást nem vettem figyelembe. A probléma megoldásánál lényegesen nem jön az figyelembe, ha a lányok 50%-nál esetleg nagyobb részét adják az összifjúságnak.

2. *Ifjúságunk kapcsolata az egyházzal.* A kapcsolatot a szokásos gyülekezeti munka egyes munkái tükrében szemléljük. Ez a külső kapcsolat ha nem is fejezi az egyházzal való belső lelki kapcsolatot, mégis jellemzően mutat rá a tényleges kapcsolatra.

a) *Homilétikai istentisztelet.* Egyházunkban a hat éven aluli gyermekeket leszámítva a híveknek átlag 20%-a jár templomba. Az általános vélemény az, hogy a mai modern, felvilágosodott ifjúság még ezt az arányszámot sem éri el. De ha elfogadjuk az ifjúság egyetemére nézve ezt az arányszámot, akkor is 17.000 ifjút lehet a 85.000-ból minden vasárnap a templomban látni. 68.000 leány és fiú marad vasárnaponkint templom nélkül. A templom látogató 17.000 sem mindig ugyanaz az 17.000 lélek. Kb. fele lehet állandó templom látogató mag, a többi rész változik. De egészen bizonyos, hogy a 68.000 léleknek tetemes része az, amelyik éveken át egyáltalán nem megy a templom felé, amelyik teljesen idegen az egyházzal szemben. Hálás szolgálat lenne valamelyik gyülekezetben egészen hű képet rajzolni erről a kérdésről. A teljesség kedvéért megemlítjük, hogy a református középiskoláinkba járó 800—900 ifjú az iskolai munkaidő alatt állandóan jár istentiszteletre.

b) A szokásos homilétikai istentisztelet látogatói körén belül van a híveknek az a csoportja, amelyik rendszeresen él *urvacsorával*. Egészen bizonyos, hogy az ifjúság tagjai közül kevesebben élnek urvacsorával, mint amennyien az istentiszteleteket látogat-

ják. Ez szomorú kép az egész egyházra nézve. A református középiskolába járó ifjak évente két alkalommal rendszeresen részeseznek iskoláinkban urvacsorában.

c) *Vallásos estélyek, előadások, időnkénti összejövetelek* hatása a rendes templomlátogató körön túl terjed. Sajnos, még fent áll az a szomorú tünet, hogy a szavalással, ének- és zeneszámmal könnyített vallásos estély több lelket vonz a templomba, vagy iskolába, mint az istentisztelet.

d) *Vallásitanítás.* Állami kereskedelmi iskolák két felső osztályába járó ifjainkon kívül az összes református középiskolások és az iparos-kereskedő tanulók jó nagy része rendszeres vallásitanításban részesül.

e) *Konfirmáció.* Évente átlag 9000—10.000 ifjú részesül konfirmációs oktatásban, tesz vallást az *Élő Isten* és a gyülekezet előtt hitéről, fogadalmat arról, hogy Krisztusnak igaz katonája lesz, gyarapodik a keresztyén életben, olvassa a Szent írást és rendszeresen gyakorolja az istentiszteleteket s szóval, hű marad egyházához és az abban nyert elhívásához. Vallástétele és fogadalmatétele alapján évente 9000—10.000 ifjú lélekkel szaporodik a teljes korú, önálló egyháztagjaink száma.

Ezek azok az általánosan elfogadott, törvényesen bevett munkák, alkalmak, amelyekken keresztül az ifjúság bekapcsolódik az egyház életébe, amelyekken át kapcsolatba kerülhet Istennel. Az ifjúsági bibliaköri munka és iratterjesztés még nem általánosan elfogadott munkarend, ezek helyéről és szerepéről dolgozatom más helyén emlékezem meg.

3. A kapcsolat kritikája.

a) *Az istentiszteleti alkalmak.* Az istentisztelet a legerőteljesebb, legfontosabb alkalom az Istennel és az egyházzal való közösség megélésére és ápolására. Jelenleg az a helyzet, hogy az ifjúságnak csak 20%-a jár templomba. A templomlátogatás problémája addig nincs megoldva, amíg minden ref. ifjú nem jár rendszeresen templomba. Ha a probléma megoldódna, legtöbb nagyobb gyülekezetünkben maga az ifjúság megtöltené a templomot, tehát az összes lélekszám 50%-át kitevő felnőttek számára sok helyen új templomokat kellene építeni. Nehány olyan gyülekezetünk van, amelyikben ifjúsági istentiszteletet tartanak a református középiskolai istentiszteletek mellett. Az ifjúság majdnem egész tömege a felnőttekkel együtt jár istentiszteletre. Ebben óriási erő és áldás van, de csak abban az esetben, ha az istentiszteleten folyó igehirdetés az ifjúság kérdéseit érinti, ha a mai ifjúság kérdéseire adják az Ige feleletét. Érdemes lenne ebből a szempontból gyülekezeti igehirdetésünk anyagát alaposabb tanulmány tárgyává tenni. Itt csak annyit, hogy az ifjúság nagyobb számmal látogatná az istentiszteleteket azonnal, mielőtt az ott folyó

igehirdetés az ő kérdéseihez közelebb jutna. A mai ifjúság más, mint a mai felnőttek ifjúsága volt. Ez a panasza a felnőtteknek. Ennek az új, válságok, bűnök között eltévelyedő ifjúságnak szóló igehirdetés-e a szokásos gyülekezeti igehirdetés? Az én felfogásom az, hogy *általában* nem. Lélektani szempontból másképp kell szólni a mai felnőtthöz és a mai ifjúsághoz. Minden gyülekezetben szükség van ifjúsági istentiszteletekre, vagy legalább is az igehirdetőnek beszéde felépítésében, előadás módjában öntudatosan gondolnia kell az ifjúság tényleges állapotára és szükségére. A református középiskolák ifjúsági istentiszteleti nagyobbára kényszer hallgatóság számára rendezettek. Igazolja állításomat az a tény, hogy tanulók jó része a vakáció alatt kerül a templomot. Tegyük fel, hogy az itt folyó igehirdetés az ifjúság lelkenek ismerete alapján épül fel és tartalmilag fedi az Irás tanításait, de még ebben a legjobb esetben is fentállhat az az óriási hiány, hogy az ilyen ifjúsági istentiszteleten csak hallgatóság és nem gyülekezet vesz részt. Perselyes adakozás — szerény tudomásom szerint — nincs egyetlen ilyen istentiszteleten sem. Nincs az iskola ifjúsága úgy szervezve mint egy ifjúsági gyülekezet. Az iskoláknak még csak vallástanárai, és nem lekipásztorai vannak. Ezt a hivatalos szóhasználatra értem. Ismerek vallástanárokat, akik szétágazó, gazdag lekipásztori munkát végeznek a gondjaira bízott ifjú nyáj között.

b) *Az urvacsorával* való élés statisztikailag megdöbbenően szomorú kép egész egyházunkra nézve. Itt nem lehet magát az urvacsora vételt kritika tárgyává tenni, de azt a szerény véleményt meg merjük kockáztatni, hogy az ifjúság nagy többsége nem tudja, mi az urvacsora? Nem nyer kellő előkészületet az élő Úr Krisztussal és a gyülekezettel való titkos, belső közösség megélésére. A komolyabb, tisztességesebb ifjak nagy gonddal készülnek urvacsorára, mások öntudatlan vágyakozással állanak a szent asztal köré. Kisértése az ifjúságnak, hogy vezeklést lásson az előkészítő hét tartásában. Ritka az a gyülekezet, ahol a bűnbánati hét alatt az ifjúság is felmegy a templomba. Azt a legtöbb faluban tudja az ifjúság, hogy az urvacsoravétel napján nem szabad táncolni, a nagy héten csendesen kell lenni, de a személyes mély készülletnek nem sok példáját lehet látni. Az iskolába járók jó része becsületből, esetleg vallástanártól való félelemből vesz részt az urvacsorában.

c) *A vallásos estélyek, előadások, alkalmi összejövetelek* tartását áldott alkalmaknak tartom, ha azokon keresztül evangélizálás, keresztyén tanítás, egyházunk, nemzeti életünk egy-egy kérdésének megismertetése a főcél. Sokat adhatnak ilyen alkalmak az ifjúságnak is. Nem szabad annak a gondolatnak elhatalmasodnia, hogy az ifjúság „szerepel” ezeken az összejöveteleken. A so-

kat „szereplő“ leányokat és fiúkat könnyen megtéveszti a világ lelke. Kedves szép dolog, ha „szolgálnak“ az ifjak is egy-egy gyülekezeti estélyen, vagy ünnepélyen, de vigyázzunk, nehogy csak ebben merüljön ki az estélyek jelentősége az ifjúságra nézve.

d) *A vallástanítás kérdése* igényelné a leghosszabb kritikai megjegyzést. Ez a kérdés számomra jelenleg egyike a legtisztázatlanabbaknak. És sokan éreznek ebben velem egyet. A keresztyén tanításnak óriási jelentősége van a keresztyén egyház életében. Nagyon természetes, hogy az ifjúság ideje a legáldottabb alkalom arra, hogy az ember *megismerje*, fogalmi formákban magáévá tegye a vallás egész rendszerét. Kell vallástanítás. De nem elég a vallástanítás. Azért meddő és mélyebb nyomokat alig hagyó munka a vallástanítás, mert az ifjúság a vallással *csupán* mint tantárggyal találkozik. Azt hiszi nem is több az, legfeljebb még istentisztelet. A vallás pedig nem tantárgy és nemcsak istentisztelet. Ha az ifjúság a maga *személyes életében* meglátta, hogy Isten élő valóság ma is, ha belekapcsolódott az élő keresztyén közösség életébe, akkor azonnal életszükségévé válik a vallástanítás is és érdeklődéssel fogja kísérni azt. Fogja érdekelni, hogyan munkált Isten a Bibliá, az egyháztörténet személyei, népei életén át, ha meglátta a ma is munkákodó élő Istent. Ha megindult benne a személyes keresztyén élet, ösztönszerűleg fogja keresni kérdései fogalmi tisztázását és rendszerezését s így még az „unalmas“ Heidelbergi Káté is életteljes könyv lesz számára s kellő vezetés mellett szívesen tanulja. A másik megjegyzésem az, hogy a vallástanítás nem öleli fel teljesen az egyházi élet állapotrajzát, kérdéseit. Református vallás tanításunkon keresztül nem ismeri meg kellőleg az ifjúság az egyházi életet. Vannak utalások ebben az irányban, de hitem szerint erre több gond fordítandó. Egyetemre felkerülő fiúknak sokszor halvány fogalmuk sincs az egyházi élet legelemibb kérdéseiről. De ez sem lenne elegendő. Ha intenzívebben helyezünk súlyt az egyházi élet tanításra, ennek a tanításnak nem szabad úgy folynia, hogy mögötte ne haladjon az ifjúság egyházi, közösségi élete. Minden kollegiumunk egy gyülekezeti. *Az egyházat a maga mozgalmás, minden tagjának munkáját igénybevevő életében kell az ifjúság elé állítani és vele kapcsolatba hozni.* Ilyen kettős alátámasztás nélkül a vallástanítás problémája nincs megoldva.

c) *A konfirmáció.* Reformjáról rég óta beszélnek. Áldott reform, hogy a Heidelbergi Káté lesz maholnap mindenütt a konfirmáció, káté. Áldott reform, hogy vannak már sokan a lelkipásztorok között, akik okt. 31-én, január elején már megkezdik a konfirmációi tanítást és alapos, gondos munkával folytatják. De az is igaz, hogy az elmúlt évben is, különösen fájdalmas ez nagy gyülekezetekben, sok helyen húsvéttól áldozó csütörtökig tartott a konfirmációi tanítás. Az én felfogásom szerint maximum 30—

35-ös csoportokban legalább heti 3—4 órán át egy tanévet kell tartania nem a konfirmációi *tanításnak*, hanem *előkészítésnek*. Nem elég a tanítás az előkészületre. Miért? Azért mert a konfirmáció lényege szerint az öntudatos korban élő keresztyén ember életének legfontosabb pillanata, aktusa, a konfirmáció alkalmával öntudatosan Istennek adja magát az ifjú. Erre pedig csak tanítás nem készít elő. Ennél a kérdésnél hosszabban időzöm, mert megdöbbentő erővel éltem át az itt fentforgó tájékozatlanságot. A konfirmáció a keresztelezés kiegészítése, beteljesítése, befejezése. „A konfirmációban a hitben nagykorúvá lett ifjú öntudatosan magára veszi a keresztségi fogadalmat.“ (Heid. Káté 36. old. 1.) A keresztségi fogadalom elismerése, hogy a gyermek Isten. „A konfirmációban nyilvánosan hitvallást teszünk s felesküszünk a Krisztus zászlaja alá.“ (Fenti helyről.) Tessék meggondolni az alkalom komolyságát!! Ha valami az Isten színe előtt folyik, akkor a konfirmáció ott folyik. Ha valamire készíteni kell az ifjúságot, akkor a konfirmációra kell! Kí mer az Úr nevében a Krisztus zászlaja alá az élő Isten és a gyülekezet színe előtt ifjakat felesketni, ha nem látja, hogy az az ifjú komolyan rákészült arra. Tizenhárom-tizenöt éves *gyermekeket* „bérmálni“ lehet, de konfirmálni nem szabad. Erőteljesen aláhúzom, nem vesszük komolyan a konfirmációi előkészítést és fogadalom tételt. Hazug esküt veszünk be gyakran. „A konfirmált ifjú az anyaszentegyháznak önálló tagjává lesz, ki Isten kegyelméből maga munkálja tovább idvességét és Isten országa diadalát.“ (Heid. Káté 36. old. 2.) Nem szabad a lelkipásztor vezetése alatt álló presbitériumnak konfirmáció alá bocsátani azokat, akikről nincsenek meggyőződve, hogy személyes meggyőződésük, életük és hitük. Konfirmációra nem bocsátható senki a Biblia alapos ismerete nélkül. Konfirmációra nem bocsátható az, aki jelét nem adta annak, hogy belépett a személyesen keresztyén életbe, tud önállóan is élni az Ige, az imádság, a szolgálat életet támaztó eszközeivel. Csak az konfirmálható, aki tudja mit jelent az Urénak lenni, neki szolgálni. Ha igaz lenne a konfirmációi fogadás egy-egy aránylag kis templom nagy gyülekezet templomának 5—6 év konfirmált seregével teljesen meg kellene telnie. Számítson ennek bárki utána. A konfirmáció tanítás alá, hogy a konfirmációi előkészítés igazi és komoly legyen, azok az alapok rakandók le, amelyekről a vallástanítás kritikájában szóoltam. A konfirmáció után sem szabad az ifjúságot magára hagyni. Ha fogadalmat tettek, vegye számon annak megtartását a presbitérium. Általában igaz még az is, hogy az ifjúság többet vár a konfirmációtól, mint amennyit kap benne.

Összefoglalva az ifjúságnak egyházával való kapcsolatáról mondottakat, a végeredmény a következő: Az ifjúságnak kevés

százaléka él állandó szoros, élő kapcsolatban egyházával. Azokban a munkákban, amelyeket az egyház ifjúsága között végez, két fontos szempontra kell figyelni: a) ne csak magától független, tárgyi valóságot lásson az ifjúság a vallásban, hanem maga személyesen kapcsolódjon bele az Úrban való életbe; b) ne csak tanuljon az egyházzól, hanem annak munkájába szervesen iktatódjon bele. Egy szóval életté kell tenni a református vallást az ifjúság számára.

4. *Idegen hatások.* Világosan kell látnunk az ifjúság életét, úgy, amint az van. A tanulmány jelen szakasza legkevésbé sem igényli a teljességet. Az összes lelkipásztorok, nevelők együttes munkája adhatná ifjúságunk hű képét. Elöttem így áll a kérdés, mi az, ami a legjobban lefoglalja a mai ifjúság lelkét? Hol tölti az idejét az a 68.000 ifjú, aki nem látogatja rendszeresen az istentiszteleteket? Melyek azok az idegen, nem keresztyén, vagy keresztyénség által meg nem szentelt hatások, amelyek rabságában ifjúságunk él?

A városi ifjúság nagy többsége számára a mozi, színház, ponyvairodalom a legmagasabb szellemi táplálék a napilapok mellett. Hősiességet a sportban keres. A középiskolai ifjúság helyzete ennél az általános képnél Istennek hála sokkal jobb és örvendetesen haladó. Természetes a nem középiskolás ifjúság körében is van számos más példa, de ez elenyészően csekély ahhoz az óriási tömeghez képest, amelyikről fentebb szólottam. Számolnunk kell a kommunista és szociálista hatásra, amely iparos-kereskedő ifjúságunkat veszélyezteti.

A falusi ifjúság táncszenvédélye néhol megdöbbenő. Egyik faluban magával az ifjúsággal számítottam ki, hogy a minden vasárnap délutáni tánc alkalmával egy év alatt 250.000 leut költenek el. Ez egy szép felekezeti iskola felépítési költségeinek a felét képezi. Egyszerű kis községben még ma is telik a 30—40 főnyi ifjúságnak 50—60.000 leu táncra. Ott is, ahol csak néha van tánc, egy-egy este 15—18.000 leuba kerül. Ezeket a számokat mind falvakban számítottam ki az ifjúsággal együtt. Mikor fog az ifjúság olyan hatás alá kerülni, hogy ezekkel a pénzekkel ifjúsági házat, könyvtárt, olvasó- és játékszobát rendezzen be? Isten a pénzt megadta, csak más célra fordítják azt. Az alkoholizmus pusztításaira csak utalok. Nem mulaszthatom el, hogy fel ne hívjam a figyelmet arra a veszedelemre, ami a házasságok körül fennáll falun. Nem keveredik a kisebb falvak vére. Egymással házasodnak össze a rokonok. Van olyan falu, ahol mindenki rokon egymással. Néhol megdöbbenve konstatáltam a vasárnapi iskolás gyermekek korlátolt szellemi képességeit. Sok esetben abban találtuk meg ennek a magyarázatát, hogy a faluba más faluból emberemlékezet óta nem hoztak fiatal asszonyt. Teljesen ismeretlen a falusi ifjúság szemérmesen

elrejtett nemi élete. Vannak falvakban tisztességes külsejű, jámbor emberek, akik vérbajjal vannak fertőzve. Körülbelül ötven faluban fordultam meg eddig. Ezek közül kettőről biztosan tudom, hogy a lakosság nagy százalékban vérbajtól fertőzött.

Hangsúlyozva emelem ki, hogy a kb. 9000 városos szolgáló falusi leány és fiú sorsát. A faluba alig megy vissza áldás ezeken a lelkeken keresztül, de áldott állapotban, vagy még ennél is rosszabb állapotban annál több leány érkezik haza. A városi élet raffináltsága, fényüzése, mesterkéeltsége szörnyű rombolást visz véghez ezeken a lelkeken keresztül a falvakon. Ki törődik a faluról városra került cselédek, szolgák *speciális* gondozásával? Szegények uraik és úrnők testvértelensége miatt elvannak zárva a vasárnap délelőtti istentisztelet látogatásától. Milyen öröm, hogy vannak keresztyén háziasszonyok, akik templomba küldik vasárnap délelőtt a cselédeiket. A vasárnap délután szabadságára a hetet nehéz munkában eltöltő cselédeknek szükségük van. Tudok városi gyülekezetéről, ahol az ott szolgáló cselédek *minimális százalékával* speciálisan is foglalkoznak.

Megemlítem az iparos-kereskedő tanulóként városra került falusi ifjak sorsát is. A nehéz gazdasági viszonyok és a nehéz elhelyezkedési lehetőségek miatt ma aránylag kevés falusi fiú kerül középiskolába. Így a jobb falusi fiúanyag ipari pályák felé orientálódik. Sokszor néztem szembe ilyen fiúkkal. Az első városi év elején még láttam arcukon édesanyjuk csókjának nyomát, üde tisztaság csillogott szemükben, vágytak többek lenni. Kéthárom éves városi élet egészen kicserélte ezeket a szemeket.

A regáti ifjúság helyzete a legszomorúbb. Egyéni ismereteim ezen a téren a legminimálisabbak. A más helyen fentálló kísértések itt hatványozott formában jelennek meg, párosulva a fajtól való teljes lelki elszakadás veszélyével.

Az egyetemes romlottság, az általános erkölcsi megítélés mértékének sülyedése felmérhetetlen károkat okoz ifjúságunk lelkében.

Tisztán a keresztyén munka szempontjából is súlyos károkkal jár az egész mai iskolai nevelés. Az állami iskolákba járó gyermekek jórésze nem tanul meg magyarul írni és olvasni. Eddig a konfirmációi oktatásnál látta meg ezt sok lelkipásztor. Ajánlatos lenne minden gyülekezetből erről a kérdésről a központba jelentést küldeni. Nem lehet a kátét megtanítani, mert nem tud olvasni a konfirmándus. Egy Kolozsvár melletti lelkipásztor mondotta, idei 25 konfirmándusa közül 11 nem tud olvasni. Há utána néznék, sok hasonló adatot sorolhatnék fel. Én csak figyelmeztetek. Kezdünk oda jutni, ahol a misszionáriusok vannak, először írni és olvasni kell tanítanom, hogy az Evangéliummal a szivekhez érjek. Hitem szerint ez a veszély megdöb-

bentőbb, mintsem gondolnánk. A mi református lelki világunk vallásunk természetéből folyólag a történelem tanúsága szerint is szoros kapcsolatban állott nemzeti életünkkel. Ma öntudatos magyar nevelés nincs Romániában. A fajok Isten akaratából vannak. Isten ellen vétkezik, aki egy-egy fajt megfoszt a maga történelmének, nemzeti kulturájának kincseitől. Nekünk Isten adta kötelességünk követelni a magyar nemzeti kincsek taníthatása jogának elismertetését. Nemzeti multját Istennek nemzete életében adott javait nem ismerő ifjúság között végzett keresztyén munka nem teljes. *Egyházunkra magyar ifjúság van bízva.* A magyar mivolta meghatározza életét. A keresztyén munka szempontjából is. Veszedelmes állapot, ha az ifjúság alig talál alkalmat magyar tudata megerősítésére és ébrentartására.

II. Teendők.

1. *A legelső teendő mindenek előtt: az ifjúság megismerése.* Magam szégyenlem magamat, hogy mint speciális ifjúsági munkás milyen kevéssé ismerem ifjúságunkat. Mindenik lelkipásztor alkossa meg gyülekezete ifjúságának képét. Minden vonatkozásban lássuk az ifjúság életét. Ha nem ismerjük azokat, akik között dolgozunk, munkánk hiábavaló vagdalkozás. Egészséges munkamódszerek és programok csak az ifjúság ismerete alapján születhetnek. Addig az ifjúság gondozásának felelőssége sem hatalmasodhatik el felettem, amíg nem ismerem az ifjúság szörnű magáramaradottságát, Isten nélkül valóságát. Igazi résztvevő, szolgáló szeretetre csak az ismerés indít. Az ismerés másik útja az ifjúság kérdéseinek állapotának elvi tisztázása. Nem elég megismernem az ifjúságot, ahogy van, kell ismernem elvileg és irodalmilag is a kérdést. Tudományos ifjúsági lélektan, testtan, szociológia stb. ismerete fontos. Tanulmányoznom kell más népek és egyházak ifjúságának életét.

2. *Az egész ifjúságot Isten Igéje állandó, rendszeres hatása alá kell vonnunk az éppen alkalmas módszerek segítségével.* Isten ítélete van addig egyházunk felett, míg egy ifjú is van, akihez nem szólhat ő az igéjén keresztül. Erre azt mondjuk, ott a templom, jöjjön oda az ifjú és ott hallhatja az Igét. De mit csináljak, ha éppen az a baj, hogy nem jön a templomba? Hogyan tudjuk oda vonni? Itt a missziói parancs adja a megoldást: menjetek hozzájuk! Keressük fel az ifjakat, ha kell személyszerint. A templomot nem látogató ifjúság között sok kiválasztott lélek van. Miért nem ébredtek ezek kiválasztottságuk tudatára? Ha mi nem hirdettük nekik az Igét, akkor ez az oka. Egyházunk ma élő munkás tagjai előtt áll a feladat: *misszionálni az ifjúságot!* Speciális alkalmakra összegyűjteni, hogy megismerjük az egyháztól való idegenkedésük okait és megmutassuk az Ige út-

ját. Addig zörgetni, keresni, amíg egy lélek sincs, aki komolyan ne hallotta volna a hívást az Úr követésére.

3. *A vallástanítás és konfirmáció megalapozása és elmélyítése úgy, amint az kifejtettük.* Itt áldott segítség a vasárnapi iskolai munka tovább folytatása az ifjúsági bibliakörben. Majdnem meddő a vasárnapi iskolai munka, amelyik nem folytatódik ifj. bibliaköri munkában.

4. *Teljes négyes program* (lásd dr. Imre Lajos: *Vezető könyve*) *alján álló keresztyén ifjúsági munka megindítására belső lelki kényszer hatása alatt.* Ez a keresztyén ifjúsági munka az ifjúság ismeretén épül fel. Az ifjú egész életét az Isten Igéje hatása alá akarja állítani. Speciálisan ifjúságnak szóló munka: A személyes élő keresztyén élet ebben a munkában sok fiúban és leányban felébredt és munkába állott. Tények igazolják, hogy igazi keresztyén közösségi élet alakult ki ebben a munkában nemcsak egyes gyülekezetek ifjúságának körén belül, hanem különböző gyülekezetek ifjúsága között is. Ez a munka nem akarja kiszorítani az ismertetett szokásos munkaalkalmakat, hanem azok alá élő alapot akar helyezni. Ahol eleven bibliaköri élet van, ott az ifjúság jobban látogatja a templomot, többen vesznek úrvacsorát, elevenebb a vallástan iránti érdeklődés és mélyebb a konfirmáció. A bibliakörök által szolgáltatású egyházi munkásokat nyert sok gyülekezet. Az ifjúsági bibliakör által rá ébred az ifjúság arra a gondolatra, hogy maga *misszionálja önmagát.* Ennek óriási jelentősége van. Egy ifjú bizonyosságtételének sokszor nagyobb hatása van a másik ifjú előtt, mint a legragyogóbb szónok beszédének. Az ifjúsági bibliaköri munkán át meglátott az is, hogy áldoz az ifjúság ezért a misszióért. A fiúk sáfársági mozgalma már fedezi a szokásos évi két nagy konferencia 10.000—10.000 lejes segélyét és az adminisztrációs kiadásokat. Az ifjúsági munka 8—10 éves folyása alatt sok egészséges jelét adta Isten annak, hogy ezen a munkán át felébredt az ifjúság személyes keresztyén élete és az ifjúság belső lelki kapcsolatba kerül az egyházzal, mint élő munkaközösséggel.

Ennek az ifjúsági munkának szolgálatában áll, de hatásában annak körén túlterjed az Ifjú Erdély c. ifj. keresztyén lap és az írattejesztésének, az Élő Könyvek kiadása és terjesztése általi munkája.

Statisztikailag nézve az ifj. bibliaköri munka képe a következő: 1929. évben hivatalos nyilvántartásban szerepelt 74 fiúbibliakör 881 taggal és 43 leánybibliakör kb. 500 taggal. A fiúbibliakörök közül 9 főiskolás 150 taggal, és 35 középiskolás 396 taggal, 9 iparos-kereskedő 143 taggal, 14 földmives 110 taggal, 7 vegyes 82 taggal. A 85.000 ifjúból 1300 áll a bibliakörök állandó hatása alatt és talál alkalmat mélyebb keresztyén egyházi

élet élésére. Az Ifjú Erdély kb. 4000 ifjú között szolgálja az ifjúsági munka eszméjét. Ez a szám megdöbbenő kevés és roppant meddő és hiábavaló szélmalomharc az egész ifjúsági munka, ha ez a helyzet, *emberi szemekkel* nézve a dolgot. Én Isten akaratában reménykedvén, ebben a munkában egy fejlődésképes magot látok. Ez a mag megnövekedik. Aki keresztyén szemmel nézi az ifjúsági munkát, sok fogyatékoságot, visszaesést, bűnt láthat abban. Ez természetes is. De aki így nézi, az biztatást nyer és részese lesz egy áldott munkának. Az ifjúsági bibliaköri munkával szemben fennáll a vád, hogy az ifjúság kevés százalékához férközik hozzá. Ez igaz. De nem is tudnánk a mai viszonyok között több lélekkel foglalkozni. Isten növeli a munkát olyan mértékben, amilyen mértékben támadnak ifjúságáért tusakodó lelkek. Ránk egy tartozik, ha indít a Lélek, kezdjük meg ezt a munkát. *Ne szünjünk meg állandóan hívogatni egész ifjúságunkat ebbe a munkába.* A ránkbizottak között teljes hűséggel és szolgálatkész testvéri szívvvel álljunk meg. Az ifjúsági bibliakör megindítása nem megoldása egyházunk ifjúsága problémájának. De ma az ifj. bibliakörök munkamódszere nélkül ez a probléma megoldhatatlan. *Vallásantitásunk, konfirmációi előkészítésünk elmélyítését, ifjúságunk dolgozó, munkás gyülekezeti tagokká nevelését ma már más munkakörben nem látom megoldhatónak.* Az ifjúsági bibliaköri munka ma életkérdés.

4. *A véleményem szerint fontos teendők az ifjúságért való keresztyén harc hátvédjének, hadtápjának megszervezése.* Itt elsősorban a szülőkre gondolok. Meg kell tanítanunk a szülőket a keresztyén nevelés alapelemeire. Még nem olvastam speciálisan ebből a célból írott keresztyén könyvet. Ilyenszerű tanítást is ritkán tartunk. Szükségesnek látnám egy olyan kis könyv megírását és terjesztését, melyből a szülő meglátná a keresztyén családi nevelés alapelemeit. Gyülekezeteinkben évente pár alkalommal értekezletek lennének tartandók. Tudok falvakat, ahol maguk a szülők akadályozói a komoly ifjúsági munkának. Az összes keresztyén munkák egyházi, közösségi természetüknél fogva kölcsönösen hatnak egymásra. Minden lélekre kiterjedő, az összes szükséges irányban haladó gyülekezeti munka áldott hatású lesz az ifjúságra nézve is.

Az orvos szemével néztem, az orvos szavával szólottam. Így látom ifjúságunk problémáját.

László Dezső.

TUDOMÁNY ÉS VILÁGNÉZET.

Hogyan készüljek lelkipásztori pályámra.

— *Theologus konferencián tartott előadás.* —

Erre a kérdésre adandó felelet a lekipásztori hivatás formális elve. Ismernem kell először e hivatás tartalmi elvét, azaz tudnom kell először: mi akarok lenni, hogy meg tudjak felelni arra a kérdésre, hogyan akarok és tudok azzá lenni, amivé lennem kell.

Mit jelent lelkipásztornak lenni? A nekem kiadott kérdés fogalmazásában mintha egy lényegi meghatározó jegye volna elmondva. Az van ugyanis állítva benne, hogy a lelkipásztorság egy pálya. Amikor ezt mondtam a lelkipásztorságról, ezzel el is lényegtelenítettem, feleslegessé tettem, létalapjától fosztottam meg. Olyanná tettem, mint az a királyt, akinek elvettem országát és koronáját. Vajjon király-e az még?!

Gondoljuk végig, mit jelent ez a meghatározás, hogy a lelkipásztorság: pálya! Valami olyant, amiből sok van. Semmi különlegest, magyarázhatatlant, titokzatost. Mindössze egy pályát a pályák végtelen sorában. Azokhoz minden hasonlatost, velük egyenlő természetűt, egyenő célzatút, az egyén hajlamai, diszpozíciói, képzelt vagy tényleges tehetségei, képességei szerint igazodó, egymástól sokszor csak árnyalatokban különböző valamiket: nevezzük megélhetési lehetőségeknek. Minden pálya végső lényegét, célját tekintve, egy szempont, egy gyűjtőfogalom alá vonható: megélhetés. Minden pálya, — hogy úgy mondjam szubjektíve van motivizálva, azaz érettem van, azért van, mert én vagyok, hogy én legyek. Én vagyok az oka. Egyetemes jellemvonásuk univerzális meghatározó jegyük: mindannyian egocentrikusok. Készüljön valaki filozófusnak, népboldogítónak, társadalmi reformernek, szociálista néptribunnak, vagy akármi egyébnek és legyen pályafutása, gondolat- és érzésvilága a legideálisabb vonástól áthatva, mégis egocentrikus. A tudós önmagát élvezi az ő tudományában, a szociálista vezérnek legtöbb, amit akarhat: a dicsőség. Alapos utángondolás után ki lehetne mutatni, hogy végső értelmezésükben önzetlenségük önzés, önfeláldozásuk hiúság, mártíromságuk legfennebb dicsőség.

Önzésből önzetlen, aki önmagáért mindent megtesz, még önzetlen is tud lenni, még önnön maga másokért elszenvedett

halála által is önmaga továbbélését (emlékezésben stb.? szociálista halotti beszédek) akarja szolgálni. Az önzetlenség is lehet megélhetés és pedig sokszor igen szépen jövedelmező megélhetés.

Ha valakinek az önzetlenség az eszménye, ideálja, mégis csak *magát* akarja mondjuk egy szép, de földi formában, az önzetlenség formájában.

Mindenki kérlelhetetlenül beleesik az *önzetlenség önzésébe*, ha önzetlensége nem rajta kívül van alapozva, nem Istenbeni van fundálva. Mert az önzetlenség nem lehet cél, csak eszköz, mint ahogy a halál sem cél, csak eszköze, kapuja az örökkévalóságnak. A cél: Isten dicsősége. És az önzetlenség csak akkor nem önzés, ha Isten dicsőségéért van. Minden más önzetlenség keresztyén szempontból pogányság: sokszor nagyon rejtett, finom, tudattalan pogányság: a látás vaksága. A bűn gyermeke magától nem gondolhat mást és nagyobbat, mint önmaga.

Minden pálya természetéből az következik, hogy jutalmat kér, meg fizetést akar. Az nem változtat a helyzeten, legfennebb szépitőflastrom, ha megelégszik csupán lelki jutalmazásokkal, amilyen a hála, tisztelet, tekintély stb. stb. Minden pálya, még a legideálisabb is, önmagunk szolgálata. Egy pálya pedig akkor észszerű, rentabilis, ha *én* minél több lehetek általa és benne, ha számomra minél nagyszerűbb kibontakozási lehetőség. Ez a *Több-én*, ez a növekedő, kibontakozó „*Én*“ a színek végtelen változatából tevődhetik össze: Érvényesülés, hírnév, tekintély, dicsőség, siker, rang, vagyon, összeköttetés, stb. stb. stb.

Ha én ilyen gondolatokkal készülök lelkipásztornak, én vagyok a világ legszánalmasabb spekulánása, legszerencsétlenebb bőrzejátékosa.

„Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát.“ A lelkipásztorságot az különbözteti meg minden más pályától, hogy nem földi a végcélja. Még az ideális, eszményi családi élet sem célja, még az sem, amelyik mintaképe a gyülekezetnek. Ha csak ennyi a célom, én vagyok a világ legboldogabb embere. Az én önzésem a legveszedelmesebb, mert a legrejtettebb: magam sem látom. Önboldogítás. Magamat élvezem a családban. Én bálványimádó lettem. Isten helyett a családot ültettem trónra.

A lelkipásztorság a legnagyobb paradoxon: két teljesen ellentétes dolgot lehet egyszerre róla állítani (evangéliumi mennyei és földi szemmel nézve). A legértelmesebb és a legértelmetlenebb, a legszebb és legmegvetettebb, a legnyugalmasabb és a legnyughatatlanabb, a legmunkásabb és a legmunkátlanabb életlehetőség. A lelkipásztorság legtalálóbb jellemzésére talán azt mondhatnám: *Ésszel esztelenül szolgálni*. (Ez különben fennáll minden ker. emberre nézve is). Milyen esztelen dolog az ellenség-szeretése, önmagunk felmagasztalását, önmagunk elvesztésében önmagunk meg-

találását keresni. Szeretni egy népet, amelyik sokszor egyáltalán nem szeretetreméltó, sőt gáncsol, megvet, szeretni mégis valami titokzatos, érthetetlen benső erőnél fogva, szeretni a szeretetért, csak azért, mert az a természetem, nem tehetek másként. Szent bolondnak lenni. Szolgálatomnak ne legyen, ne lehessen bére, jutalma, feltétele; megbocsátásomnak korlátja, kötöttsége, türelmemnek határa. Az én szeretetemnek, szolgálatomnak, türelmemnek oka rajtam kívül legyen, ne tőlem függjön: Istenben fundált és azért érthetetlen a világnak: *Hittem, azért szóltam, azért szerettem, azért szolgáltam.* Ez a lelkipásztorság mottója. A lelkipásztorságot az különbözteti meg minden pályától, teszi különlegessé, mássá, páratlan ehivatássá (az adja a kvalitatív differenciát), hogy oka, értelme, magyarázója, célja: Isten. A lelkipásztorság nem érettem van, hanem én vagyok a lelkipásztorságért. A lelkipásztorság önmagán túl utal. A lelkipásztori hivatás az általános pályák értelmében nem pálya. Aki józan meggondolásból, észszerűségből, emberi okoskodásból, számításból, megy annak, az a világ legboldogtalanabb lelke. Lelkipásztornak menni a világ, a pályák általános értelmezése, célja szerint merő értelmetlenség, Mert a lelkipásztorság tagadását, negációját jelenti mindannak, amit előbb a pályák lényegéről elmondottunk. Lelkipásztorság nem az „Én“ a test-szellemi embernek minél nagyszerűbb kibontakozási lehetősége, nem jelenti a külső emberem diadalát, sőt éppen az „Én“ ellenére, dacára van mindannak, ami az Ént alkotja, dacára a bűnnek, az észnek, józan megfontolásnak. Gondolkozásból még senki sem lett lelkipásztor.

Hittem, azért szóltam. A hit pedig Isten ajándéka. Miért jöttél ide?! Ki hívott Téged? A reggeli bibliaórán Jeremiásnál olvashattuk (Jer. 1.) Nem Ti választottatok engemet, én választottalak Titeket. Minden más pályán az első lépés a miénk (ha t. i. nem helyezük a hitnek, a predestinációnak szempontja s akkor már lelkipásztorság az a pálya: egyet. paps. elve); mi teremjük, választjuk azt a pályát magunknak. Lelkipásztorságunkat (akár tudjuk most, akár nem) Isten indítja be, ő hív el (ő adott némelyeket). pásztorokul és tanítókul: a szentek tökéletesbitése céljából szolgálat munkájára, a Krisztus testének építésére. Míg eljutunk mindnyájan az Isten fiában való hitnek és az ő megismerésének egységére (Ef. 411—14.) Lelkipásztornak lenni annyi, mint kiválasztottnak, ehivatottnak, Isten által megszólítottottnak lenni. Nem a theologia és nem is a professzorok szólítanak meg Tégedet. Minden theologia, amelyik azt az igényt támasztja, hogy keresztyén hitre tanítsa az embereket, lehetlenségre vállalkozik. Mert a hit vagy az Isten lelkének a dolga és akkor nem lehet azt felvilágosításokkal és tételekkel tanítani vagy pedig egy genialis szellem sistemája és akkor meg kell

szünnünk úgy nyújtani az evangéliumot az embereknek, mint az életnek kenyerét.

Minden elgondolásainkat Kálvin foglalja össze legfrappánsabban, amikor azt mondja (IV k. I. fej. 5. p. 30, 10.), mert a sok kitünő adomány között, melyekkel Isten az emberi nemet felékesítette, egyedül álló az a kiváltság, hogy méltónak tartja megszentelni a maga számára az emberek száját és nyelvét, hogy azokon az ő szava hangozzék.

Micsoda páratlan elhivatás, felmagasztaltság, amikor azt mondja Jézus: „Aki titeket hallgat, engem hallgat és aki titeket megvet, engem vet meg; és aki engem vet meg, azt veti meg, aki elküldött engemet.“ (Luk. 10₁₆.) Mikor lesz az, hogy aki minket hallgat, valóban a Krisztust hallja? Mikor fog a mi ajkainkon valóban a Krisztus hangozni? Ez a mi lelkipásztori előkészületünknek és általában életünknek döntő kérdése. *Ha mi valóban a Krisztust hallgatjuk.* Mert a hit hallásból vagy, a hallás pedig Isten igéje által. A valóságos élő Istenről csak a kijelentés alapján beszélhetünk, az ő kijelentése pedig involválja az ő Háromságát is. *A Szentháromságon kívül nincs. értelme és valósága Istennek sem.* Ez a kálvini reformáció karakterisztikuma. Refomátus lelkipászori elhivatottságom tudatára jutni annyi, mint a Szentháromság Istent a maga igaz valóságában és való igazságában az ő kijelentéséből megismerni. Isten indirekte jelenti ki magát nekem, indirekte szól a bizonyoságtévők fellegén keresztül. Istennek direkte való megszólítását nem bírnám el. (Mózes leesik arccal az Úr színe előtt). Klasszikusan mondja Barth: „Istennek az ő megközelíthetetlen éniségét az emberi megközelíthető éniség fátylával kellett befednie, hogy őt mint hozzánk hasonlót megragadhassuk. Az Isten az ő istenségében csak mint ember szólhat az emberhez, mert a beszéd, közlés, megértés csak embertől emberhez lehetséges.“

Isten tehát mindent megtesz, hogy alkalmas emberi módon megismertesse magát első sorban velünk lelkipásztorokkal, lelkipásztorságra előkészülőkkel. Mi az mégis, ami olyan nehézé teszi az ő megismerését, ami (sokszor) elzár tőle. Az a katasztrófális helyzet, amit bűnnek nevezünk, ami az ember egyetemes meghatározó jegye, az a rettentő szakadék, ami elválaszt tőle. A bűnt éppen az teszi katasztrófálissá, hogy nem tudunk, nem akarunk tudni róla. A paradicsomi esetben benne van a bűn örök pszichológiája. Sicut deus eritis. Merjetez Istenné lenni, olyanná lenni, mint az Isten. Az ember, aki meg akar istenülni. Az ember, aki a maga értelmét nem az Isten szava elvevésére, megértésére, de félreértésére használja fel. A maga értelmével akarja helyettesíteni az Isten szavát. Ez az értelmünknek önmagával való visszaélése. Nem tudomásul venni, de tudni akar, job-

ban tudni, mint maga Isten. A bűnben az a végzetes, hogy a legjobbat véli tenni és a legkatasztrófálisabban legrosszabbat miveli. Nem tud különböztetni az Isten szava és a Sátán szava között, Isten szavának a Sátán szavát játsza ki. A kísértés azért veszedelmes, mert a Sátán nem mondja, hogy Isten nem jó, sőt: a legjobb: miért nem lesztek Ti is azzá. Ez a rászédítés. Az örök hazugság. Ennek kell lelepleznie minden emberi életben, elsősorban a lelkipásztornak készülõ életében.

De hogyan, a magunk erejébõl?! Semmiképpen nem. Sõt magunk ellenére. Isten az, aki segít. Minden belõle indul ki. De csak, aki keres, és talál, csak a zörgetõnek nyitattik az ajtó. Nekünk azért keresnünk kell, imádkoznunk, viaskodnunk kell, kemény tusát folytatni, kérni, hogy Isten az õ Szentlelke által világosítsa meg minket. Bizonyos keresztyén optimizmus kell eltöltsõn minket abban a tekintetben, hogy Isten végeredményben mégis csak elnémitja bennünk a Sátán szavát. De ennek feltétele: Hallgatni, sokat hallgatni, igazán rendszeresen hallgatni, mi mond Ó, megérteni. de igazán megérteni, mit akar Ó. Üres edénnyé válni az isteni tartalom számára, felnyitottnak lenni a tiszta igazság számára, korlátlanul érvényesülni engedni azt, amit az Isten mond.

A lelkipásztorságra való elõkészülés lényege egyszerűen utánna mondása annak, mit az isteni igazság elõre mond. Találoan mondja Brunner: Miközben az ember — akármennyire is esetlenül — utánnabetúzi az isteni szót, belebetúzi magát a hitbe.

A biblia emberi szavaiból mint Istennek hozzánk alkalmazott kifejezési eszközeibõl kivenni, kiérezni, kiérteni az isteni szót, nemcsak: de rezonálni, visszahangoztatni, transzparensként visszahangároztatni minél tisztábban, elegyítetlenebbül: egyszerűen kifejezve: bibliatanulmányozás a lelkipásztorságra való elõkészület alfája és omegája.

Isten, ahogy õnmagát megismerteti velünk, úgy ismerteti meg õnmagunkat is önõnmagunkkal, a magunk igazi mivoltát, így leplez le bennünket saját magunk elõtt.

Ez elvi alapozás után úgy gondolom nem kell nekem külön beszélnem: az imádság értelmérõl, a naponkénti rendszeres csendes órák, tehát a napi bűnbánat tartásáról, módszereirõl a theologus életben való szerepérõl és jelentőségérõl, bibliakörökben való részvételrõl stb. stb. Úgy gondolom, ezek a hozzászólások rendjén ki fognak domborodni.

Áldott alkalmak ezek az én személyes életem döntõ kérdéseinek felvetõdésére, a magunkkal való számvetésnek igazi lehetõségei.

Ilyen, hogy csak egyet említsek: az alkoholkérdés. A bibliából nem lehet kifejezetten az abstinenciára következtetni. Elítéli

a részszéget, mérséklere int. Az én személyes életem szempontjából a mértékkal való élés lehet adiaforon, bár itt *minden mérték mértéken felüliség, tehát mértéktelenség*, mégis a gyülekezet szempontjából még a mértékkal való élés is bűn, mert éppen ez lehet és lesz *is rendesen hiveim mértéktelenségének szankciója*. Ezt látom én a pásztori élet egyik legnagyobb nyavalyájának.

Most rátérhetünk bibliai tanulmányozásunk tudományos művelési lehetőségeire, illetve lelkipásztorságra való előkészületek a theol. tudományokkal kapcsolatban. Erre a mezőre már az előbbiekben lépten-nyomon átsiklottunk, minthogy mást nem is tehattünk, mivel a bibliai tanulmányozást tudományos és nem tudományos részre osztani abszurdum volna. Hogy mégis itt külön részben tárgyalunk róla, annak az az oka, hogy így véljük könnyebben eloszlatni azt az esetleges félreértést, mintha a theol. tanfolyam alatti lelkipásztorságra való előkészülés tudományos fegyverzetnek felölélése volna csupán.

Objektív, semleges, tisztára tudományos theologia tulajdonképpen lehetetlenség. Minden igazi theologia, amelyik hivatása tudatában áll, a hit szenvedélyéből született. Mindig személyes küzdelem, azért, mert személyes hitvallomás is. Minden theologia azért van, amiért a csendes óra vagy bibliakör: az emberi szavakból kivenni, kiérteni Istennek isteni szavát. Másképpen úgyis mondhatjuk: a theologia a tiszta tan megismeréséért és megállapításáért van. Nem öncélú a theologiai tudomány, nem magáért a tudományért van, nem a tudományos érdekek és indokok játszáka a döntő szerepet. Az öncélú theol. tudományosság csak Strausshoz és Zoványihoz vezethet, a bibliát mythoszok gyűjteményévé degradálja, a történeti — individuális kritika közprédájává teszi. Az öncélú tudományért, öncélú tudományból írhatta Zoványi: „Az újszövetség elbeszélései nélkülözök a hitelesség legelemibb kritériumát semmi ok sincs rá, hogy a keresztyénség létalapjának, közkinccsének, sinequanonjának tekintessenek.”

Nem a tudományosság a cél a theológiában, hanem ennél sokkal több, egészen más: Isten dicsősége.

A theologia sohasem kész, éppen úgy mintahogy a hit sem kész: a hit mindig jelen jövőendő. Der Glaube ist immer im Werden. A theológiának nincsnek lezárt, befejezett, egyszersmindenkorra szóló végeredményei, mert mindig a jelenlegi emberrel van a maga kifejlődésében dolga, azokhoz a gondolkozásbeli formákhoz kell, hogy alkalmazkodjék, amelyekben a ma emberének mindig ugyanaz az önbiztosítottsága fejeződik ki. Azért minden időben a theológiának másként kell kinéznie, dacára annak, hogy végeredményben mindig ugyanazon problémákkal és ugyanazon igazsággal van dolga.

Egy befejezett theologia második evangelium volna, kellene hogy legyen. Ha nincs befejezett theologia, akkor nincs befejezett lelkipásztor. Mert rész szerint van bennünk az ismeret, mert mintegy tükör által látunk. A jó pap holtig tanul.

Vajjon mindez a theol. tudomány menthetetlen fallibitását, hasznavehetetlen mivoltját kell jelentse csupán? Nem. Egyebet. A mi theologiai tanulmányozásunk revízióját. Szerény véleményem szerint a theologiai methodológiát kell jelentse abban az értelemben, hogy a theol. gondolkozás methodusába kell bevezessen. Arra kell tehát szolgáljon, hogy theologicce gondolkozni megtanítsa, a theol. gondolkozás, gondolkozni tudás világába bevezessen. Minden theologia egy nagy prologomena, egy nagy bevezető. A problémák megoldása ugyanis mindig idegen lesz számunkra, ha nem keletkeztetjük, nem tudjuk keletkeztetni a problémákat, nem kísérjük vissza a kérdéseket előállításukig, ha nem kísérjük végig azt a gondolkozási munkát, amelyik a problémák feltevésétől a megoldásig végeztetett.

Ez a methodus kizárja azt, hogy professzorok théziseire, kurzusok schlagwortjaira esküdjünk, amelyek mindig idegen testek lesznek tőlünk, ha nem pillantunk be a műhelyekbe, ha nem kísérjük állandó figyelemmel a nagy Ismeretlennel való birkózás fázisait, a verejtékes, tusakodó, viaskodó, sokszor nagy kitérőkre ágazó utat, melyik a végeredményekhez vezetett. A mestereket a felületes könnyű vérű tanítványok buktatják meg, akik csak a végeredmények beköszöntésének heurékáznak. és ezeket minden további nélkül kiindulási pontnak, kezdetnek tekintik mindenféle, sokszor a mester szellemével és intencióival abszolút ellentétes konzekvenciák levonására. A dolog jellemzésekképpen emlitem fel, hogy néhány évvel ezelőtt olvastam korunk egyik vezető theologusáról egy ismertetést, amelyik arról számol be, hogyan ejtette el az illető Schleiermachert, a titánt. (Damit ist Schleiermacher erledigt.)

Elhibázott az a theologiai előkészítés is, amelyik abovo bizonyos theol. tudomány szakokat egyéni hajlam és diszpozíció szerint tulzott egyoldalúsággal a többi tudományzakok rovására favorizál. Végzetesen be fog teljesedni rajta Oberbeck kritikája: Über der Geteiltheit der Arbeit, an der sich die Fachleute konsumieren, kann in der Welt der Wissenschaft oder des Geistes in alle Zukunft nichts herauskommen. Dogmatikától jól elszigetelt exegézis nélkülözni fogja a horizontokat, a szélesperspektivákat s könnyen a szövegkritika anarchikus természetű csepürágásává fajulhat.*

Általában a theol. tudományzakok oly benső, szerves ösz-

* Vannak bibliai részek, melyeknek igazi értelmét a legalaposabb exegézis sem adhatja meg és ahol az utolsó szót a dogmatika va hivatva kimondani (pl bűneset).

szefüggésben vannak egymással, hogy egyiknek (akár melyiknek) elhanyagolása éppen ott bosszulja meg magát, abban a másik privilégizált tudományágban, melynek javára mi az elhanyagolást végeztük.

Egygel nekem teljesen le kell-számolnom: az evangéliumot a theologia semmivel a világon nem pótolhatja, se ő maga nem helyettesítheti, amire pedig a theologus ifjában meg van a hajlandóság. Az én időmben roppantul örvendettünk, ha a kurzusban bibliai citátumok következtek és pedig minél több, annál inkább, mert azzal rövidült a kurzus. El se olvastuk. A theologus ifjúságnak mindig veszedelme a biblián kívüli és a biblia nélküli theologiai tudomány. A biblia nélküli lekipásztor olyan, mint az ember, akit az éltető levegőtől fosztottak meg.

Hiányos volna bevezető ismertetésünk, ha legalább futólag nem érintenénk — ha már tudományról beszélünk — a theologus ifjúnak azokhoz az egyéb tudományágakhoz (legalább egyik-másikához) való viszonyát, tanúsítandó magatartását, amelyek a lekipásztori étellel a legszorosabb vonatkozásban vannak, pl. Népmivélés, Népegészségügy, Szociológia, Mezőgazdaság, Irodalom stb., stb.

Nevelhet-é a theologia mezőgazdákat? Kell-é, hogy neveljen? Nem célo, hogy most mindenik kérdésre feleljek, hiszen túlmenne egy előadás keretén. Mindössze Pál apostolt idézem (I. Kor. 9:20—23.): Görögnek göröggé, zsidónak zsidóvá lettem mindeneknek pedig mindenné, hogy minden módon megtartsak némelyeket. Ezt pedig az evangéliumért mivelem. Mezőgazdának mezőgazda kell, hogy legyenek. Természetesen ez nem szabad azt jelentse, mintha én a mezőgazda vagy a kultúr-mensch inkognitója alatt akarnám becsempészni az evangéliumot. (Kultúrális összejövetelek leple alatt csempézem a vallást). Mert, ez csak ama szabadságom kihasználását jelenti az evangélium hirdetésénél. Még csak egy kérdést akarok érinteni: Hogyan viszonylom az irodalomhoz és mondjuk a filozófiához. Elvi alapozásunknál mondtuk, hogy egy csodának, egy titoknak birtokában vagyunk, azt hiszem természetes, ha azt állítom, hogy nekem minden eszközt fel kell használnom, ami engemet ennek a titoknak, az evangélium titkának kifejezésében, tudtul adásában segít. — Már pedig az irodalom, a filozófia stb. kimeríthetetlen tárházat jelenti a szemléltetési anyagnak, kifejező, magyarázó, megértési eszközöknek. Nekem azonban úgy tetszik, hogy áruulás minden öncélú, evangéliumtól független, evangéliumon kívüli irodalmárkodás. Ha irodalmi hajlandóságaink vannak, állítsuk oda az ige hirdetésünk szolgálatába (nagyyszerű erőt jelent ez minékünk, bár könnyen veszedelem is lehet) és csináljunk evangéliumi szépirodalmat.

Ezzel a végéhez is jutottam bevezetésemnek. Nem volt, nem lehetett a céloom, hogy a fölöttébb kérdésre rendszeres és kimerítő feleletet adjak, hiszen ahhoz kötetek kellene. Csak egyet akartam láttatni, hogy a lelkipásztorságra való felkészülés nem részlet munkára való felkészülés (Stückwerk), nem bizonyos praktikáknak, mesterfogásoknak jól-rosszul való elsajátítása, nem élet-schématizálás, kaptafázás, nem bizonyos egyszersmindenkorra szöveg végérvényesen megállapított életnormáknak, recepteknek előírása, de jelent lélek által való lélekébresztést, egy egész életnek, a teljes embernek hálaáldozatul való odaszánását, állandó készülődést, szüntelen való nevelődést. Öltözzétek fel az Isten minden fegyverét, hogy megállhassatok az ördögnek minden ravaszágával szemben. (Ef. lev. 6:11.) A Sátán nagyon leleményes, állandóan ostromlott várak vagyunk és ha szüntelenül nem edzük magunkat, a csatát elveszítjük.

Eszembe jut Jákób megrázó tusája, az ismeretlen Istennel, az ismeretlen Istenért. A tusa nappal kezdődik, de éjszaka is folytatódik. Jákób egyedül küzd benne, senki se támogatja, legszemélyibb küzdelme ez neki. Mindene küzd benne, teste-lelke birkózik, forgócsontja kifordul, értelme feszül, szíve megremeg. Bűnbánattal kezdődik és Kibéküléssel végződik. Alaptónusa megrázó hang: Nem bocsátlak el Téged, míg meg nem áldasz engemet. Mondd meg, hogy Ki a Te neved? Jákób ismerni akar, lelke láthatatlan zsinorjával kötni, magához kapcsolni valami ismertet és mégis ismeretlent, míg végül földerül előtte: Látám az Istent színről-színre és megszabadult az én lelkem. Legyetek tusakodó, Istennel és Istenért küzdő, megrázóan harcoló Jákóbobok. Adjátok meg az Istenlátás árát: Ne csak nappal, ne csak egy-egy ünnepi óra legyen a ti tusakodásotok, de nyúljon át az éjszakába az álmotok közé. Csak, aki keres, az talál. Mindenekelőtt türelmetlenül ne csüggedjete el, ha egyszerre nem kaptok feleletet. Ne felejtsetek el: Mi egyáltalán semmit se tehetünk, nekünk csak elvenni kell, amit az Isten ad. Istentől magától elvenni, ami nekünk hiányzik. Legyen egész életetek Istenért való viaskodás és akkor nem Jákóbnak mondatik ezután a ti nevetek, de lelki Izraelnek: Istennel küzdöttetek és emberekkel, és győztetek.

Zólyomi Jenő.

MEGBESZÉLÉSEK.

Létesítsünk vidéki szakkönyvtárakat!

A marosi egyházmegye tanítósa f. év január 16-án, papsága pedig január 22-én a marosvásárhelyi ref. kollegiumban értekezletet tartott. Előbbin *Kali Sándor* udvarfalvi igazgatótanító külön javaslatban,* utóbbi pedig *Várad* *Albert* mezőpaniti lelkész testvérünk bevezető szavai után „*A lelkipásztori együttműködés*“ kérdésének tárgyalása kapcsán e sorok írója tette szóvá, hogy nagy szükségét érezzük mind a vidékenkint, mondjuk: *egyházmegyénkint* létesítendő *szakkönyvtáraknak*. Ma már ráérett a lelkünk sok minden után arra, hogy áhítozzuk a *lelki* találkozást, a *lelki* együttműködést egymással. Konferenciánkon csaknem mindig szóba kerül ez a kérdés. Hála Istennek! Egy dologra azonban nagyon-nagyon vigyáznunk kell. És pedig arra, hogy ez az ügy a *lelki* jellegét el ne veszítse, hanem éppen *lelki jellege* legyen domináló ennek az együttműködésnek *mindenféle megnyilatkozásán*. Arra kell vigyáznunk, hogy ez az együttműködés *belülről* épüljön ki, *lélek kapcsolódjon a lélekhez*, mint a tűz a tovapattanó szikra által szívtől-szívig úgy terjedjen. Mert ekkor egyre fokozódó meleget, fényt, életet hoz. Legyen olyan egy-egy vidék összegyülekező, együttműködő papsága, tanítósa, tanársága *lelki világukat illetőleg* mint a sötétben *fényt árasztó*, lobogó, apró pásztor tüzek.

Gyűléseink, találkozásaink, konferenciáink nem merülhetnek hát ki abban, hogy egymás előtt fájdalmainkat, bajainkat elpanaszoljuk, (ezt különben *első sorban Istennek kell* elmondani s legtöbb esetben az elég is), sem pedig abban, hogy minden kettő egy távol levő harmadikat transziroz. A *pletykaság rettentő bűnünk*, pedig emiatt senki sem veszít annyit, mint éppen a lelkipásztor, vagy a nevelő. *Gyógyuljunk ki belőle!*

De hát mit ér akkor az összejövétel, a konferencia, a gyűlés, hogyha ott *jolytonosan nem foglalkozhatunk önmagunkkal* (fájdalmainkkal, panaszainkkal *meg nem javuló (!) hibáinkkal*) és a távol levő atyafiainknak is lehetőleg *békét hagyunk* az ő javukra? Ér-e akkor valamit a találkozás? Igen! *Ekkor kezd igazán érni valamit!* Hogyan? Mi által? Mivel is tudnánk foglalkozni akkor? *A legszükségesebbel és a legnélkülözhetetlenebbel: az önképzéssel, ami megtermékenyítené mindig, minden alkalommal igehirdetésünket, pásztori és nevelői munkánkat, mert a lelkünket termékenyítené meg!*

Nem mondom, eddig is voltak lelkipásztorok, tanárok, taní-

* A *Kali Sándor* ig. tan. testvérünk javaslata olvasható a Református Szemlében. *Feltétlenül olvasd el!*

tók, akik állandóan lelkiismeretesen foglalkoztak önképzéssel, állandó kontaktusban voltak a szakirodalommal; sok pénzt áldoztak szaklapokra és tudományos könyvekre. Amde csak szórványos jelenség volt ez; itt-ott egy-egy ember volt ilyen a periferián. Nálunk, sajnos, az intenzív, rendszeres szellemi és lelki élet csaknem *kizárólag* a Theol. Fakultásunk professzoraira szorított. Más ember a megfelelő szakirodalom hiánya miatt is legjobb szándéka és erős akarata dacára rövid, tudományos haldoklás után végérvényesen le kellett maradjon! Mert csak nagyon keveseknek (manapság pedig senkinek sem!) adatott meg az az anyagi erő, hogy olyan magánkönyvtárat létesíthessen, mint amilyen a marosvásárhelyi Teleki-théka lehetett a maga idejében!

S vajjon ezen a helyzeten nem lehetne változtatni? Dehogy nem! Nem is olyan nehéz; nem is lehetetlen! Ami *egy* ember erejét meghaladja, azt *többen könnyen* megvalósíthatják! Mint ahogy az lehetséges, hogy 300—400 leiert évente közösen hatféle külföldi szaklapot is rendelhetünk és azokat sorban olvashatjuk, éppen úgy lehetséges az is, hogy évi 200—300 lei hozzájárulással *egyházmegyénként* hittudományi szakkönyvtárakat létesítsünk, mint ahogy a marosi református tanítószág fenti értekezletén egy pedagógiai szakkönyvtár létesítését határozta el. Ez által a tanítószág régi komoly munkáját kívánja folytatni, hiszen a marosi tanítószág már a háború előtt Marosvásárhely székhelyen egy 2000 kötetből álló pedagógiai szakkönyvtárat gyűjtögetett össze apránként. Sajnos azonban, ennek a nagyszerű ügynek a megszervezése nem egyházi kereten belül mozgott s emiatt az impériumváltozáskor szárnyszegetten félbeszakadt minden további munka. S ma újra kell kezdeni mindent. De felekezeti tanítószágunk nagyon gyarló anyagi körülményei dacára is *bátoran és lelkesen* vállalja az újrakezdés munkáját!

Hát mi lelkipásztorok hol maradunk? Megelégszünk e tekintetben a *semmittevéssel*? Igazán elég nekünk az, hogy van egy hittudományi szakkönyvtárunk a Theol. Fakultáson, amelyet azonban *rendszeresen és komolyan* soha életünkben se theologusdiák, se gyakorlópap korunkban nem használtunk? (Tisztelet adassék azoknak a keveseknek, akik e tekintetben — hála Istennek — kivételt képeznek!) A dolog további firtatása szükségtelen arra nézve, hogy a biblián kívül melyik pap hány tudományos könyv megszerzésével és *elolvasásával (!)* csinál végig 20—30 évi szolgálatot. Csak annyit kívánok megjegyezni, hogy *intenzív lelki- és szellemi életet élő lelkipásztor unalmassá, elcsépeltté, semmitmondóvá soha sem válik, sőt ellenkezőleg: fokozottan érdekessé, vonzóvá, értékessé és nélkülözhetetlenné lesz hívei számára!* Ime, ez mutatja, hogy *mennyire elodázhatatlan, mennyire szükséges* az a dolog, amiről itt szó van!

Bizonyára akad közülünk olyan is, aki e sorok olvasása közben szóvá teszi, hogy: miért ez az oktalan vidékieskedés? Nem volna-e sokkal jobb megoldás az, hogy ha mindenki a reáeső 200—300 lei járulékát felküldené Kolozsvárra, hogy ott az a Theológiánk könyvtára gyarapítására fordíttassék? Így legalább egy *gazdag, nagy* hittudományi szakkönyvtára lenne egyházunknak a Fakultáson, ahol mindenki megtalálhatná a tanulmányozásához szükséges irodalmat; míg a sokféle, egyházmegyénkint elaprózott 20—25 kötetből kezdődő könyvtáracskáknak semmi haszna, jelentősége sem lenne egyházi életünkre nézve.

Az ilyenféle érveléssel szemben az a véleményem, hogy azon természetesen mindannyiunknak munkálkodni kell, hogy *Fakultásunk könyvtára minél gazdagabb, minél nagyobb legyen!* Ezért az évi mérlegünkből ne hiányozzék többé ez a tétel sem: „*mit adtam ez évben könyvben vagy pénzben a Theol. Fakultás könyvtárának gyarapítására?!!*” Mivel azonban a Fakultás könyvtára egy művet 5—10 példányban nem hozhat meg, hanem csak egy, legfennebb két példányban; egy nagyobb munkát pedig évente *maximum* harminc ember képes egymás után áttanulmányozni, egy-egy emberre 8—10 napot számítva, a postán való ide-oda küldözési időn kívül; de éppen a *legfontosabb kézikönyveket* professzoraink nem adhatják ki a kezükből, mert azokra naponként szükségük van, különben a tudományos munkásságuk szenvedne bémulást. Éppen ezért *szükséges* az, hogy kisebb, vidéki csoportoknak, baráti köröknek *legyen* szintén olyan *közös könyvtárak, amelyekben a legfontosabb, legértékesebb szakkönyvek az illető tagoknak mindig rendelkezésére állanak.* Az ilyen egyházmegyei, vidéki könyvtárak a megjelenő szakirodalom *legjavát* 20—25 kötetben minden nehézség nélkül be tudják szerezni évenként, míg az egyes ember, különösen családos ember, *egymaga* ezt évenként semmiképpen sem tudja megtenni. De az ilyen vidéki csoport-könyvtáraknak van még ezen kívül egy nagy előnye: az *elolvasott könyvek közös, együttes megbeszélése, ismertetése.* Minden könyvet elolvasni lehetetlen az idő miatt, még ha meg is szerezheti az ember. De vannak könyvek, hittudományi szakkönyvek, amelyeket *mindenkinek*, lelkipásztornak pedig *feltétlenül* ismernie és alaposan át kell tanulmányoznia. Az *időnkénti találkozásaink, apró, baráti konferenciáink az ilyen, mindig friss tartalmú megbeszéléseknek lennének áldott alkalmak!* Az ilyen együttlétek lelkünk tüzeit fokoznák, mindig megelevenítenék; témát adnának a beszélgetésre, a *hozzánk méltó* formájú vitatkozásra, s a pletykálgatás élvezítő örvényéből a legsívárabb lelkeket is kimentenék. Istenem, mennyi minden áldás fakadna lassan-lassan belőle Anyaszentegyházunkra nézve! Ne gondoljunk egyébre, csak arra, hogy az

olvasási kedv az aránylag elszigetelten élő, magára hagyott lelkekben is *felfokozódnék* és a periférián is pezsgéni kezdene a szellemi élet, a tudomány! Ma még utópiának látszik, de egy kis rászánással, komoly akarattal valósággá lesz. Csak bátran hozzá kell kezdeni s többé nincs nehézség! Erős akarattal keményebb ugart is sikerült megtörni már!

Csak egy tényl említek. Ákosfalván a háború előtt boldog emlékü *Bartha Gyula* ig.-tanító nagyon szép, gazdag népkönyvtárat gyűjtött össze tanítósaága alatt. Rendszeresen hetenkint könyvtarórákat tartott. Az olvasni kiadott, *kedvesebb tartalmu könyveket* pedig dalárda órák után könyvbeadás alkalmával az illetőknek (falusi embereknek, legényeknek!) a többiek előtt ismertetni kellett, azaz a könyvek tartalmát el kellett mondják! Ebből aztán az lett, hogy lassankint csodás olvasási kedv vett erőt fiatalon és öregen. Mindenki minden jó könyvet a rövid tartalom meghallgatása után el szeretett volna olvasni. Am de a menekülés idején, 1916-ban, a könyvtár a jövő-menő katonák miatt nagy megrongálást szenvedett; csak a roncsa maradt meg. Bartha Gyula is elhalt. Aztán sok minden történt. Kilenc esztendővel ezek után kerültem én ebbe a gyülekezetbe. Nagyon érdekes volt megfigyelnem, hogy a könyvtár kilenc év múlva is (!) mennyire hiányzott a gyülekezetnek. De mit tehetünk róla, hiszen olyan szegények voltunk, mint Péntekék a szigeten. Talán annál is elhagyatottabbak és szegényebbek. És mégis, a hívek egyéb kötelező és rendkívüli teherviselése (papitelek vásár és papiházépítés) mellett *önkéntes adományaikból* annyi pénz gyűlt össze, hogy a népkönyvtárat restauráltuk 265 kötet könyvvel egy év leforgása alatt 12.500 lei értékben. Egyenesen meglepő némelyek olvasási kedve, főképpen a téli hónapok idején. A könyvtár forgalma októberben 20; novemberben 72, decemberben, 88, míg most januárban a 200 kötetet is meghaladja! Falusi emberek olvasnak így! Jól értsük meg: *falusi emberek!*

Nekünk, lelki vezetőknék és nevelőknek tudnunk kell ezt, hogy mindnyájunkat ez a tény munkára lelkesítsen!

*

A vidéki, egyházmegyénkint létesítendő szakkönyvtáraink mielőbbi megvalósítása érdekében kérem mindenki szives hozzájárását e tárgyhoz.

Egyben emlékezetébe idézem mindenkinek *közös szaklap rendelési akciónkat*, amint az a Kálvinista Világ ez évi első számában, úgyszintén a Református Szemle mult évi legutolsó számában „*Felhívás*“ cím alatt közzététetett. *Ne késlekedjék senki a jelentkezéssel*, hogy le ne késsék. Közös lap rendelésre *február 28-ig* még lehet jelentkezni.

Ákosfalva.

Bíró Mózes.

Ady László: A székelyföldvári református egyházközség története Torda 1930. 51 l. Ady Lászlónak ez a füzetét két szempontból érdekes. Először azért, mert írójának történelmi és tudományos érzékeről és módszeréről tesz bizonyosságot. Az egyházközség történetét 9 fejezetben (a község története, a ref. egyház megalakulása, családkönyv, a templom, lelkipásztorok, az iskola, kántorok, kurátorok, harangozók, aranykönyv, hazatért testvéreink) kimerítően alapos forrástanumányok alapján, módszeres pontossággal adja elő. Látszik, hogy nagy szeretettel foglalkozott tárgyával, s írójának határozott képessége van rá, hogy egyháztörténettel tudományosan foglalkozzék és csak büzdíthatjuk, hogy ilyen irányú tudományos munkásságát ne hagyja félbe, hanem folytassa pl. most a nagyenyedi egyházmegye történetének megírásával.

De fontos ez a füzet azért is, mert mintául szolgálhat másoknak hasonló dolgozatok elkészítésére. Alig is van, amit jobban ajánlhatnánk lelkipásztorainknak, mint hogy egyházközségük történetének ilyen elkészítésével foglalkozzanak s így próbáljanak beletekinteni abba a múltba, mely őket gyülekezetükben körülveszi. Hogy egy ilyen munkálatnak milyen nagy nevelő hatása lehet a dolgozóra épp úgy, mint a gyülekezet tagjaira, gyermekeire és ifjuságára, részletesen nem kell fejtegetnünk. Hogy pedig ilyen veszendőbe menő dolgok megmentése és tudományos feldolgozása az egész itt lakó magyarságra nézve milyen fontos, az is nyilvánvaló.

A szép kiállítású füzetet Debreczeny László 11 szép rajza díszíti.

„Hajnal”, a Magy. Ev. Ker. Missziói Szöv. folyóirata. Szerk. dr. Csia Sándor. Előf. ára 1 pengő. 1929. június - december.

Adománnyokkal tele a borítéklap. *Református külmisszió* címen *Záborszky János* ír vezércikket az ú. n. történelmi kálvinizmus szemszögéből az általános keresztyén munkával szemben a határozott református irányt követelve a misszió terén is. Legyen egyházi és ref. a „Hajnal” táborra is. A szerkesztő 15 megjegyzésben védekezik, igazolja, hogy a M. E. K. M. Sz. útja nem lehet más, a munkában pedig a felekezeti ág kiépítése nincs kizárva. *A tigris barlangjában* címmel megragadó történetet olvasunk *Dr. Pernel* indiai angol orvos-misszionáriusról, hogy miként ment be önként egy híres rablóvezér várába egymaga, gyógyítani s néhány Bibliát otthagyni. Az orosz misszió rovatában *Achenbach Pál* oroszországi beszámolójából találunk részleteket. Az orosz forradalom egyik feladata volt, hogy az orosz nép vallási életéből kiséperje, ami romlott volt. Sok helyen a jót is. Anarkia van. De Isten lelket nem lehet kiűzni. Sőt most a legnagyobb üldözésben jelentkezik a legcsodálatosabb ébredés. Börtönbe, máglyára mennek hitükért. *Molnár Mária* ausztráliai magyar misszionáriusnő az ottani külső körülményekről ír. Kínából *Vasel Matild* misszionáriusnő, aki német missziói területen, de a Magyar Ker. Leány

egyesületek Nemzeti Szövetsége Missziói Bizottságának költségén egy ottani vakok ker. menedékházában szolgál, írja, hogy milyen elhagyatottaknak veszik fel a gondját. Egy kis cikk éhinség előtt álló pogányból lett keresztyén fiúkról szól, hogy nem nyultak addig a megmentő ételhez, míg nem imádkoztak.

A július számban *Szövetségünk és a felekezeti kérdés* viszonyával *dr. V. Csia Sándor* foglalkozik. A felekezeti kérdést a Kálvinista Szemle tábora vetette fel a háború után s ez isteni küldetés volt, mert a Magyar Ev. Ker. Missziói Szövetség református és lutheránus tagjai kevéssé ismerték és kevéssé értékelték addig sajátos felekezeti értékeiket. Most vagy (1) megmarad így, vagy (2.) kiépíti ref. és luth. ágát, vagy (3.) teljesen e két ágra szakad. *Záborszky J.* cikkére *Sallay I.* felel, helyesli, hogy a ref. szempont érvényesítése miatt megbontassék a M. E. K. M. Sz. *Vásárhelyi Dezső: A misszionáló egyház, a külmisszió és az új (pogányból lett) egyházak egymáshoz való viszonya* c. cikke azzal a nagyon fontos kérdéssel foglalkozik a mult évi *jeruzsálemi nemzetközi külmissziói konferenciával* kapcsolatban, hogy a misszióból alakult bennszülött egyház olyan legyen-e, mint a misszionáló egyház, vagy egészen önálló. A Londoni Missziói Társaság 1800-ban úgy indult, hogy csak misszionál, nem szervez otthoni mintára, egyházat. Ez a gyakorlatban nem vált be. 1851-ben *Venn H.* és *Warneck G.* úgy módosították, hogy önállósítani is kell, a helyi viszonyok szerint. (Népegyház). Japánban még nem tudott az új egyház három felekezete se együtt, se külön boldogulni a misszió segítségével nélkül. de Kína, India, Afrika önállóságot akarnak. *Molnár Mária* levelei örömmel számolnak be róla, hogy három feketét kereszteltek meg. Szomorú, amit a katolikus misszionáriusok eljárásáról ír: ha meghallják, hogy egy ref. hittérítő a Jézus nevét kiejti, befogják a fülüket. *Doepke F.* német misszionárius a Liebenzelli Misszió 1928 évi Számoa szigete munkájáról számol be. *Achenbach Pál* egyhónapos magyarországi orosz-missziói útjának gazdag beszámolóját is hozza a lap magyar fordításban átvéve a németektől.

A szerkesztő az augusztusi számban beszámol *külföldi útjáról*. *Liebenzellben* (Württemberg) *Coerper. Uhlig* és *Kükne* lelkészekkel, *Baselben* *Anstein* Jánossal beszélgetett. E missziói központokban ezdszerint három magyar tanul, készülve a missziói munkára (*P. Nagy Klára, Gerwich György* és *Milicsevics Antal* leánya). *Bélpoklosok mentése* c. kis történet beszél a lifiu (Loyalty-szigetek) ker. ifjúságának önfeláldozó hősiességéről. *Achenbach Pál* magyarországi előadásából (Oroszországról) egy rendkívül érdekes leírás hoz a lap arról, hogy mimódon próbálják a szovjet birodalomban nyilvános gyűléseken az istentagadást terjeszteni s hogy használja fel az Úr még az ilyen alkalmat is hiterősítésre. *Molnár Mária* misszionáriusné érdekes leveleit *Pitiluból* két fénykép is tartkítja s rajtuk ott látjuk őt meg a három nemrég megkeresztelt bennszülött közül kettőt: *Józsefet* (Lomon) és *Andrást* (Sehn). A *Szövetségünk* rovatból pedig megtudjuk, hogy két új magyar misszionáriusjelölt van, akikért (névtelenül) imádkozzanak a tagok; kiküldésük kérdésében egy év múlva dönt a Szövetség.

Külföldi sétája leírásában a baseli misszióról s vele kapcsolatban a frankfurti mohamedán misszióról ír a szerkesztő. *Kunst Irén*

kínai misszionáriusnő (magyar segítséggel dogozik), németből fordított levele legutóbbi missziói utazását mondja el. *Vasel Matild*, hasonló kínai misszionáriusnőnek a shanghai vakok házából írt (s ugyancsak németből fordított) levele a 34. Zsolt. 4. v. alapján számol be sok, az intézetbe került pogány leánya megtéréséről. *Molnár Mária* három levélben is közöl részleteket pitilui munkájáról, sőt itt találjuk az egyik megkeresztelt bennszülöttnék József, azaz pogánynéven Lomonnak is özv. Vajda Istvánnéhoz küldött levélválaszát pitilui nyelven és M. M. fordításában. Az emberek nagyon elmaradtak, babonások. Ha valaki nagybeteg, egyik házból viszik a másikba, hogy a halál ne találja meg. Csodálatos leírást olvasunk egy olyan missziói útról, melyen M. M. többdemagával vett részt. József boldog örömmel tesz bizonyosságot levelében róla, hogy „most Jézus megkeresett és megtalált.” A gyermekrovatban is M. M. beszél, *Achenbach Pál* magyarországi előadásai-ból az tűnik ki főként, hogy a mai oroszországi állapotok miatt az ottani ortodox egyház a legbűnösebb.

A szept. 19-én elveszített *Pauer Irmáról* (1879—1929.) tudjuk meg; hogy egyévi wiesbadeni előkészület után, 1912 végétől 1914 közepéig a *Szudáni Úttörő Misszió* alkalmazásában mint misszionáriusnő működött Edfuban (Egyiptom) a mohamedánok közt s csak a háború zavara kényszerítette haza. A *Biblia és a külmisszió* címen H. Z. ír a Brit és külföldi Bibilatársulat 125 éves jubileumára. A Jones Mary és Charles Thomas által alapított Társaság a lélek egyik legeszerűbb eszköze lett. Ma 886 nyelven évente több, mint 11 millió Bibliát v. bibliai részt ad így ki, hogy az önköltségi árnak csak 43%-át kapja érte; a többi adományokból fedezi. *Külföldi sétáján* újra Liebenzellbe térve vissza, Csia Sándor találkozott Doenke volt ausztráliai misszionáriusával, aki nagy elismeréssel beszél M. M.-ről, aki ott dolgozik, ahol D. kezdte a misszió munkát. Részletes leírását találjuk az Admirális-szigetecsoportnak, M. M. nehéz munkájának stb.

A nov.-dec. számban *Fiers Elektől* búcsúzik; lát, aki szíve szerint nagyon közel állott a külmisszió ügyéhez. A szerkesztő cikke örömmel számol be arról, hogy egész sereg ifjú lépszik a külmissziói munkára, de ha nem gyűl több adomány az eddigieknél, egy se mehet ki. *A diákok és a külmisszió* c. új rovatban *Draskóczy László* egyik cikke (külm. szemináriumok) elmondja, hogy a 3 év óta működő Bpesti Ev. Ker. Diákegy. külm. szemináriumának már több mint 10 olyan tagja van, aki azonnal kész külmisszióba menni. Az öt magyar prot. thologia közül kettőben van külm. szeminárium (Dbr Sopron). Másik cikke (A macedón férfiú) a bibliai macedón férfiú hívását. (Csel. 16:9—10.) fordítja felénk, mint Kelet pogány népének hívását. *A Elért-e már valamit a misszió?* rovatban *Koro Valetó* (Celebesz-szigeten; úttörője volt dr. Kruyt; első megkeresztelt 1919-ben, azóta számuk: 8000) és *A francia protestánsok külmissziói munkája* (Lesszuto, Kamerun, Togo, Madagaszkár, Tahiti, Úi-kaledonia; ma 260 misszionárius) bizonyosságát olvassuk. *Mi hír Törökországban?* E kérdésre az olyan kevesek egyikének. Arif török fiúnak a története felel. *Achenbach* Oroszországról szóló előadásából ismét megdöböntő részletet olvasunk. (Leningrádban félév alatt kötött 11.600 házasság közül 8000 bontatott fel, Moszkva utcáin 80000 koldusgyerek él stb.) *Egy ukrain asszony levele* (K. K.) hasonló nyomorúságról számol be. A nemrég elhunyt *Pauer Irmának* a „Der Sudan Pionier“-ből fordított néhány eddigi levelében a mohamedánoknak s különösen a nők-

nek szomorú állapota tárul elénk. *Kinából Kunszt Irén* magyar misszionáriusnő ír a munka csodálatos haladásáról, *Mánusz-szigetéről Molnár Mária* (hosszú levélben részletes beszámolóját adja egy missziói útnak teljesen új helyeken.) Végül is találjuk a Magy. Ev. Ker. Misszió Szöv. 1928—29. évi titkári jelentését, melyből elég azt az egyet kiemelnünk, hogy a Hajnal előfizetőinek száma a legutóbbi év alatt 3101-ről 5316-ra emelkedett. A bevétel (1928. VII. 1.—1929. VI. 30.) 18.363:53 P, a kiadás 16.266:34 P volt. A borítéklapok közlményeiből megemlítjük, hogy annyi más gond és teher tetejébe ez a kis tábor most elhatározta, hogy Bpsten egy munkanélküli-otthont létesít.

Ime mutatóul egy félév a „Hajnal“ életéből. Valóban élet, izzó, tiszta, ami a sorai közül felénk lángol. Csak ez lehet az oka annak, hogy kicsiny falusi gyülekezetünkben minden különösebb propaganda nélkül e félév alatt hatra szaporodott az előfizetők száma. *Lelkipásztori munkámban a legjobb evangétizáló iratnak bizonyult: szomjaznak a lelkek a misszió után.* Egyenesen a szívünkbe nyúl bele s nem érezzük hiányát, hogy nincs rajta a hivatalos egyház pecsétje. Lelkileg nem ri ki az egyházból, sem a reformátusból, sem a lutheránusból; számomra a kettőnek magasabb, *eljövendő* egységét képviselte mindig s a történelmi kálvinizmus részéről követelt szétválást (ami azóta részben be is következett az evang. „Missziói Lapok“ megindulásával) legalább is korainak tartom, amikor még magyar misszió jóformán nincs.

A Hajnal az úttörésen túl van, a Léleknek eszközüvé lett. Gazdag vetésére adjon az Úr gazdag aratást. *H. J.*

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

VI. ÉVF. 3. SZ.

1930. MÁRC. HÓ.

Vasárnapi iskolai ünnepélyek.

A vasárnapi iskolai ünnepélyeknek két célja van. Egyrészt az, hogy a gyermekeket a vasárnapi iskolában tanultakról való beszámolóra rávezessük, másrészt az, hogy a szülőknek és másoknak a vasárnapi iskola munkájáról felvilágosítást adjunk. Az ilyen ünnepélyek alkalmával látják meg a szülők, hogy a gyermekekkel mit csinálunk a vasárnapi iskolában, ismerkednek a vasárnapi iskola céljával, munkájával, tanulják azt megérteni és megbecsülni, a gyermekeknek pedig örömet okoz az, hogy amit tanultak, arról nyilvánosan tehetnek bizonyosságot.

Nagyon óvakodnunk kell tehát attól, hogy az ilyen ünnepélyek e céloktól eltérve, idegen célok szolgálatába álljanak. Ezeket az különbözteti meg minden más, iskolai és egyéb ünnepélytől, hogy mindig a vasárnapi iskola céljának és szellemének hatása alatt álljanak. Kerüljük legfőképpen azt, hogy az ünnepélyek a gyermekeknek vagy szülőknek feltűnésre, vagy szereplésre való vágya kielégítésül szolgáljanak, vagy önmagukért, csak azért, hogy ünnepélyt rendeztünk, hajtsuk végre őket, vagy hogy saját magunk hiúságát szolgáljuk, ügyességét fitogtassuk, dicséreteket akarjunk aratni. Mindennek, ami a vasárnapi iskolai ünnepélyen folyik, Isten dicsőségére kell történnie, nem a magunk, vagy a gyermekek dicsőítésére. Azt a célt kell az ilyen alkalomok elé kitűzni, hogy megismertessük a munkát és belevigyük a szülők lelkébe a vasárnapi iskola iránti szeretetet és megbecsülést. Valahányszor kapunk egy-egy levelet, melyben el van mondva, hogy az illető vezető milyen szép „előadást“ rendezett s mennyi dicséretet kapott, mindenkor szomoruan látjuk, hogy ott Isten ügyét emberi hiúság szempontjai homályosították el és tölték félre.

A vasárnapi iskolai ünnepély tehát éppen olyan igehirdetés, mint a vasárnapi iskola, csakhogy itt az ige hirdetésére felhasználjuk a gyermekeket is. Elsősorban látszik ez az ünnepély tar-

thalmából. Mi legyen egy vasárnapi iskolai ünnepélyen? A következő alkatrészekből állhat: Énekek, melyeket a gyermekeknek tanítunk meg és velük adatumk elő. Ilyeneket válogathatunk az Énekeskönyvből, vagy a Zengjen hálaénekből, énekeltehetjük, vagy az összessel, vagy csoportokkal, esetleg egyesekkel. Minden éneknél az a fő, hogy a gyermekek hittel énekeljék, tudják mit énekelnek. Sokszor egy-egy ilyen énekkel meg lehet nyerni a hallgatók közül olyanokat, akik közömbösek voltak a munkával szemben, vagy épen ellenségei voltak.

(olyt. köv.)

Az adakozás kérdése.

Szükséges arról a kérdésről írni, hogy milyen szerepe van a perselynek a v. iskolában, mert egyik gyülekezetből, ahonnan kértük a vasárnapi iskola bejelentését, a vezetőtől azt a választ kaptuk, hogy nem óhajtja hivatalosan nyilvántartani a vasárnapi iskolát, mert a nyilvántartással az jár, hogy a v. iskola kötelezve van arra, hogy minden összejövétel alkalmával perselyezzen s a befolyó összegnek bizonyos részét szolgáltatassa be a központba. „Mi — folytatja — ha takarékos székely gyülekezeteinkben ezt a gyakorlatot követnénk, a szülők gyermekeit a v. iskolában való részvételtől okvetlen eltiltanák. ... Mi tehát sokkal jobbnak és erkölcsi tekintetben sokkal hasznosabbnak látjuk csendben munkálkodni...“ Eltekintve itt attól a téves beállításról, melyet majd levél utján próbálunk tisztába hozni, hogy bármelyik v. iskolát is köteleztük volna valami összeg beküldésére, az a másik tévedés található ebben a levélben, mintha az adakozás valami szégyenletes és rossz dolog volna, aminél jobbnak és erkölcsileg hasznosabbnak tartják ott az adakozás kikapcsolását a v. iskola munkájából.

Az ilyen felfogás, ha elég ritkán is találkozunk vele és szerencsére napról-napra kivészóbn van, mégis megkívánja, hogy tiltakozzunk ellene s rámutassunk arra, hogy a v. iskolai munkához elválaszthatatlanul hozzátartozik az adakozás gyakorlása. Lehet olyan v. iskola, ahol ezt bizonyos körülmények miatt egyelőre nem lehet gyakorolni, vagy ahol akadályai vannak a bevezetésnek, de akkor is készíteni kell rá a lelkeket s ha más nem, a vezető készen kell, hogy álljon arra, hogy az adakozásban a v. iskola növendékei előtt előljárjon. Az a v. iskola, mely ettől elvileg a fenti levél értelmében elzárkózik, a gyermekeket maga neveli az önértésre és háladatlanságra, belegyökerezteti a lelkekbe, hogy Istennek semmivel sem tartoznak, hogy vonakodjanak mindn áldozattól Isten ügyéért. Elszűkíti a lelkeket és megrabolja őket az Isten ügyéért való szolgálat szent örömétől. Abban a tévedésben van, hogy ezzel kíméli és elősegíti a munkát, pedig épen akadályozza és gyöngíti, mert nem neveli a gyermekeket arra, hogy Isten igéjének drága ajándékáért, melyet a v. iskola ad, ők is igyekezzenek szolgálni Istennek.

Helytelen és téves gondolat az, hogy az a nép, mely nem akar Istennek a pénzével szolgálni, takarékos. Ellenkezőleg, aki a maga pénzét Isten szolgálatától elvonja a rablás és lopás bűnébe esik s ez ellen a v. iskolának küzdenie kell. A keresztyén ember mindig

boldogan tékozolja javait Isten dicsőségére s erre a boldog és szent tékozlásra kell nevelni a gyermekeket.

Végül egy nagyon gyakori tévedésre kell rámutatni, mely abban áll, hogy a v. iskolában az adakozás csak a városban vezethető be. Ezzel szemben azt találjuk, hogy azon 63 v. iskola közül, melyben a mult évben adakozás volt, alig tíz gyülekezetet lehet városinak mondani s aránylag a legnagyobb adakozás nem itt, hanem a falusi v. iskolában folyt. Bizonyos, hogy a gazdálkodó ember gyermeke sokkal kevésbé jut pénzhez, amit odaadjon, mint a városi gyermek. De az adakozás mértéke sohasem az, hogy ki mennyi, hanem, hogy milyen lélekkel adja s erre a lélekre nagyon áldott példákat láthattunk a mult évben is falusi v. iskoláinktól, mikor a szászvárosi árvák számára olyan nagy összeg gyűlt be a gyermekek adakozásából.

A helyes eljárás tehát épen az ellenkező, mint amit a fent idézett levél írója gyakorol. Epen az, hogy nem félve visszautasítástól és elnéptelenedéstől, állandóan hívjuk fel a gyermekek figyelmét Istennek arra a követelésére, hogy pénzükkel és javaikkal is hogyan szolgálhatnak Néki. Hogy, ha más nem is, a vezető, aki a v. iskolában épenúgy tanulja Isten igéjét, mint a gyermek, maga adja oda a maga adományát a perselybe s imádkozva várja, mikor mozdul meg az első gyermeklélek erre a szent áldozatra, ha soká lesz is, miden kényszer és erőszak nélkül, ébrentartja ezt a kérdést a gyermekek előtt, keres módokat arra, hogyan tehet szert a v. iskola pénzre, amit a gyermekek szereznek meg, ha adakozással nem lehet, akkor munkával, s amit együtt, a gyermekekkel alapít meg a vezető, hogy milyen módon használják Isten szolgálatára.

A m u n k a.

Vasárnapi iskolai Ellenőrző könyveket hozott forgalomba az „Ifjú Erdély” kiadóhivatala. A füzet két kartonpapírból készült lapból áll, címlapján a gyermek nevének van hely, második lapja néhány bibliai ígét tartalmaz. A harmadik lapon egy szép kalotaszegi stílusú templom látható, körötte 22 csillaggal. -E csillagok helyére különböző színű papír csillagocskák ragasztandók, melyek arra szolgálnak, hogy a minden második héten történt névsorolvasás alkalmával a gyermek jelenlétét bizonyítsák. Aki egész évben pontosan járt, annak év végére betelik mind a 22 csillaghely. A negyedik lapon naptár van elhelyezve. Egy ilyen füzet ára a hozzávaló csillagokkal együtt 2 lei. Az egész nagyon alkalmas arra, hogy a vasárnapi iskola látogatását ellenőrizzük olyan módon, hogy az a gyermek számára is kedves emlék maradjon s őt a pontos látogatásra ösztönözze, ezért melegen ajánlható a vasárnapi iskolában való használatra.

Ujjonnan bejelentett vasárnapi iskolák. Több helyről örömmel kaptunk értesítést arról, hogy vagy már eddig is működő vasárnapi iskolákat jelentettek be, vagy egészen ujjonnan keletkeztek és indultak meg ilyen munkák a gyermekek között. Az utóbbiak között megemlítjük Kisilva, Szentágota vasárnapi iskoláit, mindkettő olyan községben létesült, ahol nincs állandó lelkesítő szolgálat s ezért kétszeresen fontosak és kedvesek nekünk. Hordozzuk őket imádságainkban, kérve Istent, hogy áldja meg a gyermekeket és vezetőket az Ő szolgálata örömeivel és áldásával.

Nyugtázások: Központi alapra: Harangláb 50.— Szatmár 200.— Temesvár 100.— Koronka 50.— Adomány 250.— Medgyesfalva 60.— Marosujvár 200.— Szentágota 25.— Göcs 53.— Külmisszióra: Temesvár 100.— Árváknak: Harangláb 25.— Temesvár 100.—

SZERKESZTI :

DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL :

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

„... Az én ruháimon ...“

Máté ev. 27:35: „... Megosztozának az én ruháimon.“

Mikor Jézust keresztre feszíténék, sorsot vetvén, eloszták az ő ruháit.

Az Úr nagyon erősen érezte ezt a gyalázatot. Érezte már akkor, mikor még földi testet nem öltött. A Szentlélek által már Dávid ajkairól énekelte: „megosztoznak ruháimra és köntösömré sorsot vetnek.“ (22. zsolt. 19. v.)

Hogy ruháját maga vesse le, az az embernek, még a leg-szegényebbnek is a magányban, a házi elrejtettségben, mondjuk szent előjoga. De hogy valakinek ruháit erőszakkal mások huzák le, hogy a ruháját valakinek nyilvánosan, az utcán, mindenki szemeláttára tépjék le, nemcsak felső ruháját pedig, hanem minden ruháját, hogy utoljára meztelen teste ki legyen téve mindenki csúfjára a szájatató csöcselék szennyes tekintetének, — kedves testvéreim, az örök időktől fogva a légmegebélyegzettebb gonosztevők szégyene volt.

De soha senki úgy nem szenvedett bűnös ember, mint a szent Jézus, mikor ruhái megkínzott testéről letéptettek. Az a jajgató panasz, hogy ruháimon megosztozának már a zsolttárban a szívnek aggodalmas keserű jajkiáltása volt, mintha Immanuel könyörögne, hogy ne jusson erre a legvégsőre.

Hogy még ruháimat is, az én testemről mindenek szemeláttára letépjék!? — Oh Atyám, ha lehetséges, muljék el tőlem e keserű pohár!

A ruházatban rejlik az ember önmaga előtt tisztessége, meghecsülhetése. Mielőtt a kis gyermek megszületik, bölcsejében már ruhácskája készen várja.

Egyedül a gyermek Jézust nem várja ruha, mikor a világra jött: „bepólyáltatott.“ És mikor a sírba tették, ismét meg van írva, hogy „ő pedig gyołcsot vásárolván és levévén őt, begöngyölé a gyołcsba“ — és így helyezék el a József kertjében egy sírboltba.

De az ő földi vándorlásának idején Jézus is emberi ruhákba öltözve láttatott s nála is az ő ruhája testével és az által egész személyiségével oly szoros, benső összeköttetésben állott, hogy

ruhájának szegélyéből is csodatevő erő áradt ki, mikor a szegény beteg nő, ki szegyenletében beszélni sem tudott és mégis hitt, többet tenni nem merészelt, mint hogy ruhája szélét érintette.

És a Thabor hegyén, mikor megdicsőítette, ruhája is osztozék abban a leírhatatlan dicsőségben, mi róla sugárzott, mert olvassuk: „és a ruhája fényes lőn mint a hó, mihez hasonlót ruhafestő e földön nem készíthet.“ (Márk ev. 9:3.)

Háromszor olvassuk Jézusról, hogy ruháját levetette.

Először önként, a lábmosásnál, mikor felső ruháját azért vetette le, hogy tanítványai előtt szolgálai alakban mutassa magát. Szolgai alak volt, mert csak szolgának nem volt becsülete s azért hajadon fővel és ruhátlan felső testtel járt. Az emberi tisztesség és megbecsülés birtokában csak szabad ember volt.

Másodszor Heródesnél vették el ruháját, mikor durva katonák gúnyt űztek belőle és szilaj kedvvel, istenkáromló gonosz indulattal királyosdit játszottak vele. De akkor ruháját megint visszakapta. A biborpalástot leakasztották vállairól és Pilátushoz már rendes ruhájában vitték.

„De harmadszor, utoljára: egyszersmindenkorra elvették ruháit. Akkor a mikor zsoldos katonák megfeszítése előtt durva kézzel tépték le ruháit, s ruhátlan testét emelték s feszítették keresztre az egész világ szemeláttára.

Olyan könnyen túlteszik magukat az emberek az ilyen jelentéktelennek látszó eseményeken. S mégis ebben is oly mély a fájdalom, rettentő a gyalázat reá nézve. *Hogy mi egyszer csak ne meztelenül, de felruházva találtassunk.* Hogy a Jelenések könyve nyelvén fejezzük ki magunkat, — az új Jeruzsálemben fehér gyolcsruha adassék nekünk, — ruháit is elosztani engedé éretünk. Nem halála után, de még élve, még látva, hogy ruháival mit cselekesznek.

Oh, az emberi ruházatnak oly sok mondanivalója van mi hozzánk. Isten maga adta az első ruhát az emberre és édenkertben, hogy állathőrrel fedezze az ő meztelenségét, mi a bűnbe esett emberi szívre nézve a szegyen oka lett.

Hálásan viselte az ember a ruhát mindaddig, míg csak a bűn túlerős nem lett.

De mikor a bűn megzavarta és a bor feltüzeltelte a férfiut, Noé ruháit ledobta és meztelenül dőlt nyughelyre, hogy aludjék. Cham kigunyolta, de Sem és Jáfet betakarták ruháival apjuk szegyenét.

Mikor aztán fellép a főpap és ruházata az ő isteni tisztjének jele, a nagy kiengesztelési napon cserélnie kell öltönyt.

Sokszor a ruha áruló jel, megmondja, mi történt gazdájával. Jákob jajszóra fakad, mikor megtalálja József tépett, véres ruháját és Potifár lángoló haragra gyúl mikor József alsóruháját felesége ágyán találja meg.

A ruha az ember egyéniségének egy része.

Mikor Ilyés égberagadtatott, prófétái palástja Elizeusra hull alá, jelentve, hogy Ilyés prófétai szellemének két része az Úr prófétájára szállott alá.

A szomorkodó szívű zsákba öltözik, a vidám ruhája fénylik, ragyog.

Az üdvösségnek is vannak ruhái mik a választottakra rá-adatnak.

Jézus halálharcában a mi ruházatunk is megszenteltetett.

Megszenteltetett, hogy az ember a ruhának tisztességét őrizze, becsben tartsa. Megszenteltetett, hogy az ember hiuságában ruháját bünné ne tegye. Megszenteltetett, mint az igazságosság fehér ruhájának szimboluma is, mi arra tétetik, ki, mint egészen *nyomorult*, tud *mezítelen* lenni.

Dr. A. Kuyper u. Csürös József.

A tanítványok választása.

(Mutatvány Kálvin János újszövetségi írásmagyarázatából.)

Márk II. 13. *Felméne a hegyre.* Ezzel a választással még nem tette őket Krisztus apostolokká, úgy, hogy azonnal be is töltsék a tisztüket, hanem csak legbensőbb tanítványaivá fogadta őket az apostolság reménységére. S e tekintetben képzelték azok a magyarázók, kik elég oktanul összetévesztik e helyeket Máté evangéliumának 10. részével. Pedig világosan elárulják e szavak, hogy egyelőre csak kiválasztotta őket Krisztus arra a leendő küldetésre, melyre Máténál megbízatást kaptak. Márk is, Lukács is azután a maga helyén szólnak arról a küldetésről, melyről Máté az említett helyen beszél. Nincs is mit csodálni azon, ha lassanként akarta a mennyei Mester annyira nehéz megbízatásukra kiképezni, és őket hozzászoktatni, mert tudatlanságukat még hosszadalmas oktatással sem igen lehetett volna eloszlatni. Azt mondja mind a két evangelista, hogy felment Krisztus a hegyre. Lukács az okot is megmondja, hogy t. i. a magányban zavartalanabban imádkozzék, amit, mint egyéb helyekből ismeretes, Krisztus több ízben megtett. Ennek a példának pedig örök szabályként kell előttünk állnia, hogy az egyház pásztorainak választásakor minden egyes alkalommal imával kezdjük dolgunkat, mert nélkül elhibázott lesz minden kísérletünk. S bizonyára az Úr sem a maga érdekében imádkozott, hanem azért, hogy törvényt írjon élénk. Az okosság ugyanis és a belátás cserben hagynak bennünket, és ha még annyira körültekintők vagyunk is, mégis igen könnyű e tekintetben csalódnunk. Azután ha egyáltalán nem fenyeget is bennünket a tévedés veszedelme, mégis ha az Úr nem igazgatja érzelmeinket, mily nagy, sőt mennyire erőszakos befolyással vannak a kedvelés, a kegy, a gyűlölet és részrehajlás arra, hogy bennünket elragadjanak. Azonfelül, ha a legnagyobb okosság érvényesült is a választásban, mégis balsikerű lesz majd minden, ha az Úr nem veszi igazgatás alá a választottakat és el nem látja őket a szükséges adományokkal. Hát aztán — mondhatná valaki — vajjon nem komolyan kérte Krisztus az Atyától, hogy támogassa őt a választásban? Ezt minden-

esetre elismerem s egyúttal hozzáteszem, hogy világos jelét adta e tanúságtétellel annak, hogy mennyire aggódott az egyházáért. Ő tehát nem a szokásos módon kérte az Atyát, hanem az egész éjjelt imában töltötte. Ha pedig ő, bár telve volt Szentlélekkel, mégis oly buzgón és szorgalmasan kérte az Atyát, hogy legyen a választásának irányítója, akkor mennyire nagyobb erre a mi kötelezettségünk?

És szólítá magához, akiket akara. Szerintem e megoldással Márk kétségtelenül azt fejezi ki, hogy pusztán Krisztus kegyelméből, nem pedig a maguk érdeme alapján jutottak erre az oly megtisztelő méltóságra. Ha úgy értelmeznők a dolgot, hogy azokat választotta ki Krisztus, kik a többieknél kiválóbbak voltak, ez a felfogás nem vonatkozhatik Judásra. Értelme tehát e mondásnak ez: Az apostolság nem emberi érdemek alapján ruházott rájuk, hanem Istennek ingyen kegyelméből való könyörületesége emelte fel őket, kik éppen nem voltak rá méltók, erre a méltóságra, s így teljesedett be, amit másutt mond Krisztus: Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket (Ján. XV. 16.) Ugyanez értelemben hívja fel Pál többiben figyelmünket Istennek az ő apostolságában megnyilvánuló szándékára (Eféz. III. 7; Kol. I. 25.) Itt azonban több kérdés merül fel. *Először*, miért választotta szándékosan Judást, mikor tudta róla, hogy méltatlan erre a tisztségre, s hogy áruló is lesz. *Másodszor*, miért engedte meg Isten, holott oly buzgón kérte a fia, hogy az egyház e tekintélyes rendjébe álnok és gaz ember is becsússzék, éppen úgy, mintha elutasította volna Krisztust a kérésével. *Harmadszor*, miért akarta, hogy ily nagy gyalázat szennyezze be az egyházat mindjárt kezdetben. *Negyedszer*, mint történt, hogy Krisztus tudva és akarva eléje helyezte Judást a becsületes és hűséges szolgáltnak. Az első ellenvetésre ez a felelet: Az Úr szándékosan akarta elejét venni a leendő botrányoknak, hogy túlságosan fel ne háborodjunk, amikor hűtlen tanítók foglalnak helyet az egyházban, vagy hitehagyók lesznek az evangélium vallóiból: s egy ember személyében egyúttal példáját is akarta adni a borzalmas elpártolásnak, hogy túlságosan ne tetszelegjenek maguknak, akik magasabb fokú méltóságba jutottak. Nem mondjuk azonban, hogy Krisztus visszaautasítást szenvedett. Az Atya ugyanis, bár az ő csodálatos intézkedésével egy ördögöt csatolt a tizenegy angyalhoz, a dolog kimenetelét mégis úgy irányította, hogy az ő elpártolása inkább megerősítette, mint megrendítette az egyház hitét. Ugyanez a megoldás alkalmazandó a harmadik kérdésre is. Már a kezdetekben is korán megmutatkozott az egyház leendő állapota, hogy egy gonosznak elestén meg ne rendüljenek a gyengék, mert méltatlan dolog volna, hogy embe-

rektől függjön az evangélium állandósága. Ami az utolsó ellenvetést illeti, Krisztus nem helyezte eléje Judást a kegyes és szent tanítványoknak, hanem mikor a magasba emelte őt, ahonnan le kellett esnie, ezzel azt akarta, hogy mindenki világosan lássa, sőt hogy minden idő előtt bizonyítékul szolgáljon arra, hogy senki vissza ne éljen az Istentől reá ruházott tisztséggel: azután, hogy az oszlopok ledőltevel is szilárdan álljanak, kik a hívők tömegéből valóknak látszanak.

Luk. VI. 13. *Kiket apostoloknak is nevezte.* Ezt kétféleképpen lehet magyarázni, vagy úgy, hogy később mikor a tisztükre felavatta őket, ezt a nevet adta nekik, vagy már a jövő méltóságuk reményében felékesítette őket e címmel, hogy tudják, miért választottak el a többiek számából, s minő célra szemeltettek ki. S ez meg is felel, Márk későbbi szavainak: azt mondja ugyanis, azért tette ezt Krisztus, hogy ő vele lennének, s hogy elbocsássa őket, hogy prédikáljanak. Azt akarta tehát, hogy ezek állandó társai legyenek, hogy majd nagyobb megbízatást adjon nekik, mert mint főntebb említetem, mikor azt mondja, hogy vele legyenek, s hogy elbocsássa őket prédikálni, nem ugyanazon időpontot jelöli meg a két mondatban.

Márk II. 16. *Kit nevezte Péternek.* Bár a lelki templom élő kövének kell minden keresztyénnek lennie, Krisztus mégis a kegyelem ama mértékéhez képest, mellyel Simont el akarta látni, különleges nevet adott neki. Nem akadálya ennek az a szégyenletes gyengesség sem, melyet az Úr megtagadásában árult el, mert ezzel a szóval Krisztus az ő győzhetelen erényét és állhatatosságát ékesítette fel, mely egész a haláláig meg volt benne. Nevetségesek azonban a pápisták, kik ebből azt következtetik, hogy ő reá alapított az egyház, amint majd bővebben szólunk erről Máté evangéliumának 16. részében. Zebedeus fiait a *mennydörgés fiainak* nevezte el Krisztus, mert nekik csengő hangot szándékozott adni, hogy mennydörögjenek az egész világon. S a mennydörgés ma is hallatszik János ajakáról: hogy testvére, amíg élt, megrázta a földet, ez a legkevésbé sem kétségtelen. Egyébként ez a mondat (Boanerges) megromlott, mert helyesen így volna: *Benae reges vagy ragas*, tudvalevő azonban, mennyire könnyen változnak a szavak, mikor idegen nyelvbe viszik át őket.

Ford. *Rábold Gusztáv.*

Feltétlen bizonyosság.

„Az egész teremlett világ egyetemben fohászodik és nyög mindidáig“
Róm. VIII. 2.

Jézus mindig tisztában volt azzal a befolyással, amelyet a világra gyakorol, sohasem kételkedett benne. Bizalmát akkor sem veszítette el, amikor szemtől-szembe állott az ellentétes erőkkel. Amidőn készen állott a világ, hogy őt eltiporja, nyugodtan és határozottan így szólt a tanítványaihoz: „ne féljetek, én meggyőztem a világot.“

Minden szavában amit Jézus mond magáról és a jövőndőről ott a bizalom csendül meg. Amikor fájdalom vagy panasz hangzik el ajkán, még akkor is kiérzik hangjából a győzelem bizonyossága. Sohasem gondol arra, hogy az ő élete felesleges lesz a világ számára. Soha sincs egyetlen egy szava, amelyből azt vehetnők ki, hogy ő tévedhet, sohasem látjuk őt kétségbeesve, jóllehet a körülmények és a sorsa fölébe emelkedtek és a helyzete reménytelennek látszott.

I.

Ebben az értelemben emelkedik Jézus minden nagy emberi szellem fölé, akiket valaha a korszellem az eszmények magaslatába emelt és minél jobban és őszintébben megismerjük, annál inkább. Reformátorok, próféták, predikátorok többé-kevésbé mindnyájan átérték azokat a keserű órákat, amidőn álmaik kivihetetlensége miatt erőt vett rajtuk a csüggedés és kétségbeesés. Arra gondoltak, hogy ha meghalnak, a világ napirendre tér felettök. A feledés homálya bórul rájuk.

A legjobb emberek, akiket a világ valaha látott férfiak, akik nagy reménységgel indultak el az élet útjára; és akik mindent megtettek, hogy eszményeiket megközelíthessék, mindeniknek meg volt a maga napja, órája vagy perce, amidőn a reménység megingott bennök és magok magokban beismerték, hogy ez a világ nagyon megöregedett a bűnben és nagyon nehéz a régi megszokott útról letéríteni. Ezek közül a nagy lelkek közül így kiált fel az egyik: „Most, oh Uram,

vedd el az én életemet, mert nem vagyok jobb, mint az én atyáim voltak.“ Ez a világ győzelmét jelenti a hit, reménység és a szeretet bajnokai fölött.

II.

A világ azonban sohasem nyerhetett ilyen győzelmet — még egy óráig sem — Jézus Krisztus felett. Sohasem gondolt arra Jézus, hogy az ő munkája sikertelen lesz. Sohasem sietett; nem türelmetlenkedett, mint az olyan emberek, akiknek sikere az időtől és a véletlentől függ. Lelki nyugalmát sohasem zavarták és sohasem nyugtalanították a körülmények, bármilyen fenyegetők voltak. Tudta, hogy győzedelmes lesz mind az időknek végéig.

Amidőn egyedül állott Pilátus előtt és a római hatalmával akarta őt befolyásolni, így szólt: „Nincs hatalmad felettem, hacsak nem az én mennyei Atyámtól.“ A világ azt hitte elveszett, holott ő győzött. Amidőn Jeruzsálem leányai sirtak, amint látták őt a vesztőhelyre vezető úton, Jézus megdorgálta őket „Ne engem, hanem magatokat sirassátok“. „Azért sírjatok, aki legyőzött; én nem győztem le. Én győzedelmes vagyok, a lélek és hit diadala az enyém.“

Mindenkit meglephet az a gyermeki bizalom, amellyel Jézus néz a jövő felé. Ellenségei felsorakoznak ellene, tudja, hogy a vég közel van. Barátait maga köré gyűjti és nyugodtan intézkedik sorsuk felől. Amidőn a kereszt árnyéka már Jézusra borul, Jézus tanítványaival a világ meghódításának a tervéről beszél. A halála előtti éjszakát imádkozásban tölti. Az imádsága azonban inkább hálaadás a mennyei Atyának, azért a nagy örömért és dicsőségért, hogy életét Neki szentelhette; a hitért, amellyel az elkövetkezendő dolgokat várja az örökkévalósággal együtt. A halála előtti éjszakán egész magatartásán az a csodálatos előérzet és bizonyosság ömlik el, hogy az ő neve, munkája, az elért eredmény, az Isten kezében van. És Ő visszatér erre a világra, amely őt most egyelőre kiteszítja; visszatér és az Isten országának átveszi a vezetését. „Atyám, a Te kezébe teszem le az én lelkemet“, szólt és meghalt — olyan nyugodtan, mint a gyermek, aki estéli imáját mondja és aztán csendesen elalszik.

III.

Most már méltán kérdezhetjük, mi volt ennek a nagy bizalomnak a forrása, honnan tudta Jézus azt, hogy őt a világ sohasem feledi el, mert egyáltalán nem felejtetheti el.

Honnan tudta azt, saját szavai szerint, hogy amidőn meghal az egész világot magához vonzza.

Mert a betű szerint igaz, hogy Jézus itt van közöttünk. Helyét örökre elfoglalta az emberiség lelki világában. Az emberek akár akarnak, akár nem; megállanak vagy leomlanak a Jézus orcája előtt, de titokban mindnyájan elismerik és bevalják, hogy az Ő ítélete mindig az Isten ítélete az emberek felől. Jézus megmondta, hogy ez így lesz. És mi ma is csodálkozhatunk rajta, látván az emberek lelkére gyakorolt titkos befolyást, hogy honnan tudhatta ezt olyan bizonyossággal. Hosszas lenne kifejteni akár a Jézus személyét, akár pedig az embereket illetőleg. Itt van azonban egy mondat, amellyel Jézus biztat bennünket és amely a mi erőinknek is megfelel: „mert amint *én vagyok, Ti is úgy vagytok e világban.*“

Ami végeredményében azt jelenti, hogy Jézus tökéletesen hitt az Istenben. Ez volt az ő bizalmának az alapja. Erre épített. Nézzük meg most már, hogy értette pl. Jézus ezeket a szavakat „Hiszek az Istenben az Atyában.“ Amíg annyi ember számára ezek a szavak üres és jelentőség nélküli kifejezések, milyen közvetlen meggyőző és életadó szavak ezek a Jézus ajkán. Ezekben a szavakban benne van az ő szíve, lelke, az élete. Érzik rajta, hogy Jézus sohasem távozott el az Atyja kebeléről. Sohasem kell mondja, hogy „Én hiszek az Istenben“ mint ahogy a virágnak nincs szüksége reá, hogy azt mondja: „én hiszem, hogy nap van.“ Mi látjuk a virág alakján és szépségén, hogy a napsugárban élt. Úgy élt Jézus. Otthon volt az Istenben; és az Isten élt és otthon volt ő benne. Ez volt az ő birodalma. Mindenben engedelmes, mindenben szent és tökéletes megfődolás Isten iránt. Ő a világban az Isten helyét foglalta el; az Isten munkáját végezte és az Isten szavát szólta. És mert a jövő az Isten bizonyosságához tartozik, Jézus tudta, hogy hozzá is tartozik, mert az ő akarata annak az akarata, ki őt küldte. A Jézus jövőbe vetett hite, bizalma és tudása tehát teljesen az Istenben való életen nyugodott. Előre látása, belátás volt. Arnyék nem fért a bizodalmahoz, mert soha kétség vagy engedetlenség nem zavarta azt.

IV.

Ez a dolog nagyon egyszerű, ha megfigyeljük, hogy Jézus tökéletesen bizott a Szentség hatalmában, a jóság ellenállhatatlan befolyásában. Az Isten országa nem úgy jön el, hogy azt ember eszébe vehetné. A hatása mindig személyes. „Érettetek szentelem magamat, hogy ti is megszenteltek legyetek.“ Jézus szentté lett, hogy az a 12 ember az ő barátai,

az ő szentségének hatalma előtt meghajolva megszentelhessek az egész világot. A Szentlélek dolgozván bennök és általok.

Az Isten országa, mondá ismét, „hasonlatos ahoz, midőn az asszony egy csipet kovászt tesz egy mérce lisztbe.“ Az Isten országa a lelki érintkezésből ered. Ahol az érintkezés valóban megtörtént áldott befolyás indul, „ahol 2 vagy 3 össze gyűltek az én nevemben mondá ő, ott vagyok én.“ Bárhol jelentkezik meg az isteni élet, bárhol áldozza föl és tagadja meg magát másokért, a mások boldogságáért, ott már az Isten dolgozik. Hatalom, a kegyelem ereje, egy mennyei szent áramlat sugárzik szét az ilyen életből és nem hiába. Ebben nekünk is hinnünk kell még akkor is, midőn a látható jelek ezt nem igazolják. A Krisztus békességének és csodálatos türelmének nagyrészben ez a titka. Sohasem kérdezte: van e befolyásom az emberekre, van e sikere a munkámnak? Nem! Visszatekintve tisztaságára és hűségére; soha a maga érdekét nem keresve, bátran mondhatta magáról „nem a magam akaratát keresem, hanem annak az akaratát, aki engem küldött.“ „En az Atyám dolgaiban foglalatoskodom.“ És békességben vala. Tudta, hogy személyének a szentsége Istennek a hatalma. Szembe száll a világgal és meggyőzi azt.

V.

Figyeljük meg milyen közönyös dolog volt Jézusnál, hogy a nép kegyét megnyeri-é vagy nem. Amikor nagy tömegek vették körül, mindig megesett a lelke a népen. Akkor érezte magát a legnyugodtabban, amikor elhagyták és egyedül volt. Az emberektől semmit sem kért. Minden kívánsága abból állott, hogy éljen, szenvedjen, meghaljon és átadhassa nekik mindazt, amit át kellett adnia. Hitt a szent élet örökkévaló következményeiben, hitte, hogy az egyéni élet hatása határtalan és végenélküli, ha az önmaga keresésével felhagy és teljesen átadja magát az Istennek. Amidőn halállal fenyegették őt így szólt: „A halál nem uralkodhat rajtam, feltámadok és örökké élek.“ Tudta még azt is, hogy amidőn Péter őt esküvel megtagadta a szerencsétlenség a lelkében már ott dolgozott valami. Tudta, hogy az ő szentsége, az ő hallgatósága már kiált a Péter lelkében és vissza hozza őt az örvény széléről. Midőn az összes tanítványok elhagyták őt és elmenekültek, Jézus tudta, hogy ismét össze fognak ezek gyűlni. Fenkölt személyének titkos varázshatalma össze gyűjti őket. Róla fognak beszélni együtt. Földidézik szentséges személyének minden jóságát, ami alatt a szívük megindul, megtörnek és készen állnak a gyógyulásra.

VI.

„Ne féljeteK, én meggyőztem a világot.“ Így beszélt Jézus. De hát vajjon igaz-e, amit mondott? És ha igaz, milyen értelemben.

Azóta tizenkilencszáz esztendő van mögöttünk. Sok minden megváltozott. Egyet azonban el kell ismerjünk. A most nem rég lezajlott véres korszak figyelmeztet reá. Köröskörül a félelem és rettegés mindenütt. Minden komoly, gondolkozó ember lelkében az a meggyőződés kezd kialakulni, hogy nekünk „önmagunktól“ kell félni. Félnünk kell attól, — amivé lettünk. Nagyon messze mentünk ebben az irányban. És ezzel szemben nincs más út, csak az a másik, a Jézusé. Keresni és életünkben megvalósítani egy szentebb és tisztább életre való törekvést. Ma hátra nézni és megalkudni, akár a közönnyel, akár az érzéki élet csábításaival, egyértelmű azzal az elpusztulással, amelyből annak idején az Isten megszabadította az embert. Ma félünk. Nem tudjuk, mitevők legyünk. Erzékenykedünk, megalázkodunk, esekedünk és félünk. Pedig „a tökéletes szeretet kirekeszti a félelmet.“ Teljesen igaz! De mi még abban is kételkedünk, hogy vajjon az Isten megszabadíthat minket a félelemtől. És ez is igaz! Mert, hogy szabadítson meg minket az Isten a mi félelmünktől, amikor mi a mi nagy félelmeink között nem hozzá menekülünk, — és nem az ő kezébe tesszük le az életünket, amint azt Jézus tette?

Ford. Kovács László.

VALLÁSOS NEVELÉS

Az ifjúság társadalmi helyzete.¹

Talán a legsúlyosabban határozza meg az ifjúság mai helyzetét a társadalmi formák azon felbomlása, mely az utóbbi évtizedekben indult meg s még kiszámíthatatlan következményekkel járhat. Minden világnézeti válság és ingadozás mellett is, az ifjúságnak régebben meg volt az a könnyebbsége, hogy a változó világban biztos támaszképpen állottak ott mellette a család, társadalom, nemzet kategóriái, melyek, mint állandó értékek hordozói képviselték számára azon javak foglalatát és azt a munkateret, melyben erőt kifejthette. Annyival súlyosabb és megrázóbb ez a helyzet, mert az ifjúság éppen lelki fejlődésénél és egész életformájánál fogva nagyon rá van szorulva ezen kategóriákra, úgy is mint támaszokra, de úgy is mint munkaterekre, s ezek bukása vagy megrendülése előbbi minőségükben bizonytalanságba sodorja, utóbbiban elzárja attól a természetes körtől, melyben tevékenységét, eszményei megvalósítására való törekvésében, érvényesíthetné. Az a tény, hogy a mai ifjúság a szociális közösségekben nem nyeri meg azt, amit régebbi, szerencsésebb kortársai megnyertek, nagy mértékben növeli a fájdalmas egyedülvalóságnak és magárahagyottságnak azt az érzését, mely a mai ifjúság minden tagjából és egész világából kicsendül. „A tanácstalanság egyesít bennünket“ — szól egyik képviselője — a nemzet gondolata széttörve, az egyház tehetetlen, a tekintély az ördögé, az „erkölcs“ és a „példánykép“ megüresedve, hova forduljon, mint egy tömegvágyakozás felé, melynek célja más, új világ.² Az irányukat és tartalmukat vesztett szociális közösségek elkerülhetetlenül sodorják az ifjúságot ebbe a tájékozatlanságba.

Innen érthető az is, hogy az ifjúság, mely minden időben hordozott egy kritikai ellenállást a meglévő közösségek és formák ellen, ebben a harcban most sokkal hevesebb és kimélettlenebb. Azt lehet mondani, hogy a mai ifjúság olthatatlan ellenszenvvel viseltetik minden olyan tekintély iránt, mely azzal az igényvel lép föl, hogy a tekintély jogát saját magából származtassa le. Csak relativ tekintélyeket ismer el, olyanokat, melyeknek szuveré-

¹ Részlet *Az ifjúság válsága* c. sajtó alatt levő műből.

² *Zum Massenproblem der Gegenwartsjugend*. Jugend in Aller. Welt. 1929. IX.

nitása a tagjai megegyezéséből, consensusából származik. Csak le-
származtatott tekintélyt ismer, de kétségbe vonja az abszolút te-
kintélyét minden szociális közösségnek. Az *osztályszellem*, mely
egészen más csoportosulást teremtett a régi közösségek helyén,
sokszor erősebbeket és tartósabbakat, mint a régiéek voltak, aztán
a *tömegszellem*, amely egyenesen szervezetlen és esetleges társu-
lásba kapcsolja össze az egyéneket, uralkodik ma az ifjúság felett.
Az osztályszellem megoldja azt az ellentétet, mely ugyanegy csa-
lád, nemzet vagy egyház tagjai között minden egyéb kapcsolat
dacára is, fennállott, és helyettük egy olyan kapcsolatot létesít,
melynek alapja a közös érdek, közös érvényesülés. A fennálló kö-
zösségek erejét, mely azok szellemi és etikai vonásaiban, sőt
alapjaiban van, így ássa alá az, hogy az etikai-szellemi alapok
helyett, melyek nem bizonyultak elég erőseknek és nem tudtak
elég mélyre nyúlni, az osztályszellem olyan érdekek kapcsait állí-
totta, melyek mindenkinek elevebe vágnak, mindenki előtt evi-
densen, sőt döntő jelentőségűek. Nagy kérdés, egyáltalán van-e
reménység rá, hogy mindezek után valahá még a fennálló közös-
ségeknek sikerül a régi hatást gyakorolni az ifjúságra. A tömeg-
szellem pedig még tovább visz ugyanezen a vonalon. A tömegben
egy vagyok a többi közül, egyenlő esélyek mellett, egyenlő kilá-
tásokkal áll ott az egyén, a többiek közt és mégsem a többiek
közt és mégsem a többiek mellett. Bármikor elszakad tőlük,
egyénség marad akkor is, mert az osztály szervezett uralma alá
nem kénytelen rendelni önmagát és érdekeit.

Ez a forrása annak a jelenségnek, hogy az ifjúság előnyben
részesíti azokat a kapcsolatokat, melyekben önmaga lehet, maga
intézheti a sorsát, tűzheti ki és élheti meg céljait. Ezért keletkez-
tek az újabb évtizedekben eddig ismeretlen változatokban az
ifjúsági mozgalmak különféle célú és irányú válfajai. Minden
előbbi mozgalomtól ezeket az a lényeges vonásuk különbözteti
meg, hogy míg az előbbi mozgalmakban az ifjúság mint tárgy
gondozása, nevelése és irányítása volt a cél, azok az ifjúságért,
de felnőttek alatt keletkeztek, addig az újabban keletkezett moz-
galmakban maga az ifjúság szólal meg, maga akarja vezetni és
alakítani azok által saját magát és a maga világát. „Das Seelische
Zentrum aller Weltarbeit wiederzufinden, es im einzelnen Menschen
und im gesellschaftlichen Leben mit neuer Klarheit und
Festigkeit zu begründen, das ist das eigentliche Ziel der Jugend-
bevegung.“³ Ez onnan is látszik, hogy ennek az új életcélnek a
megtalálására való törekvésben az ifj. mozgalom már az elején
határozottan visszautasított minden „gyámkodást“ vagy irányí-
tást a felnőttek részéről. Az úgynevezett „gondozását“ az ifjúság-

Foerster Fr. W. Jugendseele, Jugendbewegung, Jugendziel.
Zürich. 1925. 16—17 1.

nak annak legradikálisabb mozgalmi felelegesnek tartják. „Az ifjúság elég egészséges ahhoz, hogy tudatában legyen a helyes útnak, az ifjúság gondozásának gondolata a beteggondozásra emlékeztet. Meg vagyok győződve róla, hogy csak akkor lesz jobban a helyzet az ifjúsággal, s ezáltal a német-nép jövőjével, sőt az egész emberiségével, ha az ifjúság a „gondozást“ megtanulja sérelemnek tekinteni, ha saját magában találja meg az erőt, hogy a maga ügyét a maga kezébe vegye“ — írja a német mozgalom egyik vezetője.⁴ Ma már világos, hogy mint fennebb említettük már, bár minden ifj. mozgalomnak természetesen van egy vezetője, akit maga az ifjúság választ a felnőttek közül, amint ez a tény a maga előnyeivel és hátrányaival a német Jugendbewegung történetében is látható, ahol ennek a vezetőnek valóban végzetes szerepe volt az ifjúság irányításában⁵, mégis minden ilyen mozgalom akkor lesz igazán erős, ha vezetői magából az ifjúságból nőnek ki. Az a tény, hogy maga az ebben radikális Freideutsche Jugendbewegung is olyan sokat foglalkozik a vezető kérdésével, mutatja, hogy míg egyrészt az ifjúság határozottan érzi annak szükségét, hogy tőle idegen és felette gyámkodó vezetőnek magát ki ne szolgáltassa, másrészt határozottan látja, mennyire szükséges az olyan vezető, akire az ifjúság hallgathat és irányításának magát alávetetheti, akit nem külső tekintélye, hanem az tesz vezetővé, hogy ismeri a reábizott nép szükségét és céljait.⁶ A német Wandervogel egyik alapítója szépen mutat rá, hogy a vezetőt nem választják, az lesz, mert több mint a tömeg és mélyebb kapcsolatban van a céllal.⁷

A mai ifjúság, melynek élete olyan mélyen van összenőve az ifj. mozgalomnak kérdésével, a társ. közösségekben való, — akár képzelt, akár tényleges — csatlódása következtében, ezekben a mozgalmakban éli ki magát. Amelyek erre kevésbé alkalmasak s amelyekben a külső vezetés szervezeten jobban érvényesül, vagy amelyek a szervezethez idegen elemeivel rendelkeznek, háttérbe szorulnak. Így veszt el talaját a német ifjúság közt a cserkészmozgalom, melynek sem alapelve (a jó állampolgárság) sem szervezete, militarisztikus tendenciái nem kedveznek az ifjúság új vágyának.⁸ De az ilyenekkel szemben ugyanazon ifjúság között a Wandervogel, a Neuwerk mozgalom, a proletár-szociáldemokrata ifj. Mozgalom általános, a Bibliaköri, Ifj. Ker. Egyesületi, katolikus stb. mozgalmak vallási alapon indulnak nagy fejlődésnek. Az ifjúsági mozgalom, a maga önálló, az ifjúságból született célkitűzéseivel, onnan kinőtt vezetőivel, szolgáltatja és

⁴ *Stählin O.* Die deutsche Jugendbewegung. 1922. 42—43 l.

⁵ *Stählin O.* i. m. 20 és 23 l.

⁶ *Foerster Fr. W.* i. m. 170 s. köv. l.

⁷ *Blüher H.* Führer u. Volk in der Jugendbew. Jena 1917.

⁸ *Foerster* i. m. 177. l.

pótolja a többi közösségeket. Ez neki a család, azon család helyett, mely nem érti meg és nem ad teret, csak korlátokat, nem ad utat, csak tanácsstalanságot, egy olyan kör, ahol testvérek veszik körül, egy szellem, egy feladat, közös sors és munka részesei. Itt éli meg a számára megüresedett társadalom helyett azt a társadalmat, melyben neki egyenlő jogai és szava van, ez számára a nemzet, ahol képmutatásnélküli, pártpolitikamentes nemzeti eszményeit meglátja és megalkotja, e mozgalomban jut mélyebb és világosabb tudatára a világkapcsolatok és világtestvériség gondolatának, túl az egyes államok és nemzetek hivatalos kapcsolataival együttjáró hazugságokon és képmutatásokon egy sokszor mélyebb és tisztultabb formában.

Senki, aki komolyan érdeklődik a mai ifjúság helyzete és nehézségei iránt, s aki szeretettel kíséri az ifjúság küzdelmét, nem kicsinyelheti azt a jelentőséget, melyet ezek a mozgalmak elfoglalnak az ifjúság életében és nem tekinthet el fölöttük. Minden heveség és igazságtalanság dacára, mely történetük szerint olyan sokszor határozta meg hangulatukat s vele az ifjúság viszonyát a meglévő közösségekhez, kimutathatólag találta meg az ifjúság jobb érzése a helyesebb és nemesebb utakat és lettek ezek hasznos eszközökké e zilált időkben, hogy az ifjúságot rávigyék arra a szociális felelősségre, mely számára nélkülözhetetlen lesz akkor, mikor majd maga fogja átvenni a vezetést. Közlebb hozták az ifjúságot azoknak a konkrét feladatoknak meglátásához, melyek a szociális életben reájuk várnak, negativumokban járó harcaik és sokszor alaptalan kritikáik lenyultak a társ. közösségek lényegének és létalapjának fundamentumáig; s ha az ezekre vonatkozó kérdésekre ma nemmel feleltek is, eljött, vagy el fog jönni az az idő, mikor ebből a merész és dacos „nem“-ből egy komoly egész élet átadását jelentő „igen“ fog kicsendülni. Az a tény, hogy ezek a mozgalmak összekapcsolták az ifjúság különböző társ. osztályait, megszüntettek osztálykülönbségeket, teremtettek egész életre kiható és nem érdekeken alapuló barátságokat egymással harcban álló társ. osztályok fiai között, olyan biztató jel, mely, ha a távol jövőben is, de egy új szociális felelősség és munka hajnalhasadását jelzi. Így keresi az ifjúság önmagában és önmaga által életre hívott és vezetett mozgalmakban annak a mélyebb igazságosságnak alapjait, mely a társ. formák züllése és hitelvesztettsége mellett azokat a javakat akarja meglátni és megmenteni, amelyekért maguk ezek a formák és közösségek teremtve vannak.

Talán legsúlyosabb az a helyzet, amely az ifjúságot a *család életében* találta. Egyik oldalon megdöbbenve láthatunk olyan nyilatkozatokat és jeleket, melyek arról beszélnek, hogy a szülői tekintély mellett magának a családnak jelentése és értékelése iránt az ifjúságban egy érzéktelenség, ha nem is konkrét elutasí-

tás tapasztalható. A legtöbb esetben lehet beszélni lappangó ellentétekről, arról, hogy az ifjúság nem érzi jól magát a családban, annak szellemét, korlátait, a szülői tekintélyt nyügnek látja a saját fejlődésére nézve. A szülők között általános a vélemény, mely hol a tények egyszerű konstatálása, hol keserű panasz alakjában áll előttünk, hogy az ifjúság egy életkorban elszakad a családtól, nem elégítik ki annak életnyilvánulásai, önálló útra lép. Ha fentebb; az ifjúság lélektanáról szólva, megállapíthattuk, hogy minden fiú és lány fejlődésében van egy pont, ahol a család életével szemben egy önálló, saját magát kereső életet kezd élni, s hogy ebben a periódusban többé-kevésbé mindegyik elszakad a családtól, most azt kell meglátnunk, hogy ez az elszakadás a mai ifjúságnál sokkal mélyebb és végzetesebb, mint eddig volt, éppen azért, mert a mai ifjúság a válságnak olyan korában él, mely ezt a szakadást mélyebbé teszi. Elsősorban tehát maga a kor-szellem, az a súlyos ellentét, mely a régi világ és mai ifjúság közt van, teszi akuttá ezt a veszedelmet. A társ. közösségek hitel-vesztettsége, ha nem is legelőször, de legsúlyosabban a családi életre hat ki, és teszi a mai ifjúságot otthontalan, a hozzá legközelebb állóktól meg nem értett, magános lélekké. Az az ifjú, akinek súlyos kérdéseit, egész lelkének forrongásban levő alkatát, ellentétek viaskodása között nyögő lelkét, a még régi gondolkozási schémákban élő szülei nem tudják megérteni, vele szemben vagy egyoldalúan türelmetlenkednek, vagy felületesen nemtörődők, vagy gúnyos lekicsinyléssel, vagy tájékozatlan ijedelemmel nézik azokat, nem csoda, ha azt a következtetést vonja le, hogy szüleinél nem talál sem megértésre, sem kellő foglalkozásra, gondra és megbecsülésre, és elszakad tőlük. Az ifjúság, épen mai válsága következtében sokkal több megértésre, megbecsülésre, vívódásaiban való részvételre, szóval sokkal több lelki kezelésre és közeledésre tart igényt, mint valaha tartott, és sokkal komolyabban és fájdalmasabban vesz minden visszautasítást, attól a nemzedéktől, mely — gondolata szerint — elmaradottságát és alkalmatlanságát azzal tetézi, hogy a régi lenézéssel fordul az ifjúság felé.

Sajnos azonban, a család életében e korjelenségképpen elkönnyelhető ellentét mellett, sok olyan nehézség is fordul elő, melyek megfigyelése az ifjúságot úgy a család, mint szociális közösség, mint a szülői tekintély elve ellen állítja. Akár a gazdasági körülmények, akár más okok hozták magukkal, erre most nem terjeszkedünk ki, csak a családnak az ifjúságra való hatást vizsgáljuk, meg kell állapítanunk azt a tényt, hogy a családi élet romlása, mondhatjuk züllése és a családi nevelés évtizedről-évtizedre félelmesebbé válása nem veszíthette el a maga rontó hatását az ifjúságra, amely előtt a család, élete lazaságával egyrészt könnyelmű példát nyújtott, másrészt teljesen kompromit-

tálta magát. Az előbbire, a családi élet romlására vonatkozólag utaljunk csak arra a tényre, hogy a családokban felütötte a fejét a békétlenség, a szülők közötti ellentétek, melyeknek a gyermekek napról-napra tanui voltak. Az erkölcsi ítélet, mely a házasságtörés és paráznaság hol burkolt, hol nyílt formái ellen nem tudott föllépni, afelett szemet hunyt, a mága lazaságával s a közvéleménybe való bekerülésével méltán megfertőzte az ifjúság egész gondolkodását. Milyen ethikai magaslatra álljon és milyen jellemmé fejlődjék az az ifjú, kinek gyermeksége napjait a szülők közt napirenden levő békétlenségek, a szülők házasságtörő életének példái határozzák meg. Mennyire becsülje ő azt a családot, annak az otthonnak a „szentségét“, melyet éppen azok dúlnak fel és tépnek össze, akikre ő van bízva. Milyen tekintély legyen előtte az az apa, vagy anya, aki neki erkölcsöt prédikál, de akiről tudja, hogy titokban — vagy nem is titokban — más nővel él és elhanyagolja a családját. Ehhez járul a válásoknak az az ijesztő statisztikája, melyet évről-évre lehet olvasni az újságokban. Nincs minden összefüggés nélkül az amerikai ifjúság állapota, a családi étellel szemben való felületessége azzal a válási statisztikával, mely éppen az északamerikai államokban a legnagyobb, ahol átlag a hivatalos válási esetek a felét teszik ki a házasságkötéseknek, leszámítva a közmegegyezéssel, vagy hatóságilag „ágytól-asztaltól“ történt válásokat.⁹ Ez a jelenség leg hamarabb és legérezhetőbben az *otthont* teszi egészen illuzoriussá az ifjú előtt, s megrabolja mindazoktól a tapasztalatoktól, melyek egy egészséges és komoly otthonban nyilvánulnak meg előtte. A legsúlyosabb és legveszedelmesebb időben, mikor az otthonnak és a szülőknek szerepét, — akármilyen jelentéktelennek látszik is ez a szerep, — senki sem helyettesítheti, a válások és békétlenségek arról győzik meg, hogy a családi közösség bizonytalan, az otthon erőtelen s ezzel fokozzák a gyermek és a szülő közötti elidegenedést. Az ifjúság leghevesebb, legradikálisabb és kiméletlenebb tagjai azok közül kerülnek ki, akiknek gyermekkori tapasztalataikba sötétben sikolt bele a családi élet zavarainak hangja.

Fokozza ezt a nehézséget, hogy nemcsak a családi élet megy át súlyos válságokon a mostani évtizedekben, hanem az egész vonalon beszélhetünk a *családi nevelés* kríziséről is. Ennek ismét lehetnek és vannak gazdasági, szociális, kulturális okai és magyarázatai, de megint csak a tény megállapítására szorítkozzunk, ha azt állítjuk, hogy azon egyoldalú megállapítás mellé, hogy a gyermek eltávozott a szülőktől, odaállíthatjuk azt a másikat, hogy a szülő eltávozott a gyermektől. Tény, hogy az utóbbi év-

⁹ *Luidsay-Evans*. Die Revolution der modernen Jugend. Berl 1929 153—155 l.

tizedekben a család nevelői jelentősége hatalmas mértékben csökkent. Egyrészt a szülők sokkal kevesebbet foglalkoztak a gyermekekkel, azok nagy részben, éppen fejlődésük legsúlyosabb korszakaiban, magukra voltak hagyatva, a szülők belenyugódtak, hogy a gyermeknek egyidőn túl „nem lehet parancsolni“, hogy a szüleivel szemben való tiszteletlenség, véleményük és akaratuk azok ellenére való keresztülvitele, az önállóságnak egy olyan formája, melyhez hiányzott a szülők vezetése, tanácsadása, olyan korjelenség, melyen változtatni nem lehet, sőt azzal hitegették magukat, hogy ez az a bizonyos „életre való nevelés“, melynek következtében a kis forradalmár, aki otthon réme az egész háznak, kiforrja magát és meg tud állani az életben. Tény, hogy a régi családi nevelés, mely a korlátlan szülői tekintélyre volt alapítva, csődöt mondott s ki kellett volna alakulnia egy másiknak, mely a szülői tekintély elve helyett a szülők és gyermekek egymás iránti szeretetén, egy célért való életközösségén épül fel. Ahol a gyermek nem mint tárgy, hanem mint a család egyik tagja, tudatában lehet a család élete kérdéseinek és céljainak, anélkül, hogy azokat megtagadná. Ahol a gyermek önállóságát és egyéniségét nem elfojtják, nem hatalmi szóval elnyomják, hanem megbecsülik és rávezetik arra, hogyan érvényesítheti és kell érvényesítenie azt egy igazi cél érdekében. Hogy az igazi életre való nevelés nem az élet külsőségeire, felületességeire, hanem annak céljára és igazi rendeltetésére való nevelés, mely sem el nem titkolja előtte a nehézségeket, sem nem teszi ki könnyelműen azoknak, hanem azt az erőt akarja a gyermeknek megmutatni, amely e nehézségek elhordozására képesessé teszi. Ezt a mai családi nevelés elmulasztja, kiszolgáltatja az élet kísértéseinek, kérdéseinek, megismerteti — vagy túri, hogy a gyermek megismerkedjék, azokkal a nehézségekkel, melyek reá várnak, de kímélet és könyörület nélkül teszi ki a kísértések és veszedelmek Taigetos-hegyére, ahol vagy elpusztul, vagy megtalálja a levezető utat. Sokszor maguk a szülők szolgáltatják ki magukat a gyermeknek hanyagságukkal, bűneikkel s emelnek olyan igényeket a gyermekkel szemben, melyek teljesen és méltán alááshatják a tiszteletet irántuk annak a gyermeknek a lelkében, akinek vezetésére úgy sem tettek semmit.

Igy nőtt fel óriási százalékban ez az ifjúság, többé-kevésbbé ilyen nehézségek tapasztalata, de minden esetben az ilyen nehézségekről tudomásszerzés alatt, s benne a család szentségében, az otthon békességében, a szülők tekintélyében vetett hit gyökeret sem vert, nem hogy megrendült volna. Ha nem is beszélhetünk a szeretet és tisztelet teljes hiányáról, de mi folyhat le egy olyan ifjú lelkében, aki kénytelen tanuja lenni szülei erkölcsi züllöttségének és ha komoly ethikai felfogással rendelkezik, kénytelen önmagában megítélni azt. Milyen rettentő kudarca egy családnak,

ha a gyermekek ethikai színvonalban, komolyságban túlnövik szüleiket, ha tőlük a rosszat és a bűnt napról-napra kénytelenek látni. Milyen hiábavalósággá válik minden kegyes frázis, mely a szülőknek való engedelmességre int akkor, mikor ez az engedelmesség a bűnre akarja vinni azt az ifjú lelket, aki irtózik a bűntől és tisztán akarja magát tartani, mely nagyképű tudatlansággal beszél az „édes otthonról“, mely valóságban a nyomorúság fészke, a „család szentségéről“ ott is, ahol ama család éppen vezetőiben a szerencsétlenség átkát hordozza, az „édesapa gondviseléséről“, mikor az „édesapa“ megissza keresményét és azt követeli fiától és leányától, hogy az tartsa el őt. „Nem igényelhetnek tőlünk engedelmisséget — mondja Kosztja Rjabcev, — mert mi is hozzájárulunk keresményünkkel a család fenntartásához.“¹⁰ Csak természetes, hogy az az ifjú, aki már tanulóévei alatt saját maga tartja fenn vagy részben, vagy egészen magát, sőt esetleg még a családfenntartásához is hozzájárul, nem szorítható olyan arányu engedelmisségre, aminőt régebben követeltek és követelhetek meg a szülők attól a gyermektől, akinek minden költségeit fedték. Viszont ez a mai helyzet, kellő gondozás és a szülők részéről való vezetés esetén sokkal nagyobb felelősségre tudná nevelni az ifjúságot és jobban kapcsolhatná oda ahhoz a családhoz, mely tőle is függ. A válság az ifjúságnak a családdal való viszonyában éppen abban van, hogy vannak pontok, ahol az ifjúság *túlnőtt* szellemileg, gazdaságilag, erkölcsileg vagy vallásilag a *család szellemén*; úgy, hogy eszményei életmódja, egész valója nem fér meg a család hagyományai, szokásai, életmódja keretében. — Az egész családi élet és nevelés jövődjének akut kérdése az, hogy azt a nehézséget hogy lehet eloszlatni, de világos, hogy a megoldást csak egyik oldalon keresni, céltévesztett dolog.

Nagyon érdekes, bár szintén nem mutat kedvező képet, arra vetni egy pillantást, hogy a mai ifjúság a *nemzeti, állampolgári, politikai* élet kérdéseiben milyen helyzetben van és milyen állásfoglalást tanúsít. E tekintetben olyan nagy változáson senki sem ment át, mint az ifjúság azon része, mely — mint mondani szokták — két világ („zwischen zvei Welten“), a háború előtti és utáni világ között él. Megkapóan szemlélteti ezt egy idézett nyilatkozat: „mikor 12—13 évesek voltunk, lelkendezve éltünk a háborút, 14 éves korban éhezünk hősi elszántságból, 15 éves korban kénytelenségből, 17 éves fejjel a forradalomnak örvendünk várva mindennek megújulását, 20 éves korban átértük az infláció keserűségeit, bukásokat, 21 éves korunkban egy újabb

¹⁰ Kosztja Rjabcev naplója. Egy tizenöt éves fiú feljegyzései. Korunk. 1929.

nélkülözésnek voltunk kitéve”.¹¹ Aki végigélte mindezeket, s hozzáveszi az ifjúság és gyermekkor azon tulajdonságát, hogy milyen mély nyomokat hagynak ezek benne, elgondolhatja, hogy annak, aki e fázisok bármelyikében kezdte el maga ifjúsága öntudatoságában szemlélni a világ dolgait, milyen mélyen meghatározták ezek egész fejlődését. Mikor minden nemzet, de különösen a legyőzöttek, kezdtek revízió alá venni saját multjukat, döntögetni kezdtek saját maguk azokat az alapokat és értékeket, melyeken nemzetük egész világra felépült, megtagadni minden értéket, keresni a háború „bűnöseit“, ez a nagy képrombolás nem téveszthette el hatását az ifjúságra sem, kialakult benne az a vélemény, hogy a régi nemzedék csődbejutott, az egész nemzeti, állami, politikai élet számára csak egy újrakezdés lehetséges. Hogy a politika és diplomácia nem volt más, mint egyének harca az érvényesülésért és nemzetek harca a hatalomért, a régi nemzeti élet egészében romlott és ideáljai haszontalanok voltak. Hozzájárult ehhez, hogy ez a megújulás, melyet az ifjúság várt, nem következett be. Az ifjúság egy egészen újban reménykedett, s látta, hogy a politikai élet kívül és belül ugyanazokon az útonokon halad, mint eddig, hogy a nemzetek közti egyezsége, világbékére irányuló nagyarányú mozgalmak és tervek csak arra valók, hogy leplezzék az államoknak egymás elleni, még fokozottabb és ellenségesebb felkészülését.

Súlyosan befolyásolta az ifjúság helyzetét az is, hogy hiányzott a múltban és most is *hiányzik egy komoly és öntudatos nemzeti és állampolgári nevelés*. Azok a kísérletek, melyek erre történtek a múltban, részben későn jöttek, részben ezek is át voltak itatva több-kevesebb imperialista göggel. Hiányzott belőle a nemzet mély értékeinek tudatos tétele, egy nemzetfeletti cél elismerése, a nemzeti eszményből az erő és a mélység, s ennek hiányát az ifjúságra úgy is nagy kísértést tartalmazó hazafias szövegek hangoztatásával akarták pótolni. Ez volt egyik oka annak, hogy az ifjúság az igazi nemzeti gondolatától elfordulva és a nemzet értékeit megvetve, egy olyan gondolatához fordult, mely előtte reálisabbnak és radikálisabbnak tetszett, a *faj* gondolatához és elsőkíftette önmagát és láthatárát sovíniszta jelszavakkal. Az ifjúság egész lelkét, melynek ugyis hajlama van arra, hogy az értékek hordozóival szemben bizalmatlan legyen, ez a hiányos nevelés egy hamis gondolat felé terelte, mikor a fajban akarja megtalálni azt az alapot, melyet pedig csak a nemzet fogalma tartalmaz. Így természetesnek vehetjük, hogy abban az ifjúságban, mely már semmit sem élt meg a háború borzalmaiból és lelkesedéséből, mely nem „két világ között“, hanem egy megromlott világban él, mely világ a nemzeti élet kiüresedésének,

¹¹ *Zum Massenproblem der Gegenwartsjugend. Jugend in aller Welt. 1929. IX.*

felszínessé válásának és elértéktelenedésnek világa az ő számára; tájékozatlanul áll, tudatlanul azon értékek felől, melyeket neki nemzete és állampolgársága nyújthat. Mikor a régi keretek romjait látja és keresi azt, ami az emberek által készített tervezetek és rendszerek felett áll, elfordul a politikától, értetlenül áll szembe a nemzete kérdéseivel. A nemzeti életből hiányzik neki az alapvető, a valóságos, a politikai élet kérdéseiben, programjaiban és magyarázataiban reákényszerített és tőle távoleső ideológiát lát, mellyel nem tud kibékülni, s távol tartja magát azoktól a politikai elméletektől, melyekből a valóságnak az a ténye hiányzik; amit ő keres¹². Nagy összefüggéseket akar látni, nagy tények szolgálatában egyesülni népeket és világokat, nagy gondolatokat, melyek egyszer már megszüntetik azt a szűkkörű elszigeteltséget, melyet népek és országok egyéni érdekei, apró torzsalkodásai hoztak be a világba. Ezt az őseredetit, alapvetőt keresi a faj kultuszában is, de ez viszi a *világbéke* gondolatához is. Az ifjúság „pacifizmusa“ nem az a politikai pacifizmus, mely világgazdasági és világkulturális érdekekből akarja a békességet, nem a felnőttek csömöre a vértől, melyet ontottak, hanem az „emberi“ gondolat, az emberi cél kiemelkedése a partikuláris érdekek fölött. Az ifjúság *ember* akar lenni, ezért keresi a másik embert, oceánokon és világrészeken túl, hogy kezét fogjon vele és egy akarjon lenni abban, ami mindkettőnek a lényege.

Ebben a nagy világ-, sőt világfeletti összefüggésben keresi ma az ifjúság azt a lehetőséget, ahogy nemzeti és állami életébe belekapcsolódjék. Innen van minden elégedetlensége és háborúsága, s az egész nemzeti élet jövőjének a kérdése rá nézve az, hogyan tudják neki megmutatni azt az egyetlen fundamentumot, melyen egy igazi jövőendő felépülhet.

I. L.

¹² *Thurneysen E.* Die Stellung der heutigen Jugend zur Religion. Zwischen den Zeiten. 1929. 552. I.

TUDOMÁNY ÉS VILÁGNÉZET.

Az enyedi tudományos theologiai konferencia.

— *A konferencia munkájának és eredményeinek megítélése.* —

Be kell vallanunk, hogy valami más minőségű eredményt és eredményében több hatást, több indítást, sőt! több áldást vártunk ettől a konferenciától. Az áldást igaz, Isten adja, de úgy látjuk, hogy a lelkek nem voltak abba az állapotba helyezve, hogy áldásokat tudjanak elfogadni. Két egymástól nagyon távol eső egyházmegyében még a konferencia összehívása előtt az a hír volt elterjedve, hogy ez lesz az a konferencia, ahol Makkai püspök tönkretesz minden belmissziós buzgalmat és kivégez mindenféle zavaros theologiai tanítást. Mindenesetre jellemző a mi nagyon szomorú, sőt kétségbeejtő helyzetünkre, hogy semmiféle elvi ellentétet és elvi vitát nem tudunk másképpen elképzelni, csak úgy, hogy a szemben álló felek közül az egyik a porban marad. Mintha a vita, sőt! a konferencia is arra menne ki, hogy kinek van igaza? Mintha ennek a konferenciának a tárgyát képező témák olyan természetűek lettek volna, hogy lehetséges lett volna azokban olyan végérvényes állásfoglalás, hogy a fekete és fehér ténymegállapítások igazságával derüljön ki a kritika, vagy az antikritika igazsága. A konferencia úgy is volt sokaktól beállítva, hogy itt valami látványos produkciók fognak végbemenni, mert csak így történhetett meg az a tudományos értekezleteken és konferenciákon szokatlan és meglepő dolog, hogy nagyon is vitás tudományos kérdésekben történt állásfoglalások alkalmával hangos tetszés-nyilvánítások hangzottak el. Úgy, hogy már-már attól lehetett tartani, hogy a dialektikai theologia nagy kérdései felett majd szavazás indul meg s a legyőzöttek futni lesznek kénytelenek. Eddig azonban mégsem jutottunk! Nem futottunk, hanem ugyancsak helyt állottunk, helyesebben: vesztegeltünk. Hiányzott a problémákba való szeretetteljes elmélyülés, ehelyett azt bizonyítottuk, hogy mégis csak nekünk van igazunk! Altalános közderültséget szerzett a konferencia egyik tagjának, — aki a konferencia színhelyén egy a dialektikai theologia problémájával foglalkozó tudományos értekezést vásá-

rott meg, — az a nyilatkozata, hogy kár volt, hogy megvette, hiszen ez a theologia már agyon van ütve!

Tudom, hogy lesznek, akik helyteleníteni fogják, hogy kár volt ezeket a kulisszamögötti eseteket feljegyezni, de mi viszont meg vagyunk győződve, hogy a mi *tényleges szituációnkat, kétségbeejtő egzisztenciális helyzetünket* ezeknek a kulisszamögötti eseteknek a tükrében lehet megítélni. *Meg kell azonban azt is állapítanunk, hogy ezt a szituációt nem azok alkották meg, akik jelen voltak, hanem azok, akik távol voltak, de a jelenlévők egyrésze magával hozta ennek az előleges beállításnak a hangulatát.* Azt sem hallgathatjuk el, hogy a konferencia tagjaiban meg volt az igyekezet arra, hogy szabaduljanak ettől a hangulattól, de ez nem minden esetben sikerült.

A konferencia első előadását e sorok írója tartotta, „*A dialektikai theologia, mint a theologiai irányok korrekciója*“ cím alatt. Először is felmutatta, hogy a dialektikai theologia csak korrekció akar lenni, de nem tud csak az lenni, amint-hogy ma már sajnos! nem is csak az, hanem a dolog természeténél fogva, különösen pedig ellenfelei pártos támadásai miatt, már *theologiai irány*. Felmutatta, hogy korrekcióinak sora a reformációról alkotott felfogások korrekciójával indult meg. A reformációnak különösképpen *Troeltsch* által képviselt szellemtörténeti értelmezésével szemben a dialektikai theologia ragadta meg azt a helyes felfogást, amelynek következtében a már-már betemetett reformátori kutatásokat ismét megnyitotta s ezzel utat készített egy reformátori theológiának. Az orthodoxiával kapcsolatosan megállapította ismét azt a korrekciót, mely alkalmas az orthodoxia helyes értékelésére. Majd a modern theologia kritikáját végezte el, hogy részletesen felmutassa azt a korrekciót, amelyet *Schleiermacher*-rel és theologiai koncepciójával szemben végezett a dialektikai theologia. Hogy a modern theologia kritikáját még közelebb hozza, részletesen foglalkozott az ú. n. „enyedi theoligikával“, mint a modern theologia magyar megnyilatkozásával s felmutatta ezzel szemben is azokat a kritikai szempontokat, amelyek ennek a theológiának a „theologiai“ értékét megszabják.

Az előadáshoz kapcsolódó viták egymásnak ellentmondóan, részben a dialektikai theologia tudományossága, részben annak a gyakorlati vonatkozásai fölött folytak. Egyik felszólaló szerint a dialektikai theologia képviselői nem helyeznek olyan nagy súlyt a tudományos követelményekre, amint azt az előadó kihangsúlyozta, hogy t. i. reájuk nézve a tudományos érdek nem játszik olyan nagy szerepet. Mások szerint az a baj, hogy a dialektikai theologia fölényesen mel-

lőzi a tudományos követelményeket. A legfőbb baj pedig éppen az, hogy szeszélyesen kezeljük a kérdéseket. Ha a tudományos érdeket hangsúlyozzuk, akkor csak azért is a gyakorlatit követeljük és viszont. A dialektikai theologia tudományos theologia, mert tudományosan megfogalmazott ítéletekben, distinkciókban és következtetésekben fejezi ki azokat a vonatkozásokat, amelyek a tárgyaül szolgáló valóság és az ember személyes élete között fennállanak. Azonban nem rabja semmiféle általános tudományos követelménynek, hanem a saját tárgya által meghatározott tudományos logikai követelmények parancsa alatt áll, miután azt vallja, hogy a módszeres és rendszeres tudományos követelményeknek alkalmazkodniok kell az illető tudomány sajátos tárgyához. Pusztán tudományos érdeket nem ismer, hanem a tudományt is annak a nagy „ügy“-nek: a Kijelentésnek a szolgálatába állítja. A dialektikai theologia sohasem válik spekulációvá és sohasem fogja tárgyát üres abstrakciókba elspirituálizálni, de nem is fog soha a pragmatizmus sekélyes partjain megüresedni. Mind a két veszedelemtől meg fogja óvni a technikává vált tudományosság felett álló tudományossága.

A második előadást dr. Makkai Sándor püspök tartotta: *Theologiai feladatok Erdélyben*. Ez az előadás tulajdonképpen a dialektikai theologia erdélyi magyar megnyilatkozásainak a kritikája volt. Ebben a kritikában nem volt kifogástalan már maga a kérdés-beállítás, mert hiszen az erdélyi szituáció *módosíthatja* a theologiai feladatokat, de a theologiai feladatok ugyanazok Erdélyben is, mint Schweizban és viszont. A kérdés-beállításban tehát az történt, hogy a „theologiai“ feladatok a módosító tényezők szolgálatába helyeztetek át. Nem volt igazságos az az eljárás, amely olyan tendenciákat tulajdonított a dialektikai theológiának, amelyek sem alkatából, sem eddigi magatartásából nem következnek. Így a kulturellenesség, a tudományos részletismeretekkel való nemtörődömség. Ez a beállítás aztán sok alkalmat adott az előadónak arra, hogy ott is üssön, ahol nem volt ok rá, ott is marasztaló ítéletet hozzon, ahol a tényállás nem követele meg. Sajnos! hogy a részletekbenemő jegyzetekkel nem rendelkezünk s így a részletkérdésekben nem tudunk kellő bepillantást adni s nem tudjuk kritikánkat a részletekre is kiterjeszteni, de az előadás legfőbb pontjaival mégis foglalkozhatunk.

Miután az előadás címe már vádat emelt a dialektikai theologia ellen, természetesen következett, hogy a részletekbenemő fejtegetések csak súlyosbították ezt a vádat.

Mindenekelőtt megállapította, hogy a dialektikai theológiának Erdélyben olyan kapcsolópontjai voltak, amelyek

lehetővé tették, hogy nem mint merőben idegen jelenjék meg, hanem a fennálló feltételek alatt azonnal megértésre találjon. Erre a megállapításra azonnal meg kell jegyeznünk, hogy valóban! amikor a dialektikai theologia megjelenik azoknak a nagyon keveseknek a lelkében, akik a theologia iránt érdeklődtek, valamennyi eddigi theologiai irány már hitelét veszítette. Éreztük, hogy nem elég, hogy nem theologia az, amit annak mondanak, de érezte valamennyi theologia is ezt, mert keresve-kereste, hogy valamely modernebb köntösbe öltözzék. Ez a helyzet kétségtelenül már negatív előkészítette a reformátori, vagy dialektikai theológiát.

Az előadó azonban nem erre a negatív előkészítésre, hanem arra a pozitív előkészítésre utalt, amelyet az öntudatos kálvinizmus és a hitvallási öntudatosság kínáltak. Ezek azok a kapcsolók, amelyekben a dialektikai theologia villanylámpái azonnal felgyultak. Erre vonatkozólag azonban az a megjegyzésünk, hogy ez a pozitívizmus, amelyet az idők követeltek ki, még nem volt theologia, csak sürgette a neki megfelelő theologia kiképzését. Nem volt elég a reformátorok tanításainak áforizmákban való életre ébresztése, de szükségessé vált a jelenkor kérdései, problémái, egyszóval a jelenkor szituációja szerint, a reformátorok theologiai intencióinak megfelelően, kiképezni azokat a szempontokat és álláspontokat, amelyek a reformátorok theológiáját alkalmassá tette ismét arra, hogy a mai emberhez szóljon.

Az előadó első tételében tehát azt kísérte meg bizonyítani, hogy a dialektikai theológiának meg voltak az erdélyi kapcsoló pontjai, azonban *egyik következő tétele már arról szólt, hogy ez a theologia nem felel meg az erdélyi szituációnak*. Azt próbálta bizonyítani, hogy a dialektikai theologia, miután schweizi szituációban született, tehát csak annak felel meg. Ennek a bizonyítására, hivatkozott arra, hogy Erdélyben nincs szükség a szubjektív romantikus kegyeskedés ellen küzdeni, nincs szükség az élmény-keresztynséget kritizálni, mert hiszen mind a kettőtől távol állunk. Hivatkozott továbbá arra, hogy Erdélyben nincs egy üzemiesített belmisszió és nincs a schweizihöz hasonló raffinált kulturális élet.

Ezekre a következő választ adhatjuk. Erdélyben van szubjektív romantikus kegyeskedés. Erdély tele van romantikus-fantasztikus hajlamú és szubjektív önkénytől vezetett szektákkal. A kegyeskedésnek ez a formája ott burjánzik mindenütt népünk lelkében. Lehet, hogy öntudatosabbá és pozitívabbá vált kálvinizmusunk az utóbbi években már gátat emelt ezeknek. Vagy hivatkozunk azokra az ú. n. evangélicizáló mozgalmakra, amelyeknek kis csoportjaival tele van Er-

dély s amelyek a szubjektív élményekben való gyönyörködésnek, a szubjektív vallási hedonizmusnak kirívó példáit mutatják. Hát ez nem élmény-keresztyénség-e? Vagy hivatkozunk-e a mi saját élmény-elemzésektől túltengő prédikációinkra, amelyeket csak a dialektikai theologia felhangzó tiltakozása szorított vissza az utóbbi években? És állapítsuk meg továbbá azt is, hogy Erdélyben, azokon a helyeken, ahol csak erkölcsi presszióra vezették be a belmissziói munkák, bizony minél snájdigabb emberek kezében vannak, annál inkább üzemiesítve is vannak. Az egyházkerületi belmissziói előadótól nagyon sokszor hallottuk ezt a keserű panaszt. És végül Erdélyben nincs raffinált kultúrális élet (ami ugyan Schweizban sincs!), de van kultura bálványozás. Van dal-kultúra, van műkedvelő színházi-kultúra, van túltengő szépirodalmi-kultúra. És mindezekben a vonatkozásokban a kultúra: bálvány, amely előtt nagy sokaság táncol, amelyért nagy sokaság ég és lelkesedik. De meg kell állapítanunk, hogy a dialektikai theologia, eltekintve ezektől az elragadtatásoktól, amelyek ellen valóban küzdött és küzd, a *valódi* kultúra ellen sem itt, sem sehol, sem soha, fel nem emelte tiltakozását.*

De mindezeknél sokkal fontosabb, sőt az igazán *egyedül* fontos az a meggondolás, hogy a dialektikai theologia igazságát nem lehet kijátszani „az erdélyi theologiai feladatokkal“, mert *a theologia feladatait*, úgy Erdélyben, mint Schweizban, mint Magyarországon és mindenütt *a theologia tárgya: a Kijelentés szabja meg, és pedig a kijelentés a kegyelmes Istenről és a bűnös emberről*. Isten kijelentése pedig mindenütt ugyanaz, mert egyetemes, a kegyelmes Isten szintén ugyanaz mindenütt, éppen úgy, mint a bűnös ember. Ha pedig a theologia tárgya mindenütt ugyanaz, ebből az következik, hogy a feladatok is, bizonyos módosításokkal ugyanazok, mert *a feladatok nem mehetnek túl a tudomány tárgyán, miután a feladatokat a tárgy szabja meg*.

Egyik következő tételes megállapítása az volt Makkai Sándor püspöknek, hogy a dialektikai theologia elfogadható, mint theologiai korrekció, de visszautasítandó, mint irány. Válaszunk: a dialektikai theologia nem akar irány lenni, de az emberi-történeti viszonyok között szükségképpen lesz azzá. Az előadó hivatkozott e sorok írójának arra a megállapítására, hogy a dialektikai theologia több, mint irány, a dialektikai theologia a theologia. Épen azért nem akar irány

* Az előadónak az a megállapítása, hogy céltalan Erdélyben a *kulturprotestantizmus* kritikája, mennyire nem állja meg a helyét, ezt épen ez az előadás igazolja, mert ez az előadás az erdélyi kulturprotestantizmusnak magas színvonalu megnyilatkozása volt.

lenni, mert annyira él benne a törekvés eggyé lenni a bibliai-páli-reformátori theológiával: a theológiával, hogy csak a theologia akar lenni, amely törekvés teszi alkalmassá arra, hogy minden theologiai irány korrekciója legyen.

Ezzel a kérdéssel kapcsolatosan meg kell állapítanunk, hogy a dialektikai theológiát ma már nem lehet elnémítani és már nem lehet a mai impresszionisztikus bizonytalanságokba feloldani, sem azzal, ha iránynak tekintjük, sem azzal, ha nem tekintjük annak. A dialektikai theologia mindaddig hallatni fogja szavát és hallatni fog magáról, amíg megbízása van. Mihelyt már csak emberi akarások éltetik, elvészíti önmagát, mert elvétetik tőle a megbízás, amely felülről adatott.

Végül hallottuk azt a megállapítást, hogy a dialektikai theologia nem hozott semmi novum-ot. Válaszunk ez: Ha a dialektikai theológiát a bibliai-reformátori theologia viszonyában nézzük, akkor valóban nem hozott novum-ot. És akkor ebben van a kiváltsága, amely érdekessé teszi a meghallgattatásra. Ebben az esetben a dialektikai theologia valami olyat hozott, ami mindig novum marad. Ha azonban a modern theologiai irányokhoz való viszonyában nézzük, akkor azt kell vallanunk, hogy sok novum-ot hozott, mert a theologiai kérdéseknek merőben más és az eddigiek után meglepő beállítást adott és olyan feleletekre utalt, amelyek ismét mindig novum-ok maradnak.

Makkai Sándor püspök előadása, — bár sok elfogultságtól és a tárgytól idegen, nem-tudományos intencióktól volt áthatva, — mégis el kell ismernünk, hogy nagyon sok termékenyítő hatást gyakorolt. Kritikái újabb leszámolásra késztettek és a dialektikai theologia által ébresztett igazságokban megerősítettek. Nélkülöztük azonban, a dialektikai theológiával szembe állított és a Ravasz Lászlóra apelláló és *Makkai Sándor* által „építő theológiá“-nak nevezett theologia kifejezetten „theologiai“ koncepcióját. Ma még egyáltalában nincs tisztázva Ravasz László theológiája sem, mert nem tartjuk valószínűnek, hogy Ravasz László azt a theologiai felfogását, amelyet a Homilétikájában épített ki, ma teljes mértékben osztaná és azzal magát azonosítaná. Azóta megjelent nagyszámú írásai pedig theologiai szempontból rendkívül gazdag tartalmuak, de éppen sokszínűségük és gazdagságuk miatt nagyon nehezen összefoghatóak, tehát azoknak egységes theologiai képét megszerkeszteni igen nehéz, de még meg sem kísérelte senki. Azt azonban már most megmondhatjuk, hogy a nevet magát nem tartjuk olyan mértékben jellemzőnek, hogy azzal kifejezhetnők ennek a theológiának az eredeti sajátosságát, mert hiszen, végeredményben, minden theologia

a maga módján, a saját céljai és sajátos alkata szerint, a maga irányában, építő theologia. Építő t. i. arra a közösségre nézve, amelynek szól, hogy pedig az Istenországa szempontjából mi építő, azt mi megítélni nem tudjuk. Mi nem építjük Istenországát, azt maga az Úristen építi, mi legfeljebb csak szolgáljuk, de hogy a mi szolgálataunkból Isten mennyit használ fel az az Ő ítéletének a dolga, amely előttünk csak ama utolsó ítélet alkalmával lesz nyilvánvaló.*

Makkai Sándor püspök előadásának volt még egy rendkívül fontos hatása, amelyet fel kell jegyeznünk, az t. i., hogy hathatósan ráirányította a figyelmünket arra, hogy theologiai állásfoglalásaink és koncepcióink kiépítésénél nagyobb figyelemmel kell lennünk azokra a helyi, magyar, sőt! erdélyi kezdeményezésekre, amelyek előttünk, itt történtek s amelyekhez ha nem is a pozitív továbbépítés, de legalább a negatív kritika formájában elsősorban kell kapcsolódnunk, hogy munkánk szervesen tagolódjék be a mi Isten által meghatározott magyar kálvinista keresztyén életünkbe. Kritikája hangja azonban nem egészen volt alkalmas arra, hogy teljes mértékben a mindnyájunknál nagyobb és minden „irány“ és „párt“ felett álló ügyet szolgálja, sőt a konferencia egyik részére nézve egyenesen kisértést jelentett: a szorosabb, hogy ne mondjam, a pártos theologiai állásfoglalásra. Ez pedig nem lehet célja és érdeke senkinek, aki önmagánál nagyobbnak tartja a Krisztus királyságát és abban az Úristen szuverénitását.

A konferencia harmadik előadását *Maksay Albert* tartotta: *Az exegesis problémái* c. alatt. Megállapította, hogy a dialektikai theologia az exegesis kérdésében is olyan revíziót végzett, amely méltóvá teszi ezt a theológiát arra, hogy komolyan meghallgassuk szavát. Az előadó azonban nagyon óvatosan, tudományos objektivitással és alázatos tartózkodással foglalkozott a kérdéssel. Nagy irodalmi apparátussal tárgyalta végig a hermeneütika minden aktuális problémáját, míg végül arra a konkluzióra jutott, hogy a dialektikai theologia „theologiai“ exegesise nem nélkülözheti semmiképpen azokat a vallástörténeti ismereteket, amelyek a szöveg tárgyi megértéséhez hozzátartoznak. Hangsúlyozta, hogy a dialektikai theológiának vigyázni kell arra, hogy a Szentírás isteni-igei oldalán túl van a Szentírásnak egy emberi-történeti oldala is, amelyet az exegetikai tudás tud egyedül áttörni.

* Az a theologia, amely minden áron építeni akar sem nem tudomány, sem nem theologia. A nagy emberi kezdeményezéseken nyugvó, nagy emberi akarások előtt be van zárva az Istenországa.

Meg kell vallanunk, hogy a *Maksay Albert* előadását nagy tisztelettel hallgattuk, mert végig az volt a benyomásunk, hogy a dialektikai theologia helyes korrekcióját az exegesis problémájával kapcsolatosan látja és ismeri, méltányolja és érvényesíti, de — igen helyesen! — nem engedi magát elragadtatni. Előadására csak egyetlen tartalmi megjegyzést kívánunk tenni. A dialektikai theologia nem veti el a kritikai-história exegesisét, amit mutat az a tény, hogy a dialektikai theologia theologusai között ott van *R. Bultmann*. Azonban viágosan kell látnunk, hogy a kritikai-históriai exegesis önmagában még nem „theologia!“ Ezt Maksay Albert is vallja velünk együtt, azonban hibásnak kell tartanunk a beállítást azon a ponton, ahol azt mondotta, hogy egyik a másikat ki kell egészítse, pedig ezek egyike sem *kiegészíthető*. A kettő ugyanazon *egy* eljárásnak a két oldala. Nem lehet kritikai-históriai exegesisét végezni úgy, hogy az ne utaljon folytonosan a „theologiai“-ra. Azaz a kritikai-históriai exegesis theologiai kell legyen, ha egyáltalában „exegesis“ akar lenni és egyetlen mozzanatában sem *függetlenítheti* magát amattól.

A negyedik előadást *dr. Imre Lajos* tartotta *A Kijelentés és a pedagógia* c. alatt. A nagy tudományos akribiával megírt dolgozat a kérdésnek csak a históriai-kritikai oldalával foglalkozott s nagy részletességgel kísérté végig az egymásután fellépő pedagógiai törekvéseket és tanokat s vette Isten Igéje alatt kritika alá. Amennyire a problémát ismerjük, azt állapíthatjuk meg, hogy *Imre Lajos* járt a legtöretlenebb úton és így előadásában ezidőszerint csak a kritikát tudta elvégezni. A probléma szisztematikust megoldása még nagyon sok belső küzdelmet és tusakodást igényel. Ezt éreztük meg a hozzászólásokból, amelyeknek száma nagy volt. Örömmel láttuk ott, hogy ezeknek sorában, a Bethlen-kollégium tanárait, akik ebben az órában valóban, mint a Bethlen Gábor professzorai fénylettek szemünk előtt. Világosan láttuk meg, hogy ebben a problémában könnyebb a gyakorlati állásfoglalás a hívő keresztyén nevelő részéről, de megérez-tük azt is, hogy a „theologiai“ tisztalátás mennyivel öntudatosabb és határozottabbá tenné munkánkat.

Az Isten Igéje alatt meg kell ismernünk, hogy a keresztyén nevelés principiuma nem lehet a „személyiség“, mint érték-kategória, de nem lehet Jézus Krisztus sem a „nevelés eszménye“, mert ez a nevelés, ha Jézus Krisztus *csak* eszmény, még mindig nem keresztyén nevelés, még ha reá is néz. Jézus Krisztus a keresztyén nevelésnek nem a célja, hanem a *feltétele*. Mi úgy látjuk, hogy a nevelés célja csak az Isten által elválasztott, elhívott, megigazított és megszen-

telt emberünk, amaz új teremtmény lehet, amelyet a reménység alatt várunk s amelynek reménységében élünk és amelyet Isten kijelent számunkra. Ez a mi új emberünk el van rejtve Krisztussal együtt Istenben, de boldogan várjuk ennek megjelenését, hogy megtudjuk, hogy mivé változtunk el Isten által. Úgy látom itt kell keresnünk a pedagogia és a Kijelentés közötti kapcsolatot.

A konferencia utolsó, ötödik előadását *dr. Gönczy Lajos*: *Az igehirdetés tényezői* cím alatt tartotta. Alapos, rendezett gondos munkával, kiterjedt irodalom segítségével igyekezett a konferencia által felhalmozott kérdésekre feleletet adni és ráutalni arra a nagy kérdésre, hogy az igehirdetés tevékenységében mi az emberi hozzájárulás és mi az isteni tett és a kettő között milyen a viszony. A kérdésnek a dialektikai theologiai szempont alatt való az a beállítása, amelyet *dr. Gönczy Lajos* adott, láttatta meg velünk, hogy az igehirdetés problémája milyen súlyos problémája a komoly keresztyén theologianak. Ma a keresztyén theologianak majdnem az egyetlen kérdése. A komoly keresztyén lelkipásztori karnak csak ezzel az egyetlen kérdéssel kellene foglalkoznia, mert az egyháznak egyetlen tevékenysége van, amelyből differenciálódik minden más tevékenysége: az igehirdetés. Az egyházban mindennek igehirdetésnek kell lennie. Igehirdetés a katekézis, igehirdetés a pásztoráció, igehirdetés az egyházfegyelem, igehirdetés a kormányzás, a törvénykezés, a törvényhozás, még a közigazgatás is. Már t. i. az evangélium szerint reformált keresztyén egyházban! Legalább Kálvin ezt így látta. Hogy mi ezt másképpen látjuk, ez nem mérvadó.

Gönczy Lajos felmutatta mindenekelőtt az igehirdetés egyetlen tényezőjét: az Igét, amint az élő és ható erővé válik a Szentlélek belső bizonyágtételében. Másfelől nagy gonddal mutogatta fel az igehirdetés emberi tényezőit. Egész beállítása a dialektikai theologia irányába mutatott. Kereste azonban másfelől, hogyan lehetne a Ravasz László igehirdetési elméletét a dialektikai theologia korrekciója alatt érvényesíteni. Végül oda is konkludált, hogy ennek meg van a belső lehetősége. Meg vagyok győződve, hogy meg van. De Ravasz Lászlónak nem a régi, hanem az ő új, de még tudományosan ki nem fejezett felfogásában. Régi jegyzeteim között kutatva, megtaláltam Ravasz Lászlónak egy 1929 április 17-én, Budapesten hallott szabadelőadásának, egy szószerint feljegyzett megállapítását, amelyben merően a dialektikai theologia szelleme szerint azt mondja: „*Ránk van kényszerítve, hogy általunk Isten beszéljen a gyülekezetben.*“ Az igehirdetés titkos értelme ebben olyan találóan van kifejezve,

amelyből könnyen kivonhatjuk problémánk megoldásának helyes irányát. Ugyanabban az előadásában mondta Ravasz: A magyar prédikáció tüzijáték. Elérkezett az ideje annak, hogy tovább ne legyen az. Ennek a jövőnek a szolgálatát végezte a Gönczy Lajos előadása.

*

Ezelőtt alig egy évvel egyházunk egyik szócsöve kifejezést adott annak a papi közóhajnak, hogy jó lenne, ha theologiai professzorok a theologiai tudomány szolgálatával nagyobb mértékben vennének részt egyházunk megújulásában. Azonnal készek voltunk, nagy örömmel, még újabb alkalmat és módokat kitalálni, hogy a mi szívünkhöz legközelebb álló eszközzel: a theologiai tudománnyal szolgálhassunk. Szolgálatunkat azonban nagyon kevesen vették igénybe, alig 30—35 lelkész-testvérünk. Nem szemrehányás és nem panasz, csak rábeszélés, hogy jövőben még többen jöjjünk össze, ha az Úristen is úgy akarja!

Tavaszy Sándor.

Vincze Elek: „Mi láttuk az Ő dicsőségét...“ *Egyházi beszédek. Szerző kiadása. 1929. 190 l. Ára 5 pengő.*

A kötet, melyet a szerző a balatonkiliti és siófoki ref. gyülekezetek tagjainak ajánl, 41 beszédet tartalmaz, leginkább ünnepi és alkalmi beszédeket. Mint előszavában írja, nem „parádés“ beszédek, s tartalmukban is mutatják a szerzőre különböző theol. irányok által gyakorolt hatást. Leginkább a hitébresztő beszédek típusa érvényesül, s a szerző figyelme a beszédekben a hit kérdésére irányul különösképen, mint azt 12 beszéd külön is tárgyalja. A beszédek igyekeznek evangéliumi alapossággal és mélységben tárgyalni a ker. hit és élet kérdéseit s nem szónoki felépítettségük, hanem tartalmuk és erejük képezi előnyüket. A legtöbb beszédben szerző a hitetlenség, közömbösség, majd a kath. felfogás ellen harcol, alapos képszerűséggel. Gyöngösege, hogy a textust nem használja fel eléggé, inkább felette elbeszél a textusnak, nem száll le annak mélyire. Dogmatikai alapjaiban is vannak nehézségek. A praedestinációról azt állítja, hogy az Isten eleve tudása (35) a feltámadás és Krisztus feltámadása igazságát a tavasszal még csak szemléltetni is egyértelmű annak megerősítésével (43), az a gondolat pedig, hogy azért kell vallásosnak lenni, (hinni, imádkozni stb.) hogy az üdvösséget elnyerjük (85) csak téves magyarázaton alapulhat.

Általában a mű sikerrel tanulmányozható, s különösen a hit kérdéséről szóló beszédek alkalmasok arra, hogy ezt az elhanyagolt igehirdetési kérdést az igehirdetők tudatába bevigyük. A kötet haszonnal tanulmányozható. I.

Vincze Elek: *Az apostolok. Felolvasások és bibliamagyarázatok, vallásos estélyekre. Szerző kiadása. 100 l. 1929. Ára 4 pengő.*

Énnek a könyvnek megírására az a tapasztalat adott indítást, hogy a vallásos estélyeinkre nagy hiányát érezzük felolvasásra, vagy szabad előadásra használható anyagnak. Vincze Elek ebben a könyvben 12 vall. estélyi bibliamagyarázat és felolvasás keretében a 12 apostolt akarja megismertetni, úgy, hogy minden alkalommal egy, az illető személyiségéhez alkalmas bibliamagyarázat van, s utána az illető apostól jellemképének megrajzolása. A bibliamagyarázatok ügyesen vannak kiválogatva és kidolgozásuk is megfelelő. Nehezebb már az apostolok arcképei megrajzolása. Itt a szerző a bibliai adatok mellett a hagyományt is igénybe veszi, sőt kénytelen

költetni bizonyos adatokat is. Bár minden arcképen látszik, hogy gondos munka gyümölcse s a szerző igyekezett behelyezkedni az illető egyéniség lelkébe, mégis zavarólag hat, hogy a költött adatok dacára is részben nagyon sovány, részben bizonytalan a leírás. Nagy baj, hogy nem különbözteti meg adataiban a bibliai adatokat a hagyománytól. Sok helyen tévedések is találhatók. Így pl. „Fülöp“ (miért nem Filep!) apostol tárgyalásánál megjegyzi, hogy össze szokták vele téveszteni a hasonló nevű diakonust, s maga is e hibába esik, amikor Filep apostolnak a cselekedetei közé sorozza a szerezsenországi komornyik megkeresztelését, holott itt a Csel. kv. világosan az evangelistáról vagy diakonusról beszél. Jobbnak tartottuk volna, ha sovány életrajzi adatok helyett igazán jellemképeket is ad, azokról az apostolok közül, akiről ezt meg lehet tenni.

Mindezek dacára sok érdekes momentum van a munkában, úgy, hogy fel lehet használni vall. összefügetelekek számára készített anyag gyanánt.

Adorján Gábor: Kereszt. *A dicsőszentmártomi ref. nőszövetség kiadása. Kolozsvár, 1930. 20 l. Ára 20 lei.*

Négy beszédet tartalmaz ez a füzet. A kereszt, A kereszt terhe, A kereszt kárhozata, A kereszt dicsősége címenek. Mind a négy bűnbánati, illetőleg a negyedik húsvéti predikáció, a könyv dedikációjából láthatólag, melyben a füzetet szerző kis fia emlékének ajánlja, épen azon a húsvéti előkészületen mondtak el, mely húsvétot megelőzőleg kis fia elvesztésével olyan súlyos fájdalom érte a szerzőt. Mind a négy beszéden végighúzódik ennek az emléke, de már nem mint kérdés, hanem megnyugvás, elbékélés Isten kezében, a szomorúságból izenetvivés másoknak. Ez a keresztül húzódó érzés, mely emlékezetet a páli gondolatra: hogy mi, akik vigasztalást nyerünk, vigasztalunk másokat, ez teszi a predikációkat különösen vonzóakká. Emellett a beszédek tartalmilag is mélyek, a szerzőről látszik, hogy leszállott a ige mélységeibe, világos exegezissel igyekszik meglátni az ige tartalmát, melynek igazságát és erejét, miután meglátta, akarja megmutatni másoknak. Forma tekintetében is a beszédek világosak, nyelvük szép és erőteljes.

Csekme Ferenc: Képek a párochiáról. IV kötet. Marosvásárhely, 1929. 192 l.

Már a negyedik füzet jelenik meg ezen a címen, mely cím már belement a református köztudatba, épen úgy, mint írójuk arcvonásai beleivódtak azok emlékezetébe, akik ismerik. Ez a füzet méltó folytatása az előbbieknak. Csekme Ferencnek, mint szépírónak is vannak nagy értékei, de különö-

sen értékes benne az, hogy rajzai tárgyát abból a körből veszi, mely a kívül valók előtt olyan ismeretlen, s mégis olyan nagy értékeket hordoz: a református egyház és a református lelkész életből. Tolla alatt megelevenednek nemcsak a multnak egyes emlékei, mint a kolozsvári theologia felálltásával kapcsolatosak, hanem az az egész élet, melyben a református pap élt, dolgozott, harcolt. Ennek a életnek, adományánál fogva, nem a tragikus harcait, keserves összeütközéseit, hanem derűjét, nyugalalmát, szolgálata boldogságát látja és írja meg, de ezek mögött lehetetlen ki nem érezni a református pap súlyos vívódásait, nagy feladatait, a hivatásához való belső ragaszkodását, azt a különös papi karaktert, mely mindenben kifejezésre jut, melynek értéke éppen abban van, hogy olyan elhívás birtokosának látja magát, mely a hatalma alá helyezi egész életét. Azt a belső világot rajzolja meg, melyben egy ilyen lélek él, munkája és egész gondolkozása áthághatatlan válaszfallal választja el attól a világtól, mely körülte van, annak sok harcától és kérdéseitől. Ha az egyik oldalon annak a típusnak, melyet a szerző rajzol, hátrányára írhatjuk, mert megakadályozta benne, hogy teljes fegyverzettel vehesse fel a harcot a világ kérdéseivel, másik oldalon kétségtelen előnyére, mert a papi jellem, öntudat, tekintély és munka olyan belső épületét állította fel, mely ki tudta fejteni mindazt az értéket, ami a lélekben volt és az egyház szolgálatába tudta állítani.

Csekme Ferencnek adott Isten olyan öregkort, amely a Biblia szerint a legnagyobb áldások egyike, hogy nyugodtan, derült és bölcs szemmel nézhessen maga körül s adott képességet is arra, hogy lásson. Munkái elsőrendű forrásmunkák lehetnek a XIX. század második fele egyházi állapotai és papi típusa rajzához, amellet, hogy meleg, békés hangulatuk az olvasót önkéntelenül viszi és ragadja magával. Kivánjuk, hogy ezt a kötetet kövessék még mások is, szerzőjüknek még hosszú ideig legyen alkalma írásaival derűs és áldott perceket szerezni mindnyájunknak. I.

Dr. Traugott Mann: Reife und Reinheit. Rein bleiben und reif werden. Chr. Kaiser-Verlag. München, 1929. 75 l.

Mint előszavából látszik ez a „Hét fejezet egy ifjú ember sexualis életéből“ levelek gyanánt íródott, csak később vetődött fel kiadásának gondolata. Először azoknak ajánlja, akik saját maguk hasznát vehetik, azután a szülőknek és nevelőknek, végül minden ifj. mozgalomnak, mely a tisztaságot írta zászlajára. Csak azokkal a kérdésekkel foglalkozik, melyeket a rendes ilyen fajú irodalomban nem szoktak említeni, s éppen ebben van a munka egyik érdeme.

Az egyes fejezetek a következő kérdésekről szólnak: A természetes nemi levezetésről, a rendellenes kielégedésről, a nemi betegségekről, a „szerelem gyermekeiről“, a házasság előtti tiszta életről, a tökéletes házasságról és a kivételes természetekről (homosexualitás). Az elsőnél figyelmeztet arra, mennyire egyedül van az ifjú ilyen kérdésekben, szülői körében épen úgy, mint az iskolában. Pedig épen ezek az első jelenségek figyelmeztethetnek a vigyázatra, mert ez a jelenség az ifjúban is erős lelki hatást vált ki. A mesterséges kielégedés veszedelmét abban mutatja, hogy az látszólag egyszerű módot nyújt az ingerektől való szabadulásra, óv az ilyen esetekben való rémitgetéstől, de rámutat a veszedelmekre. A nemi betegségeknél utal arra, hogy minden, házasságon kívüli sex. élet ezt a veszedelmet közel hozhatja, óv a könnyelmű ítélkezéstől. A törvénytelen születésű gyermekek sorsáról és nyomorúságáról szólva a ker. házasság igazi vonására utal. Hangsúlyozza a házasság előtti tiszta életet, felmutatva az ellenkezőben rejlő veszélyeket, a felelősség súlyosságát, hogy a házasság előtti nemi élet egészségrontó, hogy az az elmélet, mely azt lehetetlennek állítja, közönséges hazugság. A tökéletes házasság nem szerelmeskedés, nem nagy érzelmi fellángolások önzésén alapul, s egy érzékiségbe fulladt házasság mindig tragédiákat okoz. Csak az a házasság igazi, mely Isten akaratán nyugszik, ha a másokban azt látja mindegyik, akit Isten reá bízott. A nőt Isten a férfi segítő társának teremtette. Az utolsó fejezet a homosexualitásról beszél.

A munka egyike a mostanában erről a kérdéstről megjelent legalaposabb és legjobb munkáknak. Mint a fentiekből is látszik, nem gyermekeknek, hanem ifjúságnak iratott, a kérdéseket nyíltan, de komolyan és határozott keresztyéni szempontból tárgyalja. Álláspontja, a kritikus kérdések (felvilágosítás, házasságon kívüli élet, stb.) tekintetében mindeütt komolyan Isten ígéje alapján áll. Végén a Róm. 8:28-ra hivatkozik: „Tudjuk, hogy akik Istent szeretik, azoknak minden javukra van.“ Sok romantikus, vagy világi morált és önuralmat prédikáló könyv mellett ez a tiszta álláspont, az ifjúság iránti mélységes szeretet örvendetes bizonyossága, hogy így is lehet és így kell nézni ezt a súlyos kérdést. I. L.

Bruhns O.: Der Kampf um die Kinderseelen in Russland.
Sächs. Verlagsgesellschaft, Leipzig, 1929. 16 l.

Egy Oroszországban működött német tanító feljegyzéseiből való ez a füzet, s megdöbbentő képet fest különösen arról a veszedelemről, melyben a szovjet uralom alatt a gyermekek nevelése van. A szovjet szelleme világosan meglátta, hogy az ifjúság és a gyermekek lelkét kell meghódítani, ha állandósí-

tani akarja magát. „A felnőtteket féken kell tartani addig, míg a kommunista ifjúság felnő.“ A legbiztosabb mód erre a gyermekek hitének kiirtása. Ezért nagy számmal állítottak fel ilyen iskolákat, melyekben Istenről egy szót sem szabad ejteni. Az első kísérletek, melyekkel a gyermekeket el akarták venni a családtól és állami menhelyeken akarták felnevelni, megbukott az anyák tiltakozásán, bár ezt a kísérletet a rettentő éhínség támogatta, mert sok szülő inkább ide küldte gyermekét, mintsem éhen veszni lássa. Az iskolarendszer is világosan mutatja ezt a tendenciát. A szerző német nyelv tanára volt egy gimnáziumban, s így saját tudomásából rajzolja meg a kommunista iskola alaptörvényeit. Ezek közül a következők érdekesek: 1. A fegyelem fenntartása nem a tanító, hanem a tanulók feladata. 2. A tanítónak nincs joga a tanulókat valamitől eltiltani, még kevésbé megbüntetni. 3. A tanítónak nincs joga a tanuló szorgalmát, buzgóságát ébreszteni, tehát bizonyítványok adása tilos. 4. Az órák látogatására a tanulók nem kötelezhetők. 5. Leckét felhagyni nem szabad, a tanító csak előad, vagy a tanulók kérdésére felel. Ebben az iskolában természetesen a legféktelenebb fegyelmetlenség uralkodott, míg a nagyobb tanulók segítségével nem sikerült egy tanuló-tanácsot megalkotni, mely a rendet úgy, ahogy biztosította. Így is az órákon kevés számban jelentek meg. Ezen csak úgy lehetett segíteni, hogy mivel Oroszországban általános munkakötelezettség van 16—60 évig, az órára nem járó tanulókat feljelentette a munkahivatalnál, mint munkakerülőket, mely a következő reggel csapatostól szállította ki őket az erdőbe fát vágni. Az iskolában Istent vagy vallást emlegetni tilos volt, s ennek ellenőrzésére a tanulók között egész kémrendszert használtak. Az iskolatanácsokban a tanítóknak alig volt szavuk, az iskola ügyeit teljesen a tanulók igazgatták.

A tanítás legfontosabb tárgyai a kommunista ábécé, magasabb osztályokban atheismus, „szociális dinamika,“ végül Marx: A tőke, c. munkája. Az atheismus tanítása elég nagy sikerrel jár, gyermekek Isten nevét gúny és szidalmazás közben emlegetik. Van egy könyvük, mely Jézus személyére a leggyalázatosabb rágalmakat szórja, különösen a „Demian evangelista újszövetsége“ című, mely a biblia versben való kiparódizálása, mely Jézust iszákos, pénzsóvár embernek tünteti fel s Judás dicsőítését helyezi vele szembe, akit proletár hősnak állít be. A lelkiismereti korlátokat is rombolni igyekeznek. Internátusokban fiúk és leányok közös hálószobában alsznak, sőt jutalom gyanánt egy ágyban. Emellett meztelen táncok, varieték, a „meztelenség ligája“ szolgáltak erre, melyeket azonban később betiltottak.

Minden gyermeknek tartoznia kell egy ifj. szervezethez, mely gondoskodik róla, hogy minden-ellenkező hatás alól kivonja s gondolkozását és önálló ítéletét elhomályosítsa. Ennek eredménye az orosz ifjúság szellemi és erkölcsi elmaradottsága. 1926-ban annyira elszaporodtak gyermekekből álló rablóbandák, hogy a hatóságok valóságos hajtóvadászatot indítottak ellenük.

A füzet megdöbbenő adatokat sorol fel az orosz állapotról s valóságos jankiáltás a gyermekek lelkének megmen-tésére.

I. L.

Folyóiratok Szemléje.

Monatsblätter f. d. ev. Religionsunterricht.

Herausgegeben von H. Spanuth. Göttingen. XXIII. évf. 1—5 sz.

A folyóirat jelen évfolyama a *Niebergall Fr. A. valláspädagogiai főproblémája* című cikkével indul. A vallásos nevelést az értékelés oldaláról nézi. Az evangélium a legfőbb jóról (summum bonum) szóló üzenet, s ez a legfőbb jó az Isten országa, ez ad min-dennek célt és értelmet. Ezt a legfőbb jót, csak értékelés útján lehet elsajátítani, mely értékelés egészen mássá teszi az ember gondolkozását s így a hitismeret tulajdonképpen értékismeret. A nevelés feladata: rendezni az értékelést egy norma értelmében; a vallásos nevelése: egy ember vagy egy gyülekezet értékelését az evangélium normája értelmében befolyásolni. Ez a vallásos nevelés első tétele. A második ez: ezt pedig vallásos utakon kell elérni, mely utak mind Istenre mutatnak, mindent Istentől várhatunk. Az ember és az ő cselekvése semmi, Isten minden. A vallástanító nem lehet más, mint egy eszköz Isten kezében s mint ilyennek igyekeznie kell, hogy alkalmas eszköz lehessen. De azért jó tanítónak kell lennie, mert a Szentlélek jobban használhat egy jobb eszközt, mint egy rosszabbat. Keresni kell tehát az utakat, melyeken Isten lelkének munkáját megközelíthetjük. Kérdés: milyen segítséget nyújthatunk tanításunkkal a vallásos nevelésnek?

A lélektani vizsgálat rámutat, hogy a lélek értéktendenciája minden életnyilvánulását áthatja és meghatározza. Innen lehet gyakorlatilag és elméletileg megismerni az embert: mit tart értékesnek? Ez értékek között rangsor van, melyet így lehet megállapítani. A legelső a dolog, aztán az ember, aztán ismét a dolog és legelső Isten ügye. Az ember tragikumában abban van, hogy nem mindig a legdrágább érték győz, s minden vallásos képzés főcélja, hogy minden külső és belső eseményre automatikusan a Krisztus szellemében reagáljon. Ez adna egy keresztyén jellemet. De az a baj, hogy ezek a vallásos értékek csak „vasárnapi értékek”. Ezért át kell értékelni mindent ezek szerint. Ez az átértékelés a magja a megtérésnek, amit Jézus a bűnbánatra való hívással követel. Pedig minden több előttünk, mint Isten uralma. Ezért a vallás fő alapfeladata az, hogy „az értékelések tömegébe, mely gondolkozásunkat és akarásunkat hol így, hol úgy meghatározza, a keresztyén értékelést is belevegyítsük, hogy az a maga erejét kifejthesse”. A gyermek ezzel szemben érzékileg és önzően értékél.

Ha ezt láttuk, az igazi kérdés ez: tehetünk-e valamit ennek a magasabb értékelésnek előállítására? Ahoz, hogy valaki erre eljusson, a következőkre van szüksége: a fantázia adományára, alázatosságra, Istentől való sejtelenre. Ismeretek, vagy emlékezeti anyag nem elég. Belülről kell kinőnie, talán kegyes szülők öröksége és a környezet befolyása következtében. Az első lépés azért az értékeknek szóval való odaállítás, olyan személyiségekben, akik azt a belső életet élték. Ez megkapja a gyermekeket. Aki erre ki van választva, az közülök megpróbálja megtapintani ezt az életet. Aztán fontos az érzelemátvitel, a nevelő iránti szeretet átviődik Jézusra. Végül az egésznek a tartó erejét egy hitbeli meggyőződés, egy áttekintő világnézet adja. — Az anyagnál is mindent az értékelésre kell építeni. Első kérdés: mit akartak a bibliai és történeti személyiségek. Ezek a Bibliában és egyháztörténetben folyton emelkedő értékeket mutatnak. Minden ilyen értékképzet körül mint tartó gyűrű van egy hit. Így mutatjuk ki az értékeket, hogy elhatározásra vezessük. Persze, ezt nem lehet biztos eszköznek nézni az értékelésre való vezetésre. A munka mindig bizonytalan lesz. Az ember az, aki u. n. szabad akaratával az útban áll. Ezt a bizonytalanságot vallásosan úgy nevezzük, hogy a Szentlélek munkájáról beszélünk. A Szentlélek eszköze lenni, aki a kiválasztást Isten kegyelme által véghez viszi, ez a feladat. Úgy dolgozzunk, mintha nem volna Szentlélek, s úgy reménykedjünk, mintha nem volna módszer.

Ugyane számban *Lindé E. A vallástanítás problematikájához c.* cikkében a vall. tan. problémakörét vizsgálja. Abból indul ki, hogy a vallásnak, mint kultúrértéknek van helye a tanítás anyagában. A vallást, mint tantárgyat, külön kell választani a konfessziótól és egyháztól, egy olyan „világi keresztyénység“ érvényesítésével, mely azt minden konfesszionális korláttól megszabadítja egy specifikus kultúrértékké teszi. Ez valóban *német* keresztyénység lesz, egy német kegyesek lelkéből kifakadt evangélium. Ennek magja a Biblia, melynek anyagát azonban nem az egyház és nem teológusok, hanem pedagógusok választják ki. Itt lesz a tanból élet, az anyagból a tanító élő személyisége által élet ébred a szívben, mely mint egy varázslat fluidum hat át a tanítóról a gyermekre. A csodákat nem tartja elvetendőknak, hanem helyesen felhasználandóknak, az ószövetség elvetésével szemben hangoztatja annak nagy nevelő jelentőségét, de „nem egyházi értelemben, amint az üdv előkészítést kell felfogni, hanem a világi keresztyénység, tudomány, kultúra és művészet értelmében“, annak költői és tanító elemeit részesítve előnyben. Az *újszövetségben* is kiesnek így a „dogmatikus“ részek („a homouision és homouision-körül folyt harok ma már számunkra érthetetlenek!“) Ezek a gyermek számára cselekvő személyiségekben láthatók, ezeket kell felmutatni, nem tételket, vagy tanulságokat. Óvakodni kell a történetek izetlen modernizálásától. A *Bibliát* (szemelvényesen) a gyermek kedvenc olvasókönyvévé kell tenni, az iskolában külön iskolai bibliát használni, belőlük a gyermek fejlettségi foka szerint olvasni. Az *egyházi ének* történetileg rendezve tanítandó, kerülve a sok könyv-nélkülizést. Az *egyháztörténet* helyett a keresztyénység története, mert nem igaz az a mondás, hogy akinek az egyház nem anyja, Isten sem Atyja (Cyprianus). A vallástanítás a saját vall. közönsége megbecsüléséből az afölé való emelkedés felé halad. A tanítás módja itt is személyiségek odaállítás. Jelentős értéket képviselnek a szentek *legendái*, melyek a világi mondák ellenpárjai. Az eddigi kátéstanítási rendszer nem megfelelő, helyette egy sziszte-

matikus vallástánítás adandó, anyagrészek (tízparancs, makariz-mák, példázatok stb.) egyes hosszabb történetek, személyiségek összefoglalásával. A klasszikus káték (Luther, Heidelbergi, Canioius) mint példák használhatók fel. — A vallást mint „vallás-tant“ kell az iskolai tárgyak közé bevenni. A vall. tanítás feladata röviden: vallásos benső kultúra az objektív vallásos kultúrjává elsajátítása után.

Ilge W. A 10—12 éves leányok vallásos élményeiről c. kiemeli, hogy a kérdés még nem volt elég komoly vizsgálat alatt, a kérdőíves rendszer éppen úgy, mint az emlékiratokra való támaszkodás Spranger ismert megállapítása nyomán bizonytalan, bár maga is e módszerhez fordul. A vizsgálat eredményét három kérdés köré csoportosítja: 1. Milyen momentumok ébresztik fel a vall. életet? 2. Milyen módon folyik le a vall. oktatás? 3. Van-e ennek jelentősége az egyén további életére? A megfigyelések szerint vallásos gondolatokat ébresztenek a félelem, testi veszedelem, halál, természeti jelenségek (zivatarok), magánosság és elhagyatottság, ünne-pélyes események (konfirmáció), templomi épületek, jócselekedetek látása vagy gyakorlása, stb. Lehet látni azt is, hogy ekkora gyermekek közt már több akad, aki tudatosan itélet alá helyezi az életét s annak egész irányáról gondolkodik, vannak, akik számára Isten felsége, hatalma, bölcsessége, segítsége, itélete nem pusztá szó, Istennel szemben való alázatosság, engedelmesség esetei és kérdései képezik gondolkozása tárgyát. Nagyon foglalkoztatja őket az imádság meghallgatásának kérdése. Végül megállapítja, hogy a gyermekben két vallás van: a tapasztalat és a fantázia vallása. Az előbbi tudatossá teszi, hogy élete Istentől függ, az utóbbival Istent és Isten erejét és munkáját próbálja magának megjeleníteni.

Két egymásutáni számban (3—4) *Würtemberg* Gustav ír *Irodalmi kritika és irodalomtörténet a jelenkori öszövetségi tudományban* címmel. A jelenlegi öszövetségi tudomány irányait és problémáit számbavéve, az irodalmi kritika jogáról és határaitól, az „irodalomtörténet“ öszövetséghez való állásfoglalásáról szól.

A már ismert *Meltzer* Hermann: *Zarathustra a vallástörténeti tanításban* ismerteti a Z. világnézetét, a reá vonatkozó irodalmat. Összehasonlítja Mózással, s megállapítja, hogyan aránylik a történeti Zarathustra Nietzsche Zarathustrájához.

Érdekes cikk a *Wienhold* H. *A keresztyén realizmus a vallástánításban* c. dolgozata, mely elé a szerkesztő külön megjegyzést ír, jelezve, hogy a sokak részéről kifogásokat ébresztő cikk a Barth-féle teológiát képviseli és feleletül iratott Niebergallnak. A váltáság gondolata a vallástánításban c. cikkére. Különösen két vonását emeli ki: a pszichológiának a vall. erk. nevelés alapja gyanánt való elvetését és a vallástánításnak az evangelium autoritativ hirdetésével való azonosítását.

Wienhold kiemeli, hogy a mai, vall. filozófiai, valláslélektani és vallástörténeti alapon álló vallástánítás, nem a keresztyénséget, hanem a vallást mint tanítási tárgyat tartja szem előtt, és bár a vallástánítás nem vetheti el a valláslélektan, vallástört. és vallásfilozofia eredményeit, de mihelyt a keresztyénségről van szó, nem mellőzheti Istennek Jézus Krisztusban való kegyelméről szóló gondolatot. A mai ember előtt idegen a kegyelem gondolata, magát Isten mellé helyezi. Ez nem keresztyéni. Jézusban nem az emberi fejlődés egy magas fokát, hanem Isten tettét kell látni. A keresztyénségben nem az ember vall. fejlődéséről van szó, hanem arról, mit mond Isten Jézus Krisztus által nekünk. Minden em-

beri felfogással szemben változhatatlanul áll Istennek Krisztusban, mint kegyelmes Istennek önmagáról szóló kijelentése. Ezért Jézus Krisztusban Isten maga jelent meg, szenvedett, s ez a szenvedés istenítélet az ember felett. A közönséges értelemben vett „szeretet“ nem fejezi ki azt, amit Isten szabad, könyörülő szeretete Krisztusban kifejez. Az ember nem méltó rá, hogy éljen, csak Isten kegyelme által él, erre a világ semmi pszichológiája és filozófiája nem jön rá. Mert Isten emberré tétele a *hit* tárgya, s csak az hiheti, akinek Isten adja ezt a hitet. Ha ez így van, a kérdés ez: hogyan lehet Istennek Krisztusban megjelnt e kegyelme a *tanítás tárgya*? Minden tanításnak és igehirdetésnek csak ez az egyetlen tárgya, egy végső tekintélyen épülő üzenet, melynek mindent alá kell rendelni. A vall. tanítás tartalma nem vall. és fil. gondolkodás eredménye, hanem adva van. Ez a ker. realizmus egészen más, mint a Niebergall pszichológiai realizmusa, ehhez nem psych. reflexió kell, hanem Isten e tényének hirdetett realitása hat a mi psychénkire. Hitet sem a lélektan, sem a filozofia nem tud adni. A ker. tanításban a munkáló erő nem a tanító személyisége, hanem egyedül Isten. A keresztyén realizmus Isten szemével nézve a világot a bűn világtényét látja meg, ez a tanítás kiinduló pontja, azért minden pszichologia által elérhetetlen tekintet-nélküliséggel, őszintén látja a bűnös embert. Ebben a világban azonban Isten van, s Isten kegyelme a tanítás második pontja. Ez pedig nem „válsággondolatokat“ ébreszt, hanem a válság tényére mutat rá. Ezért helytelen „megváltó erőkről“ beszélni, mint szellemi lelki erőkről, mert ezzel az a tévedés jár, hogy a Krisztus megváltó hatalmát az ember a magáéval egybeveti. Niebergall joggal fél attól, hogy az ember gyorsan eltanulja a válság gondolatát, de ezen nem a psych. realizmus segít, hanem az, hogy a Krisztusban megjelent tény nem pszichológiailag lehet követni, hanem csak hirdetni lehet, mely hirdetés a legszigorubb ténylegesség-gel jár el. A ker. tanítás főrészei a bűn ténye, és a válság ténye. A Biblia adja a szemléletű anyagot. A vallástudományi tanítással szemben itt nem az ember lélektanilag helyes viszonyáról van szó Istennel, hanem Isten kijelentett viszonyáról az emberrel. Azért nincs helye semmi päd. idealizmusnak, sem annak, hogy a tanító és gyermek egyek lesznek hasonló eszmékben. Egy ponton lehetnek egyek: a kegyelemben.

Evang. socialis vezető férfiak a 19. században címmel tartottak előadásokat 1929—30 telén a vallástanítók berlini továbbképző kurzusán, Wichernről (Gerhardt Martin), Stöcker Adolfról (Seeberg R.), Naumann Frigyesről (Rade Martin), Bodelschwinghamról (Mahling Fr.)

Felhívjuk olvasóink figyelmét a borítéklapon közölt *Kálvin János: Ujszövetségi kommentárjáról* szóló előfizetési felhívásra.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

VI. ÉVF. 4-5. SZ.

1930. APR.-MÁJ. HÓ.

Isten akarata.

Prédikátor 11:5.

Márk 14:36.

A keresztyén ember abban különbözik mindenekfölött másoktól, hogy élete célját önmagán túl keresi, nem a maga, hanem Isten akaratának megvalósításában.

Isten akarata — nincs ennél nagyobb titok a világon. A régi Prédikátor a legnagyobb földi titkokhoz hasonlítja és meggyőző tehetetlenségedről, amikor az igazság őszinte erejével szemedbe mondja: „nem tudod.“ Sőt mintha az Úr Jézus maga is, akinek pedig eledele volt mennyei Atyjának akaratát cselekedni (Ján. 4:34.), bizonytalanságban lenne Isten akarata felől...!

S hányan vannak, biztosan mi is voltunk úgy, hogy azt hisszük, tudjuk Isten akaratát. Pedig komolyan meg se kérdztük imádságunkban Tőle, csak egy-kettőre eldöntöttük, hogy ez az. Hány kényes kérdésben túltettük magunkat így! Hány haragos vagy meggyűlölt embertársunkat hagytuk elesni, hány ráncbízott lelket vesztettünk el így! Sőhajtva gondolunk a régi bölcs szavára: bizony nem tudtuk az Isten dolgát!

Mi nem tudjuk az Isten akaratát.

Számoljunk le már ezzel!

Nem tudjuk. Még ha olyan igyekvők, okosak vagy jószívűek is vagyunk. *A mi akaratunk, az nem az Isten akarata.* A mi jóakaratumk sosem tiszta jóakaratumk: mindig van benne örzés, mert végeredményben magunkat akarjuk.

Az Isten akarata végtelenül nagyobb minden emberi akaratnál.

Az Isten akaratát csak Isten tudja.

De hogy cselekedjünk mi, ha nem tudjuk ezt az akaratot?

Erről gondoskodott Isten, mikor *kijelentette*, hogy mit akar. *Ez a kijelentése, egy szóban összefogva: Krisztus.* Ő nem volt, nem lehetett hát bizonytalanságban a Benne megtestesült akarat felől. Gecsemánéi imádsága éppen határozott különbségtevés az isteni és emberi akarat között. És az Ő példája ez: *imádásban állította szembe a két akaratot, megtagadta a jobbnak látszó magáét és alázatos meghajlással s önmaga-rábizásával vállalta az Isten megnyilatkozott akaratát.*

H. J.

Adakozás a vas. iskolában.

(Hozzászólás.)

A „Vas. Iskola” 3-ik számában az adakozás kérdéséről lévén szó, indittatva érzem magamat, hogy a tapasztalataimat elmondjam.

Ez év szeptemberében kezdtem meg a vas. iskola vezetését és már az első órán kivettem a perselyt. Megjegyzem, nálunk annyira nincs szokásban a perselyes adakozás, hogy a templomunkban sincsen állandó persely. Így hát a gyermekek sem voltak ismeretségben az adakozás ilyen módjával. Megmagyaráztam pár szóval az adakozás jelentőségét, vártam az eredményt. Nincsen olyan vasárnap, hogy ne tennének a perselybe. Van olyan leányka, aki a cukorra kapott pénzét, másik a megtakarított leijét teszi bele. És a szülők részéről sincsen semmi ellenvetés hála Istennek. Milyen nagy volt a leánykák öröme, mikor elküldtük a mi árváinknak a 120 leit a perselyből. Gyűjtögetik tovább is. Azt mondom, hogy az adakozás a vasárnapi iskolában csak elősegíti a lelki munkát.

Nyárádkarácsony.

Bántó Tercsi, ref. tanítónő

Előnyök és akadályok a gyermekek közötti munkában.

Most csak azokat az előnyöket, vagy segítő tényezőket és akadályokat vesszük számba, melyek a gyermekek részéről állanak fenn a munkában. Szükséges látni ezeket azért, hogy a gyermekben kínálkozó segítő tényezőket jól kihasználhassuk, a nehézségeknek pedig kellő módon ellene állhassunk.

Azon *előnyök* között, melyek a gyermekben feltűnnek, első ami észrevehető az, hogy a gyermek *könnyebben meg-*

közelíthető, mint az ifjú, vagy felnőtt. Nincs benne gyanú és óvakodás, mely az ifjúban és felnőttben már megakadályozza a közeledést és tartózkodóvá teszi a másikkal szemben. Meglep bennünket a gyermek nyíltsága, őszintesége, bizalma, mellyel azonnal megérzi, ki közeledik hozzája szeretettel és ki foglalkozik vele önzetlenül. Ezt a bizalmat fel kell használnunk, elsősorban arra, hogy a gyermek iránti igazi szeretettel forduljunk feléje, mely nem leereszkedéssel, lenézéssel, hanem avval a gondolattal áll a gyermek elé, hogy mindnyájunknak gyermekeknek kell lennünk Isten igéje előtt. Ez a tulajdonsága a gyermeknek az, amit Jézus példaképpen állított a tanítványok elé, s amelyért azt mondta: ilyeneké a mennyek országa. Egy másik igen érdekes jellemvonása a gyermeknek az, hogy *komolyan veszi*, amit neki mondanak. Ezért azt lehet mondani, hogy a gyermek sok tekintetben alkalmasabb az evangélium befogadására, mint a felnőtt. A felnőtt ember már könnyen talál utakat, melyeken az evangélium üzenete és parancsa alól ki lehet bujni, azt meg lehet kerülni. Tudja, hogy a legjobb védekezés Isten parancsa ellen az, ha magyarázni kezdjük, hogy ezt így vagy úgy kell „érteni“, mert ezzel meg lehet erőltetni azt. A gyermekkel szemben a felnőtt ember rendesen ott játsza el a tekintélyét, vagy szavahihetőségét, hogy nem veszi komolyan a dolgokat. Azért nagy gondot kell fordítani arra, hogy a gyermeknek Isten üzenete komolyságát és határozottságát korán a szívébe véssük, meggyőzzük arról, hogy azt emberi magyarázat meg nem erőltetheti. A harmadik ilyen előny; mi a gyermek természetében van, az, hogy szeret *kérdősködni*, többet akar tudni mindenről. A vezetőnek gondja kell, hogy legyen reá, hogy a gyermeknek ezt a kérdősködő hajlamát megfigyelje. Érdekes adatokat lehet összeállítani abból, hogy mik iránt érdeklődik, miket kérdez a gyermek. Ezeket a kérdéseket sohasem szabad lenézni, még kevésbé kigunyolni, vagy elhárítani. Lehetnek köztük olyan kérdések, melyeket mi magunk sem tudunk megoldani, ezek bennünket is arra kényszerítenek, hogy tovább tanuljunk és kutassunk. A kérdésekre mindig komolyan kell felelni és pedig mindig Isten igéje alapján és arra hivatkozva. Ha megtehetjük, rá kell mutatni a megfelelő bibliai helyre, ahonnan mi a feleletet vettük, hogy így a gyermekeket ráneveljük, hogy kérdéseikre feleletet az Isten igéje alapján keressenek. Arra kell őket vezetni, hogy maguk is keressék a feleleteket, óvni kell őket az üres és hiábavaló kérdésektől, de figyelmeztetni a komoly és súlyos kérdésekre. Meg kell mutatni, hogy az

Isten ígében való feleletet a mi hitvallásaink és nagy egyházi embereink munkái magyarázzák s azokat nekünk is szorgalmasan tanulmányozni kell, hogy készen legyünk a felmerült kérdésekre válaszolni.

Ezekkel ellentétben azonban számot kell vetnünk olyan akadályokkal is, melyek éppen a gyermeknél a munkát gátolják. Itt szintén csak olyanokról beszélünk, melyek a gyermek lelki alkatában és természetében rejlenek. Ezek közül egyik gyanánt említjük azt, hogy a gyermek, bár hamar megragadja és befogadja a jót, nem rendelkezik elég *kitartással*, hogy amellet meg is álljon. A meghatottság egy pillanatában elhatározza magát, de ezt nem tudja keresztülvinni az életében, új benyomások feledtetik el vele. Ezt tudva, gondot kell fordítani rá, hogy a gyermeknek akaraterjét erősítsük, gyakoroljuk abban, hogy minél többször gondoljon arra, amit ígért, vagy elhatározott, főképen pedig azt mutassuk meg neki, hogy Krisztushoz folyamodjék, aki bennünk az akarást is, a végrehajtást is munkálja. Ezért fontos a gyermek imádkozásra és pedig önálló imádkozásra való nevelése. A másik akadály az, hogy a gyermekben, természeténél és koránál fogva nincs *önismeret*, nem tudja cselekedetét, gondolatait megbirálni és megítélni Isten ígéje tükrében. Innen van sokszor a gyermek meggondolatlansága, jó gyermekeknél is nem ritkán tapasztalt tapintatlanság, gonoszság, engedetlenség. Ez olyan baj, amit a gyermek csak a korról tud valójában kinőni, de már a vas. iskolában nevelhetjük a gyermeket arra, hogy cselekedeteit ítélje meg az Isten ígéje tükrében. A mi cselekedeteink mértéke nem mi magunk vagyunk, nem mi mondjuk meg azokról, hogy jók vagy rosszak, hanem Isten törvénye. Ezért szükséges a gyermeket Isten törvényével megismertetni, s nemcsak, hanem arra rávezetni, hogy ennek alapján vizsgálja meg a saját cselekedeteit. Végül egy harmadik akadály, amit úgy nevezhetünk, hogy a gyermeknek nincs *közösség tudata*, nem érez valódi mély kapcsolatot a családi, egyházi és nemzeti közösségek iránt. Ez is olyan baj, ami a korról együtt megszűnik, de ez ellen azért mégis harcolni kell. Az a hely, ahol legközelebből megtapasztalhatja a közösséget Isten ígéje szempontja alatt: a vas. isk. csoport. Azért a csoportban arra kell törekedni, hogy igazi testvéri közösség legyen, melynek tagjait Isten tisztelete fűzi egybe. A vezérnek mindent el kell követnie, hogy a csoportban a gyermekek egymást testvéreknek lássák és életükkel, egymáson való segítségükkel be is bizonyítsák ezt.

Vas. iskolai vezetőképzés a skót reformátusoknál.

Raikés Róbert, a vas. iskola megalapítója, skót volt, így nincs mit csodálkozni azon, hogy a vasárnapi iskola legszervezettebb alakjában a skót református egyházban látható meg. Hogy mennyire ki van építve a vas. iskolai munka, azt talán semmi sem mutatja annyira, mint az, hogy nagyon ritka helyen végzi ezt a munkát a lelkész, egymagában, segítség nélkül pedig sehol sem. Legtöbbször a lelkipásztor csupán irányítja, ellenőrzi a munkát, amit a gyülekezet tagjaiból kikerült nagyszámú laikus vezetők, többnyire felserdült fiúk és lányok, végeznek. A mi viszonyainkhoz képest a skót reformátusok bővíben vannak az ilyen vezetőknek: átlag minden tíz gyermekre jut egy, vagy másképp nézve minden huszadik konfirmált egyháztag vas. isk. vezető.¹

A vas. iskolai vezetők (teachers) természetesen nem foglalkozásszerűen, hanem szeretetből, szolgálatként végzik munkájukat; következésképpen mint életpályára, nem képezik ki magukat. Mégis van vas. isk. vezetői diploma, amit megfelelő előkészítés után bárki elnyerhet. Az előkészítés különböző módokon történik. Leggyakoribb az olyan helyi vagy kerületi *tanfolyam*, amilyen nálunk is szokott lenni (Kolozsváron). Többnyire nyáron rendezik, Summer Schools a nevük.² E tanfolyamok átlag egy hétig szoktak tartani s vagy általános képesítést adnak, vagy speciálisan haladótanulmánnyal, misszióval, ifjabb és idősebb ill. kezdő és haladó csoportot tartva szem előtt. Helyi tanfolyam (Training Classes) gyakran van Glasgowban, a Skót Vas. Isk. Szöv. központjában, a laikus munkások képzésére szolgáló *Bible Training Institute*-ben, de másutt is vidéken. Az ilyen helyi vezetők számára rendezett tanfolyam rendszeren télen van, 3–6 hónapon át, heti egy-két órával. Az ilyen gyakorló-tanulmányok inkább a vezetők állandó továbbképzését szolgálják, amire a skótok nagy gondot fordítanak. Nem hiába kezdi *J. W. D. Smith*, a Skót Vas. Isk. Szövetség új főtitkára (*James Kelly* európai titkár lett) a vezető felkészült-ségéről szóló tanulmányát így: „Aki tanítani akar, annak magának is állandóan tanulnia kell.“³

Úgyancsak télen szokták rendezni az egészen angolszász egyetemi rendszerű *levelező-kurzusokat* (Teachers' Correspondence Courses), mely a legfontosabb kiképző, amennyiben *rendszeres*

¹ Paisley skót város Lylesland nevű kerületében pl. egy egyházközségben, ahol az úrvacsorával élő tagok száma 1929. dec. 31-én 840 volt, a vas. iskolának 48 munkása (vezetője) van.

² 1929-ben négy ilyen nyári tanfolyam volt Skóciában, 1930-ra ötöt terveznek, mivel tavaly nem tudtak minden jelentkezőt elfogadni. — „The Scottish Sunday School Teacher“. 1930 január.

³ „Bibliai Nevelő Intézet.“ Gyakran van külföldi tanulója is. 1924–25-ben pl. öt cseh diák tanult itt, úgy hogy összes évi költségeinek felét, mintegy 40.000 lejt személyenként, az Intézettől kapták ösztöndíjként. Ez a lehetőség, hiszem, számunkra is nyitva áll. (Igazgató: Rev. D. M. MacIntyre, D. D. 64 Bothwell Street, Glasgow, Scotland.)

⁴ The Scottish Sunday School Teacher. 1929. október.

tudományos képzést ad. Négy-öt speciális ága van (külön a kezdőknek, külön a haladóknak, bibliaismeret, gyermektanulmány, stb.), mindenik ágának van egy vezetője. A tanulás a kijelölt könyvek (text-books) tanulmányozásából, feldolgozásából áll, 6 hónapon át. Aki megfelelt, bizonyítványt kap; négy ilyen bizonyítvány jogosít aztán a vas. isk. tanító diploma elnyerésére.

A kiképzés egyébként erősen gyakorlati irányú, sokszor mérő technikának a látszatát kelti s a módszertani fogásoknak elterjedtsége és megrögződése mutatja, hogy a kelletténél nagyobb fontossága van a pillanatnyi „hogyan“-nak. A mi szemünkben nem látszik elég alaposnak, elég átfogónak ez a nem egyszer rövides kiképzés, de ne feledjük, hogy egy vas. iskolán, ifj. bibliakörön nevelődött nemzedék legbuzgóbbjaiból kerülnek ki a skót vasárnapi iskola munkásai. S bár itt-ott tagadhatatlanul felüti fejét az elkülsősítés, vagy a „practice“ túlhajtásának veszedelme, ez nem „angol képmutatás“, mert általánosnak nem mondható, hanem elkerülhetetlen kísértés ott, ahol nincs egyházi munka vas. iskola nélkül. Annál általánosabb az az őszinte törekvés, mely a vas. iskolával nem akar többet, de kevesebbet se, mint *Istenhez vezetni a gyermekeket*. Ezért az előkészítéshez is a lelki készség az, aminek megnyerésére mindenekelőtt igyekeznek rásegíteni a vas. iskolai tanításra vállalkozókat. Mondanom se kell, hogy éppen ezért milyen fontos ebben a munkában az *imádkozás*.

Horváth J.

Vasárnapi iskolai, bibliaköri és leányköri vezetők konferenciája.

Rendes pünkösti konferenciánkat ez évben a pünkösti utáni héten, június 12—14. napjain tartjuk meg Kolozsváron, mely konferenciára meghívjuk mindazokat, akik jelenleg vas. iskolát, bibliakört (fiú és leány bibliakört), vagy leánykört (egyesületet) vezetnek, vagy akik ilyenek vezetésére és ezekben való munkára el akarják szálni magukat.

A konferencia három napig, jun. 12. reggeltől jun. 14. estig tart, a következő napirenddel: D. e. 9—10 bibliaórák csoportokban, 10—1. előadások megbeszéléssel, d. u. 3—4. játék és énekóra; 4—6. konferenciák; 6—7. imaóra csoportokban, este 8—9. előadás.

A *bibliaórák* témái: Az elhívás (I. Kor. 4:1—7). A munka kényszerűsége (I. Kor. 9:16—23). Az izenet tartalma (II. Kor. 5:11—21).

Az *előadások* tárgyai: 1. A váltság jelentősége a református ember életében. 2. a) A vasárnapi iskola nevelői munkája (vas. isk. vezetőknek); b) A négyes program a munkában (bibliköri és leányköri vezetőknek). 3. Jeremiás próféta kora, személyisége és próféciája.

A *konferenciák* tárgyai. (A konferenciák két csoportban folynak külön a vas. isk. és külön a bibliaköri és leányköri vezetők számára). a) A vas. isk. vezetőknek: 1. A vasárnapi iskolai munka

folytatása a bibliakörben. 2. Nehézségek és akadályok a munkában; b) Bibliaköri és leányköri vezetőknek: 1. A bibliaköri munka helye az egyház munkájában. 2. Nehézségek és akadályok.

Az *imaórák* tárgyai: 1. A gyermekek és ifjúság közötti munka egyházunkban és az egész világon (Efez. 1:15—23). 2. Az anyaszentegyház, vezetői, tagjai és munkái (Ef. 2:14—22). 3. Közös imaóra és áhitat.

A konferencia a *ref. theologia* dísztermében és tanácstermében lesz. A vidékről jövők közül azokat, akik ezt jelentkezőskor kéri, elszállásolják, étkezni (ebéd és vacsora) a theol. konviktusában fognak. A résztvenni óhajtok *jelentkezzenek* dr. Imre Lajos egyh. ker. belm. előadónál (Cluj—Kolozsvár, Ref. theologia) *egy levelező lapon, jelezve azt is, igényt tartanak-e szállásra és mikor érkeznek.* A jelentkezőskor kell kérni a segílyt is, ilyet azonban csak az kérjen, aki komolyan rá van szorulva, s ez összeg az útiköltség $\frac{1}{3}$ részénél több nem lehet. *A jelentkezés végső határideje május 25. Későbbi jelentkezéseket nem veszünk figyelembe.* A résztvevők a szállást ingyen kapják, étkezésért napi 50 lejt fizetnek.

Mindenki hoz magával teljes Bibliát, Ref. Énekeskönyvet, Heidelbergi Kátét, Zengjen hálaének c. énekeskönyvet és jegyzeteknek való papírt és ceruzát. Minden jelentkező már elindulása előtt lehetőleg megkapja az értesítést arról, hova kell szállania, aki ilyen értesítést nem kapna, az érkezése után a Ref. theológiára jöjjön, ott beosztását megtudhatja.

Készüljünk imádkozással és a kitűzött kérdések feletti gondolkozással a konferenciára.

A m u n k a.

Hírek külföldi vasárnapi iskolákról. A skót református vasárnapi iskolai lap „The Scottish Sunday School Teacher” *J. Kelly* nemzetközi vas. isk. utazótítkár látogatásaival kapcsolatban, időnként beszámol az egyes országok vas. iskoláiban előforduló különösebb eseményekről, haladásról. Így a múlt évről az októberi szám hírül adja, hogy *Bulgáriában* és *Jugoszláviában* sikerült egy-egy hétig tartó vezető-képző konferenciát összehozni. Az utóbbiban 42 magyar is résztvett s előadóként id. *Victor János*, a magyarországi vas. isk. munka ősz vezetője. A tanfolyamot a brittek anyagilag segítették. Ugyancsak segílyt kér a *csehszlovákiai* mozgalom. Itt a konferencia alkalmával a sajtó szegődött lelkesen az ügy mellé. *Olaszországban* a munka növekedése egyre jobban megmutatja a Biblia hiányát. *Latviában* már annyira nem kezdő a munka, hogy egyszerre több központban is tartanak vezető-képző tanfolyamot. *Izlandban* egy britt két hónapot töltött

a munka beindításán fáradozva. *Lengyelországban* a Vas. Isk. Szövetség felvette kebelébe a baptista felekezet munkáját is. *Indiában* a munka növekedését jelzi, hogy a legutóbbi tanfolyamra 22 helyre 80 jelentkező akadt, aki vas. isk. vezetésre akart előkészülni. *Sziriában*, Baalbekben a múlt nyáron 15 felekezet 73 küldöttje megtartotta a bibliai földek (Szentföld, Szíria, Örményország) első közös vas. isk. konferenciáját, az ősi örmény egyházzal kapcsolatban kezdett munka első eredményeként.

Nyugtázások: *Vas. isk. központi alapra:* Lupény 100 lei, Balavásár 100 lei, Ismeretlen 21 lei, Fogaras 100 lei, Érmihályfalva 50 lei, Bágyon 140 lei, Szilágysomlyó 200 lei, Szövérd 50 lei, Gyalu 156 lei. *Külmisszióra:* Lupény 100 lei, Balavásár 100 lei, Fogaras 100 lei, Fogarasi nőszövetség 104.50 lei, Érmihályfalva 50 lei, Marosvásárhelyi ref. koll. vas. isk. 330 lei. *Árváknak:* Bágyon v. isk. 200 lei.

Kálvin János: Újszövetségi írásmagyarázatait kiadja az „Ifjú Erdély”. A hat vastag kötetből álló munka három év alatt jelenik meg, ára 3500 lei, mely részletben, az egyes kötetek megjelenésekor fizetendő. Megrendelhető lapunk kiadóhivatalánál.

Ezt a munkát *melegen ajánljuk* mindenki figyelmébe, mint amely a Szentírás olvasásához és megértéséhez szinte nélkülözhetetlen. Havi 100, napi 4 leiből megvehető s aránylag olcsón jut vele az ember kimeríthetetlen kincstárhoz.

SZERKESZTI: DR. IMRE LAJOS	KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.
--------------------------------------	---

AZ IGE TÜKRÉBEN.

A Lélek és bűnbánat.

„TérjeteK meg és keresztelkedjeteK meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében, a bűnök bocsánatjára; és veszíteK a Szent Lélek ajándékát.“ Ap. Csel. 2:38.

Pünkösdkor leghamarább jutunk abba a kísértésbe, hogy az emberi erő, képesség, összetartás szédületes munka-eredményeinek szenteljünk emlékünnepet. Vannak, akik megtagadnak minden felülről alászálló hatalmat, s ünneplik az emberi szív, ész, akarat *természetes erejét*; vannak, akik finom, de annál veszedelmesebb formában a megigazult, lélektől telített embernek a történelemben véghez vitt, kézzel fogható teljesítményeire utalnak, s ünneplik azt az erőt, mely *Isten segítségével* a mi erőnk is lehet; vannak, akiknek sem a természetes emberi erő, sem a megszentelt akarat munkája semmit sem jelent, azaz olyanok, kik minden pünkösdi fellendülés dacára, *közömbösök*, ugyanazok maradnak. Ezeknek az embereknek olyan megfoghatatlan, érthetetlen, sőt vádat, gyanakvást, sajnálkozást kiváltó az a gondolat — az a fatális gondolat, — hogy sem az ember természetes ereje, sem a magát igaznak mondó, újjá született állapotban még Isten országát is építeni tudó lélek ereje nem az az erő, mely hat, munkál, újjászül, épít, hanem *mindig és egyedül csak a Szentlélek*. Ezek az emberek nem akarják megérteni — sőt épen pünkösdkor tiltakoznak ellene —, hogy az ember semmi, az ember gyenge, az ember beteg, az ember halál közt szorong, egyszóval, hogy az ember a *bűnnek* a rabja. Pünkösöd nem azt jelenti, hogy *én* tettem és tehetek valamit, ha mindjárt újjászületett állapotban is, pünkösöd azt jelenti, hogy *én* semmit nem tehetek, épenséggel semmit. A pünkösdi üzenetnek az a fatális tartalma, hogy *mindent Isten* tesz. S rám nézve existenciálisan fatális azért, mert egyuttal az is lelepleződik, amire *én* vagyok képes, amit *én* tettem és teszek. Mégha olyan jó vagyok is, mégha olyan jónak tartanak is, mégha mindent megteszek is — akkor sem vagyok más mint önhitt, beképzelt, hiú, haszontalan szolga. S még hozzá lázadó. Igen! olyan, aki épen azért, mert akar valamit, mert akar valami lenni (munkatárs, Isten), betörök az Isten szentélyébe, megrabolom, durván meg-

sértem szuverénitásban, Őt, aki egyedül jó, aki egyedül csúszkál minden.

Ha azt mondom, hogy a legjobb ember is csak erre képes, nem hiszed el; azt mondod, hogy vétkeket, káromlást szól a szám Isten ellen, azt hányod szememre, hogy nem becsülöm meg a Lélek ajándékát, azt mondod, hogy embergyűlölő vagyok, azt mondod, hogy szánalmas felfogásnak lettem rabjává. Pedig hidd el, hogy így van! Hidd el nekem fájdalmas panaszom igazságát: az ember ember! „Óh én nyomorult ember...” „a mélységből kiáltok hozzád...” „a halál árnyékának völgyében járok...” „...nem vagyok méltó, hogy fiadnak hivattassam...” Ha neked van igazad, akkor nekem nincs pünkösödöm, de nincs sem Pálnak, sem Dávidnak, sem a tékozló fiúnak. Hidd el ezt a hihetetlen és érthetetlen ténnyt, hogy épen azért vagyunk nyomorultak, azért vagyunk a mélységben, azért járunk a halál völgyében, azért vagyunk tékozló fiak, azért vagyunk szánalmas emberek, mert szabadságot akarunk, mert rohamot indítunk az ég ellen, mert életet akarunk, mert önálló nagyságok akarunk lenni. A vágy és hiányérzet, mely kínozza a mai embert, mely különböző misztikus, spekulatív útvesztőkbe viszi a mai embert, mind arról beszélnek, hogy az ember nagyon akar valamit és nagyon elfelejt valamit. Törekszik, törtet, stréberkedik előre s elfelejti, hogy neki nem előre, hanem vissza felé kellene mennie, embernek kellene maradnia.

Az egész pünkösdi történet arról beszél, amit Isten tett. Megmondja azt is, amit az ember tesz, de az valami megszégyenítő, aljas dolog; „gonosz kezeitekkel keresztfára feszítve megölétek“. *De* Isten másképp határozott. Ez a *de, mert, ha* a bibliában nagyon sokszor előfordul. „*De* Isten feltámasztotta a halálból...” „*térjete* meg, *mert*... elközelített a mennyek országa. Olvasd el a Rom. lev. 8 részét. *Mert, ha*, egymást változtatják. Mit jelentenek ezek? Azt, hogy már jóval előbb, hogy *te* téttel volna, vagy tenned kellene valamit, *tett Isten* és erre kell figyelned. Minden törekvésedben, fellángolásodban, diadalútadban megelőzött Isten. Ez nem jelenti azt, hogy te most vele mindent megtehetsz, és semmit sem kell és nem szabad tenned, mert mindent elvégzett Isten. Amit eddig téttel az maga a bűn, amit Isten tett, az a bűnök bocsánata. Míg te Isten ellen lázongtál, Isten érted dolgozott; ellene harcoltál, s ő legyőzött. A pünkösöd mindig azt hirdeti (s neked szabad-é más hírdetni?), hogy te mindig csak az elsőre vagy képes, a másodikat mindig csak Isten végezheti el. Tehát nem azért van pünkösöd és nem azért van pünkösdi Lélek, hogy *te* annak erejével neki feszülj az élet harcának, hogy *te* annak erejével végezd egyházmentő törekvéseidet, hogy *te* belőle programot csinálj, hanem!, hogy

vedd azt a Lelket a bűnök bocsánatjára. Ahol Lélekről van szó, ott nem más, mint irgalmatlanul a bűn lát napvilágot. De óh csodák csodája, hála a kegyelemnek, a bűn, tehát maga az ember, akinek egész lényét a bűn határozza meg, nem önmagáé, hanem *Krisztusé*. Nehogy abba a téves hitbe ringasd magad, hogy a bűn tőled valaha is elválasztható, ne gondold arra, hogy csak bűnödöt vette el Krisztus, és most megszületett egyszersmindenkorra a te új embered: a pünkösdi ember, a lélek, a tettek embere; óh ne hidd... *Te* vagy az övé mindenestől. Te magad nem változtál meg, csak Isten vitte véghez azt a csodát, hogy ő megváltozott irántad. Magáévá tett, megtérített, visszafordított önmagához.

Ebben az új helyzetben el ne hited magaddal, hogy most önálló lettél, ki Isten kegyelméből magad munkálod tovább idvességedet és Isten országa diadalát.(!) Ilyen sokat ne tulajdoníts magadnak. Jól jegyezd meg, hogy nem te változtál meg, hanem Isten fordult feléd; ne felejtsd el, hogy addig vagy ebben az állapotban, míg ő akarja. Vigyázz, ha valamit tenni akarnál, erőszakkal rántanád ki magad ebből az új helyzetből melybe nem te juttattad magad, melyet nem tartasz meg magadnak. Vigyázz! mert ő tett mindent, s most is az övé az első — és utolsó szó egyaránt. Neked más nem marad, mint bánkódnod azok miatt, mit te cselekszel.

De kérdés talán: nem bolondság, amit én beszélek? Nem épen ez-é az igazi fatalizmus? Nem tesz-é bénává az akaratban, lustává és könnyelművé az életfolytatásban ez a beszéd? Semmiképpen nem! ... mert itt már rólad nincs szó; a te akaratod mennyei Atyád akaratja, a te életed: „él bennem a Krisztus.“ — Sőt, azt jegyezd meg jól, hogy még csak itt kerülsz igazán a „félelem és rettegés“ áldott helyzetébe. Bénaság, könnyelműség, lustaság nem tartozik bele a Krisztus életébe. Ezek csak az emberi élet jelzői. Krisztus élete a radikális kényszerűség: űz, hajt, szorongat, kényszerít. Ezért bűnbánat az igazi élet; feltárása a Lélek hajtó ereje akadályainak.

Lélek ... ez nem azt jelenti, hogy most hamis álszenteskedéssel a fejlődő keresztyén élet útjára léptél, azt sem jelenti, hogy ölbetett kézzel várd, hogy a Lélek mindent végezzen helyetted, s te csak bölintgató csodálkozással regisztráld a szédületes eredményt, de azt sem jelenti, hogy most te lettél a legfontosabb elem Isten országa munkájában, aki nélkül talán Isten semmire sem menne, aki nélkül megdőlnek a Sion falai, hanem azt jelenti, hogy te most már tudod, hogy ember vagy és nem több, de azt is tudod, Isten a *te* Urad és Istened, Krisztus a *te* Szabadítód, a *te* Megváltód, a *te* Idvezítőd.

Mit tehet hát az ember? Meghajlik, összeroskad, feladja ma-

gát, bűnt bán egész életében és elkötelezi magát annak, aki ilyen szuverénül jelentette ki magát. Óh Uram, mennyit harcoltál érettem, míg felnyitottad látásomat, megérttetted beszédedet! Óh mit tehetnék, mit adhatnék hálából? Felajánljam nagylelkűen, hitvány segítségemet? Nem, Uram! Itt van az életem, most látom, hogy a tiéd, úzd, hajtsd, kényszerítsd, szorongasd! Harcban győztél felettem, harcban eméssz el engem!

Dávid Gyula.

A vallástanítás és az új vallástani könyvek.*

Az 1929. nov. 25-iki kerületi közgyűlés 62. sz. határozatával elfogadott és kötelezővé tett vallástani tanterv elkészítését az előadó szerint „az új 7 osztályos elemi iskolai típus indokolja”. Az ig. tan.-i javaslat — természetesen — elsősorban a külső körülményeket, nevezetesen a népiskolai oktatás új tagozását kellett figyelembe vegye. A vallástani tanterv reformját azonban sokkal mélyebben fekvő okok is sürgették.

A vallás tanítása, a vallásos nevelésnek egyik fontos tényezője, mert kétségtelen, hogy a hitéletnek van u. n. par excellence tanítható része és van főképen cselekedetekre segítő szemléltető oldala. Azzal, ha a hitélet mélységeit és mindenekét átható erejét kifejező eseményeket, történeteket tanítjuk, a hitélet fokozottabb jelentkezőségére még nagyon keveset tettünk. Hisz a kötelező népoktatás törvénybe iktatása óta folyton tanítottuk a vallást — sőt éppen a vallás lényegét hordozó mozzanatókat — és mégis az eredmény kétségbeejtően szomorú volt és pedig nem csak az által, hogy nagyon fogyatékos képet nyertek a tanítottak a vallásos élet nagyszerű tényeiről, hanem mert a valóságos élet és a vallás tényeiben tükröződő hitélet ellentétei nem nyervén kiegyenlítődést, olyan zavart idéztek elő a lelkekben, melyek jelentősen hozzájárultak a vallásos életben uralkodóvá válhatott közöny kiváltódásához.

A vallásoktatásban hiányzott a kellő megkülönböztetés. A hitélet tényeinek megismertetése — legjobb esetben lazán összefüggő száraz ismeretanyag felhalmozódására vezetett. Az élet-tényekből ismeret lett, melyeket az emlékezetbe raktároztunk, s ez alapon classificáltuk a tanulóknak a vallástanból való előmenetelét. A régi magyar bizonyítványokban így is volt megjegyezve: vallástan és valóban e kifejezés ösztönösen is jó volt, csak a vallástan anyaga nem felelt meg ennek a fogalomnak, legkevésbé pedig a népiskolai vallástanításban nem. Az eddigi vallásoktatás nem választotta szét a főképpen tanítható részt attól, ami elsősorban vallásos tapasztalat elősegítésére szolgál. Bármennyire is tiltakozzék valaki a vallásos élményekkel szem-

* Felolvastatott a dési és széki egyhm. közös lelkészi értekezésén, 1930 május 27-én.

ben és jelentőségében bármiképen is igyekszik lefokozni azt, a vallásos nevelésnek mindenkor ezen van és lesz a súlypontja.

A Zakeus történetét meglehetősen tanítani ugyan, de ha csak ismeret — akkor nem sok értéke lesz, ha azonban a megigazulás tényének cselekvő szemléltetésére használom fel és e nemű gondolatok sarjztatására alkalmazom, tapasztalat kiváltására fordítom, akkor mégis más nyomot hagy a lélekben. A hitélet tényeinek ilyen szemléletes módon való megismertetésére csupán az iskolai oktatás nem egészen alkalmas, mert az ilyen elmélyülő és tettekben fokozódó szemléltetésnek az eredménye nem mérhető fel a történet elmondásával.

A kijelentés tényeit mégis csak ismernie kell minden hívőnek, az egyház mindenik tagjának. De vajjon egy élet a legbuzgóbb odaadás mellett is elégséges volna a kijelentés, a hitélet csodálatos nagyszerűségének a megismeréséhez? Azt hiszem egyértelműleg mondhatjuk, hogy ez az ismeretanyag kimeríthetetlen bőségű. Az iskolai vallásoktatásban ez a hitélet megnyilatkozásait szemléltető rész végeredményben csak nyomra vezetés lehet. A hitnek „kétféle ismerete“ van, egyiket a bibliából, a kijelentés okmánytárából szerzi, a másikat „a hatások tapasztalatából“ nyeri. Kálvin szerint is „a hit kétségnélküli ismeret is, bizonyos fajta tudás,¹ de nem olyan természetű, amelyet a világi tudományokban keresünk, mert „az evangéliumot nem lehet megérteni a pusztá ésszel“ — tehát csupán a világi ismeretek módjára nem is tanítható. A hit ismeretének a tapasztalatban kell gyökereznie. A modernizmusnak is igaz — a vallásos tapasztalat a jelszava, de mi a Kálvin utmutatásához ragaszkodunk. A vallásos tapasztalatnak azt a nemét amit Kálvin kihangsúlyoz, s melyről eddig szóltunk, a Szentlélek bizonyoságtétele hozza létre. Itt az ember tapasztalását megelőzi az Isten bizonyoságtétele.² Két különböző személy — Isten és ember — „találkozása, érintkezése megy végbe, éppen ezéért pattan ki belőle villamos szikraként a bizonyosság“. — Ez az a biztos ismeret, amit a Heidelbergi Káté 21. k. a hit egyik lényeges részének nevez.

Az iskolai vallásoktatás — sajnos, nem elégedhetik meg csupán ezzel az ismerettel, nem azért, mintha nem ez volna a fontosabb ismeret, hanem azért, mert egyfelől az iskolai oktatásnak feltétlenül ellenőrizhető ismeretek közlésére van szüksége, másfelől a hitélet is megkíván — éppen a „biztos ismeret“ — a hitismeret egységbe foglalására, a hitismeret-részek összekapcsolása végett olyan ismereteket, amelyek éppen taníthatóság folytán sajtóíthatók el. Ezek az u. n. hittani-vallástani

¹ Doumergue: Kálvin Jelleme. 56. l.

² U. o. 62. l.

ismeretek. Ezeknél az ismereteknél nem a tapasztalhatóságon van a hangsúly, hanem a tudomásul vételen és ezekre szintén nagy szüksége van a hitéletnek. Nem dogmák ezek, a népiskolában, de ha úgy tetszik a dogmák csirái, az öntudatos vallásos életnek lényeges feltételei.

A Szentírásban közölt isteni kijelentés helyes felfogásának, megérthetésének is így nem az egyéni tetszésre bízott vallásos tapasztalatnak eszközei, s ha kell korrekciói. Ez a vallásnak elsősorban tanítható része.

A már használatba vett vallástani könyvek a hitismeretek ezen megkülönböztetésének alapelvét tartják szem előtt. Ennélfogva csak a legnagyobb örömmel tölthet el bennünket ennek a felismerésnek gyakorlati alkalmazása. Ma nem lehet még hozzátévelegesen sem felmérni annak az öntudatos vallomásnak az erejét, amely ebben az első mondatban rejlik: Én református keresztyén vagyok. (Igaz, én kibővítettem még azzal, hogy magyar református.) Nekünk pedig nagy szükségünk van arra, hogy hűveink bátran vallják magukat reformátusoknak és aztán tudják, hogy miért reformátusok. Minden vallás jó vallás, stb. közszólam leggyakrabban éppen a mi hűveink ajkáról hangzik el.

A vallásoktatás anyagát az új könyvek három csoportba osztották, az első az Egyház és élete, a második a Biblia, a harmadik a Káté. Az első és harmadik rész tulajdonképpen egy és ez az u. n. tanítható rész, ami aztán feltétlenül számon kérhető is. Ki az, aki kifogásolni merésznél, hogy most már a gyermek az iskolában is megismerkedik az egyházzal, amelyhez tartozik, annak életével, amelyben neki tevélegesen részt kell vennie?

Vessünk csak egy futó pillantást a mai helyzetre. Hányan ismerik nem csupán a nép egyszerű fiai közt, hanem az u. n. művelt hűveink sorában is annak az egyháznak a szervezetét, valódi életműködését, s ennél fogva földi létére vonatkozó célját, törekvését, feladatát és szükségleteit? Vajjon az a sok egyenlenség nem vezethető-e vissza javarészen arra a tájékozatlanságra és tudatlanságra (ami aztán annyi rosszakaratnak a forrása) mely még annyira általános az egyház életével szemben?! Nagyon is figyelmeztetnek az idők jelei, hogy végre gondoskodjunk az egyházzal mint olyannal szemben való biztos tájékoztatásról is. Az a sok felületes és könnyelmű szabadosság (mert az nem liberalizmus volt), amit e tekintetben megengedtünk hanyagságunk és közönyösségünk folytán, egyházi életünk megsemmisítésére vezetett. Míg református leányaink mit sem törődve kötnék házasságot más felekezettű — most már mondhatni egész tervszerű irányítás mellett más nemzetiségű és felekezettű férfival, addig egy róm. vagy gör. kath. leány avagy gör. keleti is,

mennyire érvényre tudja juttatni hasonló esetben egyháza felfogását és álláspontját. Az egyház életének megismertetése már a zsege gyermekkorban elengedhetetlen szükség és ez a vallásoktatás tanítható és ez ismeretnyújtás ellenőrizhetőségének egyik fontos anyaga.

A bibliai anyag a vallásos tapasztalatszerzés anyaga. Ennek az intenzitása mindig a vallástanító személyes hitéletének komolyságától és erejétől függ. Minthogy a vallásos nevelés nem korlátozható csupán az iskolára, a bibliai anyag elmélyítésére és kiszélesítésére a vasárnapi iskolák beállítása és fenntartása kínálkozik nagyon alkalmas eszköznek. A vasárnapi iskola — értsük meg — nélkülözhetetlen szerve az egyház életének. Alig egy évtizedes multra tekinthet vissza, de ahol már évek óta rendszeresen és komolyan működik, ott elvitathatatlan a nagy jelentősége és áldása.

A vallásoktatás súlypontját úgy látom az új vallástani könyvek a Heidelbergi kátéra helyezik. A legteljesebb elismerés illesse azokat a bátor kezdeményezőket, a kik — hiszem a Szentlélek utmutatására — beiktatták a vallásoktatásba. A heidelbergi káté hiterősítő és öntudatosító értéke minden kétségeskedő és kicsinyeskedő vitatkozást kizár. Olyan konfesszió, melynél világosabban a református hittartalom ki sem fejezhető. Nemcsak a református hittudat elmélyítésének a legalkalmasabb eszköze, de annak is a legmegfelelőbb módja, ami által a vallást az emberhez legjobban közel hozhatjuk. Valóban az erdélyi református hitélet reneszánszának legcélravezetőbb kiinduló mozzanata ennek a konfessziónak a vallásos tudatba való begyökereztetése. Azzal a kifogással, hogy nehéz és egy 7—13 éves gyermek számára érthetetlen — hamar végezhetünk. Amit most nem „ért” meg, de lelki élete elemévé vált az iskolai oktatás folyamán, majd ráeszmél később az Igehirdetés, az Igével való foglalkozás alkalmával. De ki mondhatja meg, micsoda támaszt ad majd annak az életben, az ezernyi kísértések között, a mik éppen hitét támadják, egy-egy felvilágosító felelete?! Aztán ha nincs is apró részletességgel keresztül véve, de az első osztályok könyvében mint utmutatás hasznosan alkalmazható az egyes kérdések felaprózása. Hiszen még a konfirmációi oktatásban is ezt az eljárást követjük, s így aztán a kifogásolt nehézség magától megszűnik. Azt is a könyvek nagy érdeméül kell feljegyeznünk, hogy a bibliaanyagnál éppen a tapasztalatszerzetetés biztosságára alkalmas kérdéseket, gondolatokat és imádságokat illesztette be. Nem kevésbé értékesek a történeti példák alkalmazása.

Az elmondottakból nem az következik, hogy most már a vallásoktatás csak az egyház életével, történetével és hittételeivel foglalkozzék, mert a bibliaanyag közlése nélkül ismételtlen csak

káros tulzásba esnénk, amelynek hatása ma még kiszámíthatatlan veszedelmekkel járna. Ezek a részek szervesen összefonódva vezetnek eredményhez, csupán azért hangsúlyoztam, hogy ez a feltagolása a vallásoktatás anyagának eddig nem volt meg, s ezzel az eljárással szemben igen szép reményeket táplálhatunk a már-már kockán forgó vallásos és egyházi életünk érdekeinek megvédhetésére nézve.

Az anyag összeállításában nem csak a gondosság, a komoly törekvés látszik, hogy a vallásoktatást kiemelve a súlyedségből, a lethárgiából, de hogy építő, öntudatos vallásos életre segítő hatása minden körülmények között biztosíttassék. Első tekintetre zsufoltnak, sokat átfogónak látszik. Azonban nem maguk a könyvek vannak hivatva a vallásoktatás eredményének biztosítására, hanem elsősorban a vallástanítók. Bizonyára nem betanítás céljából készültek, hanem vallásos élet tényeinek megismertetésére. Ebből a szempontból célszerűnek mutatkoznak, s lelkiismeretes felhasználással a református hitélet megújulásához jelentősen hozzá fognak járulni.

Részleteiben lehetne kifogásokat emelni. Néhol a stílusa pongyola és nem eléggé magyaros. Itt-ott a könnyedség róvására terjengős. A közölt imádságok helyett szívesebben látnám az énekszövegből alkalmazott imádságokat, mint azt a jugoszláviai Református valláskönyv is felhasználja, s amit csekélységem is évek óta gyakorol. Szükséges a templomba érkezés, távozáskor fohászok felvétele, minő az V. zs. 7. verse és a XXV. zs. 2. verse.

A kezdet itt-ott bizonyára nehézkes — de ha majd jobban megismerkedünk e könyvekkel bizonyára hálás szívvel gondolunk Istenre, hogy Szentlelkével megihlette az órállókat, nekünk egy nagy, használható alkalmas eszközt adtak e könyvekkel kezünkbe, hogy szolgáljunk a léleknek újságában és nem a betű óságában. Róm. 7:6.

Dr. Mezey Mihály.

Tananyag, tanterv, tankönyv.

(A vallástanítás egy szervezeti kérdése.)*

Ez a kérdés, bár egy módszertani és szervezeti kérdésnek látszik, mely a katechetikának súlyos alapvető kérdéseitől távol esik, mégsem nélkülözheti megoldásában és kivitelében azokat az alapelveket, melyek az egész katechetikát mélyen meghatározzák. Nagy tévedés volna azt gondolni, hogy egy tankönyv elkészítéséhez, vagy egy tanterv megállapításához elég valamely gyakorlati ismerettel bírni és felesleges azoknak a tudományos elveknek ismerete, és pedig olyan ismerete, mely állásfoglalást is jelent azokban, melyek a katechetika célkitűző részében foglaltak. Már egy tankönyvből, még inkább a tantervből, világosan meg lehet állapítani, tisztában van-e a tankönyv és tanterv készítője ezen alapelvekkel, mit gondol a vallástanítás céljáról, tárgyáról, módszeréről, hogy gondolkozik a vallástanítás anyagának dogmatikumáról, mit tart a Biblia, egyháztörténet, Káté, stb. tartalmi és módszerei használata felől. Ha valaki a régi tankönyvek bármelyikét elővette, láthatta, hogy azokban a vallástanítás célja bizonyos erkölcsi alapismeretek és magatartás ismeretének nyújtása volt, tehát a szerző vallástanítási ideálja a nemes erkölcsi jellem, láthatta, hogy a Biblia történeti illusztrációi egyes erkölcsi igazságoknak, Jézus az erkölcsi jellemhős, aki küzd és győz, stb. Ha tehát a tananyag, tanterv és tankönyv kérdésénél járunk is, nem járunk kevésbé elvi alapon és kevésbé

* A Ref. Szemle egyik számában azzal a kéréssel fordultam lelkész és tanítótársaimhoz, hogy az új vallástanítási (el. isk.) tantervvel és a számára készült tankönyvekkel kapcsolatban felmerült észrevételeiket, amennyiben azok komoly meggondoláson alapulnak, közöljék tudományos feldolgozás végett. Sajnos, ez a kérés csekély viszhangot keltett, mert bár sok kifogást és ellenvetést lehetett hallani szóban, a legtöbben elmulasztották az alkalmat, hogy azokat írásban is közöljék. Holott ez jó alkalom lett volna, hogy a tantervre és könyvekre — melyekről elismerem, hogy gyökeresen más irányuak, mint a régiek — vonatkozó függő kérdéseket nemcsak ad hoc szavakban, hanem alaposan és elvi alapokon is megbeszélhessük. Kár, hogy ez a közömbösség azt mutatja, hogy a kérdések elvi megtárgyalására és tisztázására nem mindig hajlandók azok, akiknek pedig van véleményük. Ezt a jelenséget kétségtelenül egyházunk vezetőinek nagy öntudatlansága hozza magával, mely pedig súlyos veszedelmeket rejt magában.

A jelen tanulmány nem apologia akar lenni a tanterv és val-láskönyvek mellett — hogy arra nincs szükség, legjobban a fenti jelenség mutatja, mely szerint hat megküldött vélemény szolt azok ellen, a többi be nem küldött a közmondás értelmében pártoló szavazatnak számít — hanem azoknak az elvi alapkérdéseknek tisztázása, melyekből a tanterv és tankönyvek fakadtak.

súlyos kérdések között, mintha a Biblia, Káté vagy a hit valamelyik cikke kérdésénél tartanánk. Amint az a jó katechetica, melynek válasza van minden kérdésre, s mely a legapróbb módszeri kérdést is legsúlyosabb alapkérdéséből fejti meg, úgy csak az a jó tanterv, tankönyv és tananyagmegállapítás, mely nem öletszerűleg, hanem a legsúlyosabb alapkérdések útján akar e kérdésekre felelni. A mi feleletünkben is tehát, mikor ezekről beszélünk, mindig vissza kell néznünk és utalnunk a katechetika alapvető problémáira.

Három kérdéssel akarunk itt foglalkozni: a tananyag, tanterv és tankönyv kérdésével, s először arra kell utalnunk, hogy ez a három három különböző, egymással össze nem tévesztendő dolog. A *tananyag* magában foglalja azoknak a tényeknek ismeretét, melyekben a vallástanítás célja kifejezést nyer, a megfelelő szabályozások alapján, melyeket alább kell tárgyalnunk. A *tanterv* ezt az anyagot akarja beosztani, tekintetbe véve a gyermek felfogási fokát, képességeit, a gyermek szellemi fejlettségének különböző fokai szerint. A tantervben nem lehet más, mint amit a tananyag felölel, de azt mind, elrendezve és beosztva kell tartalmaznia. A *tankönyv* a tanításnak egy eszköze. Függ a tananyagtól, de függ a tantervtől is, mindkettőhöz igazodnia kell; nem lehet benne más, mint a tananyagban, nem lehet más elrendezésben, mint a tantervben, de azzal több ezeknél, hogy a tananyagnak a tanterv szerinti átadására módszeres alapon használható. Mind a háromnak tekintetbe kell vennie két dolgot: a *vallástanítás célját*, s az ebből folyó s az ebből szétágazó anyagát, ez bennük a tartalmi elem, melynek nélkülözése az egész vallástanítást alaptalanná tenné, mint látható az olyan tankönyveknél, melyek készítésében ötletszerűség, gyakorlati-technikai szempontok uralkodnak; másodszor tekintetbe kell venniök a *gyermeket*, s ez bennük a formai, módszeri elem, melynek elhanyagolása a vallástanítást sikertelenné teszi, mint látható akkor, mikor helytelen tanterv és tankönyvek nincsenek tekintettel a gyermek képességeire. Az azonban, hogy mit lát a vallástanítás céljának és ebből kifolyólag hogyan állapítja meg az anyagot, s hogy mit gondol a *gyermekről* és milyen szempontból nézi azt, döntő kérdés, mely minden theologiai s így katechetikai állásponton különböző. E különbözőség adja most a tananyag, tanterv és tankönyv megállapítások közötti döntő különbségeket.

1. Ha a *tananyag* kérdését vesszük közelebbi vizsgálat alá, megállapíthatjuk, hogy itt két szempontot kell tekintetbe venni: egy *tartalmi* szempontot: mit kell tartalmaznia a vallástanítás anyagának, s egy *formai* szempontot: hogyan kell ezt az anyagot a gyermek számára megszabni. Felmerül itt az a kérdés: mennyiben korlátozhatják a vallástanítás anyagának megállapítását a

gyermek vizsgálatának különböző szempontjai? Lehet-e pl. a gyermek értelméhez, akaratához szabni a tanítás anyagát? Lehet-e azt mondani: a Szentháromság, a praedestináció, a váltság tanát nem érti a gyermek, tehát ez kihagyandó az anyagból? Lehet-e azt mondani: nem beszélhetek a gyermek előtt az Istenben való békességről, az Istennel Krisztusban való megbékülésről, mert ezt nem képes átérezni, vagy nem állíthatom fel eléje a keresztyén szabadság követelményét, mert ennek nem képes megfelelni, stb. Világos, hogy a kérdésre adott felelettel helytelen úton járunk, nemcsak azért, mert kimaradnának a ker. hit alapvető tanításai a tantervből, hanem azért is, mert ez az eljárás a tanítás egész anyagát alkalmazva a gyermekhez, azt relativává, időlegessé tenné. Vannak, akik ilyen álláspontból kiindulva, tényleg azt az eljárást követik, hogy az egész anyagot a gyermekhez alkalmazzák s azt a gyermek u. n. fejlődési fokainak megfelelőleg osztják be. Egyik ilyen tanterv azért a gyermek számára legkönnyebben megérthető népmesékkal kezdi a vallástanítást, majd bibliai történeteket és egyháztörténetet ad. Világos, hogy ilyen kiválasztással sohasem jut el a keresztyén hit igazságaihoz, csak akkor, mikor nézete szerint a gyermek elég „érett“ azok felfogására.

Felvethető azonban az a kérdés: egyáltalában beszélhetünk-e arról, hogy valaki bármikor is „megértheti“ a váltság, a Szentháromság, a praedestináció, a hitből való megigazulás stb. titkát? Lehet-e a tételek értelmi megértésére való érettséget elfogadni az igazi megértés alapjául? Helyes dolog-e azt állítani, hogy addig nem tanítjuk ezeket, míg a gyermek nem „érett“ rájuk? Lehet-e különbséget tenni a ker. hit „központi“ és „periférikus“ „kisebb és nagyobb“ igazságai között? Van-e egyáltalában valami a ref. ker. hitben, ami ne következne a kegyelemből való megigazulás, Szentháromság, praedestináció, stb. hitéből? Ezek a kérdések azt mutatják, hogy helytelen úton járunk akkor, mikor a vallástanítás anyagát könnyebb és nehezebb anyagra osztjuk aszerint, hogy a ker. hit kisebb vagy nagyobb, érthető, vagy kevésbé érthető igazságairól beszél, hiszen Isten gondviselése nem érthető jobban, mint az ő kegyelme, sőt csak a Krisztusban megjelenő kegyelem által érthető. Nem tarthatjuk tehát elfogadhatónak azt az álláspontot, mely a vallás tananyagát a gyermek értelmi, érzelmi, akaratú képességei szempontja alá akarja helyezni. Hogy ennek a szempontnak hol van jogosultsága, később talán meg fogjuk látni.

Mi képezi a vallástanítás anyagát? A vallástanítás tulajdonképpen nem más, mint *Isten ígéje hirdetése* a gyermekeknek egy bizonyos formában, mely különbözik a gyermek pásztoráció más formáitól. Most nem tartozik ide, mikben áll ez a különbség. Ebből következik, hogy a vallástanítás anyaga Isten ígéje. Itt

megint különbözik ez a megállapítás attól a véleményedtől, mely a vallástanítás feladatául vallásos ismeretek nyújtását, bizonyos érzelmek felkeltését, bizonyos cselekvésekre való gyakorlást, elhatározást, erkölcsi tanácsokat stb. tűz ki. Ha az Isten igéje képezi az anyagot, akkor ez az anyag *hordozója* Isten igéjének, csak annyiban fontos, amennyiben benne az ige megnyilvánul, amennyiben azt hordozza. Tehát sem népmesék, sem erkölcsi elbeszélések, sem a háládatos oroslán, sem a közmondásokba foglalt tanúságok nem alkothatják a vallástanítás anyagát. Csak az, amiben Isten szól, az Ő igéje által, szólja a maga ítéletét és kegyelmét, az ő országának üzenetét. Három oldalon lehet tehát keresni a vallástanítás anyagát: a Bibliában, ahol Isten igéje lesz világossá előttünk, az anyaszentegyház történetében, ahol Isten munkáját látjuk az Ő egyháza felett a múltban és a jelenben az egyház hitvallásában és életében, melyben azt keressük, ami isten akarata a mai életre nézve az Ő igéje mértéke alatt. A vallástanítás azonban mint igehirdetés is, az *egyházhoz* van kötve, tehát a vallástanítás anyaga az ige az egyház hitvallásai szerinti és alapján történő magyarázata. Az anyag kérdésében ez a pont, az egyházzal való kapcsolat pontja a legélesebben áll ellentétben minden általános, vallásos, erkölcsi vagy csak didaktikai célokot szem előtt tartó felfogással. Még akkor sem lenne nélkülözhető ez a szempont, ha a vallástanítás, mint némelyik más országban, függetlenül lenne részben vagy egészben az egyháztól, mert akkor is félszeg marad az a vallástanítás, mely nem az egyház hitvallásához kapcsolódik. Még kevésbé kell indokolnunk tehát ezt éppen nálunk, ahol a vallástanítás egyházi végzését és felügyeletét nem vonták kétségbe.

Ha az egyház hitvallása alapvető fontosságú a vallástanítás anyagának megállapításában, akkor ez a hitvallás csak a *Heidelbergi Káté* lehet, mely tisztán tükrözi a mi egyházunk hitét és világosan adja elő. Nem tekinthető tehát hitvallásnak semmi más forrásból eredő irat, vagy káté, csak az, melyet az anyaszentegyház ilyenül elfogadott. Ennélfogva a Heidelbergi Káté behozatala a vallástanítás anyagába, igen jelentős szerepet tölt be. Mivel Isten igéje a mi számunkra az egyház hitvallásában és hitrendszerében foglaltatik össze, a Szentírás, egyháztörténet, az egyház élete és a keresztyén élet, stb.-re vonatkozóan minden anyag összefoglalója, irányítója a hitvallásban található. Szükséges tehát, hogy akár a bibliai történetek, akár egyháztörténet, akár hittan, vagy erkölcsstan tanításánál a hitvallás szóhoz jusson. Ez a meggondolás vezetett oda, hogy az egyes anyagrészek feldolgozásánál a H. K. kérdései használtassanak fel irányító szempont gyanánt.

Még egy szempont van, amit tekintetbe kell venni a vallás-

tanítás anyaga megállapításánál, és ez az: mire néz az el. isk. vallástanítás, mint végső pontra. Az elemi iskolai kort a következőhöz való viszonyában egy jelentős mozzanat határozza meg, és ez a *konfirmáció*, mely ennek a foknak a végén van. Bárminek tartjuk a konfirmációt — sajnos, ebben a kérdésben sok tisztázatlan, különböző felfogás érvényesül — egy bizonyos, hogy abban az aktusban az egyház hitéről való *vallástétel* és egy öntudatos, Krisztust követő keresztyén életben való megindulásra tett *fogadalom* benne foglaltatik. Ez a két körülmény a vallástanítás elé két követelményt állít. Az egyik az, hogy a vallástanítás az anyaszentegyház hitébe úgy bevezesse a gyermeket, hogy arról vallást tehesen, s a másik: hogy a református hit szerint Krisztus követésére irányuló keresztyén életére megadja neki azokat az utakat, melyek ismeretében és használatával fogadást tehet arról, hogy ezt a hitet vallja és abban növekedni akar. Mindkettő azt kívánja, hogy a vallástanítás az egyház hite személyes vallására neveljen, az egyház hite pedig ismét a Heidelbergi Kátében található, mely a Szentírás alapján a hívő református ember hitét foglalja magában. Ha tehát nem akarjuk azt, hogy a vallástanítás egy félszeg és befejezetlen tevékenység maradjon az elemi fokon, ha nem akarjuk, hogy a konfirmáció egy alaptalan, hevenyésztett, előrángatott aktus legyen, akkor a kettő *anyagában* kapcsolatba kell hozni egymással, s ez a kapcsolat a hitvallásnak a vallástanításban való érvényesítésében állhat.

Vessünk most egy-egy pillantást a vallástanítás különböző anyagcsoportjaira, hogy ott is meglássuk ennek a gondolatnak keresztülvitelét.

A *bibliai történetek* tanítása tehát eszerint nem azok erkölcsi tartalmának, vagy vallásos érzelmi vonásainak kiaknázására foglal helyet a tananyagban, sem nem azért, hogy abból egyesek, vagy az egész Izráel népe történetét akár ismeretanyag, akár példaképek gyanánt feldolgozzuk. A bibliai történetek *mint Isten igéje* foglalnak ott helyet. Ebből következik, hogy sem önálló történetek, sem tanusághordozó példázatok gyanánt nem használhatók, jelentésük, a hit egész rendszerében való szerepük a hozzájuk kapcsolt hitvallási részekben található. A bibliai történetekben Isten szól a gyermekhez, bennük az Ő életére vonatkozó *személyes üzenetet* akar közölni, mely üzenet meghallására kell a vallástanításnak a gyermeket elvezetni. Azért ezeket a történeteket a tananyag lehetőleg a Biblia szavaival tartalmazza, hogy bennük háttérbe szoruljon minden emberi színezés, vagy magyarázat, mely Isten szavát emberi szempontokra, mellékes körülményekre való utalással akarná elhomályosítani. A Biblia épen ezért a vallástanítás egyik fundamentális anyaga, semmivel nem helyettesíthető és nem mellőzhető.

A másik anyagcsoport az *egyház történet*. Az anyaszentegyház története, annak leírása, hogyan hirdette Isten a maga igéjét az Ő egyházában, hogyan tisztította, védelmezte, büntette és vezette diadalra az Ő igazi egyházát az emberi bűn, gonoszság, kevélység ellen. Ezért egyrészt az egyház történetét csak az ige alapján lehet megérteni, mint küzdelmet Isten igéje igaz hirdetéseért s benne Isten uralmáért, másrészt Isten igéjének e világban való munkáját az Ő egyháza történetében lehet látni. Az egyház története tehát nem a reformációval, még nem is az első pünkösztel kezdődik, hanem a világ teremtésével, mert azóta már tartja és gyűjti Isten egyházában a választottak seregét. Az ige nélkül az egyház története csak háborúk, személyiségek, kulturális és szellemi törekvések históriája, de nem a Szentlélek Isten munkája a lelkeken. Az egyház legfontosabb kincse, ami azt az Isten igéjével összekapcsolja az egyház hitvallása, ezért az egyház történetét a hitvallás nélkül tanítani és megérteni nem lehet. Külsőleg sem, mert a hitvallás egy-egy igazságaért vívott harc nem maradhat ki az egyház történetéből, belsőleg sem, mert az egyház hívei a hitvallás által azok s ezért bent az egyházban mindig a hitvallás mélységétől függ az egyház életének gazdagsága. Ez kapcsolja össze az egyháztörténetet a bibliai történettel s a Bibliával, mert enélkül a kettő összefüggése esetleges lenne, s ez a magyarázata annak, hogy a kezünk alatt levő anyagban a bibliai történetek mellé illusztráló anyag gyanánt egyháztört. részek vannak felvéve.

Ebből lehet feleletet adni arra a kérdésre is, melyet az egyik beküldött vélemény írója felvet, hogy t. i. ki kell hangsúlyozni azt a tételt, hogy *ref. vallás = magyar vallás*, s hogy így a magyar történelem nagy vonásokban szintén beveendő a tananyagba. Világos, hogy itt legelőször a tételt magát kell ebben a formájában tagadásba vennünk, mert éppen olyan joggal lehetne állítani azt is, hogy a *ref. vallás = holland vallás*, stb. A „magyar vallás“ gondolatának csak abban van a jelentősége, ha úgy nézzük a dolgot, hogy Isten a *ref. hitben* a magyar népnek az Ő országa szolgálatában való külön hivatását jelölte ki, de semmiképen sem játszható ki az Isten igéje holmi, bármilyen magasztos, nemzeti gondolat vagy szempont gyanánt. A magyar történelem tehát csak úgy és annyiban foglalhat helyet a tananyagban, ha azt akarjuk vele megmutatni, hogy Isten milyen feladatot tűzött ki a magyar nép számára, hogy láttuk meg ezt a feladatot, hogyan akart Isten ennek a feladatnak meglatására és elfogadására vezetni.

Végül a harmadik anyagcsoport azt mutatja fel, hogy Isten igéje hogyan lesz valóság az *egyház és az egyén életében*. Az *egyház életében* úgy, hogy az egyház munkája, mely nem más,

mint az ige hirdetése, Isten ígéje alá rendeltetik. Az egyház élő közösség, melyben az ige kormányoz, parancsol, uralkodik, küzd és győz, melyben minden tag a Szentlélek által mint élő, tehát tevékeny és aktív kő építtetik fel Isten templomává s melyben egy hit, egy szeretet és egy reménység alatt élnek mindazok, akik abba elhivattak. Semmikép sem maradhat tehát ki az egyház életének és munkájának tárgyalása a vallástanítás anyagából, mert ennek hivatása megmútatni a gyermeknek, hogy az anyaszentegyház közössége nemcsak egy reménylett és hittel megközelíthető kapcsolat, hanem élő egyház, melyben minden tagnak megvan a maga feladata. Az egyház életének és munkájának tanulása közben a gyermek látja maga előtt a valóságos, látható, földi egyházat, annak küzdelmeit, kérdéseit, munkáit, s ráeszmél arra a feladatra, mely abban, mint annak egyik tagja, reá vár. Épen így mutatja ez az anyagcsoport azt is, hogy Isten ígéje nemcsak a közösségben, hanem ezen belül és ez által az egyesben is valósággá kell, hogy váljék. Az egyes tagja az egyháznak, ugyanazt a hitet vallja, abban él és abban vár reá a hivatás. Az egyesben akkor lesz valósággá az Isten ígéje, mikor az egyház hite az ő hitévé válik. Nélkülözhetetlen tehát ismét a hitvallás felvétele a tananyagba, nemcsak mint az egyház hitének, hanem, mint az egyes hitének kifejezése, mert az egyes lélek ker. életét, Istennel való helyzetét szabályozza. Ebben az értelemben a H. K. itt több mint megismerése egy rajtam kívül álló közösség hiténél; az az én hitem, mely életemet és annak kibontakozásait szabályozza. Így felesleges az az eljárás, hogy a káté mellett egy „Lebenskunde“ beállítással tárgyaljuk a ref. ker. élet kérdéseit, mert a Káté tárgyalása erre bőséges lehetőséget ad. Kétségtelen, hogy, mint erről több vélemény is tanúságot tesz, ez nem könnyű dolog, és jogosan lehet megemlíteni a hitvallásnak, mint tanítási anyagnak nehézségét, de az is bizonyos, hogy a hitvallás kiküszöbölése vagy annak elsőkélyesítése megbocsáthatatlan bűn lenne. Ide ebből csak annak megállapítása tartozik, hogy a hitvallásból *nem maradhat ki* semmi, ami az egyház és egyes ker. életére vonatkozólag lényeges, s mindannak a vallástanítás anyagában helyet kell foglalnia.

A vallástanítás anyagának másik meghatározó vonása az, hogyan kell az anyagot úgy megállapítani, hogy az a *gyermeknek* megfeleljen. Ezzel a kérdéssel nagyon súlyosan visszaélnék az utóbbi időben. Már rámutattunk arra, hogy a tanítás anyaga tartalmilag egy objektív és a gyermektől független feltételtől, az Isten ígétől függ, mert a vallástanítás tulajdonképpen igehirdetés, s hogy ezt nem lehet kijátszani azzal, hogy mivel az a gyermek értelmére túlságos magas, abból az ige rovására levonjuk, azt megrövidítsük. E tekintetben az újabb tantervek mind abba

a hibába esnek, hogy hivatkozva a gyermek képességeire a gyermekhez akarják szabni az anyagot, így a vallástanítást tartalmában relativizálják, emberi viszonyoktól teszik függővé. Mi azt valljuk, hogy Isten ígését nem lehet emberi szempontokhoz mérni és azoknak alávetni avval a szemponttal, hogy a gyermekhez kell alkalmazni. Az igehirdetésben sem mondhatok le az ige tiszta hirdetéséről, csak azért, mert attól félek, hogy nem értik meg. Viszont más oldalról meg kell állapítani azt, hogy a vallástanítás anyagának mégis kell alkalmazkodnia a gyermekhez, ha azt akarjuk, hogy a gyermek azt felfoghassa és elsajátíthassa.

Egyik oldalon tehát semmiképpen sem szabad a vallástanítás anyagában levő Isten ígését megfosztani a maga teljességétől és felségétől, akármennyire úgy látjuk is, hogy azt a gyermek elsajátítani nem bírja. Mivel azonban nem az anyag maga Isten ígéje, az csak hordozója annak, míg egyrészt szabadságunkban áll az anyagot szűkíteni vagy bővíteni, könnyebb, vagy súlyosabb részt válogatni ki, másrészt felelősek vagyunk azért, hogy Isten ígését semmiféle anyaggal sem nem azonosítsuk, se pedig az anyagot úgy ne válasszuk meg, hogy az az ige hordozója ne lehessen. Mivel, mint már láttuk, az Isten ígésében foglalt üzenet a vallástanítás anyagában az említett három formában jelenik meg, a Bibliában, az anyaszentegyház történetében és az egyház és tagjai életében, s mivel láttuk, hogy ez a három úgy összetartozik, hogy a Bibliát az egyház nélkül, az egyház történetét és életét az ige nélkül nem lehet helyes anyagnak elfogadni, látható, hogy ez a három a vallástanítás anyagában nélkülözhetetlen, illetve minden, amiben ezek nyilvánulnak, a bibliai történetek és részek, az egyház története és élete és a hitvallás s vele a személyes élet törvényei.

Ha most másik oldalon a gyermekre fordítjuk a figyelmünket, azt kell meglátni, hogy a vallástanításban épen úgy, mint az igehirdetésben, Isten ígéje az által lesz ható erővé, hatalommá a gyermekben, hogy erről az ígéről a Szentlélek bizonyosságot tesz. Amint a legszebb textus és legjobb prédikáció hiábavaló a hallgató számára, ha az igehirdető beszéde során, attól függetlenül de mégis avval kapcsolatban a Szentlélek nem teszi hozzám szólóvá azt az ígét, úgy a vallástanításban is, az anyag csak akkor lesz a gyermek számára Isten ígésévé és üzenetévé, ha afelől a Szentlélek benne bizonyosságot tesz. A Szentléleknek ez a bizonyossága nem függ azoktól a pszichológiai feltételektől, vagy lehetőségektől, melyek arra való, hogy a gyermek értelmileg megértse, érzelmileg megragadja és akaratával, cselekvésében kifejezze a tanított anyagban rejlő „tanúságot“ Sőt épen azt látjuk, hogy sokszor ezek a külső lélektani tények, még inkább az ezek-

nek való hódolás, az ezekre irányuló figyelem a vallástanító részéről, -nem elősegíti, hanem hátráltatja a Szentlélek munkáját. Egy igehirdetésben az igehirdetés érveinek világossága, levezetéseinek logikai végiggondolása lehet hatással a hallgatóra, indíthatja a tétel fölötti gondolkozásra, magános elmélyedésre, sőt beláthatja annak a cselekedetnek fontosságát, melynek a szükségét az igehirdető hangoztatja, de azt *az egyet*, ami az egy szükséges dolog, hogy Isten igéje hozzá így szól: *térj meg!* — ezt csak a Szentlélek tudja benne megvilágosítani. Így állunk a vallástanításnál is.

Isten igéje ugyanis a vallástanításban nem azt akarja, hogy szép gondolatok, érzelmek és elhatározások támadjanak bennünk, hanem egyet akar, azt, hogy a gyermek lássa meg, hogy Isten kegyelme őt megtérésre indítja. Itt van annak a föltevésnek a súlyos hibája, mely a gyermekben bizonyos pszichológiai hatások elérésére törekszik, akár nemes elhatározások legyenek azok, akár élmények, vagy cselekvések. Az a gondolkozás, mely a vallástanítás anyagát abból a szempontból nézi, hogy erre tudja a gyermeket indítani, összetéveszti az ember gondolatát Isten gondolatával, az emberi elhatározást Isten ujjászülő erejével, az emberi cselekvést a Szentlélek munkájával. A legszebb értékrendszer, emberileg lehet a legkívánatosabb, de a vallástanítás Isten igéjét, Isten akaratát kell, hogy odavigye a gyermek elé, s a gyermeket nem gondolkozásában, vagy érzelmeiben, vagy cselekedeteiben, hanem egész valójában kell Isten elé állítania. Isten igéje tehát a gyermeket nem külső pszichológiai adottságában nézi, hanem úgy, ahogy csak Isten látja, s csak Ő mutathatja meg önmagának: *mint aki a bűn ítélete alatt van, mint akinek szüksége van a kegyelemre*. A vallástanításnak így kell néznie a gyermeket, s anyagában azt kell felmutatnia, hogy Isten üzenete hogyan szól ahoz a gyermekhez, akit nem értelmi nehézségek és egyéb kérdések, hanem a bűn hatalma tart fogságban. Ez az az alapvető szempont, melyet a gyermeknél nézni kell, mely mellett elhomályosulnak és másodrendűvé lesznek azok a pszichológiai szempontok, melyek a gyermek felfogására stb. irányulnak. Annak meglátására, hogy bűnös vagyok, hogy váltságra van szükségem, semmiféle pszichológia rá nem vezet, csak Isten Lelke és igéje teszi azt előttem világossá. És ezt az egész vallástanítási anyag központi tartalmát nem pótolja semmiféle levezetés.

Ebből a szempontból kell elbírálni azokat a véleményeket, melyek a Heidelbergi Káté kihagyását vagy „könnyebb átdolgozását” hangoztatják, vagy az anyag nagyságáról és nehézségeiről panaszkodnak. Itt nem az anyag okozza t. i. a nehézséget, hanem az a tény, hogy az anyagban rejlik Istennek az üzenete.

A „teher“ nem abban van, ahogy a próféta mondja, nem a szavakban, nem azok értelmében, hanem a prófécia tartalmában, abban, hogy Isten megszólal és ítél. A Heidelbergi Kátét a legalaposabb átdolgozás is — hiszen próbálták már ilyet, — könnyebbé nem, de hosszasabbá, zavarosabbá, erőtlenebbé teheti, mert nem a Káté szavai és logikai értelme súlyos, hanem a bizonyágtétel tartalma, amiről szól. Az egész anyagban *nem a külső értelem nehéz* és nagy, hanem, hogy olyan súlyos dolgokról kell a gyermeknek beszélni; mint kegyelem, váltság, megigazulás, Szentháromság, praedestináció, s ezek nehézsége sem értelmi felfogásuk akadályában van, hanem abban, hogy velük szemben az emberi gondolkodás tiltakozik. Vagyis, *a vallástanítás ezen anyagának nehézsége abban rejlik, hogy Isten utai mások, mint az emberek utai és gondolatai.* Ha ezeket kihagynánk, s emberi gondolatokról akarnánk beszélni, az egész anyag sokkal kisebbnek és könnyebbnek tünne fel mindenki előtt.

Még egy szempont van, amit az anyagnál tekintetbe kell venni a gyermekre vonatkozólag s ez az, hogy a *konfirmáció* az el. isk. vallástanítást lezárja. Ebből következik, hogy mindent, ami a konfirmációhoz szükséges, s amit az arra való előkészítésre rábízni nem lehet, az anyagba fel kell venni. Örvendetes, hogy ezt a szempontot, a valláskönyvek kritikái meglátták és méltányolták. Ebből az következik, hogy nem lehet a konfirmációra hagyni a ref. hit u. n. „öntudatosságát“, mert az „öntudatos hit“ nem úgy keletkezik, hogy először tanítom a hit anyagát, azután egy rövid előkészítésben azt „öntudatosítom“, hanem úgy, hogy az egész vallástanítás folyamán a gyermek lelkébe beleépülnek a hitvallás alapjai, mint az ő hitvallása, bizonyágtétele az ő hitéről. Itt kell tisztán látnia már azokat a különbségeket, melyek a mi hitünket más hitvallásu keresztyénektől megkülönböztetik, de nem negatívumokban, hanem úgy, hogy a saját hitében mélyedjen el. Ezért az a több oldalról elhangzott ellenvetés, mely arra utal, hogy a tananyagban a IV. parancsolat a bibliai szöveggel van felvéve („Megemlékezzél a szombatról, hogy megszenteljed azt“) s amely ellenvetés attól fél, hogy ezzel kiejtjük a fegyvert a kezünkből a szombatosok elleni küzdelemben, nem helyes irányban nézi a dolgot. Eltekintve attól, hogy a Biblia szövegét úgy sem lehet megváltoztatni s még szomorúbb lenne, ha ellenfeleink azt vethetnék szemünkre, hogy az Isten igéjét meghamisítottuk, látni kell, hogy itt a védekezés nem a szombat kérdésének eldöntésében, hanem sokkal, mélyebben: a Biblia és az Isten törvénye református felfogásában, az őszinteség és újszövetség viszonyának helyes meglátásában rejlik. Ezt pedig nem az által lehet megadni, ha egy konfirmációi előkészítés néhány órája alatt megtanultatjuk a „különbségeket“, hanem

úgy, hogy a gyermek az első vallásórától az utolsóig a Szentírás református felfogása és használata módjaiba már a tanítás folyamán belejön, ha számára a Biblia Isten igéjévé nem a szavai elismerése, hanem Isten Szentlelke munkája folytán lesz. Sajnos, evvel a kérdéssel, az őszövetségnek az újszövetséghez való viszonya s velé a Biblia ref. felfogása kérdésével sok református vallástanító maga sincs tisztában s innen származnak olyan elírások, mikor azt hiszik, hogy a szombat kérdésében értelmi okokkal és levezetésekkel készült fegyverekkel lehet küzdeni a szombatosok ellen.

2. A másik kérdés, amiről beszélni kell: a *tanterv* kérdése. Mi a tanterv? A tanterv a vallástanítás anyagának rendszeres, a gyermekhez szabott összeállítása. A tanterv tehát már feltételez egy tananyagot, arra épül, azzal dolgozik, azt rendezi és beosztja. Egyik oldalon kötvé van a tananyaghoz. Semmi sem lehet benne, ami az anyagban benne nincs, de míg az anyag arra a kérdésre felel: mit kell tanítanom? a tanterv azt részletesen kérdezi: melyik fokon hogyan kell beosztanom a tanítás anyagát? A kettő tehát nem tévesztendő össze. Helytelen a tananyag, ha olyan részek vannak benne, melyek tanítása felesleges, melyek tartalmi követelményeinek nem felelnek meg, helytelen a tanterv, ha a tananyagot nem jól osztja be, ha többet vesz fel, mint az anyag előír, ha az anyag egyes részeit aránytalanul osztja el az egyes fokok és osztályok között stb.

A tantervnek a *gyermekre* kell néznie. Amennyire nem lehet irányadó a tananyag kiválasztásánál a gyermek szempontja, annyira irányadónak kell lennie itt. A tanterv megalkotásában két szempontot szoktak követni. Az uralkodó szempont az volt — s részben ma is — amit *kultúrhistoriai fokok módszerének* neveznek, mely abból a gondolatból indul ki, hogy a gyermek a maga szellemi növekedésében ismétli az egész nép fejlődését, tehát a primitív gyermek a primitív nép felfogását és vallásos alkotót mutatja. Ezen álláspont szerint a tantervet úgy kell megcsinálni, hogy a legalsó fokon a legprimitívebb és legegyszerűbb dolgok, a legfelsőn a komplikáltabb, fokozott abstrakciót kívánók forduljanak elő. Egy ezen az állásponton fölépült tanterv az anyagot úgy rendezné el, hogy a történeti részek legelől, az egyház életére vonatkozók később és a hitvallásra vonatkozók legfelső fokon kerüljenek elő. Ennek az álláspontnak az a nehézsége, hogy már kiindulási pontjában helytelen, mert nem áll az, hogy a gyermek ismételné az egész nép fejlődését. Ezenkívül az anyag egyes részei akkor ki vannak téve annak, hogy egyszeri foglalkozás révén a legelső fokon egészen elvesznek szem elől és eltűnnek a gyermekek emlékezetéből, mások csak bizonyos fokon fordúlva elő,

kellő előkészítésben nem részesülnek. Az egész anyag ily beosztásában egy külső szempont áldozata lesz, mely emellett még önkényesen felvett skémát is csinál az egészből, hiszen így a vallásos hit legmélyebb igazságaival alig ismerkedik meg a gyermek. Az ilyen álláspontról szoktak különösen tiltakozni az ellen, hogy a gyermekeknek nem kell váltságról, kegyelemről stb. „beszélni“, mert az „nagyon magas nekik“, hogy a gyermekkel „Isten fogalmát megismertetni“ csak akkor kell, mikor arra elég „érett“ stb. Ennek az egész gondolatnak, mely relativvá teszi és a gyermek u. n. „fejlődésének“ rendeli alá az Isten igéjét, nincs helye a vallásitanításban, bármilyen fontos legyen is, amiből kiindul, hogy a gyermek fejlettségét a tanterv készítésénél tekintetbe kell venni.

Ezt a nehézséget akarja megoldani, a *koncentrikus* tantervbeosztás, melynek lényege az, hogy a tanterv anyagában minden fokon ismétlje ugyanazt, de bővítve. Ez a beosztás elenyészelteti azt a hibát, melyet az előbbi álláspont nyitva hagyott, t. i. minden évben előfordul az anyag, de bővebben és részletebben, az emlékezethe jobban bevésődnek annak egyes részei, mintha mindig újat tanulna a gyermek, de joggal lehet ellene vetni, hogy az állandó ismétlés és fokozatosan előjövő tárgy unalmat vált ki a gyermekben és akadályozza abban, hogy a tanult tárgya elmélyedhessen. A koncentrikus körök merev alkalmazása épen úgy, mint az előbbi eljárás, csak a gyermek értelmére és emlékezésére támaszkodik. Ami különösen a vallásitanításnál, nem kielégítő.

A helyes tanterv megalkotásában azt kell tekintetbe venni, hogy milyen a gyermek, aki a tananyagot a tanterv nyomán el akarja sajátítani. Itt megint látni kell azt, hogy a tananyag nem csak anyag, nem hitos tételek, történetek vagy énekversek, mert ezeken belül és ezek mögött Isten ígéje van. A legjobb tanterv is, melyen nem veszi tekintetbe, abba a hibába esik, hogy csak külső elemeket dolgoz fel, de kiejti és elveszti az elemektől az ígét. Ebből következik, hogy itt is csak a gyermek értelmi fejlettségét, felfogási készségét nézni, nem elégséges. Túl kell tehát ezeken tekinteni, bár ezek azok az eszközök, melyekkel a gyermek a vallás tanítás anyagát elsajátítja, és néznie kell a gyermek lelki életének erősödését azaz azt, hogy a gyermek egészében milyen fokozatokon halad keresztül. *Koncentrikusnak* kell lennie abban az értelemben, hogy a tanterv minden fokon és minden osztályban Isten igéjét a már előbb tárgyalt három oldalon mutassa fel: a Bibliában, az egyház történetében és az egyház és egyén életében. Ennek nélkülözése kitenne bennünket annak, hogy egyes anyagcsoportokat a gyermek túlnő, vagy azok nem képesek egységben mutatni be Isten igéjének üzenetét

a gyermek számára. De másrészt *haladónak* kell lennie, hogy az egyes osztályokban rámutasson mind világosabban az ige üzenetére, a hűn és kegyelem valóságára, a váltság tényére, a kijelentés tartalmára, az anyaszentegyház történetében Isten munkájára és a ker. ember hite tartalmára. Ez a haladás a gyermek szellemi és lelki fejlődésének is megfelel, mert a gyermek a bűnt először magán kívül, egyes cselekedetekben látja meg, majd meg látja a bűntől való szabadulás lehetetlenségét és a saját erőtlenségét, azután a kegyelem lényegét a maga életében és Isten követelését magára nézve.

Ezért a jelen tantervet nem lehet teljesen a koncentrikus körök alapján felépülőnek mondani, de lehet koncentrikusnak nevezni, de egyúttal a gyermek lelki és szellemi életének törvényeit is szem előtt tartja. E tekintetben szerencsésebbnek kell mondanunk a csehszlovákiai reformátusok tantervé¹ mely ezt a koncentrikus vonást csak a Bibliára és hitvallásra nézve próbálja részben érvényesíteni, s református szempontból sokszor téves álláspontjai mellett a hitvallás igazságait csak helyenkénti összefoglalásokkal vonja bele a tantervbe, egyébként az öt első elemi osztályban a Bibliával foglalkozik. Az pedig, hogy az I—II. osztályban beszédgyakorlat szerint imádságokat tanít, s a Bibliai történeteket egyes erények illusztrációi gyanánt használja, egy helytelen liberalizmus és racionalizmus következménye. A jugoszláviai tanterv² már helyesebb beosztást követ, de a felső tagozatokban (V—VIII. isk. év) bizonytalan s a legfelsőbb osztályoknál a hitvédelem külön tantárggyá való felvétele (VII. középisk.) és a kijelentés ismertetésének két osztályra (III—IV. középisk.) osztása indokolatlan.

Még egy kérdésre kell röviden kitérni, ami a tantervvel kapcsolatban sokszor felmerült s a beérkezett vélemények között is előfordul, s ez a *tantervben felvett anyag nehézsége* és nagysága. Már említettük, hogy az anyag nehézségét tulajdonképpen nem maga az anyag, hanem annak belső tartalma okozza, mely a ker. hit és élet súlyos kérdéseit nem akarja elmellőzni a gyermek előtt, hanem tárgyalni óhajtja azokat. Bizonyos, hogy ahol a bibliai történeteket csak mesék gyanánt kell tanítani és nem tartunk arra igényt, hogy azokat, mint Isten ígését Isten bennük a gyermekekhez intézett megszólítása kiélezésével tanítjuk, ott ez sokkal könnyebb feladatot ró gyermekre és tanítóra egyformán. Erről azonban — az eddigiekből az is látszik — vallás-tanításunk alapelve föladása nélkül, nem mondhatunk le. Épen olyan szükséges volt, tantervbe így osztani be az egyháztörténet és Káté elemeit, melyek a bibliai anyagnak részben illusztráció-

¹ *Pálóczy-Czinke István*: A vallástanítás tervezete a ref. egyház elemi iskolái számára. Rimaszombat 1925.

² *Acoston-Kovács-Szabó*: Ref. Valláskönyv II. kiadás. Feketics. 1927.

ját, részben alapgondolatát tartalmazzák. Arra az ellenvetésre, hogy a gyermek a Káté anyagot „nem érti“, két feleletet kell adni, egyrészt azt, hogy a tanító sokat tehet a megértésre, ha meg is magyarázza a kátékérdést, nem csak felhagyja, a másik pedig az, hogy itt, mint fõntebb kifejtettük, az értelmi megértéstõl független és azon túlmenõ lelki megérésrõl van szó és arra van szükség. Az a felfogás, hogy csak azt szabad a gyermeknek tanítani, amit megért, egyrészt lehetetlenné teszi pl. bibliai igék tanítását, Istentõl való tanítást is a gyermek számára, másrészt korlátozná a tanítás anyagát és tervét egy egészen egyoldalú, lapos intellektualizmus alapján.

3. Végül a *tankönyv* kérdésérõl kell röviden beszélnünk. Azok miket a tankönyvsorozatban megjelent vezérkönyv a tankönyv használatáról és a tanítás módjáról mond,³ feleslegessé teszik, hogy itt ezekrõl a kérdésekrõl részletesebben szóljunk. A jelenlegi tankönyvek alapgondolata az, hogy használatuknál a tanító és tanítvány közös munkája érvényesül. Azért természetes, hogy mások, mint azok a tankönyvek, ahol a tanító egyszerűen elmagyarázta, vagy éppen magyarázás nélkül kihagyta a leckét, amit a tanuló otthon megtanult. Ma nemcsak, minden tantárgy tanításánál a tananyag közös feldolgozására fordítanak gondot, hanem helyesnek is kell találnunk azt a tanítási eljárást, mely a tankönyv szövegét és anyagát együtt dolgozza fel a növendékekkel. Természetes, hogy az ilyen, közös feldolgozásra készült tankönyv, mert a másik formánál lapidárisabb, a gyermek gondolkozását és ítéletét jobban igénybe veszi, sokkal is nehezebb, ha csak otthoni tanulásra használjuk, de sokkal könnyebb, ha együtt feldolgozzuk. Az ilyen feldolgozásra mutatnak útát és módot azok a kérdések és gondolatok, melyek a tanítási leckék végén vannak. Bizonyos, hogy aki azt a gyermekekkel együtt dolgozza fel, látni fogja, hogy a tanítás eredményesebb és a tanulás könnyebb lesz. A tankönyvbe felvett anyag nem nevezhetõ túlságos nagynak, ha tekintetbe vesszük, hogy az elsõ osztályban 15, a másodikban 33, a harmadikban 35, a negyedikben 42 lapra terjed az anyag, melyben pedig még az illusztráló elbeszélések, imádságok és kérdések is benne vannak, ami egyik sem képezi könyvnélküli tanítás tárgyát, (a könyv végén a III. részül feltüntetett kátékérdések csak ismétlései a már elfordult anyagnak) nem tarthatjuk túlságos soknak, ha más tantárgyak könyvével összemérjük.

Az olyan iskolák számára, melyekben az óraszám nagyon csekély, természetesen jelen tankönyv nem használható, azoknak más, rövidebb tankönyvrõl kell gondoskodni. I. L.

³ Dr. Imre Lajos: Hogyan tanítsunk vallást? Vezérkönyv a népisk. vallástanítási munkájához. Az Erd. Ref. Egyház Vallás-könyve VI. Kvár, 1929.

KÜLMISSZIÓ.

Skót reformátusok a mandzsuri misszióban.

A világreformátusság életében egyik legjelentősebb a skótok szerepe. Missziói szellemük közismert. És kezdettől fogva élénk és áldásos volt külmissziói munkásságuk. Sok helyen skótok kezdték meg a térítést s ma is előljárnak munkában és áldozatban. Most egyesült egyházuknak, a Church of Scotland-nek 19 missziói mezőn 571 misszionáriusa, illetve azok feleségeivel együtt 790 munkása dolgozik pogány népek közt Isten országáért.

Erdélyi református egyházunk, önálló missziói terület hiányában, a skótokkal lépett érintkezésbe a tényleges külmissziói munka megkezdése végett s minthogy ők az együttműködés helyéül Mandzsuriát ajánlották föl, nem lesz érdektelen pár vonásban megismerni a mandzsuri skót külmisszió történetét.

*

Mandzsuria a hatalmas kínai birodalom egy része, mely arról nevezetes, hogy itt három keleti világhatalom, Oroszország, Japán és Kína s két kisebb állam: Korea és Mongolia találkozik.

Kína forró és túlnépes, de Mandzsuria hegyes, mérsékelt és olyan gazdag, hogy a mostani húsz milliányi lakosság kétszeresét is eltarthatná. Lakossága túlnyomó részben földmivelésből él, bár ipara sem elmaradott, különösen ázsiai viszonylatban. Van vasútja is, de a közlekedést még nagy részben a kétkerekes öszvérkordé bonyolítja le, mely télen átlag öt kilométert halad óránként, de nyáron ennyihez is szinte egy napra van szüksége, akkora a sár.

A keresztyén misszió úttörői itt *Burns V., Williamson, MacIntyre* és *Ross*. A múlt század hatvanas éveiben, a kezdet kezdetén, a római katolikusokon kívül, egyedül a skót és az irref. (presbiteriánus) egyház szolgálta itt Isten országa ügyét. Kemény szolgálat volt. Leírhatatlan küzdelmek és nehézségek közt járták a vad, egészségtelen országot az Ige első hirdetői, míg nyomukban egyházak, iskolák, kórházak létesültek. Hozzájuk csatlakozott 1900-ban, a boxerlázadás előtt a dán lutheránus misszió s a három közt a legbékésebb egyetértés uralkodott mindvégig. A boxerháború előtt, dacára annak, hogy egy békeszerződésben Kína teljesen szabad utat biztosított a hittérítőknek s kötelezte magát, hogy vallásáért senkit sem üldöz, maga

a nép nem akart tudni erről s a munkát, ahol lehetett, gáncsolta, a hittérítőkben még jobban a hódító idegen kémjeit látta. Mindemellett, különösen a 90-es években, tömegesen tértek a bennszülöttek Krisztushoz, s nem egy közülök áldott tanítvánnyá lett. Mint megtisztító tűz jött aztán az 1900-iki harc, melyben sokan lettek mártirhalált s a megpróbált kínai keresztyénség számbelileg ugyan felére fogyott, de valósággal megerősödött. Másik próba volt az orosz-japán háború, amikor a menekülők testvéri befogadása és a kínai Vörös Kereszt szeretetmunkája újra csak megerősítette. Új életet hozott aztán a Léleknek pünkösdi kitöltése az 1907—8-iki megújulásban, mely egész Mandzsuriát megrázta. A kínai keresztyén egyház ekkor szilárdult meg olyan meggazdagodásban, amit *Chang* lelkipásztor így jellemzett annak idején: „A tanítás Nyugatról jött, de az erő Felülről.“ Megdöbbentő lecke volt az 1910—11-iki járvány, melyben skót orvos-misszionáriusok (Dr. Jackson) önfeláldozó bizonyágtétele beszélt a keresztyénség rendkívüli erejéről. 1908-tól kezdődik Kína intellektuális ébredése. Iskola iskola után keletkezik s lassankint egész kapu tárul a nyugati kultúra előtt. Ebben az időben létesítették a skót alapítású mukdeni orvosi fakultás (Moukden Medical College), mely azóta 133 doktort s általuk kifejezhetetlen áldást adott Kinának. Ekkor kezdte az ópium elleni harcát is Kína.

Az 1911-iki kínai forradalom aztán és az azt követő világháború mindent felforgatott. A nemzeti eszme előtérbe került s ezzel egyidejűleg az az új szellem, mely az idegen gyámság alól való felszabadulást sürgeti minden téren.

A keresztyén egyházzal szemben az a kíváncsi, hogy az legyen kínai jellemű és önálló. Ezt megértve a skót Külmissziói Bizottság már 1922-ben utasította hittérítőit a fennhatóság és ellenőrzés fokozatos megszüntetésére a kínai ker. egyházban. A nevelés-, pénzügy és a missziói irányítás a legutóbbi időkig a kizárólag misszionáriusokból álló Missziói Bizottság kezében volt, de ma már nincsen. Ma már minden egyházi ügyükben maguk a kínaiak irányítanak, intézkednek, ellenőriznek, a misszionáriusok szerepe csupán a tanácsadás. Az alap Isten kegyelméből oly szilárdan áll, hogy az épület nem dőlne össze, még ha a mieinknek el kell is jönniök onnan. Van már theologiai főiskola is, *Moukdenben*, melyet az Ir Presbiteriánus Misszióval együtt a skótok tartanak fenn, de bennszülött gyülekezetek segélyével. Elemi iskola majdnem minden gyülekezettel kapcsolatban van, alsó középiskola néhány középponti helyen, felsőbb középiskola pedig fiuknak és leányoknak is *Moukdenben*. Van egy szeretetintézmény is, melyet a missziók (skót, ir és dán) és a kínaiak közösen tartanak fenn: a Vak Leányok Ipari Otthona.

A hittérítő és orvosi munka évről-évre kijebb terjed a vidékre. A skót reformátusoknak missziói állomásaik vannak a fővároson, Moukdén-en kívül: Liaoyang, Hingking, Hailung, Hulan, Kaiyuan városokban; ugyane helyeken s még Tiehling meg Ashiho városokban kórházak. A keresztyén fiú- és leányegyesületek (Y. M. C. A. és Y. W. C. A.) munkája erősen megalapozott és elterjedt Mandzsuriában.

Egyetemes alkalom nyílt ma Krisztus üzenetvivői számára egész Keleten, de különösen Kínában, ahol a felzaklatott szívek keresnek. Kínának Krisztus lábaihoz kell jönnie: egyedül Ő oldhatja meg testi-lelki válságát, amiben van.

Angol forrás nyomán: *Horváth Jenő*.

Imre Lajos: A sáfárkodó-egyház. Elő Könyvek 14. Ifjú Erdély kiadása. Kolozsvár, 1930. 92 l. Ára 16 lej.

Ez a füzet az Ifjú Erdély Elő Könyvek sorozatában, 16 lejes árban, 90 oldalon, a nagybányai Minerva egyszerű köntösében, húsvéti könyveink közt megjelent. Ebben az igénytelen formában megújuló életünk legnagyobb ajándékát adta nekünk Isten Szent Lelke. *Nem ismerek erdélyi könyvet, amelyik ennyi teljes szolgálat lenne, mint ez.*

Első fejezetében (*PéNZ Öfelsége*), kimutatja szerző, hogy (1) „a legnagyobb hatalom” ma tényleg rendkívüli hatalommal bír nemzetek és egyének életében. De hatalma (2) *az embertől függ*, aki — letagadhatatlanul — felelős érte, hogy mit tesz a pénzzel. A pénznek önértéke nincs, tehát csak eszköz. Tovább viszi a gondolatot az Isten szempontjába való beállítás (II. *Isten és a vagyon*): Isten teljes Úr, teljes szolgálatot kíván. (1) *Igénye*: mindenünk övé — vagyonunk is. Eszköz, hogy Neki szolgáljunk. Mindennel. Ez (2) *a sáfárság gondolata*, ami nem egyéb, mint a keresztyénség. Önként adódik, hogy (III.) *a sáfárság az Isten igéje alapján áll*, amit nemcsak a sáfár szó bibliai eredete jelöl, hanem különösen az a tény, hogy a gondolat mélyen be van építve az egész Szentírásba: 1. Az Írás tanítja, hogy Isten feltétlen Úr. 2. Az élet célja, hogy Neki minden alá legyen vetve. 3. A kegyelemből való megigazulás szerint nekünk semmink sincs. 4. Amit magunknak tulajdonítunk, átokká lesz. 5. Hálából mindenünket Istennek kell szentelnünk 6 s hogy tizedet adunk (ami nálunk jelkép, emlékeztető és fegyelmi eszköz), az is a Szentírásból ered. Az elvileg tisztázott és a kijelentésig visszavitt gondolatnak a mi életünkre vonatkoztatását adja *A sáfárkodó Anyaszentegyház* c. IV. fejezet. 1. *Az egyháznak* kell a *vagyon*, eszköznek Isten szolgálatára. Sok feladatából keveset végez egyházunk s mégis 1928. évi 131 milliónyi kiadását csak harmadrészben hordozták tagjai. 2. *A múlt és jövő tanúságai* a sáfárságra mutatnak, mint 1878 gyakorlatilag is megpróbált és legjobbnak bizonyult egyházfenntartó módra. 3. *A mi egyházunk* évi bevétele a mostaninak hatszorosánál is többet tenne ki s gazdag új munkalehetőségeket nyitna meg. S ehhez az első lépés már adva van (4.) *a Sáfársági Mozgalom*-ban, melyet Isten az ifjúsági munkán át (Révi ifj. konf. 1927.) ajándékozott nekünk. Ami kell, az *a sáfárkodó lélek* (V.), akinek *jellemvonásai* (1.) a káténk első cikkének s egészének érteimében vett keresztyén lélek vonásai s *munkája* (2.) nem morzsák, hanem az Úrnak szentelt egész élet. A könyv végén, függelékként, a Sáfársági Mozgalom alapelveit és munkarendjét találjuk.

A könyv és a mögötte álló mozgalom: az idők jelének megértése. Fordulópont egyházunk életében — az élet útját jelenti számunkra. Rovatalra és egyetemes egyházi adóra épített egész egyházi berendezésünk válsága jelzi, hogy nagyon is emberi szempont volt benne irányító. Ezért nem képes hordozni Isten ügyét.

Ennek meg kell változnia, a kényszer adakozás általános rendszerének meg kell szűnnie, ha egyházunk élni akar. És nem lehet kevesebb: sáfárkodó egyházzá kell lennie. S minthogy ehhez az út a sáfárkodó lelkeken át vezet, Imre Lajos könyve, bár ifjúsági kiadvány, mindnyájunknak szól.

H. J.

*

A mi Urunk Jézus Krisztusnak Új Testamentuma. Budapest, Brit és Külföldi Bibliatársulat. 1930.

Az Újszövetség új magyar fordítására — a Károli Gáspár évszázados, *a magyar lelket gazdagon megtermékenyítő s magasztaló jelzőkön felülálló bibliafordítása mellett* — igen nagy szükség volt. A lelki ébredésnek az a tavaszi árama, amely különösen az utóbbi évtizedekben mind nagyobb számban kezdi kitermelni az Ige után szomjuhozó lelkeket, magával hozta azt a vágyat is, hogy a Szentírás minél közvetlenebb, minél könnyebben érthető magyar tolmácsolásban jusson az emberek kezébe. Ez a vágy néhány év alatt több új magyar Újszövetség fordítást hozott létre, amelyek közül Czeglédy Sándor fordítását most a Brit és Külföldi Bibliatársulat adta ki.

Czeglédy Sándor, aki az Ó- és Újszövetségi bibliai tudományok professzora, a ma élő tudósok között talán a legalkalmasabb arra a rendkívüli jelentőségű munkára, amit a Szentírás fordítása jelent. Élő hite és alapos tudása páratlan hűségű munkában eltöltött évtizedek alatt olyan ismertté vált az egész országban az evangéliumi hit vallói között, hogy a legteljesebb bizalom fogadja az ő fordítói munkájának gyümölcsét. Fordítását azonban az teszi közkinccsé, hogy a *Brit- és Külföldi Bibliatársulat elfogadta kiadásra*. A Bibliatársulat Czeglédy Sándor Újszövetség fordítását — a Társulat szelleméhez és 125 éves történelmi gyakorlatához illően — a legszebb kiállításban és nagyon olcsó árban hozta forgalomba. A Bibliatársulatnak ezt a nyilvánvaló ráfizetéssel árusított új kiadványát eddig is már nagy érdeklődés kísérte: 2000 példányon felül fogyott el belőle, minden „propaganda” nélkül. De a Bibliatársulat csak örülni fog, ha sikerül neki ebben az évben az Új Testamentum megnövekedő forgalma által minél többet ráfizetni erre az „üzletre”. A Bibliatársulatnak csak az a célja, hogy a Könyvek Könyve terjedjen.

Az Új Testamentum új magyar fordításának megszerzését a legmelegebben ajánljuk minden olvasónknak!

Folyóiratok szemléje.

The Record of the United Free Church of Scotland. 1929. július—december.

Bár a skótok el nem hagynák a „holiday”-t, a nyári szünetet s ehhez az egyházi élet is alkalmazkodik, legfontosabb egyházi lapjuk nyáron sem szünetel, legfennebb pár oldallal rövidül.

A Skót Ref. Szabadegyháznak és lapjának ezt a félesztendejét áttekintve, két dolgot kell szem előtt tartanunk, amely kettő éppen úgy összefügg egymással, mint az egyház és a lapja; az egyik, hogy ebben a félévben (október 3-án) tényleg végbement s 1929 végéig részleteiben is lezajlott a két nagy skót ref. egyház, a Church of Scotland és az United Church of Scotland egyesü-

lése, a másik, hogy a *The Record*-nak ez az utolsó féléve, így különálló formájában, s 1930 januárjától már egybeolvad a Church of Scotland lapjával, a *Life and Work*-kal.

A júliusi szám vezércikkben és beszámolóban foglalkozik a *májusi nagygyűléssel*, mely utolsó külön General Assembly-je volt az United Free Churchnek. Az általános benyomás, hogy „sohasem volt még ilyen nagygyűlés”. Egy hétig tartott (Edinburgh, május 21–28) s 13 összejevetel volt. A beszámoló egyik-másik előadásból csak részleteket közöl, sőt el is hagyja némelyiket, amit a napisajtó egész terjedelmében leközlött annakidején. A nagygyűlés a moderátor (Dr. A. Martin) beszámolójával kezdődött, ezt követte az elhunyt lelkipásztorok és misszionáriusok felemlítése, mialatt az egész gyülekezet állott, majd a király üdvözlése s azután sorba, a munkaágak szerinti előadások, felölelve az egyházi élet egész körét. Külön napja van a külmisziónak, belmisszióknak stb. Urvacsoravétel is volt. A nagygyűlés minden részletében kitekintett az unióra. Külföldi résztvevői közül Magyarországról *Forgács Gyula* volt jelen és tartott előadást. A szerkesztő az *egyházonkívüliekről* és az államegyház évkönyvével kapcsolatban az *istentisztelet református rendjéről* ír, megállapítván, hogy a skót szokás itt-ott sajnálatosan eltér a kálvinitól (pl. hogy ima alatt ülnek). *A havi jegyzetekben* érdekes beszámolót találunk: megkérdezték a hittérítőket, hogy minek a befolyása (család, iskola) révén döntöttek, hogy a missziói munkát választották — 100 közül 99 a családi hatásra vezet vissza elhatározását. Megtudjuk, hogy *The Scots Observer* néven vallásos hetilap indult. *Az egyházi uniót ellenző kisebbség* (elenyésző: a moderátor a nagygyűlésen valami hat lelkészeről beszél) négy indokára ad cáfoló választ egy cikk.

Az augusztusi számban a szerkesztőnek a szünidőről írt cikkéből érdemesnek tartjuk lejegyezni ezt a mondatot: „csak becsületes munkás (testi vagy szellemi) képes teljes mértékben értékelni a szabadságot”. Egy másik írásában az okát keresi annak, hogy miért olyan kevés a missziói munkára vállalkozó. A havi jegyzetek főtémája az egyházi uniót ellenző kisebbség ügye, amit követ egy felhívás az egyesülésre, csatolva a szavazólap, melyen egyénenként mindenki igen-nel, vagy nem-mel szavazzon. *A mai egyházi élet* címen dr. *J. H. Miller* számol be egyéves moderátori tapasztalatairól. Az Úr Jézus személyiségének élő hatását emeli ki, különösen az ifjúság életében. A bűnök közül különösen a másodlagos dolgokkal való bibelődést s általában a mulasztási bünt ostorozza és felhívja a figyelmet az apró botlások átkára. Két nagy veszedelme a skót egyházi életnek a lustaság és az önzés. Az unió szempontja alatt erőteljesen mutat előre. *Amin a lelkipásztor látja* címen *W. J. Martin* a lelkési szolgálat nehézségeiről szólva, megemlíti a sokféle leköötöttséget, a lelkész gyarló ember-voltát, legnehezebb hivatását s hogy lelkesnek, eredetinek, érdekesnek és rövidnek kell lennie, de amellet vasárnapról vasárnapra meg kell találnia a két legmegfelelőbb textust. Az ott-honi misszionáriusok* számára tartott háromnapos továbbképző tanfolyamról olvasunk aztán bensőséges kis beszámolót. Több kisebbjelentőségű cikke után a Mértékletesség rovatából megtudjuk, hogy Skóciában a múlt évben nyolcvankétszer annyit adtak ki itálra, mint külmisszióra. *I. Stewart Mandzsuriáról* (Kina)

A mi lévitáinknak megfelelő alkalmazottak, nem egész papi képzettséggel, de — mint nevek is mutatja — sokkal erőteljesebb misszionáló, evangélizáló munkakörrel.

úgy ír, mint az *alkalom országáról*, ahová japán, orosz, európai egyaránt tódul most, de ami leginkább mégis az evangélium előtt áll nyitva. A kínai ker. egyház M.-ban ma is egyre kér misszionáriusokat s éppen skótokat. Mandzsuriának kb. 25 millió a lakossága. A skót szabadegyháznak ezidőszerint 48 hittérítője dolgozik ott. Nem elég. Négy-öt azonnal kellene még. Képen is előttünk áll az *egyház női munkásainak most megnyitott gyönyörű nagy pihenő-háza*, melyet egy hazatért hű női munkás hagyott az egyháznak. Dr. D. Fraser rovatából kiemeljük két új misszionárius Afrikába való útrakelését. Az *ifjúsági rovatban* egy indiai orvos-misszionárius levelét találjuk. Leírja betegeit, kik közt nem egy száz mérföldről került a missziói kórházba.

A *szeptemberi szám* az unió előestéjén örömmel közli, hogy minden akadály elhárított. Az egyesülendő két egyház (Church of Scotland, United Church of Scotland) moderátorai közös felhívásban hívnak mindenkit *imára az unió előtt*. Közli a lap az *egyesülés okmányának* szövegét, melyből megtudjuk, hogy az 1560-ban külön szervezkedett skót reformátusság mostani egyesülése (mely folytatása az 1900-iki uniónak) négy kiszakadás (1690, 1733, 1761, 1843.) újra való visszakapcsolása, miután az egyháznak az államhoz való viszonya úgy szabályoztatott, hogy szellemi szabadsága biztosítva van. Dr. A. M. Hunter ennek a részekre szakadozásban is egy skót egyháznak az 1642. óta egységesen elfogadott s máig megőrzött jelképéről, az égő csipkebokorról ír, J. K. Macgregor a délafrikai italkereskedésről. Afrikába Európából viszik be a szeszes italokat. A brit kormányzáság ellenőrzése utóbb két évig (1920—22.) olyan szigorú volt, hogy az ital-bevitel 90%-ban esett, de már a következő évtől olyan megdöbentő módon nőtt, hogy az 1927. évi szeszbevitel kb. háromszorosa az 1923. évinek. Még az Aranyparton enyhíti a bajt az 1928-ban hozott törvény, mely eltiltja a vasárnapi kimerést, a hitelbe vagy bármely napon az esti öt órán túl való árusítást. *Ahogy a lelkipásztor látja* c. cikksorozatban W. J. M. most a hallgatóról és feladatáról beszél. Mint a rádiónál, a prédikálásnál is kettőn áll a vásár: szükséges, hogy nemcsak az igehirdető, hanem a padban ülő is megfelelő legyen, hogy az istentisztelet ne legyen hiábavaló. Üres padok előtt legjobb szónok is kedvét veszti, bár nem a hallgatók száma, hanem milyensége a döntő. Emberfeletti küzdelem ébren tartani a hallgatókat testi és lelki értelemben. J. Hall a skót szigetek pásztorálásának elhanyagolásáról ír. A meghívót találjuk ezután az egyesülés ünnepéyeire okt. három első napjára. Maga az egyesülés kimondása és az okmány aláírása 2-án, megelőzőleg beszámoló, istentisztelet, utána úrvacsora, fogadtatások s előadások. *Indiából* G. Carstairs misszionárius számol be mai *rajputanai* munkáról, melybe ő, az utóbbi három évet otthon töltve, csak nemrég tért vissza. Megmozdultak s egyesületekbe tömörülnek a hindu és moh. nők. A missziói munkában nagy változás, hogy módszerben nem a régi pusztá igehirdetés csupán, hanem inkább szolgálat, együtt működés. A hindu keresztyén egyház most megtartott évi gyűlésén mintegy háromezren vettek részt, közülük 150-en az angol nyelvű meetingen is, melyet ez alkalommal első ízben sikerült megrendezni. Az indusok közt leggyakoribb bajok ivás, asszonyverés, veszekedés. A szegénység igen nagy. A keresztyén egyház növekedése nem nagy, de öntudatlanul milliók állanak eszmekörének befolyása alatt, úgy, hogy Indiában valószínűleg valami, a nyugatitól eltérő keresztyén egyház jön létre. *A zsidó-misszió* rovatában olvassuk, hogy a két legifjabb misszió-

nárius most keresztelt meg egyet-egyet: *R. F. Chisholm* Kolozsváron egy zsidónőt, *A. King* pedig Bpsten egy fiút. Kisebb cikkek, történetek, ifjúsági rovat, könyvszemle stb. zárja a lapot.

Október az egyesülés hónapja, aminek jelzésére a lap egyetlen cikkből áll: Skócia egyháza, munkájának áttekintése írásban és képből. Szerzője *W. P. Livingstone szerkesztő*. A 110 képpel (közük Kolozsvár és a bpesti skót misszió fényképével) gazdagon illusztrált leírásból megtudjuk, hogy a most egyesülő két egyháznak összesen 1,297.817 úrvacsorával élő tagja, 2897 lelkipásztor és 82 hivatásos belmisszionáriusa van. A külmiszióban 788 munkása s 7147 bennszülött segítője, a zsidó-misszióban 48 alkalmazottja és 101 zsidó segítője van. Ezekon kívül van a presbiterek (34.114) mellett működő diakonusok, számszerint 18.207, azután 174 diakonissza és nővér, 220 belmissziói munkás s a 4046 vasárnapi iskolában 46.899 laikus vezető, végül 172 katonai lelkész. Az egyesülő két egyház a történelem folyamán kisebb-nagyobb részeiben sokszor oszlott meg és egyesült újra. Legnevezetesebb az 1893-i szakadás és az 1900-i egyesülés. Így mai állapotában, a sok rostalódás után, méltán hangoztathatjuk, hogy „az egyháznak minden tagja meghatározza, hogy mi az.” Nem mellékes azonban az a körülmény sem, hogy Skóciában csaknem másfélszer annyit tesz ki az egyháznélküliek száma, mint a most egyesülő két egyház tagjai összesen. *Az áldozatkészségről* az alábbi számok beszélnek: 1928-ban a „United Church of Scotland” 1.540,947 font, a „Church of Scotland” + 883,236 font szeretetadományt vett be. Theológiája az előbbinek 3, az utóbbinak 4 van. Igen élénk az evangélizáló és szociális munkát végző *belmisszió*, van vándor-evangélizálója, ifjúság számára sokféle nyári tábor, halászk, halászlányok közti munka; külön bizottság vezetése alatt folyik a felföld és a szigetek szórvány-kezelése. A nőszövetség munkájából megemlíthető, hogy otthon szeretetháza, diakonissza-intézete van, a külmiszióban kórháza. A *szociális bizottság*nak négy különféle menedékháza segélytelen nőknek, anya-otthona, árvaháza, 4 fiú-otthona, 2 helyszerző intézete s 8 női szállodája. *Az egyházi és nemzeti bizottság* az államhoz való viszony, lakáskérdés stb. ügyeivel foglalkozik. Külön-külön bizottsága van az *istentiszteleti rendnek* és a *sajtónak*. Az *ifjúsági és nevelési bizottság* az iskolai vallásitanítás mellett különös gondnal hordozza a szabad munkákat: ifj. bibliakör, cserkészet, fiúegyesület, lányegyesület, fiú-brigád stb. Az ifjúsági szövetségek sok háza közt nevezetesek az ú. n. Holiday Home-ok, kiránduló otthonok. A tagok sok külmisziói munkát támogatnak. A *tengerentúli osztály* vándor-skótoknak a világ 30 különböző pontján tart főnn templomot. Észak-, Közép- és Dél-Amerikában, Afrikában, Indiában, Ausztráliában sok-sok gyarmatgyülekezet van hazai vezetés alatt. *Kontinentális bizottsága* munkájából említésreméltó, hogy 300 külföldi diák tanult eddig skót ösztöndíjjal. *A zsidó-missziói bizottság* otthon, Palesztinában, Magyarországon, Csehszlovákiában, Törökországban és Romániában (Kolozsvár) tart főnn missziói állomásokat. *A külmisziói bizottság* (120 taggal, köztük 36 nő) 21 missziói mezőn irányít munkát, egy-egy helyen, mint pl. Calcutában, több mint egy évszázad óta. A misszió minden munkáaga képviselve van az úttöréstől el egészen az új egyházak támogatásáig. A világ legkülönbözőbb helyein az annyiféle nyelven és módon végzett küldetésnek részletezését még áttekintésben se adhatjuk itt.

A novemberi szám az október első hetében végbement egyesü-

lés leírását közli. *Dr. A. C. Welch* vezetőcikke az unió legáldottabb mozzanatáról, az edinburghi történelmi nevezetességű St. Giles templomban tartott első közös istentiszteletről beszél. Hálaadással kezdődött, hiszen Isten Lelke nélkül nem juthattak volna ide és másnap úrvacsoravétel volt az egyesülés felejtethetetlen aktusa. Az istentiszteletet követő gyűléseket a hatalmas Assembly Hall-ban tartották, ahol a mintegy 12.000 jelenlévő minden szó hallható a mikrofonok segítségével. Az egyesülés ünnepeinek lefolyása a következő volt. Az okt. 1-én lefolyt előkészítő gyűlés és fogadtatás után 2-án d. e. a már említett hálaadó istentisztelet tartott meg. D. u. az Iparcsarnok hatalmas terméből nagy munkával átalakított Assembly Hall-ban gyűltek össze a két egyház vezető hivei s miután ének, bibliaolvasás és ima végeztével a felolvasott egyesülési okmányra kézfeltartással szavazott mindenki, a két püspök (moderator) kezét fogott s aláírta az okmányt, ugyanazzal a tollal, amivel 86 évvel ezelőtt *Dr. Chalmers* az elszakadási iratot írta alá. Ezután megválasztották az első közös moderátort *dr. J. White személyében*. A betegeskedő királyt képviselő yorki herceg után az új moderátor szólt. Este különböző üdvözlések voltak. 3-án reggel úrvacsoravétel volt, majd a Skót Nemzeti Bibliatársulat üdvözlése s ajándéka átvétele után az új egyháznak itthoni munkásaihoz és tagjaihoz, valamint külmiszionáriusaihoz intézett proklamációja olvastattott fel. Külön figyelemben részesült a női munka s végül a többi egyházakhoz intéztetett egy üdvözlés, az eljövendő teljes egyházi unió jegyében. Este *dr. H. Sloane Coffin* a megújuló világról, *I. H. Oldham* a nem-keresztyén világ hívásáról és *Lord Davidson* a keresztyén egységről tartott előadást. Majd *dr. A. N. Bogle* személyében megjelölve a következő évi moderátort s kitűzve a legközelebbi General Assemblyt 1930. május 20-ra, *dr. White* záróbeszédével az ünnepek végetért. Személyes reflexiók után az egyesülés hetének okt. 5-én tartott utolsó összejeveteléről, az ifjúság képviselőinek hatalmas gyűléséről olvastunk beszámolót. A moderátor lelkes beszédjét a tanítható húszévesekről, a fáradhatatlan harmincasokról, a tizes negyvenesekről, az erőteljes ötvenesekről, a komoly hatvanasokról és a megszentelt hetvenesekről az *atholli hercegnő* teljesebb szolgálatra való hívása követte. Majd szólt az ifjúság maga: a lányszövetség és fiú-egylet új (első közös) elnökei (*Miss I. Addie, Rev. P. C. Miller*) tettek lelkes tanubizonyságot a szolgáltni akarásról mindnyájuk nevében. — Kiseb cikkek után *C. B. L.* leírását találjuk a női munka szervezetéről az új egyházban, mely a különféle alakulatokra egységesíteni s minden egyházközségre kiterjeszteni kívánja. — *Amint a lelkipásztor látja* c. cikksorozatot *W. J. Martin* folytatja s szemben azzal a problémával, hogy miért járnak olyan kevesen ma a templomot, fölteszi a kérdést: miért mennek egyáltalán templomba az emberek. Mert vannak még, akik mennek, mindig voltak s lesznek is, egyre többen. Felelve rá, Augusztinusra gondolunk: szívünk nem nyughatik meg Isten nélkül, vagy Sabatier-re: az ember gyógyíthatatlanul vallásos. Az emberiség célja Isten országának megvalósítása, Isten országa pedig közösség. Ennek hordozója, csirája az egyházban van. — Egyik képen négy egyháztagot látunk, akik valamennyien 25–30 évig szolgáltak egy egyházközségben, mint vas. isk. tanítók. *J. T. Dempster* a decemberi számba is átnyúló cikkben számol be indiai látogatásáról. A hatalmas területű India éghajlata roppant szélsőséges. 320 milliónyi lakosa 220 különböző fajhoz tartozik, 176 féle nyelvvel s 470 dialektussal. A 445 kis

államban élő nép életének legjellemzőbb vonása, hogy semmi se olyan fontos és meghatározó, mint vallása. Kétségtelen, hogy — különbözőségük dacára is — él bennük a vágy egy nemzeti egység után, de legjobbjai érzik, hogy a nacionalizmus nem elég. Am ekkora s ilyen százféle módon pogányságba kövesedett népet el lehet-e vezetni Krisztushoz? Az elmúlt század missziói munkájának nem annyira számokban kifejezhető eredménye (a keresztyének száma csak 4.754.064) is megerősít hitünkben: el. Tapasztalataiból több kisebb példát is mutat be bizonyosságul, különösen a szantálók közti munka fejlődését. Nagy és fontos hatása van a ker. iskoláknak. India evangélizálása mérhetetlen feladat, de Krisztus hatalma még mérhetetlenebb. Csak legnagyobb erőnkőről, az imádságról ne feledkezzünk meg. *R. F. Chisholm* kolozsvári skót zsidó-missziói lelkész érdekes, több fényképpel illusztrált cikkben számol be erdélyi munkájáról. Köszönetet mond a munka részére közadakozásból vett autoéért. Ennek segítségével most inkább olyan pontokat keres fel, amelyek nem esnek vasút mellé. A munka még inkább előkészítés, terepszemle és bibliaterjesztés a zsidók közt. Már van figyelő lélek. Az annak idején Désen a zsidók számára tartott s néhány elvakult orthodox zsidótól megtámadott gyűlésről is beszámol.

A decemberi szám az utolsó a Record mai formájában. Vezetőhelyén a világbékéről ír a szerkesztő. *Smuts tábornok Afrikáról* való ama kijelentéseit, hogy a fehérekkel kell s éppen a jobb részeiben betelepíteni, a szerkesztő azzal utasítja vissza, hogy Afrika az afrikaiaké. Cáfolja a tábornok másik szavát is, hogy t. i. a keresztyén misszió egy évszázad óta alig gyakorolt volna mélyebb benyomást Afrikára, szemben a mohamedánizmus erős és gyors hódításával. Kisebb cikkek, havi jegyzetek közül *J. H. Morrison A valóság felé* c. tanulmánya emelkedik ki, melyben a tudomány legujabb haladását veti össze a Szentírás tanításával. *W. L. Calderwood* a három legnagyobb ifj. mozgalomról ír. *A Fiúk Brigádját* (Boys' Brigade) *W. Smith* vas. isk. tanító alapította, 43 évvel ezelőtt, határozott vallásos, sőt protestáns jelleggel. Tagjai számára kötelező a bibliakörben való részvétel. *A cserkészzet* (Boy Scouts) *R. Baden-Powell* nem kötötte egyházhöz vagy felekezethez — talán ezért terjedt el olyan könnyen az egész világon, még nem keresztyén népek közt is — de a vallásos vonás nem maradhatott el belőle s ma már alapvető. *A lányszövetségek* (Girl Guides) későbbiek s még erőteljesebb vonatkozásban állnak az evangéliummal. „Egy félév Paballongban“ címen *W. Arnott* misszionárius ír a franciáktól átvett e délafrikai misszióról, ahol egyrészt a franciák után a misszionáriusoktól való idegenkedés, másrészt a szűkös anyagiak nehezítik a munkát. *Dr. D. Fraser* rovatában olvassuk, hogy a külmissziói deficitből még mindig fennáll 7000 font. De nagyobb deficit ennél az égető szükség a misszionáriusokra. *A gyarmatbizottság* közli, hogy kivándorolt skótok számára új egyház szerveztetett Blantyre-ban, Tanganjikában (Afrika) s a délamerikai Patagoniában is egy rég üres pap-ság betöltetett. *A zsidó-misszió* rovatában újra deficitről hallunk, csaknem 4000 font. A törökországi állomást már majdnem feladták a körülmények miatt, de most a kormány kérésére mégis marad. Adományok felsorolása zárja az utolsó Recordot.

*

A rendkívül vonzó formában, tartalmasan, szigoruan állandó keretek közt és mégis változatosan szerkesztett Record-tól, amint

a fentiek is indokolják, nehéz búcsut venni. De az új közös skót egyházi lap csak jobb lehet, mint amilyen mértékben gazdagodást jelent a két egyház egyesülése.

Bárcsak nekünk is lenne egy ilyen, mindnyájunknak nélkülözhetetlen lapunk!

(Aninósza.)

Horváth Jenő.

SZERKESZTŐI ÉS KIADÓHIVATALI ÜZENETEK.

Nyugtázások. 1930. január 1-től május 20-ig a következő előfizetések folytak be kiadóhivatalunkhoz:

Szabó Dénes Magyarfodorháza 195, Ref. Egyházközség Székelykövesd 105, Kádár Dénes Nagyalambfalva 190, Tárczy Géza Bere 390, Zsigmond Károly Bikfalva 125, D. Daday István Szemesnyé 211, Ref. Theol. Önképzőkör Pápa 200, Csomor György Halmágy 195, Papp József Máramarossziget 250, Fülöp Gyula Románberettyó 390, Vajda Ferenc Székelyudvarhely 250, Orth Imre Kolozsvár 190, Székely János Kolozsvár 390, Ref. Lelkeszi Hivatal Szászváros 370, Kovács Sándor Sepsiszentkirály 300, Chisholm Róbert F. Kolozsvár 680, Járosi Andor Kolozsvár 200, Ady László Székelyföldvár 195, Balogh Jenő Istvánháza 195, Bartha Lajos Aranygyéres 195, Biró János Harasztos 195, Biró Lajos Magyardecse 195, Bucsy Endre Marosujvár 195, Koncez Ferenc Marosnyalok 195, Kónya Pál Székelykocsárd 135, Kósa Mihály A.-egerbegy 195, Molnár József Magyarlapád 195, Pap Andor A.-f.-szentmihály 195, Ref. Lelkeszi Hivatal Nagyenyed 195, Sükösd Sándor Magyarózd 195, Szécsi Ferenc Felvinc 55, Szilágyi Aladár Magyarbecse 195, Visky Ferenc Ujtorda 195, Kusztos Dénes Kvár 195, Sebestyén Ádám Kackó 365, Vásárhelyi Boldizsár Kvár 390, Nagy Ida Bágyon 390, Ref. Lelkeszi Hivatal Nagyszeben 250, Fejér János Ploesti 769, Szabó Sámuel Györgyfalva 195, Bedő Béla Zabola 200, Pásztorális Szeminárium Debrecen 250, Horváth László Eindhoven 239, Elekes Gyula Temesvár 390, Ref. Theol. Könyvtár Kvár 230 és 390, Szócs Sándor Teke 195, Unitárius Theologia Könyvtára Kvár 370, Tóth Gábor Kisbábony 250, Klózer György Mezősámsond 195, Kiss Mihály Maroscsapó 250, Kozma András Budapest 220, Fosztó György Jedd 250, Báró József Városfalva 685, Bagoly Lajos Fotosmartonos 195, Bene István Aldoboly 195, Bőjthe András Oltszem 195, Csia Pál Brassó 270, Dávid Gyula Árapatak 195, Farkas István Lisznyó 195, Györbiró István Kőkös 195, Imreh Dezső Sepsiszentgyörgy 195, Kiss Albert Bikfalva 195, Kiss Endre Keresztvár 195, Lőrinczi Árpád Hidvég 185, Puskás Kálmán Brassó 195, Pünkösti István Uzon 195, Serester Tamás Bodola 125, Tőkés József Málnás 195, Furó Gyula Zernest 390, Konceza Zsuzsanna Vizakna 250, Kádár Andor Mihályfalva 195, Papp József Nagyszeben 20, Ref. Egyházközség M.-péterfalva 195, Ref. Lelk. Hivatal Kóbor 385, Ref. Lelkeszi Hivatal Küküllőalmás 195, Simon Gábor Nagymóha 195, Szotyori Lajos Alsórákos 195, Dr. Tóth Lajos Segesvár 195, Tövissy József Oláhújfalva 195, Pálffy Károly Bűrökös 780, Adorján Lajos Póka 195, Bakk József Radnóthfája 195, Bőjthe Andor Marosjára 195, Csiky György Dextrádszéplak 195,

Fodor Miklós Alsóbölkény 195, Hégyi András Körtvélyfája 195, Keresztésy Gyula Mpéterlaka 195, Kiss Lajos Magyaró 195, Olajos László Marosvécs 195, Ref. Egyházközség Magyarfülpös 195, Ref. Egyházközség Maroshévíz 195, Szász Márton Magyarrégen 195, Széll Jakab Vajdaszentivány 195, Toró Gyula Marosfelfalú 195, Zoltáni Pál Sáromberke 195, Zólyomi Jenő Abafája 195, Dr. Polonkay Tivadar Középpajta 195, Ref. Lelkeszi Hivatal Nagybaczon 195, Czell Ignác Bölön 195, Borsai László Bibarczfalva 195, Nagy Béla Bodos 195, Molnár Imre Bardócz 195, Nagy Akos Székelyszenterzsébet 195, Rozsondai Ádám Magyarhermány 195, Biró György Olthévíz 195, Szabó Károly Székelymuzsna 195, Incze László Barót 195, Pásztorális Szeminárium Debreczen 50, Szabó Zoltán Mócs 230, Magoss Ferenc Mikola 250, Dibáczy József Nagykágya 200, vitéz Bogár János Gyuró 800, Nagy Akos Nagyvaty 490, Csánki Gyula Sepsiszentgyörgy 390, Méliusz könyvkereskedés Debreczen 440, Simon Mihály Rimaszombat 1000, Ferenczy Károly Nyiregyháza 440, Mátyás Ernő Sárospatak 375, Takáts Károly Budapest 440, Ref. Theologia Budapest 440, Szaploneczay Bertalan Nagybánya 264, Ref. Theol. tanári kar Budapest 440, Medgyaszay András Hernádszentandrás 440, Benedek Árpád Kvár 390, Kassay Béla Tenke 374, Kiss Géza Nagyszalonta 390, Nagy Sándor Bukarest 660, Biró Sándor Székelyudvarhely 390, Ref. Egyházközség Réty 390, Kiskunhalasi Bethlen-kör 440, Czirják Károly Mgyerőmonostor 207, Ref. Lelkeszi Hivatal Pacsir 440, Deák Judit Kvár 125, Bartha Mózes Kézdiabísz 195, Demes Ferenc Kmar-kosfalva 195, Fikker Ferenc Kvásárhely 250, Imreh Lajos Kmar-tonfalva 195, Kádár Ernő Torja 195, Kovács István Maksa 160, Paál Lajos Kvásárhely 195, Ref. Egyházközség Réty 195, Szőke Miklós Ikafalva 195, Takács Károly Csikszzereda 195, László Dezső Kvár 585, Bagoly Lajos Fotosmartonos 195, Bene István Aldoboly 195, Bőjthe András Oltszem 195, Csia Pál Brassó 75, Dávid Gyula Árapatak 75, Farkas István Lisznyó 195, Furó Gyula Zernest 195, Györbíró István Kőkös 195, Imreh Dezső Sszentgyörgy 195, Kiss Albert Bikfalva 195, Kiss Endre Keresztvár 195, Kovács András Sszentgyörgy 195, Kovács Sándor Sepsiszentkirály 55, Lakatos János Brassó 125, Lőrinczi Árpád Hidvég 185, Nagy János Erőd 250, Puskás Kálmán Brassó 195, Pünkösti István Uzon 195, Serester Tamás Bodola 125, Tőkés József Málnás 195 lej.

Olvasóinkhoz. A szerkesztő június hóban a kollokviumok és vizsgák, júliusban a konferenciák alkalmával történt sok-nemű elfoglaltsága miatt késelt így meg jelen számunk, melyért olvasóink szives elnézését kérjük.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

VI. ÉVF. 6. SZ.

1930. JUNIUS HÓ.

A sok és a kevés.

Máté 25:21.

A példázatban, ahonnan ez az ige van véve, az áll, hogy a gazda e szavakkal dicséri a szolgát: „hű voltál a kevesen, sokra bizlak ezután.“ Pedig a mi tapasztalataink szerint könnyebb a sok adomány felett hűségesnek lenni, mint a kevés felett. Emberi gyöngeség, az erőink túlbecsülése és természetes önhiittségünk az oka, hogy könnyebbnek tartjuk hűnek maradni a nagy megbízásokban, mint a kicsinyekben. Sok lelket halunk sóhajteni: ha én reám több volna bízva, nagyobb gyülekezet, számosabb gyermeksereg, nehezebb munka, felelősségteljesebb feladat, mennyivel szívesebben tudnám végezni! De ez a kis, jelentéktelen megbízás; ez a mindennap, vagy minden vasárnap ismétlődő, változatosság nélküli munkakör, melyben nincsenek nagy kérdések, nagy vállalkozások, csak ugyanazok az apró, mindennapi gondok, ez a gépies kötelességteljesítés: ez nem tudja lelkesíteni az embert. Sokszor gondolunk erre, mikor otthon napról-napra ugyanazt a munkát kell elvégeznünk, mikor ugyanazokkal a gyermekekkel kell bajlódunk, akiknek annyira ismerjük már apróbb és nagyobb bajait, bűneit, s mikor a munka egyhangúsága meglankasztja az erőnket és elcsüggeszt bennünket. Mikor *nyáron* a vasárnapi iskoláink vidám gyermekserege leolvad egy néhány gyermekre, a nagy sereg, a többség, akiknek a zsvaja mindig ingerlő volt a számmunkra és nagy feladatot jelentett, ez a nagy sereg, ki tudja, hol jár, s mi unottan, fáradtan, csüggedve számoljuk azt a néhányat, kiből a csoportunk áll.

Pedig Isten az ilyen kis munkákkal, a megcsökkent létszámú csoporttal, a gépies feladatokkal élesen akar rávilágítani a mi kevelységünkre s tehetetlenségünkre. Időnként elveszi tőlünk a nagy feladatok látását, s oda állít a kicsiny, jelentéktelennek

látszó munka mellé, hogy meglássuk, milyen sok bennünk, a munkánkban a nagyravágás, milyen kevés az alázatos engedelmesség, milyen sok a magunk akarása, a sikerre való törekvés, milyen kevés a hűség és odaadás, milyen sok a hitetlenség, milyen kevés a kitartás és türelem. Megmutatja, hogy az Ő munkájában nincs sok és kevés, hogy Ő mikor a világot akarja megváltani, utána megy az elveszett egy juhnak, felkeresi az egyetlen elgurult drakmát, hogy egy lélek az Ő kezében van olyan drága, hogy azért Fiát adta halálra, hogy azt az egy lelket megtartsa magának.

Azért áldott a kicsiny munka, áldottak a nyár kicsiny vasárnapi iskolai csoportjai, ahol alkalmat akar adni Isten, hogy a kis feladatok nagyságába, az apró munkák dicsőségébe beláthassunk. Hogy, amit a nagy tömeggel nem tehetünk, szóljuk minden lélekhez külön-külön Isten szavát, bele tudjunk tekinteni a kitartó, állhatatos gyermeklelkek mélységeibe és meg tudjuk keresni épen azt a pontot, melynek Isten üzenete szól. Ezek az apró munkák, a nyár unalmas, gépies munkája tanít bennünket a nagy feladatokra, készít elő arra a hűségre és engedelmességre, mely nélkül nem állhatunk meg akkor, mikor majd a nagy munkaalkalmak reánk köszöntenek. Ezek által nevel Isten bennünket arra, hogy majd hívek lehessünk a nagy tömeg előtt, ha hívek voltunk a kevesek között. Rámutat a mi gyarlóságunkra és rávezet bennünket, hogy a munkát egészen reá bizzuk, s lemondva a magunk hősiességéről és emberi erőfeszítésekről a sok és kevés által egyformán neki szolgáljunk.

A mi konferenciánk.

Rendes évi tanfolyamunkat és konferenciánkat Kolozsvárt, 1930. június 12—14. napjain tartottuk meg. A résztvevők létszámát tekintve, körülbeül a múlt évit is túlhaladta, sokan voltak olyanok, akik még nem vettek részt soha tanfolyamon, mások a múlt évben a vasárnapi iskoláról szóló előadásokat hallgatva, most a bibliaköri és leányköri munka feletti megbeszéléseken vettek részt. Az összes létszám, a kolozsváriakkal együtt 89 volt, sajnos az utóbbiak között sok volt, aki csak délelőtt, vagy csak délután vehetett részt s ez reájuk is, a tanfolyamra is kedvezőtlen volt. Így a kolozsváriak egy harmadrésznél többel, 33 résztvevővel voltak képviselve a konferencián. Ezenkívül voltak Nagyilondáról, Nagyenyedről (5), Mérából, Szurdokról, Szamosujvárról (3), Szilágysomlyóról (3), Nyárádselyéről, Szatmárnémetiből

(2), Zilahról (4), Bukarestből (2), Bethlenből, Érmihályfalváról, Brassóból (3), Gyalakutáról, Magyarlápósról, Temesvárról (3), Kőrödszentmártonból, Haranglábról, Mezőbegenyéből, Tordáról (3), Borosjenőről, Nagyszalontáról (4), Székelyudvarhelyről (5), Bánffyhunadról (2), Rátonból, Nagyváradról, Nagyernyéről, Nyászórol (2). Ezek közül vas. iskolai vezető konferenciára jött 60, bibliaköri és leánykörre 29. A délelőtti előadásokat mindnyájan együtt hallgatták.

A napi program már a lap előző számában közölve volt. A reggeli bibliaórákat és esti imaórákat Pilder Mária, Deák Margit, Zágony Anna, László Dezső és dr. Imre Lajos vezették, mindegyik csoportban élénk megbeszélés volt. A délelőtti előadások közül nagy érdeklődést váltott ki mindegyik. Az elsőt a váltáság jelentőségéről hallottunk a ref. ember életében, mely kérdés felett részletes beszélgetés indult meg, a második előadás a munka módszeréről szólt, két csoportban, a harmadik Jeremiás prófétát mutatta be kora és munkája alapján. Délután módszeres konferenciák voltak, melyek a vas. iskolai és bibliaköri munka módszerével, egyes ágaival foglalkoztak. Az esti előadások közül egyet Kiss Erzsike dr. tartott az első segélynyújtásról, két másik vetített képes előadás volt, a baseli misszió borneoi munkájáról és Francke Agostonról, a Sáfársági Mozgalom által az ifj. munka céljára vett vetítőgéppel. Az utolsó délután beszámoló hangzott el az ott elnyert áldásokról, majd közös imaórát tartottunk, s végül Pildér Mária tartotta a záró áhitatot.

Az egész konferencia alaphangja, mely a beszámolókból is kihangzott, az a gondolat volt, hogy a munka Istené, s nekünk azt Isten kezébe kell letenni. Meglátszott az a súlyos felelősség, mellyel Isten bennünket az Ő munkájában megbízott, de az is, hogy amíg a munkát Istennek adjuk át, addig nem kell félnünk az akadályoktól. Más oldalról látszott annak a szüksége, hogy a vas. iskolai és leányegyleti munkában több belső előkészületre, személyes átadásra van szükség, mely mellett az egyének gondozása, utánjárás, személyes nevelés munkájának nem szabad hiányoznia. A vas. iskola és a bibliaköri munka is egész embert akar nevelni, olyanokat, akik egész életüket átadják Isten szolgálatára, ezért nem szabad megelégedni azzal, hogy heti egy bibliaórán vagy vas. iskolai tanítás alkalmával elvégeztük a reánk bízott óra megtartását. Igyekeznünk kell a reánk bízottak egész életét Isten ígéje szempontja alá helyezni és rávezetni őket, hogy ne csak egyes kérdéseikben, hanem minden dolgukban neki szolgáljanak.

Különösen fontos belátni minden vezetőnek azt, hogy a saját maga fegyelmezése, saját magának Isten akarata alá helyezése s az ilyen alkalmak felhasználása életbevágó jelentőségű a munkára nézve, azért az ilyen alkalmakkor mindenkinek igyekeznie kell felhasználni mindent arra, hogy Istennek ott meglátható aka-

ratát kész szívvel fogadhassa, s elszakíthassa magát minden olyan szórakozástól vagy foglalkozástól, mely ebben akadályozná.

A vidéki vendégek elszállásolásában és fogadásában a kolozsvári leányegylet és nőszövetség tagjai fejtettek ki hálára kötelező szívességet.

A m u n k a.

Vasárnapi iskolai vezető konferencia volt Sepsiszentgyörgyön f. évi május 10—12. napjain, a sepsiszentgyörgyi egyházközösség rendezésében, a négy rikánbelöli egyházmegye vezetői számára. A konferencián összesen 37-en voltak jelen, kik közül Sepsiszentgyörgyről 23, Oltszemről 1, Pákéból 1, Zaboláról 1, Brassóból 10, Zernestről 1 résztvevő jött. A reggeli bibliórák textusai I. Sám. 3:1—21, I. Kor. 4:1—5, az esti imaóráké II. Kor. 5:11—21, I. Tim. 4. voltak, vasárnap istentiszteleten voltunk együtt a kollegiumban. A délelőtti előadások tárgyai: Ki a hívó, ki a keresztyén, ki a református? (dr. Tavaszy S.) A nevelés a vas. iskolában (dr. Imre L.) A Biblia, mint tanulmányi tárgy, mint eszköz és mint táplálék (László D.), a megbeszélések a munka nehézségeiről, az egyház munkáiban a v. iskola által elfoglalt helyről szóltak. Konferencia beszámolója írásban történt két tétel közül egynek választásával. (A szerezcsenországi főember megtérése magyarázata, Mit kíván Isten tőlem, mint v. iskola vezetőtől?). Az egész konferencia rendkívül meleg, közvetlen volt, alkalom nyílt sok súlyos kérdés meglátására és megbeszélésére. Kívánjuk, hogy ez áldott napokból új erő és áldás származzék minden ott megjelent munkás munkájára.

Vetitőgép a v. isk. munka szolgálatában. A Sáfársági Mozgalom az ifjúsági munka támogatására egy vetítőgépet szerzett be, melyet az utazótitkár a jövő évben magával fog vinni olyan helyekre, ahol használható. Mivel ez a vasárnapi iskolai munkára is alkalmas, s mivel az utazótitkárnak meghatalmazása van arra, hogy a vas. iskolák munkájának is támogatására legyen, mindazok a v. isk. vezetők, akik az utazótitkár látogatását szükségesnek tartják, irjanak neki, s jelezzék azt is, hogy a vetítőgépet vigye-e oda magával. Az utazótitkár látogatása az egyes egyházközségeknek semmi pénzébe nem kerül, mert azoknak költségeit a belm. költségvetés fedezi. A vetítőgépes előadások alkalmával azonban perselypénzt szoktunk szedni, melynek összege a gép felszerelésére, új képek beszerzésére fordítatik.

Új könyvek. A következő új, a vas. iskolai munkában használható s a vezető számára fontos könyvek jelentek meg: *Az egyh. ker. iratterjesztése* kiadásában: *Hartensten: Amos, a próféta* címmel, a próféta munkájának és jellemének ismertetése, mely az Amos könyve megismerésére nélkülözhetetlen. (Ára 10 lej); *dr. Illyés Géza: Bethlen Miklós és Adorján Gábor: Az istenes vén ember c. füzetek*, előbbi a nagy erdélyi kancellár, utóbbi Károlyi Gáspár pompás ismertetése. (Ára 2—2 lei). *Az Ifjú Erdély iratterjesztésében* megjelent *dr. Imre Lajos: A sáfárkodó egyház*, mely a sáfárság gondolatáról szól. (Ára 16 lei), a Minerva kiadásában *Csűrös Emília: „Fű kizöldül a sírhanton...”* elbeszélés kötet, melyben a magyar történelem kiváló alakjairól szól. (Ára 20 lei). Ajánljuk e füzeteket minden vezetőnek megszerzésre.

SZERKESZTI :

DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL :

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Zsidók, sóhajos „keresztyének“ — szívek Krisztus nélkül.

„Ó, ha tudnám, hogy megtalálom
öt, elmennék szinte az ő székéig.“
Jób 23:3.

Mondhatatlan vággyal így kiált Isten után a szenvedő Jób: Benne van nemcsak semmivé lett nagy gazdagságának siratása, tíz elvesztett gyermekének gyásza, gyalázatának szégyene, betegségének kínja, hanem benne van egyfelől az istenfélő ember mérhetetlen sóvárgása az Úr iránt, másfelől az a bizonyosság, hogy ez az ítélő, övéit megmentő Isten él („én tudom, hogy az én megváltóm él“; 19 : 25), de *benne van az is, hogy az ember nem tudja, hol keresse Istent, nem ismeri az utat, nem képes elmenni hozzá.*

„Ó, ha tudnám, hogy megtalálom őt!“ Hányan vagyunk ma is, akik így kiáltunk fel. Tán nem is voltunk olyan istenfélők, mint Jób, tán nem is ért annyi csapás s mégis épen olyan szívből jövő, égő vággyal s épen olyan tehetetlenül kiáltunk Isten után. Pedig *mi már tudjuk az utat Istenhez:* nekünk kijelentetett, hogy „én vagyok az út, az igazság és az élet, senki sem mehet az Atyához, hanemha énáltalam“. (Ján. 14 : 6.) És ha nem is tudunk fölemelkedni Hozzá, ha nem is vagyunk képesek a bűneink miatt megtalálni Őt, tudjuk, hogy *leszállt Ő hozzánk, megtalált Ő minket.*

Jób az igazi zsidó ember. Erzi, hogy ő Isten választottja, imádkozó, buzgó, vallásos lélek, amennyire csak képes volt, igyekezett Isten előtt kedves lenni a törvényt betölteni. Amint maga mondja: „Ha megvizsgálna engem, úgy kerülnék ki, mint az arany. Lábam az ő nyomdokát követte; útát megőriztem és nem hajoltam el. Az ő ajakinak parancsolatától sem tértem el; szájának beszédeit többre becsültem, mint életem

táplálékát.“ (10—12.) Jób nem hazudott; én hiszem, hogy őszintén így igyekezett élni s élete valóban jobb is volt, mint sok más emberé — de mégsem volt teljes élet. *Mindent megtett, ami tőle telt, de a hiba ott volt, hogy azt hitte: ez már elég, ez már tökéletesség.* Legjobb zsidó létére ezért kapta a legnagyobb próbát: hadd lássa meg, hogy még ekkora igyekezettel se érdemelheti ki az üdvöt, amit Isten ingyen akar adni mindenkinek. S ezért fél, igazsága tudatában is, Istentől. „Rettegek az ő színe előtt, és ha csak rá gondolok is, félek tőle“ (15). Nincs nyugalma, nem boldog soha, vallása terhes, nem gyönyörűséges iga; nem beteljesedés, hanem sóvárgó, bár nem reménytelen szerelem. Az igazi zsidó tudja, hogy Isten él, de azt hiszi, hogy messze van tőle; tudja már, hogy törvényében legfőképpen szeretetet kíván, de nem érzi, hogy szeretettel kívánja ezt; tudja, hogy ő Istené, de Istentől nem érzi, nem meri vallani, hogy „enyém“. Nem tud elszakadni Istentől, de nem tud közel se menni hozzá, mert csak a maga erején próbálja ezt. Hite merő vágy, csupa reménység, hogy meglátja az élő Istent, meghallja egyszer a szavát... Ó, ha tudnám, hogy megtalálom Öt!

Ha tudnám... ha megtalálnám... ha elmennék... Minden a múlté már. Isten megjelent: „az Ige testté lett és lakozott mi közöttünk és láttuk az ő dicsőségét“ (Ján. 1 : 14). Mi nem találtuk meg Öt, de megtalált Ö minket (Ján. 15 : 16). „Itt az Isten köztünk“ s aki ma is a Jób sóvárgásában él, az vagy zsidó vagy Krisztus nélkül élő „keresztyén“, ami végeredményben egyre megy. *Mindkettőnek* — minden vallásos buzgósága mellett is — *meg kell térnie*, a maga jószándékaiból Isten kegyelméhez.

A mi sorainkban magyar anyanyelvvel, gondolkozással, életmóddal annyi zsidó él, akik legfennebb annyira képesek menni hitükben, mint Jób, sőt annyira sem, mert már tudnak Krisztusról és nem ismerik, vagy megtagadják Öt — *mit tettünk mi értük?!*

Megmondtuk-e nekik, hogy sorvasztó, hiábavaló már a vágyuk: ember nem tudja megtalálni Istent, hanem az az Isten útja, hogy Ö talált meg minket? Megmondtuk-e, hogy hiába minden törvény és igyekezet: csak Ö tökéletes? Meg-

mondtuk-e, hogy senki sem mehet az Atyához másképp, mint Krisztus által? Hogy Ő az út, Ő az igazság, Ő az élet, Nélküle tehát minden út hazug és az őszinte kegyes lélek csak sóhajtani tud: „Ó, ha tudnám, hogy megtalálom Őt!"; hogy Nélküle nincs igazunk, akármennyire Jóbok vagyunk azaz jobbak a többi embernél s hogy Nélküle nincs élet, mert Krisztus az élet maga?! Nem arcpirító szégyen az, hogy a skót reformátusoknak hamarább eszükbe jut, mint nekünk, hogy Erdélyben a zsidóknak ezt — azaz az Evangéliumot — hirdetni kell?! Hogy onnan kell jönni valakinek, aki fölvegye a gondjukat — köztünk nem akadt, köztünk nem akadt?

Miért?

Mert úgy tudtuk, hogy a zsidók nagyon vallásosak. Eszünk ágába se volt, hogy sokszor még erőtelenebb, buzgó-ságtalanabb hitűnkre térítsük őket. S mert a mi hitűnkéből is, kevés kivétellel, épen úgy hiányzott az élő Krisztus (még a neve is), mint az övékből. Ezért volt olyan bő aratása nálunk az unitárius egyeztetésnek, mint sehol másutt a világon s ezért lettünk mi olyan tökéletes, „ártatlanul“ szenvedő reformátusok, sóhajos „keresztyének“, akik mindent megtettünk, ami tőlünk telt s mondhatatlan, őszinte vággyal még a lehetetlent is megpróbáltuk: megtalálni Istent Krisztus nélkül. S így jutottunk el oda, hogy vannak „érdemes“ embereink, öntudatos kálvinistáink, de nincs egy misszionáriusunk se, még a szomszédban lakó zsidókért se, s hogy mikor a nagykárolyi református nagyhéten szóbakerült, hogy tanuljunk meg imádkozni, őszinte meggyőződéssel ez volt rá az egyik vélemény: „Istennek elég egy sóhajtás is.“ (Vajjon a földi atyánk, feleségünk, gyermekünk megelégszik-e, ha mindig csak sóhajtunk egyet, mikor találkozunk velük, hazamegyünk?)

Igen, ez a sóhajos keresztyénség, ez a mi átkunk. Roszszabb, mintha pogányok lennénk, mert még hozzá meg vagyunk győződve róla, hogy a keresztyének az emberiség jobb-jai közül valók vagyunk. Ő, imádkozunk mi, sóhajtunk mi sokszor („Ó Istenem“, „Jaj Istenem“, „Jézus Mária“, „Uram, ne hagyj el“), de a mai Jóbok, a zsidók, a krisztusnélküliek tehetetlenségével, erőtelenségével. „Ó, ha tudnám, hogy meg-

találom őt, elmennék szinte az ő székéig“ — ez van minden sóhajos imánk mögött. Zsidók lettünk mi is, becsületes — magunkban reménykedő Jóbok, jobbak, akik azonban ártatlanul szenvednek s nem tudják az utat Istenhez, pedig hejh, milyen igazuk, életük lenne, ha Hozzá fel tudnának emelkedni. De nem tudnak s ezért se útjuk, se igazuk, se életük. Nem Krisztust büntetlenül mellőzni nem lehet.

Én nem keresem most, hogy Jób több lehetett-é, mint volt. Afelől azonban bizonyos vagyok, ma már nem lehet senki se Jób: se a zsidók, se a sóhajosok. Mert ma már tudjuk, hogy ki az út, Jób között és miközöttünk ott van egy nagy kiáltás: „Térjete meg, mert elközelített Istennek országa!“

(Aninósza.)

Horváth Jenő.

TUDOMÁNY ÉS VILÁGNÉZET.

A Kijelentés és a tudományos megismerés.

Évnyitó beszéd, amelyet elmondott az erdélyi református egyházkerület kolozsvári theologiai Fakultásának 1930. szeptember 28.-án tartott évnyitó ünnepélyén: *Dr. Tavasz Sándor* e. i. igazgató.

Valahányszor egy-egy, az intézetünk kötelékébe lépő ifjú csapat előtt olvasom a fogadalmi formát, amely e csapat tagjait személy szerint arra kötelezi el, hogy lelkiismeretes tanulmányozással, az Isten Igéjével és az imádsággal való naponkénti táplálkozással, készül az Uristen szolgálatára, mindannyiszor megdobban a szívem az aggodalomtól és a félelemtől: vajjon ez ébredező lelkű ifjú sereg, csak sejtelemszerűleg is tudatában van-e annak, hogy milyen súlyos és emberileg alig elviselhető feladat betöltésére vállalkozik?... Amint hivatásom szolgálatában, mind gyorsabban szállnak el fejem felett az évek s amint a megoldódó kérdések és megvilágosodó titkok nyomában mind súlyosabb problémák és az emberi gondolkozást túlhaladó titkok támadnak, mind világosabban látom s kényszerítve érzem magamat, hogy évről-évre rámutassak, hogy annak, aki fel meri venni a „theologus“ nevet, ijesztő komolysággal kell rádöbbenjen arra, hogy ez a név megbélyegezetté is tesz, de ami ennél még nagyobb dolog: ellenmondások keresztűzébe és sodró erejű viharok útjába vet. Semmit sem változtat eme állapoton az a tény, hogy az a szellemi szituáció, amelyben a mi ifjúságunk él, még alig alkalmas arra, hogy megéreztesse a theologizáló tevékenység eme megpróbáló természetét. Azt azonban még mi sem tagadjuk le, hogy a Kijelentésen alapuló theologia és a tudományos megismerésen nyugvó modern világkép még mindig, vagy talán mindig is, kinosan feszül az ellenmondások és az áthidalhatatlan különbségek polusai között. Lehetnek talán áldott pillanatok, amikor közömbösnek tartjuk ezeket az ellenmondásokat és különbségeket, de tartósan közömbösíteni nem tudjuk. Amíg a Föld termőtalajából nyert kenyérrel táplálkozom, amíg a lélegzés által ennek a Földnek atmoszférájához vagyok kötve, amíg testben járok s amíg az oktörvény által meghatározott értelemmel végzem a megismerés munkáját: *nem lehet közömbössé számomra az a tudományos világkép,*

amelybe, ha akarom, ha nem, szakadatlanul beleütközöm, de viszont ennek relativ igazságaiért soha lemondani nem tudok az abszolút isteni Kijelentés előtt való engedelmes hódolatról. Elfogadást követel az is, engedelmességre kényszerít ez is. Bár egy pillanatra sem kételkedem abban, hogy melyiket kell feláldoznom a másikért, de azt is tudom, hogy a Kijelentésért feláldozott tudományos világkép mégis útamba áll s tovább szövi számomra az ellenmondások hálóját, hogy egy újabb alkalommal hurkot vessen az útamba. Tycho de Brahe, a híres csillagász egy éjszakai útja alkalmával, a csillagos eget vizsgálva, akarta a helyes utat megtalálni, mire a kocsisa rászólt: „Jó Uram! lehet, hogy az égen jól kiismered magadat, de itt a földön bolond vagy!” Vállaljuk Pál-lal, hogy bolondoknak tekintsenek és tartsanak minket s mégis kénytelenek vagyunk testben élni és test szerint is vitézkedni. Ebben áll a „theologus“ név terhes és alig elviselhető kötelezettsége! Valóban! könnyű volt a scholasztika és a protestáns orthodoxia helyzete, miután teológiájuk mögött egy örökérvényűnek hitt supranaturális világkép állott, de terhes ma nekünk, akik mögött egy minden supranaturalizmust tagadó immánens világkép áll. Ezt az immanéntizmust tagadhatjuk, kisémmizhetjük, vagy argumentálhatunk és dialektizálhatunk ellene bármennyit, de ez a modern világkép és az ennek alapul szolgáló tudományos megismerés tovább is ott van, fennáll, szembeszáll és nyújtogatja felénk csufolkodó nyelvét. Vagy nézzük tovább ezt a speciális theologus-szituációt! Addig, amíg megelégedtünk azzal, hogy Istent végső világ-elvnek vettük, vagy abszolút oknak nyilvánítottuk, amíg tehát általánosságban éltünk és mozogtunk, addig nem volt kifogása ellenünk a modern embernek, addig számba nem-vettek, de békeességesen megtűrtek voltunk a tudományosság nagy koncertjében, de amint belekiáltottuk a világba, hogy Isten nem elv, nem abszolútum, nem csupán végső feltétel, hanem szabad, személyes, szuverén szent akarat, aki más mint ez a világ, egészen más, minőségleg más, mint az emberi szellemiség, aki ítéletével e világ s minden e világba tartozó valóság fölött álló Uristen, azonnal felfigyelt ez a világ s ahol birta ott állotta a harcot az Isten népe ellen, vagy másfelől tömegesen felfigyelt s várakozólag nézett szembe mivelünk, hogy kimondjuk azt az utolsó szót, amely szabadulást és új életet hoz. Addig, amíg eltúrtuk, hogy Krisztusból ez a világ egy lenyüggő erejű történeti Jézust csinált, aki személyiségének szuggesztív erejével vagy derült lelkének kedvességével magához hívogat, addig csöndesen meghallgattak, de amint ki mertük mondani, hogy a Jézus Krisztus egyszeri és páratlan történeti esemény, akinek csodás isten-emberi személyében Isten saját szava és beszédje

szólott ehhez a világhoz, értetlenül és idegenül néznek a szemünkbe és a maradiságunkat és az orthodoxyánkat bámulják.

Vessük fel, ez ünnepélyes alkalommal azt a theologia történetében periodikusan vissza-visszatérő kérdést: Meg lehet-e szüntetni az isteni Kijelentésen alapuló hit és a tudományos megismerésen alapuló modern világkép között fennálló ellenmondást? Lehetséges-e harmóniát teremteni az immánens tényekre épülő tudományos világkép és a transcendens isteni Kijelentés aktusára vonatkozó thologiai világkép között?... Ezekre a kérdésekre, amint itt felvettettek, azonnal megadhatjuk a választ. A Kijelentést és a tudományos világképet, a hitet és a tudást soha kibékíteni nem lehet, mert Istent és a világot, Istent és az emberi értelmet soha egy sorba állítani nem lehet és ezt nem lehet azért, mert Isten haragját és ítéletét a bűnös világ és az elesett ember felett semmiféle emberi erőfeszítéssel megszüntetni nem lehet. Ennek a három „nem lehet“-nek ez a merev és ellenmondást nem tűrő állítása nem valami orthodoxya, nem is valami konservatív állásfoglalás, de nem is egy dualisztikus világnézet, vagy nem tudom mi másnak a következménye, hanem a beképzeltéskől-ment egyszerű és tiszta gondolkozás eredménye.

De most már felveheti valaki, mi lesz azokkal a konfliktusokkal, amelyeket előadásunk kezdetén felállítottunk? Mi lesz akkor, ha egy ugyanazon személynek kell hordoznia a transcendens isteni tettek valóságára épülő hitet és a transcendens tetteket nem ismerő, immanens tényekre épülő tudományos megismeréssel elért világképet? Mi lesz, ha a tudásom ellentmond a hitemnek és a hitem megtámadja a tudásom érvényét? Mi lesz akkor, ha természettudományos szellemű ismeretekem nyugvó tapasztalásom dacol az élő Isten megszólításából támadt hitemmel, vagy ha Isten ajándékából nyert hitem tudásom igazsága ellen viharzik?... Ezekre a kérdésekre először is azzal felelek, hogy kétségtelenül, minél magasabbra emelkedem a szellemiség világába, mint a felhők magasságába nyúló hegyek tetején, annál nagyobb viharokkal kell felvennem a harcot. Az ember azért ember, mert soha sem tud az ellentmondások viharától szabadulni. Hiszen egész emberi lényem egy nagy ellenmondás. Testem szakadatlanul harcol szellemiségem ellen és szellemiségem szakadatlanul tiltakozik testiségem ellen. Naponként Igével élek, de nem elég az Ige, testem szakadatlanul kenyeret követel. És naponként kenyérrel élek, de lelkem szakadatlanul az Ige után éhezik. A földön járok és folytonosan felfelé vágyódom s amint a magasságokat járom, újból visszakivánkozom a földre. Életemnek ez a ritmusa, ha azokat mélyen átélem, nem valami kedves játék, de az ellen-

mondások között való állandó hánykolódás. Az ellenmondásmentes élet nem is élet, hanem boldog vegetálás. Az élet minőségi foka annál magasabban áll, minél kiélezettebbé válnak emberi mivoltunkból származó ellenmondásaink. Aki ezekkel a tényekkel nem tud számolni, az helytelen utakon jár, aki ezekkel a tényekkel számol, az ugyan még nem járja a helyes utat, de az önmagával való leszámolás első lépését megtette. De tovább menve, felvetett kérdéseinkre adandó feleleteink során, állapítsuk meg, hogy *a tudás csak ott öli meg a hitet, vagy a hit csak ott nyeli el a tudást, ahol ezt a két nagy valóságot egymás helyett akarjuk használni.* Ha a tudással a hitet akarjuk kiegészíteni, ezzel megöltük a hitet s ha a tudást a hitben akarjuk tovább vinni, csődbe vittük a tudást. A hit és tudás közötti konfliktus csak akkor válik egyikre, vagy a másikra nézve katasztrófálissá, ha minden áron ki akarjuk e kettőt békíteni, mert minden ilyen békítési kísérlet azzal jár, hogy, legalább is a theoria síkjában, egy nevezőre hozunk olyan tényezőket, amelyeknek természetük éppen a különnevezőjűségükben van és egy minőségüekké teszünk olyan valóságokat, amelyeknek valóságuk abban van, hogy éppen minőségi tekintetben egy másik valósággal összemérhetetlen. Más minőségű valóság a tudás és más a hit, e kettőt összeadni, vagy egyiket a másikból kivonni nem lehet. A tudást azzal becsüljük meg, ha meghagyjuk tudásnak s ha nem vonjuk el rendeltetésétől, aminthogy a hitet azzal becsüljük meg, ha meghagyjuk hitnek s nem akarjuk valami magasabbrendű tudássá tenni. Ha a tudás a hit helyére lép, elveszíti exaktségát, ha pedig a hit lép a tudás helyére, még ha magasabbrendű tudásnak is nevezzük az ilyen hitet, babonává válik. Úgy a hitnek, mint a tudásnak csak a saját dialektikai útja irányában kell haladnia s mihelyt egyik átlép a másik sajátos irányú útjába, azonnal elvész, de egyszersmind megrontja azt, amelynek irányába tért. *A hit elvész, ha tudás akar lenni s megrontja a tudást is; a tudás elvész, ha hit akar lenni s megrontja a hitet is.*

És végül kérdésünk emez oldalával kapcsolatosan, hadd állapítsuk meg azt is, hogy a hit és a tudás, a Kijelentésen alapuló theologiai és az immánens tényeken alapuló tudományos megismerések, valamint az ezeknek megfelelő világgépek között, lehetnek és vannak, kell lenniök konfliktusoknak, aminthogy az ugyanazon tárgyra vonatkozó, különböző szempontú és módszerű tudományos megismerések között is elkerülhetetlenek. Egészen felesleges és meddő igyekezet tehát az, amely a konfliktusok elhárításán fáradozik. A konfliktusoknak termékenyítő és tisztító hatása és visszahatása van úgy a támadó, mint a szenvedő félre nézve. A hit és a tudás, vala-

mint az ezeknek megfelelő theologiai és általános tudományos megismerés között kölcsönösen támadt konfliktusok, kölcsönösen kiható erővel bírnak egymásra. A tudományos értelmi megismerés által a hittel szemben ébresztett kritika és kétely növeli a hit önállóságának és függetlenségének tudatát, élénkebbé teszi a Kijelentéshez való vonatkozását. Minden értelmi megismerés, amely a hit érvényét vonja kétségbe, a hitet arra kényszeríti, hogy mind mélyebbre ásson s függetlenítse magát minden külső tényezőtől egyedül önmaga lényegiségében verjen gyökeret. *Epen a hitellenes értelmi kritika az, amely minden kétséget kizárólag meggyőz arról; hogy a hit csak a hit által ismerhető meg, amint hogy az annak alapul szolgáló Kijelentés pedig csak Kijelentés által.* A hit és a tudományos értelmi megismerés mindennemű harca meg kell győzzön arról, hogy amiképpen az értelmi megismerés, vagy a tudás, nem képes a hit igazságát igazolni, a hit érvényét biztosítani, épen oly kevéssé képes a hitet diszkreditálni.

De viszont a hit is kihat, különösképpen az élénk konfliktusokban, az értelmi tudásra, mert az élő hit az, amely különösen hatékonyan képes minden értelmi megismerést és tudást kérdésessé tenni. Az élő hit a legforradalmibb kritika minden emberivel szemben. A hit eme sajátos kritikája pedig abban nyilvánul meg, hogy kérlelhetetlenül leleplezi a tudományos megismerés rejtett feltételeit, céljait, ambícióit és illúzióit. A hitnek eme rendkívüli radikális kritikai ereje pedig a benne és a rajta keresztül nyilatkozó isteni ítéletből táplálkozik. A Kijelentésben élő Isten a Kijelentésre ráfelelő hitben kérdésessé tesz minden emberi megismerést s nem engedi azt megrökönyödni, nem engedi meg helytállani és vesztelgelni, hanem szakadatlan megújulásra kényszeríti. A Kijelentés ítélete alatt álló tudományos megismerés nem is lehet ennél fogva soha készenlévő, befejezett, főképpen pedig nem lehet az abszolutérvényűség igényével fellépő megismerés. Ha ilyenné lesz, elveszítette a tudományosság jogcímét. A Kijelentés ítélete alatt álló tudományos megismerés az igazi progresszív ismerés, amellyel szemben avas dogmatizmust jelent minden modernnek és progresszívnek nevezett, de valójában a régen megavult materializmust hirdető, u. n. természettudományos megismerés.

Ime! a Kijelentés a maga supranaturális és transcendens valóságával és igazságával nemhogy útjába állana az immánens tényeken nyugvó tudományos megismerésnek, hanem felszabadító erejével, ítéletes sürgetésével és megállást nem tűrő parancsszavával arra kényszeríti, hogy mind mélyebbre ásson s az újból és újból felfedett rétegeken túl menve keresse az *ős-alap* és az *ős-eredet* már minden értelmet meg-

haladó igazságát és valóságát. A Kijelentés és a ráfelelő hit, valamint a tudományos megismerés és az abból következő tudás közötti különbséget nem csak nem lehet, de nem is szabad kibékíteni, harmoniába hozni, mert minden ilyen törekvés nem csak hogy kuruzslás számba megy, de egyenesen káros, elsősorban a tudományos megismerésre és a tudásra nézve, mert elveszítvén a Kijelentést, elveszíti utolsó ítélő-feltételét.

Ifjú barátaim kérlek Titeket, ne meneküljétek a hit és tudás konfliktusaiból származó ellenmondások viharába. Őrizkedjétek minden olyan hamis tudománytól, amely a hit és a tudás között békességet, csak békességet, *mindenárónvaló* békességet sürget. Meneküljétek minden olyan helyről, ahol szemfényvesztést űznek a Kijelentés és a tudományos megismerés kibékítésével. Váljék számotokra gyanussá és kételkedjétek minden olyan theologia, vagy minden olyan szaktudomány igazságában, amely azzal dicsekszik, hogy kiküszöbölte az ellentéteket és feloldotta az ellenmondásokat. Csak a gyávák, csak a hazudozók, csak az önmaguk imádatában élő önzők azok, akik mindig, és szakadatlanul egyeztetnek. Ezek azok, akiket nem lehet eléggé elítélni, mert Isten világának sokszínű, áldott gazdagságát akarják, a minőségi különbségek és sajátosságok kibékítésével, eltörölni, tehát Isten gazdag világát saját szürke látásuknak megfelelően, egyszínűvé akarják tenni.

Ime! megnyíltak a kapuk a minden emberit, a minden tudományos megismerést szakadatlanul kérdésessé tevő élő hit számára, de megnyíltak a kapuk a tudományos megismerés számára is, hogy Isten világának csodálatos tervét az értelmi megismerés segítségével is meglássátok. Oh! bár nyilvánának meg a szellemi világ kapui is előttetek s bár léphetnétek be naponként abba a világba, ahol az isteni igazságok hófehér csúcsai ragyognak! De mi ezenfelül főképpen azért könyörgünk, hogy ragadja meg a Ti hiteteket a Szentlélek-Uristen s a Krisztussal való közösségben világosítsa meg a ti szemeiteket az Istenországa nagy perspektívái előtt, hogy meghalljátok az Isten nyája szétszórt bárányaira mutató Főpásztor szavát: *Elmenvén tegyetek tanítványokká minden népeket!... Egy napon se felejtkeztek meg arról, hogy minden igazság, amelyet akár a hit, akár a tudás segítségével nyertünk, csak akkor becses, ha abból a missziói küldetés kényszerítő parancsszava csendül ki!... Fogadjátok Testvéreim ezeket a gondolatokat szeretettel és vegyétek szívetekre s kössétek be elmétekbe! Legyetek üdvözölve ifjú barátaim, akik most léptétek át a theologiai Fakultás küszöbét! Legyetek üdvözölve Ti régiek, akik már tapostátok ezeket a*

köveket. Legyetek üdvözölve valamennyien az Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság nevében! És hadd! forduljak azokhoz, akik ennek az intézetnek gondját szívükön hordozzák! Mély tisztelettel üdvözlöm ennek az új tanévnek első napján a Főtiszteletű Püspök Urat, intézetünk főfelügyelőjét s kérem, vegye fel gondjai közé a mi gondjainkat is, lássa meg néma ajkakkal hordozott bajainkat és nehézségeinket, nehogy ez az intézet elveszítse azokat a feltételeket, amelyek alatt hivatását betöltheti! Szeretettel üdvözlöm a Méltóságos Elöljáróságot, intézetünk közvetlen hatóságát s kérem annak tagjait, hogy meg nem szűnő szeretettel őrizzék az intézet anyagi feltételeit, de őrizzék azt a szellemet is, amelyet Isten az atyáknak adott a fiak számára, hogy tovább adhassák az unokák hosszú sorának! Szívem egész melegevel köszöntöm a Nagytiszteletű Tanári Kart, amelynek nevében itt állok s kérem, hogy együttes munkával és imádsággal álljunk az öröhelyet, hogy ebben az intézetben adott drága kincseket megnövelve adhassuk tovább azoknak, akik a mi nyomainkba lépnek. Üdvözlöm a mi Fakultásunk barátait, azokat, akiknek kedves orcája látása, megjelenése a mi számunkra mindig öröm, biztatás és új munkára való hívás. És ezek után az Atya, Fiú, Szentlélek, teljes Szentháromság, egy igaz Isten nevében és az Ő dicsőségére az 1930—31-ik tanévet megnyitom!

A kultúra kérdése a dialektikai theológiában.

1. Az általános helyzet.

A kultúra kérdése ma égető kérdés lett. Mikor egy kérdés éget, akkor ott valami baj van. A kultúrában ez a baj a válság. Nem a kultúra éget, hanem a válság. A válságban két lehetőség viaskodik egymással, az élet és halál. Sőt a válság azt is jelenti, hogy a halál a támadó fél s már-már győz az élet felett. A válság tehát komoly dolog. Ma a kultúra válságáról beszélnek. A kultúrát megtámadta a pusztulás, azt akarja, hogy ne éljen. Mint minden bajnak, úgy a kultúra válságának is van valami okozója. Mi ez az ok? Azt mondják, hogy a háború. Azt mondják, hogy ez sodorta a kultúrát válságba. Téved, aki a háborút okozza a kultúra válságáért. Ez valótlanság. Csak tíz éves lenne betegsége. Sokkal több. Már háború előtt válságban volt, még pedig olyan nagyban, hogy háború született a válságból. A válságba jutott kultúra oka a háborúnak. Ezt szükséges tudnunk,

egyrészt azért, mert egy mélyebben fekvő válságnak következményét új folyományok okává ne tegyük (az okozatból ne csináljunk okot), másrészt azért, hogy magunkról a felelősséget ne igyekezzünk mindenképpen elhárítani (az okból ne csináljunk csak okozatot).

A kultúra feladatának azt tekintik, hogy harcot indítson az emberi existenciáért; a kultúra nem más, mint a testi-lelki existenciáért folytatott küzdelem. Ebből ma csupán annyit látunk, hogy a kultúra ma valóban harc és küzdelem. De hamis harc, hamis küzdelem. Úgy az egyes, mint társadalom és népek életét napról-napra súlyosabbnál súlyosabb problémák és veszedelmek tüzebe vezeti. Az a válság, hogy védelem helyett még bizonytalanabbá teszi az existenciát. Nem akar, vagy nem tud másképen tenni?

Hagyjuk most ezt a kérdést, később feltárul a rejtély. Sokkal inkább döbentsen meg az a reális tény, hogy nyugatnak, mint keletnek kultúrája körül a jelenben baj van. Azt hiszem ennek igazolására szükségtelen aprólékos tényekre hivatkoznom. A válság kérdésének már irodalma van. Mi pedig érezzük, hogy e válság nem könyvekből kitanult, mondvacsinált valami, hanem reális valóság. Benne élünk.

A kultúra válságának hullámai minket sem kerültek ki. Bár keleten, de a nyugat emberei vagyunk. A baj egyetemes.

Ezzel azonban még nem mondtunk meg mindent, ami a mi részünkről mondható. Mi jobban érezzük, mint más náció, hogy a kultúra csakugyan küzdelem az existenciáért. Mi jobban tudjuk, mint mások, hogy emberségünkkel adva van a kultúra szükségképpenisége. E feladat elől kitérni halált jelent. A mi helyzetünk más, mint a nyugati ember helyzete. Mi a kultúra kérdése mellett ismerünk még egy másik kérdést, mely épen a kultúra kérdésével kapcsolatban még válságosabbá teszi helyzetünket. *Ez a kisebbségi kérdés.* Mit jelent ez a kérdés? Azt, hogy existenciánkért folytatott küzdelmünk elé korlát, akadály emeltetett. Miféle korlát, miféle akadály? Nem kell magyarázni. Szeretnénk élni, de nem lehet. Nem lehet úgy, amint mi akarunk. Szeretnénk küzdeni, harcolni, de nem tudunk annyira, amennyire existenciánk fentartása megköveteli. Ha az existenciáért folytatott küzdelem kultúra, akkor áll a tétel, hogy a mi kultúránk halálra van ítélve. A kisebbségi kérdés nemzeti kérdés, ezzel a kérdéssel kultúránk sorsa van összekapcsolva és kultúránk kérdésével nemzetiségünk kérdése. Amikor mi existenciánkért küzdünk, akkor nemzetiségünkért és kultúránkért küzdünk. Nálunk a küzdelem tere az egyház. Megriasztott existenciánk az egyház falai közé menekült. Mennyi áldás, mennyi kísértés! Mindenki előtt világos, hogy sajtóerővel erdélyi helyzetünkben csak az egyházban maradhatunk meg. Az elmúlt tíz esztendő megmutatta, hogy a korlátok közé

szorított kulturális-existenciális munkának más életlehetősége nincs, csak az egyház. Ez az egyházi élet is azonban hordozni kénytelen az állami korlátozás keresztjét.

De mi protestánsok, kell, hogy ismerjünk még egy másik áramlatot, mely radikálizmusával ha nem is, de permanens intenzivitásával szintén jelent valamit a protestáns kultúrával szemben. *Ez a katolicizmus kulturális előtörése.* Egy rövid kultúr-és dogmatörténeti átpillantás azonnal meggyőz bennünket a tény valóságáról. Mi a valóság? Az, hogy a katolicizmus ma már nem a középkori kolostori katolicizmus. Anthropologiai felfogásából kifolyólag a legteljesebb világ- és kultúraellenesség jellemezte. Az Augusztinus hatalmas kultúrprogrammjának ez uralkodó felfogás miatt egészen a XIX. sz. vége feléig kellett várni, míg megvalósítására került a sor. A XIX. század szellemi áramlatai kényszerítették a katolicizmust, hogy kilépjen a kulturális munka küzdötetére. A katolicizmus passzivitásának ideje alatt, a protestántizmus épen az ellenkezőjét tette; egy aktív kultúrprotestántizmus lett belőle. Most a katolicizmus kultúrmunkájában épen akkor vesz lendületet, amikor a kultúrprotestántizmus kezd aláhanyatlani. A kath. erőteljes kultúrmunkáját a laikus tömegek megtartásának gondolata szülte. Az evangélium neki nem erő, azt azonban látja, hogy erőre van szüksége. Ezt az erőt a kultúrában látja. Különösen az utóbbi időben a római központból szétröpített parolék nyomán ma a kath. egyházon belül egy minden irányú kultúra reneszánszának korát élük. Miért fontos reánk nézve ez a tény? Azért, mert a protestántizmuson belül ma éljük a kultúrprotestántizmus válságának idejét.

Már most figyeljünk fel a minket speciális kulturális helyzetünkben fenyegető veszedelemre (?). Nekünk most „*a kultúra kérdését a dial. theológiában*“ kell tisztázni, azért, mert e theológiáról sokan azt állítják, hogy ellensége minden kultúrának; az pedig tagadhatatlan tény, hogy nálunk a dialektikai theologia kezd utat törni magának. Ha igaz az, hogy az európai kultúra betegsége nem hagyta érintetlenül a mi erdélyi kultúránkat sem, ha igaz az, hogy ezt a kultúrát a kisebbségi sors még válságosabbá teszi, ha igaz az, hogy a katolicizmus kultúrtörekvéseivel épen most tör utat az érvényesülésre, amikor a protestántizmus ezt az utat kezdi feladni, ha mindez igaz, akkor nem könnyelműség-e egy olyan nyugati jövevény theológiának a szolgálatába állani, ami még azt is meg akarja ölni, ami nincs, vagy csak nagy nehezen születik meg? Vajjon annak, aki az erdélyi kisebbségi kulturális élet jelen helyzetének keresztjét s egyúttal jövőendő sorsát szívén hordozza, nem kell-e felemelnie tiltakozó szavát minden kultúrellenes theológiával szemben? Nem átkos helyzet-e, hogy amikor a kultúra az egyetlen lehetőséghez, az egyházhoz menekült, akkor az egyház e theológiában nem akar neki

helyet adni! Vajjon nem veszítették-e el az egyház egyes theologusai fejüket, amikor egy tőlünk teljesen idegen kulturális halálunkat siettető theológiának állottak szószólóivá?

Mi itt az egyház és az erdélyi kultúra feladata? Védekezni a minden oldalról jövő veszedelemmel szemben. A materiálissá vált európai kultúrával szemben meg kell teremtenie a szellemi kultúrát, mely utat törjön a nemes humanizmus felé. A kisebbségi helyzetben reánk nehezedő támadással szemben nem lehet eléggé hangsúlyozni és követelni nemzeti kulturális jogainkat. A katholicizmus kulturális előretörésére a prot. nem felelhet más-képpen, mint egy aktív és intenzív kultúrmunkával. És hogyan védekezik a dial. theológiával szemben? Azt vissza kell utasítania az erdélyi protestántizmusnak, ha kulturális életét nem akarja veszélyeztetni. *Kevés kivétellel ez az általános felfogás.*

Ez a kevés kivétel úgy a kultúra, mint a dial. theol. nevében tiltakozik a megtévesztés ellen. A dialektikai theológiát kultúraellenességgel megvádolni azt jelenti, hogy a vádlók nem az igazi kultúráról és nem az igazi dialektikai theológiáról beszélnek. Mindkettőt félreismerik. Én merem állítani, hogy az igazi kultúrának olyan értéket még senki nem tulajdonított és olyan nagy hivatást nem szánt neki, mint a dial. theologia, s innen érthető meg a dolog másik fele, hogy a mai beteges kultúrát — mert az igazi kultúrát félti és meg akarja menteni — olyan kritikában nem is részesítette, mint épen a dialektikai theologia. Egy dolgot biztosan nem tévesztett el, amin úgy a kultúra, mint a vallás túlnéznek. Ez pedig az, hogy sem a kultúrát a válástól, sem a vallást a kultúrától, sem pedig mindkettőt *az embertől elválasztani nem lehet.* Mindkettő vonatkozási pontja *ugyanaz az ember.* Már most, amikor a dial. theol. az *embert* a legnagyobb krizisbe vezeti, (mert mikor ne jutna az ember oda, ha valaki más és hatalmas áll vele szemben), szükségképpen jut a kultúra is a krizisbe. Az ember azért vezeti a kétségbeesésig menő krizisbe, hogy meg ne haljon, hanem *éljen*, rátaláljon az életre. A kultúra, ami az embertől elválaszthatatlan — ez a halálos kultúra, az emberrel együtt rátalál az életre. Ez a theologia az életnek akar a demonstrációja lenni. Az pedig egyoldalúan mindig hirdeti, hogy szoros az út, mely előre visz.

A következő lapokon a dial. theologia tanítását a kultúráról igyekszem, lehetőleg tárgyilagosan és minden részrehajlás nélkül nyújtani. Reményilem, hogy e kérdésnek komoly tisztázása nagyban elősegíti, hogy a dial. theologia körül nálunk keletkezett ellentétek kiegyenlítődést találjanak. Soraimmal nem ütni, vagy hadakozni akarok, hogy azután elmerüljek a győzelem dicsőségének habzsolásában, hanem egyszerűen és alázatosan egy rövid felvilágosítást szeretnék adni arról, hogy a dial. theologia nem ellensége a kultúrának, sőt! útirány az *igazi* kultúra felé.

2. A kultúra fogalma.

Mi a kultúra? Legelsősorban erre a kérdésre kell felelnünk; mert a kultúra fogalmának tisztázása nélkül egyetlen lépést sem tehetünk annak sem pozitív, sem negatív megítélésében vagy értékelésében. Mint keresztyén embereknek kell a kérdést feltennünk és reá feleletet adnunk, mert mi nem beszélhetünk a kultúráról azok nevében, akik kívül állanak a keresztyén gondolkodás határán. E valóság megfontolásából következik, hogy a kultúrának, habár sokféle megfogalmazását adják, mégis lényege szerint nem sokféle, hanem *egy*. Lehet, hogy valaki szívesen akarna beszélni a kultúráról, mint civilizációról, vagy amint az idealizmus gondolja, a végcélok eszményéről, mely vezet az emberi cselekvést, a mi számunkra azonban egy ilyen kiindulási pont csak negativumot és polemiát jelentene,¹ eltekintve attól, hogy a különböző kultúrfelfogásokkal való egybevetés több időt és türelmet igényelne.

Mi hát a kultúra? „*Die Kultur ist durch das Wort Gottes gestellte Aufgabe der in der Einheit von Seele und Leib zu verwirklichenden Bestimmung der Menschen.*“² Hogy Barthnak ezt a súlyos és tömör, a kultúra lényegét és feladatát teljes egészében magában foglaló fogalmazását megérthessük, kifejthessük, állítsuk e mellé a Fichte fogalmazását, mely nem olyan meglepő és távolálló tőlünk, de ahonnan alkalmas átmeneti pontot kapunk az igazi kultúra fogalmához: „*Kultur heisst Übung aller Kräfte auf den Zweck der völligen Freiheit, der völligen Unabhängigkeit von allem, was nicht wir selbst, unser reines selbst ist.*“³ Ez utóbbi meghatározás azt fejezi ki, hogy az ember uralodik az élet és világ felett a saját erői által; ebből az uralkodásból akkor lesz kultúra, ha kialakul belőle az ember legbensőbb, legsajátosabb lényege. Tehát nemcsak arról van szó, hogy az ember külsőleg uralja a világot, minden léterőt és adottságot saját céljai szerint felhasznál és alakít, magát a természetben rejlő külső veszedelmekkel szemben védelmezi, hanem arról van szó, hogy abban a munkában az ember legbensőbb és legsajátosabb lényege megvalósuljon. A kultúrában ezt a két vonást egymástól elválasztani nem lehet. Sem a külső uralom önmagában, mely a bensőt elhanyagolja, sem a benső önmagában, mely a külsővel nem törődik, nem kultúra.⁴

¹ K. Barth. Die Kirche und die Kultur. Zw. d. Z. 1926. 366. old.

² i. m. 366. oldal „A kultúra az ember testi és lelki egységében megvalósítandó rendeltetésének Isten ígéje által állított feladata.“

³ R. G. G.² III. 1339. old. Bornhausen után idézve.

⁴ Fr. Gogarten. Kultur und Religion. Zw. d. Z. 1924. 41. oldal.

Tehát nem kultúra sem a technikai civilizáció⁶ produktuma; sem a személyes élet legzseniálisabb gondozása önmagában; „denn Kultur ist allein da, wo Inneres und Äusseres, wo Seele und Welt Ich und Du . . . wo Subjekt und Objekt sich im Schaffen einer Welt zur Einheit gefunden haben.“⁶ Ahol egy külsőleg már kialakult, azaz technikailag uralt világba *utólagos* lelki vonatkozásokat, értéket és mértéket akarunk bele vinni, vagy ahol egy önmagában előállott bensőség *utólagosan* keresi az utat a külső világhoz, feladataihoz, bajaihoz, ott kultúráról beszélni nem lehet. Kultúra csak ott van, ahol az ellentétek között nem utólagosan keresik az egységet, hanem az ellentéteknek *őseredeti* egységben megvalósult kiegyenlítődsére utalnak. Úgy a külső, mint a belső világnak megvannak a törvényei. Ezeknek a saját-sága abban áll, hogy sem a külső, sem a belső világ törvényei önmaguk mellett nem tűrik meg a velük ellentétes világ törvényeit. Gyakorlati vonatkozásban ez azt jelenti, hogy pl. külső szociális törvényhozással nem lehet megoldani a szociális kérdést, sem műiparral a kultúrát, sem ideáлизмussal a világ bajait. Az igazi kultúra a dualisztikus ellentétek megszűnése egy őseredeti egységben. Amikor a lélek ismét megtalálja magát, amikor a világ nem idegen világ neki, amikor a bajok nem bajok „das Subjekt müsste Äussere erscheinen, das Äussere im Inneren sein Wesen finden.“⁷ Ez a követelmény pedig az ember örök-kévaló képe, értelme és lényege. Látjuk tehát, hogy a dialektikai theologia a kultúra fogalmának tisztázásánál semmiképen sem akar egy olyan merev és elzártkózt álláspontra helyezkedni, ahonnan kikiáltaná a kultúra lehetetlenségét vagy felesleges voltát. Ez a theologia akar kultúrát, de azt akarja, hogy a kultúra legyen *kultúra* és ne egyéb valami, amit kevés jóakarattal az elérhető lehetőségekhez való alkalmazkodással kultúrának szolgáltatnak ki. A kultúra igényét leredukálni nem szabad, sem jogunk, sem lehetőségünk nincs meg hozzá, mert a kultúra nem a mi igényünk, nem mi állítottuk, ő maga előállott „die Kultur ist die durch das Wort Gottes gestellte Aufgabe.“ Ha a kultúra igényét, vagy mondjuk másképen, az Isten ígéje követelményét redukáljuk, akkor már eleitől kezdve lemondottunk arról, amit el akartunk érni, az *igazi* kultúráról.

Hogy a mai és a mi gondolkodásunkhoz közelebb fekvő fogalommal fejezzük ki azt, amit eddig elmondottunk, azt mond-

⁵ A civilizáció és kultúra közötti különbséget helyesen állapítja meg *Tavaszy* Sándor: Világnézeti kérdések c. könyve. 59. s. köv. lapjain. T. S. előadásában azonban épen a különbség megállapítására és nem a kultúra fogalmának meghatározására hivatkozom.

⁶ Gogarten i. m. 41. old.

⁷ K. Barth. i. m. 368. old.

hatjuk, hogy a kultúra kérdése nem más, mint az *eszményi ember* kérdése. Mert mi más az eszményi ember képe, mint épen a két ellentétes világ kiegyenlítődése és az igazi egység megteremtése. Voltaképen minden kultúrtörekvésnek nem lehet más célja, ha igényt tart a kultúra névre, mint az eszményi ember képének megvalósítása. És ezen a ponton tér el az igazi kultúra útja, minden hamis kultúrának útjától. Mert, mi az igazi eszményi ember? Hogyan valósítható meg annak képe? Jogosult-e az ember arra, van-e ereje arra, hogy ezt a képet megvalósítsa? Vajjon minden emberi fáradozás a cél elérésében nem e világ határai közötti állandó egyhelyben tapiskálás-e? Az utak itt térnek el! A keresztyén gondolkodáson kívül épen azt a kultúra ellenes merényletet követik el, hogy az igazi ember képét, emberi próbálkozásokkal, lehetőségekkel próbálják realizálni, anélkül, hogy figyelmessé lennének az egyetlen lehetőségre, az eszmény realizálódásának egyetlen útjára, mely nem az embertől vezet az eszményi emberhez, hanem épen ellenkezőleg, onnan, ahol nincs ez az ember, ahová el nem juthat ez az ember, vezet az egyetlen út ehhez a reális emberhez; aki mi vagyunk. És az út pedig egyedül az *igének* az útja. Aki az ige útját kikerüli, az mindig abban a hiedelemben van, hogy az eszményi ember képe realizálható, megvalósítható; aki az ige útját fogadja el, az épen ellenkezőleg, mindig csak azt látja, hogy az eszményi és reális ember között óriási szakadék, átléphetetlen határvonal húzódik végig, melynek látára egyetlen magatartás a megállás. Az ígében táruul fel, hogy az igazi kultúra követelménye, a dualizmus legyőzése, az őseredeti egység megvalósítása nem az ember teljesítő képességére van utalva. Miért mondja Barth, hogy a kultúra az ige által állított feladat? Azért, mert az ember törekvése — bűne — mindig arra csábítja az embert, hogy elfelejtkezzék a szakadékról, a határvonalról, a bűnről. Az ige pedig sohasem tesz egyebet — egyrészt — mint mindig csak emezekre és a legyőzés tőlünk kívül eső lehetőségeire utal.

Az ige nélkül tehát kultúráról beszélni nem lehet. Minden megállapítás az ige nélkül, nélkülözi a reális valóság gondolatát. Beszél a kultúráról, de nem arról, amelyikre az embernek szüksége van, s mivel az ember igazi helyzetének, képességének ismeretét nélkülözi, minden kultúr-törekvéssel csak jobban belesodorja az embert abba a veszedelembé, amiből épen ki kellene szabadítania. Az igazi kultúrában az emberi igazi helyzetének, lényegének, képességének megismeréséről van szó. *A kultúra igazi problémája nem más, mint az egzisztenciának, a humanitásnak a problémája.*⁸ A dialektikai theologia számára más egzisztenciális

⁸ K. Barth i. m. 368. old.

kérdés, más humanitás problema nem létezik, mint az Istentől elesett, de hozzá ismét visszatérő embernek a problémája (Die Frage der Synthese).

Akar-é a dial. theol. kultúrát? Elismeri-é annak létjogosultságát? Kiakarja-é zárni az egyházból vagy a theologiai gondolkozásból? Akarja-é, hogy az örök emberi igényeiben megtámadott ember existencialiter elveszen? A kultúra kérdése a halál kérdése-é a dial. theol.-ban? Vagy kérdezzük nekünk megérthetőbb formában: akarja-e a dial. theol., hogy megszűnjék minden kultúrmunkára való törekvés és azt akarja-é, hogy a legnagyobb gyanakvással és kételkedéssel álljunk szembe vele? Ezekre, a hozzánk oly közelfekvő kérdésekre minden kétséget kizáró és mgszüntető feleletet találunk a dial. theol. három nagy képviselőjénél: „Kultur soll sein, so gewiss der Mensch seine Idee erfüllen soll. Aber es soll eben Kultur sein und nicht irgend etwas.“⁹ ... uns durch das Gotteswort das Problem der Kultur auf alle Fälle gestellt ist“.¹⁰ Az ember existenciájának igazi felfogása: zur Kulturarbeit führen kann und muss.“¹¹

A kultúra tehát, mint az ember existenciális kérdése, mint az igazi humanitás problémája a dialektikai theológiában egyenesen Isten igéjétől parancsolt feladat, mely elől sem ki nem térhet, sem meg nem szökhet, aki hallotta az Isten igéjét. Aki ennél magasabb kultúrfelfogást tud adni, az előtt meghajlunk, aki ennek a felfogásnak bőrére alkudozni akar, abban kételkedünk.

3. A kultúra válsága, kritikája.

A kultúra fogalmának meghatározásánál arra az eredményre jutottunk, hogy a kultúra eszménye, az eszményi ember, az igazi humanum megvalósítása. A kultúra eszményének felfogása a dial. theol.-ban annyira kiélezett, hogy ez az eszmény a gyakorlati kultúrmunka számára kevés mértékben jöhet számításba. Mit lehet kezdeni egy olyan kultúrával, hogyan lehet megteremteni, fejleszteni vagy megtartani egy olyan kultúrát, mely csaknem idegennek látszik az ember számára, mellyel szemben az ember nem mint a kultúrjavak és értékek hordozója, reprezentánsa, hanem mint ellenséges idegen áll? Amikor körülfog az élet ezer kényszerítő, sürgető körülménye, vajjon nem feladatunk-é egy reálizálhatatlan kultúr eszménytől eltérni és tenni amit az élet és a mindennap parancsol? Nekünk ezek a kérdések jutnak eszünkbe, mint speciális helyzetünkben hozzánk legközelebb álló

⁹ Fr. Gogarten i. m. 45. old.

¹⁰ K. Barth i. m. 369. old.

¹¹ E. Thurneysen: Der Schritt zur Kultur Zw. d. Z. 1923. évf. 72 old.

kérdések. És úgy gondoljuk, hogy ilyen és ehhez hasonló kérdésekkel a dial. teológiát sikerült egy olyan fogas kérdés elé állítanunk, melyre feleletet nem talál és ahol be kell vallani a kultúráról vallott felfogásának csődjét és lehetetlenségét.

Azonban meg van az ő ellenkérdésük, mellyel minket, a kérdezőket állítanak sarokba: hogyan akar valaki a legcsekélyebb kultúrmunkában útmutatást adni, anélkül, hogy ne eszmélne rá a kultúra lényegére? Minél jobban ránehezedik valakire a konkrét útmutatások sürgőssége, annál kevésbé szabad és lehet türelmetlenkednie és úgynevezett gyakorlati cselekvéshez fognia és engedni azokat magán elhatalmasodni. A kultúra nem volna kultúra, ha konkrétuma nem az eszmény konkrétuma volna.¹² A kultúra eszménye nekünk adva van. Nem mi választottuk; ebben az esetben nem volna kultúra. Egyszerűen előállott. Az Isten igéje paráncsolta. A Gogarten megállapításából az tűnik ki világosan, hogy a kultúra eszményével való leszámolás nélkül egy pillanatnyi gyakorlati kultúrmunkát sem lehet végezni és ha valaki dacára az eszmény realizálhatatlanságának mégis megpróbálja, hogy teljes meggyőződéssel, legjobb akaratával, nemes lelkesedésével és eleven nekilendüléssel kultúrát teremtsen vagy mentsen, rövidesen be kell látnia vállalkozása kiábrándító végződését.

A dial. teológiában ez a negatív eredmény nem vezet a kultúra negációjához, hanem ahoz a szigorú intéshez, hogy ne kezdjünk a kultúra eszményének realizálásához, ha csak nem akarunk szándékosan homokra építeni. Ha valaki mégis dacára ennek az intésnek (t. i. ami az eszménytől és nem Barthtól való) megpróbálja a kultúra eszményének realizálását, azt az embert, akit az eszményhez kellene vezetnie, még mélyebbre viszi a szakadékba.

Mondja talán valaki, hogy itt annyira szűk korlátok közzé vannak szorítva az ember általános kulturális lehetőségei, hogy csak a *vallás*¹³ segítségével lehetne tovább menni. A vallás az eszmények, a javak, az értékek hordozója és így az eszmény realizálásának útja a vallás. Ez az út azonban nem a dial. teologia útja. E teológiának a célja nem az, hogy itt a földön biztos várat építsen a kegyesek számára, ahol minden gondolatnak van létjogosultsága és minden kegyes moll-melódiának hallgatója. Sem a kultúrát a vallással, sem a vallást a kultúrával megmenteni vagy építeni nem akarja. Nemcsak a kultúrát látja abban a

¹² Gogarten, i. m. 43. old.

¹³ Lásd erre nézve teljes részletességgel Barth: Römerbrief 4. Aufl. 211—253. oldalt. Die Grenze der Religion; der Sinn der Religion; die Wirklichkeit der Religion; továbbá Gogarten i. m. 52—54. oldalt.

a válságban, hogy külön utakat teremt a magacsinált eszmény megvalósítására, hanem a vallást is és minden vallás egy út a sok közül az embertől Istenhez. A válság akkor kezd láthatóvá és elviselhetlenné válni úgy a kultúrára, mint a vallásra, amikor feltárul a sok emberi uttal ellentétes irányban haladó egyetlen út Istentől az emberhez. Vak vezetné a világtalant, ha a kultúra a vallásra vagy a vallás a kultúrára bizná magát. A vallásban szintén a humanum kérdése lesz elevenné: ki az ember, mi a célja, mire képes? Ezek a kérdések nem jelentenek mást, mint *ítéletet* az emberre „még ha lúgban mosakodnál is vagy szappanodat megsokasítanád is, feljegyezve marad a te álnokságod előttem, mondja az Úr Isten. . . . Lásd meg a te útadat a *völgyben*, ismérd meg csak mit cselekedtél. Mindnyájan hűtelenekké lettetek hozzám, mondja az Úr.“ Jer. 2:20, 22, 29.

Aki a dial. theológiából csak azt a szenvedélyes kritikát ismeri, amiben a kultúrát (és a vallást is) részesítette és nélkülözi az egységes képet és betekintést e theologia szellemébe, az más következményt nem vonhatott le magának, mint azt, hogy a kultúra neki lehetetlenség, egy kissé túlzottan kifejezve, hogy ellensége a kultúrának. A dial. theológiában a kultúra egyenesen Istentől parancsolt feladat, ez volt első megállapításunk. Továbbá láttuk, hogy a kultúra nála az igazi humanitás feladata, amit az ember még a vallással szépített törekvéseivel és kísértéseivel sem képes betölteni. Aki elfogdja ezt a megállapítást, csak az tudja megérteni azt a szigorú, gúnyos kritikát, miben a kultúrát (és vallást is) részesítette.

Barthnál és a többi rokon theologusoknál a kultúraellenesnek látszó kritika abból az ismeretből fakad, hogy minden földi dolog a bűn ítélete alatt áll. Minden világigénylés (a kulturális is) mely nélkülözi a bűnnel és a szabadulás lehetőségeivel a komoly leszámolást, a bűnnel való közösséget jelenti. Azonban a dial. theológiában nem egy vulgaris, pesszimizisztikus világmegtágadásról van szó, hanem egy kritikai negációról, szemben a világgal, kultúrával, adottságokkal és objektivitásokkal.¹⁴ E világ legfelsőbb törvényének a halált ismerik. Az ember teheti, gondolhatja, teremtheti a legcsodálatosabb, legnemesebb dolgokat, rajtuk van a halál lehellete, épen azért, mert az embertől származnak.¹⁵ Miért szkeptikus és miért kritikai a kultúrával szemben magatartásuk? Azért, mert ez nem egyéb, mint az ember kísérlete, hogy a bűn kozmikus valóságát könnyelműen vegye, ezért van Gogartennek ez a gúnyos kifakadása „alles kulturelle, staatliche,

¹⁴ Barth: Römerbrief 147. old. Strauch: Die Theologie K. Barths 4. Aufl. 1930. 43. old.

¹⁵ Barth: i. m. 144. old. Gogarten: Religiöse Entscheidung, 49. old.

künstlerische Schaffen nichts anders ist, als der Irrsinn eines babylonischen Turmbaues“.¹⁶ A kulturális nagyság érvényének minden kritika nélküli elismerése „unerhörte Blindheit und Verantwortungslosigkeit“.¹⁷ Az ember mindig megpróbálja a kultúrát az etikai cél szolgálatába állítani, a teológusok nagy előszeretettel egyenesen Isten országa szolgálatába, elfelejtve, hogy a kultúra és kulturális értékek elválaszthatatlanok attól az embertől, akit mi ismerünk, aki mi vagyunk, aki mindig az elmuló bűnös ember, aki minden pillanatban a krízis feltétele alatt áll, akinek életében a kultúra „nicht anders, als wunderbare Blähungen unseres Ingenium.“¹⁸ A bűn realitásával való komoly leszámolás után elmult az ideje annak, hogy idealisztikus vagy romantikus követelésekkel, kulturális értékek közvetítésével próbáljuk alátámasztani, építeni és szabályozni a világot.¹⁹ Ahol arra a vakmerőségre vállalkozik valaki, hogy ennek a sub specie *mortis* alatt álló embernek kultúr teljesítményeivel épen az Isten országa organikus növekedését, vagy több tisztelettel, de még nagyobb önhippséggel mondván, „*építését*“ biztosítsa, ott a bábel tornya és nem az Isten országa van.²⁰

Nagyon komoly és nagyon éles kritika. Kinek nem jutna eszébe e kritika olvasása közben — hogy Barth és társai ellenségei a kultúrának. Aki azonban a Barth teológiáját a maga egészében nézi, rájön arra, hogy olyan komoly kozmikus büntelfogás mellett, amilyent náluk látunk, az épen olyan komoly radikális kultúra-kritika elkerülhetetlen. A kritika éle egyrészt a materiális kultúr szemlélet és kultúrértékelés ellen irányul, mely szerint a kultúra a véges végtelenítése, a földi ember dicsőítése, bálványozása, az örökkévaló tagadása, másrészt minden felfelé ívelésű evolucionisztikus javítási és fejlesztési törekvés ellen, ha mindjárt a vallás „szentséges“ fátyolával takargatja is magát.

4. A válság fordulata.

Vajjon van-e a dial. teológiában a kultúra kérdésének egy pozitív megoldása? Van. Ne gondolja róla senki, hogy minden

¹⁶ *Gogarten*: Illusionen 70. 82. old. „minden kulturális, állami, művészi alkotás nem más, mint egy bábeli toronyépítés elmebaja.

¹⁷ i. m. „hallatlan vakság és felelőtlenség“.

¹⁸ *Barth*: Das Problem der Ethik in der Gegenwart. Zw. d. Z. 1923. évf. 46. 32. old.; Römerbrief, 413 old.; „elménk esodálatos felfuvalkodottsága“. Ez a szó: ingenium többet jelent, mint amennyit az elme-szóval vissza lehet adni. Jelenti a velünk született emberi tulajdonságot, természeti sajátságot, jelenti itt a bűneset által meghatározott embert.

¹⁹ *Gogarten*: Christliche Welt, 1922, 518. old.

²⁰ *Barth*: Römerbrief, 417. old.

pozitívum helyébe a világyűlölet és indifferentizmus negatívumát akarja ültetni. Ismer egy fordulatot a válságból, de épen csak *egyét*. Ez az ember válságos helyzetének fordulata, melyben megtartó erőre talál kultúra és vallás egyaránt. Ez a fordulat a *bűn megbocsátása*. Nagyon szokatlannak tűnik fel a válságba jutott kultúra fordulatát a bűn megbocsátásában keresni és látni; Nagyon sokan azt mondhatják: semmi közöm hozzá, ha ilyen ósdi dogmatikummal hozakodik elő. A kultúra az emberrel jutott válságba. És ha e válság fordulatát nem ott keressük, ahol megtalálható, akkor még többet ártunk a megszabadulásra váró ember helyzetén.

Mit jelent a megbocsátás? Mi történik, ha valakinek bűne megbocsátatik? Milyen következményei lesznek az ember további cselekvéseire? Mert valami történik és valamilyen következménye van a megbocsátásnak. Vajjon az történik-é, hogy a reális emberben az eszményi ember megvalósul? Vajjon az-é a feladata ennek az embernek, hogy a realizált eszményi ember képének tisztaságát megőrizze? A bűnbocsátást azt jelenti, hogy nem az embernél, hanem *Istennél* történt valami. Fontos tehát azt nézni, amit az ember tesz és ami az embernél történik? Nem az a fontos, ami Istennél történik? *Arra* kell nézni és *arra* kell hallgatni. Istenre és nem az emberre. A bűnbocsátás szavában halljuk, hogy Isten nem vádol, nem ítél, nem ellenünk, nem hallunkra van, hanem felment, szabadoknak nyilvánít, értünk és mellénk áll, életet ajándékozik.²¹ Az ember marad a régi bűnös ember,²² aki a megbocsátás szavában bűnei nagyságát még jobban látja, de az a *tény*, hogy Istennél történt valami, befolyásolja és meghatározza egész életét. A bűnbocsátás nem azt jelenti, hogy most annak erejével tovább lehet menni, hozzá lehet kezdeni a világ új kulturális felépítéséhez, egy forradalmi vagy konzervatív kultúrmunkához, de azt sem jelenti, hogy a bűnbocsátás csupán valami illuzórikus dolog volna, amivel nem lehet hozzákezdeni családnak, állam, társadalom új kulturális felépítéséhez; a bűnbocsátást elsősorban azt jelenti, hogy Isten megváltoztatta ítéletét az ember felett, Isten maga realizálta az eszményi embert önmagánál, Isten maga odament a reális emberhez és ennek következménye az, hogy az ember ne akarja a saját eszejárásáa szerint önmaga helyzetét megváltoztatni, ne akarja ő maga által, ön-

²¹ A bűnbocsátás ilyen felfogása a megigazulás reformátori felfogásából következik. Aki úgy véli, hogy a megigazulás nem csupán *Istennél* végbement cselekvést jelent, hanem abban mintegy az egész ember belső lényege is átváltozik, szóval úgy véli, hogy a megigazulás több mint az ítélet alól való felmentés és igazsá nyilvánítás, azaz több mint a reformátori *iustitia forensis*, az már a katolicizmus *gratia infusa* útján jár.

²² *Barth*: i. m. 375. old.; *Gogarten*: i. m. 56. old.

maga útjain az eszményi embert realizálni. Mit tehet hát az ember? „Kann er *glauben* an Gott, und an Gottes Gericht, in dem er dem Sünder vergibt“ . . . „Es gibt keine in die Erscheinung tretende Heiligung des Menschen, keine Heiligung, die man sehen, feststellen, messen könnte, die man nicht glauben müsste.“²³

Az ember magatartása egyedül a *hit* magatartása lehet. Értelmi spekulációval sohasem lehet igazat adni azoknak a történeteknek, melyek Istennél mentek végbe, viszont sohasem lehet ezeket empirikus reálításokká tenni, mert akkor hitre nem lenne szükség, legfeljebb az öt érzékszervre. A hit mindig azt jelenti, hogy ami az ember existenciájáért történt, az Istennél és nem az embernél történt. Isten eleget tett a bűnért, megfizetett a bűnért ez nem az érzékelhető világ tapasztalati ténye, hanem a tőlünk kívül eső, rajtunk túllevő világban végbement esemény, amit sem megérteni, sem megélni csupán *hinni* lehet. Miért fontos a hitnek ilyen felfogása? Azért, mert egyedül ez vezet az igazi életmagatartáshoz, az *engedelmességhez*. A hitben tárul fel, hogy az ember nem önmagáé, hanem Istené,²⁴ a hitben tűnik ki, hogy minden emberi autonómiára törekvés egyenesen Isten megrablását jelenti.²⁵ A hitben válik valósággá, hogy az embernek nem átfogó gazdag programok készítése a feladata, hanem egészen egyszerűen: engedelmesség Isten akaratának. Amikor ezt az igazságot meglátja az ember, akkor lemond azokról a nagyszerű és elismerésre méltó világmegjavító és boldogító tervekről, melyek — valljuk be — mindig kudarcra szoktak végződni és valami egészen más dolog lesz sokkal fontosabb: az Isten akaratának cselekvése. Minden program és minden terv az engedelmesség útjának kijátszását vagy járhatóbbá tevését, az Isten gazdag és átfoghatatlan akaratának béklyóba kötését, a szoros kapu és keskeny út veszedelemre vivő tágítását és szélesítését jelenti. Nem programok és tervek, hanem az engedelmesség útjára kell elvezetni az embereket. Az engedelmesség tartalmilag nem más, mint humanizálás, az a célja, hogy az ember legyen ember, nem több és nem kevesebb.²⁶

Bűnbocsánat, hit, engedelmesség az emberi existencia hármas útja. A kultúra kérdése — mondottuk előbb — az existenciakérdés. A fogalmak behelyettesítésével ehez az eredményhez jutunk: A kultúra útja nem lehet más, mint a bűnbocsánat, hit, engedelmesség elválaszthatatlanul együtt haladó hármas útja. Jaj annak az egyháznak — mondja Barth — amelyik nem ezt hirdeti; elárulja a kultúrával önmagát.²⁷

²³ *Gogarten*: i. m. 59.; *Barth*: i. m. 374. old.

²⁴ *Barth*: *Römerbrief*. 86. old.

²⁵ *Gogarten*: i. m. 58. old.

²⁶ *Barth*: i. m. 376. old.

²⁷ *Barth*. u. o.

Egészen természetesen következik a dial. theologia kultúra felfogásából, hogy a kultúra eszménye, amíg itt e földön élünk, *igéret*; az az, ha valaki egész komolyan leszámol a kérdéssel: mit kell hát cselekednünk és tennünk? — a lehetőségek eschatológikus hatásán találja magát. És e pontnál látják sokan a dial. theologia kultúra felfogásának hibáját és hiányát. Lehet kultúra a kultúra, ha témája a földi korláton és határon kívül utal? Igen! épen e pontnál van a kultúra igazi tűzpróbája. Az eschatologikus nézőpont alatt megtanuljuk, hogy a mi időnkben miképen kell Isten akarata és útja után kérdeznünk.²⁸ Amikor egy kultúra leszámolt azzal, hogy a földi próbálkozások lehetetlensége mögött ott van az utolsó szó: „*Ich mache alles neu*“, akkor válik igazában az új élet demonstrációjává. Az eschatologikus kitekintés *vigasz* és *intés*, hogy amit Isten megígért, azt véghez viszi, egyben pedig parancs és kényszer, ennek a bűntől gonoszul fenyegetett világnak megtartására.²⁹ A világ végességéből való kitekintés — mondja Thurneysen — egyenesen a való élet megalapozásához, újra formálásához és alakításához, azaz kultúrmunkához vezet-het és kell, hogy vezessen. Aki a végső kérdések hatalmát és végső megoldását ismeri, az nem lesz alkalmatlanabb, sőt szabádabb és képebb a munkára. Aki az időiség talajának megrendülését megérezte, sokkal komolyabb, tudatosabb, mélyebb figyelemre méltatja a kultúrának ugyanazon talajon elkerülhetetlen építését.³⁰ Amikor az életről nem mi, hanem egyedül Isten kezd beszélni, és nem mi, hanem Isten határozza meg annak lényegét, csak akkor látjuk meg, hogy Isten a halál ellen az életért van és sohasem szabad akkor megszűnni a próbának és kísérletnek, demonstrálni emellett az élet mellett, ezért az életért. Ez a demonstráció nem a kis újságírócska stréberkedő szemérmertlensége, nem a művész kényeskedése, nem a céhmester beképzelt öntudatossága, felismert nemzetmentő kultúrtényezők, hanem egyedül az Isten igéjére és akarására hallgató szolga beképzelés, kényeskedés, vonakodás nélküli alázaatos szolgálata.

Dávid Gyula.

²⁸ *Barth*: i. m. 382. old.

²⁹ *Gogarten*: i. m. 61. old.

³⁰ *Thurneysen*: i. m. 72. old.

KÜLMISSZIÓ.

A misszió a „kell“ és a „van“ perspektívájában.

A misszió egyfelől a keresztyénség lényegében gyökerező, abból folyó és megvalósulásra törekvő a spontáneitás törvényszerűsége alatt, másfelől a keresztyénségre nézve örökké aktuális parancs, küldetés és program a kötelezés feltétele alatt. A misszió folyik, statisztikák, helyzetrajzok beszélnek kisebb-nagyobb eredményekről, de — sajnos — inkább azt a látszatot kelti a mai misszió, hogy egy diplomatikus raffinériával kiépített egyházpolitika eszköze és nem hódító és érvényesülő misszió!

A mi magyar református egyházunkat is mind jobban és jobban foglalkoztatja a kérdés, sokan csodálkoznak, hogy még nem ég a misszió lelkiülete és enthaziázmusa egyházunk kebelében, sokan szeretnék, hogy lobogva égjen a szent szolgálatban, de... de én megvallom őszintén, *nem csodálkozom ezen különösen, ha a mi speciális helyzetünkre gondolok és ha arra a nehéz vallási, nemzeti és kulturális misszióra nézek, amelyet a jó Isten megláttatott és reákvényszerített egyházunkra. Nem csodálkozom és sok tekintetben megnyugtató, mert arra enged következtetni, hogy *egyházunk őszintén és komolyan számol önmagával.**

A nagy nyugati államok tiszteletreméltó szellemi és anyagi nekifeszüléssel állanak a misszió zászlaja alatt. Nem tudom, de remélem úgy van, hogy a komolytalan vallásos közösségek felelősségteljes és komoly előkészítés után bocsátják útra misszionáriusait. („A vallásos közösségek“ kitételt öntudatosan használom, mert az itt tapasztalt helyzet még jobban megerősített abban, hogy az „egyház“ szót távol kell tartani a profanizálástól; még ez az unionista jellegű terminus „protestáns egyház“ sem jó, mert meglepő öntudatossággal rendelkező statisztikusaink az unitáriusokat és a szektákat is a „protestáns“ ezrekhöz írják „töltelékül“.) Ha emellett arra gondolunk, hogy úgy a szellemi, mint anyagi erő *önösszeszedésből* fakad és *önerőn* nyugszik — elismeréssel tartozunk. De kérдем: szabad-e missziót folytatni komolytalan közösségeknek? Lesz-e eredménye annak, míg hitvány egyházpolitika bérencei (a katóli. misszionáriusok „protestáns-gyűlölet“ pirulákat adogatnak be pácienseiknek!) üzérkednek a lelkekkel? Hogy a keresztyénség 2000 év óta nem tudta meghódítani a világot (a zsidóság nagyobb szellemi hatalom és titkos aknamunkájával minden területet aláakná-

zott!!), nem arra vall-e, hogy valami nagy baj, szörnyű tévedés csúszott be a keresztyénség életébe; nem arra vall-e ez a körülmény, hogy *hazug a mi keresztyénségünk?! Az igazi keresztyénségnek hódítania és győznie kell minden emberi erőlködés, mellődöngetés és taktika nélkül*, — mikor azzá lesz — hiszem, győzni is fog.. addig nem!

A keresztyénség különböző hatások alatt valahova kilyukadt, de nem vette észre, — mert nem vitte konkrét helyzetét Isten Igéje elé és nem nézett szembe önmagával, — hogy nagy tévedések és hazugságok lopózkodtak be életébe. Egy nagy fonáksga a mai embernek az, hogy nem szeret a „sub specie aeternitatis“ divinitatív perspektívájában regisztrálni és minden fenntartás (sőt számotvetés) nélkül beleéli magát a konvencionálisan adoptált helyzetbe és mentalitásba, ha az atmoszféra — amelyben él, — tapsolva ingerli azokat. Amikor az Ige tükre előtt kezdjük boncolgatni a mai modern keresztyén ember életét, gondolkozását, akkor látjuk az ordító hazugságok beláthatatlan sorát; akkor látjuk, hogy nagy revizióra és korrekcióra kötelez őszinteségünk, felelősségtudatunk és öntudatosságunk, — vagy némán és vakon együtt tapsolunk — mint új, szürke generációk — az igenlőkkel, de akkor már nyakig vagyunk abban a jogos vádban, hogy megalkuvók, reménytelenek vagyunk, eladdig a sorig, amelyik azt a konzekvenciát summázza, hogy bizony nem hiszünk a keresztyénség páratlan voltában és nincs meg „a keresztyénség abszolút értékének hite“ bennünk.

Ezért mondom, hogy *amíg a keresztyénség őszintén, komolyan és egy heroikus elszánással nem számol önmagával, ne miszsiózzék*. Mindenben aláírom S. de Diétrich megállapítását, amikor azt mondja, hogy „a missziói entuziazmus feltételezi a keresztyénség abszolút értékében való hitet (Le Semeur, 32. évf., 3. sz. „Fédération et Mission“), de másfelől a mi keresztyénségünkről *jogosan* mondják az ázsiai keresztyének, akik „a keresztyénséget krisztusibb formában élik“, hogy „*ha az európaiak családi, társadalmi, politikai, tudományos, művészi és egyházi élete csak olyan tud lenni, amilyen, úgy az európaiak végzetesen félreérthették a keresztyén vallást*“ és „*Európa missziói területnek nézik, ahova el kell küldeniök misszionáriusait a tiszta krisztianizmus propagálására*“ (Budai G. cikke: „Csak az a hibájuk..“, a Ref. Diákmozgalom, VI. évf. 6. sz.) . . . és itt jön a megoldatlan kérdések hosszú vádoló sora, a lelkiismeretre és existenciára appelláló kérdőjelek perzselő mementóit!

Lehet, hogy a misszionáriusok igen komoly emberek, akik szent szolgálatot és küldetést látnak munkájukban, lehet, hogy a töviskoronás Királynak: az élő és dicsőséges Krisztusnak a követői a pogány mezőkön, de *nagyon nehéz*, pefoncsapásos és kereszthordozó *követségben járnak*, — azt hiszem — *mert alá-*

zatos szolgálatuk és égő szívük minden lelkesedése és jóakarása könnyen belefutad a pogány világ vádjába. A „szeretetről“ fog-nak beszélni s azzal fogják pofoncsapni őket, — úgy rémlik, meg is történt már — hogy „hát a krisztusi szeretet csak olyan erős, hogy az utóbbi világégést nem tudta megakadályozni és lefojtani“ .. és ha csak olyan, hogy nem tudja az élet minden kérdését emberibbé tenni, átértékelni és megszentelni, akkor nem kérnek belőle, mert a keresztyénség asszisztációja nélkül is nézhetik össze-dugott kezekkel a megoldatlan kérdéseket :.. mért — sajnos — az egyéni, társadalmi, közösségi, nemzeti és vallási síkban tényleg sok megoldatlan kérdés mellett haladt el s még többet nem oldott meg de amikor a romok romokra hullottak, lámentált .. ?

A misszió még ma görögtüzek lobbanása . . s felperzselődött remények hamva alatti senyvedés. Kívülről és *hosszmeteszében nézve: előcsatározás; belülről és keresztmeteszében nézve: a keresztyénség lelkiismereti vádjának narkótikuma!* Divatos injekciózás és vignettázás akárcsak a győztes keresztyén államok „tervezetei és paktumai“ (a trianoni zöldasztalok mellett *előkészített* újabb háború rejtegetésére a *vakok* elől, a nyomukba lépő generációk halálhörgéseinek túlharsogása a *süketek* mellett s a nem paralitikusoknak adagolt maszlag: „hiszen mi jót akartunk“) . . . „néztek a pecsétes dokumentumokat“, amelyekből — csodák csodája — a pápai pecsétgyűrű szentesítő emblémája még hiányzik?!

A *misszió* — vallom — *akkor lesz érvényesülő és hódító hatalommá, amikor a megújhódott keresztyén egyház fog a misszió háta mögött állni, mikor az Ige-egyháza égni fog Isten dicsőségének és akaratának teljesítésében és amikor Krisztus teszi a misszió úterére kezét.* Addig, míg ez meg nem történik Kelet, Nyugat, Észak és Dél testvérölelkezésre össze nem hajól!

A mi magyar református egyházunk, amely ma már — hála Istennek! — hősiessé elszánással indult meg az öntudatosulás útján az „Ige-egyház“ elnevezés kiérdemlésére, számol magával, amikor erőit nem darabolja szét. Míg magát össze nem szedi és nem tisztul *valóban* az Ige-egyházává, ne is induljon. *Nagy spirituális önösszeszedésre van szüksége,* nem csak azért, mert a magyar pusztákon ma-holnap nyílt harcra provokálják, hanem első sorban *létének igazolására,* hogy a XX. század embere előtt is *beigazolja, hogy valóban az egyetlen igazi fundamentumra épített egyház: az Ige-egyháza: a keresztyén egyház!* Szemtől-szembe kell néznie önmagával az Ige tükrében, hogy annak perzselő sugarai a sok belopott, adoptált és lényegéhez nem tartozó elemet, hazugságot és sallangot leégesse testéről. Az Ige feltétele alá kell állania és megalkuvás nélkül s szigorú következetességgel érvényesítenie kell az Igét és csak az Igét. Amikor ez megtörténik és

az Ige fog érvényesülni és érvényesíttetni egyházunk és hivei életében a legnagyobb kérdésektől le a legjelentéktelenebbig; amikor presbitereink nem „marha“-pásztorációval fognak foglalkozni, jámbor kurátoraink tudni fogják, hogy bizony „valami“ „nagy és lényeges különbség“ van a református és unitárius egyház között („hát — *nem!* — éppen olyan, mint a mi vallásunk“) . . . és a stb.-ik hosszú sora . . . akkor indulhat! Addig ?! Végezze a komoly, szorgalmas és felelősségteljes belmissziót.

Ne majmoljon és *ne akarjon külsőleg mutatós lenni*. Nevetséges az ilyen helyzet (Franciaország) ahol a nagy többség egy indifferens és atheista atmoszférában él (nem is beszélve az okkultista hóbortról) súlyos semleges milliók lézengenek s az egyház óriási összegeket fordít külmiszióra a komoly, hitéhez egyházához ragaszkodó ősi protestáns családok emberi elképzeléseket is megszegyenítő áldozatkészségéből. Az állam *semmivel* nem segíti az egyházakat, az iskolákból a vallástanítás számúzve — jó: a keresztyénség abszolút értékének hitét tételezi fel ez a heroikus misszió, de ha felekezeti iskolák felállítására, saját gyermekei vallásos nevelésére fordítaná egyelőre azokat a bámulatós összegeket és deficiteket, nem nagyobb missziót töltené-e be? Akkor nem történne meg az, hogy szeszesitalokat és bordélyházi belépőjegyeket lopjanak a marokkói legionáriusok „karácsonyfájára“ . . . akkor ilyenekkel nem káromolnák „Isten nevét a pogányok közt“ . . . akkor nem cáfolnának reá misszionáriusaik szent munkájára és nem tennék tönkre ilyen magatartással. (A gondolat megvilágosítására és további gondolatok kapcsolására olv. Róm. lev. II. 12—29.), mert én úgy gondolom ez elsőbrendű kérdés és a *hódító misszió feltételezi az öntudatos, élő egyház létét és munkáját* (az „öntudatos“ mellé még ezt a jelzőt is szerettem volna oda írni „*irigylésreméltó*“ — csupán a pogány gondolkozásra való tekintettel.)

Vajjon mi nem ebbe a hibába esünk? Én még azokat a szerény külmisziói lejecskéket is a belmisszió céljaira fordítanám (a lelkigondozást kiegészítő és a konfesszionális öntudatosulást, elősegítő traktátusok stb. előállítására.) Először és egyelőre minden erőnek erre a célra való koncentrálását és frontba állítását tartom fontosnak, ha az elvégzi és betölti hivatását, bizonyára megindulnak a szegényasszony-fillérek és a gazdagok gondosan ápolts vasalt ezresei a küldetés, a parancs és a cél szolgálatára — vissza Annak rezegő látára, aki adta és aki nélkül judáspénzek és a Sátán kipróbált csatlósai.

Szép dolog, ha foglalkozunk a külmiszió kérdésével, sőt foglalkoznunk is kell, mert egy ítéletes vád a keresztyénségre nézve, míg be nem tölti, de gesztusokkal és ábrándozásokkal nem lehet felmelegíteni a világot — azok csak szégyenlős takarózások az Isten előtt, aki elől elrejtteni semmit nem lehet.

Szép dolog messze — és a távolba nézni, lelkipásztori őszinteségünk meg is kívánja, sőt elvárja az orientálódást (Hajnal olvasása, igehirdetésben utalni a misszióra stb.) de vajjon a legkevésbé *megtesszük-e* a misszióért?! Csak az otthoni területekről beszéljünk: milyen nagyszabású, egzisztenciába vágó és fenyegető misszió áll előttünk *megoldásra váró kérdésekkel*. Egészen közelre nézve: a mi körünk: a névleges református és az automatikusan reformátusnak számított tömeg öntudatosítása, vallásos nevelése, pásztorációja, a regáti misszió, a jogoszláviai hittestvérek támogatása (ez külmisszió és belmisszió egyben s legtöbb esetben csak a külmissziós törés után indulhat a belmisszió!) és végül egész közel a nagy Balkán. Távolabb: a franciaországi magyar református misszió támogatása, az amerikai hittestvérekkel való kapcsolatok kiépítése és fenntartása!

Van itt Franciaországban is egy igen-igen nehéz missziónk, amelyről a legtalálékosabban azt mondhatom, hogy *külmisszió és belmisszió egyben*. Ez a misszió is *küzd* a misszió általános nehézségeivel, kezdve a deficites bajoktól el a misszió sokféle nehézségéig és lelki bajáig. A magyarországi konvent a múlt év márciusában református missziói lelkészt állított munkába. Képzeljük csak el a helyzetet: egy lelkésze van egy kb. 500 km² területen szétszortan élő magyar ref. híveknek... és tegyen valamit, ha tud! De... maradjunk csak Párisban — milyen itt a helyzet? A város akkora, mint a mi erdélyi viszonyaink között egy járás. Itt él — úgy hozzávetve — 10—15 ezer magyar, akiknek ref. tagjait bele *kellene* kapcsolni a ref. misszióba... de milyen magyarok?! Milyen...? „elvadult, mindenféle divatos jelszóval teletömött, anyagi érdekhajhászó, közömbös: úgy vallási, mint nemzeti szempontból (a megélhetés és az atmoszféra igen kedvezően igenli ezeket a jelzőket!) és így tovább a sor a hazaáruló, kétes egzisztenciájú szedett-vetett csócselékig.“ Általánosságban jellemezve: olyanok ezek és úgy kivetkőztek nemzeti és faji karakterükből, hogy az ember nem ismer fajtájára bennük és szegényli magyarnak vallani magát közöttük, mert lépten-nyomon megsúfolják és gyalázzák nemzetünket s viselkedésükkel a külföldiek „rólunk alkotott véleményét“ írják alá.

Most aztán induljon misszióra a lelkész *egyedül állva*, legfennebb attól az 5—10 hívétől támogatva, akik magukévá tették az ügyet... de *hogy, mivel és hova* induljon?! Mivel...? ... egy kis lapot („Párisi reformátusok lapja“) indít útra, amelynek előállítás költségeit felerészben saját fizetéséből, felerészben a hívei adományáiból és nagy deficittel teremti elő. Megindul látogatni... hova? ... *most jön a külmisszió!* A „felhajhászott cím“ alatt ötször is bekopogtat, míg otthon találja a családot, melynek feje azzal a nyájas fogadtatással örvendezteti meg, hogy: „mit szólna hozzá, ha kihajítanám lakásomból!“... kommunista volt...

de nem dobta ki és aztán megy tovább . . . kóborog az utcákon és ahol magyar szó üti meg fülét odamegy beszédbe elegyedik velük . . . hivat keres címet gyűjt, mert „címet találni?“ valahol, annak nincs meg a lehetősége. A Hajnalt olvasó lelkésztestvérei nem tudnak arról, hogy itt református missziói lelkész van, de nem erre teszem a hangsúlyt, hanem arra, hogy: *nem tartják érdemesnek a magyar református misszióhoz kapcsolni ide jövő híveiket*, pedig súlyos magyar ezrekről van szó! A magyar konzulátus néhány lelkes embere ma már segíti „cím szolgáltatással“ a missziót, de ne felejtsük el, hogy az elszakított magyarjai: cseh, jugoszláv és román „nemzetiségűek“-nek vannak feltüntetve a hivatalos és illetékes közegeknél, ahol címekért kutatni amúgy sem lehet.

Akiket megismer? . . . *most jön a belmisszió!* . . . látogatni, gondozni kell, mert a legtöbbre — sajnos általánosítható, de egyetemes vonatkozásban, tehát a mi viszonyainkra is! — vonatkozik az a jelző, hogy *csak keresztlevele szerint református keresztényen*, — elkeseredett fanyar életű ember. Amit személyesen elvégezni nem tud, reábizza kis lapjára és küldi vele legszükségesebb mondanivalóit. Egy jó néhány példány jár belőle mindenfelé — Erdélybe is, de kevesen érezték meg a *tényleges* misszió iránti felelősséget (a Hajnalt messzebb vad pogány népekre irányítja figyelmünket, úgy-e?!), pedig, *amíg tehetünk*, mindent meg kellene tennünk, — most egyelőre ezért a *mi* missziónkért; emellett kellene állania egyházunknak s híveinek imádságos szívvel s a keresztényen hit és felelősség *testekbeömlő* és támogató szeretetével, gondoskodásával és reménységével.

Azután ott vannak az északi bányavidékek (Lens, Roubais, Henin-Lietard stb.), ahol szintén nagy tömegekben élnek a magyar munkások. Ezek is, 250—300 km. távlatból a párisi ref. lelkész gondjaira vannak bízva — most ennyi elég róluk . . . és még az, hogy „a magukat kommunistáknak és nem kommunistáknak vallók“ között napirenden a szilaj, magyaros pofozkodás. Van valaki a szenior tagok közt, aki papjuk volt — szóljon ő róluk, ő illetékesebb.

Most amikor befejezem szerény mondanivalómat látom, hogy milyen lefelé eső sorokba szakadtak szavaim — a valóság reakciója felel bennük az elgondolásokra és reményekre.

Tudom, hogy tendenciózus partikulárizmus és szűkkeblű (jónási) nácionálizmus vádjá érhet; — intencióm csak az, hogy gondolkozzunk a kérdésen, — a vádat megelőző feleletem az, hogy: ezt a vádat a hódító és dicsőséges misszió reménye alatt vállalom és hordom — mindig és figyelmeztetés nélkül is — Isten előtt!!

Páris, 1930. febr. 14.

Szentes György, s. lelkész.

A külmisszió és a regáti misszió.¹⁾

Alig három éve hallani itt-ott egy-egy szót arról a felelőségről, amellyel minden keresztyén tartozik a külmisszióknak, máris kiprovokált két kis cikket,²⁾ amellyel igazolva látszik az a tétel, hogy a külmisszióval való foglalkozás nagyon is reátereli a figyelmet a belmissziós feladatokra. A két cikk a külmisszióval szemben foglal állást a regáti misszió javára. A cikkek világa, felfogása nem ujság a misszióval szembeni ellenvetések terén és hiszem, hogy nem egyedülállók lesznek köreinkben.

A belmisszió szembeállításával a külmisszióval minden hamis kiindulási pontja dacára, az így előálló probléma és annak megoldása — bevallom — nem könnyű dolog. Itt van az egyetlen kritikus és megtévesztő pont, amellyel szemben a külmisszió érzékeny lehet és ha nem elég erős az Úr parancsának való engedelmességben, gondolkozóvá és tartozkodóvá lehet, önmagát megcsúfolva és az ügyet elárulva. Az is tény, hogy itt nehézségek vannak, amelyeket letagadni és mellettük könnyelműen elhaladni nem lehet.

A külmisszióval szemben nem csak ez az egyetlen ellenvetés van, hogy t. i. először végezzük el a belmissziót, s ha aztán idehaza mindenki 100%-os keresztyén és ha van időnk és pénzünk, csak azután szabad külmisszióra gondolni, hanem egy egész sereg. Nem csak azok szoktak kifogást emelni a külmisszióval szemben, akik azt sem tudják, hogy mit jelent ez a szó: misszió, de komoly, elvi magaslaton álló keresztyének is kérdéseket állítanak fel a külmisszióval szemben. A külmisszió és a belmisszió

¹⁾ E cikk felelet az előbbire is. Szerk.

²⁾ Az egyik cikk Bitai Pál tolla alól jelent meg a bukaresti „Egyházi Ujság“ II. évfolyamának 11. számában „Először a mieinket!“ cím alatt. Nála az Ifjú Erdély külmissziós száma vált ki bizonyos gondolatokat. Kár, hogy tárgyilagosságát elveszti és az Ifjú Erdélyt állítja pellengérré. Amit a „harmadik“, a regáti misszióról ír, azt e sorok írója, sajnos, tapasztalatai alapján nagyon is aláhuzza. Szintén kár, hogy nem lát tisztán a kérdésekben és a külmisszióra való gondolást teszi felelőssé a regáti kérdéssel való nemtörődomségért. Legyen nyugodt Bitai Pál, hogy az az I. K. E., amelyik lelken hordozta és hordozza a missziói parancsot, annak gondja volt és lesz a regátra is, csak álljanak mellé ép azok, akik látják a feladatokat. Így pl. szabad adakozni az u. n. regáti missziói alapra. Az I. K. E. volt az, aki először dobta be a köztudatba a regáti kérdést, aki először beszélt róla és igyekszik is a kérdés megoldásán. Gondolja Bitai Pál, hogy a regáti kérdést személytelenül és Erdély és Királyhágó-mellék nélkül meg lehet oldani? Vagy zsinati törvénnyel?

A másik cikk hasonló cím alatt a Református Lelkészek Lapjában jelent meg Nagy Zoltán tollából. Cikkére megfelelt Járosi Andor a Kálvinista Világban.

szembeállításának nem elvi megfogalmazása és a külmisszióval szemben való ellenvetés megindokolása így és hasonlóképen szokott hangzani: szabad-e és van-e jogunk külmisszióról beszélni akkor, amikor egyházunk egyetemes élete súlyos próbáknak van kitéve? Amikor intézményei élete napról-napra kockán forog? Szabad-e külmisszióról beszélni akkor, amikor égőlelkű munkakerőkre idehaza is szükség van? Adhatjuk-e testi, lelki és anyagi erőinket a külmisszióra, amikor idehaza, sír minden a nyomorúságtól, amikor a belmissziói munkánk is fogyatékos, amikor idehaza még a belmisszió is mostoha gyermek? Beszélhetünk-e külmisszióról akkor, amikor nincsenek szeretetintézményeink és ami van, azt is nehezen tudjuk fenntartani központiilag? Beszélhetünk-e külmisszióról, amikor a falusi fiaink és leányaik a város züllött levegőjében merülnek el, amikor a regát szennyes légkörű kikötő és gyárvárosai és a főváros ezer és ezer számra nyeli református magyar testvéreinket és amikor mi még a regáttal sem törődünk és meg se akarjuk hallani a regáti munkások panaszát?

Vannak más természetű ellenvetések és kérdések is, pl.: Valóban a pogányok a mi legközelebbi felebarátaink? Hiszen az I. Tim. 5—8. is azt mondja: „Ha pedig valaki az övéiről és főképen az ő házanépéről gondot nem visel, a hitet megtagadta és rosszabb a pogánynál (a hitetlennél). Ezek aztán szeretnek hivatkozni a Máté 10:5—6-ra: „Pogányok útjára ne menjetek be, hanem menjetek inkább Izrael házának eltévelyedett juhaihoz.“ Habár az is igaz, hogy a Máté 28:18—20.-ban a megdicsőült Úr azt mondja, hogy „Tegyetek tanítványokká minden népeket.“ Nemde hasonló a misszionáló egyház a jótékonyági dámához, aki felveszi a talált gyermeket, de az övét elhanyagolja? Szükséges-e a misszió, amikor a munkát amúgy is deficitekkel tudják csak fenntartani? Van-e egyáltalában eredménye és értelme a missziónak? Némi engedményt tesznek azok, akik azt állítják, hogy szép, szép a misszió, de még nem jött el az ideje és nem is érünk reá. Majd, ha idehaza minden rendben lesz, akkor igen. Egy más szempontból kifogásolja a külmissziót az az ellenvetés, amely azt hangoztatja, hogy a mai, európai keresztyénség a maga mai, világgal kompromisszumot kötő, bűnös mivoltában ne induljon addig misszionálni, amíg a maga hitét rendbe nem hozza, amíg bűnbánatot nem tart a maga bűnei felett, amíg az európai és amerikai bűnös életet, mint keresztyénséget akarja reáknyszeríteni a pogányokra sok politikai érdektől hajtva, amíg az evangéliummal egyidejűleg szállítja a gyarmatokra „keresztyén“ kereskedők által az alkoholt és az opiumot.

Egészen újabb és finomabb ellenvetés az, amely a misszió idáig való munkájának egyes tévedéseit, elvi és gyakorlati tévedéseit nézve kifogásolja a külmissziót, mivel az nem járt helyes úton. Egy ilyen kifogás az utóbbi években, amikor a misszió a

modern theologia hatása alatt egy gyökeres lelki megújuláson ment keresztül, már az anachronizmus jelével bir.

A fentemlített kifogások és argumentumok nagyobb részt egészen komolyak és nagyobb részben jogosak is. Azonban minden ellenvetés magán hordja azt az emberi bűnt, hogy „az ember“ mértékével akarja a maga számára megnyugtatót elintézni a külmisziót. Igen érdekes és sajátságos az, hogy mindegyik ellenvetés a perfekcionizmus naiv ábrándjából vagy az emberi ész logikai elképzeléséből indul ki. Hogy ez a kiindulási pont szemben a hittel, amely csak Isten akaratának elsőbbsége előtt hajlik meg, mennyire hamis és téves és ép ezáltal mennyire hamis útakra és következtetésekre vezet, felesleges még csak szót is pazarolni. Eltekintve attól, hogy az a balga hit, de annál inkább tapasztalható tény, hogy ember ezen a földön és ebben a földi életben tökéletes lehet, szektás tévedés és minden tapasztalat mellőzését jellemző felfogás, a misziót nem lehet az emberi kategóriák valamelyikébe beszorítani és még úgyse ezáltal igazolni vagy nem igazolni.

Akkor, amikor azt mondom: miszió, akkor azt is mondom: *Jézus Krisztus*. Ha ez a szó: miszió küldetést jelent, akkor a misziónak van *Ura*, aki küld és van szolgálja, aki engedelmeskedik. Küldő és küldött, parancs és engedelmeskedés, ezeken alapszik és nő fel a miszió. Warneck, a híres misziótheologus, azt mondja, hogy a keresztyén miszió olyan régi, mint maga a keresztyénség (habár a miszió gondolata régibb), mi ezzel szemben azt mondjuk, hogy olyan régi a miszió, amilyen régi az Istennek kijelentett ígéje. Ezért a tételünk ez: *ván miszió, mert van Isten ígéje*. Mit jelent ez? Azt, amit Péter és János vallott a főtanács előtt: „nem tehetjük, hogy amiket láttunk és hallottunk, azokat ne szóljuk.“ (Ap. Csel. 4—20.) Enélkül a kényyszer nélkül a keresztyénség nem nyerhetett volna létalapot. A miszió tehát nem a mi önkényünktől függ, nem mi szabjuk meg annak jogos vagy jogtalan, szükséges vagy szükségtelen, időben elérkezett vagy még el nem érkezett voltát, első vagy másodrendű fontosságát, mert a miszió nem „egy“ dolog a többi dolgok között és nem egy „szükséges“ valami a többi szükségtelen dolgok között. A miszió nem egy vallásos sport, se nem a keresztyén élet egy felesleges járuléka, nem egy dísz, nem egy import cikk, nem egy csemege, amit akkor szedünk elő, ha idehaza már jóllaktunk, de a miszió nem is az a varázsszer, amellyel itthoni hibáinkat, bűneinket, hitetlenségünket, mintegy szépségtapasszal a világ előtt eltakarhatjuk, hanem a miszió az a lelkiület, amellyel odaadjuk, meghajtjuk és megalázzuk magunkat az örökkévaló Isten, az Úr Jézus előtt és akarata előtt. A miszió „*ván*“ még akkor is, ha nekünk nem tetszik és nem „*kell*“.

A miszió nem keresztyén illuzionizmusból, de még csak

nem is enthusiaszmusból ered, hanem mögötte ott áll a megdicsőült Úr, aki így szólt: menjetek és tegyetek tanítványokká minden népeket. És ezt a parancsot sem kisebb, sem nagyobb nem adta ki, mint az, aki ezt mondta magáról: Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön.

Ezért a misszió alfája és omegája, Jézus Krisztus. Maga a misszió se egyéb, mint az Úr Jézus munkájának a folytatása.

A missziónak van tehát egy drága oszlopa és ez az Isten ígéjének való engedelmesség. Ezzel az engedelmisséggel hajlik meg a Krisztus missziói parancsa előtt is. Ez a parancs korlátlan és félremagyarázhatatlan. Vele szemben semmi helye nincs a „de“ vagy „ha majd“ dacnak és kifogásnak. Nincs benne az sem, hogy csak alkalmas időben kell teljesíteni. Effélét az apostolok nem olvastak ki belőle, hanem magukat annak teljesítésére elkötelezve érezték. A zsidók között a munka még egyáltalában nem volt befejezve, mikor az evangélium hirdetése már túl a határon folyt, Pál és Barnabás is bizonyára még sok mindent tehetek volna Antiochiában, mielőtt az első missziói útra elindultak volna. Ha a keresztyén gyülekezet már a kezdet kezdetén e szerint az elgondolás szerint cselekedett volna, hogy először odahaza kell mindent rendbehozni és csak azután tovább menni; akkor ma nem volnának keresztyének, de valószínű, hogy keresztyén egyház sem. Előttük csak egy lebegett: az ígének engedelmeskedni. Ha a mindenkori keresztyén nemzedék azt várná, hogy odahaza ne legyenek égető kérdések és fontos feladatok, akkor soha se kerülne sor a pogány misszióra. A világban bűn is van és ezzel nem számolni egy naiv ábrándozás és irreális gondolkozás.

A misszió mindig engedelmességből indult ki. Engedelmeségből lett Pál a pogányok apostola, úgyszintén apostol társai is és utánuk ezer és ezer férfi és nő, akik nem tárgyaltak testtel és vérrel, hanem csak mentek és hirdették a feltámadt Krisztust, anélkül, hogy tudták volna, hogy mit akar Isten velük és mi a célja munkájuknak.

Ezt a kényszert a misszióra nem lehet kijátszani és kifogásolni semmivel. Még pénzhiánnyal sem, mert nagyon gyenge dolog volna az Isten ügye, ha az csupán a pénztől függne. A misszióhoz Istennek lelkek, emberek kellene, akik halálig engedelmeskednek Neki. „A misszió mindig az önmegtágadás és önfeláldozás elvén nyugszik“, mert „A missziót ember nem űzheti és mégis embernek kell űznie. A missziót a Szent Lélek űzi, de nem ember nélkül“ (Tavaszy). Egész biztos, hogy ez az engedelmesség nehéz, de Pál is ment oda, ahová a parancs szólt, a pogányokhoz, anélkül, hogy patriota vagy nacionalista kifogásokat emelt volna fel vele szemben. Természetesen ez nem jelentette azt, hogy a népével szemben való kötelességét megtagadja.

Az Isten iránt való engedelmesség mindig a természet ellen megy, mindig nem természetes, mindig paradox. Mindenféle emberi tervet és gondolkozást felülmul. A misszió hatalma és nagysága épen abban van, hogy munkája az engedelmesség egy cselekedete, mely nem a láthatárokra, hanem egyedül az Isten kezére bizza magát. Hol a mi hitünk, ha mi ki akarjuk játszani az Isten akaratát? A hazai szükségek egyáltalában nem köthetnek meg senkit abban, hogy ne engedelmeskedjék az Isten parancsának. Épen így nem lehet eltiltani, a hazai szükségeket tartva szem előtt, hogy valaki ne beszéljen vagy ne igyekezzen életével szolgálni a külmissziót. Hogy ezt egyesek majmolásnak tekintik, az mit sem változtat a dolgon. Szerintünk az evangéliumnak engedelmeskedni és imádkozni és elhinni még nem a külföld majmolása.

„A keresztyénség minden vonatkozásban, úgy is mint személyes élet, úgy is mint egyházi közösség, úgy is mint világ-nézet és tudomány, tehát minden, ami a keresztyén név kategóriájának meghatározása alatt áll, mind misszió, mert Isten üzenetét, merőben más minőségű akaratának parancsát, mint az Ő áttevő Igéjét, tettben megjelenő igazságát hozza ebbe a világba és ennek a világnak“ (Tavaszy). A parancs is így szól: „Ime, én elbocsátlak titeket, mint juhokat a farkasok közé“ a Mt. 10:16-ban. A misszió parancsban pedig Jézus is azt mondta: ti menjetelek és ti tanítsatok és ti tegyetek tanítványokká minden népeket. Tehát a misszió mögött, míg egyfelől ott áll az Úr, másfelől ott állnak azok a lelkek, akikre reábizta a misszió hordozását. Nyilvánvaló, hogy komoly evangéliumi állásponton, elvi megindokolása és megkülönböztetése semmiféle evangéliumi munkának nincsen, legyen az belmisszió vagy külmisszió, vagy tévesen az általunk használatos szóval jelölt egyházi munka. Mire való volna az egyház, ha volna külön belmisszió, külmisszió és hivatalos munka? Vagy mi mindent az emberi „muszáj“ mértékével mérünk? Minden munkának van egy feltétele és ez az Isten nekünk szóló megbízatása. Minden munka csupán a speciális megkülönböztetések jelentőségével bír, de semmi esetre sem lehet az egyiket a másik kárára kijátszani, akár idői vagy térbeli megkülönböztetést vagy rangsort állítva fel közöttük. Mind-egyiknek ugyanaz a feladata, ugyanaz a kötelező volta van és mindegyiket ugyanazzal a lelkülettel kell végezni. A gyülekezett, az egyház, ha ezt kihullatja, ezt az evangéliumi létalapot, akkor az az egyház nem az egyház, a szó evangéliumi értelmében. Ez az érem egyik fele.

Most nézzük az érem másik felét. A külmisszióval szemben a hazai helyzet rövidséget szenved? Egyáltalában nem. A misszió-lelkületnek épen az a természetrajza, hogy tovább lát és amikor egy pillantásban nyilvánvalóvá válik az Isten világterve az ő

számára is, akkor nemcsak a távoli feladatokat és pedig Isten tertvét látja meg ebben a világban, de intenzívebben látja meg azt a feladatot is, amely idehaza áll előtte. Vagy talán azt képzeljük, hogyha mi a misszióval foglalkozunk, akkor mindenki misszióba fog menni? Egyáltalán nem. Vagy azt képzeljük, hogyha azok, akiket az Isten külmisszióba küld, itthon maradnak, azok meg fogják váltani a világot vagy a regáti misszió kérdését megoldani? Vagy a pénz fáj, amit hívő lelkek a külmisszióra adnak? Nem szabad nekem mások terhét hordozni? A szegény asszonynak bizonyára nagyon szüksége lett volna arra a két fillerre és ő mégis a perselybe dobta. Épen azért adott ő Jézus szerint „mindent“ oda. A lupényi vasárnapi iskolás gyermeknek is nagyon szüksége volna arra a pár lejre, amit az apja véres keresetéből kap, mert hiszen testéről, ruhájáról lesír a nyomorúság, de mégis tud bőségesen gondolni azokra, akik nagyobb nyomorúságban vannak és oda tudja adni lejeit az árva-ház javára, de még a külmisszióra is. Azt meg senki még nem mondta ki, nem kell belmisszió, mert külmissziózni akarunk. Korbán örve alatt csak a törvény alatt állva lehet éhezni hagyni a legközelebbieket. Legyünk nyugodtak, hogy akik a külmisszióra adakoznak, azok sokkal öntudatosabb lélekkel adakoznak a belmisszióra is. Meg kell csak figyelni a vasárnapi iskolásokat és a Sáfársági Mozgalom tagjait, akik mindkét terhet egyforma lélekkel hordozzák. Vagy talán szellemi terrorizmussal diszponálni szeretnénk afelett, amit a Szent Lélek végez bennünk? Akiknek telik külmisszióra, annak ad Isten lelket a belmisszió hordozására is. Ezt a kettőt nem lehet külön kezelni.

Van egy kardinális tévedésük a külmisszió kritikusaiknak és ez az, hogy beszélnek, legtöbbször frázisokkal, minden misszióval való foglalkozás és tanulmányozás nélkül, rendszeren a mások lelkiismeretére apellálva. Beszéljünk csak egész komolyan, eltekintve a feladhatatlan bibliai alaptól, amelyet, ha a világ is összedől, fel nem adhatunk, kik azok, akik nálunk a külmissziót a lelkükön hordják? Egy pár pap, segédpap, egy pár laikus. Az egész, ha százat kitesz. Mindegyik odaadó belmissziói munkát végez. Nagyobb részük jövedelmük 10%-át is a misszió céljaira adják. -Most mit akarunk ezekkel? Kényszeríteni, hogy ne engedelmesskedjenek az evangéliumnak? De, ha ők idehaza, erejükhöz mérten, elvégzik égő lélekkel a munkát és ezen felül ők a pogányokat is hordozni akarják? Mi itt a baj? Erre e sorok írója nem akar nyilvánosan megfelelni.

A külmisszió kritikusai csak adjanak annyit a belmisszióra, mint amennyit a külmisszió iránt égő lelkek adnak a belmisszióra és a külmisszió kritikusai éjjenek annyit a belmisszióért, mint amennyit égnék a külmissziót lelkükön viselőik a belmisszióért, akkor egy hatalmas összeg állana a belmisszió rendel-

kezésére és a belmisszió se lenne csupán divat és elrendelt munka, hanem drága megbízatás. A külmisszió amellett, hogy lelket ad, nem von el olyan sok összeget a hazai feladatok teljesítésétől. Egyházi életünk sokkal több felesleges kiadásokat, hogy ne mondjam: luxuskiadásokat enged meg magának, amikor bálokra, bankettekre, feleszámú harangokra és egyebekre súlyos összegeket költ. S különben is, minden külmissziói adomány önkéntes, és Isten őrizzen attól, hogy valamikor is, annyira „támogassuk“ majd a missziót, hogy a rovatokban lenne neki helye. Végül annak van joga beleszólni épen e dolgokba, akinek fillérei vannak a külmissziós adományok között. Akinek pedig van, az hallgat.

Látjuk tehát, hogy egy csomó hamis kérdés mint vezet bennünket arra, hogy nemcsak a kiindulási pontunk és az ebből következő konzekvenciánk téves és nem evangéliumi a bel- és külmisszió között fennálló kérdés megoldására, de mindegyik oda vezet, hogy tisztára személyi állásfoglalásra kényszerít és épen az evangéliummal szemben. A mi életünk kell megváltozzon, hogy a belmisszió és külmisszió munkájában halálíg tudjunk engedelmeskedni Istennek. Addig mindig is meg lesz a probléma és mindig ítéletünkkel.

Ami most ezek után a regáti missziót illeti, nézzük meg, hogy mi is a regáti misszió kérdése? Sajnos, hogy a regát az erdélyi emberek számára nincs feldolgozva. Alig két éves az a szolgálat, amit e téren a bukaresti Egyházi Újság a megindulásával valamit tett. Nagyon szükséges volna a regát rendszeres feldolgozása, az állapotrajz széles ismertetése és egyáltalában az egész kérdés, hogy úgy mondjam, teológiai feldolgozása. Erre pedig csak a regátiak alkalmasak. Mert addig, amíg azok nem mozdulnak meg és táborot nem toboroznak, akik a regátot a lelükön viselik és ezt a táborot meg nem szervezik, addig mind várhatunk törvénycikkeket, de azok nem sokat fognak érni, pláne, ha arra gondolunk, hogy akik azt létrehozzák, talán még egy hónapig sem voltak papok a regáti gyülekezetekben.

Mi a helyzet? A regátban a háború előtt a kivándorlók között rendszeres munka folyt és ennek eredményeképp egyházközségek is alakultak. Az egész munkát a magyar állam, az egyházkerületek és egyesek támogatták. Jött az összeomlás, az egyházközségek, amelyek mint missziói egyházközségek szerepeltek eddig, most egyenrangú egyházközségekké lettek a többi romániai ref. egyházközségekkel. Pedig — némi részben csupán Bukarestet kivéve — mindeniket csak mint missziói pontot kellene kezelni, mert egyiknek sincs állandó gyülekezete. Jövő-menő emberek országútja mindegyik város és gyártelep. Természetesen ezek az emberek már egy megleyő erdélyi vagy királyhágómelléki ref. gyülekezetnek a tagjai. A regáti misz-

szio kérdése tehát az, hogy hogyan lehetne ezeknek a lelkeknek a pásztorációját elvégezni? Mert eltekintve attól, hogy mindegyik regátban levő ref. magyar ember megkeresztelt és magát keresztyénnek való ember, a kérdés csakis a fenti lehet. De há arra gondolunk, hogy ezek a lelkek legnagyobbbrészt távol állanak az evangéliumtól és a keresztyénségtől, akkor csak így lehet megfogalmazni a kérdést: hogy volna lehetséges ezeket a lelkeket az evangélium számára megnyerni? Hogyan tudnám őket figyelmeztetni az Isten iránti engedelmességre? S ekkor már meg is érkeztünk a misszióhoz. Ennyiben jogos egy „harmadik“ misszió.

Továbbá a helyzet az, hogy ez a munka nagyon magára van hagyva, alig vannak megfelelő és állandó munkásai és teljesen támogatás nélkül áll.

Központjában megragadva a kérdés, épen az, s ezt a bukaresti vezetőség nagyon frappánsan meglátta, hogy a regáti misszió kérdése és nehézsége ottan van, hogy a regáti lelkek annak a tanubizonyosságai, hogy idehaza Erdélyben és Királyhágómelléken milyen a lelki munka, milyen a nevelés, milyen a papok, tanítók, tanárok munkája. Súlyos, de való kritika. Egészen természetes tehát, hogy ilyen állapotok mellett az ideát levőknek nem fáj, hogy mi van a regátban és nem is sietnek a munka segítségére. (Lásd: Egyházi Újság II. évfolyam, 17. szám.)

A regáti misszió kérdése így mutat nekünk tükröt és ismét haza utal. Így jutunk ugyanarra a végeredményre, amilyenre e külmisszió nál jutottunk, hogy t. i. nekünk kell mássá lenni, nem az egyháznak, hanem nekünk kell más lelkület. A regáti kérdés, mint olyan, nem lehet kérdés, nem számúzhetjük egy harmadik misszió sülyesztőjébe. Ami kérdés benne, az a lelkület kérdése, ott is és idehaza is. Mert, akik „először idehaza“ jelszóval állást foglalnak a külmisszióval szemben, azoknak szinte hasonló mederben azt mondhatnám, hogy felesleges a regátba menni; mert itthon van a baj. Sőt akadt valaki, aki e sorok írójának egyszer azt a kijelentést tette, hogy a vezetőket kell misszionálni. Hogy ez túlfűtött kijelentés, arról felesleges beszélni, de jellemző. Tehát ne menjünk a regátba, hanem idehaza végezzük el a dolgot becsületesen. Hogy mikor végzi el a belmisszió is a maga feladatát, arról kár józan ember előtt a szót vesztegetni. De még ezt is tovább vihetném a külmisszió kritikusaiknak felfogását ad abszurdumig vezetve, mert azt mondhatnám, hogy minek megyek és másnak ígét hirdetni, mikor a családomban nagy a hitelenség, vagy, minek hirdetem én másnak az ígét, ha magam nem engedelmeskedem neki?

A regáti misszió is személyes kérdéssé válik, mert minden misszió mindig az aratók kérdése. A regáti misszióhoz is először nem pénz kell, hanem emberek, lelkek kellene.

Hogy a regáti kérdésnek, szerintem, mi volna a gyakorlati kivezető útja, azt én most meg nem kísérlem leírni. Arra vannak hivatottabb regáti munkások. Afelől azonban legyünk egész nyugodtak, hogy, ha nem is beszélünk a külmisszióról, az erők nem fognak a regát felé kétszeresen sodródni. Mert a misszió iránti felelősségérzet elhallgatása lelki halált, az ige megtagadását és Istennel való szembeszállást jelent. Ott, ahol nincs missziói lelkület, ott nincs élet. Ezért nincs egyház, misszió nélkül.

Aztán ne csodálkozzunk, egyetemes vonatkozásban is, nem a regát „a legsúlyosabb magyar kérdés“, hanem a színészet.

Nekünk azonban vigasztalásul egy marad:

„Tiéd az ügy, oh Jézusunk, mely lelkesít minket, és mert tiéd, úgy bizhatunk, tönkre sohasem mehet!“

Lupény.

Babos Sándor.

A marosvásárhelyi nagyhét.

Nem beszámolót írok, hanem a beszámolóék és saját egyéni tapasztalataim alapján elmondom azokat a reflexióimat, amelyeket bennem a nagyhét jelenségei ébresztettek és azokat a kritikai megjegyzéseimet, amelyek reflexióim nyomában támadtak.

Mint minden emberi megmozdulásnak, úgy a marosvásárhelyi nagyhétnek is voltak biztató és aggodalomra okot adó tünetei, amelyekből visszakövetkeztethetünk a romániai református egyház jelenlegi egészségi állapotára. Ma ugyan olyan világban, olyan szituációban élünk, amelyben az orvosi konzultációkat általában nem nagyon szeretjük, mert félünk attól, hogy az Uristen színe előtt, vagy legalább is a saját lelkiismeretünk előtt, kénytelenek leszünk bizonyos következtetéseket vonni le abból. Hátha ismét le kell valamiről mondani? Hátha ismét valami új feladatot kell vállalni? Hátha kiderül, hogy nem muló baj az, amely fenyeget, hanem halálos baj? Az emberek pedig nem nagyon szeretik, ha megszokott állapotukban, saját beképzeléseikből épített otthonukban zavarják, különösképpen nem, ha szellemi otthonuk tetőzetét, vagy éppen az alapjait bontogatják.

Első dolog, ami mindenkit meglepett, az volt, hogy olyan tömegek vonultak fel, és pedig különösképpen a falusi társadalomból, amelyre még nem volt példa az erdélyi református egyház életében. Ez a tömeges felvonulás azonban nem abban találja magyarázatát, hogy Marosvásárhelyen két egyházkerület adott egymásnak találkozót. Fájdalom, a királyhágómelléki egyházkerületből alig egy néhányan voltak mások, mint az onnan felkért előadók, akik azonban személyszerint éppen azok voltak, akik anélkül is ott lettek volna. Nagy volt a távolság, vagy nincs pénz? Nem tudjuk az okokat, azt azonban megállapíthatjuk, hogy az akadályok legyőzését kevesek vállalták. Így nagyon nehezen fog menni a lelki kapcsolatok kialakulása, ha nincs meg bennünk az akadályok felett is győzedelmeskedő szeretet és akarat.

Ha a felvonuló tömegek nagyságára gondolunk, amely olyan nagy volt, hogy egyetlen templomi gyülekezés alkalmával sem fért be a templomokba, akkor viszont, mint örvendetes

tényt kell konstatálnunk, hogy *mekkora erkölcsi tekintélye van még, ebben a zilált világban is, a magyar református egyháznak*, hogy hívó szavára, a Nyárad-mentén épen úgy, mint a Maros és Küküllő völgyeiben valóságos zarándoklások indultak meg Vásárhely felé. Tanuja voltam, hogy országúton épen vasárnap reggel, a nagyhétre igyekvő vidéki székely lovasszekerek milyen feltűnő forgalmat támasztottak. A Vásárhelyre befutó vonatok pedig minden irányból, naponként hozták és vitték, a legtöbbször csak éjszakára hazatérő szomszédfalusiakat. A nagy tömeg napról-napra növekedett, míg vasárnap már olyan nagyra emelkedett, hogy a szervezett rendtartás már alig tudott uralkodni felette.

Mint újítás jelent meg ezen a nagyhéten az egyes napok speciálizálása. Kétségtelen, van ebben az elgondolásban valami helyes, de a nagyhét már-már kialakult jellegével nem volt összeegyeztethető. Nem is vált be. Nem pedig azért, mert az egyes napi összejövetelek résztvevői nem csak azoknak a soraiból kerültek ki, akiknek az egyes napok programjai szóltak, hanem a legkülönbözőbb hivatású és a legkülönbözőbb műveltségi körökből. Így pl. — az én megállapításom szerint — a lelkészek napján összejöttek, legalább felerészükben nem a lelkészek közül kerültek ki. És így a legspeciálisabb lelkészi problémák előadását és megbeszélést hallgatták olyanok, akiket azok nem érdekeltek, de nem is minden részükben érthettek meg. De nemcsak! Hangzottak el a lelkészek napján olyan megjegyzések, pl. az ígéhirdetésre való előkészület idejéről, stb., amelyek nem is valók arra, hogy nem lelkészek előtt tárgyalassanak. Én úgy látom, azt remélem, hogy a nagyhetek a jövőben, — különösen az erdélyi egyházkerület területén, — ilyen népesek lesznek, ha pedig ilyenek lesznek, akkor meg nagy veszteg és nagy mulasztás ki nem használni minden jelenlévő számára, minden kínálkozó alkalmat, az Úristen dicsőségének a szolgálatára, az egyházi öntudat növelésére és a keresztyén hitben való egyetemes meggazdagodásra. A következő nagyheteken olyan előadásokat kell felvenni, amelyek vagy instruktív, vagy misszionáló természetűek, de akármelyik is legyen, minden előadásnak olyannak kell lennie, amely minden jelenlévőnek szól. Ne feledjük el, hogy Marosvásárhelyt is voltak olyan filiális, vagy épen diaszporabeli hívők, akik csak hosszú időközökben jutnak ígéhirdetési alkalmakhoz. Ilyen nagyszerű megmozdulásban pedig egyenesen csak kiváltsággéppen részesülnek. Ezeknek pedig adni kell abból, amit az Isten az Ő Igéjében adott. Ezeknek a szívét meleg testvéri indulattal kell megtölteni, hívő értelmük előtt pedig nagy keresztyén igazságokat felmutatni. Meg kell velük éreztetni, még pedig valami egészen különös módon, hogy ime! mekkora szolidaritásnak a tagjai. — A skót

egyház évi nagy gyűléseinek példájára, itt kellene felolvasni, bemutatni a különböző munkákról szóló jelentéseket. Így pl. a nagyheti tömegeket meg kellene ismertetni az iskolák állapotával, a belmissziói munkák eredményeivel. Célszerű dolognak tartanám, ha Püspök ilyenkor, e nagy tömeg előtt is, jelentést tenne az egyház állapotáról, a különböző eseményekről és változásokról. Sokszor elmondottam már, hogy a mi gyűlékezeteink tagjainak a látóköre nem terjed túl a faluk, vagy a saját egyházközségi kérdéseik határain. Itt lenne a jó alkalom arra, hogy az Anyaszentegyház egészével való együvé tartozást hiveink lelkében munkáljuk azáltal, hogy őket az egyház kérdéseibe bevonjuk. A nagyheteket, két rossz kifejezéssel élve, evangelizáló és egyházasító alkalmakká kellene tenni.

Általánosnak mondható hiánya volt a nagyhétnek a reggeli bibliatanulmányozó órák mellőzése. Ezeket, valljuk sokakkal együtt, nem lett volna szabad mellőzni. Isten Igéjével való táplálkozásnak olyan áldott alkalmak voltak ezek a korábbi nagyheteken, hogy sokan voltak olyanok, akik egyenesen ezeken az órákon vették át Istennek azt az ajándékát, amelyet Isten nekik a nagyhéten keresztül nyújtott. De volt ezeknek az alkalmaknak még egy másik, bár az előbbivel össze nem mérhető jelentősége, t. i. ezeken az órákon, az Isten színe előtt való találkozás következtében, meleg és évekre kiható testvéri kapcsolatok alakultak ki, de legalább is a nagyhetek napjai alatt az ugyanazon csoportba tartozók egymáshoz mindig közelebb állottak s személyes kérdéseiket főképpen egymás között beszélték meg.

Lapunk hivatásánál fogva, közelebről érdekel minket a lelkészek napja. Ezen a napon a belmisszió kérdése képezte a közelebbi megbeszélés tárgyát. Kiderült azonban az a szomorú tény, hogy a belmissziót illetőleg olyan nagy a tájékozatlanság, hogy egyenesen kétségbeejtő. Olyan kérdéseket, amelyeket már annyiszor megbeszéltünk s amelyeket, mint mindenki által tudottakat és elismerteket tekintettünk, — ez alkalommal, mint merőben újakat hozták ismét színpadra. Az volt a szubjektív érzésünk, hogy a belmissziót illetőleg még mindig körbe forgunk, mindent folytonosan újból elől kezdünk, de e munkák jelentőségének a tudatosításában és előbbrevitelében nem haladunk. Ezenkívül ugyanennek a kérdésnek a tárgyalása kapcsán meglepett a tárgyilagosság hiánya. A hozzászólások nem a tulajdonképpeni kérdésre néztek, hanem egészen szubjektív vonatkozású esetekkel pepecseltek. Néhány tiszteletreméltó elvi szempontú hozzászóláson kívül, a többi egy-egy olyan vesszőparipán nyargalt, amelynek semmi köze nem volt a tulajdonképpeni kérdéshez.

Nagy kár volt, hogy a második kérdést, a lelkipásztor tanul-

mányairól szólót, már nem tudtuk megbeszélni. Ennek a kérdésnek a gyakorlati vonatkozása pedig igazán nagybecsű eredményekre vezethetett volna.

Az egész nagyhétre vonatkozólag az a javaslatunk, hogy a szolgálati körök szerinti speciálizálást végezzük más-más időben tartandó konferenciákon, a nagyhetet pedig tartsuk fenn az egész romániai magyar református egyház nagy seregei számára.

T. S.

A jugoszláviai kultusztörvény.

Az utódállamok közül Jugoszlávia rendezte legkésőbbre a kisebbségi egyházak jogi helyzetét az ez év április 16-án szentesített törvénnyel, mely a már akkor életben volt diktatórikus minisztérium által készült, az érdekelt egyházak vezetőinek meghallgatásával. Ez a törvény azért is érdekes, mert csak a két protestáns egyházzól, az ev. ker. és a református keresztyén egyházzól szól, külön törvénnyel, tehát bizonyos pontokon kivéve ezeket az általános rendelkezések alól.

A törvény 32 §-ból áll. Először megállapítja, hogy két ág. ev. egyház van: szlovák és német, míg egy református egyház, melyben az összes református hívők helyet foglalnak faji és nyelvi különbség nélkül. Az evang. egyházaknak jogukban áll egy szövetségbe tömörülni. Biztosítja a szabad vallásgyakorlatot nyilvános formában s jogot ad az egyházalkotmány megalkotására (2. §). Biztosítja az önkormányzatot, azzal a megszorítással, hogy vagyonukat alapelveik szerint az állam felügyelete mellett kezelik (3. §). Az egyházi önkorm. testületek vagyona érinthetetlen, csak törvény által előírt kisajátítás útján vehető el. Az állami főszámvevőszék fel van hatalmazva, hogy az egyházi vagyongazdálkodást ellenőrizze (5. §). Megállapítja az egyházak jövedelmi forrásait, melyek közé be van véve az állandó államsegély is, melyről a törvény úgy intézkedik, hogy az külön rendelettel fog megállapíttatni a tényleges szükségletek és az 1930—31-iki fizetések alapján, a hívek számaránya szerint. Ugyanez a § rendelkezik arról, hogy „azon politikai községek, melyek költségvetésükben vallási célokra állandó segélyt vesznek fel, kötelesek az ilyen segélyt arányosan biztosítani úgy az ág. hitv. ev. ker. egyházközségeknek, mint a ref. ker. egyházközségeknek, melyek területükön vannak“ (6. §). A következő § intézkedik afelől, hogy az egyházak hívei kötelesek egyházi adót hordozni a megfelelő egyházi alkotmány rendelkezései szerint, de pótható kivetésére az egyházi testületek csak akkor jogosultak, ha a rendes adók

nem fedezik a szükségleteket s ha ezen kivetést, amennyiben az az állami adó 10%-át felülhaladja, a pénzügyminiszterium jóváhagyja. A 9. § felajánlja, hogy e pótdadót az állami közegek az illető egyházak számára felhajtják. Biztosítja a törvény az anyanyelv használatát az egyház belső igazgatásában, míg az állami hatóságokkal a levelezés az állam nyelvén történik (11. §). Biztosítja az egyházi hatóságok és intézmények számára a postai portómentességet (12. §), az egyházi rendelkezések végrehajtására a hatóságok adminisztratív segítségét (13. §), az egyházi ünnepek megtartását, melyek közé a reformáció ünnepe is fel van véve (14. §). Kötelezi az egyházat, hogy a „legfőbb egyházi előljáró választását a kormánynak bejelentse, amelyet a király, a legfőbb világi előljáró választását pedig az igazságügyminiszter erősíti meg“ (16. §). Kimondja, hogy az egyházközség lelkészei csak olyanok lehetnek, akik beszélik azt a nyelvet, mely legalább is a többség nyelve az egyházközség tagjai közül, kivéve, ha a lelkészt az egyházközség választotta s a választást az igazságügyminiszter megerősítette (17. §). Idegen állampolgárok csak miniszteri engedéllyel viselhetnek lelkészi állást. Becstelen természetű bűncselekmények miatt elítélt, vagy vizsgálat alatt álló egyének nem választhatók, illetőleg nem folytathatják hivatalukat (19. §). A nevezett egyházak hívei vallásukkal ellenkező munkák végzésére nem kötelezhetők (22. §). A 23. § a vallástanítást engedi meg az összes állami és magániskolákban, de a tervet erre a miniszter írja elő az egyházi előljáróság előterjesztése alapján. Állami népiskolákban lelkész, vagy képesített hitoktató végzheti, ezeket a közokt. miniszter nevezi ki az egyházi hatóság előterjesztésére. A magániskolákban az igazgató nevezi ki. Az egyházi hatóság megvonja az engedélyt az olyan hitoktatótól, aki a vallást nem az egyház hite szerint tanítja, vagy életével és munkájával nem felel meg. A lelkészképző iskolák teljesen az egyház felügyelete alatt állanak, a minisztérium a főfelügyeleti jogot gyakorolja. Míg ilyenek nincsenek, meg van engedve a lelkészek külföldön való képzése (24. §). A 25. § megengedi, hogy a külön nyelvű egyházközségek külön esperességeket alkossanak (25. §), de ahol a hívek egyharmada más nyelvet beszél, azon a nyelven is kell istentiszteletet tartani (26. §). Ha a más nyelvű hívek eltávoznak, vagy külön egyházközségben tömörülnek, öt évig kötelesek régi egyházuk terheit viselni, de a templomot is használhatják, míg újat nem építenek (27. §). A 28. § kötelezi az egyházakat, hogy két éven belül egyházi alkotmányukat megalkossák s azt az igazságügyminiszterhez beterjesszék. A következő §§-ok záró és végrehajtási rendelkezéseket tartalmaznak.

Röviden egy pár megjegyzést téve erre a törvényre, megállapíthatjuk, hogy sok tekintetben előnyösebb a mienknél. Már

az, hogy külön rendelkezés szól a két prot. egyházzól, lehetővé tette sok olyan rendelkezés megtételét, melyet a mienk, természeténél fogva mellőz. Jellemző, hogy ez a törvény mindenütt egyházakról beszél, szemben a mienkkel, mely kultuszokat említ, hogy az egyház alkotmányát említi, ahol a mienk csak szervezeti szabályzatnak nevezi az egyház törvényeit, nagyjelentőségű az egyház ünnepeinek törvénybe iktatása, s itt különösen az október 31-ike elismerése, mellyel az összes utódállamokban az első ilyen határozott rendelkezés történt ezen a téren. Kedvezőbb a törvény a mienknél abban is, hogy hiányoznak benne olyan korlátozások, melyek a román kultusztörvényben benne vannak, mint az egyházak által kiadott rendeletek kormány által leendő felülvizsgálatáról, a külföldről kapott pénzadományok ellenőrzéséről stb. Általában azt mondhatjuk, hogy a törvény ezekben a vonatkozásokban nagyon méltányosan bánt el a protestáns egyházakkal. Vannak azonban a törvénynek hiányos és kedvezőtlen pontjai is. Hiányos benne az iskolai hitoktatás nyelvének tisztázatlansága, mely épen abban az államban szomorú precedensekből tudjuk, hogy szükséges lett volna, egyáltalában a hitoktatók helyzetének bizonytalansága, az államsegély mértékének szintén bizonytalan megállapítása, azaz meg nem állapítása, a vallásitanítási tantervnek a miniszter hatáskörébe való utalása az egyszerű felülvizsgálat helyett. Természetesen, ezek mind olyan kérdések, melyek súlyos, vagy könnyebb volna a törvény végrehajtásának a szellemétől függ s már ismerjük a törvényalkotás azon módszerét, mely mindig helyet akar engedni a végrehajtás lehetőségeinek, ezért a törvényben egy csomó bizonytalanságot hagy. De ha az az általános jóindulat, ami a törvény többi részeiben nyilvánul, a végrehajtásban is meg lesz, jugoszláviai testvéreinknek nem lesz okuk e bizonytalanságok felett keseregni.

Mememlítjük még azt is, hogy az 1930—31-re szóló állami költségvetés szerint az egyházi szükségletek szerint megállapított s az egyházak számára felvett államsegély a következőképen van beosztva: * a pravoszlav egyház évi 42,518.892 dinár, róm. kath. egyház 31,561.852 dinár, ókath. egyház 361.520 dinár, a két prot. egyház 1,444.000 dinár, a muzulmánok 14,731.158 dinár, a két zsidó egyh. 1,131.220 dinár. A két prot. egyház segélyéből a következő fontosabb címek fizettetnek: evang. püspök 10.000, ref. esperes 7.200, lelkészek 202.000, drágasági pótlékok 827.600, lelkészözvegyek 12.000, theológusok 80.000, ref. zsinattartásra 50.000, irodai segély 18.000 dinár.

I. L.

* Harangszó, Novisad, 1930. 6. szám.

A skót egyház kontinentális bizottságának 1929. évi jelentése.

A múlt évben egyesült két skót egyháznak két fontos bizottsága volt az, melynek most már egyesített jelentését olvashatjuk, a kontinentális bizottság és a más egyházakkal érintkezést tartó bizottság jelentését. E bizottságnak két feladata van: egyrészt gondozásban tartani a kontinens minden részén elszórtan nagy számban élő skót reformátusokat, másrészt fentartani az összeköttetést a testvér református egyházakkal, figyelemmel kísérrni azok életét és nehézségeit, mely figyelemnek a mi egyházunk is sok áldását látta az utóbbi nehéz évtizedben.

A jelentés először a más országokban élő skót reformátusok helyzetével foglalkozik, akiknek összetartására az egyes helyeken fentartott istentiszteleti helyeken kívül levelezés, az otthoni egyház életéről szóló értesítések szolgálnak. Külön gyülekezetek vannak más országokban, ahol rendszeresen tartanak istentiszteleteket: Olaszországban 7, Csehországban 1, Svájcban 3, Belgiumban 1, Franciaországban 5, Portugáliában 1 helyen, ezenkívül három svájci nyári állomás.

A bizottság feladata fentartani a kapcsolatot a kontinentális testvéregyházakkal is, ami két formában történik. Először úgy, hogy ez egyházak életéről és viszonyairól állandó értesítéseket kap a bizottság, melyek a jelentésben közölve is vannak, s itt olvashatjuk a jelentéseket az Európai Segélyiroda, a valdens egyház, a görög ref. egyház, romániai, jugoszláviai, magyarországi, csehszlovákiai magyar ref., a cseh testvérek, a litván ref. egyházak, az orosz protestánsok, a svájci egyházak, a belgiumi protestántizmus, a franciaországi prot. és a spanyol evang. egyházak állapotáról.

A másik mód a testvéregyházakkal való kapcsolat fentartására a személyi kapcsolat, melyet ezen egyházaknak a skót egyház közgyűlésére küldött képviselői és a skót egyház theol. főiskoláin tanuló kontinensi hallgatók által tartanak fenn. A skót egyház 1930-ban a következő egyházakhoz küldött képviselőt: angol presb. egyház, walesi presb. egyház, norvég ev. egyház, valdens egyház, francia ref. egyh. és a belga ref. egyházakhoz; viszont látogatókat fogadott az angol presb., ir presb., magyar ref. és a francia ref. ev. egyházak nemzeti szövetsége részéről. Idegen nemzetiségű tanulók voltak a skót theol. főiskolákon: olasz 4, német 2, magyarországi 5, francia 1, cseh 2, erdélyi 1, ami azt mutatja, hogy az összesen 15 idegen theologus közül magyar református 6 hallgató volt, tehát az egésznek szinte fele. A jelen iskolai évre legalább 10 diákot várnak Svájcból, Magyarországból, Franciaországból, Olaszországból, Németországból, Csehországból és Spanyolországból.

Kapcsolatban van a skót egyház a Hit és Rend világszövetségével, s különösen a Presbiteri Világszövetséggel, melynek munkájában tevékeny részt vesz.

Végül érdekes egy pillantást vetni a bizottság számadására, hogy lássuk azokat a pénzbeli eszközöket is, amelyekkel dolgozik. Ez a számadás e jelentésben még külön tünteti fel az Egyesült Skót Szabad Egyház és az Államegyház bevételeit és kiadásait erre a célra. Az összes bevételek az államegyháznál 1.334 fontra (egy font 813 lei), a szabad egyháznál 10.356 fontra rugnak. E bevételekből az államegyháznál a gyülekezetek adománya 799, külön adományok 100 fontot tesznek ki, az Egyesült Szabad Egyháznál a gyülekezetek 2.000, az egyes kontinentális állomások 4.900 fonttal járultak hozzá ehhez a célhoz. A kiadások összege az államegyháznál 899, a szabad egyháznál 9.977 font volt, melyből az államegyház külföldi diákok segélyezésére 264 fontot, a szabad egyház 650 fontot költött. Itt szerepelnek a külföldi egyházaknak adott segélyek is, melyekben részesültek a következők: Belgium 150, Csehszlovákia 221, Franciaország 211, Görögország 20, Olaszország 439, Litvánia 20, Lengyel-ukraina 25, Spanyolország 42, mások 250 font segélyben.

E jelentésből sok minden mellett megláthatjuk azt is, hogy a skót egyház csakugyan a legjobb és az evangéliumnak legmegfelelőbb módon ápolja a testvéri közösséget más egyházakkal, mikor állandó kapcsolatot tart fenn velük, s támogatást is nyújt nekik. A mi elmaradottságunknak és öntudatlanságunknak egyik oka az, hogy elzárkózunk a magunk bajai közé s azt hisszük, hogy jobban el tudjuk viselni azt, ha minden érdeklődést és részvétet a saját nyomorúságunknak tartunk fenn. Szükséges volna, hogy tovább is tekintsünk ezeknél, azokra az egyházakra, melyek sokkal nagyobb szegénységben és nyomorúságban vannak, nem is említve azt a még nagyobb kötelességet, hogy törődnünk kellene más országokban egyedül és szórványosan lakó magyar ref. testvéreinkkel, akik idegen népek és egyházak között vesznek el nemzetük és egyházuk számára. A regáti reformátusok iránti közömbösség szomorú bizonyága annak, hogy aki másal nem törődik, annak Isten sohasem fogja megadni a módot arra, hogy saját nehézségein keresztüljusson. I.

A Presbiteri Világszövetség kontinentális konferenciája.

Ez a konferencia ez évben a németországi *Elberfeldben* zajlott le, mely város és az egész vidék különösen arról nevezetes, hogy ezen a területen fekszik a Hannoveri Landeskirche, mely

az egyetlen református Landeskirche egész Németországban. Maga az elberfeldi egyház is nagy múltra tekinthet vissza, különösen három neves igehirdetője: Kohlbrügge, Krummacher és Geysler olyan theol. iránynak voltak képviselői, mely a légliberálisabb időben is megmaradt a reformáció ősi orthodox öröksége mellett. Ma mindkét egybeépült város: Barmen és Elberfeld, hatalmas ipari központok, szociáldemokrata és kommunista törekvések egyik legerősebb fészke.

A gyűlés résztvevői a kontinensi ref. egyházak közül kerültek ki. Képviselve volt a skót református, a skót szabadegyház, az ír presbiterianus, svájci, angol presbiterianus, belga evang., belga missziói, cseh-szlovák, hollandiai hervormde (állami) egyház, francia, magyarországi, jugoszláviai, romániai, cseh-szlovákiai magyar ref., olasz valdens, lengyel ref., görög evangéliumi, litván ref., német ref. egyházak, összesen 38 tag: Ezenkívül más egyházak képviselőiben és pedig a Német Ev. Egyházszövetség, a Rajnai Egyház, a Hannoveri ref. egyház és néhány egyetem, a heidelbergi, erlangeni és bonni egyetem képviselői. A gyűlések az elberfeldi főpolgármester által adott fogadtatással kezdődtek s az elberfeldi Statdthalle vörös termében folytak le. A Világszövetség részéről jelen volt s a tárgyalásokat fáradhatatlanul és nagy szeretettel vezette dr. *Curtis* edinburghi egyetemi tanár, a Világszövetség Keleti Osztály elnöke, vele együtt dr. *Simpson*, a kontinentális bizottság elnöke volt jelen a vezetőségéből.

Az első este, szeptember 8-án, az egyik ref. templomban templomi ünnepély volt, melyen egyik ottani lelkész, Klugkist *Hesse*, elevenítette fel szép előadásban a három nagy református férfi: G. D. Krummacher, H. Fr. Kohlbrügge és P. Geysler emlékét, kik közül az első az atya, a második a tudós, a harmadik a pásztor munkájával állott a gyülekezet élén, mindhárom képviselve a reformátori orthodox irányt. Másnap, szept. 9-én d. e. volt a megnyitó gyűlés, melyen *Curtis* megnyitó szavai után a más egyházak képviselői üdvözölték a konferenciát, dr. *Burghardt* a német ev. egyházszövetség és az Oberkirchenrat, Dr. *Stoltenhoff* generalsuperintendens a Rajnai egyház, dr. *Wolff* ugyanennek a Provinciális zsinata, D. Dr. *Hollweg* a hannoveri Landeskirche, *Kopf* konsistoriumi tanácsos a westpfali Provinciálkirche nevében; majd ugyanezen nap délutánján *Bauer* a heidelbergi, *Weber* a bonni egyetem, *Besselar* a Délafrikai Kálvinistaszövetség részéről. Az első nap délelőttjén is, a délutánján is két előadás szerepelt.

Az első előadás D. Dr. *Bredt* volt marburgi professzor, most igazságügyminiszter, részéről hangzott el: *A német prot. egyházak politikai és egyházi állapota* címen. Németországban még ma is 28 különböző prot. egyház van, bár az összes prot. egyházak egy szövetségbe tömörültek. Vannak közöttük püspöki, vannak

konzisztoriális és van egy presbiteri szervezetű egyház. Az alkotmány az egyházak (vallásos közösségek) szabadságát elismeri. Poroszország és Bajorország konkordátumokat kötöttek a kath. egyházzal s utóbbi hasonló szerződésben biztosította a prot. egyházak jogait, Poroszországban ez még nincs elintézve. A vallás-tanítás a nem felekezeti iskolákban rendes tárgyként van felvéve s a felekezeti iskolák felállítása megengedett. Az új német birodalomban a vallás és egyházak szabadsága biztosítva van, az egyházaknak kell most gondot viselni magukra. A református gyülekezetek különféle helyzetben vannak, vagy az egyesült egyházakban vesznek részt, ilyen van 26 Landeskirchében vagy külön gyülekezetekben, mint Szászországban, vagy külön Landeskirchét alkotnak, egy helyen, Hannoverben.

A másik előadást *Kolffhaus* vlóthoi lelkész tartotta ezen a címen: *A theol. discussió jelenlegi helyzete Németországban.* *Kolffhaus*t már ismerjük, mint a Kuyper életrajza megíróját és a dialektikai theologia erélyes védelmezőjét és ez előadásában határozottan vallott színt ismét e theologia mellett. A dial. theol. úgy tekinthető, mint amely a megrekedt theol. kutatást helyes irányba mozdította. A gondolkozás változásának a következő főpontjai vannak: 1. A modern theol. nem ismétlése a ref. igazságainak, hanem annak gyümölcseit a modern élet problémáin akarja érvényesíteni. 2. Az új theol. irány a tapasztalat helyett az igére helyezi a ker. hit és theologia alapját s a keresztyénséget kiveszi a többi vallások közül. 3. Ezért a ker. theologia első kérdése a kijelentés kérdése, mely Isten önmagáról az igében történő kijelentése. Isten maga lép be a történetbe egyszeri és nem ismételt módon a testté lett igében. 4. Így nyeri vissza a hit a maga igazi jelentését, mert a kijelentésben Isten személyes döntésre hív fel. Így a hitnek nem a mikéntjére, hanem a miére esik a súly, így a dial. theol. ellensége minden fideizmusnak. 5. Jellemző az új theol. irányra, hogy az Istent és embert két ellenkező világnak nézi, melyeket a kegyelem által a megigazulás hoz közel egymáshoz. Így a haladásban vetett hit, mint a Bibliával ellenkező, elesik. 6. Új érdeket nyer így a megszentelődés kérdése, azaz az erkölcsan, melyből hiányozva az az alapgondolat, hogy az a folytonosan tökéletesedő emberről szóló tan, a dogmatikához kapcsolódik. 7. Az exegesis is új jelentőséget nyer, mert a technikai felkészültség mellett az exegetának a Lélekkel szemben való engedelmességre van legfőbb szüksége. Az előadás pár hozzászólást váltott ki, különösen *Eeckhof* leideni professzor részéről, míg az előadás határozott, mondhatni erélyes hangja s beállítása még több napon át éreztette hatását a többi előadók fejtegetéseiben előforduló utalásokban a dial. theologiára.

Ugyanezen nap délutánján *Lang* professzor tartotta meg előadását *Oecumenikus áramlatok a német református protestantiz-*

musban címmel. A részletes előadás kitért e mozgalmak egész történetére. 1. A reformáció idejéből említette a Bucer kísérletét, majd Kálvint, aki szintén reménykedett egy unió létrehozásában. 2. Az orthodoxia idejében a Pareus Dávid Irenicumát és a skót Duraeus törekvését, melyet a számban kisebb német református-ság nagy készséggel fogadott. 3. A 30 éves háború és az angol forradalom után a német reformátusok egységvágya csak egy közvetítő törekvésre szorítkozhatott a nyugati külföldi prot. és lutheranizmus között, minő volt a hugenották és más üldözött egyházak segítése s állandó kapcsolat tartása a keletfriziai, az alsórajnai és hollandi egyházak között. Ennek köszönhető az alsórajnai egyház kifejlődése. A nyugatnémetországi ref. egyház a pietizmussal szintén oekumenikus törekvéseket rejtett magában a protestantizmuson belül, az angol Perkinstől kiindulva e pietizmus egyik ága a német ref. egyházhoz nyulik át. 4. A 19. században a legnevezetesebb ilyen törekvés az unió Poroszország, Nassau, a bajor Pfalz és Baden területén. A porosz unió tendenciája lutherizáló volt és maradt, ennek dacára a Reformierte Bund von Deutschland, mely 1884-ben alakult, áll az unió mellett. A német ref. egyház jelszava mindig ez volt: unió az evangéliumban, de éles ellentétben állott mindig Rómával.

Szeptember 10-iki gyűlés tárgysorozatán az *Egyházak jelentései* szerepeltek. Mivel nincs terünk itt ezeket részletesen ismertetni, csak elsoroljuk a jelentést tevő egyházakat és azok képviselőit: A skót egyház részéről *dr. Simpson* edinburghi professzor a most már egyesült egyház nevében tette meg jelentését, *dr. Anderson Scott* cambridgei professzor az angol presbiteri, *Ágoston Sándor* főesperes a jugoszláviai magyar, *dr. Imre Lajos* a romániai magyar, *Mieghi* az olasz valdens, *Cramer* utrechti professzor a hollandiai államegyház, *Prudky* olmützi lelkész a csehszlovák, *Balogh* Elemér püspök a csehszlovákiai magyar, *Thiébaud* neuchатели professzor a svájci szabad egyház, *Busé* lelkész a belga evang., *Forgács* Gyula sárospataki lelkész a magyarországi, *Longinides* lelkész a görög ref., *Skierski* konzisztoriumi tanácsos a lengyel, *Häinisch* a poseni Unitätsgemeinde, *Royer* esperes az ukrainai mozgalomról, *Jakubénas* esperes a litván egyházzól tettek meg jelentéseiket. Hozzászólást ezek közül az angol egyházban a Rómával rokonszenvező mozgalom mértéke kérdésén kívül a *romániai* jelentés váltott ki, mellyel kapcsolatban *Curtis* elnök felhívta a figyelmet arra, hogy a romániai ref. egyház, melynek sok nehézsége mindenki előtt közismert, s melyről el lehet mondani, hogy nincs egyház, mely a történelem folyamán és most annyit szenvedett volna s melyet nehézségeiben saját maga is látott, most egy külmissziói munka megindításán gondolkozik s ezzel mindenki bámulatát kihívhatja azon egyház iránt, mely ilyen szép és áldott munkát végzett eddig is. Hosszabb hozzászó-

lást váltott ki az *ukrainai* mozgalomról szóló jelentés, mely 1925. óta szép haladást tett, noha a gör. és róm. kath. egyház ellenséges magatartásától állandóan szenved. Ezzel kapcsolatban Keller Adolf utalt rá, hogy ezen mozgalom főnehézsége, hogy nincs iránta elég érdeklődés, ezek dacára a Középeurópai egyházi Segélyiroda állandó gondozás alatt tartja. Szó volt róla, hogy a szekták erős térhódítása is veszélyes, melyek Kelet Európát missziói területnek nézik s az orthodox egyházban is nagy tért nyernek. Oroszországban az állapotok tragikusak, nagyon kevés ref. egyház van itt s azok is egészen csendben kell, hogy dolgozzanak. Délországban van egy ref. gyülekezet, mely évek óta nem képes lelkészt kapni s őt a hívek végzik az istentiszteletet s ők látnak el mindent. Egy lelkészt csak nagy nehezen lehetett a Vörös Kereszt útján kimenteni a hatóságok kezéből. Szükség volna egy Keleti Intézetre, mely a keleti protestántizmus kérdéseit rendszeresen tanulmányozná s egységes prot. világpolitikát alakítana ki. Még Simpson professzor szólott hozzá nagyon érdekesen ehhez a kérdéshez.

A következő nap, szept. 11-én délelőtt egy theol. konferencia volt, melynek bevezető előadását D. K. Müller erlangeni professzor tartotta ezen a címen: *A ref. theologia, mint a tiszta evangélium őre*. Azt a szolgálatot, amit a ref. theol tett a következőkben találja. 1. A biblicizmusban, mely a theológiát Istennek az Írásban adott kijelentésére építi. Hogy ez milyen komoly dolog, mutatja, hogy a Barth hatása azért olyan nagy, mert ezt hangsúlyozza. 2. A másik a megigazulás kérdése, melynek az ember-től való független voltát Luther olyan erősen hangsúlyozta s most a kálvinizmus hangsúlyozza, amiért azt lehet mondani, hogy a kálvinisták az igazi lutheránusok. A megigazulás nem orvosi, hanem jogi aktus, nem javulás, hanem felmentés. 3. Az üdv elsajátítására nézve a synergizmussal szemben a Pál és János energizmusát hangsúlyozza a kálvinizmus. Itt a praedestináció kettős és particuláris formája helyett a bibliai universalis formára kell térni. 4. A negyedik szolgálat Isten föltétlen uralmának kiemelése az üdv birodalmában, mely Istent az üdv egyedüli szerzőjét, Krisztust, az Isten országa Királyát s az egyházban a szentek egységét vallja. 5. Végül eszerint az egyéni hit objektív valóság van körülvéve, de az egyén számára az Isten abszolút felfogása lehetetlen, ahol ilyen törekvés van, az bálványimádásra vezet. Ebből következik a látható és láthatatlan egyház különbsége, az ige teljes felfogásának képtelensége az Írásban, és a szákramentumban a Krisztus jelenlétének ref. felfogása. Ez a tétel: finitum non capax infiniti, irányul az americanizmus ellen, mely e földön maga akarja felállítani Krisztus tökéletes országát és a perfectionizmus ellen, mely tökéletes ker. élet lehetőségét vallja. Hogy ennek igazságát meglássuk, nem szükséges a dial. theologia.

A hozzászólások közül *Martin* svájci lelkész a kath. tannal szemben világította meg a kérdést, *Henderson* aberdeeni tanár a ref. theologia feladatát a theocentrikus theologia hangsúlyozásában, a Biblia jelentőségének kiemelésében, a többi tudományokkal való viszony szolgálatában látja; *Maclean* edinburghi professzor az egyházi élet mélyebb alapokra való fektetését hangsúlyozza. *Csikesz* debreceni professzor a theologia jelentősége helyett az evangélium jelentőségét hangoztatja. Nem a theol. a fő, hanem a vallás, követeli a forrásokhoz való visszatérést, kifogásolja a tételt magát, mert szerinte a theologia luxus, az ev. a kenyér, melyre föltétlen szükség van. *Cramer* utrechti professor három dolgra utal: a kijelentés történetileg nem vezethető le, nem valami adott és készen levő valami; a Biblia tekintélyének kérdésében Kálvin szerint ez a tekintély a Szentlélek bizonyágtételén kívül a gyülekezeti igehirdetésre is támaszkodik; az egyházra vonatkozólag Kálvin azt tanítja, hogy az Isten országa ott van, ahol az egyház és nem tesz különbséget látható és láthatatlan egyház között.

Ugyanezen nap délután egy kirándulás volt *Fliedner* Theodor által alapított és ma is álló hatalmas *Diakonisszaképzőbe*, Kaiserswerthbe, mely intézet a német pietizmus egyik leghatalmasabb alkotásai közül való és nagyarányú intézményeivel (csecsemőotthon, gyermekkert, árvaház, nép- és középiskola, háztartási iskola, magasabb leányközépiskola, kórház, könyvkereskedés, külmissziói munka stb.) 1497 diakonisszát foglalkoztatott különböző munkaterületeken s körébe 66 német és 41 más diakonisszaház tartozik, 31.958 testvérrel, akik összesen 11.245 munkaterületen dolgoznak.

Szept. 12-én volt a konferenciának a Világszövetség szempontjából legfontosabb napja, mely a következő kérdéssel foglalkozott: *A Szövetség iránti érdeklődés növelése a kontinensen*. E kérdésről szóló előadásban *Thiébaud* professor egy kontinentális bizottság megalkotását javasolja, mely a brit tagozaton kívül működne. *Forgács* Gyula a megszervezés szükségére mutat rá, egyik oldalon a római egyházzal, másik oldalon az atheizmussal szemben. *Miegg*i szükségesnek tartja a Szövetség céljainak ismeretetését az egyes egyházakban s hogy minden egyház tegyen annyit a Szövetségért, hogy saját tagjaiban fenntartja az érdeklődést a világhálvinizmus kérdései és más egyházak iránt. *Hollweg* superintendens a belső munka fontosságát hangsúlyozza. *Keller* nem helyesli, hogy a kontinentális egyháznak külön tagozatot alkossanak, mert ez gyöngíti a Szövetség munkáját. Ilyen értelemben szól *Webster* is és többen. Kialakult az a vélemény, hogy a kontinentális egyházaknak közelebb kell egymáshoz jutniok s az egész Szövetséghez is. Igyekeznii kell az egyes egyházak körében s tagjai között ismertetni a Világszövetség munkáját és feladatait.

E fontos kérdésben kétségtelen, hogy a mi romániai egyházunknak érdeke az, hogy a Szövetség kontinentális egyházai ne szakadjanak el a brit egyházaktól, melyeknek eddig és ezen konferencián is olyan sok szeretetét tapasztaltuk, mely szeretethez hasonlót sajnos a többi kontinentális egyházak részéről nem tapasztaltuk ilyen mértékben.

Ugyancsak délelőtt a *Diákcseré* kérdése volt felvetve, *Keller* professzor előadásában, aki megemlítette, hogy a Zentralstelle évente 120 ösztöndíjat oszt szét ref., luth. és methodista egyházakban, sőt ahol nagy szükség van, az orthodox egyházakat is segíti, különösen két ponton, a bibliaterjesztés és az orthodox egyházban nagyon fellendült theologiai kutatás terén. A diákcseré egyik nehézsége a nyelvkérdés, a másik a theol. előképzés, mely sok helyen hiányos. Fontos érdek, hogy a diákok ne csak egyetemre menjenek, hanem azon a helyen otthont is kapjanak s hogy az illető egyház életét is megismerjék. *Webster* úgy látja, hogy ez a dolog nem halad kellőképpen. 1843—1929-ig a Skót Egyesült Szabad Egyház 800 diákot helyezett el, mely nagyon áldásos munka volt úgy az odamenők, mint a skót diákok és az egyházak közti kapcsolat fenntartása szempontjából. Szükséges lenne megismerni a kisebb egyházak nyelvét is, pl. magyar theol. és egyházi munkákat lefordítani angolra. *Cramer* kiemeli, hogy a diákokat főképp tud. képzés szempontjából kell Hollandiába küldeni, *Goeters* bonni prof. azt óhajtja, hogy a külföldi egyetemre menő diákokat az egyházuk lássa el ajánlólevéllel, hogy segítségükre tudjanak ott lenni a tanárok. *Schreiber* szerint helyesebb lenne már végzeteket s nem fiatal diákokat küldeni külföldre, *Kuntz* strassburghi lelkész felhossa, hogy a magyar hallgatóknak az a nehézségük, hogy otthon még vizsgákat kívánnak tőlük és így azzal kénytelenek foglalkozni. *Csikész* is helyesli, hogy már vizsgálatot tettek menjenek külföldre. *Hesse* ismerteti az elberfeldi Predigerseminar helyzetét, mely vizsgálat után vesz fel, s melyben először egy magyar fiú volt, majd egy skót stb. Kéri, hogy ezután is küldjenek oda hallgatókat.

Délután az utolsó konferencia következett: *A nő közreműködése a Szövetség munkájában*, melyet *Paul* belfasti theol. igazgató vezetett be *Hamilton* skót lelkésszel együtt. *Hamilton* rámutatott, hogy már régebben felmerült ez a gondolat s szóba került az az óhajtás, hogy az 1933-ban tartandó konferenciára a kontinentális egyházak női biz. tagokat is küldjenek. *Paul* igazgató, kinek felesége egyike a legagilisabb szervező és vezető tagoknak az egyházában, különösen a nők lelkészi képezésének érdekében száll sikra, mely az ir presb. egyházban már odáig jutott, hogy segédlelkészi szolgálatra alkalmazzák, sőt a missziói területeken önállóan is dolgoznak. A kérdésre vonatkozólag fontosnak tartja, hogy a helyi egyházak szervezzék meg a nők munkáját s

ébredsenek érdeklődést köztük a Szövetség iránt s így építsék ki a nők képviselőit a Szövetségben. A hozzászólások során sokat foglalkoztak a *nők lelkészi képezésének* kérdésével. *Hesse* azt az álláspontot foglalja el, hogy mint a porosz unió zsinata határozta, ne engedjék a nőket lelkészi szolgálatra, csak betegápolásra és diakóniára, ezt a véleményét bibliai erősséggel és a ref. hitalapra hivatkozással próbálja támogatni. A megbeszélés, bár részletesen ebben a kérdésben nem ment bele vitába, mégis megmutatta, hogy a legtöbb egyházban a nők presbiterré választásába belemennek, sőt egy szabad egyházban Svájcban a lelkészi képezés előtt is meg van nyitva az út. *Curtis* prof. említett egy leányt, aki az edinburghi egyetemen megszerezte a theol. baccalaureatust. A Szövetség most még nem látja módját annak, hogy munkájában a nőknek nagyobb szerepet adjon, annyival inkább, mert e tekintetben még több egyháznak aggodalmai vannak. A belfasti konferencia ebben a kérdésben bővebb megbeszélést is kezdeményezhet.

Szeptember 12-én d. u. 5 órakor volt a konferencia *bezárása*, mely alkalommal *Curtis* elnök meleg szavakkal búcsuzott el a résztvevőktől s hálásan emlékezett azokra az áldásokra, melyeket a konferencia ebben a „felházban“ nyert. Végül a helyi bizottság elnöke, *Hesse* elberfeldi lelkész mondott búcsút a konferenciának, s ezzel a konferencia kedves napjai véget értek.

Minden este, egy kivételével, a helyi templomokban *templomi ünnepély* volt, melyeken énekkel, minden esetben a zoltárok gyönyörű karénekeivel, a *Ref. Gesangverein* szolgált, míg előadások közül különösen kettőt kell megemlítenünk, a *Puky* Endre magyar képviselőházi alelnökét, aki a protestantizmus világszerte való jelentőségéről beszélt igen szépen, és az utolsó este a *Szabó* Imre budapesti lelkészét, aki nagyon mély bibliamagyarozatot tartott.

Az egész konferencián örömmel láttuk, hogy a magyar reformátusságnak tényleg van súlya a többi református egyházak között s a testvéri szeretet és barátság kapcsa meleg érdeklődéssel vesz körül bennünket azok között, kik a hitben testvéreink.

I. L.

A Heidelbergi és Westminsteri Káté Barátai Szövetsége.

A Presb. Világszövetség kontinentális konferenciájának még egy érdekessége volt, a fentti kapcsolat 1930. szeptember 12-én történt megalakulása, melynek teljes címe ez: *Arbeitsgemeinschaft von Freunden des Heidelberger und Westminster Katechismus innerhalb des Ref. Weltbundes* (a Heidelbergi és Westminsteri Káté barátai munkaközössége a Ref. Világszövetségben belül).

Ennek a mozgalomnak, a Heidelbergi Káté régi és munkás barátja, Dr. H. A. Hesse, elberfeldi lelkész volt a kezdeményezője, kinek ilyen irányú törekvését már többen azelőtt is bátorították, különösen az elberfeld-környéki lelkészek. A konferencia alkalmával sikerült ezt a kérdést a jelenlevő skót testvérekkel is megbeszélni, kiknek kívánságára a Heidelbergi mellé a vele alapjában egyező és a skót reformátusok által használt Westminsteri Káté is felvételre, melyet a westminsteri zsinat, majd a parlament fogadott el 1648-ban s melyet a skót és angol reformátusok azóta állandóan használnak.

A Szövetség megalakulását a következő nap egy további megbeszélés követte, melyen a Szövetség alapelveit és munkatervét állapították meg, fő vonásokban. E megbeszélésen a következő, meghívott tagok vettek részt: Dr. Hesse-Elberfeld, Dr. K. Müller-Erlangen, dr. Maclean-Comraih (Skócia), Skiersky-Varsó, Royer-Josefsberg (Lengyelország), Ágoston Sándor-Feketic (Jugoszlávia), Bernoulli-Zürich, Goeters-Bonn, Csikesz Sándor-Debrecen, Szabó Imre-Budapest, Forgács Gyula-Sárospatak, Imre Lajos-Kolozsvár. Az értekezlet nagy érdeklődéssel vett tudomást arról, hogy az erdélyi ref. egyház új vallástani tanterve a Heidelbergi Kátéra van alapítva és kifejezte azt a véleményét, hogy jó lenne ezt a tantervet szélesebb körben is ismertetni. Kimondta, hogy megpróbálja a holland szigorú egyházat is bevonni ebbe a kapcsolatba, mely egyház most a Ref. Világszövetség munkájában nem vesz részt. Megállapodott abban, hogy minden egyházban egy, a jelenlevő képviselők közül vállalja a gondolat propagálásának és a további kapcsolat fenntartásának feladatát. Kimondta, hogy munkáját a Presb. Világszövetség keretein belül óhajtja folytatni s mihelyt módja lesz rá, egy nemzetközi folyóiratról fog gondoskodni munkája szolgálatára. Nagy örömmel hallotta azt is, hogy az erdélyi egyházkerület új Heidelbergi Káté kiadása megjelent.

A munkaközösség a következő elvekben állapodott meg: I. *Alapelvek:* 1. A Szövetség hálásan ismeri el, hogy a Presb. Világszövetségben a presbiteri szervezetű egyházak kölcsönös kapcsolatának formája az egész világon, adva van. 2. A Szövetség a Heidelbergi és Westminsteri Kátében a református atyák hitvallását látja, mely a maga eredetének földjén túl mint a reformáció korának érett terméke sok ref. egyházban áldott befolyást nyert és folytonosan nyer. 3. A Szövetség arra törekszik, hogy Isten ígéje szerint reformált egyház alapelvei, mint azok a Heidelbergi és Westminsteri Kátében kifejezésre jutnak, a Presb. Világszövetség egyházaiban az őket megillető módon érvényesüljenek. — II. *Gyakorlati következmények:* E cél elérésének útját a Szövetség a következőkben látja: 1. A Káték barátainak személyes tevékenysége minden lehető alkalommal, különösen

a Világszövetség gyűlésein, az egyes egyházak gyűlésein és a személyes érintkezésben. 2. Irodalom. — III. *Szervezet*: 1. Minden egyházban egy bizalmi ember bizatik meg. 2. A világszövetség két szekciója számára egy-egy ügyvezető választatik, akik a fent említett bizalmi emberekkel állandó összeköttetésben van, és pedig a nyugati szekció részére Dr. *Maclean*-Edinburgh, a keleti szekciónak Dr. *Hesse*-Elberfeld.

A Szövetség megalakulása kétségtelenül nagyon fontos jelensége úgy az egyházi, mint a theologiai életnek, tőle a theologióban a református szellem határozottabb előretörését, az egyházi életben nagyobb öntudatosságot lehet várni. Mindenestere fontos, hogy a Szövetség munkája, minden egyházban egyformán mindkét oldalra kiterjedjen, mert épen olyan helytelen és visszás lenne a theologia művelése a református hit nélkül egy egyházban, mint egy üres, theologiai elmélyülés és alapozás nélküli dicsekedés a Heidelberi Kátéval. A Káté épenúgy nem varázseszköz, s nem téveszthető össze a Szentírással, mint nem felesleges és nem nélkülözhető a ref. theologia számára. Egyházunknak ebben a Szövetségben minél erősebben részt kell vennie, hiszén erre az utóbbi évtizedben a mi egyházi életünk és theologiónk fejlődése is kötelez, viszont egyházunk ettől a Szövetségtől úgy theologiójában, mint egyházi életében csak újabb erősödést nyerhet.

I. L.

Vásárhelyi János: „Jobban tiéd, Uram.“ Egyházi beszédek és imák. Kolozsvár. Minerva, 1930.

Eddigi nagy kötetekkel szemben jóval kisebb tartalmú ez a harminc prédikációt és tizenhat imát tartalmazó kötet Vasárhelyi Jánosnak. De amennyivel kisebb tartalmú, annyival egységesebb hangulatú, annyival tömörebb. Előbbi kötetekkel szemben, melyek nagyobb időtartamok igehirdetését adták, s így az egyes beszédek értékét időbeliségük is vegyessé tette, ez rövidebb spatium terméke, a Vásárhelyi János püspökhelyettesége idejéé. Ez a kötet első karakterisztikuma. Hiszen ez először is bizonyos *alkalomszerűséget* ad majd minden beszédnek. Ha régebbi köteteknek darabjai egyetemes jellegűek voltak, azaz a gyülekezet egy-egy egyetemes emberi kérdését próbálták megoldani, sokszor nagy általánosságban, úgy ezek a prédikációk kimondott alkalmakkor születtek. A püspökhelyettesnek egy-egy alkalmi feladat adott módot az igehirdetésre. Az Ige választását és a prédikációt, annak menetét pontosan határozta meg a szituáció, melyben Isten akaratát kellett tolmácsolnia. Az igehirdető sokat tanulhat itt e kötetéből a szerzőnek. Minden igeválasztás, minden prédikáció arra mutat, hogy Vásárhelyi János pontosan tudja, milyen gyülekezetnek beszél, milyen hallgatóinak társadalmi összetétele, intelligencia-foka, mik a belső igényeik; mekkora a befogadó-, felvevő képességük. Ha előző kötetekben a prédikáció hatásának e külső, de nagyon fontos kellékei bizonytalanok voltak, és nem eléggé öntudatosak, úgy itt az erdélyi református egyház egyetemét és gyülekezeteit, azoknak problémáit és összetételét maga előtt látó higgadt lekipásztor beszél gyülekezetéhez. Különösen kitetszik ez az olyan beszédeknél, melyeknél szorosabb értelemben vett alkalmi beszédekről van szó, pl. „Amit az ember vet, azt aratandja is...“ (új kenyér), „Te read nézünk...“ (új kenyérral úrvacsoravétel), „Az Egyházért“, „Apostoli kívánság“ (konfirmációs beszéd), „Ami reánk tartozik“ (hősök emléktáblájának leleplezésén), „Nem kell elrejtőzködniök tanítóidnak“ (tanítói jubileum), „Nem végeztem egyebet tudni“ (Károli Gáspár emlékezete), „Egyházunk és az ének“ stb.

Az egyház és gyülekezet ismeretéhez azonban hozzájárul az igehirdető személyiségének éles, tiszta képe. Megint a régebbi kötetekre gondolok vissza. Mögöttük elmosódó volt a kép. Az

új kötet prédikátora, úgy érzem, megtalálta magát. A régi köteteknél sokszor beszédenként érzett nagy igehirdetőknek a hatása. Sokszor túlnyomóan erős volt a hatás. A tanulmányozás annyira receptív volt, hogy Vásárhelyi önállósága itt-ott el is veszett. Nem őt hallottuk, sokszor, beszélni, hanem Rittelmeyert vagy mást, főképen Benzet. Ennek megfelelően, illetve az akkori irányoknak megfelelően beszédei a vallás és kultúra kiegyenlítődsének ügyéért harcoltak. A főkérdés mindig az elmúlt évtized e kérdése volt. Vásárhelyi is természetesen arra igyekezett, hogy a vallás érdekeit biztosítsa az egyetemes kultúrában. Védekező harc volt ez. A megalkuvás magában a védekezésben volt. A mai Vásárhelyi szigorúan egyházi alapon áll, mint természetes talajon. Nem az egyházat és vallást védi, s nem ezeknek akar biztosítani meggyőző harc árán helyet a kultúrában, magyarságban, hanem arra mutat rá, hogy kultúrának, fajnak talajt, melyből kisarjadhat, színt, életet vehet, az egyház ad. Sőt, hogy az anyaszentegyház szolgálatában kell állania mindnek — ez az újra meg újra kicsendülő motívum. Megint egy olyan értéke a kötetnek ez a kihangsúlyozás, melyet erősen kell méltányolnunk. Az Isten szuverénitásának érdeke védett ezáltal! Mivel pedig az egyház földi formájában felekezeti jellegű, az új kötet magátólértetődően tesz bizonyosságot a *hivallási alapról*. Megint érdekes figyelni a fejlődést a régebbi kötetekkel szemben. Hirtelenjében egyetlen régebbi prédikációjára nem emlékszem, hogy jellegzetesen református volna. Mindegyiket, — mutatis mutandis az alkalmaknál, ami azt jelenti, hogy a református szó helyett evangélikust tennék, — el lehetne mondani akár melyik lutheránus szószéken. Az új kötetben a hitvallás erőteljes színei tűnnek fel. Innen van az, hogy a kálvinizmus centrális igazságai elevenednek meg benne. Citátumokat találunk a heidelbergi kátéből, mint *döntő igazságokat megfelelőbezzhetetlen ítéleteket*. A kötetnek azonban éppen itt érzem egy fogyatékoságát is. A hitvallásoknak minden beszédet át kellene egészen hatniok. Nem sok citátumra gondolok, hanem arra, hogy az egész igehirdetés irányát azoknak kell megszabniok. Vásárhelyinél még ott a kísértés: sokszor *alkalmilag* csendül ki a hitvallási alapmotívum melódiája. Érezzük, hogy az igehirdetésnek ezt a problémáját meglátta, de megoldásának eredményei még nem eléggé érezhetők. A hitvallásos kifejezések mögött nem mindig érzni meg a hitvallás tartalmi tisztaságát és gazdagságát. Ebből a szempontból utalok összehasonlításul két beszédre: „Kicsoda szabaddít meg? . . .“ és a „Keresztelő János“ címűekre. Az első mintapredikációul szolgálhat, a második az elsőhöz képest az említett szempontból bizonytalan értékű.

Ugyancsak örvendetesen nagy a fejlődés az illusztrációk használatában. A reformáció, főképen magyar reformáció, tör-

ténetének képei elevenednek meg szemléltető eszközként közvetlen frissességben. Hangulatot, bizodalmat, vizagstzalást ébresztenek. Szinte azt mondhatnám, felejthetetlenek. Először is sohasem kívülről, messziről vettek, hanem belülről, magátólértetődően jövők. Csak egyetlen példát hozok fel. A „Mennyei kenyér“ című beszédben, mely János ev. VI. 15-ön alapszik, Károlyi Zsuzsanna leveléből idéz: „Küldök kegyelmednek az én kenyereimből, de el ne feledje, hogy kegyelmed is küldjön a magáéból. Együnk, ha el is vagyunk szakítva egymástól, — közös kenyeret.“ Az illusztráció nemcsak tárgyául, kifejező voltánál fogva, szépségéről, művészi voltáról nem is szólva, de hármias aktualitásánál (Bethlen Gábor emlékév, új kenyér, úrvacsorai kenyér közössége) fogva is teljesen precíz. Az életből az életnek nő ki. Megragad, eleget tesz céljának a szó szoros értelmében és közel hozza hozzánk multunk élő nagyjait.

A kötet stílusa is, ha nem is tipikusan jellegzetes, de érett, komoly, sohasem pongyola és mindig közvetlen. Néha azonban többet mond, mint amennyit, érzésem szerint, szabadna. Niebergall szokott óvni az illusionismustól. A gyülekezet vívódásairól, önmarcangolásáról stb. beszélni — félek — illusionismus.

Röviden szólok még a kötetben található imádságokról. Az új ágendáskönyv ma már az új istentiszteleti rend számára más imádságokat ír elő. Ezek még a régi istentiszteleti rendnek felelnek meg. Komoly, áhitatos imádságok, felesleges páthosz és cikornya nélkül. Szívből jövők: ez nem akar frázis lenni. Azt akarja jelenteni, hogy a „normális“ keresztyén ember (megint Niebergall szavával élek) imádságai, azaz valódiak. A mai ember imádkozik általuk a szokásos képtelen archaizálás nélkül.

A kötet az újabbi magyar prédikációirodalom kötetei között egyike azoknak, mely igazi épülést is ad, de komoly tanulmányozásra is igazán méltó. Külön kell kiemelnünk, hogy a kötet kiállítása az elszakadt területeken megjelentek közül egyike a legszebbeknek.

Járosi Andor.

Folyóiratok.

Revue d'Histoire et de Philosophie religieuses. Publiée par la Faculté de Theologie protestante de l'Université de Strasbourg.

Kezünkben van ennek az igen értékes folyóiratnak ez évben megjelent 1. és 2. száma.

Az 1. szám tartalma: Van der Leeuwenek „A lélek phenomenológiájá“ról szóló értekezése; A. Causse: „A családi és nemzeti szolidaritás válsága a régi Izraelben“ c. tanulmánya; Maurice Goguel: „Jézus utolsó vacsorájának a leírása az I. Kor. 11-ik részében és a történelmi tradíció Pál apostolnál“ című fejtegetése.

Helyet foglal ebben a számban még Jacques Martynak exegetikai tanulmánya „Az imádság az új testamentumban“, és végül könyv-
szemle.

„A lélek fenomenológiájáról“ szóló értekezésben a lélek öt strukturájáról beszél a szerző, amelyhez az alapot a lélek bizonyos megnyilvánulásai szolgáltatják. És ezt fenomenologiai módszerrel teszi meg, megállapítva azt, hogy amikor a „lélek“-ről beszélünk, soha sem lehet szó kizárólag az emberi életről, hanem különös-képen ennek az életnek határáról, mert a lélek oly mélységes, hogy azt emberi módon megérteni nem lehet. Erre különben bizonyos alaptapasztalatok vezetnek rá, amelyek nagyon is különböző formákban nyernek kifejezést, s amely formákat részenkénti strukturáknak nevez el.

Az első részenkénti struktúra a lélek ama megnyilvánulása, amelynek folytán az emberi élet még egészet alkot, úgy, hogy valahányszor „lelkek“-ről beszélünk, mindig az embereket értjük a maguk teljességében, tehát egy egységet látunk és nem részeket. Pedig szó van a „lélek hatalmáról“, amit úgy lehetne közelebről meghatározni, hogy „az életet kötik bizonyos „hatalmas“ szubstanciák“, amiből bizonyos viszonyt látunk a lélek és a hatalom között, sőt csak lényegökben rokonvonalak. — A lélek hatalma érezhető a testnek majdnem minden részében, s mindabban, ami a testből kitör, pl. a lélegzésben, a lehelletben, ami a lélek legrégibb megnyilvánulása, amihez hozzákapcsolódik az animista vizsgálódásnak nagy része, azok a fogalmak, amelyek az *atman*, *πνεῦμα* és *anima* terminusokban nyernek kifejezést. Megengedhető tehát annak az állítása, hogy mindaz, ami része az embernek, „lélek“-nek tekinthető, de számot kell vetni ennek a strukturának korlátlan jellegével, azzal, hogy ez nem szorítkozik ezután az emberre, úgy, hogy lényegében nincs különbség az ember lelke és az őt körülvevő világ lelke között. Az ember a maga teljes egészében épen olyan lelkesített, mint maga az egész világ. Ennek a struktúra a benső lényege a lélek, amely azonban nem elválasztó az anyag és a hatalom, még kevésbé a test és a szellem vagy az élet és halál között, s rá nézve teljesen indifferens az, ami hatalmas. — Az első strukturának a lelke lényegében nem különbözik semmiféle vallásos megnyilvánulástól.

A második részenkénti struktúra nem foglalja magában a megkülönböztetést a lélek és a test között, de egyszerűen a megkülönböztetést a lélek és lélek között. A lélek hatalma több hatalmasságra oszlik, s eltérőleg az első strukturától bizonyos állhatatossággal bír, de amelynek eredetiségét meghatározzák az emberen szerzett tapasztalatok, amelyek azonban — nagyobb részben — nem elfogadhatók. Nem fogadhatjuk el azt, hogy a lélek egyfelől „in plurali“ jelentkezik, vagy minden lélek az emberhez kötött, nem is jelenti az emberi alkat egyik elemét, amint a modern felfogás vallja, mert ez a lélek inkarnálja magát az embert, az életét. S hogy a lélek „inkarnál“ nem is tűnhetik fel idegenszerűnek, ha számot vetünk mindazon dolgokkal, amelyek ezt megelőzik. A vad népeknél is megtaláljuk a gondolatot, hogy a lélek a halál fölött és a halál után is él. A testet is nézhetjük, mint egy hatalmat, ami a többi lelkekkel egy szintre helyezett lélekké válik. Az egyiptomiaknál a d. egy ilyen szerű test-lélek, amit hasonló alakban néznek, mint a többi lelkeket. Megjegyzendő azonban az, hogy ebben a strukturában — nincs szó a lélek és test közötti dualizmusról. A test egy hatalom a többi között. Megállapítandó továbbá még az e strukturánál jobban való megértése végett, hogy 1. itt

egy átmeneti strukturáról van szó, 2. világos dolog az, hogy a lélek pluralitása — ami közel áll a hatalomról alkotott felfogáshoz — az a feltétel, hogy a test és lélek közötti dualizmus és a lélek és szellem közötti distinkció megállandósulhasson, bár nem zavarhatók össze egy és ugyanazon strukturában. A differenciáció, amelyről itt szó van, összehasonlítható a divinitások különböző alakjainak a formációjával. Mindkét esetben a hatalom több részre oszolva jelentkezik. De nem minősíthető dualizmusnak, mintahogy a politeizmus és polypsizmus sem, bár mindakettő egyaránt adják az előzetes alapokat.

Az előző részenkénti strukturáju lelkek között találkozunk olyan lélekkel, amely mint a testen kívül létező jelentkezik. A külső lélek ez, ami egy harmadik részenkénti strukturát alkot. Ezt a külső lelket olyannak kell tekinteni, mint azt az embert, aki önmagán tesz túl. Az átmenet „a hatalmas lélek” és „külső lélek” között pszichikai hatalmak által mutatattik meg. Így pl. a Sámson haja, amelyben van neki minden ereje, de amelynek elvesztése előidézi az ő végzetét, mert a külső lélek egyszerre jelentkezik úgy, mint a teljes biztonság érzete és mint az elvesztés veszélye. A meghalt teremtes lelke is egy speciális esete „a külső lélek”-nek, tehát nem egy lélek a többi mellett, hanem egy „külső”, hatalmas lélek. Ebben a strukturában a lélekről alkotott fogalmunk közel áll a védőszellemről alkotott fogalomhoz és benne mindig egyesülve van az erő és a hatalom.

A negyedik részenkénti struktúra, a dualisztikus struktúra. Első hirdetője ennek Platon volt, kinek hatása alatt a minket megelőző generációk seregei majdnem természetes dolognak vették a test és lélek dualizmusát, s. e. a felfogás teljesen előkészítve találta a „külső lélek” sémáját. A metempsihózis nem egyéb, mint a lélek által birt mozgásszabadságnak külső következménye. Ennek a dualizmusnak egyszerű formája a halál pillanatában való szétválás, amidőn minden rész a neki kijelölt helyre tér vissza. Ez a dualizmus azonban csak akkor jut igazi formájához, amikor a testet a lélek börtönének tekintjük és amikor az ember üdve az anyag hatalma alól való felszabaduláshoz van hozzákapcsolva. Akkor a test nemcsak megfosztatik minden hatalmától, de ömaga válik ellenséges hatalommá és a léleknek önkényes és zsarnok őrizőjévé. Azután azonban az embernek lényeges kötelességévé válik a purifikáció, az aszketizmus. Meg kell halni a test számára, hogy a lélek, az isteni esszencia, megtalálhassa az útát eredeti világa felé. A purifikációnál az ember nem állhat meg félúton, hanem teljesen meg kell szabadítania a lelket a test hatalmától. A dichotómia helyét elfoglalja a trichotómia, a lélek mellé oda helyezkedik a szellem. Erre azonban a test aszkézise nem elegendő; a lélek aszkézise vezet igen boldog állapotba.

Az ötödik és utolsó részenkénti strukturánál a lélek teljesen különböző látszegekből tekintendő. Tekinthető a lélek, mint központi és irányító hatalom, mint személyiség, de nem a szónak modern értelmében, de úgy, hogy jelenti az ember lényegét, az ő lényét, egy olyan lényt, ami „felsőbb”, amit régi nyelven formának, típusnak nevezünk, ami azonban szerves egységet tételez fel a test és a lélek között. Jézus számára az ember lelke nem az ő isteni része, hanem ebben a lélekben látta azt, ami az emberben a legmélyesegesebb, a maga tulajdon lényegét. A lélek ezen kérdésével kialakult két felfogásnál a hellén és zsidókereszténynél ez utóbbi került ki győztesen, amidőn a lélekről vallott felfogásával kapcsolatosan, hogy a büntudat oly mélységesen belevésődött a

lélekbe, hogy ez megszüntet minden oppozíciót a test és a lélek között, hogy elfoglalja a helyet a szent akarat és az istentelen akarat közötti oppozíció. Ez a struktúra elvetését minket ahhoz a határvonalhoz, ahol kezdődnek felsőbb adottságok, mert az, aki keresi ennek a léleknek határát, nem egy fensőbb hatalmat, vagy hatalmas szellemet talál, de talál egy felsőbb akaratot. Mindezeket tekintetbe véve jogosan mondható, hogy a lélek megnyilvánulása megtalálja a maga helyét a vallás fenomenológiájában.

„A családi és nemzetiségi szolidaritás válsága a régi Izraelben” c. tanulmányban bemutatja előttünk a szerző Bene Izrael társadalmi szervezetét, amint beosztva voltak családokba, nemzetségekbe és törzsekbe. A családfő volt az apa, aki abszolút hatalom volt a családban. A család mellett állott a nemzetség (mispáká) és az egész nemzetség fölött állott a törzs (khebet). A nemzetség megnagyobbodott család, amelynek feje a zekenim. A törzs, a khebet, a nemzetségeknek mesterséges aglomerációja. Mindezekben a szervezetekben a főszempont volt a szolidaritás, mely olyan erős volt, hogy pl. az egyénnek az akarata teljesen függött a közösségtől, amelynek rigorozus szabályai voltak. Ebben a keretben úgy szerepelt az egyén, mint az élő testnek a tagja. „Emlékeztetek meg arról — mondta Abimélek anyjának atyjafiaihoz, — hogy én a ti csontotok és a ti testetek vagyok.” Ezt a közösséget azonban nem tisztán a fiziologiai rokonság hozta létre, hanem beszélhetünk bizonyos misztikus rokonságról, a lélek közösségéről, amit expressis verbis kifejez Dávid barátsága Jonathánnal: „a Jonathán lelke egybeforr a Dávid lelkével és Jonathán úgy szerette őt, mint a saját lelkét.”

A politikai és kulturális válságok azonban megrázkódtatták ezt a régi szervezetet és mélységesen átalakították Izrael lelkét. Már a Dávid és Salamon királysága a régigtől teljesen elütő fel fogásnak adott helyet. A hatalom monarhizálódott. A királyi hatalom is misztikus alapot nyert. A király mintegy közbenjáróvá tétetett Isten és a nép között. Jáhvé Izrael törzseinek atyjává tette a királyt, akivel örökkévaló szövetséget kötött, s aki Jáhvé nevében kormányoz, Jáhvé nevében gyakorolja bírói hatalmát és Jáhvé nevében harcol. Felkenetése szent jelleget és isteni erényeket adományozott a királynak, aki több, mint bátor hős, több mint főpap, ő az Isten angyala (bene elohim). Jáhvé trónralépése napján e szavakkal fogadta fiává: „Te vagy az én fiam!” Jobbjára ültette, dicsőségének részesővé tette, távoli országok és elleneséges népek felé terjesztette hatalmát. A királyság ezáltal föléje került a régi szervezetnek, de nem pótolta azt. Salamon és Omri kerületekre osztották be az országot, főnökökkel az élen, hogy könnyebben menjen minden munka. A király ezen tisztviselői azonban többnyire a régi nemzetségek és törzsek fejének segítségével végezték feladatukat. És a régiek, az öregek mindig megmaradtak a nemzetségek fejének és bíráinak, mint törvényes társadalmi hatóságok. A királyságot úgy tekintették, mint rosszul beállított intézményt, amely nem gyakorolt hatást a régi patriarhalis szervezetre, mert akkor meg kellett volna szüntesse a régi strukturát, ki kellett volna szakítania az egyént a tradicionális társadalmi miljöből és magához kapcsolnia. De ez reakció szült volna. Különbösen is Izrael nemzetségei nem mentek bele olyan könnyen az új szervezetbe és abba, hogy iga alá kerüljenek. A hatalom így dualisztikus színt nyert, amelynek bomlasztó következményei kellett hogy legyenek.

Izrael beleilleszkedése a kananita civilizációba és a városi élet

kifejlődése volt a válságnak egyik-másik előidézője párhuzamosan a királyság létrejöttével. Amíg a régi Izrael a városok körül élt, addig a királyság létrejöttével a város volt az élet központja, s ezzel a kananita műveltség befolyása alá került, elsajátítván a szokásokat is. A királyok egymásután alapítják a városokat; a vidék nemzetségei dekadenciába esnek, jelentőségük napról-napra gyengül, s a városok adófizetőivé válnak. Ennek nyomán két társadalmi osztály alakult ki, az egyik a gazdagok, a latifundia osztálya, a másik a vidéki proletáriátus, a dallim, az ebionim, a szegény, birtokától megfosztott osztály, ami aztán osztályharcra vezetett. De feltárulnak Izraelnek az eddig nem is sejtett forrásai a gazdagságnak és új tendenciák jelennek meg a nemzet lelkében. Jöttek azonban a folytonos harcok a szomszéd népekkel, az assyr támadások, Izrael elpusztul, a nép nagy része fogságba kerül, s csak Juda kerüli el a veszedelmet, s áll fenn még mástél századig, adófizetőivé válván a győzőnek.

A helyzetnek illetően való alakulásával a régi szervezet kötelekei is meglazultak. Az egyén igyekszik szabadulni a közösség által előírt kötelezettségek alól, mert a régi szolidaritás kemény törvényei meggyengültek, s ezzel is megindul Izraelnek gyökereiből való megromlása. A régi szervezetek dekadenciájával, a válás is mássá lesz. A királyok egy nemzeti Isten hatalmát állítják a vallásos élet központjába. Jáhvé, Bene-Izrael Istene, hatalmas Isten, aki fölötte áll minden más Istennek, aki ura a földnek, ura az államnak. A falvak és nemzetségek régi szanktuariumai a városi szanktuariumok fejlődésével kezdik elveszteni sajátosságos vallási jellegüket és a kultusz is kezd kikapcsolódni a régi szervezet keretéből. A régi falusi kultusz helyét, amidőn a család feje áldozott Jáhvé előtt, elfoglalja a városi kultusz a maga cerimonális ritusaival és papi szolgálataival. Behatolnak az idegen kultuszok. A kultúra és vallás közé súlyegyenlőtlenség áll be. A lelkek nyughatatlanokká válnak. A hit gyengül; mindazonáltal zavaros aspirációk dolgozzák a tömegek szívét. Elszakadva a régi tradícióktól az élet új forrásait keresgéli. Egy egészen új evolúció indult meg Izraelben, ami teljesen átváltoztatta a régi emberi szokásokat és gondolkodásokat. De megjelennek a próféták, akik egy új társadalomnak a törvényét hirdetik, s egy új szövet-seget prófétálnak.

Ennek a tanulmánynak különben még folytatása lesz.

Az utolsó vacsoráról szóló fejtegetésben, amely az előbbi tanulmány után következik, ismertette vannak azok a teóriák, amelyeket különböző hittudósok állítottak fel az urvacsora szerzetetésére vonatkozólag összehasonlítva az evangélisták textusait az I. Kor. 11 részben megírt szerzetési igékkel. A fejtegetés a kenyer megtörése és „az én testem” kifejezés körül forog egyfelől, másfelől pedig a páli szöveg történelmi értéke, és theológiájának érthetősége körül. Végső konkluzióképen aztán le van szögezve, hogy a páli theologia, ha úgy tekintjük, mint egy történelmi epizód közötti (Jézus élete és halála) realizált sinthezis befolyás alatt létrejött transpozíciót, akkor az nem más, mint a megváltás doktrinája, melynek eredetét a judaizmusban kell keresni.

Exegetikai feljegyzés és könyvszemle fejezi be az első füzetet.

A 2-ik számban először a következő kérdésnek a fejtegetését találjuk: „*Létezik-e a léleknek primitív felfogása?*” vagyis reámutatni egy példa által arra, hogy a gondolkozásnak az embriónikus és chaotikus állapotban levő formái hogyan képződnek ki lassanként; amely kiképződésben megnyilvánul a logikának min-

dig erősödő, de célját illetőleg öntudatlan szerepe, ami ellenőrzi az associationnak egyezését, vagy ellentétét a kapcsolat alapjaival; ez aztán az, amit az associatióknak a logika által való tisztulásának neveznek. Az associatióknak lehetősége még nincsen régóta kimerítve. Például van felhozva erre az árnyéklélek, a képlélek, a névlélek terminusai. S végül a kérdés befejezést nyer a szabad lélek mibenléteről szóló fejtegetésével, mint felelettel a címben feltett kérdésre.

A következő cikk „az ellenállás jogáról” szól „*protestáns fel-fogás szerint*”. Luther és Kálvin álláspontjából kiindulva fejtegetve van e cikkben az ellenállási jog szerepe a különböző protestáns országokban a reformáció kezdő-századaiban. Es konkluzióképen ki van mutatva, hogy ezt a jogot, mellyel igazolva van a történelmi protestánsizmus szempontjából a vallásszabadság, ma elismeri a francia törvényhozás és az összes civilizált országok is nemcsak, de ez a jog, mint olyan emberi jog, amelynek alapján mindenki munkálni óhajt, a politika világában is van írva a modern államok alkotmányába. De a midőn így áll a helyzet, arról sem szabad megfeledkezni, hogy a legfőbb jog és kötelesség az Isten tisztelete, a lélek üdvének munkálása, mint legfőbb értékek — a hitbéli dolgokban való ellenállásnál — és hogy minden földi dolgoknak felette áll amaz egy szükséges dolog, amelyről Jézus szólt.

A harmadik darab egy értekezés. Címe: „*Adatok Kálvin intellektuális formációjá*”-hoz. A bevezető részben szó van röviden az Institúcióról alkotott véleményekről. Aztán tárgyalva van Kálvin családja, s azok a vidékek, ahonnan a család származott és élt, mintegy dokumentálásával annak, hogy Kálvin ereiben francia és pikárd vér folyt. A következő fejezet Kálvin tanulmányaival foglalkozik: francia, latin nyelvi, jogi, görög, héber tanulmányaival. A harmadik fejezet címe: A humanizmus és „a keresztyén filozofia”. E fejezetben tárgyalva van Kálvinnak álláspontja Erasmus, Lefevre, Budé filozófiai felfogásaival kapcsolatban.

A füzet végén kritikai tanulmányok és könyvszemle foglalnak helyet.

Dr. Dávid György.

SZERKESZTŐI ÉS KIADÓHIVATALI ÜZENETEK.

Nyugtázások.

1930 május 20-tól október 1-ig a következő előfizetések folytak be kiadóhivatalunkhoz:

Háda Sándor Rumenka 550, Járosi Andor Kolozsvár 150, Kónya Kálmán Bágy 195, Cseterky János Kolozsvár 85, Ifj. Egyesület Sárospatak 350, Ref. Lelkeszi Hivatal Koltó 250, Balogh Gyula Szemlak 195, Kusztós Dénes Kolozsvár 195, Szaplonszay Bertalan Nagybánya 126, Keresztes Sándor 185, Bitay Béla Déva 195, Csósz Gábor Kisbarcsa 390, Csulak Ferenc Hátszeg 195, Fekete János Nagyrápolt 255, Filep Albert Haró 255, Horváth Jenő Aninósza 45, Kacsóh Béla Borbátviz 195, Keresztes János Brád 125, Ref. Lelkeszi Hivatal Algyógy 195, Soó Sándor Vulkan 780, Szabó Zoltán Lupény 185, Babos Sándor Lupény 195, Barcza József Kunszentmárton 500, Tőkés Gyula Bunyaszekszárd 195, Daday István Semesnye 185, Kádár Miklós Aranyosmedgyes 470, Adorjáni István Fejérd 195, Balogh Árpád Visa 125, Bartha Sándor Kolozsvár 267, Bonczidai Dezső Kide 195, Fancsali Sándor Mezőkeszű 125, Jakab György Magyarpalatka 125, Kenderessy Lajos Kajántó 100, Kertész Márton Vajdakamarás 195, Lőrincz András Kolozskara 125, Müzsnay Miklós Szamosfalva 125, Orbay Ferenc Ördögkeresztúr 125, Osváth Lajos Magyarakályán 220, Ref. Egyházközség Kolozs 195, Szabó Zoltán Mócs 195, Farkas Albert Dés 195, Kovács László Dés, 195, dr. Mezei Mihály Magyarlápós 195, Nagy Gábor Pánczélcseh 62, Szakács Ferenc Désakna 195, Boóc Kálmán Bur 125, Fejes Dezső Alamor 100, Kovács József Héjjasfalva 125, Ref. Egyh. Magyarpéterfalva 195, Ref. Lelkeszi Hivatal Kóbor 195, Ref. Lelkeszi Hivatal Küküllőalmás 195, Simon Gábor Nagymoha 195, Szabó Dénes Mihályfalva 195, Szotyori Lajos Alsórákos 195, dr. Tóth Lajos Segesvár 195, Tövissi József Oláhujfalu 195, Sigmond János Beszterce 195, Horváth Ödön Mezőkőbölkut 195, Gyenge György Szentmáté 195, Dósa Dániel Nagysajó 195, Beregszászi György Somkerék 585, Adorján Antal Tacs 195, Szócs Sándor Teke 195, Cseh Emil Kékes 195, Csejdi Jenő Árpástó 185, Csekme Ádám Czege 135, Fekete Gerő Nyires 185, Lőrincz János Bálványosvárálja 125, Mózes András Várkudu 195, Sipos Gyula Magyarborzás 195, Székely Dániel Felőr 125, Kovács Károly Alvinc 195, Régeni István Gyulafehérvár 195, Tar Mihály Abrubánya 195, Toókos Jenő Vajasd 195, Bereczky József Tasnád 195, Csutak Károly Zsibó 195, Fikker Dénes Monó 390, Fodor Béla Szilágyballa 195, Kállay Dezső Lele 195, Kósa Béla Szamosardó 195, G. Kovács István Varsolc 195, Magyarai Domokos Erdindszent 195, Miszti Mihály Nagydoba 195, Pálur Miklós Szilágy-sámson 125, Péter András Búrgezd 195, Ref. Lelkeszi Hivatal Bogdánd 195, Salga Zoltán Érszakácsi 195, Szilágyi János Lecsmér 125, Wass Lajos Szilágygörcsön 195, Végh Árpád Egrespatak 195, Horváth Lajos Novi-Sad 100, dr. Polonkay Tivadar Középjajta 195, Nagy Elek Nagybacon 195, Czell Ignác Bölön 195, Borsai

László Bibarcfalva 195, Nagy Béla Bodos 195, Molnár Imre Bardóc 195, Nagy Akcs Székelyszenterzsébet 195, Rozsónai Adám Magyarhermány 195, Biró György Olthéviz 195, Szabó Károly Székelymuzsna 195, Incze László Barót 195, Adorján Gábor Dicsőszentmárton 195, Bencze József Balavásár 195, Benkő Elek Küküllőszéplak 195, Fejér Pál Radnót 195, dr. Illyés Géza Magyar királyfalva 195, Káli Dénes Nagykend 195, Kállay Ferenc Gogánváralja 195, Kovácsi Albert Bonyha 195, Nagy Domokos Szőkefalva 125, Nagy Elemér Kutyalva 195, Ref. Egyházközség Gógán 125, Ref. Lelkeszi Hivatal Erzsébetváros 195, Szabó János Kőródszentmárton 195, Barabás Gábor Zágón 195, Bedő Andor Szacsva 125, Benedekffy Dániel Kovászna 315, Havadtóty Sándor Kovászna 195, Jancsó Lázár Páké 195, Kovács Árpád Nagyborosnyó 195, Kovács Lajos Barátos 267, Mirtse Ferenc Orbaitelek 195, Ref. Egyházközség Csomakőrös 195, Szabó Ferenc Feldoboly 195, Vajda Gáspár Angyalos 267, Veres Károly Papole 195, Csernák Béla Nagyvárad 390, Orth Imre Temesvár 100, B. Puskás Cottam 160, Farkas Károly Welland 1600, dr. Bibó Béla Magyarkiskapus 195, Bokor Márton Bánffyhunjad 195, Czira Bálint Nádadaróc 195, Czirják Károly Magyargyerőmcnoster 195, Kiss József Magyarbikal 175, Madaras Endre Tordaszentlászló 195, Mihályfalvy István Magyarléta 195, Papucs Dániel Magyarfenes 195, Ref. Egyházközség Magyarvita 195, Ref. Lelkeszi Hivatal Kalotaszentkirály 195, Szabó Géza Méra 195, Tökés Tibor Kőrösfő 195, Arday Aladár Gyanta 780, Fogarassy Bálint Agya 390, Sulyok István Nagyvárad 390, Ref. Kollegium Sepsiszentgyörgy 390, Lengyel József Abaujszina 440, dr. Levai Lajos Székelyudvarhely 390, Nagy Sándor Bukarest 390, dr. Papp Endre Hosszufalu 585, dr. Budai Gergely Budapest 700, Kiss Sándor Székelyudvarhely 500, Martiny Jánosné Zernest 390, Klein Adolf Kolozsvár 390 Lei.

Olvasóinknak!

A szerkesztő távolléte és elfoglaltsága miatt lapunk szeptember-októberi számát egy összevont számban hozzuk, mely azonban terjedelemben nem kisebb, mint a két szám külön-külön lett volna. A késedelemért olvasóink szíves elnézését kéri

A szerkesztő.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.
VI. ÉVF. 7-8. SZ. 1930. SZEPT.-OKT. HÓ.

Az örömondó.

Ésa. 52:7

Gondolunk-e gyakran reá, hogy mi örömondók vagyunk azon a helyen, ahová Isten állított? Hogy abban a vasárnapi iskolában azon lelkek számára, akik előttünk állnak, reánk várnak, egy üzenet átadása van reánk bízva, mely üzenettől minden lélek élete és jövődje függ. Gondolunk-e reá, hogy a mi életünk s az ő életük, a mi jövőnk s az ő jövődjük titka ebben az üzenetben van elrejtve, s a mi feladatunk az, hogy ezt az áldott üzenetet nekik átadjuk. Ezért „szépek az örömondó lábai“. Ezért áldott az az út, mely hozzájuk viszen és mely őket velünk együtt viszi Isten színe elé. Ebben a világban, a nyomorúság, szükség és bűn e világában egy örömteljes és áldott út van: az örömondó útja, mely a bizonytalanságból odatalál az Isten kegyelme bizonyosságába. Ezt várja minden lélek, tudva, vagy öntudatlanul s ha szétnézünk a reánk bizott kis seregen, ha gondolatban elszállunk mindegyik családi hajlékához, végiggondoljuk azt a sok bajt és kísértést, amivel ott küzdeni kell, látjuk, hogy ez az üzenet az egyetlen, ami meg tudja tartani őket, s ezt nekünk kell hozzájuk elvinni.

Mit mond ez az üzenet? Ezt: „uralkodik a te Istened!“ Ez az egyetlen, aminek lehet örvendeni, amit meg kell hallani, be kell fogadni a mi gyermekeinknek. Hogy az Úr uralkodik. Hogy az uralkodó Úr felettünk van, akaratát nyilvánítja, hogy előtte meg kell hódolni, neki kell engedelmeskedni. Hogy *nem más* uralkodik, hanem Isten! Hogy nekik és nekünk *egy* urunk van, az Úr, aki kezében tart mindent és minket is. Tisztába kell hozni előttük, hogy Isten uralkodása tény ezen a világon, melyet nem lehet elmagyarázni és letagadni s ez az uralom a mi életünk. A mi életünk egyetlen feladata, hogy mind világosabban és határozottabban meglássuk: mit követel tőlünk az uralkodó Isten, odaadjuk magunkat az ő parancsainak. Milyen gyermeklelkek lesznek azok, akik ebben a tudatban nőnek fel! Milyen élet lesz az, melyet e gyermekek az uralkodó és parancsoló Isten színe előtt élnek, kötelességek, feladatok, reménységek, melyeknek egy

alapja van: bennünket Isten tart a kezében, mi neki vagyunk felelősek, előtte állunk s az ő uralkodása alatt állunk. Nem a világ a mi urunk, ném saját magunk uralkodunk magunk felett: Isten uralkodik felettünk.

Erről az üzenetről három dolgot mond az ige: ez az üzenet *örömmondás, békecéghirdetés és szabadulás* üzenete. Olyan világos, hogy miért. Olyan világos, hogy csak egy dolognak lehet igazán örvendeni ebben a szomorú világban: Isten uralkodásának. Csak ez ad igaz békességet, a hitetlen, meghasonlott, zaklatott szívűnek, mely az örökkévaló, mindenható Úr uralmában talál megnyugvást, mikor a világban eltévedt a sok emberi rendelkezés és parancsolás között. És annak, aki Benne hisz, Isten uralma a *szabadulás*, mely felszabadít a bűn hatalma alól, Isten fiai szabadságára, széttöri a félelem és vakság bilincseit és a Szentlélek ajándékával biztatást ad afelől, hogy a mi Urunk szabadító Úr.

Ha ez az örömhír átzengett a szívünkön, ha betöltötte az életünket, akkor oda tudjuk vinni azokhoz, akiknek az egész életük útraíró programját kell, hogy képezze ez az ige: „Uralkodik a te Istened!”

A módszer jelentősége a vasárnapi iskolai munkában.*

Két veszedelem fenyeget bennünket, melyek közül mindenkiktől óvakodni kell, mert egyformán megsemmisíthetik és elronthatják a munkát. Az egyik veszedelem az, ha a vas. isk. tanítás módszerét *túlbecsüljük* s azt gondolva, hogy a módszer mindenható eszköz, ettől teszünk függővé mindent. Ez különösen azokat fenyegeti, akik a tanítás módszerével iskolában ismerkedtek meg, s akik súlyt helyeznek rá, hogy a helyes módszer nélkül nem lehet tanítani. Ez a veszedelem abban nyilvánul, hogy a módszer kedvéért magát az egész munkát elhanyagoljuk, elfelejtjük, hogy a mi munkánk nem csak technikai fogásokból áll, hanem igehirdetés, Isten élő igéjének hirdetése, mely felette áll minden emberi fogásnak és módszernek. Nem az ige erejéből, hanem a saját ügyességünktől várunk mindent, sérthetetleneknek és változhatatlanoknak tartjuk a módszer törvényeit, holott csak egy van változhatatlan: Isten igéje, a módszer pedig folyton alakul, amint jobb és alkalmasabb utakat találunk a gyermekhez való közeljutásra. Az ilyen tanítás lassanként élettelené válik,

* Részletesebb tanulmányozásra ajánljuk *Imre Lajos: Hogyan tanítsunk vallást?* c. füzetét, kapható az Erdélyi Református Egyházkerület Iratterjesztésében. Ára 20 Lei.

emberi próbálkozás lesz, kihál belőle az ige eleven ereje, melyet hatásában letör és meggától az emberi erőfeszítés. A gyermekek számára a vas. iskola anyaga holt anyaggá válik, valamivé, amit tudni kell, be kell fogadni, adatok, történetek, bibliai mondások és énekek szövegeivé, de elveszti érdekességét, azt az érdekességet, melyet az biztosít, hogy a vas. isk. anyagában Isten ható, élő akarata van, az az akarat, mely a gyermek életére, létére, egész valójára nézve életbevágóan fontos. A vasárnapi iskolai tanítás az emberi ész, tudás és akarat uralma lesz Isten igéje uralma helyett.

A másik veszedelem nem kisebb mint ez, csak épen fordítottja ennek. Ez abban áll, hogy a tanítás módszerét *lebecsüljük*. Épen, mivel meg akarjuk különböztetni a vasárnapi iskolai munkát a mindennapi iskola munkájától, mert látjuk azt a nagy különbséget, ami a kettő anyagában van, arra az eredményre jövünk, hogy a kettő módszerének sincs semmi köze egymáshoz. Mivel a mindennapi iskola a maga módszerével csak bizonyos ismeretanyagot akar a gyermeknek átadni, a vasárnapi iskola pedig az Isten igéjét akarja hirdetni neki, azt gondoljuk, hogy nincs szükség semmi olyan módszerre, aminővel amaz dolgozik. Azt hisszük, hogy az ige a maga következetességével és határozottságával majd meg fogja találni a módot, mellyel a gyermekhez közel lép. Sokszor egészen öntudatlan ez a gondolat. Nem is jut eszünkbe, hogy valami meggondolásokra van szükségünk, hogy a tanításnak módszerei és eljárásai vannak, melyek elkerülhetetlenek. Az ilyen vas. iskolai munka kapkodó és bizonytalan. A bibliai történehből kikapunk egy gondolatot, melyet a gyermekkel meg akarunk ismertetni, de mivel nem módszeresen járunk el, figyelmen kívül hagyjuk a legegyszerűbb szabályokat, a munkánk felületes lesz, a gyermekek nem jegyeznek meg semmit abból, amit nekik mondunk, legfeljebb valami homályos benyomásuk van a dolgok felől. De hiányzik az öntudatos munka és a gyermek lelkében az a központi gondolat, melynek az egész tanításból meg kellett volna maradnia. Még nagyobb a baj, ha a vezető a saját maga számára sem határozza ezeket a dolgokat és a tanítás anyaga maga előtt is homályos és bizonytalan. S ha súlyos bűn és veszedelem *túlbecsülni* a módszert és emberi próbálgatások és fogások által kiszorítani Isten igéje hatását, épen olyan bűn *lebecsülni* azt és kapkodó, hazug, felületes fecsegés tárgyává tenni. Talán ez a második veszedelem fenyéget bennünket jobban s ezért szükséges elmondani egy pár fontos dolgot arról, hogy mit kell tartani a módszerről a vas. isk. vezetőnek, mi az, miben áll és hogyan kell azt elsajátítani?

A tanítás módszere az az út, mely a tanítás anyagát, a gyermekhez közel viszi. Ezért a módszer helyes ismeretéhez két dolgot kell ismerni: a tananyagot és a gyermeket. A tananyagot úgy

kell ismerni, mint amelyben az Isten igéje szól, amely ennek az igének kifejezője, tartalmazója. Nem maga az anyag az ige, de tartalmazza Isten üzenetét. A gyermeket úgy kell ismerni, mint akihez az ige szól. Nem a gyermek a fő, de fontos része van a tanításnál, mert ő az, akihez az ige irányul, akit Isten az igében megszólít. Ez a két szempont vezet a tanítás módszerére. Először arra, hogy a tanításnál nem szabad elfeledkezni arról, hogy Isten igéjét szóljuk, annak kell a gyermekhez eljutnia. Másodszer arra, hogy ennek az igének a gyermekhez kell eljutnia. Keresni kell tehát azokat a módokat, melyekkel a gyermekhez juthat Istennek a vasárnapi iskolai anyagban rejlő igéje. Három lépése van ennek az útnak. Az első lépés, melyet *szemléltetésnek* nevezünk, arra törekszik, hogy világosan beállítsa és felmutassa Isten igéjét a tanítás anyagában, tehát, hogy a bibliai történetet úgy mutassa be, úgy mondja el, hogy abból annak központi tartalma, igazsága nyilvánvalóvá legyen. Tehát a József börtönbe jutását úgy, hogy abból meglássék, hogy Isten akarata az, hogy sokszor a gonoszság győzzön az igazság felett, a tanítványok választását úgy, hogy abban Krisztus követőket választó szava kihangozzék stb. Azért nem szabad a bibliai történetet szentévé tenni, nem szabad a saját képzeletünk termékeivel kiszínezni, hanem ragaszkodni kell lehetőleg a bibliai szöveghez. A történet ilyen elbírálásához elsősorban az szükséges, hogy maga a tanító tudja, mit üzen Isten a történet által a gyermeknek, azt az üzenetet tartsa szem előtt elejétől végig, s úgy igyekezzék a történetet mondani, hogy abból ez az üzenet világosan álljon a gyermekek szemei elé. A történetek ilyen elmondására jó példákat ad a most is használatos *Vasárnapi Iskolai Tanítások* című könyv, melyben minden bibliai történet fel van dolgozva. Nagyobb gyermekeknél, akik már olvasni tudnak, a Biblia használata is szükséges, melyből az illető történetet, vagy, ha az nagyon hosszú, annak egyes kiválogatott részeit felolvastatjuk, akár a tanítás előtt, akár a történet elbeszélése után. A szemléltetésnél — vagyis a történet elmondásánál — arra kell vigyázni, hogy a gyermek világosan értse a történetet, az eseményeket, legyen tisztában az ott szereplő személyek neveivel, jellemével, cselekvényeivel, annak rugóival.

Ha ez megvan, a második lépés a tanításban az, amit *elmélyítésnek* nevezünk. Ennek az a feladata, hogy a történetben levő igazságot, Istennek abban a gyermekhez szóló üzenetét a gyermekekkel megláttassuk, azt felolvassuk, elemezzük, hogy azt teljes mértékben és minden vonatkozásban megértse. Itt van a helye annak is, hogy azt az igazságot a mi hitvallásunkkal kapcsolatba hozzuk, rámutassunk, hogy a mi egyházunk ennek hirdetésében a Biblia alapján áll, rámutassunk esetleg a saját hitvallásunk igazságára más magyarázatokkal (szekták, más egy-

házak stb.) szemben s így a gyermeket a maga hite öntudatos ismeretére segítsük. Az elmélyítés tehát úgy megy, hogy először a történetben rejlő központi igazságot találjuk meg, azután azt megbeszéljük a gyermekekkel. A legtöbb vezetőnek itt az a hibája, hogy valóságos kis prédikációt tart a gyermekeknek, melyet azok unnak és legtöbbször nem is értenek. Ezt okvetlen kerülni kell, itt a gyermekekkel való együttes *beszélgetés* útján kell segíteni a megoldásokat. Ebben is jó példát ad az említett könyv, de itt is persze az a törvény, hogy a vezetőnek *otthon* kell jól áttanulmányozni a megfelelő részt, megállapítani, milyen gondolatokat akarok kifejezni és úgy kezdeni az iskolában a beszélgetést. Ha ez az eljárás jó volt, akkor a gyermek meg tudja mondani, mi volt abban a történetben, amit ő abból meglátott. Az elmélyítés anyagát, vagyis a történetben levő üzenetet egy *aranymondás* fejezi ki bibliai ige alakjában, tehát ahoz kell magunkat tartani és azt meg kell tanítani, de úgy, hogy annak ne csak szavait tudja, hanem a jelentését is értse a gyermek. Az aranymondást a bibliából is kikerestetjük mindegyikkel, karban többször elmondattuk, leiratjuk, felkérdezzük, szóval azon igyekezzünk, hogy minden gyermek úgy menjen haza, hogy otthon az aranymondásról be tudjon számolni.

A tanítás harmadik lépése az *alkalmazás*. Míg az elmélyítéssel a gyermek csak azt éri el, hogy Isten üzenetének tartalmát világosan meglátja, az alkalmazás arra szolgál, hogy megmutassa azt, hogy ezen üzenet egyenesen neki szól, hozzá van intézve. Sajnos, ennek a hiánya látszik legjobban a vas. iskoláinkban. Mert a legtöbb vas. iskolában az a helyzet, hogy a gyermekek nagyon jól megtanulják a történetet, jól tudják esetleg azt is, hogy mit jelent az, mi az aranymondás tartalma, de ez csak egy külső tudás marad bennük, nem látják meg, hogy Isten abban a történetben *hozzájuk* szólt, az ő számukra adott egy utasítást, az ő életük számára ítéletet és kegyelmet. Az alkalmazás szintén beszéd útján történik. Megbeszéljük a gyermekekkel, hogy ez az ige (az aranymondás) mit tartalmaz az ő számukra? Mit tanácsol ebben Isten épen nekik. Milyen kísértések és bűnök vannak, melyekkel Istennek e parancsa ellen szoktak vétkezni? Hogy Isten e parancsa ítéletet tartalmaz, s hogy ennél fogva mindnyájan Istennel ellenszegülő, hűtelen gyermekek vagyunk, akik épen ezért Isten ítélete alatt állunk. Meg kell éreznie a gyermeknek Isten parancsa és ítélete súlyát és rettentőségét, az azután meglássa, hogy Krisztushoz kell folyamodni. Azért rá kell mutatni azokra a legapróbb kérdésekre, melyet a gyermek életében azaz az igével kapcsolatban előfordulnak, hogy meglássa a gyermek, hogy Isten nem általános, nagy parancsokat ad ki, hanem az ő élete legkisebb kérdése is Isten ítélete alatt áll. Megkeressük ezeket a kérdéseket, hogy megmutassuk, hogy ezekben kell

engedelmeskedni, ezeket kell figyelemmel kíséreni. De mikor megmutatjuk a gyermeknek az igében rejő ítéletet, akkor megmutatjuk a kegyelmet is, hogy Krisztus az, aki a kísértésekben és bűnökben megszabadít bennünket. Ezért ajánljuk fel az életünket neki, hogy minden óra imádkozással végződik és abban teszünk vallást a bűnről és adunk hálát Krisztus kegyelméért, s kérjük az ő segédelmét. Így lesz a bibliai történet igazán a gyermek számára Isten üzenetévé s a vas. iskola ez üzenet hűségese átadója.

Végül még egy kérdés van. Mindnyájan érezzük, hogy ebben a módszerben gyakorlatlanok vagyunk, nem tudjuk elég helyesen és alaposan végezni. Kérdés: hogyan tökéletesíthetjük magunkat ebben, hogy láthatjuk meg a hibáinkat és hozhatjuk helyre azokat? Először is úgy, amit nem szűnünk meg folytonosan mondani, hogy a vas. iskolai vezetőknek *állandó tanácsra* van szükség. El kell olvasnia minden olyan könyvet, cikket, folyóiratot, melyet neki ajánlanak avégből, hogy ismereteit növelje és gyarapítsa. Azután a *tanfolyamok* szolgálnak arra, hogy ilyen ismereteinket fejlesszük. A tanfolyamokon készített jegyzeteinket ott-hon pontosan nézzük át, foglalkozunk velük, az ott felmerült kérdéseket gondoljuk végig, azokról másokkal is beszélgessünk. Ha más vas. iskolai vezető-társunkkal találkozunk, ott van közös téma gyanánt a közös munka, beszélgessünk róla, kérdezzük meg véleményét az előttünk homályos kérdésekre nézve, cseréljük ki tapasztalatainkat stb. Így növelhetjük alkalmasságunkat a munkában és sok kétes kérdés lesz világossá előttünk. Végül pedig, ott van ez a lap, mely éppen azért van, hogy segítségünkre legyen. Olvassuk és tanulmányozzuk végig, ha valami nem világos előttünk, kérdezzük meg, ha valami kérdésünk felmerül, írjuk meg, hogy más is gondolkozzék róla. Nem csak a jó pap tanul holtig, a jó vasárnapi iskolai vezető is.

Nyugtázások. Vasárnapi iskoláktól beérkezett: *Központi alapra:* Borosjenő 25.—, Magyarláros 150.—, Harasztos 35.—, Noszoly 100.—, Dombos 90.—, Bükös 50.—, Szamosújvár 50.—, Kolozsvár 770.—, Bogdánd 112 25, Lupény 100.—, Nagyenyed 150.—. *Külmisszióra:* Vizakna 85.—, Szamosújvár 25.—, Magyarláros 120.—, Harasztos 35.—, Pankota 84.—, Lupény 100.—, Nagyenyed 150.—. *Arvának:* Marosvécs 124.—, Borosjenő 25.—, Harangláb 25.—, Kétérd 50.—.

Jelen számunk 7—8. oldalát képező Jelentő ívet kérjük, hogy mindenki levágva és kitöltve küldje be sürgősen.

SZERKESZTI:
DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL:
CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.

Jelentő ív

a..... i vas. iskoláról.

192... év..... hó.....

I. 1. Ki tartja fenn a v. iskolát?¹..... 2. Hány csoport?..... 3. Hány laikus vezető működik?.....
4. Vettek-e részt tanfolyamon?..... hányan?..... 5. Tartanak-e a vezetők csendes óráit?..... előkészítő órákat?....., bibliaórákat?..... 6. Van-e a v. iskolának könyvtára?.....

II. 1. Mennyi az egyházköztségben a ref. tankötelesek száma?... 2. Mennyi volt a létszám legutóbb a v. iskolában?..... 3. Mit tettek az esetleges létszámcsökkenés ellen?; 4. Hány gyermek mulasztott?².....összesen hány órát?²..... hány nem mulasztott két óránál többet?²..... 5. Mit tettek a mulasztások ellen?.....

III. 1. Minő tanmenet szerint haladnak?.....
2. Be van-e vezetve a kézügyességi munka?..... a játék?..... ismeretterjesztő tanítás?..... 3. Milyen a gyermekek magaviselete?... előmenetele?.....

IV. 1. Hány gyermeket látogatott meg a vezető az elmúlt félévben?..... 2. Mit tapasztalt a szülők részéről a v. iskolával szemben?
a gyermekek részéről?
3. Osztanak-e jutalmakat?..... kitüntetésekét?.....

V. 1. Mennyi volt a v. iskola bevétele a múlt félévben? adakozásból a gyermekek részéről?..... másoktól?..... egyházi támogatás összege?..... Összes bevétel?.....
2. Mennyi volt a kiadása?..... mely címeken?.....

3. Hány vas. isk. ünnepély tartatott?.....

¹ Fenntartja az egyházközség, iskola, vagy valamely egyesület.

² A naplóból állapítandó meg.

VI. 1. Egész évben tartatják-e v. iskola?..... vagy csak télen?.....nyáron?.....2. Hol tartják az órákat? iskolában?.....templomban?.....3. Hány óra tartatott a múlt félévben?.....Hány óra maradt el?.....milyen okokból?.....

VII. 1. Hány Bibliát.....Énekeskönyvet..... traktátust.....képet.....adtak el a múlt félévben? Értéke :.....lei. 2. Ingyen kiosztatott.....Bibliát.....Énekeskönyv.....traktátus.....kép.....Értéke :.....lei. 3. Hány példányban jár „Az Én Kicsinyeim“ c. lap?.....4. A v. isk. központi alapra beküldött:.....leit. 5. Kapja e rendesen a „Vasárnapi Iskola“ c. lapot.....

VIII. 1. Ki a felelős vezetője a v. iskolának?^a.....Ki tartja ki az előkészítő órákat?.....bibliaórákat?.....2. A csoportvezetők névsora :

IX. 1. Minő nehézségek vannak?.....

2. Minő segítségre lenne szükség?.....

3. Észrevételek, javaslatok:

.....
Kelt:.....

Aláírás:

Megjegyzések a jelentőivek kitöltésére: 1. A v. isk. jelentőiv minden évben kétszer küldendő be az egyh. ker. belm. előadóhoz minden v. isk. vezető által és pedig október 1. és április 1. dátummal, mindig a legutóbbi vasárnapi létszámról (II. 2.). 2. A jelentés kérdései pontos feleletekkel töltendő ki, tehát nem szabad a kérdéseket áthuzni. 3. A jelentőivet, ahol egy csoport van, annak, ahol több, az egész v. iskola vezetője tölti ki és írja alá. A csoportvezetők névsora nyilvántartás céljából a megfelelő rovatban közlendő. 4. A „Vas. Isk.“ c. lap hivatalból és ingyen jár minden vezetőnek, ennek költségeit a központi alapból fedezzük, ezért a vezetők pontos címe is közlendő. 5. A szükségék, nehézségek rovatba a vezető írja meg azokat, amikben neki a központ segítségére lehet. Az egész jelentés célja nem ellenőrzés, hanem támogatás lehetőségének nyújtása.

^a Az, aki a v. isk. ügyeit intézi, tehát a lelkész vagy más, az egyh. község, iskola, vagy testület által megbízott egyén.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Hűség a kevesen.

Máté 25:21.

Az ő ura pedig monda néki:
Jól vagyon jó és hű szolgám,
kevesen voltál hű, sokra bizlak
ezután; menj be a te uradnak
örömébe.

A lelkipásztor két kísértésére hívja fel figyelmünket ez az ige.

Az egyik az, mikor magunkat túlságos nagynak tartjuk és azt gondoljuk, hogy minden körülöttünk forog és Isten mindent csak reánk bízott és tőlünk vár és más eszköze nincs is abban a helységben vagy gyülekezetben, akik által a maga akaratát véghez vigye, csak egyedül mi.

A másik kísértés éppen ennek az ellenkezője. Az az állapot ez, amikor látja a lelkipásztor azt a legtöbbször egyszerű életet, amely az ő életét körülveszi abban a gyülekezetben. Napról-napra egyszerű emberekkel találkozik, akikkel még az érintkezés kifejezéseit is keresnie kell és akiknek kérdései, küzdelmei, sokszor a lelkipásztor számára már nem kérdések. Ilyenkor sokszor „kevés“-nek látjuk a szolgálatot, szükségnek a lehetőségeket, túlságosan kicsinek saját magunkat.

Mindkét kísértésnek gyökere az, hogy nem látjuk tisztán, hogy mit bízott reánk Isten és hogyan kell azt megtartani.

Jézus kevés-nek nevezi azt, amit Isten reánk bízott. Isten nagyságához, gazdagságához, dicsőségéhez képest kevés az a munka, amit ő a sáfáira bízott, minthogy a bűn által megerőtlenített emberre nem is bízhatott többet. A világ pedig mindig kevés-nek látja a lelkipásztor munkáját, azt ami az övé.

És mégis ez a „kevés“ a mienk. Isten bízta reánk, azt, ami az övé. Ő méltóztatott minket, nyomorult bűnös lelkeket a Krisztus által megváltani, Lelkével megkeresni és reánk bízni az Ő ügyét, az Ő akaratának hirdetését, a Krisztusban megbékéltetés szolgálatát, ennek a bűnei miatt jajgató világnak új élet mutatását és vigasztalását. Kevés ez annak, aki csak a „hivatalos“ alkalmakkor cselekszi. Egész erejét, minden idejét igénybevevő és kimerítő feladat ez annak, aki hűségesen hordozza. Lehet-e másképpen az Úr terhét hordozni? Még a világ bölcsessége is pontosságot kíván az ő fiaitól. Az Úr hűséget kíván az Ő dolgai iránt; neki csak hűséges sáfárok kellene. A hűséges sáfár egész én-jét beleviszi az ő sáfárságába, beleolvad abba, nincs más célja, mint szolgálni azt, ami reá bízott és nincs számára más ítélet, mint az őt megbízó gazda ítélete, nincs más öröme, mint a gazda tetszése. A hű szolgálata számára semmi sem olyan kicsi, hogy azt ne szolgálhatná és semmi sem olyan nagy, hogy azért ő még ne tehetne valamit. Mi van még olyan nagy, mint Isten ügye és kicsoda kíván akkora odaadást az ő munkájához, mint Isten az ő munkásaitól? Akárhova állított minket Isten, akár a nagyváros „kultúrált“ gyülekezetébe, akár az egyszerű falu egyszerű emberei közé, nem a magunkéi és nem a magunkéért vagyunk ott. Isten ügye van reánk bízva, egyikre őt, másikkra két talentum, egyiknek sem kevés, mindenkinek végtelenül sok, mert nálunk sokkal nagyobb. Ami pedig a sáfárban leginkább megkivántatik, az, hogy hívnek találtassék. Ekkor szól hozzánk az Úr áldott engedélye: „Menj be a te uradnak örömébe.“ Bűnökön, eleséseken és felemelkedéseken, harcokon és küzdelmeken túl vár minket a mi Urunk Jézus, hogy az ő örömeiben, az ő dicsőségében részeltesse az ő sáfártársait.

O. L.

TUDOMÁNY ÉS VILÁGNÉZET.

Adolf von Harnack.

(Részlet dr. Seeberg Erich berlini egyetemi tanárnak a nemrégiben elhunyt Harnack emlékére rendezett ünnepélyen tartott beszédéből.)

A berlini egyetem theologiai fakultásán két oly professzor működött, kik egyszermind koruk szellemi életének is reprezentánsai voltak, Schleiermacher volt az egyik, Harnack a másik. Az egyik dogmatikus és filozófus, a másik historikus és egyház-historikus; az egyik egyúttal igehirdető, a másik egyúttal hivatalnok is egyszemélyben; tehát koruk felfogását, műveltségét s a theológiához való álláspontját is kifejezésre juttatták, de amellett mind a ketten mint a tudományos élet szervezői, mint egyház- és kulturpolitikusok is tevékenyek, habár egyébként élesen különböznek is egymástól. Harnack halála tényleges és szimbólikus határvonalat jelent a berlini theologiai fakultás történetében.

A nagy emberek két típusa ismeretes, mindkettőt a megsokottság elleni harc jellemzi. De míg egyesek azáltal, hogy kortársai elismerik és csodálattal veszik körül, koruk legértékesebb erőit elsajátíthatják s felülmulhatják, mások a világtól félreértve és nem méltányolva a sötét jövőendő előérzetében teljesen hatás nélkül élnek. Harnack az első tipushoz tartozik és ezt szükséges tudnunk, hogy szellemiségének alapvonásait megérthessük.

Harnack livlandi volt; a balti esprit adta meg szellemének jellemző graciozitasát és e határországnak a keleti tavaszhoz hasonlóan csak későn érkező, de megőrzött kulturája műveltségének egy fermentuma maradt. Szigorú lutheri szellemű theologus hajlékban nőtt fel s vallási alapmagatartásához hű maradt, noha életében felvette a pietisztikus racionalizmus színezetét is.

Mint theologus, Albrecht Ritschl tanítványa volt és így természetes, hogy a keresztyénségre s történetére vonatkozó szemléletét Ritschl eszméi határozták meg. Ezzel egyúttal megállapítottuk a Schleiermachertől való különbözőségét is, mely a theológiának a kritikailag értékelt Irás és történelem által való meghatározásában Ritschl és Harnack között áll. Az új-kantianizmusnak és ennek e historizmusban való térfoglalása korábban találjuk magunkat, mely lassanként a pozitivizmussal olvadt egybe.

Éz a theologia szempontjából annyit jelent, hogy Harnack csak a történelmi theológiának tulajdonít tudományos karaktert, míg máskülönben a vallási megismerés praktikus-érzésszerű és szimbólikus megalapozását tartja lehetetlenségnek. Szpekuláció és metafizika semmit sem érnek a keresztyénség tudományos bizonyítása szempontjából, annál inkább, minthogy idegen testek a keresztyén vallás testében, a dogmatika maga azonban a gyakorlati theologia egyik ága, mint Harnack nemrégiben mondta: „Kinderlehre“, melynek elsőrendű feladata a tiszta tudomány és az egyház gyakorlati vallási szükségletei közt közvetíteni. Minden hangsúly azonban a történelmi-theológiára esik, melynek egyszersmindenkori feladata: az igazság közlése, aztán a keresztyénség magvát s az ebből kinőtt hajtásokat felmutatni, felkutatni a metafizika, dogma és misztika származását és megbízatása, hogy a valódit és próbaállót az elfajulttal és vadhajtással szemben megőrizze.

De ezzel a theologiai beosztással még keveset mondtunk Harnack fenomenjéről; szélesebb perspektívákra van szükség, ha alakját meg akarjuk ragadni. Itt két szempont jön figyelembe; egyszer: Harnackot Goethe világnézete s ezáltal a német idealizmus organologikus vonala határozza meg. Goethe univerzális szemlélete a világról, a szellem és természet közti organikus összefüggésének tudatából való kinövésével és a természettudományi mechanizmussal szemben a szellem oldalán való állásfoglalásával képezi gondolkozásának és történelemszemléletének alapját. Innen érthetjük meg azt, hogy miért állt Harnack az „elhatároltság“ eszméjével szemben, — mely nélkül nem gondolható el a történelmi kijelentés, — idegenül és hogy miért tűnt fel neki az egyházi keresztyénség a határtalan Isten, univerzális szeretete és hatalmas korlátozása gyanánt?! A keresztyénségnek szerinte az általános emberi igazságot kell kifejteni, mely mindenütt érvényes és amelyet mindenütt öntudatra kell ébreszteni. Az idealizmus ezen egységtudatának felel meg az, ha legmélyén a történelmi megismerésnek eszköze, a szemlélet él. Tárgya azonban az élet maga, melynek lényege a szigorú kutatás valóságának szélességéből és alázatos szemléléséből folyik. Így tudta a pozitivistikus történelemsz goethei eszmék birtokában a pozitivismust önállóan legyőzni.

A másik, amit itt meg kell jegyeznünk az, hogy Harnack keresztyén humanista. Inkább Erasmussal, mint Leibnitzzel hasonlítható össze. Humanizmus alatt pedig jelen esetben kettős dolgot értek: először: a meggyőződést, hogy van egy kritikai úton elkülönítendő keresztyénség, mely a jelen számára is norma és kánon; azután azt a klasszikus véleményt, hogy a vallásnak is az értelme az ember s nevelése és kifejtése az igaz emberi mivolthoz vezet. „A keresztyénség lényege“ c. művében a humanizmusnak azon alap gondolatai vannak lefektetve, melyeket mint mérték-

adókat Erasmus és Lessing képviseltek. Nem elegendő tehát Harnackot csupán a II. Vilmos érája liberálisaként jellemezni, ép úgy nem lehet a XIX. század aufkláristájának felfogni, a humanisztikus adja neki és annak, ami felvilágosodottság és kulturöröm volt benne, azt a sajátos jegyet, mely általában véve megkülönböztetheti a német liberalizmust az angol vagy franciától: Harnack egyike volt a nagystílű keresztyén humanistáknak. Két dolgot szeretnék ez ítéletem megalapozásához felhozni, először: a keresztyénség az ő számára nem a keresztyénség általában a maga konkrét történeti típusának a differenciáltságában; hanem lényege, hogy a történelemnek a kezdetén valami égő, egyszerű és minden egyes ember számára hozzáférhető és másodsor: a keresztyénségnek ezt a lényegét és ezzel örök igazságát történeti úton kell közvetíteni, amennyiben a magtól elvászttjuk a tokját és a törzstől elvászttjuk azt, ami hozzánt. Ez az így nyert egyszerű evangélium pedig Jézusnak az Új Szövetségben foglalt páratlan üzenete a szerető Atyáról és az emberi lélek végtelen értékéről. Ez az eredeti evangélium, melyet Jézus ajándékozott nekünk és amelyet a későbbi Krisztusról szóló evangéliumtól és egyházi elköltőiesítésétől el kell választanunk. Ez nem nehéz, mert nem kíván tőlünk semmi más, mint Istenhez való bizalmat és a testvérek iránt való szeretetet. Nem kérdés természetesen, hogy ezen gondolatok mögött egy csendes szeretet áll a racionális metafizika iránt, mely Harnack históriájának döntő ösztönzést adott.

*

Harnack egyháztörténeti művei nem minden alap nélkül vonatkoznak mindenekelőtt az Új Testamentumra és az ó-egyház történetére, melyeknek forrásai számára nem száraz lapok, hanem az állandó olvasás által friss, megelevenített élet voltak. E mögött a munkássága mögött a dogma érvényességének problémája áll s az a meggyőződés, hogy egy dogmamentes keresztyénséget, mint az igazságot lehet megalapozni. Tehát egy „amour interesse“-ből kultivált tudományággal állunk szemben, amely úgy áll előttünk, mint ahogy az minden nagy történeti kutatásnak elengedhetetlen kelléke.

A történelmi munkák és értekezések páratlan tömege tesz bizonyosságot életművéről, mely mindenekelőtt az ó-egyház történetének területét Augustinusig, a különösen kedvelt és átélting — öleli fel. Csak a legfontosabbakat nevezem meg: „A régi egyház missziója és kiterjedése“, „Óskeresztyén irodalomtörténet“, „Dogmatörténet“ és végül más területen: „A porosz tudományos akadémia története.“ Ehhez járulnak a hatalmas edíciók, melyeket részint maga készített, részint az ő indítására készültek, részint maga vezetett.

Végül utaljunk az Új Testamentumra vonatkozó irodalom és

kánontörténeti munkásságára, melyeknél Harnack relativ konzervatív álláspontot foglal el.

Döntő műve: „Dogmatörténet“-e. Ebben előfeltétele a vallás és dogma elválasztása és az a meggyőződése, hogy az igazi vallás dogmamentes. Így az őskeresztyénség ép oly kevéssé volt dogmatikus, akár a modern. A dogma pedig a maga koncepciójában és fölépítésében a görög szellemnek egy műve az evangéliumnak a talaján, a keresztényiség hellénizálódásának egy produktuma, a második évszázadban keletkezett tudományos théologia gyermeke, a görög Logos kísérlete a gyakorlati hitbizonyosságoknak elméleti úton és normatív módon való kifejezésére. Alapjában csak egy „dogma“ létezik: a Logos-krisztológia — minden következményével.

A protestantizmus hittételei nem dogmák, már csak azért sem, mert nem lépnek fel a csálhatatlanság igényével. A reformáció de facto az ó-egyházi dogma végét jelenti, ép miként az evangélium a törvény végét. Noha a reformátorok átvették az ó-egyházi dogmát, ezeknek a személyes hittel való összefüggését hangsúlyozva azt ténylegesen gyökeréből szakították ki és a dogmatörténetnek ép az a feladata, hogy e reformátoroknak a dogmák ellen való állásfoglalását igazolja és a reformációt a dogmától való szabadulás reménye és ígéretképpen tüntesse fel, aminek a jelen korban tanúi is vagyunk. Ennélfogva a dogmatörténetnek a dogma halálának konstatálásával kell végződnie. A keleti keresztényiségben a dogma egy érthetetlen, kultuszban élő reliquia, a katholicizmusban praktikusán pótolta az egyházbírói rendnek való engedelmességgel, míg a protestantizmusban — elvileg — a személyes meggyőződés szuverénitása által kapcsolatot ki.

Dogmatörténetben nemcsak a dogma szigorú, jursztikus meghatározása jellemző, hanem a nála állandóan szereplő döntő erő, mellyel bizonyos vallási alap gondolatokat a történeti anyagon vezet át és próbál ki s a keresztény szellem történetét a történeti élet őt feltételező széles áramába állítja be. E methodikai előnye és az emögött álló dogmatikai gondolkodása révén a mű korszakot alkotott.

Mi, maiak, e könyv alap gondolatai közül némelyet nem képviselhetünk többé. Az élet és gondolat, vallás és dogma problémáira nem Harnack felfogása szerint adunk választ és a dogmanélküli keresztényiség existenciáját ép úgy kétségbe vonjuk, mint ahogy bizonytalan számunkra — mondjuk — e kettős evanagéliumról szóló tan. Nekünk a dogma a radikális historizálásban, melyet véghez vittünk, a történetre vonatkoztatott mythus és ez a vonatkozás, melyben a krisztológia egész problematikája csirájában adva van, Jézustól magától származik. Mi Harnacktól eltérően hajlandók vagyunk a dogmatörténetet vagy Hegel-i előfeltételektől fogva a keresztényen idea vallása eschatologiai él nélküli racio-

nalizálásának történeteképpen felfogni vagy meg fogjuk kísérelni azt a vallástörténet értelmében a keresztyén kegyesség történeteképpen felmutatni. Ebben az összefüggésben tudunk Harnack jellemzésére két antithézist felállítani, melyek számára lényegbevágóak: egyik a vallástörténettel szemben való állásfoglalása, a másik pedig a dialektikai teológiával szembeni. E két jelenség egymással összefügg, előbbi az abszolút korlátozott életbölcse-séggel átkötözött historizmusból származik, a másik Ritschlhez kapcsolódik, de összekapcsolja Kierkegaarddal s az existenciális filozófiával. Így mindkettő közös fordulatot vezet be, mely a keresztyénységnek racionálisan megragadható alapját rendíti meg és mellözi; mindkettőt azért veti el Harnack.

De ezen ellenvetések végeredményben közömbösek, t. i. semmit sem vonnak le e könyv önértékéből és tudományos erejéből. Nem lehetünk oly naivak, hogy elveszünk valami olyasmit, amelyben élet volt. Hibái miatt semmisem pusztul el és semmi nagy és egész nem vettethetik el. Ami élő volt, eltűnik, ha az életérület megváltozik, de csak azért, hogy ismét visszatérjen.

A harnacki dogmatörténet klasszikus két szempontból is, először: mert a tiszta tudományt művészi erővel párosítja, azután pedig: mert az emberi szellemnek a vallásban levő határozott utolsó kérdéseit és feleleteit a tiszta ész erejében állítja fel és oldja meg. Az észnek ez a tevékenysége ma megint nem kedvelt, határait túlságosan megéreztek s a kulturoptimizmust elejtették.

De ne ringassuk csalódásokban magunkat: a jelenben az irracionálizmusnak a 19. századbeli első materialisztikus felvilágosodás szelleme ellen viselt harcában élünk, de az európai szellemiség története az európai ember önmagára eszmélt és önmagát állító értelmiségének a története is. Sok minden szól emellett, ha a politikai s tényleges fejlődésre gondolunk, hogy a felvilágosodás visszatér s akkor — Harnackkal szólva — kétszerte károsabb lesz, mint előbb. Vajjon fennmaradhat a szellem és valóság közti feszültség, mely a mi szituációnkat uralja? És ha a theologia ezekkel a régi hatalmakkal valóban véglegesen kész akarna lenni, akkor egy oly kor árnyékát látnám előrevetődni, melyben az ember a metafizikai hitnek utolsó erejével az előfeltételekhez kötött tudomány ellen és a tiszta gondolkozásnak a pozitivistikus paradoxia ellen küzdeni kényszerítették. Az idők jelének tekinthetjük azt a körülményt, hogy a keresztyénység orientálódásának jel-szava eltűnt, — mint is orientálódhatik az, ami orientális? — és, hogy Harnacknak a hellénizálódás mértéke és terjedelméről szóló tételeit az újabbkori theologusok ismét felelevenítik és kiépítik.

Szeretnék még egy pár szót szólni a Harnack munkamé-tódusáról is. Két dologról van itt szó, először: hogy ez a király a tudományok birodalmában állandóan a saját maga kézművese volt, innen van előszeretete a katalógusok és statisztikák iránt, vagy

egy bizonyos szónak gyakori használata is. Tudott valamit arról, hogy a külső technikai munka és a nagy eszme s koncepció közötti vérségi kapcsolat áll fenn és hogy a kézművesség minden tudománynak a becsülete. Így ez a szólásmód: „Praetor non curai minima“ nem vonatkozik a tudósokra s különösen nem a nagyokra. Mert az mindig a tudományos munka alaptörvénye marad, hogy annak alapja az egyes megismerése, melyből az egész intuíciója kiépülhet és hogy a legnagyobb intuíció is megítélhetik a legkisebb egységgel, mely azt megerősíti vagy összetöri.

Harnack, mint a német kultúra reprezentánsa, egy határozott korszakban túlnőtt azon a mértéken, amely szabály szerint egy professzort megillet. Volt valami univerzális érdeklődésében és műveltségében, ami a speciálizálódás korszakában még az „Universitas literarum“ tagjainál is ritkaságszámba ment. De ő egyúttal mindig és végeredményben a theologia professzora, speciell: az egyházhistoria professzora maradt, aki egyházhistoriai kutatásokkal foglalkozott s érdeklődött szakja minden kis és nagy kérdése iránt, közreműködött a fakultás ülésein s ügyeiben, hol tekintélye végeredményben minket mindvégig segített és támogattott. Gyökereiben hű maradt, volt növekedő erő benne és ezen nyugodott végeredményben az ő fölénye és a távolság, mely az ő személye körül áradt. Szeretném hangsúlyozni ezt intellektualitása mozgékonyosságának és erejének benyomásával s ítélkezése belső szabadságával szemben, melyet az ember az első találkozásakor azonnal megérezett.

Úgy hiszem tehát, hogy általános képzettségének végoka mélyebben fekszik, épen szellemének azon őseredetiségében és tapintata azon biztonságában, melyet átvitt a tekintet szuverenitása és a műveltség szabadsága. Ehhez járult még egy ritka charme, mely belőle kiáradt főleg beszélgetés közben a kielezett szavakon való örömeivel elmés aperçuin s humoros anekdotáin. Még idős korában is megtartotta idegen produktumokat megértő s sajátos módon megtartó képességét; kevés oly idős kortársam van, kiktől a kritikának s megértésnek oly találó s eszméltető kifejezését nyertem volna még a nála kellemetlen írásoknál s véleményeknél is, mint szakom ezen öreg mesterétől. Így maradt ő élő és ható erő mindvégig akkor is, amikor a lélek átvilágítani kezdte a testet és amikor a test már nagyon gyenge lett a szellem világosságát hordozni. Ehhez járult még élete s ideje beosztásában egy kötelességteljes disciplina, mely egyedül álló akkora munkateljesítményét lehetővé tette. S azt sem szabad elfelejtenünk, hogy neki a keresztyén vallás személyes szívügy volt. Még akkor is, amikor kora egyháziassága ellen fellépett, ehhez is a vallás volt végső motivuma.

Még egy utolsó szempontot kell kihangsúlyoznom, mely az ember és tudós Harnack számára jellemző, a cselekvésre való

akaratot. Talán tragikum az a tudós életében, hogy a világot csak bensőleg a multon kell kialakítania s feldolgoznia, míg az ember természetes ösztöne épen fordítva minden bensőt kívülről akar formálni és tevékeny élő mivoltában akar szemlélni. Harnack igazi tudós volt, de tudásának és gondolkozásának egyszerre kellett hatónak és tevékenynek lennie. Tudott valamit abból a goethei megismerésből, hogy az emberi életben az utolsó nem megismerés, még csak nem is a szeretet, hanem az egyszerű és férfias tett. Lehetséges, hogy a cselekvő embernek ereje s gyengesége párosul benne, de ennél fontosabb annak a ténynek konstataciója és kifejezése, hogy Harnack személyében azon mindegyre ritkább és ritkább embertípus áll előttünk, aki amellet, hogy gondolkodó, kora történelmének akteurje. Gondoljunk csak a „Kaiser Wilhelm Gesellschaft“ megalakítása s vezetése körül kifejtett tevékenységére, a német könyvtárszervezésben való közreműködésére, az 1914-iki „Népemhez“ c. felhívás közzétételére és az 1920-iki weimari német nemzetgyűlésnek tanácskozásaira, melyek döntők voltak a kultúrpolitikai kérdésekben.

Most búcsút vesz a berlini egyetem theologiai fakultása szeniorától. Teszi ezt abban a tudatban, hogy munka, kultúra és életstílus tekintetében a legszorosabban hozzátartozott s vele egy marad. „Mert ő a miénk volt.“ (Goethe Schillerről.)

Németből: Kiss Béla.

A theol. fakultás tanári karának véleményes javaslata az I. tc. tervezetére.

a) Általánosságban.

A törvénycikktervezet minden jelét magánhordja annak, hogy gondos és hűséges munkával készítették el azok a megbízottak, kiket a zsinat e feladat elvégzésére kijelölt. Amint azonban az ilyen nagyszabású munkálatnál elkerülhetetlen, a törvénycikk megfogalmazásában nem egy helyen fordulnak elő olyan szövegrészek, amelyek ellen kifogások emelhetők. Helyenként terjengős, a törvényszerűség szempontjából kívánatos tömörséget nélkülöző szakaszokat egybeütt olyanok váltogatnak, melyek szüksézszerűságnál fogva homályosak vagy félreérthetők. Több helyen a paragrafusok megfogalmazása nem szabatos, ami félremagyarázásokra adhat alkalmat. Erre példa a 40. §, melyből nem tűnik ki, hogy azokban az egyházközségekben, ahol főgondnokot választanak, kell-e vagy lehet-e gondnokot választani; a 37. § harmadik bekezdése zavaros, a 98. § csak a lelkészi és a tanítói tanácsosok és tanácsbírák számát állapítja meg, a világiakét nem. Ismételtén történnék utalások e helyi szabályzatokra és szabályrendeletekre, annak meghatározása nélkül, hogy a helyi szabályzatok megállapítása kinek vagy kiknek a kötelessége, avagy joga. Ha ez nem is írható elő mindenütt törvényileg, sok esetben mégis kívánatos az egyházkormányzás rendje és egyöntetűsége érdekében.

E formai kifogásoknál aggasztóbb az az egyházi életünk belső és kifelé megnyilvánuló egységét veszélyeztető kettősség, mely az egész törvénytervezeten keresztül az erdélyi és királyhágómelléki egyházkerület közötti különbségek párhuzamos érvényesítésében nyilvánul meg. Már a 2. §-ban óhajtandó és szükséges a két egyházkerület szervezeti egységesítésének minél nagyobb mértékű és komoly célkitűzését alapelveként leszögező szövegezés, de az egész törvénycikktervezeten végig fokozottabb módon kívánatos elenyésztetni a zsinatpresbiteri elvek szellemében a két egyházkerület közötti eltéréseket.

Református nevelésügyünk iránti megbecsülésünk kifejezése-képen az egyházmegyei, egyházkerületi és zsinati képviselőketben feltétlenül magasabb számarány biztosítandó a tanítók részére annál, amit a törvénycikktervezet jelenlegi formájában tartalmaz.

b) *Részleteiben.*

1. §.

A törvénycikktervezet szövegezése helyett javasolt szöveg:

„A romániai, evangélium szerint reformált keresztyén egyház, mely a régi törvényekben, nevezetesen A. C. I. R. I. t.-c. 2. cikkében evangelico-reformata, vulgo calviniana név alatt nevezetik, a későbbi törvényekben pedig helvét hitvallású evangélikus, vagy evangéliumi református — és ma általánosan és röviden református egyháznak mondatik . . .“

Indokolásként hadd hivatkozzunk egyszerően csak arra, hogy mennyivel többet mond és jelent az „evangélium szerint reformált, evangéliumi református keresztyén egyház“ meghatározás, mint a szürke „romániai református egyház“ fogalmazás. Ez a néhány szónyi többlet a törvényszövegben azért fontos, mert hitbeli öntudatunkat fejezi ki és azért nem felesleges, mert míg egyfelől nem azt célozza, hogy a közhasználatból kiszorítsa az általánosan használt rövid „református“ nevet, másfelől azt a hitvallásos meggyőződést akarja egyházunk törvénykönyvében kidomborítani, hogy református keresztyénségünknek az evangélium a fundamentuma.

A „magyar“ jelző kihagyásának az az indoka, hogy nemcsak magyar gyülekezeteink vannak (Resica, Kispereg stb.). A magyar jelleg és nyelvhasználat a 13. §-ban van biztosítva és biztosítandó még jobban. (Lásd ott!). Az 1. § tizedik és tizennegyedik sorában olvasható meghatározás helyett, mely szerint egyházunk „magába foglalja az ezen valláshoz tartozó összes híveket, akik a jelen törvény szerint egyházközségekbe vannak szervezve“ — vissza kell térni az 1904—907. évi E. T. I. t.-c. 1. §-ának fogalmazásához, azt megfelelően kibővítve: „magába foglalja az ezen valláshoz tartozó hívek közösségeit, a jelen törvény szerint megszervezett egyházközségeket.“ Ez jobban megfelel az egyház kálvini felfogásának.

Az 1. § tizenkettedik, tizenharmadik és tizennegyedik sora kiegészítendő eképen: „Ez az egyház, melynek egyedüli feje az Úr Jézus Krisztus, a Szentírás alapján állva és az apostoli egyház örökösének vallva magát, hitének kifejezőjéül az 1566-ban Helvétiaiban . . . stb.“

Evangéliumi keresztyénségünk öntudata követeli meg, hogy az evangéliumi, apostoli egyház egyenes örökösének valljuk magunkat egyházi törvényünkben, szembeszállva azzal a római egyház által a köztudatba propagált állítással, mely szerint a mi egyházunk nem az első pünkösd Szentlelkének, csak a XVI. század szellemi mozgalmainak a szülőtte.

A második Helvét Hitvallás dátuma 1566.

2. §.

Szövegébe beillesztendő ez a mondat: „E különbségek fokozatos elenyésztetésére a zsinatpresbiteri elvek szellemében mindkét egyházkerület komolyan törekszik.“

3. §.

alsó, közép, szak- és főiskolák“ különböztetendők meg. Jótékonyági intézetek“ helyett „belmissziói“ írandó.

5. §.

a) pontja kiegészítendő azzal, hogy az állam segédkezése és eljárása igénybevehető „az istentiszteleti cselekmények és az ott működő egyházi hivatalnokok személyének, funkciójának megvédelmzése érdekében“. Csak ezután következzen az egyh. adó behajtásánál, stb. igénybevehető állami segédkezések megnevezése zése.

A 6-ik bekezdésben a kultuszadót magyarul kell megnevezni s az állami nomenklatura szerinti nevet melléje zárójelbe írni, így: „Az egyházi, iskolai, közalapi, nyugdíj- vagy gyámintézeti adó (összefoglaló néven kultuszadó) természetével bíró . . . stb.“

6. §.

„. . . önkormányzati joggal bíró testületei az egyházközségek, egyházmegyék, egyházkerületek és a zsinati bizottság.“ (V. ö. 181. § a).

10. §.

E § első bekezdésének végéhez a következő mondat kapcsolandó: „E felelősség mértékét közös ügyvezetés és vagyonkezelés esetében a fokozatos felsőbb közigazgatási bíróság állapítja meg.“

13. §.

Miután egyházunknak a felekezeti oktatás létkérdése, a nyelvhasználat megállapításánál ennek külön is hangot kell adni. A § tehát így szóljon: „A romániai református egyház istentiszteleti, oktatási és belső hivatalos nyelve a magyar nyelv, stb.“

14. §.

Az 1904--1907 E. T. beosztása ennél a pontnál áttekinthetőbb volt. Mint ott, úgy itt is az a), b), c) stb. pontok alá szedett beosztás javasoltatik.

15. §.

A missziói egyházak önálló anyaegyházközségekké alakulásának lehetősége tisztázandó, ilyenformán:

„Megfelelő előfeltételek fennforgása esetén a szörványok egyházközségekké, leány-, fiók-, vagy missziói egyházközségek önálló anyaegyházközségekké alakulhatnak, stb.“

16. §.

Az első bekezdésben túl magas az a lélekszám, melynek alapján a törvénycikktervezet megengedi egy nagy egyházközségen belül külön egyházközségek szervezését. Külön egyházközségeket kell szervezni már ott, ahol a lélekszám a 2000-et meghaladja.

Az egyházzrészek (parochiális körök) szervezése és fenntartása a jövőben teljesen megszüntetendő. Sem adminisztráció, sem lelki gondozás szempontjából, sem pedig anyagi tekintetben nem bizonyult jobbnak a tapasztalat szerint a parochiális körök rendszere a külön egyházközségek szerinti szervezkedésnél. Ennélfogva a 16. § harmadik, negyedik és hatodik bekezdése egészen kihagyandó.

24. §.

Az egyháztagok kötelességeit előíró pontok közül az a) pont száraz fogalmazású szövege helyett javasoltatik a következő szöveg:

„a) Isten országa szolgálatában evangéliumi szellemű, tiszta erkölcsű, öntudatos református keresztyén életet élni, Krisztus ügyéért hiven és buzgón munkálkodni“.

A 24. §. c) pont azzal egészítendő ki, hogy az egyháztag köteles „c) gyermekeinek a református vallásban való neveltetését, református iskolai taníttatását és konfirmálását teljesíteni.“

25. §.

Tekintettel a presbiterium egyházfegyelem-gyakorlására, e § kezdő mondata így egészítendő ki:

„Az egyháztagnak jogában áll, hacsak presbiteriumi, vagy jogerős egyházi bírósági ítélet másként nem rendelkezik stb.“

Utolsó pontja pedig így:

„e) Amennyiben konfirmálva van és az Úr asztalától eltiltva nincs, az Uri szent vacsorával élhet.“

26. §.

A második bekezdés kiegészítendő két ponttal, így:

„Választói jogot nem gyakorolhat az

a) aki nem konfirmált;

b) aki a presbiterium által az Úrvacsoravételtől el van tiltva;

c) aki gyámság vagy gondnokság alatt áll;

d) és e) a Tervezet b) és c) pontjai.

30. §.

A második és harmadik bekezdés felcserélendő.

31. §.

A díjlevéljavadalom leszállításáról szóló résznél beteendő:
„... ez tudomásulvétel és megerősítés végett az egyházme-
gyei tanácsnak bejelentendő, ami ezt csak akkor eszközli, ha...
helyreállítja.“

33. §.

Második bekezdés:

„A nők, bár helyüket Isten a családban jelölte ki és ott vé-
gezhetnek Istennek legkedvesebb munkát, ha a választhatóság fel-
tételeinek megfelelnek, lelkészek, gondnokok, presbiterek, önálló
énekvezérek.. lehetnek stb..“ „Ezeken kívül a nők más
tisztségekre nem választhatók“ mondat kihagyandó.)

E jogkiterjesztés javaslásának azaz indoka, hogy ha a nők
elől a törvény nem zárja el a theologia végzésének és lelkészképe-
sítő vizsgára előállításának lehetőségét, akkor az sem méltányos,
hogy a lelkési tisztség viselésétől eltiltsa. Ha pedig a nő lelkész,
akkor gondnok még inkább lehet.

35. §.

Az a) pont nyolcadik és következő soraiban a szöveg így mó-
dosíttassék:

„.. A lelkésznek úgy igehirdetésben, mint mindennemű ta-
nításában, előadásában és nyilatkozatában a Szentírás igazságait,
egyházunk hittételeit tiszteletben kell tartania. Általában a lelkész
úgy egyházi beszédei, mint mindennemű nyilatkozata által a krisz-
tusi szeretetet ápolja és erősítse, a személyeskedő vonatkozások-
kat — de a hamis békességet is — elkerülje. A sakramentumok
stb..“

A b) pontban az egyházközség családjainak meglátogatásá-
nál;

„... figyelmét kiterjeszti arra, hogy a meglátogatott ref. csa-
ládban Isten törvénye és hitünk szerint élnek-e, házi istentiszte-
leteket tartanak-e, nem látogatnak-e szektaösszejöveteleket, vagy
más felekezeti istentiszteleteket, a gyermekek stb..“

e) pont: „Vezeti az egyház anya- és családkönyveit stb..“

f) pont: „Felügyel az egyházközség belmissziói, jótékony és
egyéb intézményeire...“

37. §.

Ez a paragrafus maradjon ki egészen. Az itt érintett lehető-
ségek megoldása szabályrendeletileg intézendő el.

38. §.

c) pont utolsó mondata:

„A lelkészek palástot liturgikus funkciókon kívül nem viselhetnek.“ — „A palástviselés csak sakramentumkiosztásra felhatalmazott egyéneknek engedtetik meg.“

39. §.

„Hittudományi kérdés megvitatása“ helyett „theológiai kérdés tanulmányozása“. Az utolsóelőtti mondat kibővítendő így: „Általában az egyházi életet, a lekipásztorokat, családtagjaikat érintő közös kérdések megtárgyalása.“

40. §.

Az első mondat sorrendje és értelme eképen változtatandó meg:

„Minden egyházközségben egyházközségi gondnokot és ott, ahol ilyen tisztség is szervezve van, egyházközségi főgondnokot is kell választani az egyházközség közbecsülésben álló, értelmes, keresztyén életű, egyházi kötelességeit feddhetetlenül teljesítő, stb. . . .“ Ezt a változtatást az teszi indokolttá, hogy egyházszervezetileg önmagától értetődően gondnoknak ott is kell lennie, ahol főgondnok van.

A második bekezdés egészen kihagyandó. A főgondnoknak, ha nem is lakik megszakítás nélkül az egyházközségben, állandó jellegű lakhelyel kell ott bírnia.

Az előbbieknél megfelelően a harmadik bekezdés is változik:

„Az egyházközségi főgondnok és gondnok az egyházközségnek . . .“

41. §.

b) pont megváltoztatása javasoltatik:

„ . . . a gyűlést elnöktársával együtt vezeti.“ A többi kihagyandó, mert a t. c. -tervezet 66. §-a szerint a presbiteri gyűlés elnöke a lelkész és lelkész nélkül presbiteri gyűlés nem tartható.

42. §.

c) pont: „ . . . takarékmagtárat a mellé választandó magtárgazdák segítségével a presbiterium utasításai szerint kezeli . . .“

43. §.

Javasolt szöveg: „Szükség esetén az egyházközségi gondnok vagyongazdálkodási feladatainak végzésére a presbiterium választ egy vagy több vagyongazdálkodó tisztségviselőt, stb. . . .“

44. §.

Az első bekezdés így egészítendő ki:

„ . . . kiket az egyházközség választójogosult tagjai az egy-

házközség közbecsülésben álló, értelmes, feddhetetlen, egyházunk hitelveit, intézményeit, rendtartásait és törvényeit mindig tiszteletben tartó . . . stb. . . .“

A presbiteri kötelezettségeket felsoroló pontok sorrendje megcserélendő: a c) pont legelőre teendő, utána d) és e), ezek után az a) és b);

e) pontban betöltendő: „. . . a számukra kijelölt presbitéri körletben rendszeresen (és nem időnként!) látogatni.“ Ugyanezen pont végén: „Látogatásaikról a presbiteriumban jelentést tesznek.“

Az f) pont után következő bekezdésben: „Nem választható presbiterré, illetőleg presbiteri tisztét elveszíti az olyan egyháztag, aki a közönséges istentiszteletek látogatását állandóan elhanyagolja, urvacsorával való éléstől vonakodik, más felekezetet, vagy szekta istentiszteleteit látogatja és akár házassága kötésénél, akár nemén levő gyermekeinek vallásos nevelése körül egyházunk kárára jár el, végül aki közerkölcsiségbe ütköző cselekedetet követett el, vagy ilyenért jogerős bírói ítélettel elítéltetett.“

45. §.

A presbiterek számának megállapításánál az a módosítás javasoltatik, hogy „kétezer lélekszámig harminckettőnél több nem lehet.“ Kihagyandó: „háromezer lélekszámig negyvennél több és egyáltalán száznál több nem lehet“ mondat.

Az egyházkerületi intézetek, fő- és középiskolák lelkészjellegű tanárai szintén tagjai a presbiteriumnak. (Lásd a 107. §-t, ahol tagjai az egyházmegyei közgyűlésnek.)

53. §.

Az első bekezdés végén: „ . . . tiszteletdíját egyházközségi szabályrendelet állapítja meg, e szabályrendeletet az egyházmegyei tanács hagyja jóvá.“

55. §.

Az utolsó bekezdés így egészítendő ki: „ . . . ahol azonban a harangozót az egyháztagok fizetik (kepe, rovatal), ott ez állást szintén a presbiterium tölti be.“

57. §.

Kihagyandó.

60. §.

Utolsó bekezdése kihagyandó.

61. §.

Ötödik bekezdés: „Az egyházközség megválasztott főgondnokának, gondnokának, presbitereinek, tisztviselőinek és alkal-

mazottainak nevét a lelkipásztor a választást követő vasárnap délelőtti istentisztelet keretében kihirdeti.“

63. §.

Némi kihagyásokkal így alakítandó át:

„Ha a választás ellen az egyházközség választójogosult tagjai közül legalább tizen felebezéssel élnek és indokolt felebbezésükben a választás érvényessége ellen olyan visszaéléseket sorolnak fel, melyek a választás tisztaságát, törvényességét, a választók akaratának szabad nyilvánítását kétségessé teszik; az egyházmegyei elnökség a választás érvényét felfüggeszti s a felebbezést bírói vizsgálat és ítélet alá bocsátja.“

67. §.

Az első bekezdés végére odateendő még: „Ezenkívül minden félévben egy olyan presbiteri gyűlés tartandó, amely csak lelki kérdésekkel foglalkozik. Minden ilyen gyűlés közös bibliatanulmányozással kezdendő.“

75. §.

d) pont után beiktatandó lesz a megfelelő t.-c.-re és §-ra való utalás.

Ugyanezen paragrafus *b)* pontjának első sorából kihagyandók a „templomi közönséges“ szavak.

f) pont kiegészítésül javasoltatik: „... számbaveszi a másfelekezeti vagy állami iskolába járó református gyermekek tanulását és vallásoktatását s azokról szükség esetén az espereshez jelentést tesz.“

r) pont: .. a harangozásért, ahol ez szokásban van, díjat szab meg.“

78. §.

A negyedik sor végén és az ötödik sor elején a szórend megcserélendő: „... ha akár vallás erkölcsi, akár gazdasági tekintetben ...“

Ugyanezen paragrafus végén az időközi kormányzat mi-kéntje részleteiben szabályozandó.

79. §.

Az ötezer lélekszámot meghaladó gyülekezetre vonatkozó intézkedés kihagyandó.

81. §.

Az egyházközségi szó után beszúrandó „képviseleti“.

92. §.

Az *a)* pont akképen módosítandó, hogy az esperes a fegyelmi és közigazgatási bíróság elnöki tisztétől mentesíttessék. Az esperes inkább pásztora és lelki barátja legyen a lelkésznek és a híveknek, mint bírója és rideg hivatalfőnöke.

Ugyanebben a pontban megoldás keresendő az erdélyi és királyhágómelléki esperesi jog- és hatáskör egységesítésére.

f) pont ötödik sorában: „intést és rendbirságot alkalmaz.”

k) pont szövege kiegészítendő ilyenformán: „általában intézkedik és eljár az egyházi törvényekben megszabott s hatáskörébe utalt ügyekben, mindenkor vigyázván arra, hogy egész jog- és hatáskörében mint az egyházmegye pásztora forgolódjék.”

94. §.

Az évenkénti egyházmegyei egyházlátogatás az erdélyi egyházkerületben is megvalósítandó (illetőleg visszaállítandó, mert régebben nálunk is ez volt a gyakorlat) s ebben az értelemben a második és harmadik bekezdés egységesítendő.

95. §.

d) pont: „az egyházi tisztviselőknek, presbitereknek hit- és erkölcsi élete, egymás között, hivatalos és erkölcsi kötelességeik teljesítése közben tanúsított eljárása.”

96. §.

Az első bekezdésben betoldandó az, hogy e. m. főgondnokká, gondnokká a vallásosságban, az egyház szolgálatára készségben kiemelkedő s az egyház kormányának vezetésére és érdekei megvédésére alkalmas „keresztény életű”, művelt, tekintélyes egyháztag választandó stb. “

97. §.

A jogok és kötelességek a két egyházkerületre nézve egységesítendők.

98. §.

Kiegészítendő az e. m. világi tanácsosok és tanácsbírák számával.

102. §.

Az egyházmegyei belmissziói előadónak teljes jogot kell adni az egyházmegyei tanácsban, nemcsak tanácskozási jogot. (Harmadik bekezdés.) Pótlásként javasoltatik: „Résztvesz az esperesi vizitációban s a belmissziói munkákat felülvizsgálja. Szükség esetén máskor is az egyes egyházközségekben megjelenik, egy-

egy belmissziói munkaág beindítására, illetőleg a belmissziói tevékenységek intenzívebbé tételére. Az egyházmegyei lelkészi értekezletet s annak köri gyűléseit a lelkészi értekezlet elnökével és titkárával együtt előkészíti s azokon, mint a belmissziói munka irányítója részt vesz.“

103. §.

Az egyházmegyei tanügyi előadó rendes tagja az egyházmegyei közgyűlésnek.

106. §.

Kiegészítendő ezzel: „Az egyházmegyei levéltár állapotáról minden évben az egyházmegyei közgyűlés előtt jelentést tesz.“

107. §.

Az egyházmegyei közgyűlési tanítóképviselők száma emelendő.

108. §. — 110. §.

A két kerület gyakorlata egységesítendő.

112. §.

A d) pont kiegészítendő: „... valamint az egyházmegyei levéltár állapotáról szóló jelentés tárgyalása.“

116. §.

Az egyházmegyei lelkészi értekezlet tisztviselői tekintetében javasoltatik módosítás. „Az egyházmegyei lelkészi értekezlet elnökét kebeléből szabadon választhatja. (Meghatározandó, hogy mennyi időre.) Az értekezlet ügyvitelére választhat titkárt, két segédtitkárt. Joga van köri értekezleteket alakítani, stb. . . . Az egyházmegyei belmissziói előadó résztvesz az egyházmegyei és köri lelkészi értekezletek előkészítésében, stb. . . .“

Amilyen fontos, hogy az egyházkerületi lelkészi értekezlet elnöksége a püspökre ruháztassék, épen annyira kívánatos, hogy az egyházmegyék lelkészi értekezletének elnöki tiszte választással töltsék be, időről-időre. Mindenesetre kívánatos, hogy az egyhm. lelkészi értekezlet vezetésében (elnökségében) az esperesnek is hely biztosíttassék, úgy azonban, hogy maga az elnöki tisztt ne az esperes személyéhez köttessék, mint esperesi hivatali kötelesség. Ez elejét veszi annak, hogy az e. m. lelkészi értekezlet esetleg adminisztratív ügyvitellel foglalkozó gyűlésként ténykedjék.

117. §.

Mint az e. m. lelkészi értekezletnél, úgy a tanügyi értekezletnél is szabadon választandó az elnök. A legidősebb tanító helyen-

ként már fáradt és előrehaladt koránál fogva kevésbé tevékeny ember lehet, akire ez a tisztség — bármilyen megtisztelő — terhes is lehet.

122. §.

Az egyházkerületi közgyűlés tanítóképviselőinek száma emelkedő. Az egyházkerületi közgyűlésnek a theologiai fakultás minden theologiai tárgyat tanító rendes tanára hivatalból tagja legyen. A külföldi testvéregyházak Skóciában, Hollandiában el sem tudnák képzelni, hogy zsinati gyűléseiknek és legfőbb közgyűlé-süknek (Synod, General Assembly) a theologiai professzorok ne legyenek kivétel nélkül tagjai, pedig ott több theologia és sokkal több theologiai tanár van, mint nálunk.

126. §.

a) ponthoz betoltandó: „... öröködi az evangéliumi tan-tisztasága felett, hogy az „taníttassék“... mondat után a követ-kező kiegészítés: „Évégből az egyházkerület iskoláiban haszná-landó kátékat, valláskönyveket elkészítteti, előírja.“ Továbbá: „Megállapítja az egyházkerületre nézve az istentiszteleti rendtar-tást, liturgiát.“ (V. ö. 174. §. II. szakasz d) pont.)

c) pontnál az egyházkerületi közgyűlés teendői körébe ikta-tandó az igazgatótanácsosok és igazgatótanácsi főtisztviselők választása is. Utóbbiakra vonatkozóan megállapítandó, hogy elsősorban lelkési képesítésű egyének közül választandók.

128. §.

A harmadik bekezdésben az igazgatótanácsosok száma oly-képen revideálandó, hogy az igazgatótanácsban a kerület theolo-giai fakultásának igazgatója hivatalból és egy tanára választás folytán helyet foglaljon. Méltó és szükséges, hogy a kerület lelki-pásztorképző főiskolája, mely a kikerülő lelkipásztornemzedékek nevelése által a szó szoros értelmében formálja az egyházkerület szellemi életének, a közigazgatási főhatóságban is megfelelő kép-viselethez jusson.

A hatodik bekezdés határidőkitűzése önmagával áll ellen-mondásban. Ha a meghívókat csak 8 nappal a gyűlés előtt küldik szét, akkor lehetetlenség fenntartani azt a korlátozást, hogy az üléseken csak a 8 napnál előbb beérkezett ügyek kerülhetnek tárgyalás alá. A meghívók szétküldésétől számított három, vagy négy napon belül beérkező ügyek még tárgyalandók, mert való-színű, hogy lesznek ügyek, melyeket éppen akkor fognak tárgya-lásra beterjeszteni, amikor az ülés idejét közlő értesítésből tuda-mást szereztek az ülés megtartásáról.

129. §.

b) pontban az előbbi paragrafus hatodik bekezdésével kapcsolatban felhozott érv értelmében a ker. közgyűlésre való meghívás ideje és az igazgatótanács által a közgyűlés elé terjesztendő ügyek beküldésének ideje-között legalább egy vagy két heti közt kell hagyni. A 124. §. szerint a közgyűlést egy hónappal előbb szétküldött meghívókkal kell összehívni, így tehát tarthatatlan az a kikötés, hogy „az igazgatótanács a közgyűlés előtt egy hónappal hozzá be nem küldött ügyeket az azon évi közgyűlés elé terjeszteni nem köteles.“

138. §.

A püspöki hatáskört szabályozó pontok közül a II. e) alattinak az esperesi egyházközségek megvizsgálására vonatkozó mondata ekképen volna módosítandó: „Az esperesi egyházközségek megvizsgálását a körülmények által engedett időközökben és sorrendben, de legalább háromévenként egyszer megejtí stb...“

Ugyane paragrafus IV. b) pontja egészen törlendő. Az egyházkerületi bíróságnak más legyen az elnöke, ne a püspök, mert kívánatos, hogy a püspököt ne kösse és ne akadályozza bírósági elnöki tiszte abban, hogy esetleg pásztorilag kíséreljen megoldani olyan ügyeket, amelyekhez különben csak fegyelmi úton nyulhat hozzá.

Ugyane paragrafus V. c) pontja a lelkészszentelésről úgy hangozzék, hogy a püspök „az esperesekkel együtt“ (és nem „az esperesi kar segítségével) végzi.

Ugyane paragrafus V. f) pontja így módosítandó: „Rendes lelkésszé választott segéd-, vagy helyettes-lelkész állomáshelyét csak a püspök engedélye alapján hagyhatja el.“ Az új állomás elfoglalására ugyanis az illetékes e. m. esperes adja meg az engedélyt, a koncesszát.

143. §.

Az egyházkerület belmissziói előadó teendői sorába felveendő ez is: „Az egyh. kerület belmissziói intézményeit (árvaház, diakonissza intézet, aggmenház, kórház, iratterjesztés, stb. stb.) minden évben megvizsgálja s erről az egyházkerületi közgyűlésnek jelentést tesz.“

148. §.

Az egyházkerületi tanári értekezlet elnöke ne a legidősebb igazgató-tanár legyen, hanem szabadon választassék az értekezlet által és kebeléből.

158, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 167. paragrafusok az E. T.-ben feleslegesek, ezek egy külön zsinati ügyrendben foglaljanak helyet.

159. — 170. §.

E két paragrafus egyesítendő.

174. §.

E paragrafus II. d) pontja alatt felveendő a káté is, az énekes könyv és az ágendás könyv mellé.

183. §.

Újra szövegezendő a következőképen:

„Egyházi tisztviselők a jelen törvényben nem említett, más, az ő hivatali minőségüket érintő egyesületeket a fokozatos egyházi hatóságok jóváhagyása mellett alkothatnak. Az egyházi kereteken kívül eső ilyen egyesületeket nem alkothatnak, azokba be nem léphetnek.“

Az I. tc. tervezetének kritikája egyh. sajtónkban.

Még pár hét választ el bennünket attól, hogy a zsinat teljes ülése tárgyalás alá vegye az I. tc. tervezetét s véglegesen törvényerőre emelje azt, legalább is abban a mértékben, ami feladat ebben reá vár. Szükséges azért, hogy számbavegyük azokat a kritikákat, melyek a tervezettel szemben egyházi sajtónkban elhangzottak. Mivel csak azok állanak rendelkezésre, melyek a hozzászólások közül nyilvánosan napvilágot láttak, csak ezek képezhetik itt e tárgyalás alapját, mely röviden végig akar nézni azokon a legfontosabb ellenvetéseken, melyek a tervezet ellen felmerültek.

Legelőször sajnosan kell megállapítanunk, hogy az egyházi törvények ez első törvénycikke nem részesült abban az alapos vizsgálatban, mint azt az évek óta folyton megújuló előkészületekből gondolhattuk volna. Úgy az a tény, hogy évek óta beszélünk az E. T. új követelményeiről s különböző magas követelményeket állítunk eléjük, mint az, hogy a tervezet alapvető pontjaiban: a hitalap másfélszázad óta nélkülözött kifejezésében, az egyház lelki oldalának kiemelésében, stb. egészen új vonásokat tartalmaz, mindkét tény mellett csodálkozással tölt el, hogy ezek fontosságát a sajtóban történt hozzászólások közül alig méltatja tudomásulvételre valamelyik. Pedig épen ez a korszakalkotó a tervezetben és erre volt sokkal nagyobb szükség, mint apróbb kérdések rendezésére. Csak Zólyomi Jenő cikke¹ és Bene Ferenc

¹ Lelki egyház és jogi egyház. Ref. Szemle. 4. sz.

előterjesztése² méltatják ezt a gondolatot. Ez a tény azt mutatja, hogy egyházunknak és főként azok vezetőinek, hiszen a sajtóban lelkészek szólaltak meg legnagyobb részét, még mindig inkább a mellékesre és az időlegesre van irányulva a tekintetük s nem tudják értékelni kellőképen az egyház hitalapja kifejezésének és a lelki egyház képe kibontakozásának jelentőségét.

A többi hozzászólásokban először vannak olyanok, melyek nem tartoznak szorosan az I. tc.³hez, hanem csak alkalmilag vetődtek fel, bár ide is vonatkoznak, mint a közigazgatás elválasztása a bíraskodástól³, mely kérdésben részletes és alapos vita folyt. Vannak azután általános kérdések, melyek egész tervezetre vonatkoznak, s vagy annak részletes indokolását adják, mint a tervezet előadói teszik⁴, vagy más, általános érdekű kérdéseket vetnek fel. Ezek közül a legelevenebbe vágó kérdés az erdélyi és királyhágómelléki alkotmánynak a tervezetbe való egybedolgozása.⁵ Már a javaslatnak az előadók által való indokolása rámutat azokra a nehézségekre, melyekkel ebben találkozunk, s amint látszik, másutt is kifogás tárgyává teszik ezt a kettősséget a törvénytervezetnek, még pedig mindkét oldalon, királyhágómelléki részről is, és erdélyi részről is. Egy hozzászólás egyenesen azt óhajtja, hogy mint a régi törvényben az erdélyi, úgy most a királyhágómelléki kerület számára biztosítsák a maga külön alkotmánya egy melléklet alakjában. Kétségtelen, hogy ez a kettősség nagy hátrányára van a törvénynek, de mivel külön melléklettel meg nem oldható, nincs más hátra, mint keresztülvinni a teljes egyöntetűséget, a jelenlegi tervezetben képviselt mód szakításával, és pedig abban a formában, mely a jelenlegi viszonyoknak legjobban megfelel, az erdélyi egyházkerület alkotmányának általánossá tételével. Ennek előnyei kézzelfoghatók, ellene kisebb gyakorlati érveken kívül, melyek könnyen megoldhatók, senki elvi érvet nem hozott fel. Az általános kérdések közé tartozik Illyés Géza alapos fejtegetése az egyházközség, e. m. és egyházkerület hatáskörének szabályozásáról⁶, valamint az a hozzászólás, mely a két kerület nyugdíjintézetének egyesítését kívánja.⁷

Nagy számmal olvashatunk olyan hozzászólásokat, melyek a tervezet egyes cikkei vagy pontjai ellen szólnak. Ha azokat a fontos és lényegbevágó kérdéseket nézzük, melyeket a tervezet tartalmaz, ismét csodálkozunk kell azon, hogy a hozzászólások figyelme ezek közül csak nagyon kevésre terjedt ki. Míg nagyszámmal találunk lényegtelen módosításokat, nem találkozunk,

² A dési e. m. javaslata bevezetésében. R. Sz. 27—28.

³ Cikksorozat. R. Sz. 3. 4. 11. R. L. L. 6. 9. sz.

⁴ R. Sz. 9. sz.

⁵ R. L. L. 19. 21. R. Sz. 27—28. sz.

⁶ R. Sz. 5. sz.

⁷ R. L. L. 19. sz.

csak kevés olyan hozzászólással, mely az egyház jellegének ki-domborítására akart volna súlyt helyezni. Elhagyva a stíláriis és maguktól értetődő hozzászólások méltatását, csak egy néhány lényegesebb dolgot említünk, melyek a tervezettel kapcsolatban a sajtót foglalkoztatták.

Ezek között az első a lelkészegyesület kérdése,⁸ s úgy látjuk, hogy az történt, hogy tulajdonképen ennek előtérbe állítása sodort el sok fontos kérdést a közfigyelem elől. Anélkül, hogy lekicsinyelnénk e kérdés jelentőségét, szomorúnak kell tartanunk azt, hogy egy az egyház egész egyetemét, életét, munkáját tárgyaló törvénytervezet nagyon jelentős kérdései helyett főképen e körül forgott az egész vita, ami mégis csak az egyház hivatalosai egy, számban nem is legnagyobb testületének, nem is legfontosabb kérdése, s azt hisszük, alapjában véve kár volt erre a nagyon is másodrangú dologra próbálni fordítani minden figyelmet. Ha nem is értünk egyet az egyesülést tiltó paragrafussal, még akkor is meg kell vallanunk, hogy sokkal fontosabb kérdései egyházi törvényalkotásunknak háttérbe szorultak e kérdéssel szemben, mert azt senki komolyan nem vallhatja, hogy az egész egyház és annak egész élete, munkája és szervezete kérdései mind meg lesznek oldva, ha a lelkészegyesület megszűnik. Ez lehet jó jelszónak, de valóságnak nem. Ha pedig ez a tiltó rendelkezés kimarad s a lelkészi értekezletek* saját maguk választhatják tisztikárukat, véggezhetik a maguk életét, senki komolyan nem állíthatja, hogy a lelkészi kar szabadsága és függetlensége ezzel teljes mértékben meg ne lenne óva. Csak sajnálhatjuk, hogy ilyen fontos dolgokat tartalmazó tervezet mellett egyházi sajtónk fontosabb dolgokkal nem tudott hónapokon át foglalkozni, mint a lelkészegyesület kérdése.

Egy másik érdekes csoportját képezi a hozzászólásoknak az, melyek célja a tervezet bizonyos rendelkezéseivel szemben a lelkészi tekintély megóvása. Ezért kifogásolják némelyek, hogy a lelkészi jelentés az egyh. közs. közgyűlés tárgyalása alá bocsáttas-sék⁹, hogy a lelképásztori látogatások előzetesen, vagy utólagosan a presbiteriumnak bejelentessenek¹⁰, ezért részesül támadásban egy a lelkészek nősülésére vonatkozó indítvány¹¹, ezért kívánják a lelképásztori látogatások kötelezésére vonatkozó szakasz kitör-lését, a vasárnapi iskola s általában a belmissziói munka szabály-rendelettel való előírása mellőzését.¹² És itt megint azt kell lát-nunk, hogy ez a hamis, római kovászból táplálkozó, sőt néha egyenesen arra hivatkozó (a kath. papnak sincs-kiplakátirozva a

⁸ R. L. L. 9. 10. 11. 19. (Egyébként csaknem minden számban.)

⁹ R. L. L. 283. 1.

¹⁰ R. L. L. 19. és 20. sz.

¹¹ U. o. 19. sz.

¹² U. o.

kötelessége) tekintélyelv hogy bele van rögzödve az egyházunkba. Pedig a ref. lelkész igenis alá van rendelve a presbitériumnak, igenis, az egyházközség hatáskörébe utalta már az eddigi E. T. a lelkigondozást, pedig ma már ezt a tekintélyt nem lehet azzal védeni, hogy a palást beszennyeződik sok helyen, mert ezek az álláspontok egy teljesen téves és elavult felfogásból származnak és lehetnek nagyon „liberálisok“, de nem reformátusok, mi pedig most azok akarunk lenni. A lelkészi tekintély kulcsa most már másutt van s nem azon, hogy a palást be ne piszkolódjék, ha valahová elmegyünk, vagy hogy a lelkész ne legyen kénytelen a presbitériumnak jelentést tenni a munkájáról, ma olyan világot élünk, hogy a presbitérium igenis vegye számba az egyház életének kérdéseit és tudja meg, hogy mire van szükség és munkálkodjék a lelkipásztorral együtt azok megoldásán. És ma bizony senkinek, legkevésbé annak, aki végzi, nem kell megriadnia, ha a kötelességeit előírják, mert ha elő van írva a presbiteré, elő lehet a lelkészé is, annál inkább látják azok, akik semmittevészel szokták vádolni, mennyi dolga van.

Öröndetes dolog, hogy a hozzászólások között akadtak olyanok is, melyek egyházfegyelmi kérdéseket emeltek ki, bár csak érintőleg, mint a virrasztás, torozás törvényileg való megtiltását¹³, a presbiterségre való választhatóság hitelvi és erkölcsi okokból való megszorítását¹⁴. Bár ezeknek részletesen a fegyelmi törvényben van helyük, mégis örömmel láttuk e gondolatok felvetődését.

Ezekon kívül főképen közigazgatási kérdések vetődtek fel, bár ezek sem tulságos nagy számban. Közülük nagy figyelmet érdemel az a kiváncsóság, hogy az egyházközség maximális lélekszáma a tervezet szerinti 5.000-ról szállíttassék le 3.000-re.¹⁵ Ennek indokolása gyanánt felhozott érvek mind megállják a helyüket s nézetünk szerint ez a kérdés fontosságában egyik legelsőragú kérdése az egész szervezetnek, mert a nagy létszámú gyülekezetek meghagyásával természetesen jár együtt városi hiveink gondozásának lehefétlensége, már pedig egyházunknak egyik legfőbb programpontját kell, hogy képezze épen a városi, egyháztól elidegenedett lakosság pásztorációja. Aki látja a mai időnk azon tendenciáját, hogy a falvak elvárosiasodnak s a falusi lakosság mind erősebben kerül a város hatása alá, nem tarthatja melles kérdésnek azt, hogy a városi gyülekezeteink gondozhatók-e, vagy nem.

Egy másik szervezeti és igazgatási kérdés a zsinati bizottság helye és szerepe az egyházban, melyet sokan a régi konvent he-

¹³ R. L. L. 20. sz.

¹⁴ U. o. 8. sz.

¹⁵ A bánáti e. m. javaslata R. L. L. 20. sz.

lyére akarnak tenni¹⁶, mint a nagybányai egyházmegye javaslata, vagy egyenesen a konvent visszaállítását kívánják.¹⁷ Ide tartozik az a javaslat, mely a zsinati bizottságot akarja felhatalmazni arra, hogy az egyházkerületi szabályrendeleteket jóváhagyja.¹⁸ Érdekes ellentétben van ez a gondolat azzal az általános közhangulattal, mely a kisebb közületek minél nagyobb önállóságára törekszik s melyet a mai kor egyik jellemző tünetének tarthatunk. Eltekintve attól, hogy a konvent egész elgondolása nem illik bele a református egyházalkotmányba s hogy érdekes módon ezt éppen azok az álláspontok kívánják, melyek a presbiteri elvet hangsúlyozzák, ki kell emelnünk azt, hogy a szabályrendeletalkotás s vele a kormányzás olyan belügye az egyházkerületeknek, melynek a zsinati bizottság mint végső fórum alá helyezése a kerületek régi önkormányzati elvét sértené meg, amire pedig most éppen nagy szükségünk van. Egy harmadik szervezeti kérdés az egyházmegye és ker. igazgatótanács törlésének követelése a királyhágómelléki egyházkerületben,¹⁹ mely kívánalom érthető ugyan azok részéről, akik ez által hagyományaikhoz óhajtának ragaszkodni, de semmiképen nem vihető ki, és éppen a mai időkben egyáltalában nem célravezető. Elvileg pedig éppen a zsinatpresbiteri rendszer kívánja meg a kollégiális elv olyan érvényesítését, hogy minden ügy elintézése ne egy személy, esperes, vagy püspök, hanem egy több tagú tanács előtt történjék. Kétségtelenül vannak és lehetnek olyan intézkedések, melyek jogos szomorúságot okoznak azoknak, akiknek ezek elfogadásával ősi alkotmányuk egyegy pontjáról kell lemondaniok, de vigasztalhatják magukat azzal, hogy ezek nem lényeges pontok s ezzel a református egyházalkotmány elvi alapja meg nem sértetik.

Ezek azok a nevezetesebb kérdések, melyek a tervezethez történt hozzászólások útján kiemeltettek. Ha ezeket összehasonlítjuk azzal a bő és alapos irodalommal, mely a jelen E. T. készülésekor jelent meg egyházi sajtónkban, csak sajnálhatjuk, hogy a jelen hozzászólások nem ölelték fel úgy egyházunknak sem jogi, sem lelki élete kérdéseit. A főkérdés most az, hogy a zsinat olyan törvényt alkosson, mely minden kérdést alaposan mérlegel s ezt a törvényalkotást, mely sok évre kihatólag fogja meghatározni egyházunk életét s mely dokumentuma lesz annak, hogy a mai nemzedék hogyan gondolkozott feladatairól, alapos megfontolás útján végezze el. Semmi sem ártana úgy az egész ügynek, mint az elsietés, nagy kérdések nyitvahagyása, félintézkedések. Hisszük, hogy Isten nem hagyja el az Ő népét ezekben a nehéz napokban s hisszük, hogy akikre itt munka vár, alázatos meghajlással fogják keresni elsősorban az örökkévaló Isten akaratát, hogy csak arra hallgassanak és csak aszerint határozzanak. *I. L.*

¹⁶ Nagybányai e. m. R. L. L. 18. sz.

¹⁸ R. L. L. 19. sz.

¹⁷ R. L. L. 20. sz.

¹⁹ U. o. 20. sz.

Egyházfegyelmi szabályzat.

Cél: Intés, feddés, közösség megtagadása és imádság által olyan életre vezetni és nevelni az egyház tagjait, mely magának az illetőnek hitbéli épülésére, erkölcse jobbulására, vallásos életének erősödésére, a gyülekezetnek lelki hasznára s Isten dicsőségére szolgál.

I. Szervezet.

Az egyházfegyelmi biráskodást a presbitérium végzi. (E. T. V. t.-c. 4. §.)

A presbitérium mint egyházfegyelmi bíróság hatáskörébe kizárólag csak fegyelmi ügyek tartoznak és pedig az egyháztagoknak és az egyháznál alkalmazott szolgák fegyelmi ügyei. (E. T. V. t.-c. 7. §.)

A bíróság elnöke a lelkész. Érvényes határozat hozatalára legalább a presbitérium fele része szükséges. A presbitérium, mint ilyen, határozatairól külön jegyzőkönyvet vezet.

II. Fegyelmi esetek.

Az egyháztagoknak a hitűségbe, a vallásos érzületbe és köz-erkölcsiségbe ütköző cselekményei. (V. t.-c. 34. §. B. pont.) Vagyis: Ref. egyházunk hitének gunyolása, egyházi áldás mellözése, az egyház törvényes határozatainak megszegése, az egyház intézményei, hatóságai s hivatalnokai iránti engedetlenség és tiszteletlenség, részegeskedés, paráznaság, vadházasság. Minden olyan cselekmény, mely a ref. egyház érdekeit lelkileg, vagy anyagilag veszélyezteti.

III. Fegyelmi büntetések.

1. Intés, pirongatás, vagy dorgálás négyszem közt, súlyosabb esetekben a presbitérium előtt. 2. Választás, vagy választhatóság jogától való megfosztás. 3. Kirekesztés a templomból, helyesebben elzárás az urasztalától bizonyos időre. 4. Minden egyházi szertartás (papi, kántori szolgálat, harangozás, temető) megtagadása bizonyos időre. 5. Kizárás az egyházból.

IV. Fegyelmi eljárás.

A fegyelmi eljárás magán panasz alapján, vagy hivatalból indítatik meg. Presbitérium a saját lelkiismerete és Isten előtti

¹ Jelen szabályzatot a kidei (kolozsvári e. m.) egyházközség presbitériuma a hívek közóhájára készítette s azt a kolozsvári e. m. tanácsa jóváhagyván, már életbe is léptette. E szabályzatot azért közöljük, mert fontosnak tartjuk, hogy egy egyházközség már saját maga rálépett arra az útra, melyet E. T. új formájának szabályoznia kell. Talán az előmunkálatainkban az itt megnyilvánuló gondolatok felhasználhatók lesznek. Szerk.

felelőssége által vezetettve legjobb belátása szerint minden korlátozás és fokozat betartása nélkül szabadon alkalmazhatja a fegyelmi büntetéseket.

Egyházi szertartás megtagadásakor az egyházmegyei, az egyházból való kizárás esetén pedig az egyházkerületi Főhatóság értesítettik s a határozat templomban kihirdetetik.

V. Záró intézkedés.

Az egyházközség csoportokra osztatik s minden csoport élére egy-egy presbiter állittatik, mint fegyelmi bizottsági tag, aki észrevételeiről pontos feljegyzést készít s észrevételeiről a legközelebbi ülésen beszámol, illetőleg jelentést tesz.

-A fegyelmi bizottságot sohasem a megtorlás gondolata vezeti, hanem a testvéri, az Isten és anyaszentegyház iránti szeretet.

Jelen egyházfegyelmi szabályzat a kidei ref. egyházközségben ideiglenesen (a zsinat intézkedéséig) érvényes.

Dr. Nagy Géza: Kálvinista jellemképek. Erdélyi Ref. Egyh. Könyvtár. XI. kötet. Kolozsvár, 1930. 141. l. Ára: füzve 100, kötve 130 L.

A nagy vonásokkal összefoglaló történetírásnak van egy nagy, különösen a mi mai helyzetünkben le nem kicsinyelhető veszedelme. A finom részletek szükségképen elmosódnak, az események mellett háttérbe szorulnak a személyiségek; személytelenné, élettelenné, múzeális tárggyá változik át a mult. Amilyen igaz az, hogy a legjelentéktelenebb tárgy, esemény vagy ember is érdekes arra nézve, aki egészen ismeri azt, épen olyan szomorúan igaz az is, hogy a legjelentősebb, legérdekesebb is a színét, ízét, életteljességet, mint a herbarium preparált virága elveszíti, ha igen nagy távolságból, igen vázlatosan megrajzolt képét nézzük. Nekünk, akik tudjuk, valljuk, hogy a történelmet nem személytelen, vak erők, hanem az élő Isten irányítja nagy, döntő szerepet adva világvezetésében a nagy személyiségeknek, különös szükségünk van arra, hogy a történelem ne változzon száraz adathalmazzá, amelyben mumiákká lesznek az egykor életerőtől duzzadó emberek. Még a legnagyobb személyiségek is csak egy bizonyos távolságot, egy bizonyos vázlatosságot bírnak meg. Hát még a kisebb, a nagy összefüggésben egészen háttérbeszűrülő, de a maguk egyszerűbb világában áldott munkát végzett lelkeket, akik életüknek, munkakörüknek a miénkhez hasonló szabása miatt szívünkhez könnyebben közel tudnak férközni, mennyivel inkább fenyegeti az elszürkülés és teljes elmosódás veszedelme!

Ennek szükségképeni következménye, hogy a mult elveszíti reánk nézve az érdekességét, motiváló erejét és mi közönyösökké leszünk vele szemben. Mihelyt a mult elveszíti kapcsolatát a jelenel, természetes, hogy a jelen átlép rajta és a mult eseményeivel, hőseivel a lomtárba kerül, ahol apránként, de biztosan belepi a feledés póra. És a mult sok drága értéke ott hever használatlanul, ha ugyan végképen el nem kallódik.

Nagy Géza könyve ezen a bajon akar segíteni. „Midőn most egyházunk 12 hősének jellemrajzát, hitvilágának ismertetését közrebocsátom — írja az Előszóban — a tudományos cél, a megismerés mellett engem is ugyanaz az indok vezérel, ami Magyarigen tudós papját: multunk nagyjaiban — a Biblia páratlan értékének hangsúlyozása mellett — erőforrást nyújtani az Anyaszentegyházhoz ragaszkodó s annak megmaradásaért, erősödéséért sokszor aggódó szívvel tusakodó lelki testvéreim számára“. Teszi ezt abban a meggyőződésben, hogy „minden egyháztörténetben a választásos élet kialakulását illeti meg az első hely az egyes korszakok ismertetésénél és nem az egyház külső, jogi vagy tanbeli története. Ha valahol, akkor igazán vallási téren áll az az igazság, hogy a *génuszok* a külső történet hordozói és meghatározói, mert itt mindent a lét ismeretlen mélységeibe lenyúló *egyéni* élet szempontjából kell megérteni. — Ha már most ezzel tisztában vagyunk, azt is be fogjuk látni, hogy a magyar kálvinizmusnak nincs oka szégyenkeznie az ő *vallási fejlődése* miatt. Igaz, hogy nincsenek

nekünk világhírű reformátoraink, mint Svájenak és Németországnak, nincsen nekünk olyan sajátos theological tudományosságunk, mint a nyugati nagy protestáns nemzeteknek, de a reformatori hit közvetlen megélésében és annak a való életre történt következetes alkalmazásában semmiesetre sem állunk mögöttük." (92. lap.)

Ezt a kettős célt Nagy Géza mesteri módon oldja meg. Könyvét épen olyan haszonnal forgathatja az egyszerű hívő, aki épülni akar, mint a történettudós, aki pontos és megbízható adatokat keres. Pompásan ért ahhoz, hogy a történeti adatok száraz, unalmas halmzában, mint transparenson, keresztül sugározta a mögöttük levő lelket és ezáltal azokat egységbe fogja és megtöltse lüktető élettel. Rengeteg anyagot dolgozott fel, de oly finoman, oly kéregrnélküli pontossággal illeszti azt egybe, hogy, ha jegyzetei mindegyre nem figyelmeztetnének, nem jutna eszünkbe olvasása közben, hogy ez az építő olvasmány tudós munka is. Minden adata a lelkiismeretes, körültekintő kritika szűrőjén ment át, mielőtt szerző felhasználta volna és ez adja meg jellemképeinek hűségét és erejét. Minden alakján érzik, hogy nem a képzelet köntösében vannak élénk állítva, hanem a maguk realitásában, mindenik a maga sajátosságában.

Igazi nyereség ez a könyv úgy építő irodalmunknak, mint tudományos történetírásunknak. És akár az elsőről a másodikra, akár a másodikról az elsőrő feledkezünk meg, igaztalanul leértékeljük és nem értjük meg e könyvet, mint ahogyan Nagy Gézában is elválaszthatatlanul egymást kiegészítő egységbe van forrva a tudós és a lelkipásztor.

Aldott munkát végzett a parochiális könyvtárbizottság, amikor lehetővé tette, hogy minden erdélyi református lelkipásztor kezébe eljusson. Csak arra kérjük, gondoskodjon arról is, hogy e könyv mindenüvé eljusson, ahová a szerző szánta, és ahol szomjas lélekkel várnak reá: egyházunk hiveinek nagy tömegéhez! G. L.

Dr. Imre Lajos: Az ifjúság válsága. (Nagybánya, 1930. 72 old. 8°. Ifjú Erdély kiadása. 30 Leu.)

Ez a könyv egyike azon kevés, újabb keresztyén könyveknek, amelyek szélesebb rétegek figyelmét is felkeltették. Nemcsak a kimondottan keresztyén sajtó, hanem az általános körben mozgó napilapok is, a mi viszonyainkhoz képest elég sűrűn foglalkoznak vele. Az ifjúsági lapok közül sem csupán azok ismertették, amelyek mögött egy-egy szervezett keresztyén ifjúsági mozgalom áll. A könyv keresztyén karaktere nem témájában, vagy tartalmában rejlik, hanem abban a prófétai szemléletben, amely őszinte igazságossággal és szeretettel nézi a válságban vergődő ifjúságot. A könyvben egy szó sincs Isten nagyságáról, dicsősége szolgálatáról, nem tartalmaz bibliai idézeteket és mégis egyike leg több indítást adó keresztyén könyveinknek, és igazán Isten dicsőségének szolgálója, mert az élet egy adott kérdését igazi, Isten szerinti megvilágításba helyezi. Ilyen típusú keresztyén könyveket vár Erdély azoktól, akik magukat keresztyén íróknak tartják. Ezeknek a könyveknek van mindig a legnagyobb hatásuk a társadalom szélesebb rétegeinek életére is.

A könyv előbbi jellemvonásából következő másik értékes jellemvonása az, hogy több szempontból lehet értékelni. Hatása több irányba sugárzik ki. Az ifjúsági sajtó körülbelül megállapítja, hogy mit jelent az ifjúság egyetemes életnyilvánulásai és keresztyén élete szempontjából. Az ifjúság azt találta meg benne, amit mint sejtelmet hordozott magában: nem lehet más a helyzete, gon-

dolgozasmódja, fellépése, mint amilyen most, megérti saját magát és helyzetét, amelyben van. Az őszinte felnőtt olvasó, akár keresztényen, akár nem, egyfelől saját élete elítélését, másfelől az ifjúság iránti kötelességeit kénytelen felismerni a könyv olvasása közben.

Minket az a szempont vezet, hogy mit jelent ez a könyv a lelkipásztor és a nevelő szempontjából.

Legelső sorban: *felhívás az ifjúság megismerésére*. Az ifjúság helyzetének világos felvázolása rámutat arra, hogy sok munkánk kudarcának oka az ifjúság nem-, vagy félreismerése volt. A felhíváson túl az ifjúságról adott alapos rajzai *megkedveltetik az ifjúság megismerésének munkáját*. A könyvben közölt tömör, összefoglaló képek részletesebb kutatásra ösztönöznek.

A könyv ítélet az ifjúság vezetői és nevelői felett. Arra ösztönöz, hogy az ifjúsággal szemben egész magatartásunkat át kell értékelnünk. Az ifjúság nem korbelt meghatározottság, hanem életforma. Csak az foglalkozhatik az ifjúsággal, aki ebben a könyvben részletesen vázolt életformába, évei számának dacára, maga is beletartozik. Az ifjúság között csak az dolgozhatik, aki a professzori mindent tudniakarást, a papi tekintélyt, és a minden kérdést könnyedén megoldani tudó belmissziói zsonglörködést le tudja tenni „Nem érti meg a mai ifjúságot csak az, aki vele együtt tud küzdeni, és tusakodni, aki vele együtt érzi azt a fájdalmas készenem-lételt, a döntés előtt való állás felelősségét, a kérdés nyomasztó súlyát, az Isten ítéletének gyötrelmeit...” (61 old.)

A könyv néhány *fontos szempontot ad az ifjúsággal való foglalkozásra*. Ha csak a „vallásos nevelést” vesszük, előtűnik annak azok a pontok, amelyekben át az ifjúság megközelíthető. Pl. Az ifjúság tényeket és nem magyarázatokat keres. (57 old.) A kérdéseket nem elméletileg existenciális lététől függetlenül, hanem existenciálisan, élete sorsdöntő kérdéseiként akarja megoldani. (43, 51 old.) A vallás mint elmélet, mint gondolat és cselekvés-rendszer nem érdekli. De érdekli a vallás mögött álló két élő valóság Isten és az ember, úgy mint két egymásra néző élő valóság. A vallás nem mint elmélet, másoknak Istenről való véleménye stb. érdekli, hanem úgy mint saját személyes élete.

Minden irányú ifjúsági munkához a szempontokon túl *anyagot* is ad. A könyv figyelmes átdolgozása alatt minden ösztönös vezető könnyen alkothat egy kis vezérfonalat ifjúsági munkája számára.

A könyv csak bevezetés. Nemcsak abból a szempontból, hogy a kórkép és a diagnózis megállapítása után várjuk a válságból kivezető utak megmutatását is, a kézfogást, amely a közös válságból velünk együtt kimászni akaró élethez kapcsol, hanem abból a szempontból is, hogy az ifjúság válságának tényéhez is csak bevezet. Ez a tragédiája majdnem mindenik magyar paedagogiai, vagy theologiai könyvnek. Nálunk csak bevezetést lehet írni és kiadni. Nálunk egy szerény kis könyv képviseli azt az irodalmat, amit más népeknél egész könyves polcok hordoznak.

Mi reméljük, hogy az író és olvasómunkatársai tovább folytatják ezt az igazán élő könyvet.

Legyen szabad itt megemlítenem, hogy jelen sorok írója szerény kezdeményezést tett abban az irányban, hogy a könyv szempontjait alkalmazza a Biblia ifjúsághoz való közelebb vivésének kérdése tisztázásában. (Lásd Ebresztő jelen évfolyama számaiban megjelenő folytatásos cikkét.) Ezt csak azért említem, hogy tényekkel is igazoljam, hogy egy, az ifjúság szolgálatában nagyon is jól felhasználható könyvvel állunk szemben.

Dassel, 1930. okt. 18.

László Dezső.

Folyóiratok szemléje.

Hajnal. Borítéklapján s vezetőcikkében fontos változásról ad számot a lapszerkesztő: dr. br. *Podmaniczky* Pál szerkesztésében, „Missziói Lapok“ címen külön evangélikus m. lap indul, ill. éled fel. (Első lépés ez a tört. kálvinizmus által sürgetett felekezeti különválás felé. Hogy ezután két missziói lapunk lesz, mindenesetre nyereség, csak az kár, hogy saját misszióink még egy sincs s az egy magyar misszionáriusnőt is bajos kétfelé osztani. A tört. kálvinizmus e téren mindenesetre jobban tette volna, ha missziót csinál előbb s csak azután felekezeti kérdést.) Dr. *Koczogh* A. missziói szöv. elnök közgy. megnyitójából megtudjuk, hogy a MEMSZ. 25 éves s két évtizedig, míg az élő példa hiányzott, semmit sem tudott haladni. Az *önk. külmissziói diákmozgalom* megszervezésére tervezetet közöl a lap. *Az oroszországi helyzetről* H. Z. ír. A törvény vallásszabadságát a helyi hatóságok rontják meg (mint nálunk is előfordul). A nép, bár megrendült hite az egyházban, szomjazza az Evangéliumot. Vallástaniak nincs. A vasárnapot eltörölték. De nyitott ajtó áll az evangéliumi mozgalom előtt. Az istentelenek szövetségének lapja már nem 200.000, hanem csak 70.000 példányban jelenik meg. *Künzler Jakob* svájci misszionáriusról olvasunk most, aki 30 évig szolgált a Keleti Misszióban. *Forstmeier Anna* és *Vasel Matild* közös kínai levele elmondja, hogy csangsai vakiskolájukban e nehéz időben is folyik a keresztet munkája. V. M. áprilisban hazajön Németországból s Magyarországra is ellátogat. *Molnár M.* Lukács 15:5–6-ra emlékezve mondja el levelében egy elveszett kislány csodálatos megtalálását, s hogy *József*, az egyik megtért bennszülött, két évre az evangélium vándor-hirdetője lett.

Molnár Mária beteg — hozza a szomorú hírt a februári számban a klisirozott távirat s a vezetőcikk: Imádkozzatok! A folyóévi aug. 5—11-i berlini C. E. világkonferenciának programját és részletes tájékoztatását olvassuk ezután, lelkes felhívás mellett a részvételre. *H. Anstein* most megjelent „Rund um die Welt“ c. könyvéből, melyben a világ külmissziói mezőin 20 hó alatt tartott útját írja le, találunk egy részt. A legújabb oroszországi híradás, bár az „istentelenek szövetségé“-nek aknamunkájáról semmi jót nem tud mondani, megcáfolja, hogy az üldözés általános vagy a kormány részéről irányított lenne. M. M. levele fölé azt írta: „Erőt ad a megfáradottnak és az erőtlen erejét megsokszorosítja“ (És. 40:29), s ami utánajön, bizonyágtétel erről. Csaknem egy hónapos missziói úton volt egy német misszionáriussal. Buvat, Narvei, Tingau stb. pápua felvak elevenednek meg előttünk, melyekben a betegségtől erdőre menekült s hazahívott lakosság közt napokig tanítanak az Isten Jézusban megjelent hatalmáról. *Kinában Kunszi Irénnek* a Német Nők Missziói Imaszövetségében írt levele, bár néhány új lélekkel való gyarapodásáról is beszámol, szomorúan ad számot nem egy visszaeséről. *Itthonról* egy magyar fiú ír lelkesen a külmisszióról. A *Hírek* arról is tudósít, hogy a Hajnalnak vetítógépes utazó-előadója van, de a meghívás kevés.

A március—áprilisi szám vezetőcikke közli, hogy *Molnár M.* jobban van. A jeruzsálemi világkonferencia tárgyalási anyagából *Vásárhelyi D.* a missziót veszélyeztető újabb világnézeti áramlatokról ír. A vallási szociálizmus (Social Gospel) az az amerikai eredetű irány, mely a keresztyénséget a szociálizmus, pacifizmus stb. szolgálatába akarja állítani. A nacionalizmus faji idegenkedése a fehérek vallása ellen. A szinkretizmus a keresztyén-

ség és pogányság összeegyeztetése. A májusi számban még a *szekularizmusról*, az elvilágiasodott, hirtelen és anyagias európai szellemről olvasunk. A Pesten átutazott *Mott János ázsiai tapasztalatairól* tartott előadásából: Ázsiában a legszembetűnőbb a rendkívül nehéz gazdasági helyzet (12 millió kínai halt éhen). Másik vonás az általános nacionalizmus, majd a nemzetköziség. Legbiztosabb az ifjúság lelki képe. A protestáns misszió szervezetlen. Az Úr Jézus hatása sose volt ilyen széleskörű. *Draskóczy László a magyar keresztyénség* külmisziói programja élére Törökországot állítja, mely Istentől nagyon elő van készítve erre. *Kunszt Irén Kinából* küldött levele Tongtarból Lincsibe tett evangelizáló útjáról számol be, *Vasel Matild* (magyarok által ellátott német misszionáriusnő) pedig egy másik társával a csangszai vakiskola múltévi életéről. A vakok száma 45-re emelkedett, kik közül három tanítónő. Néhány nagyobb lány előtt megnyílt a lehetőség, hogy vidéken bizonyoságot tegyenek Kriszturól. *Molnár M.* még betegsége előtt kelt levelében arról ír, hogy a két megkeresztelt haladt a hitben. Az Egyiptomban időző *gr. Apponyi Albertnek* beszámolójából idézett rész rámutat arra, hogy az ó-egyiptomi művészet és technika minden egyszerűsége mellett is ránk, keresztyénekre idegen, mert hiányzik belőle a szeretet vonása. A májusi számban közölt részben pedig Egyiptomról, mint az izlám mai reprezentáns országáról szól. *Anstein* új könyvéből (Rund um die Welt) ismét találunk egy részt, a gyermekrovtában Thaly I. ír. Fontosabb hírek: *Zwemer* Sámuel, az izlám legalaposabb ismerőjét (40 évig volt misszionárius) a priacetoai theol. fakultás tanárává választotta. A múlt évben 1265 német misszionárius működött kinn. Dr. Horváth Gabriella magyar misszionáriusnő július 4-én indul ki Jáva szigetére. A Magyar Missziói Szövetség első Munkanélküli Otthonát megnyitotta Pesterzsébeten.

A májusi számban: *Ez így nem mehet tovább!* címmel a szerkesztő a helyi missziói csoportok megszervezését és áldozatát sürgeti, mert misszionáriusok már volnának, csak pénz nincs. *A neukircheli holland-német misszióról dr. Horváth Gabriella* ír. Ez az intézmény, mely Jáva szigetén és Afrikában végez külmisziói munkát, egy egyszerű, szegény lelkipásztor felszázaddal ezelőtt alapított árvaházából nőtte ki magát. *Sir M. Beauchamp* cikke a *kinai lelki helyzetről* elmondja, hogy a felfordulásban a bálványok nagy tömegek előtt hitelüket veszítették, de Krisztus evangéliuma helyett sokan, különösen az ifjúság, a materialista, hitetlen világnézetet veszi át Nyugatról. A munkára nyitott szívek alkalma vár, csak munkás kell. Mánusz szigetéről M. M. helyett *Goebel Tina* misszionáriusnő ír, elmondva, hogy M. M. betegsége rendkívül súlyos volt, egészen még ma sem ért véget s pár hónapra valahova üdülni kell neki mennie. M. M. is ír egy pár sort egy héttel fenti levél kelte után, még mindig betegen. Az egyik megtért szolgának. Józsefnek is olvassuk egy levelét. A *Szövetségünk* rovatból megtudjuk, hogy a Magy. Ev. Ker. Missziói Szövetségnek már saját helyisége van a IV. Vámház-körút 12. III. 12. alatt.

A júniusi szám borítékálapján felhívás áldozatra a Molnár. M. egészségének teljes helyreállításáért. *Megtámadtak bennünket* címen a szerkesztő utasítja vissza egyik Oroszországról szóló cikkük félremagyarázását. A félremagyarázás onnan eredt, hogy a meg nem nevezett támadó nem tudta értékelni azt a vallásos ébredést, ami Oroszországban nem az orth. egyház keretén belül támadt. *Vásárhelyi D.* befejezi *A missziót vesélyezettető újabb világnézeti áramlatok* c. beszámolóját a jeruzsálemi missziói világkonferenciáról, szólván ezúttal a *bolsevizmusról*. Vallásellenes propa-

gandája óriási, de otthon már kezd visszafelé fordulni a dolog. Ám, Kinában, Indiában a nagy tömegnyomor és a névleges keresztyének lelketlen kizsákmányolása közepette jó talaja van a bolsevizmusnak. A befejező rész sürgeti az európai keresztyénség megtisztítását. A következő cikkben a szerkesztő írja le dr. *Horváth Gabriella* magyar orvos-misszionáriusnőnek neukircheni felavatását. H. G. júl. 4-én indul Jávába, mint a harmadik magyar misszionáriusnő. Fényképét is hozza a lap, a neukircheni missziói- és árvaházával együtt. *P. N. K. A Liebenzelli Misszió életéből* mond el részleteket. Aldott evangéliumi környezetben évente 15 férfi és 15 nő készül itt bel- és külmissziói munkára. A négy évig tartó kiképzés a bibliai és missziói tanulmányokon kívül felölel egész sereg gazdasági és ipari munkát. Naponta háromszor van csendes órájuk. A külmissziói kiképzettek csak két évi hazai próbaszolgálat után mehetnek ki. *Forstmeier A.* kínai (német) misszionáriusnő a *csangsai* vakiskoláról ír. Két otthontalan vak gyermek került ismét az intézetbe. *Vasel Matild*, ott működő s magyarok által tartott német misszionáriusnő most szabadságra jött onnan Németországba, bucsúját itt olvassuk e levélben. *Molnár M.* két levele, a halál árnyékában is vezérlő Pásztorról emlékezve, nagy betegségéről számol be. Már végrendelkeznie is kellett s az is lemondott róla. Most jobban van, de még mindig nagyon gyenge s az orvos sürgeti, hogy menjen egészségesebb vidékre. Legnagyobb vágyuk, hogy bennszülött segítőtársakat képezhessenek. A Hírek arról szólnak, hogy a perzsa és török reformmozgalom nem kedvezőtlen a keresztyénségre nézve. Törökországban az utolsó két év alatt több Biblia kelt el, mint az azelőtti tíz évben. Szövetségi hírek, az Otthon-Misszió ismertetése s adományok nyugtázása következik ezután.

H. J.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

VI. ÉVF. 9. SZ.

1930. NOVEMBER HÓ

Az imádságról.

Ha valaki azt hozná fel, hogy nem mindig egyforma szükség kényszerít bennünket az imádkozásra, ezt én is elismerem. S éppen ezt a különbséget nagyon szépen adja elő Jakab, midőn így szól (Jak. 5:13): Szenved-é valaki ti közületek? — imádkozzék. Öröme vagyon-é valakinek? — énekléssel dicsérje az Istent. Tehát maga az általános emberi érzés hozza magával, hogy Isten, mivel tulságosan is restek vagyunk, amint a dolog kívánja, erősebben indítson bennünket a buzgó imádkozásra. És az ilyen nevezi Dávid alkalmas időnek (Zsolt. 32:6), mivel — mint több más helyen is mondja — minél jobban szorongatnak bennünket a bajok, a csapások, félelmek és kísértések másféle némei, annál szabadabb útunk nyílik az Istenhez, mintha csak ő maga hívna bennünket magához. E mellett azonban nem kevésbé igaz az is, amit Pál mond (Ef. 6:18), hogy minden időben kell imádkozni, mert saját belátásunk szerint bármily szerencsésen folyjanak is dolgaink és ha mindenünnen vígság környéke is bennünket, még sincs egy oly pillanat sem, amelyben gyámtalanságunk az imádkozásra ne figyelmeztetne bennünket. Ha bőven van is valakinek bora és búzája, mivel Isten folytonos áldása nélkül egy falatka kenyeret sem élvezhet, sem a pincéi, sem a csürei nem akadályozzák meg abban, hogy a mindennapi kenyérért ne könyörögjön. Továbbá, ha meggondoljuk, hogy minden pillanatban, hányféle veszedelem fenyeget bennünket, maga a félelem tanít meg arra, hogy nincs olyan percünk, amelyben az imádságot nélkülözhetnők.

Ezt azonban jobban meg tudjuk érteni a lelki dolgokban. Mert az a sok bűn, amelyekről önmagunknak tudomásunk van, hogyan hagyja bennünket nyugton, ha a bűn és a büntetés elhárításáért alázatosan nem esedeznénk? Hogyan hagynának bennünket a kísértések békében, ha a segítséghez nem sietnénk?

Továbbá az Isten országa és dicsősége után való irigységnek nemcsak időközönként, hanem állandóan olyan irigységgel kell reánk lennie, hogy mindig készen legyünk az imádkozásra. Tehát nem hiába ajánltatik nekünk oly gyakran az imádkozásban való állhatatosság. Nem szólok még az imádkozásban való állandó ki-tartásról — amire majd később kerül a sor —, hanem arról, hogy a Szentírás a folytonos imádkozásra intvén bennünket, tünységünket körholja, mivel nem vesszük észre, hogy mennyire szükségünk van erre a buzgalomra és serénységre. Ez a szabály távol tartja, sőt messze űzi az imádságtól a képmutatást és az Isten előtt való ravasz hazudozást. Isten azt igéri, hogy ő közel lesz mindazokhoz, kik őt igazságban hívják segítségül s azt mondja, hogy megtalálják őt azok, kik teljes szívükből keresik. Erre pedig éppen nem igyekeznek eljutni azok, akik a saját fertőikben fetrengve, tetszelegnek önmaguknak. Az igazi imádság tehát bűnbánatot kíván. Ezért vannak a Szentírásban ezek a szokásos mondások: hogy az Isten a gonoszokat nem hallgatja meg; hogy az ő könyörgéseik, valamint áldozataik is utálatosak ő előtt; mert méltányos, hogy Istennél is bezárt fülekre találjanak, kik szíveiket bezárják, és hogy Istent hajlíthatatlannak találják, akik a saját keménységükkel idézik fel az ő szigorúságát. Ezsaiásnál ily módon fenyegetődzik az Isten (Ezs. 1:15): Ha megsokasítjátok az imádságot, én meg nem hallgatom, mert vérel rakvák kezeitek. Hasonlóképen szól Jeremiásnál. (11:7 és köv.): Kiáltottam, de ők nem hallgattak rám; kiáltanak majd ők én hozzám, de nem hallgatom meg őket. Isten ugyanis a legnagyobb gonoszának tartja, ha az ő szövetségével kérkednek a gonoszok, akik az ő szent nevét egész életükkel beszennyezik. Ezért panaszkodik Ezsaiásnál arról (29:13), hogy a zsidók csak ajkaikkal tisztelik őt, szívük pedig távol van tőle. S ezt nemcsak egyedül a könyörgéseikre érti, hanem azt jelzi vele, hogy az őt illető tiszteletnek minden egyes részében utálja a képmutatást. Ide tartozik még Jakabnak az a mondása is (4:3): Kértek és nem veszitek el, mert nem jól kéritek, hogy a ti kívánságaitokra költésétek el. Igaz ugyan — amint azt később ismét látni fogjuk —, hogy a hívők ajkáról elhangzott imádságok nem az ő méltó voltukra támaszkodnak, mindazonáltal nem fölösleges Jánosnak ez az intése (I. Ján. 3:22): Ha valamit kérendünk, elveszük ő tőle: mert az ő parancsolatait megtartjuk; minthogy ellenkező esetben a rossz lelkiismeret becsukja előttünk az ajtót. Következésképpen csak azok imádkoznak helyesen s csak azok találnak meghallgatásra, akik őszinte szolgái az Istennek. Az tehát, aki az imádkozáshoz készül, legyen a bűnei miatt önmagával elégedetlen és — ami bűnbánat nélkül lehetetlen — a koldus köntösét és szívét vegye magára.

Részlet *Kálvin János*: A ker. vallás rendszeréből.

Dr. Kelly Jakab látogatása.

A múlt hó 18—19-én látogatást tett nálunk dr. Kelly Jakab, a Vas. Isk. Világszövetség titkára, Indiába vezető útja közben Victor János urral, a magyarországi vas. iskolák vezetőjével. Kelly úr szombaton, 18-án este a kolozsvári vezetőknek tartott egy előadást a vas. isk. munkáról, fejtegetve ennek jelentőségét az egész világra nézve. Másnap, vasárnap d. e. a theol. tantermében egy megbeszélés volt, melyen a ref. egyház képviselőiben dr. Gönczy Lajos és dr. Imre Lajos, az Ev. Munkások Erd. Szöv. nevében dr. Kecskeméthy István, dr. K. Tompa Arthur és Radnótfáy Gyuláné, a Magyar Baptista egyház részéről Papp Károly vettek részt. A megbeszélés eredménye gyanánt újra megakották a Vas. Isk. Világszövetség itteni tagozatát, melynek elnökéül dr. Imre Lajost, titkárául dr. K. Tompa Arthurt jelölték ki. A Szövetség célja, hogy az egyes egyházak vas. isk. munkája között a kapcsolatot fenntartsa, közös megbeszélés tárgyává tegye a munka kérdését, kapcsolatot tartson fenn a Világszövetséggel, esetleg közösen érdeklő munkákat adjon ki. Reméljük, hogy a Szövetség az egyes egyházak munkáját még öntudatosabbá és határozottabbá fogja tenni, s emellett a közösen érdeklő kérdésekben is megegyezéseket hoz létre.

Évkezdeti teendők a vas. iskolában.

A vas. iskola éve is megkezdődött. Új munkába állunk, szükséges, hogy ezt új erővel és rendszeresebben tegyük, mint a múlt évben. Egyes pontokban soroljuk fel azokat a legfontosabb teendőket, amelyek az új vas. iskolai év életén reánk várnak.

1. Jó a vas. iskolát egy kis ünnepséggel *megnyitni*. Ez a templomba tartható, vas. iskolai ünnepély formájában, ahol a régi vas. iskolások szolgálnak énekkel és szavalattal, s a vezető a szülők és gyermekek számára egy rövid ismertetést hoz a vas. iskoláról.

2. Megállapítjuk a vas. iskola növendékei *névsorát*, számbavesszük, ki az, aki járni akar, s buzdítjuk a pontos járásra.

3. Megállapítjuk a múlt évi névsorral összehasonlítva, kik azok, akik *kimaradtak*, utána járunk, hogy miért?

4. Az iskolát *végzeteket* a múlt évi névsorból megállapítjuk, felkeressük és hívjuk őket a számukra fenntartott, vagy felállítandó *bibliakörbe*, hogy senki el ne vesszen azok közül, akik tavaly jártak.

5. Ahol több csoport van, megcsináljuk a *csoportbeosztást*, a vezetők megegyeznek az egyes csoportok tanítási anyagában.

6. Rendbehozzuk a vas. iskola *perselyeit* és elkészítjük minden csoport számára a *naplót*. A napló arra való, hogy a tanítás

menetét, látogatást stb. ellenőrizhessük. Közönséges iskolai irkából készítheti a következő beosztással:

Kelet	Ki tanított	A történet címe	Aranymondás	Ének	Hány gyermek volt jelen	adakozás összege	Jegyzet

7. A vezetők megállapítják — ahol több vezető van — a vezetők közös *előkészületi órája és bibliaórája* idejét és anyagát.

A mult számhoz mellékelt jelentőivek sürgős visszaküldését kérjük.

Új könyvek. Ujabban megjelent három könyvet ajánlunk a v. isk. vezetők figyelmébe. Az egyik *dr. Nagy Géza: Kálvinista jellemképek* c. műve, megjelent az egyh. ker. iratterjesztésében, ára 100 lei. Ezt a könyvet minden vezetőnek át kellene olvasnia, úgy a saját épülése, mint a munka érdekében. — Ugyancsak az egyházkerület adta ki a *Heidelbergi Káté* új kiadását, bibliai helyekkel együtt, új fordításban és nagyon szép kiállításban. — *id. Victor János: A Biblia* c. könyvét is őnelegén ajánljuk mindenki figyelmébe. Ez a füzet egyenesen a vas. isk. vezetők számára van írva s a biblia megismerésére szolgál. — *Az Ifjú Erdély* kiadásában megjelent az *Élő könyvek* két füzeté. *Az Úr csodásan működik* címmel egy bibliai körüli vezérfonal, ára 16 lei és *Mi a külmiszió?* címmel az első erdélyi külmisziói ismertető füzet, ára 20 lei.

Nyugtázások: Vas. iskoláktól beérkezett: *Központi alapra:* Sepsiszentkirály 50.—; Déva 50.—; Fogaras 100.—; Adomány 500.—. *Külmiszióra:* Nagybaczon 50.—; Fogaras 100.—. *Regáti miszióra:* Székelyudvarhely 400.—.

SZERKESZTI :

DR. IMRE LAJOS

KIADÓHIVATAL :

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.

AZ IGE TÜKRÉBEN.

Az a győzelem.

I. Ján. 5:4; Eféz. 6:12.

A keresztyén embernek van egy végső bizonyossága, amely neki erőt ad a ker. életfolytatáshoz: a győzelem bizonyossága. E nélkül a bizonyosság nélkül lehetetlen a ker. életfolytatás. De e nélkül a bizonyosság nélkül a ker. ember a világ legszálnalommraméltóbb teremtménye is volna, ha egyáltalán lehetséges lenne e bizonyosság nélkül a ker. élet.

A keresztyén embernek ez a bizonyossága csak egy előbbi, egy elsődlegesebb bizonyosságból származhat. Abból, hogy nem ő akarja a győzelmet. Mert ő bizony soha sem akarná magától ezt a győzedelmet. Sőt nem is ő vívja a harcot és nem is ő lesz a győzedelmes. Mert ha rajta fordulna meg a dolog, úgy csupán egy bizonyosság lehetne: „hagyjatok föl minden reménnyel!”

A keresztyén ember hitbéli bizonyossága szerint a győzelmet Isten akarja és Isten vívja ki a Krisztus által! Azért a győzelem kétségtelenül bizonyos!... Ez a hitbéli bizonyosság ad erőt a keresztyén életfolytatásra és ebből a hitbéli bizonyosságból származhatik egyedül a keresztyén embernek a küzdelemre való örvendező felajánlkozása.

Mégis, mintha Isten reánk támaszkodnék ebben az ő harcában: „az a győzelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk!” Ez azonban csak látszólagos és épen azt mutatja, hogy mennyire nem mi vagyunk az alany ebben a harcban és ebben a győzelemben... Mert „ami Istentől született, az győzi le a világot”. Ez pedig a mi hitünk! A mi hitünk tehát Istentől született, s bár a miénk, mégis Ő az, aki cselekszik benne és általa..., Ő az, aki véghez viszi általa bennünk és a világban is „a jó dolgot”..., amiképpen elkezdte azt akkor, mikor kegyelemből vele megajándékozott...

Az ellenfél nyilvánvaló: „a fejedelemségek, hatalmasságok, az élet sötétségének világbirói, a gonoszság lelkei”, me-

lyekről azt mondja az Ige, hogy: „a magasságban vannak“.

Erről nem szükség sokat beszélni, különösen ma nem. Megmutatják magukat az élet egész területén: a tudományban, a művészetben, az irodalomban, a politikában, az erkölcsiség mezején; a társadalmi és — az egyházi életben is. Eppen így az anyagi élet egész területén is.

„Az élet sötétségének világbiró hatalmasságai, a gonoszság lelkei... Ki ne látta volna ezeket a sötét hatalmasságokat megjelenni, kísértetni és uralkodni? Ott vannak már az iskolában: nyilvánvalóvá válnak a gyermekarcokon. Ott vannak az utca demagógiájában, a tömegek hangulatában, a sansculottizmus feltörni készülő fantomjában, de befészkeltek magukat a családba is, — látjuk a családi élet széthullásában.

Az élet különböző területein, különböző álarcokban mind ugyanaz a „magasságba“ emelkedett hatalom, a Sátán vívja a maga harcát ezért a világért. Hogy milyen pokolian gonosz ő magasságának a zsarnoksága, az mutatja, hogy „az egész világ nyög és sóhajt, várván az „istenfiak“ megjelenését“ akik megszabadítják a rabságból...

De az emberiség nagyobb része, a világ szomorú rabjai ma még azokban látják az „istenfiakat“ és azoknak hozsánáznak, akik „az égi zsarnokság rabságából“ (!) akarják a világot felszabadítani, akik az emberi gondolattal Istennek üzennek hadat és Istent vélik trónjáról letaszíthatni!

Nem ismerjük-e a modern hitetlenség zsonglörjeit?

Megtettünk-e mindent, hogy végzetes tévedésükről meggyőzzük?

Olyan bizonytalanul, olyan magunkba esetten, olyan tanácstalanul tanácskozunk a kötelességek és lehetőségek felett...?!

Mintha soha sem hallottunk volna afelől, hogy kié a végső győzelem...

Talán még irigyen is, — egy eltévesztett élet irigységével is nézünk a túlsó táborra, — annak elvesztett kegyét ébezve és azért jajongva?

Miért?

Mert tán — még bennünk sem ment végbe az a győzelelem!

János apostol azt mondja, hogy a mi hitünk meggyőzte a világot.

Ez ha nem is teljes befejezettséget jelent, de mindenesetre legalább „rész szerint való“ valóságos győzelmet. És pedig bizonyára elsősorban önmagában! Ő benne a hit meggyőzte a világot.

Még körülöng reformációi ünneplésünk hangulata. A reformátorok és a reformátori nemzedék élő bizonyágtétele is azt kiáltja felénk a múltból, hogy: „az a győzelem, amely meggyőzte a világot, a mi hitünk“.

Akkor is elsősorban bennük, a bizonyágtévőkben győzte meg a világot az, ami Istentől született, az ő hitük. De győzedelmeskedett azután az anyagi és szellemi élet egész területén is.

Mi pedig, örüllői a reformáció örökének, szomorúan hajtogatjuk magunkba hullva, hogy nekünk, késői erőtleneknek hite nem lehet ilyen győzedelmes!

Karácsony felé tartunk...

Nem látjuk-e, hogy a reformációi evangélium a karácsonyhoz ivel és utal és azt mutatja, hogy abban, ami Istentől született, a mi hitünkben, Az, aki Istentől született, a Krisztus lesz és lehet egyedül győzedelmes?!

Mert Ő volt az apostolokéban és a reformátorokéban is!

Ő pedig „tegnap és ma és örökké ugyanaz“ és az Ő ereje a mi erőtlenségünkben végeztetik el!

Az, ami a reformátorokban Istentől született, a reformátorok győzelmes hite, nem más, mint megjelenése és egy stációja Annak, aki Istentől született az örökkévalóságnak előtte és az ő hitükben megjelent és Aki öröktől fogva mindörökké egyedül a Győzedelmes!

Mégis, mi is tehetünk annyit, hogy a magunk elégtelenségét érezve, bizva abban, hogy az Ő kegyelme mindenre elégséges, magunkat megüresítve minden emberiben való bizodalomtól, nézzünk karácsony felé azzal az imádsággal, hogy vajha megláthatnók az Ő dicsőségét, aki teljes igazsággal és kegyelemmel, hogy megismerjük valósággal, felujjongó örvendezéssel, hogy mi — az a győzelem!

Marosfelfalu.

Toró Gyula.

A vallástanító mint igehirdető.

„Az Út“ juniusi számában dr. Imre Lajosnak „Tananyag, tanterv, tankönyv“ című értekezését olvasva, örömmel állapíthattuk meg, hogy az erdélyi református theologia is határozottan vallja, hogy „a vallástanítás tulajdonképpen nem más, mint *Isten igéje hirdetése* a gyermeknek, egy bizonyos formában, mely különbözik a gyermekpásztoráció más formáitól.“¹

Hogy a lelkipásztor minden munkája tulajdonképpen *igehirdetés*, azt a mi időnkben először éles határozottsággal, az Isten Igéjére „rádöbrentő“ dialektikai theologusok hangsúlyozták. Amint e theologusoknak Isten Igéje valóságára való rádöbbenése, a theologia különböző tudományaiban gyökeres változásokat jelentett, úgy hasonló a változás az egyes gyakorlati theologiai tudományokkal kapcsolatos egyházi munkában is. Azok a megállapítások, melyeket forradalmi kényszerűséggel először a dialektikai theologusok hirdettek: „A theologia értelme és célja az igehirdetés.“ „Az egyház az Isten Igéje köré gyűlt közösség.“ „Az egyház munkája igehirdetés“ stb., nem az íróasztal-theologusok spekulációiból fakadtak, hanem az egyház és a keresztyénség súlyos válságából. Így az egyházi munkákban való változás sem kikényszerített következménye egy új theológiának, hanem vele párhuzamosan jelentkező, természetes folyamat: orvosság a krízisre.

A meglátása annak az igazságnak, hogy a vallástanítás igehirdetés, úgy a katechetika, mit a katechesis területén egyelőre még mind nem látható, de igen jelentős változásokat jelent. Hogy a tananyag tanterv, tankönyv területén mit jelent, azt mutatja a fent említett értekezés. Ahol a vallástanítás igehirdetés, ott a vallástanító igehirdető s így egészen más és másképpen áll a munkában, mint az egyszerű tanító, vagy oktató.

Az elmúlt évtizedek valláskönyveit tanulmányozva, ha azok alapján próbáljuk a vallástanítás célját megkonstruálni, teljesen arra az eredményre jutunk, melyet dr. Imre Lajos említett cikkében megállapított: „a vallástanítás célja bizonyos erkölcsi alapismeretek és magatartás ismeretének nyújtása volt, tehát a

---

¹ I. L. Tananyag, tanterv, tankönyv. Az Út XII. 6. sz. 172 old.

szerző vallásitanítási ideálja a nemes erkölcsi jellem.² A cél az, hogy a gyermek bizonyos erkölcsi igazságok nemés és hasznos voltáról meggyőződve, azokat cselekedje saját és a közjó érdekében. A napi leckében a lényeges a bibliatörténethez kapcsolt, három csillag után következő, a tankönyv szerzője által alkotott „tanulság” volt, melynek csak előzetes illusztrációja a megelőző bibliatörténet. A tanulság érthető és világos volt. A vallásitanító itt valóban csak tanító volt. Bárki nagyon könnyen végezhetette e katechetika igényei szerint e munkát. Meg kellett tanítani a vallásos és erkölcsös jellem kialakulásához szükséges vallási és erkölcsi igazságokat. Meg kellett tanítani a gyermeknek, hogy a jó ember hiszi, hogy van Isten, a becsületes ember, a nemes erkölcsi jellem kerüli a hazugságot, nem irigy szívít, mint a tékozló fiú bátyja stb. Az aztán nagyon jó vallásitanító volt, aki tanítás közben e „magasztos eszmék és nemes érzelmek” gyakorlására még buzdította is a gyermekeket, népmesék s hasonló történetek kíséretében.

Ha e katechesis háta mögé nézünk, nagyon szomorú dolgot kell megállapítanunk. Mind ez abból fakadt, hogy e katechetika csak a földi életre nézett, az embert úgy nézte, mint aki a bölcsőtől a koporsóig él, azért volt számára *minden* a becsületes élet, az erkölcsös jellem. Úgy nézte a világot s benne az embert, mint egy racionalista erkölcs filozófus s nem úgy, a mint azt Isten Igéje elénk tárja.

Az istenit kiszorító s helyébe az emberit ültető s így a theológiát és egyházi életet válságba sodró racionalizmus és liberalizmus, tehát a katechezisre is reá nyomta a bűnét s megfosztotta azt lényegétől, elrabolta tőle azt, ami keresztyén s a vallástant egy olyan közönséges tantárggyá süllyesztette, mint az erkölccstan, filozófia, vagy fizika.

Mi a katechesis lényege? Az, ami minden keresztyén munkáé, az ami az egész keresztyénségé. Ez az, ami az első keresztyéneket keresztyénné tette, ez az érthetetlen, értelemmel fel nem fogható hitvallás: Jézus a Krisztus (Csel. 2:36). A megfeszített nazarethi Jézus a Kyrios. A keresztyénség szívében az emberré lett Kyrios-Krisztus áll. Keresztyénség csak ott van, egyház csak ott van, ahol az első keresztyéneknek, az Isten kijelentése alapján álló hitvallását vallják s hol vallják a János evangéliuma szerzőjével: „Kezdetben vala az Ige, és az Ige vala az Istennél és Isten vala az Ige. Minden ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett a mi lett. És az Ige testté lett és lakozék miközöttünk.” És vallják Pál apostollal „Krisztus Jézus, aki mikor Istennek formájában vala nem tekintette zsákmánynak azt, hogy ő az Istennel egyenlő, hanem önmagát megüresíté,

² U. o. 170 old.

szolgai formát vévén föl, emberekhez hasonlóvá lévén; és mikor olyan állapotban találtatott, mint ember, megalázta magát, engedelmes lévén haláláig, még pedig a keresztfának haláláig. Annakokáért Isten is felmagasztalá őt, és ajándékoza neki olyan nevet, mely minden név fölött való; hogy a Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieieké, földieké és föld alatt valóké. És minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr, az Atya Isten dicsőségére.“ (Fil. 2:5—11.)

Mindaz, ami keresztyén, központjában a testté lett Ige áll. Így minden egyházi munkát az emberré lett Úr Krisztus éltet és ő kell e munkák által győzzön.

A katechezisnek, így a vallástanításnak is értelmet, célt, tartalmat a testté lett Krisztus ad. A katechezis minden akkordjában ott kell zengjen: a Kyrios emberré lett, Isten megjelent emberi formában, a megfeszített Jézus a Krisztus.

Tovább haladva kérdeznünk kell, mi a bővebb tartalma ennek a keresztyénséget keresztyénséggé tevő hitvallásnak: Jézus a Krisztus. Ez azt mondja, hogy Jézus a Megváltó. Reá világít egy súlyos komoly valóságra, melynek ismerete nélkül, „levegőbeli“ erejének tapasztalása nélkül, nem vallhatja senki a keresztyének hitvallását, e valóság a *bűn*. Vallja, hogy az ember olyan viszonyba került ezzel a bűnnel, hogy az *vétek* lett, aminek zsoldjától, a *haláltól*, az ember *áron* vétett meg. E hitvallás központjában a *váltás* áll. Végül lényeges tartalmai közt jelentős az, hogy e váltásot az Úr Krisztus hajtotta végre, az az Úr, aki teremtett és uralkodik, ő szenvedett a megfeszített Jézusban, így az egyetlen Isten kezében vagyok s az övé maradok. Hogy ezek a keresztyénséget keresztyénséggé tevő elemek, mutatja a második keresztyén hitvallás, a trinitarius formula. majd e kettőből szerkesztett harmadik, az Apostoli Hitvallás. Gondolhatunk a Heidelbergi Káté summáját kifejező első kérdésére is.

Keresztyén az az ember, aki meghallja Istennek az Igében adott kijelentését, ezt a „Tatwort“-ot (Brunner), Istennek cselekvő Igéjét; a megváltó, megigazító testé lett Igét, Jézus Krisztust, és életét átadja neki, annak, aki megváltotta s így vallja a keresztyének hitvallását. Azok, akik Isten e megváltó, megigazító Igéje által kihivattak az elveszettek közül, azok alkotják az ekklesiát. Ezek azok, akik kihivattak és összegyülekeztek a testté lett Ige köré, mint fej köré hisznek benne és életüket ő reá alapították. Ezt az egyházat az Ige életeti, az Igéből táplálkozik. E táplálkozást az egyház egy módon végezheti, a számára jelenleg hozzá férhető, a *Kánonban* összefoglalt Igének a *hirdetése* által.

Az egyház egy ilyen élettevékenysége a katechesis, melynek egyik része a vallástanítás.

„A katechesisben az egyház, a megkeresztelt tagjának tudtul adja az Ige hirdetése által azt, amit a keresztyénségben már megpecsételt: ez a gyermek az Isten tulajdona, az egyház tagja, mert Isten magáénak választotta és megváltotta“,³ s így a gyermek megvédése attól, hogy ne vétkezzen a Szentlélek munkája ellen, hanem, mint az egyház igazi tagja hitével és életével vallhassa az egyház hitvallását: Jézus a Krisztusom.

Keresztyén katechesist tehát csak az egyház végezhet, megkeresztelt tagjain. Az egyház második munkája, a bűni rab-ságából Isten megigazító tette által kihivott gyermekén. Az egyház Isten parancsára (Mt. 28:18—20), Isten magigazító tetteről bizonyosságot tett, megpecsételte, hogy a gyermek a Jézus Krisztus vére által megmosott és megigazított isten-gyermeke. A katechesis ennek az aktusnak, a keresztségnek szükségszerű folytatása.

A vallástanítás, ennek a katechesisnek egyik része, mely különbözik a gyermek pásztoráció más formáitól. A katechesis e területén adjuk a legtöbb ismeretanyagot. A vallásóra azonban nem olyan ismeretanyag átadás, mint más tanóra. Hiába-való az a törekvés, mely a vallásórát olyan tanórává akarja tenni, mint a földrajz, vagy növénytan. Minden vallásóra tárgya az Istenről és az emberen végzett művéről szölvő Ige. Isten Igé-jét nem lehet úgy tanítani, mint más tárgyat. Ezt az anyagot a tanító nem birtokolhatja úgy, mint más tárgy anyagát. „Dieu parle bien de Dieu“ idézik gyakran Pascal e mondatát a dialektikai teológusok. Istenről igazán csak Isten szólhat „wir vergessen dass Gott lebt, dass er gegenwärtig ist, dass er nie und nir-gends unser Objekt wird, sondern immer und unaufhebbar Sub-jekt der Betrachtung bleiben will, dass man also gar nicht von ihm u. über ihm reden kann, dass er selber reden will, und wir also, falls wir uns doch zu reden unterwinden, nur auf dieses sein eigenes Wort hinweisen können“⁴ Ezt az Igét nem birtokolhatja a vallástanító, hanem azt újra és újra véve csak hír-detheti. Ez az Ige a gyermeknek a leglényegesebbet adja, vagyis csak ezen az órán hall a gyermek egyedül egzisztenciális dolgot. A vallásóra tehát ismeretet ad a gyermeknek, de a val-lásórán a súlypont nem a keresztyén világnézet, a keresztyén hit és erkölcsstan, a keresztyén egyháztörténet adatainak elsa-játításán van, hanem azon, hogy az Isten Igéje megszólítsa a gyermeket: *ezt tette Isten értetted, megváltott, az ő tulajdona vagy, ne vétkezz az ő munkája ellen.* Dr. Imre Lajos említett érte-

³ Dr. E. Thurneysen: Grundfragen des Religionsunterrichts. Egyetemi előadás Basel. 1929—30.

⁴ Dr. Thurneysen: Konfirmandenunterricht. Ein Kapitel aus der praktischen Theologie. Zwischen den Zeiten III. 4. (387—410 old.) 401 old.

kezésében, hasonló megállapítást tesz: „Isten Igéje a vallástanításban nem azt akarja, hogy szép gondolatok, érzelmek és elhatározások támadjanak bennünk, hanem egyet akar, azt, hogy a gyermek lássa meg, hogy Isten kegyelme őt megtérésre indítja“.⁵

Ha ez a vallástanítás, már pedig ez a keresztyén vallástanítás, akkor a vallástanító lényegesen különbözik minden más tanítójától, így a valláserkölcsei igazságot tanító vallástanítótól is.

Erről a vallástanítóról E. Thurneysennek egy lényeges megállapítása ez: „wir werden unsern Mund auf tun im Unterricht nicht als gewiegte Pädagogen und nicht als Psychologen und nicht als die religiöse Persönlichkeiten, die wir sind, sondern zwar auch als das alles, aber als das alles nicht primär, sondern primär als Träger des Amtes, das die Versöhnung verkündigt, das heist primär als *Diener der Kirche*“.⁶ Ez az első lényeges jellemvonása ennek a vallástanítónak. Az egyház szolgája. E vallástanítást csak az végezheti, aki az egyház szolgája. Az, akit Isten könyörülő kegyelme méltott és elhívott s a keresztyén egyházközség reá bízta az Ige hirdetésének e hivatalát. Az egyház, aki a kulcsok hatalmánál fogva kiszolgáltatta a gyermek számára a keresztséget, az az egyház megbízta egyik tagját, hogy a megkeresztelt számára tudtul adja azt, amit az a keresztségben nyert. E vallástanítónál, amint e fenti idézet mutatja, nem a pädagogiai, sem nem a pszichológiai képzettsége az elsődlegesen döntő, nem is a vallásos személyisége, hanem az, hogy a kulcsok hatalmával felruházott egyház, Isten munkájának az eszköze (ref. dogmatika nyelvén a „kegyelem eszköze“), egy nagy tekintéllyel és egy súlyos felelősséggel teljes hivatallal megbízta.

Ez, hogy a vallástanító az egyház szolgája, tartalmazza azt a követelményt, amire egyes katechetikák a legnagyobb súlyt helyezték, a vallástanító az egyház élő tagja kell legyen, vagyis keresztyén személyiség. Az egyház csakis ilyen embernek adhat megbízást, csak olyannak, akiről bizonyos, hogy vallja és életével megpecsételi: Jézus az én Krisztusom. Az egyház csak akkor épül, ha ilyen élő kövekből áll. Azzal azonban, hogy a vallástanító az egyház szolgája, sokkal több van kifejezve, mint a fenti követelmény. A vallástanító, aki mint az egyház szolgája áll a munkában, egy nagy tekintéllyel áll ottan. Ez minden vallástanító előtt teljesen világos kell legyen. Egyesek tiltakoznak az ellen, hogy a vallástanító tekintély tudattal álljon a gyermekkel szemben. A vallástanító tudatában kell legyen annak, — mondják, — hogy ő is épen olyan bűnös ember, mint az a gyermek. Ez indokolással teljesen egyet értünk, de dacára ennek, a vallástanító, mint az egyház szolgája, tekintéllyel áll a gyermekkel

⁵ 178 old.

⁶ Említett értekezés. Zwischen den Zeiten III. 4. 396. old.

szemben. E tekintély nem a számtan- vagy földrajztanító tekintélye. Egy olyan tekintély ez, melyet a vallásitanító nem szerzett, nem érdemelt ki, ami nem az övé, nem egy *személyi* tekintély, amellyel például a felnőtt ember áll a kiskorúval szemben. A vallásitanító a kulcsok hatalmát nyert egyház tekintélyével áll a munkában, mint annak az egyháznak a szolgája. Az Ige hatalmával s így annak tekintélyével áll a munkában. Nem mint egy közönséges ember. Nem kell attól félni, hogy e tekintély öntudatosítása gőgössé tesz. Amint az igazi keresztyén embert alázatra indítja az, hogy teste a Szentlélek temploma, úgy van az igazi szolga is e tekintéllyel, ami nem az övé s mégis vele van. Csak amelyik szolga előtt világos, hogy ezzel a tekintéllyel áll a munkában, csak annak lehet igazi felelőssége.

Az, hogy a vallásitanító az egyház szolgája, másik oldalon egy súlyos felelősséget jelent. Lehet-e egy emberen nagyobb felelősség, mint a vallásitanítón? Oda kell mennie hetenként 30 vagy 100 gyermek elé, mint olyan, akit a kulcsok hatalmát nyert egyház küld, hogy ezeknek a gyermekeknek tudtul adja azt, amit az Isten üzen nekik: „dass sie als die Menschenkinder, der sie sind, Gottes Kinder sind“.⁷ Tudtul adni nekik azt, ami Kálvin szerint *summa vitae christianae*: *Nostri non sumus sed Domini*. Ők nem a magukéi, hanem az *Istenéi*, nekik *Megváltójuk* van. Csak gondolkozzék el egy vallásitanító, hogy mit jelent az, hogy *rajta*, gyenge emberen fordul meg az, hogy egy gyermek meghallja-e azt, amit Isten neki személy szerint üzen, ami arra a gyermekre nézve egyedül életbevágóan döntő. Én tölem, mint eszköztől függ, hogy a gyermek meghallja-e azt, hogy ő az Istené, Isten gyermeke, ott abban a nyomorult emberi világban, ahol él, vagy nem hallja meg s úgy él, mint a világ gyermeke. Ilyen felelőssége egyetlen tárgy tanítójának sincs, egyedül a vallásitanítónak, mint az *egyház szolgájának*, akit egyház küld, azért, hogy a gyermeknek megtanítsa a vallást, ami a kijelentés megismerése s ennek nyomába fakadó engedelmesség.⁸ Annak, hogy olyan sokan nőttek fel, annak tudata nélkül, hogy ők az Isten gyermekei s éltek úgy, mint a világ gyermekei, vajjon nem azok a vallásitanítók az okozói, vétkezői, akik elmulasztották kötelességük lényegét, a gyermek életét eldöntő egyetlen egzisztenciális igazság tudtulatását?

Súlyos felelősséggel áll a vallásitanító, mint az egyház szolgája, de egyik legnagyobb öröm részese is. Van-e nagyobb öröm, mint küldetéssel bírni s menni egy gyermekhez, a szegény földműves gyermekhez, a nagyváros nyomorult, éhes pro-

⁷ E. Thurneÿsen. Említett értekezés. 394 old.

⁸ Hogy hogyan, hogy milyen más tanítás ez a más tárgyak tanításánál, azt alább fogjuk meglátni.

letár gyermekéhez, a mai társadalmi bűnök nyomában veszélyes útra irányított intellektuel szülők gyermekéhez, ahhoz a gyermekhez, aki már tapasztalja a bűn rettenetes valóságát, s hirdetni neki, hogy ő nem annak a nyomorult világnak a gyermeke, ha abban is él, hanem az Istené. Van-e nagyobb öröm, mint hétről-hétre bizonytságot tenni Istennek erről az üzenetéről?

A második lényeges mondanivaló erről a vallástanítóról az, hogy az Ige hirdetője.

A vallástanítás ismeret ad. Erről az ismeretről ezt mondja Thurneysen „die religiöse Erkenntnis, um deren Vermittlung es beim Unterrichten geht, im grundsätzlichen Sinne praktischer Natur ist. Was heisst das? Das heisst: sie ist im strengsten Gegensatz zu aller theoretisch-objektivirenden Erkenntnis eine einer Handlung entsprungene und immer wieder entspringende und darum auf Handlung abzielende, Handlung erzeugende Erkenntnis“.⁹ Az az ismeret, melyet a vallástanító ad az Isten ismerete s az Isten dolgainak ismerete. Hogy ki az Isten, azt ember nem mondhatja meg. Hogy Istent csak Isten ismerheti meg, minden komoly keresztyén teológus tanította. Ha Isten ismeretét az emberi értelem és élmények alapján akarjuk megalkotni, Thurneysen szavai szerint Istentől egy „armseliges Menschengötzein“¹⁰ lesz. Istent csak Isten ismertetheti meg. Ezt pedig a kijelentésében teszi. Ez az a „Handlung“, amiből a vallásos ismeret fakad. Istén kijelentése Brunner és Thurneysen szerint „Tatwort“: Jézus Krisztus. Amint már említettük, ezt az ismeretet a vallástanító nem birtokolhatja úgy, mint más ismeretet, vagyis Isten nem lehet „Objekt“ csak „Subjekt“, Isten nem azt akarja, hogy róla beszéljenek, hanem, hogy ő maga mondja meg, hogy kicsoda ő. A vallástanítónak épen, mint a templomi ígéhirdetőnek, helyet kell készítenie az Igének, hogy maga Isten szóljon meg a vallásórán. Ami itt történik, az csak csodának nevezhető, Egy gyenge emberi beszéd által Isten szól meg. És Isten megszólalhat, ha akar, mert Ő nemcsak Ige, hanem Szentlélek is. „A vallástanításban épen úgy, mint az ígéhirdetésben, Isten ígéje az által lesz ható erővé, hatalommá a gyermekben, hogy erről az ígéről a Szentlélek bizonytságot tesz“.¹¹

Ez a vallásos ismeret, amint az idézetből láttuk „Handlung-erzeugende“ ismeret. Ez ismeret nyomába tett következik. „Isten ismerete, Isten lélekben és igazságban való imádatára vezet“ (Thurneysen). Aki Isten szavát meghallja, igazán az

⁹ E. Thurneysen: Említett értekezés 389 old.

¹⁰ U. u. 407 old.

¹¹ Imre Lajos: Említett értekezés. 177 old.

Isten szavát s nem emberi szót s abban meghallja, hogy ki Isten s mit tett érte, az csak egyet tehet, engedelmesen átadja magát Istenének. Ez a tanításnak egy csodás formája, úgy tanítani, hogy meg is tartsák, amit tanítunk. Ilyen tanításra utal a keresztség szereztetési Igéje is „elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Átyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében, tanítván őket, hogy megtartsák (eredeti szövegben infinitívus: *megtartani*) mindazt, amit én parancsoltam néktek. .“ A racionalista valláskönyvíró által konstruált valäserkölcsei igazságban nincs cselekedtető erő, de akit Isten Igéje megszólít, annak nyújtja az erőt is cselekedni, élni azt, amit az Ige mond. Itt van az igazi katechesis. Ez az igazi vallásos nevelés.

Ahol a vallástanító az Ige hirdetője, ott számára *életkérdés*, az Igével való élő összeköttetés. Hogy várhatja az, aki naponként nem táplálkozik az Igével s nem tárul ki imádságban a Szentlélek előtt, hogy az Ige és a Szentlélek munkálkodják általa? E katechetika igazán súlyt helyez a vallástanítónak erre a kötelességére és élesen reá világít e téren való vétkének súlyos voltára.

A fentiek után nagyon tévedne az, aki azt gondolná, hogy e katechéтика kisebb *paedagogiai és pszichológiai képzettséget* igényel a vallástanítótól, mint más katechetikák. E katechetikának nem ezek az elsődleges követelményei, de nagyon komolyan veszi a vallástanító e képzettségét. A vallástanítás ígéhirdetés a *gyermek számára*. Tehát a vallástanító jól kell ismerje a gyermeket s mindazokat az emberi utakat, melyeken nagy felelősségteljes munkáját elvégezheti, vagyis utat készíthet az Igének. Sokszor olyan százalmas látni, hogy egy-egy az Igével élő kapcsolatban levő lélek, paedagogiai és pszichológiai hiányosságai miatt, katechesisében nem tudja közel vinni a gyermekekhez az Igét, magukra, érintetlenül hagyja őket, amíg felnőtt embereknek szólóan „*prédikál*“. A gyermekek egy ilyen „*elprédikált*“ vallásóráról, az unalmon kívül semmit sem visznek magukkal. Az a vallástanító, aki paedagogiailag és pszichologiailag képzi magát, az sohasem fog „*darú*“ módjára szárnyalni, hanem katechesisében mindig a gyermeknél marad s tudni fogja, hogy a gyermek szociális helyzete, környezete, tanulmányai, játécai, gondolatai, stb., hogyan alkalmasak arra, hogy a katechesisben útnyitó eszközök legyenek az Ige számára.

Kétségtelen igaz az, amit e katechetika egyik vezéralakja, — kinek e dolgozatban több jelentős megállapítását idéztük is — Edward Thurneysen is előadásában, valamint katechesisei után, munkatársainak gyakran megállapít: e katechetika sokkal nehezebb, félelmesen súlyosabb szituációba állítja a vallástanítót, mint más katechetikák. Ha akarjuk azt, hogy katechezi-

sünk megszabaduljon a racionalizmus és liberalizmus által szerzett nyomorúságaitól s visszanyerje igazi lényegét, akkor a vallástanítóknak vállalniok kell súlyos egzisztenciális kötelességüket. Ehhez az első lépés az, hogy lássuk meg azt, hogy kik vagyunk mi, mint vallástanítók.

Borbáth Dániel.

Gyülekezeti munka.

A lelkipásztor élete, mint a gyülekezeti munka egyik a pfeltétele

Maga az igehirdetés, a szentségek kiszolgáltatása s a fegyelmezés, még nem merítik ki a lelkipásztori tevékenységet. Több és szélesebb körű munkát kell kifejtсен az, aki külső megbízást is vett s aki mindenkinek így szolgájává lett a Krisztus egyházában. Isten egyházi szervezetbe azért gyűjtötte össze gyermekeit, hogy ott gondoztassa azok által, kiknek a charizmák bő mértékét adta minden más, a nevelés, jellemképzés, hitfejlésztés, léleknemesítés körébe vágó munkák végzésére is. „Isten bár egy perc alatt tökéletesíthetné öveit, mindazonáltal azt akarja, hogy azok csak az egyház nevelése mellett serdüljenek férfiúvá.“ (Kálvin.) Az egyház tehát a mi igazi nevelő iskolánk. Ott az ő „pásztoraira bizta a mennyei tudomány hirdetését“ Mindenki arra van utalva, hogy az egyházon át keresse azt a mi békességére és idvességére szolgál. Mert „Krisztus is szerette az egyházat s önmagát adta azért, hogy ezt megszentelje, megtisztítván a víznek feredőjével az Ige által“ (Efezus V. 25—27.)

A hit, mint a kegyelembe jutás s abban megmaradás feltétele, az evangélium hirdetése által vagon, ez pedig a pásztorok által vitetik át személyes életünkbe és lesz ott éltető erővé. A lelkipásztori munka a hitre vezetés érdekében korlátlan. A figyelmes lelkipásztor megragad minden alkalmat, felölel minden eszközt, ahol és amivel építheti azokat, kik egy testhez, Krisztus testéhez, az Anyaszentegyházhoz tartoznak. Az igazi „cura pásztorális“ az, amikor az Igét elvisszük a hivek mindennapi életébe és foglalkozásai közé s ott annak élő, ható, megszentelő erejével összehozzuk az Isten fiainak társaságát, hogy egymás hite által épüljenek és vigasztalódjanak. Egy ilyen társaságnak is bár éltető lelke a lelkész, mert irányítása és befolyása alatt áll, de közös célkitűzései vannak. Önmíveléssel akarja magát fölépíteni hitben erős, jó cselekedetekben foglalatatos néppé. Munkatárs itt mindenki, kit áthat a lelki buzgóság, s aki az Úrnak kíván szolgálni örömmel, az erkölcsi szent törvények iránti feltétlen engedelmességgel.

* Részlet az erdővidéki ehm. lelk. konferenciáján elhangzott előadásból.

A templomon kívüli lelki buzgólkodás, nagyon alkalmas, a krisztusi szeretetnek gyakorlati megvalósítására. Minél inkább megszilárdul a tagok közt az összetartozandóság érzése, minél inkább áthatja lelküket a keresztyéni testvériség nagy gondolata, annál jobban átérzik: tartozunk pedig mi, az erősek, hogy az erőtlének erőtlenségeit hordozzuk és ne magunknak kedveskedjünk. (Rom. XV 1.)

A belmissziós munkát még nem régen úgy fogták fel egyesek, hogy annak fő célja az evangélizálás. Magyarálták tehát az Írást mindenütt és szüntelen; magyarálták pedig nemcsak az arra hivatottak, hanem mások is a „királyi papságra és prófétálásra“ adott joguknál fogva. Ez aztán bizonyos elkülönülésekre, az egyházon kívüli kisebb társulásokra vezetett. Fölébresztette e társaság tagjaiban azt a hitet, hogy csak ők az élő keresztyének, mert ők élnek az Igével, ők imádkoznak egymásért s ők támogatják egymást testvériesén. Ez önmagában ártatlan lelki buzgólkodást senki sem kárhoztathatja. Volt és van annak sok áldásos hatása. De egy hátránya is volt: *kivitte* az egyházból azokat, kik benne nem találtak elég lelki táplálékot. A lelki elmélyülés vágya, amit egyházi szervezetben maradásuk esetén is kielégíthettek volna az Ige tüzetesebb tanulmányozása által, kihajtotta a szektás életre s az egyházi gondozást mellőzték. A túlhajtott s egyoldalú evangélizálás így nem volt szerencsés eszköz, hogy a hitközösségben megtarthassunk mindeneket. Az egyházat könnyen elhagyták azok, akik az Írások ismeretében gyarapodást nyertek ugyan, de nem tudták fölfogni tisztán Kálvin nagy gondolatait, hogy „az egyház egy szent egység, ahol Isten a közös Atya, Krisztus a közös fő, és az egyház tagjai testvérek, egy anyai kebelhez tartozók. Isten minden jótéteményét gyermekeinek az egyházban osztogatja ki“ Ezért hálás gyermekei kell legyünk Istennek; hálás, hűséges tagjai az ő Anyaszentegyházának.

Újabb időben rájött az egyház arra, hogy a belmissziós munkát legjobb, ha a lelkészek vezetik. Ők legjobban meg tudják választani az eledelt, mivel a hívek lelkét, hajlamosságuk szerint, táplálni kell. Ők tudják legjobban összekötni a hasznost a gyönyörködtetővel. Ők tudják a megfelelő munkatársakat is kiválasztani és a kívánt helyre beállítani.

Az az igazi kálvinista hit, hogy Isten gyermekeit eleitől fogva gyülekezeti szervezetben akarta együtt tartani. „Ott pásztornak rendelt egyet, hogy a többinek hirdesse a mennyei tudományt.“ (Kálvin.) Ez az egy aztán teljes felelősségének átérzésével képes arra, hogy sokaknak gondját felvegye s vezesse Istennek tetsző életre.

A gyülekezet épségének fennmaradása s a lelki élet fölvirágoztatása tehát jórészt attól függ: megértik-e a tagok mit mond

az Isten az ő szolgájának szája által nekik? és mit cselekszik ő általa értük?

Sokan éppen erre a gondolatra építve: a valláserkölcsi életnek teljes megújulását, egyházunk testében az egészséges vérkeringés beindulását a belmissziós tevékenység nagy arányú felkarolásától várják. A lelkeszi felelősséget igen hangsúlyozzák ott is, ahol ő szinte egyedül áll a jóakaratóval, támogató munkatársak nélkül vagdossa a levegőbeget s nem tudja az „ecclesia militans“ hideg lelkűségét kellőleg fölmelegíteni úgyse, ha maga csupa láng is, ha maga egészen egy vallásos program is. Az, hogy az építő munka sokszor sikertelen, nem a lelkész buzgóságán mulik, hanem azon, hogy a kálvinista gyülekezetekben még mindig találhatók elegenden, kik „a hátrálás emberei s nem az új életéi.“

Nehéz az érzékies hajlandóságú, anyagiias gondolkozású gyülekezetet ideális gyülekezetté átformálni. Általában azonban a belmissziós tevékenységnek áldásos hatása látszik a gyülekezeteken.

Fogékony lelkű gyermekeseregünk már van városokon-falvakon. Lelkükben az elhintett jó mag megfogamzik s a jövőre kiható áldással jár. A nők serege is buzgólkodik mindenféle jótékonykodás szolgálatában; a gyülekezetekben már érzik, hogy „lelkük kincséből jót hoznak elő.“ De az ifjúságot még mindig nem tudjuk a nemes szórakozások kedvelőivé tenni; nem tudjuk sok helyen az Ige hatása alá vonni. És az egyes családők sem fénylenek előttük jó példaadással. Róluk mi nem mondhatjuk el: „Mindnyájan állanak vala az Úr előtt, gyermekeikkel, feleségeikkel és fiaikkal egyetemben.“ (II. Kronik. XX. 13.) Nem dicsekedhetünk így: munkánk szépen halad előre és az evangélium szellemétől áthatott embereink velünk együtt buzgólkodnak Isten országáért s annak igazságáért. Magunk érezzük: sok idő kell még ahhoz, hogy az evangélium szava áthassa az egyes társadalmi rétegeket s ott Krisztus szerint való tiszta, öntudatos keresztyéni élet hónosuljon meg.

Az elmondottak után még néhány gondolatot fölvetek arra nézve, hogyan lehetne pásztorális munkánk sikeresebb a gyülekezetben?

Magunk voltunk eddig az ész, a szív és kéz az egyházban. Emlegettük is gyakran: „ez a mi munkánk.“ Szokjunk le arról, hogy csak mi gondolkozunk, mi kezdeményezzünk, cselekedjünk. Az egymásért való felelősséget hangoztatva gondolkodtassunk és foglalkoztassunk másokat is. A keresztyéni élet építő munkáit szükséges megosztani másokkal is, hogy jusson abból kinek-kinek tudásához és erejéhez mérten. Vigyük be a köztudatba, hogy csak összefogással lehetünk erősek s élhetjük át a nekünk nem kedvező nehéz idők súlyos megpróbáltatásait. Különvaló étellel, önző haszonkereséssel, a régi széthúzással olyan

gyengéknek bizonyulunk, hogy mint oldott kéve, könnyen szét-hullunk. Ismertessük el és hangoztassuk szüntelen, hogy nem magunkéi, hanem Istenéi vagyunk. Nekünk nem a magunk dolgait, hanem az Isten dolgait kell végeznünk. Isten erre hit által nyújt belátásokat, kegyelemből erőt, bátorságot, amikor mezejében „új ugarat szántunk s belé igazság magvait vetjük.“ A lelkipásztor élete, munkája bekapcsolódva a gyülekezet életébe nem önmagáért van. Neki ott eszményei céljai vannak, amelyeknek megvalósításán lelke egész hevével csüng. Tudja, érzi, hogy élete nem magáé és szolgálata örökös áldozat. Meggyül, mint a gyertya, és elég nem a maga, hanem mások javára. Minden világosságot, amit magába vesz az Igéből, kiáradt másokra, hogy világosságban s egyenes úton járhassanak. Töltsön el azért mindnyájunkat ama fölemelő gondolat, hogy a mi Istentől vett hivatásunk szép, nemes áldozat.

A legkisebb parochia papjában is éljen a kötelesség tudata, s az a vágy, hogy hallgatóit boldogítsa.

Igazságban, világosságban, örökös egyenes úton való járásban — lehetünk példányképei a nyájnak.

(Szederjes.)

Mester János.

Mi történik Oroszországban?

Mindenki, akinek a keresztyénség sorsa szíven fekszik, feszült érdeklődéssel és aggodalommal kíséri a hit és hitetlenség heroikus küzdelmét Oroszországban. Sajnos, sokszor érdeklődésünket a napilapok, rövid, sokszor megbízhatatlan tudósításai nem elégítik ki. Ezért vagyunk hálásak, ha olyanokhoz jutunk, ahol maga a tényleges helyzet tárul fel előttünk. A genfi ref. egyházi lap, a *Semaine Religieuse* f. évi 45. és 47. számaiból vesszük át ezt a két cikket, melyek közül az első (*Ex oriente lux*) a helyzet optimista, a másik (*A vallásellenes harc Oroszországban*) annak komolyabb, sötétebb árnyalatú rajzát nyújtja.

I.

Már nagyon régóta hozzászoktunk ahhoz, hogy mikor Oroszországról beszélünk, bosszantóan elszomorító és lehangoló dolgokat halljunk. Sokan, sőt még a napilapok is, abba hagyták már e teljes lehetetlenségek tárgyalását. Ha az ember a körülmények által tehetetlenségre van kárhoztatva, nem képes örökké méltatlankodni, lázadozni, tiltakozni. Mikor lehetetlennek látja hatásos módon szembeszállni a gonoszsággal és kegyetlenséggel, elközyösödik vagy elhallgat. Néha az is a legjobb, amit tehetünk, ha várunk, a dolgokat a maguk mentire hagyjuk és imádkozunk. Az emberek nyugtalankodnak, de Isten cselekszik. A világ Atyja mindig elkülöníti a jót a rossztól.

Ezek a gondolatok tolultak fel bennünk, midőn meghatottan olvastunk a *Die Eiche* c. német folyóiratnak, — melyet Siegmund Schultze, a nemzetközi béke legfáradhatatlanabb és legismertebb propagálója oly kitűnően szerkeszt, — a legutolsó számában egy cikket. Ez a cikk Prophanoff J. S. tollából való, aki az evangéliumi keresztyénség pánorosz ligájának ezidei elnöke. Nagyon egyszerűen, de végtelenül megragadó módon beszéli el nekünk az oroszországi vall. ébredési mozgalomnak e főnöke néhány lapon át azokat a csodálatos dolgokat, amiket Isten végbevisz, e szerencsétlen nép közt, az evangélium által. Az evangéliumi keresztyén mozgalom, a reformációs és vallási újjászületési mozgalom leírása után, amely utóbbi 1869-ben a biblia modern orosz nyelvre való lefordításának bevezetésével kezdődik s amelyet

1917-ig üldöztek, Prophanoff felmutatja, hogy mint hódít ez tért e végtelen ország 150 millió népe közt, mint terjed ez ma a munkásoknál, a 100 milliónyi elnyomott parasztnál és — ez különösen fontos dolog — a régi orthodox egyház papsága közt. 1926-ban Antonin moszkvai metropolita halála előtt arra kérte papjait, hogy engedjék át az ő, Szent Pál és Péterről elnevezett templomát az evangéliumi keresztyéneknek.

A szövetség jelenleg több mint 6000 csoportot és közösséget számlál. Minden nap egy új csatlakozást hoz számára. Egy nagy könyvkiadó intézettel rendelkezik, amely 1926-tól 1928-ig 160 ezer bibliát, új testamentumot, zsolnárt és más vall. tartalmú könyvet bocsátott ki. Kiad egy havi folyóiratot: *A Keresztyént*. Megalapította Leningradban az első orosz protestáns lelkészképző intézetet. Minden évben 70 tanulót küld, mint misszionáriust az elhagyott vidékekre. Hat év óta 420 prédikátort képzett ki, akik az országban szétszóródva munkálkodnak.

Megragadó az a kép, amit Prophanoff elénk tár az ev. keresztyének közösségeiben való új életről. A szövetség 10-ik kongresszusán, amit 1926 novemberében Leningradban tartottak, kidolgozták és elfogadták egy evangélium szerinti élet alapelveit. Pál apostolnak egy kijelentésétől indítatva, a kongresszuson jelenlevők ezt a jelszót választották, mint erkölcsi és vallási szabályaik összegezését: „Legyetek példányképek a közösségben és a nép közt, szeretettel, hittel és tisztasággal.“

Ime egy néhány elveik közül: Az evangélium Oroszországban meg kell hogy nyilvánuljon a tudás fejlesztése által. Következésképpen a szövetségnek egyetlen tagja sem maradhat írástudatlan. Az evangélium Oroszországban meg kell hogy nyilvánuljon a művészetek fejlesztése által. Továbbá a kereskedelem, a technika, az ipar, a földművelés fejlesztése által. Következmények: egy evangéliumi keresztyén kell hogy szeresse az ő munkáját, kötelességét és sohasem lehet belőle automata. Meg kell hogy különböztesse magát a társadalmi és gazdasági élet területein is az ő kiváló tulajdonságai által. Szobái, lakása, kertje, földjei kell hogy hirdessék jelenlétét azon tisztaság, rend és jóizlés által, ami azokban uralkodik. Idejekorán családot alapít, és sok gyermeke lesz. Lemond a dohányzásról. Születésétől vagy újjászületésétől fogva haláláig absztinens lesz. Az evangéliumi keresztyének közösségei úgy szervezettek, hogy szükölködők egyáltalán nincsenek közöttük. Az Isten ígéje feletti elmélkedés, a magános vagy közös imádkozás a közösség minden tagjának mindennapi kötelessége.

Olvasva ez elveket és előírásokat, vajjon nem érezzük-e magunkat 19 századdal előbb, az őskeresztyénség egyházai között? Bizonyára, hogy ha az ők formáik és alkalmazási terük nem is voltak annyira modernek és lehetségesek.

A mi beszámolóink szerzője beszél bizonyos közösségekről, ahol ennek az ev. aszkétizmusnak viszonylagos megvalósulását, egy új élet megjelenését meg lehet állapítani. De semmit sem mond arról, hogy hogyan viselkednek a bolsevisták e rendkívüli ébredési mozgalommal szemben. Üldözik-e azt? Vagy megtürik? *Mi úgy az egyiket, mint a másikat feltételezzük.* Minden lehetséges egy ilyen kiterjedésű államban.

A keresztyének egyéni és társadalmi erkölcsének aktív, hogy ne mondjuk agresszív jelleme minden esetre meg fogja mutatni a felvilágosult bolsevistáknak, hogy az Istenben való hit nem szükségképpén az, aminek első vezérük, Lenin mondta: gyalázatos ragály, amely a lelkekbe a szolgaság és halál szellemét oltja be. Vajjon tévedünk-e, ha azt hisszük, hogy a bolsevisták által a mi egyházunk és vallásunk ellen terjesztett vádak, valamint a hallatlan elnyomatás és üldözés, amikkel megpróbálják leszámolni az egész kapitalista-keresztyén civilizációval, ott Oroszországban az evangéliumot a mélységből új életforrások felfakasztására készítették, ahonnan végre lehetőségek bugyognak fel a keresztyénségnek egy olyan világgal való összetételére, amelyik hiába próbálkozik elkeresztyénietlenedni? Isten vezérli őket. Ő elkülöníti a jót a rossztól.

Nyugat egyházainak megvannak a gazdasági összefogásra irányuló mozgalmi. Megvannak a szociális intézményei. Mindent megtesznek, hogy meg tudják gátolni, romlásuk árán is, országaik művelődésének összeomlását. Eleget tesznek-e? Meg tudják-e ezt tenni? Vagy valami gyógyíthatatlanul kényszerű dolog van azokban, valami olyan, ami előbb-utóbb végzetesen magával rántja őket is az ők keleti testvérük borzalmas összeomlásába? Senki sem tudja megmondani. De ha szerencsétlenségből ennek meg is kell történnie, akkor a történet igazat fog talán adni Spenglernek, a filozofusnak, aki híres könyvében azt hirdeti, hogy a katasztrófa után az emberiség üdve a Keleten felébredt őskeresztyénségből jön. *Ex Oriente lux!* Nem volna-e jobb nekünk, ha az a katasztrófa *előtt* jönne el hozzánk?

II.

Úgy látszik, hogy egy kis szünet után, amit az utolsó év tiltakozási mozgalma idézett elő, a vallás elleni küzdelem életükben újul fel, mint valaha.

Az „Isten Nélkül“ utolsó számai egy új, vallásellenes támadás kezdetét hirdetik. Ki van dolgozva egy működési terv 1930–31-re. E terv szerint az Isten Nélküliek bizottságai és sejtjei kötelezve vannak: 1. minden Isten nélkülit besorozni a kommunista „rohamcsapatokba“; 2. vallásellenes kiállításokat szervezni; 3. gyarapítani az Isten nélküliek szervezete felserdült tagjainak

számát, amíg az eléri a 9 és $\frac{1}{2}$ millió felseződött s 3 és fél millió ifjúsági tagot; 4. a vallás ellenes sejteknek városokban 25 ezer és vidéken 70 ezer tagra kell nőniök: 30 ezer vallásellenes gyermekcsoportot kell teremteni; 5. a következő vallásellenes harcokat kell szervezni: az őszi zsidó ünnepek ellen, a karácsony ellen, a lamaista (buddhista) új év ellen, a Bairam ünnep ellen, a husvét ellen, külön szemelőtt tartva a protestánsokat, a katolikusokat és a zsidókat.

Az Isten nélküliek központi bizottsága jelzi, hogy a szervezkedés első és legfontosabb feladata a karácsony elleni vallásellenes propagandára szánt, különleges füzetek elterjesztése. Ezekből 3 sorozat van: a város, a falu és az iskola számára. Egyébként két újságot fognak kiadni, traktátusokat és egy speciális kézikönyvet a kis gyermekek számára. Közélebről a karácsony elleni küzdelemre vonatkozólag részletes utasítást fognak küldeni falura. A küzdelem november 15-én megkezdődött.

Az ifjú Kommunisták központi bizottsága elhatározta, hogy ellenőrzi mindenik, az ifjúság közti vallásellenes munkára vonatkozó rendelkezések végrehajtását s speciális megbeszélést tűz ki a papság és a „szektáriusok“ ifjúsági tevékenységének módszere felett, hogy hatástalanná tegye azokat.

Újabban is több templomot zártak be Moszkvában és egyebütt. Másokat mozgószínházakká alakítottak át. Mindezen tudósítások az „Isten Nélkül“ 1930-i 56. és 57-i számaiból vannak véve.

Egyébként jelenti, hogy az Isten nélküliek színháza nem-sokára bevégi az első szezonzát. Előadtak 94 darabot 80 ezer munkás és vörösgárdista számára. Társulata 11 körutat rendezett. Az igazgatóság az államtól újból reklamálja a segítséget. (!)

A maga részéről a Pravda közöl egy fontos cikket a vallásellenes mozgalom fővezetőjéről, a hírhedt *Jaroslavsky-Goubelmanntól*. A cikk szerzője új vallásellenes támadást követel. Jaroslavszky határozottan állítja azt a tényt, hogy a vallásos szervezetek kikerülhetetlenül szovjetellenes központokat alkotnak és hogy másfelől „az ország gazdasági újraalkotása a vallás anyagi alapjainak lerombolására törekszik.“

Az „Isten nélküli harcosok szövetsége“ jelenleg közel 3 és félmillió tagot számlál. Ennek örködni kell a felett, hogy a vallásellenes harc ne lanyhuljon el. Különösen azon, hogy az iskola „semmissítse meg a vallás befolyását.“ Jaroslavszky szemrehányást tesz a tudományos testületeknek, hogy nem szentelnek elég erőt a vallás elleni küzdelemre és ezt türehtetlen álláspontnak minősíti.

Az Isten nélküliek főnöke tovább az ő szövetségének „nemzetközi problémáiról“ beszél. Bizonyos haladást jegyez fel az Oroszországon kívüli vallásellenes propagandában. A szélsősé-

ges elemeknek ma több befolyásuk van a „Szabadgondolkozó proletárok internacionáléjában.“ De, nézete szerint, a kommunisták nem szentelnek elég figyelmet a valláselleni küzdelemre. Külföldön is hirdetni kell, mint Oroszországban, hogy a vallás és a kommunizmus összeegyeztethetetlenek. „Segítenünk kell külföldi munkás testvéreinket, hogy egy hatalmas atheista mozgalomhoz fogjanak“, végzi Jaroslavsky.

Igy tehát az a reménykedő hatás, amelyik munkatársunknak *Ex oriente lux* c. cikke által kiváltódott, nem egyéb, mint egy fény sugar a sötétségben. De a karácsony elközelgése azt hirdeti újra nekünk, hogy a sötétség nem fog uralkodni mindörökké.

Ez a két cikk mutatja, hogy miképpen áll Krisztus ügye Oroszországban. Egyik felől a *fény*: egy folyton növekedő, Isten Lelke által állandóan szaporodó és öntudatosá váló evangéliumi mozgalom gondolkozásban, életmódban és erkölcsben megszentelődő, hűséges, elszánt tagokkal, — más felől a *sötétség*: egy államilag támogatott, eszközeivel a legszentebb érzéseket, ker. intézményeket is összetiporni készülő, várost, és falut, munkást és földművest, felnőtteket és gyermeket egyaránt öntudatosan elhitetlenítő agitáció. Ha az elsőtől megtanulhatjuk a kitartást és a Krisztus uralmának minden téren való érvényesítését, a másodiktól is megtanulhatjuk a munka módszere specializálásának, tervszerű felépítésének követelményét, amit építő munkánkban annyiszor elhanyagolunk. Oroszországi üldözött ker. testvéreinken tehát segítenünk kell egyfelől imádságainkkal, másfelől, öntudatos építő munkánkkal, amivel egyedül vethetünk gátat a vallásellenes internacionálé nálunk is fel-felbukkanó agitációjának.

N. G.

Bíró Lázló: Jézus én bizodalمام. Egyházi beszédek. Sepsiszentgyörgy 1930.

Az első erdélyi magyar evangélikus prédikációgyűjtemény az ágostai birodalmi gyűlés négyszázadik évfordulóján jelent meg. Szerzője a csángó, hosszúfalui evangélikus gyülekezet egyik papja, ki művét az erdélyi magyar falvak protestáns lakóinak ajánlja. „Azoknak az egyszerű lelkeknek, akiknek szíve még nem fáradott el az imádkozásbān és akikért ezek a halkszavú beszédek szárnyra keltek. A fejünk felett átviharzott küzdelmes esztendők alatt, melyek annyi sok magyar bánatot, eltaposott reményt s hamvába holt álmot juttatnak eszünkbe, fehér falú kicsiny templomokban ezek a drága testvérek énekelték velem hitteljes szívvel örökszép ősi énekünket: Jézus én bizodalمام!”

Neve nem ismeretlen. Régi munkatársra a „Lelkipásztornak.” Eperjesi theologus korában meg professzora, „A fogoly lengyel” költője, Csengey Gusztáv indította útnak verses kötetét. Költői hajlama megnyilatkozik prédikációiban. Mondanivalóját sokszor szövik át poétikus hangulatok; kifejezési eszköze képek, helyesen használt, jól megválasztott illusztrációk, költői, szónoki figurák. Mindez lényéből, adottságaiból, hajlamaiból folyó, tehát nem erőszakolt, nem keresett. Kevés prédikátornál fogadhatók el a citátumok. Nála megátóleretődők; hajlamai, irodalmi műveltsége önkéntelen készitik idézni. Madách, Szabolcska, Reményik, Ravasz, stb. nem műveltségfitogtatásként hatnak, szükségszerűen szólanak meg általa.

Ami prédikációi műfaját illeti, ebben gyülekezetéhez alkalmazkodik. Rövid bevezetés után a témát mondja ki, hol ítélet formájában, hol fogalmilag, s azután világos kettős, illetve hármas felosztást. Néhány beszédében tér csak el ettől. Véleményem szerint helyesen. Szellemi életünk nívóját nézve, még városon is jó támpontokat adni gyülekezeteinknek. Aztán meg a prédikátort is fegyvelmezett gondolkozásra, kiválogatásra, logikus munkára készíti ez.

A gyűjteményben negyvenkét gyülekezeti és egy lelkészkonferenciái beszéd van. Szinte egy egész egyházi esztendő anyaga. Némelyik beszéd előtt ott találjuk az ünnep régi nevét is (rogate, jubilate, stb. vasárnapja). Ami a dogmatikumát illeti a gyűjteménynek, nem annyira christocentrikus, mint jézucentrikus. Ha a nagy ünnepi beszédek christocentrikusok is, ami evangélikus lelkipásztornál az üdvtörténet christocentrikus hangsúlyánál fogva magától értetődő, a többi beszédben inkább a „történeti Jézus” áll a középpontban. Szerzón Frenssen hatása érzik a leg-erősebben. Nem ismerem jártasságát a prédikációirodalomban, de átdolgozásaiból kiderül, hogy írányskáálja nagy: az evangelizáló Samuel Kellertől épügy találunk átdolgozást e kötetben, mint a leipzigi orthodox Ihmelstől, s leginkább is sziveszerint Frenssen-től. Makkai formában, s az illusztráció helyes használatában hat-

hatott rá, míg Ravasz az erdélyi magyarság hivatásának szemléletében. Ami átdolgozását illeti, azok nem pusztán átfordítások gyülekezete számára, hanem átélt igazságok tovább adása.

Azt említettem, hogy dogmatikumát a jézucentrikus felfogás jellemzi, beszédeiben leginkább a „történeti Jézus” áll. Ez a Jézus élő norma. Mikor egy-egy beszédben feltűnik komoly, szent alakja, kötelező erővel parancsol: így kell élni az Istennel való viszonylatban, ilyen alázatosnak, bizodalmasnak kell lenni, ennyire függetlennek a világtól, s mégis ennyire benne a világban. Jézus a megtestesült erő, szent öröm, tisztaság, békesség, tökéletesség. De nem emlék, hanem élő Valaki, aki hívogat, ösztönöz, akivel való eleven kapcsolatokon fordul meg üdvösségünk. Erre a Jézusra nemcsak azért figyelünk fel, mert Isten adta, az egyház hirdeti, hanem életünk nyomorúsága, e világ, szűkebben Erdély állapotai késztet hozzá menekülni. A beszédeknek az állapotrajza körülbelül így tevődik össze: Először külső kép elevenedik meg, a természeti világ képe. Az őszi, a tavaszi tájék, a föld, annak a falusi lelkipásztornak szeretetteljes rajzában, aki tudja, hogy mit jelent a föld övéinek. A Máté 13:44-el kapcsolatban így ír: „A szántó-vető ember, kora reggeltől, késő estig kint dolgozott az ő földjén. Ez a szántó-vető, testvérem, te vagy! Kint dolgozott az ő földjén s a verőfényes tavaszi napsugarban jó mélyre nyomta ekéjét a földbe. Gyönyörködött az illatos barna barázdákban, amelyek ekéje nyomán szakadtak fel, s úgy érezte, hogy abban a teremő munkában, amelyet végzett, ő a gyöngye ember, a kicsinyke porszem, munkatársa a hatalmas, erős Istennek, aki megteremtette a világot semmiből — de nem cél nélkül —, mert a végcél az volt, hogy a maga fenségét, dicsőségét és szeretetét kinyilatkoztassa.” A kiinduló pont tehát reális kapcsolatteremtés. A prédikátor azokból a javakból indul ki, melyeket gyülekezete értéknek tart: földből a lelki javakig, egyestől a családig, nemzetig úgy, ahogy ezekhez a dogmákhoz gyülekezeteinek köze van, s rávezeti gyülekezetét, hogy ezek megtartója, őrizője, adója Isten, akinek világához, gondviseléséhez tartozik minden, ami égen, földön van. Persze, így a hangsúly egyaránt esik a Niebergall-féle quietivumokra és motívumokra, de az hiányzik, ami a Frenssen—Niebergall stb. iskola egész teológiájából hiányzik: a bűn irtóztató hatalmának megéreztetése. Itt kell mélyebbre szállani a szerzőnek. Akkor az állapoton túl, melyet megjelenésében az egyes embernél, családnál, társadalmi, nemzeti, egyházi életnél erőteljes színekkel rajzol, feltárja az állapot gyökerét, s menekülésre készítet. Akkor nemcsak a belátás lesz a motívum, de a halálfélelem. S ami Istenhez menekültet nemcsak Isten jóságának, szeretetének tudata, de kegyelmének szomjazása.

A kötet minden esetre a prédikációgyűjtemények értékes, komoly darabjai közé tartozik. Mögötte hívó, bizodalmas, komoly lélek, meleg, jó szív rejtőzik. Tanulmányozásra művészi gondoságánál fogva is alkalmas. De szerzőnek túl kell mennie azon a dogmatikumon, amely e beszédeit jellemzi. Az egész kötet olvasása közben éreztem, hogy a reformátori teológia korrekatív teológia. Az erdélyi protestáns teológiai irodalom vele nemcsak egy evangélikus prédikációgyűjteményt nyert, de megszerzendő értékes könyvet, mely arra mutat, hogy az építőirodalomnak komoly munkái vannak Erdély magyar protestáns gyülekezeteiben. A prédikációk számában, de mondanivalójában is tartalmas könyv ára 200 leu és szerzőjénél: Bíró László evang. lelkész Satu-Lung—Hosszúfalu, Brassó megye, kapható.

Márk Mihály: Nekem az élet Krisztu. Halotti beszédek és imádságok. Harangszó kiadása. Székelyudvarhely.

A kötet 38 különböző helyen és alkalommal tartott temetési beszédet, — némelyike hozzáfűzött imádsággal —, foglal magában, függelékül pedig alkalmi textusokat. Az előszóban szerző a következőket írja: „Szokatlan jelenség, hogy ép a temetési beszédeken kezdem, de ennek nálam mély lélektani oka van. A koporsónak a rendesnél szokatlanabb mértékben kellett éreznem az erejét. A több száz koporsó között négyszer állottam legközvetlenebb szerettem koporsójánál. Két drága feleségem, két egyetlen fiam koporsójánál — akik valamennyien villámlásszerűen, rövid két év leforgása alatt vonultak át otthonomból az örökkévalóságba, — egy-egy régi világ omlott össze nagy robajjal előttem. A négy koporsó, az öt kicsiny árva, az én nyomasztó özvegységem, a nyakamba szakadt rettenetes sok gond és az e világszerinti tanácstalanság bizonyult az Isten kezében alkalmas eszköz gyanánt arra, hogy testet öltsön bennem az ige: „*Nekem a Krisztus élet.*“ Elettél áldott meg az Úr szeretteim koporsójánál s ezért életet keresek a koporsónál. Ennek a lelki igyekezetnek akar szerény bizonyossága lenni e kötet.”

Aki e sorokat írta, negyedszázados, — bizonyára alázatos és hűséges —, lelkipásztori munka után adta ki kezéből ezt a könyvecskét, egy odaadó, komoly szolgálat értékes bizonyítékát. A kazuáliák a lelkipásztori munka egyik legnehezebb, de legáldásosabb ága. Bennük eleve azt várja hallgatóságuk, ami minden lelkipásztori munka főfeltétele: tua res agitur. Isten Igéjét úgy mondani, hogy az szívhez találjon, és igazán Ige legyen, ahoz valóban az kell, ami az előszóban őszinte önvallomásként így hangzik: „A négy koporsó, az öt kicsiny árva, az én nyomasztó özvegységem, a nyakamba szakadt rettenetes sok gond és az e világszerinti tanácstalanság bizonyult az Isten kezében alkalmas eszköz gyanánt arra, hogy testet öltsön bennem az Ige: *Nekem a Krisztus élet.*“ Isten az Ige hirdetőjét maga formálja, teszi munkája számára alkalmassá. Akihez szólt, aki a szólásra hallgatott, aki megbízatást kapott, az tud beszélni, az tudja mondani az Igét. E kötetben erről van szó. Az ember azt érzi meg a sorok mögött, hogy az ige hirdető nem „elparentál”, hanem *imádság által kapott üzenetet tolmácsol*. Úgy érzem ezek a halotti beszédek úgy készültek, hogy a lelkipásztor akkor, mikor híve meghalt, Isten elé vitte imádságában az elhunyt lelket, az utánamaradtakat, a gyülekezetet, önmagát, az életben-halálban felvetett kérdéseket, s így kapott feleleteket reájuk mindnyájuk számára. Innen a beszédek mondanivalójának komolysága, innen az, hogy amit mond Isten gondolata. Sokszor kemény, feddő, megítélő, de igaz és őszinte mindig. Egy-egy beszéd felépítése, természetesen mindig textus-szerűen, körülbelül ez: A konkrét eset az Ige fényében, de úgy, hogy a fény az egyes esetekre reáhullva az emberi élet nagy kérdéseire egyetemesen világít rá, s ebből tanítás, vigasztalás, épülés lesz. Stílusában nincs semmi különösebb művészi vonás. ki-tünőbb egyéni jelleg. Egyszerű, keresetlen szavak, páthosz nélküli mondatok. A kötet mindenestre egyike azoknak a köteteknek, melyek tanulmányozása komolyságánál fogva felveteti a kérdést, de útba is igazít benne: Mi a tennivalóm a koporsónál?

Járosi Andor.

Folyóiratok szemléje.

Life and work

The Record of the Church of Scotland. 1930 január.

A két legnagyobb skót prot. egyház októberi egyesülése folytán a két fenti címen eddig külön szerepelt két folyóirat most egyesítve először jelent meg. Mint a címet, a szerkesztést is úgy oldották meg, hogy a két régi szerkesztő szerkeszti a két régi lap vonásainak összeegyeztetéséből.

Vezetőcikke a jelenlegi moderator (*Dr. J. White*) által írt csendesórai elmélkedés a Zsid. 10:24. alapján. Az új évben a szolgálat páratlan alkalmát látja: első közös év. Hívása van az ifjúsághoz, aki a jövődőt határozza meg, de a középkorúakhoz is, akik a jelent hordozzák. Különös hívás a misszió. A nagy feladathoz azonban nagy erőforrás is van. F. C. H. a térről, mint feyelmező, munkára serkentő, reménykeltő időszakról szól. Meglátások, ismertetések, majd az egyesülést üdvözőlő egyházak üzenetei után már a májusi nagygyűlésen elnöklő új moderator-jelölt, *Dr. A. N. Bogle* életrajzát olvassuk. A *Skócia reformáció előtti templomai* cikksorozat a *bowdeni* templom leírásával indul. *Az egyház kezdetét Skóciában Dr. J. K. Hewison* mondja el. Már a rómaiak britanniai uralma előtt is lehetett ker. befolyás, de ettől kezdve (Tacitus szerint Claudius 51-ben hódította meg) s különösen a III. században (Tertullian 208-ban írja Britanniáról, hogy Krisztus uralma alatt áll) egész Caledoniát (Skócia régi neve) átjárja az evangélium. Az egyházat *Ninian*, *Caranoe* és *Patrick* munkája szervezi meg s az 573-ban (Rhydderch alatt) már állam-egyház. Két kis elbeszélés szerencsésen hozza emlékezetbe a lelkesítő és presbiteri látogatás áldásait. *H. Wyndham* a szentbernát-hegyi kolostor munkáját írja le abból az alkalomból, hogy ctt az ingyenes vendéglátás megszűnt. Új könyvekről olvasunk, majd *Az egyház tornyából* rovatban híveket (*Ashcroft* külm. titkár nyugdíjba ment; az egész világon 49.000 ref. (presb.) gyülekezet van 30.000 lelkésszel stb.). *Az egyház és anyagi fönntartása* című cikkből (*D. Lamart*) megtudjuk, hogy valamennyi alapot egyesítették Szolgálatfenntartó Alappá, mely önkéntes adományokból gyűl, sok nehézséggel s még mindig nem elég. *Az egyház szociális munkásságát a corntoni minta-farm* leírása szemlélteti, hol *Canada* számára ezidőszent 32 (18—35 év körüli) munkanélküli férfi nyer elhelyezést s kiképzést a mezei munkában. *A kontinensről* jó hír, hogy olaszországi missziójukat a pápai hatalom növekedése nem érinti s hogy az egyesülést Bpsten összejövettel ünnepelték. *A női munkáról az egyházban*, *Miss Lamond* nőszövetségi elnök ír. Sok alkalom; vas. isk., bibliakör, leányegylet, 2 női missziói intézet, ahol a nők bel- vagy külmisszióra kiképeztetnek. *A nők belm. munkájáról Mrs. W. L. Mekerrow* ír. Ezidőszent 3 tag képezi egy gyülekezetben a női belm. bizottságot. Munkájuk sokágu. 111 diakonssa van összesen. — Külm. hírek után *Punjab* (India) leírásával kezdődik az egyház külmissziójának ismertetése. Indiából, Afrikából, Mandzsuriából tanulmányok szólnak a pogányok nyomorúságáról (Nigériában 80% nemi beteg), de csodálatos megújulásról is, megrendítő bűnvallással, imákkal (Mand.). Zsidó-missziói hírek, leányszövetségi történet, gyülekezeti helyi hírek után nekrológok, jegyzetek zárják az illusztrációkban is gazdag számot.

A februári szám élén Dr. J. Block A nagy hazugság c. csendes-órai elmélkedése Mt 7:14 alapján azt hangsúlyozza, hogy a kapu szoros ugyan, mert bizonyos feltételek árán (megtérés, stb.) lehet rajta belépni, de hazugság az Úr útját szomorú, szűk, keskeny ösvénynek venni, amely megszükiti az ember egyéniségét. Ellenkezőleg: olyan széles az út, hogy az egész ember, minden képességével elfér rajta. A hűséges *egyházi* képét rajzolja meg *egy lelkészné*. Régi templomok közül a *culleni*-nek (1536—39) leírása után ötnapos *lelkézi kurzusról* olvasunk (a miennkel egyidőben). *Dr. R. Stevenson az önmegtágadásról* ír, visszavezetve ennek a skótkuál szokásos formára, az önmegtágadó-hetet, az Úr Jézus parancsára s bőjtről való felfogására. *A skót egyház ősi patrimoniuma*, mint *Dr. J. K. Hewison* kimutatja, javarészt föld volt: egy időben az egyháze volt Skócia $\frac{1}{4}$ része, míg ma csak $\frac{1}{600}$ része. *A Szemlé*-ben, többek közt, azt olvassuk, hogy bibliai elmélkedést az olvasók kívánságára hoz a lap. *M. Dawson* azzal a váddal szemben, hogy az egyház, amelyik régen világító fáklyaként előljárt, ma csak kullog az emberiség után, fölszedve az eseteket, mint egy tábori kórház, — kimutatja, hogy a kettő nem zárja ki egymást. Apróbb történetek után a *Konstantin keresztjének történetét* olvassuk, amit tört. valóságoknak kell vennünk, mert Eusebius írja le, állítva, hogy neki maga K. eskü alatt mondta. Megerősíti ezt K. 313-ban hirtelen megváltozott magatartása is. *Az egyház szociális szolgálatai* közül ezúttal az *öt fiú-otthon* leírását találjuk. Mottóul a cikk elé *Masefield* egy verséből van idézve: „Aki egy gyermeknek otthont ad, Mennyországban épít palotát.” Az öt közül csak egyben vannak 14 éven aluli fiúk, átlag 20—20 együtt, valóságos kis családot képezve. *A belmisszió* legsürgősebb feladatait J. H. így látja: 1. Az unió által létrehozott új munkaterületek számbavétele 2. Segítség biztosítása, ahol kell. 3. Sűrűn lakott városokban a szomszéd-munkák egyesítése. 4. Glasgow külön gondja s végül belmisszionáriusok képzése. *W. M. Wightmon Az egyház fiai* címmel a Fiúk Brigádjáról ír, mely az 1880-as években az egyházból nőtt ki s ma is mindenütt a lelkész és presbiterium felügyelete alatt áll. Útat nyit a fiú szívébe az evangéliumnak, a fiú számára megtermészetes kifejlést biztosít. Katonás fegyelme miatt vádolják, de a fegyelem nemcsak a háborúhoz kell. Muzsikája, tornája, első segély-nyújtása, táborozása mellett ott van mindig bibliaköre is. *A missziói mezők* közül *Jamaiká*-val ismerkedünk meg. Közép-amerika e gazdag és szép szigetén 100 éve folytat a skót egyház munkát, melynek csodálatos eredményei vannak. *Egy afrikai, mandzsuriái és indiai missziói* kép után *Dr. N. Macnol* érdekes eikkét találjuk *Az indiai kérdés*-ről. Közöny és önérdék után egyedüli szempont csak az istenországa lehet itt: India nem kormányozható többé a régi módon, az erőszakkal fel kell hagyni. *Mrs. Forgan* a nők külmissziói munkájáról ír, kérve a pénz-, élet- és imádság áldozatát. *A missziói mezőn 68 munkásra* van sürgős szükség. *A belmisszió*-ra előirányzott 24.000 font önkéntes összedadására az egyházi nagygyűlés a február 9.-i vasárnapot tűzte ki. Májusra *Mott Jánost* várják Skóciába. Felhívást találunk az ifj. imanapra és (az ifj. rovatban) 6 nyári ifj. konferenciára. *A gyarmatokban alakult leányegyházakról*: *Victoriá*-ban van egy egyházközség, melynek területe 77 mérföld hosszú s ugyanolyan széles, *Dél-Afrikában* új állomások, *Kanadában*, *Ausztráliában* új munkák indultak és mindenütt emberre van szükség. *Zsidó-missziói* hírek vannak *Alexandriából* s *Budapestről*, utóbbi helyről

a *Dr. W. Beveridge*-t helyettesítő *P. Mac Gregor* a mikulásnap s karácsonyi ünnepek biztató jeleiről ír. A *nőszövetségi tagoknak* az elnök, *Lamond Mária*, üzen sok új tagozat alakulásáról, egy készülő általános konferenciáról és egy kiadandó füzetéről a mindennapi bibliaolvasáshoz. A *gyülekezetek hírei* közt a heti önkéntes adakozási rendszerről olvasunk bizonyosságtételeket. Egy *glasgowi* egyház uccai prédikálást kezdett. Egy presbiter három éven át egyszer sem hiányzott az istentiszteletről.

A *márciusi számban* az elmékedést *Dr. R. S. Kirkpatrick* írja Mk. 1:13 alapján a *megkísértésről*. A bőjti idő az Úr negyvennapos puztai tartózkodását jelzi. Különösen jelentős ez, mert tanutlan magányban itt kísérti meg a sátán Jézust. A mi legtöbb kísértésünk is így egyedül a miénk s mint Ő, Isten erejével kell (s mi csak azzal!) győznünk. *R. J.* a régi templomok közül az 1178 óta fennálló aberdouri templomot ismerteti. *Smuts* tábornok már ismertetett tévedései az afrikai helyzetéről újra szóba kerülnek, már három irat is cáfolja. *Amit a lelkészeknek tudniuk kell* címen *Dr. J. Black* nyílt levélben hívja fel a theol. tanárokat, hogy (bár a skót lelkészképzésnek nincsen párja) a theologia utolsó évfolyamára hívjanak még egy-egy előadás tartására egy tőzdeügynököt (a jó befektetésről), egy doktort (az egészséges lelkipásztori életéről), egy üzletembert, egy ügyvédet és egy nőt (a társad. szokásokról, jó modorról). *W. F. Gray* Stoke Poges ósrégi templomát ismerteti, ahol *Th. Gray* híres *Élegiáját* írta. *B. Hector* folytatja *Strathdee-i Krónikáját*, ezúttal egy kamasz-fiú jellemző képét adva. *Dr. A. Hetherwick* Afrikából küldött írásában elmondja, hogy hogyan dolgozta át és fejezte be *Dr. Cl. Scott* nyanja-szótárát. A *Szemle* rovatból kiemeljük a *karácsony* és *nagypéntek* megünneplésének követelését. Skóciában ugyanis e két ünnepet, mint általában a nagyobb ünnepeket, az egyház többnyire a megelőző vasárnap ünnepli, de újabban egyre többen kívánják a kontinensen szokásos ünneplést. *Az egyház szociális munkáiból* a lányok közti szolgálatát ismerjük meg. Vezető gondolatát a századik juh gondja képezi. Csupa veszedelembe került lányokat gyűjt össze átlag huszanként egy-egy otthonba. Három ilyen intézet van, egyik munkára képez ki, másik óvóotthon, a harmadik rossz útra tértek javító, mentőotthona. *A templomtoronyból* c. figyelő egy mozgalomról ad hírt, mely a különböző indus missziói egyházak egyesítését célozza. *A halásznép közti munkákról* *Dr. J. Hall*, aminek fontosságát kétségtelenné teszi, hogy csak a két legnagyobb halászvárosban 16.000 embert foglalkoztatott a legutóbbi szezón. Különös súllyal bír a halászlányok közti misszió, melyhez még több helyiségre, egy képzett nőverre, több asszonymunkásra és speciális lelkipásztori szolgálatra van szükség. Egy cikk nagy megmozdulásokat inaugurál a *belmisszió* terén, másik a minimális lelkipásztori fizetés emelését teszi szóvá (eddig évi 300 font volt, a cél 400). *A nők zsidómissziójáról* hírek: *Palesztinában a jaffai* Tábita-leányiskolából néhány zsidó növendék a zavargások miatt kimaradt, ugyanezen okból félbeszakadat a *safadi* misszionáriusnő munkája. *I. Paterson* a *Lord Baden-Powell* által alapított *leányszövetséget* (Girl Guide) ismerteti. Ennek célja: szolgálatkész, jellemes lányokat nevelni, jellemképzés, műveltség, kézügyesség, házimunka, egészségápolás és másoknak való szolgálat által, három csoportban (8–11, 11–16 és 16 évtől feljebb). *A kontinens hírei* közül nevezetes a *cseh evangéliumi mozgalom* gyors növekedése (katholikusok és felekezetenkívüliek sorából egy év alatt 3759 tért át). *A missziói mezők közül*

Blantiyre (Afrika) kerül — jobbára csak térképekben — bemutatásra, hova *R. Paterson* utazását írja le. Gazdag és kitűnő klímájú terület, sűrűn ellátva már templommal, iskolával. Az ápr. 13—20. napjaira kitűzött *Önmegtadó hétre* megkapó felhívást közöl a lap. *A zsidó-missziók* az elmúlt évben *Edinburgh*-ban négy, *Budapest*en két s *Kolozsváron* egy zsidó megkereszteléséről ír. — Kiemeli a lap *Szabó Imre* budapesti lelkész párhuzamos munkáját, ki a múlt évben *harminchát* zsidót keresztelt meg. *Az új. rovatban* a nyári konferenciákról, a *nőszövetségi*-ben a márc. 7-re kitűzött nőszövetségi imanapról értesülnek.

SZERKESZTŐI ÉS KIADÓHIVATALI ÜZENETEK.

Nyugtázások.

1930. október 1-től december 5-ig a következő előfizetések folytat be kiadóhivatalunkhoz:

Eng Fülöp Zsombor 82, Ref. Theol. Önképzőkör Pápa 200, Kiss Béla Csernátfalva 120, Kún Zoltán Pankota 780, Benedek László Pacsir 430, Pilder Mária Kolozsvár 780, Victor Gabriella dr. Kecskemét 109, Barabási Ferenc Mezőcsávás 195, Biró András Marosvarhely 195, Biró Mózes Marosszentkirály 195, Farkas Jenő Udvarfalva 195, Fekete Antal Cserefalva 195, Kacsó Lajos Mezőmadaras 195, Kovács Benedek Marosvásárhely 390, Kerestely József Mezőbánd 390, Nagy András Nyárádszentbenedek 195, Páncél Dénes Fekete 170, Péter Sándor Maroskeresztur 195, Rátz István Csejád 195, Ref. Egyházközség Mezőbergenye 195, Ref. Egyházközség Mezőpanit 195, Ref. Lelkészi Hivatal Mezőkölpény 195, Ref. Lelkészi Hivatal Marosszentanna 195, Ref. Lelkészi Hivatal Backamadaras 195, Szabó Frigyes Somosd 195, Szabó Károly Koronka 195, Tóvissi Antal Hagymásbodon 195, Várady Albert Mezőpanit 195, dr. Arkossy Jenő Nyárádszereda 195, Barabás Viktor Szővérd 195, Csutak Ferenc Nyárádmagyarós 195, Farkas József Nyárádszentsimon 175, Fülöp Ferenc Erdősztgyörgy 780, Gáspár Gyula Kebeleszentivány 195, Gub Márkus Gege 445, Györke János Székelyszentiván 195, Kádár Andor Székelyabod 195, Péter Lajos Havad 125, Veszprémi Demeter Márkod 195, Bartha Lajos Sóvárad 485, Szabó Zoltán Veliki-Becserek 969, Gyula Géza Apa 780, Tóth Lajos Hajduhadház 440, Spáczay Árpád Nagybánya 500, Liskay Kálmán Borosjenő 250, Gönczy Sámuel Kelementelke 390, Borbáth Dániel Székelykeresztur 371, Kese Attila Sajóudvarhely 195, dr. Musnai László Teke 195, Fekete Lajos Tuson 185, Kolumbán Benedeguz Czegótelke 267, Kovács Mária Dombos 125, Herczegh Olga Dunaföldvár 300, Nemes József Kendő 195, Jancsó Albert Nyárádszentimre 195, Hegedűs Albert Szalacs 570, Adorján Lajos Póka 195, Bakk József Radnótfája 195, Bőjthe Andor Marosjára 195, Csiki György Dextrádszéplak 195, Fodor Miklós Alsóbölkény 195, Hegyi András Körtvélyfája 195, Keresztesi Gyula Magyarpéterlaka 195, Kiss Lajos Magyaró 195, Nemes Zoltán Beresztelke 255, Olajos László Marosvécs 195, Ref. Egyházközség Magyarfülpös 195, Ref. Lelkészi Hivatal Maroshéviz 195, Soós Adolf Marossárpatak 185, Szász Márton Magyarrégen 55, Széll Jakab Vajdaszentivány 195, Toró Gyula Marosfelfalu 195, Vajda István Magyaró 195, Zoltáni Pál Sáromberke 195, Zólyomi Jenő Abafája 195, Ady Elemér Gyalu 270, Antal Béla Farnos 585, Barabás Béla Ketesd 195, Csűrös József Váralmás 195, Kozma László Sztána 135, Posta István Nagypetri 195, Rápó Mihály Kalotadámos 195, Juhász Albert Nagyenyed 500, Nagy Elemér Kutyalva 195, Báró József Városfalva 685, Ady László Székelyföldvár 195, Balogh Jenő Istvánháza 195, Bartha Lajos Aranyosgyéres 195, Biró János Harasztos 195, Biró Lajos Marosdéce 195, Bucsy Endre Marosujvár 195, Csáki

János Marosgezse 195, Koncz Ferenc Marosnagylak 195, Kónya Pál Székelykocsárd 195, Kósa Mihály Aranyosegerbegy 195, Miske Lajos Aranyospolyán 195, Molnár József Magyarlapád 195, Páp Andor Alsó-felső-szentmihály 195, Ref. Lelkészi Hivatal Nagyenyed 195, Sükösd Sándor Magyarózd 195, Szécsi Ferenc Félvinc 125, Szilágyi Aladár Magyarbece 195, Visky Ferenc Újtorda 195, Farkas Sándor Alsósegess 386, Kovács Károly Alvinc 195, Régeni István Gyulafehérvár 195, Sebestyén Ferenc Borostrakkó 195, Tar Mihály Abrudbánya 195, Toókos Jenő Vajasd 195, Kovács László Dész 195, dr. Mezey Mihály Magyarlápós 195, Nagy Gábor Páncélcseh 63, Szakács Ferenc Dészakna 195, Adorján Gábor Dicsősztmárton 195, Bencze József Balavásár 195, Benkő Elek Küküllőszéplak 195, Fejér Pál Radnót 195, dr. Illyés Géza Magyar királyfalva 195, Káli Dénes Nagykend 195, Kállay Ferenc Gogánváralja 195, Kiss Mihály Maroscsapó 140, Kovácsy Albert Bonyha 195, Ref. Lelkészi Hivatal Gógán 125, Ref. Lelkészi Hivatal Sövényfalva 195, Ref. Lelkészi Hivatal Erzsébetváros 195, Szabó János Kőrödsztmárton 195, Boócz Kálmán Bún 125, Fejes Dezső Alamor 125, Járay Márton Fogaras 250, Kovács József Héjjasfalva 125, Pállfy Károly Búrkös 90, Ref. Lelkészi Hivatal Kóbor 195, Ref. Lelkészi Hivatal Küküllőalmás 195, Ref. Egyházközség Magyarpéterfalva 195, Simon Gábor Nagymoha 195, Szabó Dénes Mihályfalva 195, Szotyori Lajos Alsórákos 195, dr. Tóth Lajos Segesvár 195, Tövissi József Oláhujfalu 195, Bereczky József Tasnád 195, Csutak Károly Zsibó 195, Fikker Dénes Monó 195, Fedor Béla Szilágyballa 195, Kállay Dezső Lele 195, Kósa Béla Szamosardó 195, G. Kovács István Varsolec 195, Magyar Domokos Erdmindszt 195, Pálur Miklós Szilágysámszon 125, Péter András Búrgezd 195, Ref. Lelkészi Hivatal Bogdánd 195, Salga Zoltán Erszakácsi 195, Szilágyi János Lecsmér 1255, Wass Lajos Szilágygörcsön 195, Végh Árpád Egrespatak 195, Balogh János Érszodoró 125, Bartha Mózes Kézdialbis 195, Demes Ferenc Kézdimarkosfalva 195, Imreh Lajos Kézdimartonfalva 195, Kádár Ernő Torja 195, László Dezső Kézdivásárhely 195, Paál Lajos Kézdivásárhely 195, Ref. Egyházközség Réty 195, Szóke Miklós Ikafalva 195, Takács Károly Csikszereda 195, Szabó Károly Székelymuzsna 240, Kozma András Budapest 100, Antal Béla Farnos 195, Barabás Béla Ketesd 195, dr. Bibó Béla Magyar kiskapus 195, Bokor Márton Bánffyhunad 195, Czira Bálint Nádasdaróc 195, Czirják Károly Magyargyerőmonostor 195, Csűrös József Váralmás 195, Kiss József Magyarbikal 125, Kozma László Sztána 135, Madaras Endre Tordaszentlászló 195, Mihályfalvy István Magyarléta 195, Papucs Dávid Magyarfenes 195, Posta István Nagypetri 195, Rápó Mihály Kalotadámos 195, Ref. Egyházközség Magyarvista 195, Ref. Lelkészi Hivatal Kalotaszentkirály 195, Szabó Géza Méra 195, Tóké Tibor Kőrösfő 195, Lakatos János Bánffyhunad 125, Babos Sándor Lupény 195, Bitay Béla Déva 195, Csósz Gábor Kisbarcsa 390, Csulak Ferenc Hátszeg 195, Fekete János Nagyrápolc 185, Filep Albert Haró 185, Horváth Jenő Aninósza 185, Kacsóh Béla Borbátvíz 195, Keresztcs János Brád 125, Ref. Lelkészi Hivatal Algyógy 195, Soó Sándor Vulkán 390, Szabó Zoltán Lupény 185, Kádár Andor Székelyvabod 195, Nagy János Bede 585, Nemes József Kendő 195, dr. Dávid György Kibéd 390, Jancsó Albert 195, Gub Márkus Gezes 195, Gáspár Gyula Kebelesztivány 195, Csutak Ferenc Nyárádmagyaros 195, Veszprémi Demeter Márkod 195, dr. Árkossy Jenő Nyárádszereda 195, Péter Lajos Havad 125, Fülöp Ferenc Erdősztgyörgy 195, Farkas József Nyárádsztsimon 125, Bara-

bás Viktor Szövérd 195, Györke János Székelyszentistván 195, Bagoly Bertalan Bors 370, Cseh Emil Kékes 195, Csejdi Jenő Árpástó 185, Csekme Ádám Szék 135, Fekete Gerő Nyires 195, Lőrincz János Bálványosváralja 125, Mózes András Várkudu 195, Sipos Gyula Magyarborzás 195, Veress Sándor Feketelak 390, Balogh Ferenc Alsósófalva 195, Csép Gergely Székelyudvarhely 185, Jakab József Bögöz 585, Kádár Dénes Nagygalamfalva 200, Kiss István Kecetkiszfalud 390, Nagy Lajos Székelykeresztúr 780, Nagy Sándor Kisgalambfalva 390, Péter Géza Kányád 525, Ref. Lelkeszi Hivatal Székelyudvarhely 495, Sándor István Telekfalva 390, Thamó László Szolokma 585, Varró Mózes Alsóbaldogfalva 195, Adorján István Fejérd 195, Balogh Árpád Visa 125, Bartha Sándor Kolozsvár 195, Bonczidai Dezső Kide 195, Fancsali Sándor Mezőkesztű 100, Jakab György Magyarpalatka 125, Kenderessy Lajos Kajántó 125, Kertész Márton Vajdakamarás 195, Lőrinczi András Kolozskara 125, Muzsnay Miklós Szamosfalva 125, Orbay Ferenc Ördögkeresztúr 125, Osváth Lajos Magyararkályán 185, Ref. Lelkeszi Hivatal Kolozs 195, Szabó Zoltán Mócs 195, Tóth Gábor Kisbábony 560, Tőkés Gyula Bunyaszekszárd 190.

VASÁRNAPI ISKOLA

AZ „ÜT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.
VI. ÉVF. 10. SZ. 1930. DECEMBER HÓ

A gyermekek szófogadása.

Ef. 6 1.

Sokat írunk és beszélünk mostanában arról, hogy mi a felnőttek kötelessége a gyermekekkel szemben. Nem is szükségtelen ez. Azt az ítéletet, melyet Isten igéje szól, elsősorban a felnőtteknek, a jelenkornak kell meghallania és megértenie. Csak, ha ők magukra veszik, akkor adhatják át és mutathatják meg másoknak. A felnőttek szívén át kell megdöbbsennie a jövő nemzedéknek.

De nem szabad elfelednünk, hogy ez az ítélet a gyermekeknek is épen olyan hangosan és épen ugyanazokat hangoztatja. Ők sem „ártatlanok“, nincsenek kivéve azon teher alól, amit a bűn ró az emberre, nem háríthatják el a felelősséget, sőt a felelősségük annál nagyobb, mert hirdettetett nekik az Isten igéje, s számosabb alkalmat kaptak annak megértésére. Azért épen Isten igéje alapján világosan a gyermekek elé kell állítani azt a feladatot, mely rájuk vár, és nem kell megszűnni határozottan rámutatni előttük arra, mit parancsol nekik Isten.

Ez a parancs ebben az igében így hangzik: „Ti gyermekek szót fogadjatok a ti születeknek az Úrban, mert ez az igaz.“ Azért említi a szófogadást, mert ez a gyermeknek a legfontosabb. A gyermek alaphibája az engedetlenség. Minden bűne ebben áll és ebből származik. A gyermeki léleknek, mely benyomásaiban változékony, saját maga szeretne uralkodni maga fölött, mely azt hiszi, hogy nincs szüksége vezetésre, hogy nála jobban senki sem tud semmit, akinek hiányzik az önkritikája és a bűn rettentősége iránti érzéke, ez a legnagyobb kísértése. Azért kíván engedelmességet tőle az ige. Ez az engedelmisség azonban nem vak, nem szolgálai, nem alaptalan: az Úrban való engedelmisség. Ez azt jelenti, hogy az Úr akarata szerint, az Ő általa megkívánt, tehát

neki szóló engedelmesség. Még akkor is, mikor az Isten egy gyermeket istentelen, gonosz szülők kezébe ad. Ő tudja mit cselekszik. Attól a gyermektől akkor is megkívánja a tiszteletet és hűséget a szülei iránt s az Úrban engedelmes gyermeket megtudja oltalmazni attól, hogy engedelmissége miatt az Ő törvényével ellentétbe kerüljön. Viszont az Úrban való engedelmisség azt tartja szem előtt, hogy az engedelmisség Istennek tetszik. Minden engedelmisség Istennek tartozó parancs, mert egy hatalom van, Isten hatalma; minden más csak tőle származik, mivel a szülők hatalma és tekintélye Isten akaratán alapul.

Az egésznek pedig az az indoka, hogy az az igaz. Igaz alatt azt érti Isten igéje, ami ki van szabva, amit teljesíteni kell, ami Isten törvénye szerint dukál. A szülőknek kijár az engedelmisség, s itt a szülők alatt mindazok is értetnek, akik a gyermek felett rendelkezési felelősséggel bírnak. Meg kell mutatni a gyermeknek, hogy a parancs feltétlen és kötelező, mely alól kibujni nem lehet.

Végül egy meggondolkoztató kérdés: engedelmisségre csak engedelmisséggel lehet nevelni.

Az otthon és a vasárnapi iskola.

A vasárnapi iskolai munkában is mint minden evangéliumi munkában fontos és figyelmen kívül nem hagyható, hogy milyen a ránkbizottak otthoni élete, környezete. Ne feledjük, hogy a Krisztus követése nem templomjárás vagy vasárnapi iskolalátogatás, hanem élet s életnek legnagyobb részét mindenki otthon tölti be.

Arról már volt szó e lap hasábjain, hogy vasárnapi iskolás gyermekeinket otthonukban is meg kell látogatnunk. Ez alkalommal arra szereném felhívni vezető-társaimat, hogy nekünk a gyermekek szülőivel szemben is vannak kötelességeink. Már a törzslap kérdései is utalnak rá, hogy kísérjük figyelemmel a szülők lelki magatartását, a vasárnapi iskolával szemben. Jó alkalom erre a látogatás, amikor természetesen a szülőkkel beszélgetünk legtöbbit. Mondjuk el ilyenkor, hogy mi a vasárnapi iskola célja, a gyermekkel megismertetni és megszerettetni Istent az Úr Jézusban, a kijelentés segítségével, utaljunk annak jelentőségére (a gyermeket önkéntes odaadásával nevelve a hitben, sok bűnnek, tékozló útnak elejét vesszük, hogy Isten szolgálatára minél előbb alkalmas legyen), hangsúlyozva, hogy a vasárnapi iskola Isten drága ajándéka, kegyelmi alkalom, melynek megvetése soha helyre nem hozható veszteség. Hívjuk meg őket, hogy akár vasárnapi iskolai ünnepélyen, akár rendes órán

résztvéve ismerjék meg a munkát. Kérjük segítségüket, ne csináljunk titkot belőle, hogy csak közös munkával érünk célt: Isten nem bizta a gyermekük lelki nevelését csak ránk. Kérdezzük meg, szokott-e a gyerek otthon is Bibliát olvasni? (*van-e Bibliájuk?*), imádkozik-e — mint ahogy biztatjuk — este, reggel s különösen evés előtt és evés után. Ugyanakkor bátran és határozottan mondjuk meg azt is, hogy csak úgy fog hozzászokni a bibliaolvasáshoz és csak úgy fog megtanulni igazán imádkozni, ha nemcsak ő gyakorolja ezeket, hanem látja apjától-anyjától is. Ha egy családban a felnőttek sosem imádkoznak, sose veszik elő a Bibliát, a kicsinyek azt fogják hinni, hogy ez csak a gyermekeknek való s mihelyt megnőnek, ha addig gyakorolták is, el fogják hagyni ezeket. Ugyanez áll a templombajjárásra is.

A nagyobb növendékek már szeretnek olvasni. Hívjuk fel a szülők figyelmét, hogy ellenőrizzék, mit olvas a gyermekük. A rossz könyvek, ujságok tiltása helyett inkább igyekezzünk jó könyvet juttatni el kezükbe. Ha csak lehet, rendeltsük meg a gyermek számára. Az *Én Kicsinyeimet*. (Ez legtöbbször a szülőtől függ.) A szülők számára ajánljuk valamelyik református lap megrendelését, a Kálvinista Világot, Református Családot, de leginkább a Harangszót, mely amellet, hogy a legolcsóbb (egy évre 50 lei), állandó gyermekrovatot is vezet.

Végül kérjük meg a szülőket, hogy ne csak küldjék gyermekeiket a vasárnapi iskolába, hanem vegyék számba is tőlük, hogy mit tanultak. A gyermekeket szoktassuk hozzá, hogy otthon is mondják el az aranymondást. Nem egy éneket is megszerettek a szülők úgy, hogy vasárnapi iskolás gyermekük otthon énekelgette. Pedig e tekintetben sokkal inkább a szülők feladata lenne énekre tanítani a maguk kicsinyeit, akik egyben az Úrnak is kicsinyei.

Vagy a vasárnapi iskola munkál közre az otthon megszentelésében, vagy az otthon fojtja meg a vasárnapi iskola magvetését.

H. J.

„Mivel egész életünkön át magunkkal hordjuk a bűn maradványait, egy percig is alig maradhatnánk meg az egyházban, ha az Úr meg nem szűnő kegyelme a bűnösök állandó megbocsátásával nem támogatna bennünket. Az Úr pedig az örök idvességre hívta az övéit, meg kell tehát gondolniok, hogy az ő bűneik számára készen van a bocsánat. Ennélfogva határozottan azt kell állítanunk, hogy mi, akik fel vagyunk véve és be vagyunk oltva az egyház testébe Istennek jósága folytán, Krisztus érdemének közbenjárására és a Szentlélek megszentelése által részesültünk és részesülünk naponként a bűnök bocsánatában.“

Kálvin: A ker. vallás rendszeréből.

OLVASÓINKHOZ !

Felmerült a szüksége annak, hogy ne csak a vasárnapi iskolák vezetőihez szóljon ez a lap, hanem azokhoz is, akik ifjúsági bibliaköröket vezetnek, akiknek szintén szükségük van rá, hogy e lap hasábjai a támogatás, tanácsadás és összetartás tekintetében szolgálatukra legyenek.

Az eddig „Vasárnapi Iskola“ címet viselő jelen mellékletünk tehát a következő évfolyamtól kezdve új címen és kétszeres terjedelemben fog megjelenni és a vasárnapi iskolák kérdései mellett a bibliakörök és ifjúsági munka vezetése kérdéseivel is fog foglalkozni. Akik Az Út-nak nem előfizetői, a lapot évi 50 leírt rendelhetik meg.

A lap, mint eddig, ingyen fog járni minden bejelentett és nyilvántartott vasárnapi iskola s ezenkívül minden bibliakör vezetőségének, az egyetlen amit kérünk az, hogy a vasárnapi iskolák és bibliakörök adományaikkal járuljanak hozzá a lap fenntartásához, mert a lap előállítására és szétküldésére költségeit csupán ezekből van módunkban fedezni.

Lapunk szerkesztését továbbra is dr. Imre Lajos, egyh. ker. helm. előadó és Az Út szerkesztője végzi, azok munkatársi segítségével, akik a vezetők és munkások közül ebben segítségre jönnek, amire minden vezetőt felkértünk.

A szerkesztőség.

NYUGTÁZÁSOK. Vasárnapi iskoláktól beérkezett adományok: *Központi alapra:* Magyarláros 105.—, Nyárádszentbenedek 20.—, Székelyföldvár 50.—, Várkudu 20.—, Parajd 100.—, Szamosujvár 20.—, Anninósa 20.—, Magyargyerőmonostor 150.—, Nagyernye 140.—, Lupény 200.—, Magyaró 50.—, Zernest 100.—, Sepsiszentgyörgy 250.—. — *Külmisszióra:* Magyarláros 105.—, Nyárádszentbenedek 20.—, Székelyföldvár 50.—, Lupény 400.—. — *Árváknak:* Székelyföldvár 50.—, Várkudu 40.—, Magyaró 100.—, Sepsiszentgyörgy 703.—. — *Regáti misszióra:* Lupény 100.—.

A még be nem küldött jelentőivek sürgős visszaküldését kérjük.

SZERKESZTI :

DR. IMRE LAJOS

© KIADÓHIVATAL :

CLUJ, CALEA VICTORIEI 38.

